چاپی پێنجەمی

سێکس و شەرع و ژن لە مێژووی ئیسلامدا

مەریوان هەڵە بجەیی

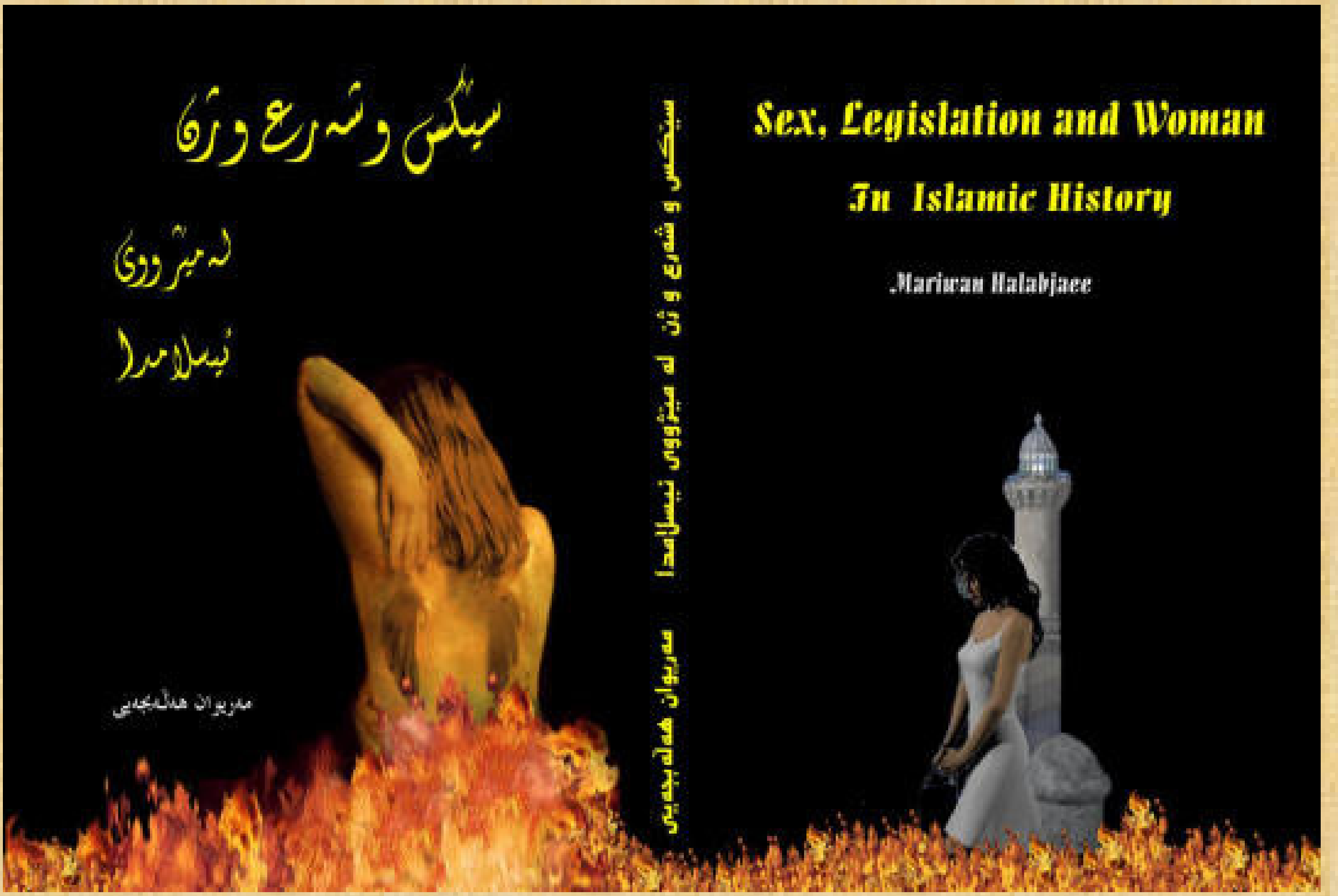

ناوی کتێب .. .. سێکس و شەرع و ژن لە مێژووی ئیسلامدا

بابەت .. .. لێکۆڵینەوە ی ڕەخنەیی

نوسەر .. .. مەریوان هەڵە بجەیی

نەخشەسازی بەرگ .. .. ئەحمەد ستار

تیراژ .. .. 5000 دانە.. چاپی پێنجەم

ژمارەی سپاردن.. 845 ساڵی 2005 وەزارەتی ڕۆشنبیری

mhalabjaee@yahoo.com

پێشەکی چاپی یەکەم

گەر ئێمە نەچینە ناو نەرێتو بەهاو ئەقلێکی تەواو رەشۆکیەوە, ناتوانین بڕوا بەو بەسەرهاتانە بکەین کە لە مێژووی ئیسلامدا ڕوویانداوە. دەخوازرێت لە دابونەرێتێکی کۆمەلایەتی وەهادا بگوزەرێین کە بمانگێڕێتەوە بۆ زیاتر لە 1400 ساڵ تا بتوانین ڕووداوەکانی ئەو کاتە لەگەڵ لۆژیکی ئێستاماندا بگونجێنین, ئەو کات دەتوانین نزیکی ئەقڵی سەردەمی سەرهەڵدانی ئیسلامدا ببینەوەو خوێندنەوەیەك بۆ ئەم ئایینە بکەین.

کچێکی کورد (س) لەکوردستانی لکێنراو بە عێراقەوە, ئەگەرچی هیچ لە ئیسلام تێنەدەگەیشت, بەلام نوێژکەرو لەخوا ترس بوو. لەسەر کاری سیاسیی برایەکی, ساڵی 1986 لەلایەن رژێمی بەعسەوە, دەستگیرکرا. ئەوکاتە شووی نەکردبوو, دوای چەند مانگێك کەسوکارەکەی توانیبویان لەئەمنی عامی بەغدا ببینن‌و چەند خولەکێك قسەی لەگەڵ بکەن. بەو ماوە کورتە بۆیان دەرکەوت کچەکەیان لاقە کراوەو دووگیانە. پاش دادگاییکردنی بە بیست ساڵ, منداڵەکەیان لەپارچە پەڕۆیەك ئالاندووەو رەوانەی کەسوکارەکەیان کردووە, خۆیشیان بۆ زیندانە گەورەکەی ئەبوغرێب رەوانە کردووە.

لەگەڵ نەهامەتییەکانی زیندان دەژی تا بە لێبووردنی گشتی ساڵی 1988 ئازاد دەکرێت. ساڵی 1997 بەمەبەستی ریپۆرتاژێکی رۆژنامەوانی چاوپێکەوتنێکم لەگەڵ سازکرد. ئەگەرچی تەواوی چاوپێکەوتنەکەم بەکامێرای ڤیدیۆیی وێنەگرت, بەڵام ئەو ئامادە نەبوو, بەهەر نرخێك بێت, ئەو کارەساتە جەرگبڕە بڵاوببێتەوەو ناوو ناونیشانی بکەوێتە رۆژنامەکان, بەو بەهانەیەی لە لایەن تاکەکانی کۆمەڵگەوە بە چاوێکی بێڕێز تەماشای دەکەن. منیش لەگەڵ بەشێك لە داخوازییەکانی بووم چونکە بە پاساوی ئەوەی شەرەفی لەدەست داوە دەکەوتە بەر چەپۆکی تانەو تەشەری موسڵمانان.

نوسینی ئەم کتێبە لەئازاری ئەو چاوپێکەوتنەوە سەرچاوی گرتووە. دیمەنەکەش روونو ئاشکرایە, مرۆڤێك دەستگیر کراوە, لەبەر ڕەگەزەکەی کە (مێ)یە, لەلایەن ئەمنەکانی سەر بە ڕژێمی بەعس, لەناو کابینەیەکداو لە فەرمانگەی ئەمنی شاری سلێمانی, دەستدرێژی کراوەتە سەریو (لاقە) ئیغتیصابیان کردووە. لەگەڵ ئەوەشدا (س) ئامادە نییە راستییەکان ئاشکرا بکات نەکا ببێتە هۆی ناوزڕاندنو سوکایەتی بۆ کەسێتییەکەی. (س) دەیزانی کە ئەو کۆمەڵگەیەی ئەوی تێدا دەژی, کلتورێك بەسەریدا زاڵە کە ئافرەتانی لەم شێوەیە بە چاوێکی بێڕێز تەماشا دەکەن. بەڵام ئەوەی

نەدەزانی تاکەکانی ئەو کۆمەڵگەیە, لەکاریگەری گوتاری ئایینێکدا, کەپێی دەڵێن ئیسلام, لاقەو ئەتکی ئەویان کردووەو کەرامەتیان شکاندووە, هەر لەکاریگەری ئەو گوتارەشەوەیە کە بەچاوێکی بێڕێز تەماشای دەکەن. وەلیٚ (س) بزانیٚت یان نا بووە هۆی سەرەکی بۆ نوسینی ئەم کتێبە.

ئەگەرچی لە مێژووی سیاسیو کۆمەڵایەتی میللەتاندا (س) یەکەم ئافرەت نەبووە دەستدرێژی بکرێتەسەرو ئەتك بکرێت, بەڵام ئەو کۆمەڵگایانەی کە ئیسلام بەسەریدا زاڵ بووە کارەساتی لەم شێوەیەی زۆر تێدا روویداوە. لەناو میللەتێکی وەك کورددا (س)ینەکان بەدرێژایی مێژوو لەلایەن ئیسلامگەراکانەوە ئەتك کراونو هەرکەس تەماشایەکی کورتی مەلەفە داخراوەکانی کۆمەڵەی زیندانە سیاسییەکانی کوردستان بکات چەندین بەسەرهات دەخوێنێتەوە. بۆ وڵاتەکانی دیکەش بەهەمان شێوە. ئەوەی سەردانێکی خێرای عێراقو ئەفغانی کردبێت بۆی دەردەکەوێت پرۆسەی ئەتککردن, بەتایبەتی لەلایەن گروپە توندڕەوەکانی ئیسلامگەراوە, بە ئاسانی بەڕێوە چووەو ماوە ماوە, لێرەو لەویٚ, هەواڵی لەو شێوەیە لە میدیاکاندا بڵاوکراونەتەوە.

وەك هەناسەیەك بۆ شارەزابوون لە یاسا سەرەتاو سەرەكییەكانی ئیسلام با چەند نموونەیەكی بچوك بهێنینەوە:

خوای ئیسلام لە سورەتی النساءدا ئایەتی34 دەلێت:

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَآ أَنْفَقُواْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً.

پیاوان بژێوهێنەرو بالآترو راستكەرەوەن بەسەر ژنانەوە,[1] ئەمەش بەهۆی ئەو رێزەوەی كە خوا بەخشیوێتیە هەندێك بەسەر هەندێكی دیكەدا, پیاوان سامانیان هەیەو ئەركی بەرێوەچوونو خەرجیی ماڵیان لەسەرە, ژنانی چاكو باشیش ئەوانەن هەمیشە گوێرایەڵو ملكەچی مێردەكانیانن, لەكاتی ئامادەنەبوونی مێردەكانیاندا (داوێن)یان دەپارێزن كە خوا پاراستوویەتی. (ئەی پیاوان) ئەو ئافرەتانەی كە یاخیو بەلەسە دەبنو

---

1 (الشاة) أصابها القوام والمعوج عدله و أزال- (القوام) قوام كل شيء عماده ونظامه وما يقيم الإنسان من القوت وقوام الأمر ما يقوم به وهو قوام أهل بيته يقيم شأنهم- (القوامة) القيام على الأمر أو المال أو ولاية الأمر- (القوام) الحسن القامة والحسن القيام بالأمور- (القويم) المعتدل والحسن القامة.) المعجم الوسيط: إبراهيم مصطفى ـــ أحمد الزيات ـــ حامد عبد القادر محمد النجار, تحقيق / مجمع اللغة العربية. مادة(قوم,قوام)

ترستان لەسەرپێچیان هەیە, (تەمێ)یان بکەن (ئامۆژگارییەکی ترسناکیان بکەن), لە جێگەی جووتبوونی سێکسییان دوور بکەونەوە, لێیان بدەن. خۆ ئەگەر ملکەچتان بوون, ئێوەش ڕێگەی تر مەگرنەبەر.

نموونەیەکی دیکە:

خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلُبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا.[2]

---

2 بڕوانە ئەم مێژوونووسە بەناوبانگەو باوەڕپێکراوانەی ئیسلام صحيح البخاري, كتاب الحيض, باب, ترك الحائض الصوم, حديث298. صحيح مسلم, كتاب الايمان , باب, بيان نقصان الإيمان بنقص الطاعات وبيان إطلاق, حديث79. الحاكم, المسترك على الصحيحين, كتاب الفتن والملاحم, حديث8783. سنن ابي داود, كتاب السنة, باب الدليل على زيادة الإيمان ونقصانه. حديث4679. سنن ابن ماجه, كتاب الفتن, باب فتنة النساء, حديث4003. الآداب للبيهقي, باب التغليظ في اللعن, 334. سنن الترمذي, أبواب الإيمان, باب في استكمال الايمان والزيادة والنقصان, حديث2745

پەیامبەری خوا, درودو خوای لەسەر بێت, بۆ شوێنگەنوێژ چووە دەرەوە, بەلای کۆمەڵێك ژندا تێپەڕی, پێیانی وت: ئەی ژنینە صەدەقە بکەن, چونکە واتان دەبینم[3] بەشی زۆری ئەهلی دۆزەخ لە ئێوەن. ژنەکان پێیان وت: جا بۆ ئەی پەیامبەری خوا.؟ لە وەڵامدا پێی وتن: نەفرەت زۆر دەکەن, ناشوکری مێردو خزموخوێ دەکەن, لەوانەی کە ئەقڵو دینیان نوقصانە, نەمدیوە لە ئێوە زیاتر ئەقڵی پیاوی ئاقڵ لاببات. ژنەکان وتیان: ئەی پەیامبەری خوا ئەبێ نوقصانی ئەقڵی ئێمە لەچیدا بێت.؟ لە وەڵامدا پێی وتن: ئایا بە دوو ژن یەك شاهێدی پیاو وەرناگیرێت.؟ وتیان: با. وتی: ئەوە لەنوقصانی ئەقڵەکەیەتی. ئەی ئەگەر کەوتە تەرییەوە (سووڕی خوێنی ژنان, بێنوێژیی) لە نوێژو ڕۆژوو دوور ناکەوێتەوە.؟ ژنەکان وتیان: با. پێی وتن: ئەوەش لەنوقصانی دینەکەیەتی.

قَالَ رَسُول اللَّه: إِذَا دَعَا الرَّجُل اِمْرَأَته إِلَى فِرَاشه فَأَبَتْ عَلَيْهِ لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَة حَتَّى تُصْبِح.[4]

---

3 یاخود (وام بینیون)

4 تفسير ابن كثير. النساء 34

پەیامبەری خوا وتویەتی: ئەگەر پیاوێك ژنەکەی بانگ کرد بۆ سەر جێ‌خەوتنەکەی بۆ سێکس، ژنەکەش سەرپێچی کرد، تا رۆژ دەبێتەوە مەلائیکەتەکان نەفرەتی لێدەکەن.

قَالَ رَسُول وَسَلَّمَ " لَوْ كُنْتَ آمِرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتَ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا مِنْ عِظَمِ حَقِّهِ عَلَيْهَا [5]

پەیامبەری خوا درودی خوای لەسەر بێت, وتویەتی: ئەوەندە هەقی مێرد بەسەر ژنیەوە گەورەیە، گەر فەرمانم بەکەسێك بکردایە کڕنووشی بۆ کەسێك ببردایە، فەرمانم بەژن دەکرد کڕنوشی بۆ مێردەکەی ببردایە.

قَالَ رَسُول اللَّه: لَا تُؤَدِّي الْمَرْأَة حَقّ رَبّهَا حَتَّى تُؤَدِّي حَقّ زَوْجهَا.[6]

پەیامبەری خوا وتویەتی: هیچ ژنێك هەقی خواکەی مسۆگەر ناکات، تا هەقی مێردەکەی مسۆگەر نەکات.

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ : لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ.[7]

---

5 الحاكم, المستدرك على الصحيحين. كتاب البر والصلة حديث7325. تفسير ابن كثير: النساء34

6 تفسير القرطبي. في تفسير البقرة 34

7 صحيح البخاري. كتاب النكاح. باب لا تأذن المرأة في بيت زوجها لأحد إلا بإذنه. حديث4899

پەیامبەری خوا وتویەتی: هەر ژنێ مێردەکەی لەژیاندا بوو، بۆی حەڵاڵ نییە بەبێ مۆڵەتی ئەو رۆژوو بگرێت. هەروەها بۆی حەڵاڵ نییە بەبێ مۆڵەتی مێردەکەی لەماڵ بچێتە دەرەوە.

ئەم کتێبە ئەو راستیانە دەسەلمێنێت کە ئایینی ئیسلام هەقو دەسەڵاتی داوە بە موجاهیدەکانی خۆی, بۆ ئەوەی خوا دەسەڵاتو دەستکەوتیان بداتێ, لەکاتی پارانەوەیاندا فرمێسك برێژنو لەپێناوی دامرکاندنەوەی هەوەسی سێکسو نیشتنەوەی چووکی رەپیاندا ئینسان بکوژن.[8] لەگەڵ ئەم رەزالەتە گەورەیەی ئەم دینە بەرامبەر بە ژنی کردووە گەر پرسیار لە ئافرەتە موسڵمانەکان بکەین, چەندیان شارەزان بە دەقە رەسەنەکانی ئیسلام, ئایا خودی خۆیان دەقو مێژووی دینەکەی خۆیان خوێندووەتەوە.؟ بێگومان وەڵامەکەی ئەوەیە کە زۆربەیان نەشارەزاو بێئاگان چونکە فەرمانێکی نەشاراوە دەرهەقیان هەیە (ژنان, بەبێ هاوەڵیو ئاگاداری بەخێوکەرەکانیان, نابێت لە ماڵەکانیان بچنە دەرەوە, چوونە دەرەوەیان بۆ ماڵی مێردە یان بۆ گۆڕەکەیان).

8 د. عەلی وەردی, لە کتێبەکەیدا (وعاظ السلاطين) بە دوورو درێژی لەم چەمکە دواوە.

موحەممەد, جگە لەوەی لەگەڵ هەژدە ژندا جووتبوونی سێکسی کردووە, ویستویەتی لەگەڵ بیستو حەوت ژنی دیکەدا هاوسەرگیری بکات. گەر موسڵمانان پرسیار لە ئاییزاکان بکەن: بۆچی موحەممەد ئەم هەموو ژنەی هێناوە.؟ لە وەڵامدا دەڵێن:

یەکەم : بەشی هەرە زۆری ژنەکانی بێوەژن بوون کەس نەیخواستوون.

دووهەم : ناشرین بوون کەس جووتیان نەدەبوو.

سێهەم : هەژار بوونو کەس ئامادە نەبوو نانیان بداتێ.

بۆ راستیو دروستی ئەم پاساوە لاوازانە باشتر وایە خۆمان مێژووەکەیان بخوێنینەوەو هەر خۆمان لە راستییەکان بکۆڵینەوە, ئەوجا دەردەکەوێت بەشێکی باشی ژنەکانی کەنیزەکو دیاری پاشاو دەستکەوتی جەنگ بوون. نۆ لەسەر دەی ژنەکانیشی لە دەوڵەمەندیو جوانیدا بەناوبانگ بوون. بۆ نموونە یەکێك لە ژنەکانی موحەممەد ناوی ڕێحانەیە. وەرگێڕە ئیسلامییەکان دەڵێن: بێوەژنێکی لێقەوماو بوو, پەیامبەری خوا بەزەیی بە حاڵیدا هاتۆتەوە, شەرەفێکی گەورەی پێ بەخشیوەو کردوویەتی بەیەکێك لەژنەکانی خۆی. بەڵام لە راستیدا ڕێحانە بێوەژن نەبوو, بەڵکو مێردو باوكو براو

کوڕو هەموو کەسوکاری, لە کۆمەڵکوژییەکەی (بەنی قورەیزە)دا بەفەرمانی موحەممەد سەر بڕاون. هەژاریش نەبووە, بەڵکو ژنی دەوڵەمەندترین هۆزی ناوچەکە بووەو ئەو دەستکەوتانەی لەو شەڕەدا چنگی موحەممەدو موسڵمانەکان کەوتووە لە زۆریدا ئەژمار ناکرێن. ناشرینیش نەبووە, بەڵکو یەکێك بووە لەژنە جوانەکانو بەناوبانگ بووە, بەزەییشی پێدا نەهاتووەتەوە بەڵکو لە دەستکەوتەکانی ئەو غەزایەدا چنگی کەوتووەو بووە بەخاوەنی. بێوەژنیو هەژاریو ناشرینیو بەزەیی لەکوێی, مێردایەتیو دەوڵەمەندیو شاجوانیو بە کۆیلەکردن لەکوێ.!؟

ئەرکی نوسەرانو لێکۆڵەرەوانە ڕاستییەکانی مێژوو ئاشکرا بکەن. گەر بمانەوێت لەم کلتوورو نەریتە ڕەشۆکییە دەرچینو کاریگەری یاساکانی ئەم ئایینە بەسەرماندا زاڵ نەبێت, دەخوازرێت کار لەسەر مێژووەکەی بکەینو قوڵتر بچینە ناو بەرهەمەکانیانەوە, خۆمان لە پاساوو قەپووقاڵی عەقیدەو ئایدۆلۆژیا دوور بخەینەوە, لەگەڵ خۆماندا ڕاستگۆ بین. دوور لە هەموو ترسێك نیشانەکان بپێکینو ڕاستییەکان بخەینەڕوو, ئەمەش کارێکی زۆر سەخت نییە.

لێرەو لەوێ هەندێك هەوڵی باشو گەشبین هەبووە. هەرگیز هەوڵە گەورەكەی (عەبدولخالق مەعروف)یش لەبیرناكرێت بەكتێبی (ئادەمیزاد لەكۆمەڵی كوردەواریدا) چاوی رۆشن كردینەوە. موسڵمانەكان, لەجیاتی ئەوەی وەڵامی بدەنەوە, لەسەر ئەو بەرهەمە تیرۆریان كرد. لەگەڵ ئەم ئەنجامە نەخوازراوەشدا, پێویستمانە كار لەسەر ئەم تێزە بكەینو پەنجە بخەینە سەر ئەو خاڵانەی كە دەبنە هۆی دارمانی دەسەڵاتەكانی ئەم ئایینە. ئەوەی ئەم كارانەی سەخت كردووە بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە كە شارەزایان لەم بوارەدا كەمنو بە پەنجەكانی دەست دەژمێردرێن. ئەوەی لەبارەی ئەم ئایینەوە بیستراوە ئەو تەرجەمانەن كە لەلایەن چەند ئایینزایەكەوە, بەناوی زانایانی ئیسلامەوە, لەسەر ویستو ئارەزووی خۆیان دایانڕشتووە, بەشێكی هەرە زۆری ماناكانیان لەسەر خورافەو ڕیوایەتی نالۆژیكیو بۆچوونی سەقەت وەستاوە. چەند تاكێكیش نەبێت كەس جورئەتی ئەوەی نەكردووە بەشێوەیەكی دروست كار لەناو ئەم میتۆدەدا بكات. لەكاتێكدا ڕووبەڕووبوونەوەی ئەم تاریكییە كاری چەند كەسێك نییە, بەڵكو كاری ڕێكخراوو كۆمەڵەكانە. تاك, ئەگەرچ دەتوانێت مۆمێك داگرسێنێت, بەڵام ناتوانێت لەبەرامبەر تاریكییەكی بە شمشێر داكوتراو, بەو شێوەیەی دەخوازرێت, ڕووبەڕوو

ببێتەوە. ئەم ململانێیە ململانێی شارستانیەتەکان نییە, بەڵکو ململانێی نێوان واقعو ئەفسانەیە, زانستو خورافەیە, تاریکیو رووناکییە, ئازادیو سەرکوتکردنە, بەگەڕخستنی ئەقڵو تواناکانی ژیانی ئینسانە بەرامبەر ترسو بیمو مردن.

گەر بەچاوێکی تەقلیدییەوە تەماشای مەلاو ئاینزاو وەرگێڕە ئیسلامییەکان نەکەینو بەرگی پیرۆزیش لە دەقەکانیان دامباڵێین, دەتوانین بەروونی مێژووی ئیسلام ببینین. ئەوە ڕوون دەبێتەوە کە یاساو رێسای ئیسلام, بۆ خێڵە ڕەشۆکییەکانی نیوە دورگەی عەرەب هاتووەو بۆ بەر لە هەزار ساڵ نەبێت, بەم سەردەمە ناگونجێت. ئەگەر ئیسلام وەك ئەوەی کە هەیە, بێ لابردنو خستنەسەری, هەر ئاوا وەربگێڕینە سەر زمانی کوردی, یان هەر زمانێکی دیکە, لەوەی ئێمە مەبەستمانە کاریگەریە ئیجابییەکەی زۆر لەوە گەورەتر دەبێت کەچاوەڕێی دەکەین. لەم ڕێگەیەوە هوشیارییەکی گەورە لەناو کۆمەڵگە بە گشتیو ئافرەتان بە تایبەتی تەشەنە دەسەنێت. گوتاری ئیسلام, فەلسەفەو مەعریفەو زانست نییە تابەو چەمکانە رووبەڕوویان ببینەوە. ئەم ئایینە هەڵگری کلتورو نەریتێکی تایبەت بە مێژوویەکی دیاریکراوی ناوچەیەکی بیابان نشین بووە, بە زانستو, ڕەهەندە دیموکراتییەکانو, دروستبوونی کۆمەڵگایەکی مەدەنیو, دەرخستنو

شیکردنەوەو روونکردنەوەی دەق‌و واقیع‌و مێژووە تاڵ‌و خوێناوییەکەی خۆی نەبێت بە هیچ گوتارێکی تر ناچێتە ناو زبڵدانی مێژووەوە. پێویستە چاوی خوێنەری کورد بە دەقەکانی ئەم ئایینە ئاشکراو روونتر بکەینەوە. بڵاوبونەوەو گەشەسەندنی هوشیاری لەنێو کۆمەڵگەدا ئەرکی یەکەمی رۆشنبیرانە. ئەم کتێبەو کتێبەکانی دیکەشم چەند دانەیەکن لەو هەولانە.

سەرهەڵدان‌و بەرقەراربوونی یاساکانی ئایینی ئیسلام دەگەڕێتەوە بۆ کاریگەرییەکانی کلتوورو نەریتی زمکانی خۆی. بەراورد ناکرێت بە داهێنان‌و دەستکەوتە جۆربەجۆرەکانی ئەقڵی مرۆڤایەتی, کە لەم سەدانەی دوایەدا بەرهەم هاتوون. ئەگەر ئایینزاکانی ئیسلام بەزۆری شمشێری بەر لە 1427ساڵ ئەم یاسایانەیان بەسەر کۆمەڵگەدا نەچەسپاندایە, بەناوی خواوە ئەنفال, کۆمەڵکوژی, ئیغتیصاب, کۆیلەداری, ئەتك‌و کوشت‌وبڕی ئافرەتانیان نەکردایە, گەر ئایین لە دەوڵەت جیا بوایە, ئێمەش قسەمان نەبوو. ئەم نوسینە هەوڵدانێکە بۆ چاوڕوونی تاکەکانی کۆمەڵگە بە یاساو رێساکانی ئایینی ئیسلام, سەبارەت بە مافە سەرەتاییەکانی ئافرەت. ئاشکراکردنی ئەو شەریعەتانەیە کە ئەم ئایینەی لەسەر دروست بووە, بەڵام بەهۆی

سەرکوتکردنو نەبوونی ئازادی ڕادەربڕینەوە نەگەیشتوونەتە شوێنگەی خۆیان. خستنەرووی ئەو بەڵگە ڕوونو ئاشکرایانە بۆ ئەم قۆناغو بارودۆخەی جیهان, بە ئەرك دەزانم. دەرخستنی بۆچوونە حەقیقییەکانی ئەم ئایینەیە بەرامبەر بەم ڕەگەزە کە ئایینزاکان بەشێوەیەکی گشتی خۆیانی لێ دەشارنەوەو باسیان ناکەن, ئەرکی هەموو لایەکە.

لەم کتێبەدا هەوڵمانداوە بە زمانێکی سادەو ڕەوان ئایەتو قسەکانی موحەممەد بخەینە بەر تیشکی چاومانو ڕامانی لەسەر بکەین. ئەوەندەی بۆمان بکرێت, هەر بە زمانێکی سادە, پرسیارەکانی خۆمان ئاراستەی ئایینزاکان بکەینو ڕەخنەیەکی هەناسە کورتانە بەرەوروویان بکەینەوە. پرسیارو بەڵگەکانمان قابیلی گۆڕان نین, چونکە ئیسلام ئایەتو قسەکانی موحەممەدنو خۆیان گوتەنی لە ئەزەلەوە هاتوونو دەبێت تا ئەبەدیش بڕکەن.

پێشدەست

لەراستیدا نازانین لەچ دەروازەیەکەوە بچینە ناو بابەتێکی ئاوها سەختو ئاڵۆزەوە, کەتێیدا پەیوەندییەکانی نێوان سێکسو ئافرەتو ئایین پێکەوە ببەستینەوە. لەچ ڕێگەیەکەوە, کلتورێکی کۆنی ناوچەیەکی دیاری کراو لەگەڵ لۆژیکی سەردەمدا,

بەراورد بکەین‌و زانستیانە بیانخوێنینەوە. چۆن لە ئایینەوە بڕوانینە سێکس‌و ئافرەت.؟! لەکوێوە بڕوانینە دیاردەکانی سێکس‌و ئافرەتی کۆمەڵگەیەکی ئایینی.؟! ئایا هەردوکیان دیاردەیەکی سروشتین یان مێژووکرد.؟ پێداویستی ژیانن, یان پیس, یاخود پیرۆز.؟ رەهەندەکانی ئەم دیاردە سروشتیانە لەسەر چ پێگەیەك‌و لەچ ئاستێکی بیرکردنەوەی تاکەکانی کۆمەڵگە ئایینیەکاندا وەستاوە.؟!

لەتەواوی دونیادا نەتەوەیەك، گەلێك، کۆمەڵگەیەکی ئایینی نیە, سێکس‌و ئافرەتی بە ئەفسانەو کلتووری خۆیەوە گرێ نەدابێت. ئاینەکانی رۆژهەلاتی ناوەڕاست، بەجیاوازی چۆنایەتی دەربڕینیانەوە، هەموویان ئەم چەمکەیان تێکەڵ بە ئەفسانەی دروستبوونی یەکەم ئادەمیزاد کردووە, ئەفسانەکەش بە بەشێکی هەرە گرنگی مێژووی ئایینەکەی خۆیانیان زانیوە. ئایینی ئیسلامیش, پشکی گەورەی لەم سیناریۆیەدا بەرکەوتووەو زۆرترین قسەی لەسەر کردووە. سێکس‌و ئافرەت دوانەیەکن لەو پاڵنەرانەی کە لە کۆمەڵگە ئایینیەکاندا کاریگەریان بەسەر بیرکردنەوەو ئاکارەکانی مرۆڤایەتییەوە هەیە.

مرۆڤ, بە هۆی رەفتارو بیرکردنەوەی, توانیوێتی لەگەڵ گیانەوەرانی دیکەدا خۆی جیا بکاتەوە, بە پێچەوانەی بونەوەرەکانی دیکەوە, بەسەر غەریزەکانیدا زاڵترە. لێرەوە دەتوانین بڵێین: مرۆڤ, لە تەواوی سەرجەم بوونەوەرەکانی دیکە, باشتر لەگەڵ دیاردەی سێکس‌و رەگەزی (مێ)دا رەفتاری کردووە. ئەو خۆبەدەستەوەدانەی لەبوونەوەرانی دیکەدا بۆ سێکس‌و توخمی مێ هەیە, لەلای مرۆڤ کۆنترۆڵ کراوە. پراکتیزەکردنی, یەکێکە لەمافە بنەڕەتی‌و سەرەکی‌و سەرەتاییەکانی سەرجەم مرۆڤایەتی. ئەوەی لە کۆمەڵگە ئایینیەکاندا جیاوازە ئەو سنوورەیە کە بۆ مومارەسەکردنیان زیادی کردووە. شێوەو جۆرو تێگەیشتنی سێکس‌و ئافرەت, لە کۆمەڵگەیەکی دیاریکراوی ئایینیدا، شارستانییەت, فەرهەنگ, کلتورو تێڕوانینەکانی مێژوویی ئەو کۆمەڵگەیەمان نیشان دەدات. لە دەروازەکانیانەوە دەتوانین خوێندنەوەیەك بۆ ئەخلاق‌و پێکهاتەکانی کۆمەڵگەو ئایینەکەیان بکەین, وەك ئەم خوێندنەوەیە کە بۆ ئایینی ئیسلام‌و موسڵمانان کردوومانە.

لەگوتاری ئیسلامدا مانایەکی پێچەوانە بۆ ئافرەت لە چەمکەکانی سێکسدا هەیە, ئافرەتێك سێکسی نەکردبێت بە پاکیزە ناوی بردووە, واتە زۆر پاکی دەست لێ

نەدراو. پاکیزەیی ئافرەت یەکێکە لە یاسا بنەڕەتییەکانی ئیسلام. دوورکەوتنەوەی ئافرەت لە سێکس بووە بەو هێما بالآیەی کە لە خوا نزیکتریان بخاتەوە. پیاوانی موسلمانیش لافو گەزافی سەربلندی خۆیان بە پاکیزەیی ئافرەتەکانیانەوە لێدەدەن. پیاوان, بە مانەوەی پاکیزەیی ئافرەتەکانیان, خۆیان بە خاوەنی شەرەف دەزانن. سێکس بۆ ئافرەت کراوەتە مادەیەك بۆ کوشتنی مافە سروشتیو سەرەتاییەکانی, بۆ پیاویش بۆتە مایەی بەخشینی مافی زیاترو شەهامەتی نێرایەتی.

لە قورئانو قسەکانی دیکەی موحەممەددا, جگە لە پرەنسیپەکانی دەسەلآتو ئابووری, زۆرترین قسە لەسەر ئافرەت کراوە. زۆربەی زۆری ئەو ئاکارانەی کە ئیسلام پێناسەی کردوون، بە پلەی یەکەم, لەسەر ڕێکخستنی داوێنی ئافرەتو پەیوەندییە سێکسیەکانی لەگەڵ پیاودا حوکمیان لەسەر نوسراوە. لەهەر شوێنێکدا ئیسلام باسی ئافرەتی کردبێت, ڕاستەوخۆ یان ناراستەوخۆ, ئاماژەیەکی بۆ ڕەوشتە سێکسییەکانشی کردووە. لەدیدی ئەم ئایینەدا, جگە لە پەیوەندییەکانی ژنو مێردایەتی, بەهەر شێوەو شێوازێك بێت, سێکس حەرامە. جگە لە گەیشتنی ئۆرگازمی پیاوو تێربوونی لە چێژەکانی سێکس, هیچ دەلالاتێکی دیکەی بۆ ئافرەتو

خواستەکانی لێکنەدراوەتەوە. بۆ ژیانی ئەم دونیای موسڵمانان, ئافرەت بۆ تێربوونی غەریزە سێکسییەکانی پیاوو زیادکردنی وەچە دروستکراوە. ئەمەش ئەرکو بەشێکی گرنگی پیرۆزی سەرشانی ئافرەتەو دەبێت جێبەجێی بکات. بۆ ئەو دونیاش, ژیانی بەهەشتی گرێداوە بە کارو کارلێککەرەکانی فوڵ سێکس. بەمانایەکی تر, باشترین پاداشتی خوا, بۆ پیاوی موسڵمان, پێشکەشکردنی بەهەشتێکی پڕ لە سێکسە, بۆ ئافرەتیش مانەوەیە لەناو ڕەگەزی مێینەیو تەسلیمبوونی بە پیاو.

ئاشکرایە, ئەو شێوازە سێکسییەی لە هاوسەرگیریداو لە دونیادا پەیڕەو دەکرێ، داهێنانێکی ئیسلامی نییە, بەڵکو بەرهەمێکی کۆمەڵایەتی مێژووکردە, لە دێر زەمانەوە ناسراوەو گۆڕانکاری بەخۆوە دیوە. ئیسلام یەکەم ئایینیش نەبووە دەست لەم مەسەلەیە وەربدات، زۆرو کەم ئایینەکانی دیکە قسەیان هەبووەو جێدەستیان لەسەر ڕەفتاری شوێنکەوتوانیان جێهێشتووە. بەڵام دەتوانین بڵێین کلتووری هیچ کۆمەڵگەیەكو یاسای هیچ ئایینێك, بە ئەندازەی ئایینی ئیسلامو کاریگەرییەکانی کلتووری نیوەدوورگەی عەرەب, دەخالەتیان لە هاوسەرگیریو پێکهاتەی ئافرەت نەکردووەو بە قووڵی لێی نەدواون. دەقە ڕەسەنەکانی ئسلام پێمان دەڵێن: سێکسو ژن, لەپاڵ دەسەڵاتو

ئابووریدا, کێشەیەکی تابلێی گرنگی پیاوی ئەم ئایینەیە. ئەم لێکدانەوە پڕ لە کێشەیەش, کە ئیسلام خۆی بۆ خۆی دروستی کردووە, جگە لە پەنابردن بۆ خەیاڵەکانی میتافیزیك, نەیتوانیوە لێکدانەوەی مەعریفیو فەلسەفی بۆ بکاتو چارەسەری کێشەکانی بکات, هەروا بە هەڵپەسێراوی هێشتویەتییەوە.

سێکس پەیوەندییەکی توندوتۆڵی بە ژینگەو, کاریگەرییەکانی کلتورو, جیاوازییەکانی بایۆلۆژییەوە هەیە. ڕەگەزی (مێ)ش, وەك ڕەگەزەکانی دیکە, بەرهەمی سروشتە. هەر لە سەرەتاوە هەموو لایەك لە هەوەسو خرۆشی سێکس سوودیان وەرگرتووە. بەڵام ئایینەکان, بەپێی ئەو پاشماوانەی بۆ شارستانییەتی ڕۆژهەڵاتو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ماوەتەوە, هێزو ماسولکەی لەشی ڕەگەزی نێری بە پلەی یەکەمو لاوازیی لەشولاری ئافرەتی بە پلەی دووهەم, وەك بنەمایەك بۆ یاساکانی, لێکداوەتەوە. بەم کارەش پەیوەندی نێوان ژنو پیاو, لەوەی ئێمە مەبەستمانە, لەو کۆمەڵگەیانەدا بووە مایەی هەڕەشەیەکی بەردەوام لەسەر ڕەگەزی مێ.

جیاوازی بایۆلۆژی ڕەگەزیی مێینەیی ئافرەت, کلتوری کۆمەڵایەتی, یارمەتی ماسولکە ئاوساوەکانی پیاوی موسڵمانی داوە زاڵمانە هەڵسوکەوت لەگەڵ ئافرەت

بکات. بەهۆی نەریتەوە قەناعەتێکی بۆ دروست بووە کە بتوانێ ئافرەت بە هەموو مانایەکییەوە سەرکوت بکاتو جگە لە ژنەکەی خۆی, لەگەڵ ئافرەتانی دیکەدا جووت بێ‌و لە جیاتی شەرمیش شانازی بەو پەیوەندییانەوە بکات. ئەم جیاوازییە مێژووکردە ئایینیانە رەفتارو نەریتێکی وای هێناوەتە بەرهەم کە زاڵبوونی پیاو, بەسەر ئافرەتەوە, ببێتە واقعێکی کۆمەڵایەتی‌و هێزو ئەقڵ لای پیاو بێت نەك ئافرەت. بۆ خاڵیکردنەوەی غەریزە سێکسییەکان هەمیشە پیاو لە سەرەوە بێت, ئافرەتیش هەڵگری باری قورسی ئەقڵی پیاوسالاری بێ‌و هەمیشە لە ژێرەوە بێت.

پەیوەندییە سێکسییەکانی مرۆڤایەتی, بەشێوەیەکی گشتی, لەنێوان (نێر)و (مێ)دا دەرکەوتووە. مەیلی هەوەس‌و پاڵنەرەکانی سێکسی نێر بەلای مێ‌و رەگەزی (مێ)ش بەلای نێردا چووە. وەك دوو بوونەوەری تەواوکەری یەکتری سێکسیان کردووە. وەك یەك جۆش‌و خرۆشی جنسی یەکتر بوون. لەسەردەمی ئادەمیزادە کرۆمانییەکانەوە, تا دەگاتە قۆناغی کشتوکاڵی, لەگەڵ هەستکردن بە (موو)ی زیادە لەلای پیاوو بەرزبوونەوەی مەمك لای ئافرەت‌و جیوازییەکانی ئەندامانی داوێن, شتێك نەبووە مانایەك بدات بەو جیاوازی‌و تێگەیشتنە ئایینیەی کە پاشتر بۆ ئەم دوو رەگەزە دروست

بوو. لە ئاینەکاندا, هەر ئایینە بەپێی بۆچوونو لێکدانەوەی کلتووریو فەرهەنگی خۆی, رەفتاری سێکسو روخساری ئافرەتی بۆ کۆمەڵێك ئاکارو چەمك دابەش کردوە. تێیاندایە چ ئافرەتو چ سێکس, دوو بنەمای کلاسیکین بۆ بەردەوامبوونی ژیان, هەروەها تێشیاندایە بە پیرۆزیان زانیوە, ئایینیش هەبووە مافی چەشتنی سێکس تەنها لای پیاو بووە, ئافرەتیشی بە سێکسەوە کردووە بە ماناکانی نەگبەتیو سەرشۆڕی ژیان, وەك ئایینی ئیسلام کە لەم کتێبەدا بە درێژی باسی لێوە دەکەین.

ئەو زانیارییانەی کە باس لە سەرەتاکانی مێژووی سەرهەڵدانی رەوشتی سێکسو مێینەیی دەکەن, قسەمان لەسەری نییە. تەنها ئەوە بیری خوێنەر دەهێنینەوە کە قۆناغی پەیدابوونی خاوەندارێتی, کلتووری ئایین, تەسکبوونەوەی ئازادییەکانی تاکو کۆمەڵ, بەربەستێکی گەورەی بۆ ماناکانی سێکسو ئافرەت دروست کردووە. (فیلیپ کامبی) پێی وایە: لەرۆژهەلاتی ناوەراستو دووردا, مرۆڤ, بۆ ئەوەی بگاتە ناو هۆشیارییەکی تەواوەوە, دوو ڕێگای زانیوە: ئایین, عەشقی سێکس. ئایین مەشخەڵی رۆحە, عەشقیش بەشێکە لەپیرۆزمەندییەکانی لاشە, پیرۆزمەندێتی رۆحیش بەبێ مەشخەڵی لەش نابێت. بۆ نموونە (لە پێش ساڵەکانە زایینیدا) هیندییەکان، پەرستگاکانیان بەدیمەنی کچە باڵق

نەبووەکان ڕازاندووەتەوە, (لە ساڵەکانی دواى زایینیشدا) ئیسلام بەهەشتی پڕکردووە لە حۆرى.[9] لە قورئاندا نوسراوە (فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَاراً).[10] (وامان لە ئافرەتەکان کردووە هەمیشە لەدۆخی کچێنیدا بمێننەوە). لاى هەردوولا, لە دوو ناوچەى جیاوازو لە دوو سەردەمی جیاوازدا, کیژەکان تازە پێگەیشتوونو دەستیان بۆ نەبراوە.

یەکەم کۆمەڵگەیەك, ئەندامەکانی سێکسی پیرۆز کردبێت, چەند هەزار ساڵێك پێش زایین لە هندستاندا ژیاوە. یەکێك لەدیاردە هەرە سەرنجڕاکێشەکانی مێژووی ئاکارەکانی پەرستن پەرستنی چووکی پیاو بووە. لەبەر ئەوەى (پیاو) خاوەنی چووكو گون بووە, لە پەرستگاکانی (سیڤا)ى باشووری هندستاندا، ڕێزێکی تایبەتی لێگیراوە. پەرستگایەکی بەناوبانگیان هەبووە بەناوى (گاجورا), تییدا (365) چووك هەبووە. بە قەبارەى جۆراو جۆر دروست کرابوونو بەشێوەیەکی ڕێکوپێکیش لە پەرستگاکەدا دابەش کرابوون. بەبۆنی خۆشو گوڵ ڕازابوونەوە. (گون)ەکانیان کردبووە دوو پایەى پتەوو چووکەکەیان لەسەر داچەقاندبوو. پەرستگارانیش، لەکاتی سەردانیاندا،

---

9 فیلیب کامبي: العشق الجنسی و المقدس، ترجمة: عبدالهادي عباس, الطبعة الثانية 1995, دار الحصاد للنشر والتوزيع, دمشق.ص11.

10 الواقعة 36

کڕنوشیان بۆ بردوون.[11] بەو هیوایەی نیازو ئاواتیان بگاتە شوێنی خۆی. ئەوانیش لەپەرستگاکەدا ماونەتەوەو لە ژوورێکی تایبەتدا شەویان بەسەر بردووە. لەو شەوەدا, چووکێك، کە پێیان گوتووە (خوای سیڤا) زیارەتی پیرۆزی خۆی گەیاندووە بەو ئافرەتانەی کە لە پێناوی مەبەستێکی تایبەتدا لە پەرستگاکەدا مابوونەوە. باوەڕدارانی ئەم ئایینە، وەك موسڵمانان، ساڵی جارێك, حەجیان بۆ پەرستگاکە کردووەو یادی خوای سیڤایان کردووەتەوە. دوای جێبەجێکردنی حەجەکەیان, بە ڕووتیو بێ پۆشینی هیچ جۆرە جلوبەرگێگ, بە شەقامو کۆڵانەکاندا گەڕاونو شانازیان بە گەلۆگونی خۆیانەوە کردووە. تا ئێستاش شوێنکەوتووانی ئەم باوەڕە لەسەر ئەم ئاکارەیان بەردەوامن. لە کلتووری هندستاندا ئێستاش وا باوە, هاوسەرگیری لە تەمەنی منداڵیدا, بەتایبەت لە نێوان هەشت بۆ دوانزە ساڵی, کارێکی تا بلێی پیرۆز.

شێوەی دروستکردنی مزگەوتەکانی ئیسلام دەچێتەوە بۆ هەمان شێوە پەرستگا کۆنەکانی هندستان کە تێیدا چووکی پیاوانیان دەپەرست. چۆنییەتی دانانی چووكو گونەکانی نێو پەرستگاکە، لەگەڵ گۆڕانکارییەکی کەمدا بەرەو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هاتووەو کاریگەری بەسەر نەخشەی مزگەوتەکانی ئیسلامەوە داناوە. ئەگەرچی لە

---

11 هەمان سەرچاوە. ئەم کتێبەی کامپی (العشق الجنسی و المقدس) بەوردی باسی گەلێك بابەتی دیکەی کردووە.

دیوی ناوەوەی مزگەوتەکاندا جیاوازی لە نەخشەو نیگاردا هەیە، بەڵام لــە رووکــاری دەرەوەیدا, بەوێنەی چووکێکی رەپ منارەیەکیان بەرز کردۆتەوەو وەك جووتێك گونی پتەویش قووببەیان لەملاو ئەولایەوە داچەقاندووە.

بــە پێــی میــسۆلۆجیای یەکــەم گیانلەبــەری ئــایینی هندۆســی, ئــافرەت هەمیــشە لەمێردەکــەی ترســاوەو گومــانی لــێی هــەبووەو لەدەســتی رایکــردووە. لــەم ئایینــەدا رێگەدراوە بە ئافرەت کە بژی, بەڵام بێئەوەی هیچ دەسەڵاتێکی ســەربەخۆی هــەبێت.! کچ لەژێر دەسەڵاتی باوکیدایــە, ژن لــەژێر دەســەڵاتی مێردەکەیدایــە, بێــوەژن لــەژێر دەسەڵاتی کورەکەیدایە. دەبێ هەمیشە باوك, برا, مێرد, مام, خــاڵ, ئــامۆزا, خــاڵۆزا, خەزوور, لێی رازیبن. ژن دەبێت هەتا ماوە لەخزمەتی مێردەکەیدا بێت. گەر بێوەژنیش کەوت, نابێت شوبکاتەوە، بەڵکو دەبێت رقی لەو شتانەش بێتەوە کە پێش مێردەکــەی خۆشیویستوون, کلیلی دەرگای براهما (چوونە لای خوا) لەرەزامەندی (مێــرد)دایــە. باوك کە کچەکەی دەدا بەشوو, نابێت شیربایی وەرگرێت, گەر وایکرد واتە کچەکەی فرۆشتووە. هەر پیاوێك گفتی بەخشینی کچەکەی یان خوشکەکەی دا بەکەسێك ئەگەر سەری خۆشی دانابێــت نابێــت پەشــیمان ببێتــەوە, دەنــا وەك ئــەوە وایــە ســەد پیــاوی

كوشتبێت. با(ژن)و (مێرد) له‌سه‌ر خۆشه‌ویستی بژین‌و چاكه له‌گه‌ڵ یه‌ك بكه‌ن‌و نهێنی له‌یه‌ك نه‌شارنه‌وه.[12]

ئه‌مازۆنی واتا: ژنی شۆڕه‌سوار. زۆر كه‌س باسی ئه‌م تویژه‌یان كردووه‌و نزیكترینیان له باوه‌ڕه‌وه ئه‌مه‌یه: (گه‌لێك هه‌بووه ناوی (سیسی) بووه. ئافره‌تانی ئه‌م گه‌له, شۆڕه‌سوارێكی زۆر باش بوون، شمشێرباز بوون، زۆرانبازیان ده‌كرد، به‌سواری ئه‌سپه‌وه تیریان ده‌هاوێشت. هه‌تا كچ بونایه هه‌میشه له‌شه‌ڕی دوژمناندا بوون. هه‌تا سێ كه‌سیان نه‌كوشتایه سێكسیان نه‌ده‌كرد. بۆ منداڵ سێكسیان ده‌كردو دوای ئه‌وه له‌كاتی زۆر پێویست‌و ترسناكدا نه‌بوایه سواریی‌و شه‌ڕیان نه‌ده‌كرد. ئافره‌تانی ئه‌م گه‌له مه‌مكی ڕاستیان كاری نه‌كردووه، چونكه هه‌ر به منداڵی له لایه‌ن دایكیانه‌وه, به‌شیشێكی سووره‌وه‌كراو سه‌ری گۆی مه‌مكیان سوتاندون, بۆئه‌وه‌ی گه‌شه نه‌كاو هێزو توانای ئه‌و مه‌مكه بگاته ده‌سته ڕاسته‌كه‌ی).[13] (ئۆمفاڵ)یش ژنێكی زۆر جوانی ئه‌م گه‌له بووه‌و له په‌لامارێكدا ئیغتیصابیان كردووه. ئه‌ویش ناره‌حه‌ت بووه, چونكه به‌م

---

12 بڕوانه كتێبمان (ده‌روازه‌كانی ئاین له‌نێوان زه‌وی‌و ئاسماندا) مه‌ریوان هه‌ڵه‌بجه‌یی به‌رگی یه‌كه‌م2001 به‌شی یه‌كه‌م: ئایینی هیندۆسی, لاپه‌ڕه63-64

13. بڕوانه فیلیپ كامبی: ص94.

کارە, پیاوەکان ئەتکیان کردووە. بۆ تۆڵەسەندنەوە, سوپایەك دروست دەکات تەنها لەئافرەت پێکهاتبێت, دواتر شەڕی پیاوانی پێدەکات. ئەگەرچی ئەم بیرۆکەیە هیچ گوتارێکی ئایینی لەپشتەوە نەبوو, بەڵام بیرۆکەی (تۆڵەسەندنەوە) بەو چەمکەی کە هەموو پیرۆزییەك توندوتیژی بەرهەم دێنێت, کەسایەتییەکی پڕ لەباوەڕی ئایینیمان نیشان دەدات.

لە پەرستگاکانی کۆنی ئەفریقادا شوێنی تایبەت بۆ سێکس هەبووە. ژمارەی ژوورەکان لە هەزار تێپەڕی کردبوو, تەرخان کرابوو بۆ ئەو ئافرەتانەی کەخۆیان پێشکەش بە خوا دەکرد. ئەو ئافرەتە گەنجو جوانانەی کەدەچوونە ناو پەرستگاکانەوە, تا پیر نەبونایە نەدەهاتنە دەرەوە. ئەو پارەیەی کە بە هۆی لەشفرۆشە شەرعیەکەیانەوە پەیدایان دەکرد, نیوەی بۆ پەرستگا, واتە بۆ خوا بوو, نیوەکەی تریش بۆ خەرجیەکانی بژێوی ڕۆژانەی خۆیان بوو.[14]

(لای خێڵەکانی ئوسترالیا قەدەغەیە ژنان لە ماوەی تەڕیداو (حیض) لە ژێر هەڕەشەی مردندا دەست لەو شتانە بدەن کە پیاوان بەکاریاندەهێنن, یان بە ڕێیەکدا بڕۆن کە

---

14 بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە هەمان سەرچاوە, لاپەرە 38

پیاوان پیایدا تێپەڕدەبن). (یەکێك لە ئەنسرۆپۆلۆژیستەکان ڕوداوێکی تۆمارکردووە گوایە پیاوێك تەقلەلای داوە ژنەکەی خۆی بکوژێت، پاشئەوەی بۆی دەرکەوتبوو کەوا ژنەکەی بە تەڕی لەسەر بەڕەکەی پاڵکەوتووە). (هەروەها ژنان, لە ماوەی منداڵبوونو خوێن لەبەررۆیشتنی پاش منداڵبووندا, ملکەچی تابوی هاوچەشن دەبن, ئافرەت تاوەکو کۆتاییهاتنی ماوەی خوێنڕۆیشتنەکە بەتەواوی تەریکدەخرێتەوە, پاش نەمانی تابوکەیش ڕێگەنادرێت هەموو ئەوشتانەی لەو ماوەیەدا بەکاریاندەهێنێت دەستیان لێبدرێن, یان بەکاربهێنرین, تەنانەت لەلایەن ئافرەتەکە خۆیشیەوە. لای زۆربەی خێڵەکانی ئەمریکایش, کاتێك کچ دووچاری یەکەم تەڕی دێت, لە کوخێکدا جیادەکرێتەوە و لەماوەی پێویستی پاکبوونەوەیدا بینینی لەلایەن هەر یەکێك لە نێرینەکانەوە قەدەغەدەکرێت, ئینجا پاش دەرچوونی لە خەلۆەتەکەی پێویستە بۆ ماوەیەکی دیاریکراو ڕوخساری خۆی داپۆشێت.)[15]

بەخوێندنەوەی مێژووی بابلییەکانیش دەردەکەوێت (تەواوترین مەلحەمەیان دەربارەی

15بونیادی ئایین, نووسینی: فراس السواح, وەرگێڕانی: ئیبراهیم فەتاح, بەشی دووەم: پێکهێنەرە لاوەکییەکانی ئایین. (تێبینی یەکەم: وەرگێڕ, بۆ سروشتی تەڕی (خوێنلەبەرچوونی سروشتیانەی ژنان) وشەی (کنج)ی بەکارهێناوە. دووهەم: ئەم نوسینەم لەرێی ئینتەرنێتەوە وەرگیراوە, بۆیە ژمارەی لاپەڕەکەیم بۆ دیاری نەکرا.

دروستكردنی گەردوونو بونەوەرو بنەمای دەركەوتنی هەموو شتەكان نوسیوە).[16] لە یەكێك لەیاساكانی بابلی نوسراوە: (هەر بێگانەیەك بێتە ناو شارەكەوە, بۆی هەیە لەگەڵ ئافرەتاندا سێكس بكات).[17] لەو مەلحەمەیەدا, سێكسو ئافرەت, چەند مەسەلەیەكی لاوەكین, وەك هەر دیاردەو گرفتێكی ئاسایی ئەو سەردەمە قسەی لەسەركراوەو ئەوەی نەهێناوە باسی زۆر گرنگی بۆ تەرخان بكەن. یاساو ڕێساكانیشیان لەوانە پێشكەوتووترن كە ئێستا لە وڵاتە ڕۆژهەڵاتیو عەرەبیو ئیسلامییەكاندا بەشەرعی پراكتیك دەكرێت.

لە باكوری ئەفریقادا (كێشەی ئافرەتان ئەوە نەبووە كە چۆن كچێنی خۆیان بپارێزن، بەڵكو ئەوە بووە, چۆن كچێنیان لەدەست بدەن).[18] دڕینی پەردەی كچێنی بەڵگە بووە بۆ توانایی سێكسو شووكردنو زكوزاكردنیان. (دایك بەشوێن كەسێكدا دەگەڕا كەپەردەی كچێنی كچەكەی بدڕێ، جا ئەگەر ئەو كەسە ڕێبوارێكیش بێتو كەس

---

16 السلامة, د. هلال عبدالحسين السلامة: القديم في الحاضر. الطبعة الثانية 2000, جامعة القاهرة, مصر, ص 155

17 فيليب كامبي: العشق الجنسى و المقدس،ص34

18 العقيلي, شيخ سيف الدين محى الدين العقيلي: الحجاب. الطبعة السادسة, 1998 دار الكتب للطباعة والنشر, دمشق,ص 49

kurd–islam.com
کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەڕە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

نەیناسیێت). [19] (بەئاشکرا سێکسیان ئەنجام دەداو تا شوویان نەکردایە دەرپێی ژێرەوەیان نەدەپۆشی). [20] کۆمەڵگەش هەبووە, بەجۆرێك لەجۆرەکان, کونی زێ (ق)ی کچەکانیان دەدورییەوە بۆ ئەوەی ممارەسەی سێکس نەکەن. کۆمەڵگەش هەبوون کە (پۆشینی دەرپێ لەلایان ئاماژە بووە بۆ لەشفرۆشی). [21] هەتا ئێستاش لە ناوچە دوورە دەستەکانی ولاتێکی وەك چین, دیاربوونی جەستەی رووتی ئافرەتان شورەییە. لە هەندێك ناوچەی ئەمریکای باشوورو ناوەڕاستی ئەفریقاش دەرخستنی مەمك بە ئاکارێکی ئاسایی زانراوە.

لەکۆندا باو بووە کە (باوك) هیچ دەورێکی سەرەکی لەدروستبوونی منداڵدا نییەو ناشییێت. دواتر ئەوەیان راگەیاند بەبێ (باوك) منداڵ دروست نابێت. لە کۆتاییدا گەشتنە ئەوەی کە تەنها باوك دەوری لە دروستکردنی منداڵدا هەیە. لەحکایەتی (ڤینۆس)دا هاتووە: (ئەو کاتەی ئەدۆنیس دەمرێ, پێویستە هەموو ئافرەتێك لەشی

---

19 السیسلي, د. عبدالحمید السیسلي: سایکولوجیة الاخلاق . الطبعة الثانیة, 1980دار الکتب الاسلامیة, مصر, ص236

20 هەمان سەرچاوە , ص240

21 هەمان سەرچاوە , ص271

ببەخشێ‌و کرێی بەخشینەکەی لەشی پێشکەش بەڤینۆس، خوای جوانی بکات).
ئاشوورییەکانیش باوەڕیان وابوو کە (ئافرەت, ئەگەر بۆ یەك جاریش بێت, دەبێت لەپەرستگای عەشتاردا سێکس لەگەڵ نەناسراوێکدا بکات). بەم هۆیەوە ئافرەتان دەچوونە پەرستگاکەوەو لەچاوەڕوانی کەسێکدا خۆیان ئارایشت دەکرد, نەناسراوەکەش دەچووە ژوورەوە, دەستی دەخستە سەر شانی یەکێك لەئافرەتەکانو دەیگوت: (بەناوی خوا تۆ هەڵدەبژێرم. ئافرەتەکەش شوێنی دەکەوتو بۆی نەبوو هیچ هەلۆیستێك بنوێنێ, چونکە کارێکی پیرۆز ئەنجام دەدات).[22]

کۆمەڵێك لەم کلتورە کۆنانەو چەندانی دیکەش لە ئیسلامدا دووبارە بوونەتەوەو بوونەتە یاسا. ڕێگە بۆ ئیغتیصابکردنو لەشفرۆشی ئافرەتان دیاریکراوەو ڕێگەی شەرعی ئەم کاروکردەوانە بۆ موسڵمانەکان دەستنیشان کراوە. لە ئیسلامدا ئافرەت شەیتانەو بۆ لەخشتەبردنی پیاو دروست بوو, لەکاتی تەریدا (بێنوێژی) پیسن, بیرکردنەوەیان تەواو نییە, چەند ئافرەتێك دەبنە ژنی یەك پیاو, جێی سەرشۆڕی پیاون, جێی نەهامەتیو نەگبەتی ژیانن, ناقص ئەقڵن, شەیتانن, لەگەڵ ئەسپو مەڕو ماڵاتدا

22 بڕوانە فیلیپ کامبی: العشق الجنسی و المقدس،ص34

یەکسانن. وەسیلەیەکن بۆ خاڵیکردنەوەی غەریزەکانی پیاو, لە پێشەوە, لەپاشەوە, لەهەر شوێنێکەوە پیاو ئارەزووی کرد لەشیان بۆ پیاو حەڵاڵە. جگە بۆ گۆڕ نابێت لە ماڵەکانیاندا بچنە دەرەوە, هەمیشە ئامادەی خزمەتکردنی پیاو بن, حیجابیان بەسەردا سەپاوە, هەر کات پیاوان ئارەزوویان هەبوو ژنانیان تەڵاق دەدەن, زیندانی دەکرێن, لێیان دەدرێن, شوولکاری دەکرێن, بەردباران دەکرێن, سەر دەبڕردرێن, دەکڕێنو دەفرۆشرێن, بەکۆیلە دەکرێن, ئەتك دەکرێن, ئیغتیصاب دەکردنیان حەڵاڵە. ئافرەتان هەمیشە سەرشۆڕی پیاوانن. ئەو مافانەی پیاوان هەیانە, نابێت ئافرەتان هەیانبێت. پەیامبەری ئیسلامیش (موحەممەد) وەك سەرکردەو پادشایەك, بۆ جێبەجێکردنی ئەم ڕەوشتو یاسایانە لە قارەمانەکانی مێژووە.[23]

ئایەتی قورئان هەیە ئافرەتی لە ڕیزی ئاژەڵ دانراوە. ڕەنگە بەڕیسواو کەمزانینی پلەو پایەی ئافرەت لە ئاینی ئیسلامدا, لەو تێڕوانینە میتافیزیکیەوە سەرچاوەی گرتبێت کە ئافرەتان لەگەڵ ئاژەڵاندا هاوگرفتو هاوخەمو یەکسان بن. ئاژەڵ بەهۆی سروشتەوە چەند مانگێكو ئافرەتیش بەهۆی تەرییەوە, کەئەویش هەر دیاردەیەکی سروشتیە, چەند

23 لە ناو بەشەکاندا باسو بەڵگەی زۆرمان دەربارەی تەواوی ئەم خاڵانە نوسیوە.

رۆژێك, هەردوولا لەسێكسەوە دوورن. لەبەر ئەمە بەشێك لەژیانی ئافرەت لەم ئاییەنەدا یەكسانە بە ژیانی ئاژەڵ. لێرەوە ئاژەڵ دەبێتە گەمژەو نەزان, ئافرەتیش گەڕو پیسو نانی دەستی حەرام.

سێكس یەكێكە لە هەوەسە سروشتییەكانی مرۆڤایەتی. هۆكارێكە بۆ بەستنەوەی پەیوەندییەكانی دەروون بە رەفتارە دەرەكییەكانی لەش. ئەخلاقی سێكسیش بەرهەمێكی مێژووكردە. جگە لە كاریگەرییەكانی سروشت, كۆمەڵێك دیاردەی دیكەش كاریگەرییان لەسەر ئەخلاقی سێكس دروست كردووە. ئافرەتیش بەرهەمو دیاردەیەكی سروشتكردە. هۆكارێكی سەرەكیە بۆ بەردەوامبوونی ژیان. گرێدانی ئافرەت بە سێكسەوە, وەك گرێدانی هەموو بوونەوەرەكانی سروشت وایەو جیاوازییان نییە. بەڵام كەشو هەوا, پاشماوەكانی ئەفسانە, كلتوورە كۆمەڵایەتییەكان. جیاوازی بایۆلۆژی لە مرۆڤایەتیدا, وای لە دانەرانی ئایین كردووە, بە بەردەوامی, راڤەو لێكدانەوەی جیاواز بۆ ئافرەتو سێكس بكەنو ئەركی هەر یەكەشیان دیارو جیا بكەنەوە. ئایینی ئیسلام, بەپێی ئەم كتێبە, دیارترین ئایینە كە تەركیزی تەواوی لەسەر ئافرەتو كاریگەرییەكانی لەسەر سروشتی سێكس داناوە. لە چوارچێوەیەكدا یاسای بۆ مرۆڤایەتی كێشاوە كە

ئافرەت دەوری سلبی هێجگار نادروست بگێڕێت. پێی وایە بەشێکی زۆری ئەم ڕەوشتانە, بنەمایەکی ئەخلاقیان هەیە, مێژووکردن نەك سروشتکرد. هەر لەبەر ئەمەش, لە یەکەم هەنگاویداو بۆ شەرعیدان بە گوتاری میتافیزیکی خۆی, ئافرەتی بە پلە دووی خوار پیاو کردووە بە یاسایەکی ئیلاهی. واقیعێکی بەرهەمهێناوە خۆشترین بەخشین خوا بە بەندەکانی خۆی بەخشیبێت چێژی سێکسی ئافرەت بێت. غەزاکانی پڕە لە کۆیلە کردنی ئافرەت. بەهەشتەکەی پڕە لە ئافرەتی کۆیلە. لەگەڵ ئەوەشدا خراپترین گوناه ئەوەیە مرۆڤ بەخواستی خۆی مومارەسەی ئەم بەخشینەی خوا بکاتو بەگوێرەی ڕێنماییەکانی ئیسلام نەڕوانێتە ڕەگەزی مێ.

ژنو پیاو لەئیسلامدا کەوتونەتە نێوان دوو بەرداشی داتاشراوی گەورەی دژ بەیەکەوە، لەلایەکەوە وا فێرکراون کردنی سێکس لەسەر ئارەزوو, گوناهێکی گەورەیە، لەلایەکی دیکەشەوە, لەدەروونیاندا وا پەروەردەکراون پەلکێشی تێرکردنی ئارەزووە سێکسییەکانیان بن. بەپێی ئەو مێژووەیەی کە نوسراوە, موسڵمانەکان زیاتر بەلای ئارەزووە سێکسیەکەی دەروونی خۆیاندا چوون. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت کە

دژایەتی ئاینی ئیسلامیان کردووە، وەك هەندێك لەپیاوانی ئاین بۆی دەچن, بەڵکو مومارەسەی دیاردەیەکی سروشتیو مرۆڤانەی خۆیان کردووە.

دکتۆر عەلی وەردی لە لەچەمکێکی کتێبەکەیدا (وعاظ السلاطين)دا دەلێت: مرۆڤ لە ناخی دلییەوە حەز بە مومارەسەی سێکس دەکات. تاکەکانی کۆمەلێش, ئەگەر لەسەر هەر شتێکی دیکە ناکۆك بن، لەسێکسدا هاوڕان. بەراستی دکتۆر چاك پێکاویتی, چونکە سێکس, جگە لەوەی بەشێکی کاریگەرە لەبەردەوامبوونی ژیان, هەروەها پالنەرێکی پەنگخواردووی ئاوەزەو مرۆڤایەتی ناتوانێت خۆی لیّ دوور بگرێت.

ئاینی ئیسلام, بەو قورئانو شارستانییەتو پەڕاوو مێژووی دێرینیەوە, قسەیەکی ئەوتۆی زانستیو لۆژیکیو فەلسەفی لەسەر سێکسو ئافرەت نەکردووە, کەچی سەدان ئایەت لە قورئاندا هەن لەدەوری ئەم دووانە دەسورێنەوە. گەر بەتەواوی دەقەکانی ئیسلامدا, قورئانو سوننە, رۆبچینە خوارەوە, یەك ئایەت, یەك قسەی موحەممەد, یەك گوتەی (زانستی) دەربارەی زانستەکانی سێکسو پێکهاتەی بایۆلۆژی ئافرەت ناخوێنینەوە. بە پێچەوانەوە, ئەم ئایینە خۆی خزاندووەتە نێو کۆمەلێك کلتوورو ئەفسانەو بۆچوونی نیوە دوورگەی عەرەبەوەو یاساکانی لەسەر ئەو رەهەندانە

هەڵچنیوەو چەسپاندونی. ئیسلام لە ناوچەیەکدا سەریهەڵدا کە زۆربەی دانیشتوانەکەی لە خێڵە عەرەبەکانی بیابان بوون. کلتوری بیرکردنەوەیان رەشۆکی بووە. کلتوری رەشۆکیش بریتیە لە هەڵگرتنی بەهاو ماناکانی جەنگو زاڵ بوون بەسەر ئەوی دیکەدا. بێگومان سەرهەڵدانو یاساکانی ئەم ئایینەش لە ئەنجامی کاریگەریی کێشە کۆمەلایەتیو ئابووریو ئایدۆلۆژییەکانی ئەو ناوچەیەوە سەرهەڵدەدات. چارەسەرکردنەکەشی هەر لەو کلتوورەوە سەرچاوە دەگرێت. فشارە کلتوریەکەی ئەم ئایینەش بۆ زەلیلکردنو سەرکوتکردنی ئافرەت لە کلتووری ئەو ناوچەیەوە سەرچاوەی گرتووە.

جیاوازییەکانی ئێستای رەوشتی سێکسی مرۆڤایەتی, دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە مرۆڤ بێئاگایانە مامەڵەی لەگەڵ دیاردە سروشتیەکاندا نەکردووە, بەڵکو توانای هەبووە لە بەرامبەر کاریگەرییە سلبییەکانی سروشتدا, خۆی بپارێزێتو لەگەڵ ئیجابییەکانیشدا خۆی بگونجێنێت. لە پاڵ پێداویستییەکانی دیکەیدا, خواردن، خەوتن، هاتووچوون..تاد، سێکسیشی بە پێویستییەکی سەرەکی بۆ بەردەوامبوونی ژیان زانیوە. پیاو بێت یان ئافرەت لەم بەرهەمە سروشتییەدا بەشدارن. رەوشتو ئەخلاقی سێکس لە

بەرهەمی كۆمەڵایەتین. تێكـەڵكردنی دوو چـەمك, (دیـاردەی سروشـتی)و (سروشـتی كۆمەڵایـەتی), ئـەو هەڵـە گەورەیەیـە كەئایینـەكان بەگـشتیو ئیـسلام بەتایبـەتی, تێیكەوتوون.

پیاوەكانی خودا

وێنەیەك لە سێكسبازیی ئایینی [24]

یەكێك لەو كارە نازانستییانەی كە موحەممەدی ئیسلام پیادەی كردوە, ئەوەیە بێ ئەوەی ئاماژە بەسەرچاوەكەی بكات, سوودێكی زۆری لە پەراوە كۆنەكان وەرگرتووە. یاساو رێساكانی خوێندووەتەوەو جارێكی دیكە لە قورئاندا دایناونو خۆی كردوە بەخاوەنیان. بابەتەكانیش زۆرن, بۆ نموونە: شێوەی دروستبوونی ئاسمانەكانو زەوی, چۆنێتی دروستبوونی ئادەمو حەوا, ناوهێنانی بوونەوەران, بەهەشتو دۆزەخ,

---

24 بۆ ئەم بەشە سودێكی گەورەم لە كتێبە گەورەكەی شوجاعەتدینی شەفا در آینهای توحیدي, وەرگرتووە. وەرگێڕانی لەفارسییەوە: شازین هێرش, گۆڤاری ریفۆرم , ژمارە 7, بەهاری2005 لاپەڕەكانی22-105.

لەشپیسیو سەرخۆشبوون, حەرامو حەلاڵەکانی خواردنو هاوسەرگیری, چیرۆکی هاوەلانی ئەشکەوت (اصحاب الکهف), تەواوی چیرۆکەکانی دیکەش, کە بەشێکی زۆری لە قورئاندا داگیرکردووە. دواهەمین سوودوەرگرتنیشی باسەکانی (عیساو مریەم)ن. کە لە مزگێنییەوە (الانجیل) وەریگرتوون.[25]

بۆچوونێك لای ئیسلامییەکان هەیە گوایە پەرتووکی تەورات تەحریف کراوەو نابێت وەك سەرچاوەیەکی زانستی ئەژمار بکرێت. لە کاتێکدا یەکێك لەو سەرچاوە گرنگانەی خودی قورئان سوودی لێوەرگرتوون, پەرتووکی تەوراتە (العهد القدیم) کە بەشێکی زۆر لە چیرۆكو یاساو رێسای لێوەرگرتووە. ئاشکرایە لە نێوان دەرکەوتنو نوسینەوەی بەسەرهاتە سەرەتاییەکانی تەوراتو نوسینەوەی قورئاندا, جیاوازی مێژوویان زیاتر لە هەزار ساڵە. تێپەڕبوونی مێژوویەکی دوورو درێژیش گۆڕانکاری گەورە لە هەموو بوارەکانی ژیاندا دروست دەکات. بەم هۆیەوە, بیرکردنەوەو کلتوورو نەرێتی کۆمەلایەتی, فەرهەنگی, سیاسی, ئابووری, شارستانی

25 بۆ زانیاری زیاتر بڕواننە کتێبەکەی (د. کامل النجار) (قراءة نقدیة للإسلام, خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام) تەرجەمەی کوردیمان کردووەو بلاوکراوەتەوە.

سەردەمی سەرهەڵدنی تەورات, لەگەڵ سەردەمەکەی موحەممەددا ناگونجێت‌و بەشێکیشیان ناکۆك دەبن. ئەوەش ئاساییە کە موحەممەد, لەبەر ئەوەی زانستیانە شارەزای مێژووی کۆن نەبووەو هیچ سەرچاوەیەکی دیکەی نوسینیشی لەبەر دەستدا نەبووە, لەکاتی وەرگرتنی سەرچاوەکەدا باوەڕی بە زۆرێك لە رووداوەکان نەبێت. لە بەراورێکدا دەردەکەوێت لە گواستنەوەی رووداوەکاندا راستگۆ نەبووە. رێگەی بەخۆی داوە, بەئارەزووی خۆی, گۆڕانکاری زۆر لە یاساو چیرۆکەکاندا بکات‌و لە قورئاندا جێگیریان بکات. ئەو رووداوانەی لەگەڵ لۆژیکیدا نەگونجاون, هەندێکیانی پشتگوێ خستووەو هەندێکیشیانی بە هەڵە گواستووەتەوە. ئەو تەحریفەی موسڵمانان بۆ تەورات باسی دەکەن لە عەقیدەیانەوە سەرچاوەی گرتووە. لە کاتێکدا دەیان بەڵگە هەن کە قورئان تەحریف کراوە, بەڵام بۆ سەلماندنی بوختانی تەحریفی تەورات, نەیانتوانیوە یەك بەڵگەی روون‌و ئاشکرا بەدەست بهێنن.

لە باسکردنی راستییەکانی ژیانی پەیامبەرانی نەوەی ئیسرائیلدا, لۆژیك‌و لێکۆڵینەوەی زانستی داوامان لێدەکات پەنا بۆ سەرچاوە دێرینە باوەڕپێکراوەکانی مێژوو ببەین. تەوراتیش یەکێکە لەو سەرچاوە دێرین‌و باوەڕپێکراوانە. بۆیە لەم بەشەدا

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

(پەیامبەرەکانی خوا, وێنەیەك لە سێکسبازی) تەورات بە کۆنترو پێشتر دەزانین. گەڕاوینەتەوە بۆ سەرچاوە ئەصلەکەو خۆمان لە سەرچاوەی دووهەم, کە قورئانە, پاراستووە.

پێش دەرکەوتنی موحەممەد, وەك پەیامبەرێکی ئیسلام, چەندین موحەممەدێکی دیکە لە ئایینەکانی رۆژهەلاتی ناوەراستدا هەبوون. بۆ ئەوەی بنەڕەتی کلتوورو رەوشتی ئەو کەسایەتییانەمان بۆ دەرکەوێت, کە پاشتر موحەممەد ئایینەکەی خۆی لەسەر بنیاتناوە, هەوڵ دەدەین چەند نموونەیەك لە رەوشتو دیاردە سێکسبازییەکانی پەیامبەرانی ئایینی یەهوودی باس بکەین. ئیبراهیم, لووت, یهوذا, حزقیال, داوود, هوشع, سلێمان, کە لە ئیسلامدا نموونەی چاکەخوازو رەوشت پاك بوون,[26] بەلاّم چەند دانەیەکن لەو پەیامبەرانەی کە رەوشتیان نوقمی غەریزەکانی سێکس بووە. تەواوی سەرچاوەکانیشمان لە تەوراتەوە وەرگرتووە. ئەو رووداوانەی لەم بەشەدا نوسراون, بە لۆژیكو شارستانیەتی ئێمە نەگونجاون, بەلاّم لەگەڵ نەرێتو شارستانییەتی

26 بڕوانە مريم41, الصافات84, أنبياء71, يوسف68, سبأ10, انبياء79, نمل15, صافات112, أنباء81, نمل17, سبأ12

سەردەمەكەیاندا, تێكەڵ بە بیركردنەوەو عەقیدەیان بووەو بەشێك بووە لە فەرهەنگی ئاایینەكەیان.

یەكەم : ئیبراهیم

كاتێك ئیبراهیم لەكۆچەكەیدا دەگاتە میسر, بە سارای ژنی دەڵێت:

اني قد علمت انك امرأة حسنة المنظر فيكون اذا رآك المصريون انهم يقولون هذه امرأته. فيقتلونني ويستبقونك. قولي انك اختي. ليكون لي خير بسببك وتحيا نفسي من اجلك. فحدث لما دخل ابرام الى مصر ان المصريين رأوا المرأة انها حسنة جدا. رآها رؤساء فرعون ومدحوها لدى فرعون. فأخذت المرأة الى بيت فرعون. فصنع الى ابرام خيرا بسببها. وصار له غنم وبقر وحمير وعبيد واماء وأتن وجمال. فضرب الرب فرعون وبيته ضربات عظيمة بسبب ساراي امرأة ابرام. فدعا فرعون ابرام وقال ما هذا الذي صنعت بي. لماذا لم تخبرني انها امرأتك. لماذا قلت هي اختي حتى اخذتها لي لتكون زوجتي. والآن هوذا امرأتك. خذها واذهب.

من زانیومە تۆ ژنێكی زۆر ڕوخسار جوانیت, ئەگەر میسرییەكان بتبینن دەڵێن ئەمە ژنێتی, ئەوسا من دەكوژنو تۆش دەبەن, تۆ بڵێ من خوشكی ئەوم, ئینجا ڕێزمان

لێدەگرنو چاکەمان لەگەڵ دەکەن. کە چوونە ناو میسرەوە, میسرییەکان ئەو ژنەیان بەو جوانیيە دیو زانیان خوشکی ئیبراهیمە, لای فیرعەون ستایشیان کرد. لەمەوە سارایان بردە حەرەمسەرای فیرعەونەوەو خودی فیرعەون مارەی کرد, زۆر ڕێزیشی لەئیبراهیم گرتو بەباشی ڕەفتاری لەگەڵ ئەنجام دا. ئیبراهیم بووە خاوەنی مەڕو مانگاو حوشترو کەرو کەنیزەکو کۆیلەو کارەکەر. ئینجا خوا, بە هۆی ساراوە چەند لێدانێکی گەورەی کێشا بە فیرعەونو ماڵەکەشیدا, دوای ئەوەی کە فیرعەون بۆی دەردەکەوتووە سارا خوشکی ئیبراهیم نییە, بەڵکو ژنێتی, ئیبراهیمی بانگ کردوو پێی وت: ئەوە چی بوو تۆ پێت کردم.؟؟ بۆچی پێت نەووتم کە سارا ژنی تۆیە.؟؟ بۆچی وتت خوشکی منەو منیش بردمو کردم بە ژنی خۆم.؟؟ ئەوە ژنەکەت, بیبەو بڕۆ.[27]

ئەویش دەڕوات تادەگاتە وڵاتی جەرارو بەهەمان شێوە سارای ژنی دەکاتەوە بەخوشکیو بە پادشای ئەو وڵاتە دەڵێت: ئەمە خوشکمە. پاش ماوەیەك پادشا (أبیمالك) لەخۆی مارەی دەکات. دواتر پێی دەزانێو پاش پێدانی مەڕو ماڵاتو زیو, لەو شارە دەریان دەکات.[28]

---

27 تەورات: سفر التكوین, بابی دوانزەهەم, بەشی(11-19)

28 سفر التكوین: بابی بیستەم, بەشی 2-16

دووهەم : لۆوت

لۆوت, برازای ئیبراهیمو پەیامبەرێکی دیکەی یەهوودیە. خۆیو خێزانی لە شاری سەدووم ژیانیان بەسەر دەبرد. دانیشتووی شارەکە بە ڕەگەز (نێرباز) بوون. هەر بەم هۆیەوە خوا نەخشەی کێشا کەئەو شارە ژێراوژور بکات. بۆ ئەم مەبەستەش دوو پەیامبەری خۆی ناردە لای لۆوت تاپێیان بلێ ئەو شارە چۆڵ بکەن. خەڵکی شارەکەش بە هاتنی میوانەکانیان زانی. داوایان لە لۆوت کرد لە ماڵەکەی خۆیدا بیانهێنێتە دەرەوە بۆ ئەوەی لەگەڵیاندا رابوێرن, بەڵام لۆوت ڕازی نابێت.[29] لەبری ئەوان دووکچی خۆی بە خەڵکەکە نیشان دەداو پێیان دەڵێت: ئەوەتا دوو کچم هەیەو پیاو نەچوە بەلایاندا, ئەوەی خوا پێی ناخۆشە لەگەڵیاندا بیکەن, بەڵام لاقەی ئەو دوو میوانە مەکەن. ئەوانیش رازی نابن. میوانەکانیش بە لۆوت دەڵێن خۆتو ژنەکەت, کچەکانتو زاواکانت, هەر کەسێکی دیکەیش لەشوێنکەوتووانت, لە شارەکەدا بچنە دەرەوە, چونکە خوداوەند ئێمەی ناردووە تا ئەوانی دیکە لەناو ببەین. لۆوتیش وەهای کرد, بەڵام زاواکانی ئەم مەسەلەیەیان بەگاڵتە هاتە پێشچاوو لەشارەکەدا مانەوە.

---

29 لەبەشەکانی داهاتوودا بەپێی دەقەکانی قورئان باس لەم ڕووداوە دەکەین.

لەکاتی خۆرهەڵاتندا لۆوتو ژنەکەیو کچەکانی لە(سەدووم)ـەوە بەرەو (سۆخەر) دەرچوون. لەو کاتەدا خوا بارانی گۆگردوو ئاگری بەسەر سەدوومو عامورا باراند, ژنەکەی لۆوت لەو کاتەدا سەیری شارەکەی دەکرد, بۆیە ئاگرەکە سووتاندی. پاش سووتاندنی ناوچەکە, خوا ژێراوژووریشی کرد. لۆوتو دوو کچەکەی ڕۆشتن تاگەیشتنە ئەشکەوتێك, لۆوت خەوی لێ کەوت. کچە گەورەکە بەخوشکە بچووکەکەی وت: ئێمە باوکمان گەورە بووەو پیر بووەو هیچ پیاوێکیش لەسەر زەوی نەماوە, وەك چۆن نەریتی سەر زەوییە, وەرە با مەشرووبی دەرخوارد بدەینو لەگەڵیدا جووت ببین تا لەباوکمانەوە وەچەو منداڵ بخەینەوە. هەر ئەو شەوە مەشرووبیان دەرخواردی لۆوت داو کچە گەورەکەی لەگەڵیدا جووت بوو, بۆ شەوی دوایی کچە بچووکەکەی, بەهەمان فێڵ, لەگەڵیدا جووت بوو. بەمەش, لە باوکیان, سکیان پڕ بوو. یەکی منداڵێکیان بوو, ناویاننان(موآب)و (بن عمی).[30] بە هۆی جووتبوونی لۆوتەوە لەگەڵ دوو کچی خۆی, نەوەکانی ئادەم لە فەوتان ڕزگاریان بووە.

30 تەورات , سفر التكوين بابی 19 بەشی30 تا 38

سێهەم : یەهودا

یهوذا سێ کوڕی دەبێت. ژنێك, بەناوی ثامار, بۆ کوڕە گەورەکەی دەهێنێ, بەڵام ئەم کوڕە گەورەیەی دەمرێت. یهوذا جارێکی دی ئەم ژنە لە کوڕە ناوەنجییەکەی مارە دەکات. ئەویش دەمرێ. یهوذا بە ثامار دەڵێ: بڕۆرە ماڵی باوکت دانیشە تا کوڕە بچووکەکەم گەورە دەبێت, لەوت مارە دەکەم. پاش ساڵانێك کە ثامار سەروچاوی خۆی داپۆشیبوو, لە یهوذا نزیك دەبێتەوە, ئەویش وا لێکیدەداتەوە کە ژنێکی داوێنپیسە, پێی دەڵێ: وەرە بابچین ڕابوێرین. ثاماریش خۆی دەرناخاو پێی دەڵێ: چیم دەدەیتێ.؟ ئەویش دەڵێت: گیسکێکت دەدەمێ. ثاماریش پێی دەڵێ: وەك پێشەکی شتێکم بدەرێ تاگیسکەکە دەنێریت. یهوذاش, مووروو قەیتانو گۆچانەکەی دەداتێو لەگەڵی جووت دەبێ. ثامار خۆی لێ دووگیان دەکاتو دواتریش خۆی ون دەکات. یهوذا بەشوێنیدا دەگەڕێ بەڵام بۆی نادۆزرێتەوە. پاش ماوەیەك هەواڵ دەبیسنو دەڵێن: ثامار داوێنپیسی کردووەو دووگیانە. یهوذاش, نازانێ کە بکەر خۆی بووە,

فەرمان دەدات ثامار بسوتێنن. کە هێنایان, ثامار, بەهۆی موورو قەیتانو گۆچانەکەوە خۆی لەسووتاندن ڕزگار دەکات. لە دووگیانییەکەشی دووانەیەکی دەبێت.[31] عیسای مەسیح کووڕی یەکێك دەبێت لەو دوو منداڵە.[32]

چوارەهەم : حزقیال

---

31 تەورات , سفر التكوين, بابی سی و هەشتەم, (6-28)

32 مزگێنی: ئینجیلی مەتتا, بابی یەکەم, (1-16)

لەم باسەدا فیلمێکی سێکسی هەیە: خوا بە پەیامبەرەکەی (حزقیال) دەڵێت: ئەی کوڕی ئادەمی, بزانە کە دوو خوشك لە میسردا زینایان کردوو مەمکیان هەڵگلۆفین و پەردەی کچێنییان دڕین, ناوی خوشکە گەورەکە (ئەهولە)و بچوکەکەش (ئەهولیبە) بوو. و..ئەهولیبە زیاتر زینای دەکردو لەعیشقبازیدا لە خوشکە گەورەکەی بۆگەنتر بوو. و..گەنجەکانی بابل لەسەر چرپایەکی نوستندا بۆ عەشقبازی دەهاتنە لای و ئەویش بەزیناکردن خۆی گلاو دەکرد. و..گۆشتیان وەك گۆشتی کەرو شەهوەتیشیان وەك شەهوەتی ئەسپ بوو.[33]

پێنجهەم: داوود

داوود پاشایەکی تابلێی سێکسباز بووە. کاتێك دەچێتە سەربانی کۆشکی پاشایەتی, لەکاتی پیاسەکردندا ژنی یەکێك لەپیاوە ئەفسەرەکانی خۆی دەبینێت. لەبەر جوانی تەماحی تێدەکات. بەهەر شێوەیەك بێت لەگەڵی جووت دەبێت و ژنەکە دووگیان دەکات. بۆ شاردنەوەی ئەم کارەساتەی, چەند فێڵێك لەگەڵ مێردی ژنەکە

33 تەورات ((حزقیال) بابی 23, 1-35)

بەکاردەهێنێت, تابەکوشتی دەدات. دواتر ژنەکە دەباتە لای خۆیو منداڵێکی لێدەبێت [34]

هەر ئەم ڕەوشتەی داوود, وای لەکوڕەکەی خۆی کردبوو دەست درێژی بکاتە سەر خووشکەکەی خۆی. ئەم پەیامبەرە کوڕێكو کچێکی هەبوو بەناوی (ئەمنون)و (ثامار). ئەمنوون بەشێوەیەك عەشقی ئەم ثامارە دەبێت بۆماوەیەك نەخۆش دەکەوێت. فرسەتی بۆ دروست دەبیو هەرچەندە خوشکەکەی ڕازی نابێت بەڵام هەر ئیغتیصابی دەکات. پاش ڕەحەت بوون لەماڵەکەش دەریدەکات. بەمەش ثامار جلو پۆشاکە ڕەنگاو ڕەنگەکەی بەری دەدڕێنێت, قوڕ دەدات بەسەر خۆیداو شیوەنێك بۆخۆی سازدەکات, بەڵام برا گەورەکەی ناهێڵێتو ئەو کێشەیە کپ دەکاتەوە.[35]

شەشهەم: هوشع

خودا بە پەیامبەرێکی دڵسۆزو بەرێزو موعتەبەرێکی خۆی (هوشع) فەرمان دەدات لەگەڵ ژنی زۆڵو داوێنپیس سێکس بکات:

---

34 تەورات: کتێبی دووهەمی سامۆئیل, بابی یانزەهەم, (1-26)

35, کتێبی دووهەمی سامۆئیل, بابی سیانزەهەم, (1-12)

ئینجا هوشع رۆشتو (جومەری کچی دەبلائیح)ی هێناو دووگیانی کرد. کورێکی لێبوو. (دوایش لێی هەڵدەگەرێتەوە) خواوەند بە هوشع دەڵێت: برۆ لەگەڵ دایکت دوژمنایەتی بکە, تاکو زیناو داوێنپیسی خۆی لەنێوان مەمکەکانییەوە ئاشکرا بکات..و..و لەمەودوا بەزەیی بۆ کورەکانت نانێرم, چونکە زۆڵن و دایکیان بێشەرمی کردووەو دوای عاشقی خۆی کەوتووە.[36]

حەوتەهەم : سلێمان

سلێمانیش شاعیرو عاشقێکی ناودار بووە. چەندین شیعری بۆ خۆشەویستەکەی چریوە. ئەمەش یەکێکە لەو بەرهەمانەی:

بەدانە کشمیشیەکانت بمانکەرەوە بەسێوی تازە,

چونکە زاماری ئەوینم..!!

دەستی چەپی دڵدارم ئەوەتا لەژێر دەستمدایەو

بەدەستی راستیشم منی لەئامێز گرتووە..

خۆشەویستەکەم لەوێ دەبێتە من و منیش دەبمە ئەو..

---

36 لەهەمان سەرچاوەوە, کتێبی هوشع 1-4

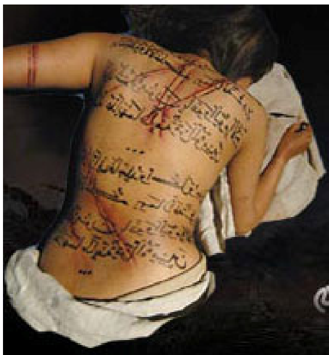

kurd–islam.com کورد - ئیسلام

تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ئەی خۆشەویستم, چاوەکانت لە پشتی پەردەوەن,

ئەڵێی چاوی کۆترن.

لێوت وەك ڕیشتەی مرواریو زاریشت چەندە جوانن..!!

مەمکەکانیشت هەنگوینی لێدەچۆڕیٚو ژێر زمانیشت شیری هەنگوینە..

دەستی خۆشەویستی

لەدرزی دەرگاکەتەوە دەرکەوتو ناخمی هەژاند,

هەستام تادەرگای بەروودا بکەمەوە

بەڵام دڵدارەکەم گەڕایەوەو ڕۆشت.

ئەی کچەکانی ئۆرشەلیم..

سوێندتان دەدەم گەر خۆشەویستم هات

پێی بڵێن من زاماری ئەوینم..!

گەر دەپرسن خۆشەویستم کێیە.؟

بزانن کەئەو سوورو سپی ڕەنگە,

چاوەکانیشی وەك کۆترەکانی نزیك رووبارەکەیە,

لێوەکانیشی سەوسەنییە و شیری پاکیان لیٚ دەچۆڕیٚ,

دەستەکانیشی بازنەی ئاڵتونن کەبەزەمەڕووت نەخشێنراون,

پێیەکانیشی بەوێنەی پایەکانی مەڕمەڕن,

دەمی زۆر شیرینە و هەمووی جوانییە..

ئەوەبوو خۆشەویستم, ئەی کچەکانی ئۆرشەلیم.

ئەم شیعرە دوورو درێژە چەند دیمەنێکی خرۆشاندنی سێکسیشی تێدایە:

ئەی خۆشەویستم ..

(پێ)یەکانت لەناو نەعلەکانتا چەند جوانن..

بازنەکانی ڕانت وەك زیون کەدروستکراوی دروستکەرن..!

(ناوك)پشت کاسەی خڕی شەرابن..

مەمکەکانیشت وەك دوو بەچکە ئاسکن..

گەردنیشت وەك بورجی عاج و

چاوەکانیشت وەك حەوزەکانی حەژبوونن..

بالآت درەختی خورمایە و مەمکەکانت وەك بۆڵە (ترێ)ن..

بۆنی هەناسەکانت وەك سێوەو زاریشت خۆشترین شەرابە.

ئەی دڵدارم,

خۆزگە برا بویتایەو

وەك من مەمكی دایكمت بمژیایە

تا ئەم ریسواییەم نەكێشایە.

سلێمان, جگە لەکچەکانی فرعەون, ژنانی بێگانەشی زۆر خۆشدەویست. 700ژنی مارەبڕو 300 کەنیزەکی هەبووە.[37] لەگەڵ داوێنپیسێکیشدا بەناوی (ڕەحاب) رایبواردووە. بەم رابواردنەی مندالێکی لیبوو ناوی نا (بووعز). لەراستیدا ئەم پادشایە بۆی دەلوا هەموو شتێك بكات, چونكە زۆر دەولەمەند بووە. بەگوتەی خۆی خاوەنی (1,400) گالیسکەو (40,000) لیخوڕ بووەو (12,000) سوارچاك لەخزمەتیدا بووە. كێشی ئەو ئالتونانەی كە لە سالێكدا دەگەیشتنە لای, نزیكەی بیستو چوار كیلۆ بووە. هەموو قابو قاچاخێكی مالەكەی لەزێڕی تەواو دروستكرابوو.[38]

چەندین پەندی سەرسوڕهێنەریش لە سلێمان دەگێڕنەوە. لەو پەندانە چەمكی سێكسیش دەبینین. لە پەندێكیدا دەلێت: چوار ئاراستە هەن كە ناتوانم پێشهاتیان

37 التورات: الملوك الاول , بابی یانزدەهەم -3

38 التورات: هەوالەكانی رۆژانی دووهەم, بابی نۆهەم. (13)

دیاری بکەم, ڕێگای داڵ لە ئاسماندا, مار لە کونە زەویدا, کەشتی لە دەریادا, چووك(ك) لە زێدا(ق).

ڕەحبەعام, کە جێنیشینی سلێمان بوو, دوای ئەو کرا بە پەیامبەر. لە ڕۆژانی سەرەتای فەرمانڕەواکەیدا نوێنەری خەڵکی بۆ پیرۆزبایی دەچنە لای و پێی دەڵێن: باوکت گاسنەکەمانی هێندە قورس کردبوو ناوقەدمانی شکاندبوو, ئێستا تۆ باری کۆیلایەتیمان سووك بکە, تا ئێمەش بتوانین باشتر خزمەتت بکەین.

ئەویش پێی گوتن کە سێ ڕۆژی دی بۆ وەڵامەکەی بگەڕێنەوە. پاش سێ ڕۆژەکە پێی وتن: باوکم گاسنی ئێوەی قورس کردبوو, منیش قورستری دەکەم, باوکم بەقامچی تەمبێی دەکردن, من بە دووپشك تەمبێتان دەکەم, چونکە پەنجە تووتەم لەکەمەری باوکم گرانترە.[39]

ڕەحبەعام لەسەر شوێنپێی ئەخلاقی سلێمانی باوکی گوزەری کرد. بەڵام لەرووی سێکسەوە لەهەموویان باشتر بووە, چونکە ئەم جێنشینی خوایە, لەژیانیدا تەنها هەژدە ژنی ڕەسمیو شەست ژنی رابواردنو سێ سەد کەنیزەکی هەبووە.

---

39 الملوك الاول بابى دوانزەهەم, (13-14)

لەدوای مەرگی سلێمان کە بە دوا پادشای مەزنی یەهودی دادەنرێت, هەموو ئەو پەیامبەرانەی بوونە جێنشین بەلایەنی کەمەوە هەموویان کوژراون.! مێژووی ئیسرائیل لەو سالانەوە تا 587ی پ.ز زنجیرە ڕووداوێکی گەورەی وەك پیلان, براکوژی, مندالّ کوژی, فریوکاری, خیانەتو تاوان, هاتە دی. لەناو هەموو ڕووداوەکانیشدا خوا پالّەوانی سەرەکی بووە.

پەرەگرافێکی سەرسوڕهێنەر, دەربارەی تورەبوونی خوا لە کچەکانی ئۆرشەلیم, لە تەوراتدا دەخوێنینەوە, کە چۆن کچان بەنازو نوزەوە ڕارەویان کردووەو شانازییان بەجوانی خۆیانەوە کردووە, کەچی خوا بەم رەفتارەیان تورە بووە. پەرەگرافەکە دەلّێت: لەملاشەوە کچانی ئۆرشەلیم لەخۆیان بایی بوون, بەنازەوەو بەگەردنی بەرزییانەوەو بەچاوو بڕۆی فیتنەگەریانەوە, بەرێدا دەڕۆنو دەنگی خرخالّەکانی پێیان دێت. من تەپلّی سەری ئەو کچانە کەچەلّ دەکەمو فەرمان دەدەم بۆ لەمەدوا موو لە زێیان نەڕوێت, جوانی خرخالّەکانیان, زریزەی ناوچەوانیان, گوارەکانیان, دەستەبەندو بازنگو دەستمالّەکانیشیانم بۆگەن کردن. با لە جیاتی پشتێن زنجیرو لەجیاتی

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

سنگیشیان قایش ببەستن, لەجیاتی جوانی سوتاویم دانیٰو لەجیاتی ئەگریجەشیان سەری کەچەڵ.[40]

بەپێی ئەفسانە ئاینیەکان, سەدو بیستو چوار هەزار پەیامبەر لەمێژوودا هەبوون. پێنج لەسەر شەشی ئەم پەیامبەرانە لەرووبەرێکی بچوکی جوگرافیدا کۆببوونەوە, کە تەنها رۆژهەڵاتی ناوەڕاستە. بەراستی نوێنەرایەتیٰو جێنشینی خوایان لەسەر زەوی دەکرد, چونکە پێکهاتبوون لە کۆمەڵێك جەلـلادو وەعزکارو سێکسباز.

لە یەکەمدا پەیامبەرێك دوو جار لەشفرۆشی بە ژنەکەی خۆی کردووە. ئەگەر بڵێین, یەکەمجار لەبەر کوشتنو هەژاری ژنی خۆی کردۆتە خوشکی خۆیو لە کەسێکی تری مارە کردووە, ئەی پاساو بۆ جاری دووهەم چییە.؟ نە لە تەوراتو نە لە قورئاندا هیچ وەڵامێك بۆ ئەم پرسیارە نییە. تەنها ئەوە نەبێت بڵێین: لە پێناوی دەستکەوتی ئابووری, لەشفرۆشی بە ژنەکەی کردووە.

لە دووهەمدا, جگە لەوەی هەموو مرۆڤایەتی نەوەو زادەی حەرامی ئادەمو حەوان,[41] بۆمان دەرکەوت جارێکی تریش بنەچەی مرۆڤایەتی دەگەڕێتەوە بۆ

---

40 کتێبی ئەشعیای موحەممەد بابی3, 16-24

41 لە بەشەکانی ئاییندەدا باسمان لەم چەمکە کردووە.

حەرامەکان. بەهۆی ژێراوژووری سەدوومەوە کەس لە ژیاندا نامێنێت, پەیامبەرێك لە بێئاگاییدا سێکس لەگەڵ کچەکانیدا دەکات, بەم هۆیەوە دوو منداڵیان دەبێت. پاش زاووزێی ئەم خوشكو برایانە جارێکی تر ژیانی مرۆڤایەتی دەست پێدەکاتەوە.

لە سێهەمدا پەیامبەرێك داوێنپیسی کردووە. زینای لەگەڵ بووکی خۆی کردووە. دواتر ویستویەتی بیکوژێت. هەر خۆی زیناکەرەو هەر خۆشی دادوەرە.

لە چوارهەمدا خوا قسە لەگەڵ پەیامبەرێك دەکاو فەلسەفە لەسەر چەمکەکانی سێکس هەڵدەرێژێت. مەمك هەڵگلۆفین, پەردەی کچێنی, عیشقبازی, بۆگەن, چرپای نوستن, گلاوکردن, گۆشتی کەر, شەهوەتی ئەسپ, لە وشە جوانەکانی ئەم فەلسەفەیەن کە بۆمان جێماوە.

لە پێنجهەمدا, لەجیاتی پەیامبەر, پادشایەکی جەبەروتی سێکسباز دەبینین. دەچێتە سەربانی کۆشکەکەیو تەماح دەکاتە ژنی خەڵکی. سێکسی لەگەڵ دەکاو مێردەکەی بە کوشت دەدات. بۆ لاوێکی جوان دەلاوێتەوە. کوڕەکەشی دەستدرێژی دەکاتە سەر خوشکەکەی خۆی.

لە شەشهەمدا دایکی پەیامبەرەکە داوێنپیس‌و زیناکەرە. هەروەها خوا فەرمان بە پەیامبەر دەکات زینا بکات.

لە حەوتهەمدا پەیامبەرمان لێدەبێت بە شاعیرێکی عاشق. جگە لەکچەکانی فرعەون, عەشق لەگەڵ ژنانی بێگانەش دەکات. ئەم عاشقە پادشایەکی مێ بازیشە, خاوەنی سەدان ژن‌و گالیسکەو لێخوڕو سوارچاك خزمەتکار بووەو ساڵانە بە کیلۆ ئاڵتوونی بۆ هاتووە. یەکێك لەو شاکارانەی بۆی جێهێشتوین پەندێکی سێکسییە. کوڕەکەشی لە خۆی باشتر نەبووە.

گوتارەکانی سێکس و ژن لە قۆناغی مەککەدا

ئیسلام وەك هەر ئایینێکی تەقلیدی لە نیوە دورگەی عەرەبدا دەرکەوت. گوتاری ئەم ئایینە, لەسەرەتاکانی سەرهەڵدانیدا رەهەندێکی میتافیزیکییانەی هەبوو. سفرکردنەوەی بتەکان, ناساندنی خوا, وەعزدانی خەڵکی لەسەر برایەتی, خۆشەویستی, گفتوگۆی جوان, دەستپاکی, یارمەتی‌و هاوکاری, دادپەروەری‌و بەزەیی, بەهەشت‌و دۆزەخ,

باسکردنی چەندین ئەفسانە, باوەڕکردن بە خورافە, قسەکردن لەسەر دیاردەکانی سروشت..تاد, زۆری دیکەی لەخۆ گرتبوو. بەهەمان شێوەی ئایینەکانی دیکەی مێژوو, بە پێشوازی بێت لەلایەن کەسانێکەوە, یاخود بەرگرتن بێت لەلایەن کەسانی دیکەوە, رووبەرووی چەندین دەرئەنجامی رەفتارو دیاردەی هەمەجۆری ناو کۆمەڵگەکەی بووەوە. گرفتەکانی بازرگانیو ئابووری, کلتوورە کۆمەڵایەتییەکان, سیاسەتی بەڕێوەبردنی دەسەڵات, نەریتە ئایینیەکان, گەندەڵیەکان, دیاردەی کۆیلەداری, وەك هەر ناوچەیەکی دونیای ئەو سەردەمە, لەو ناوچەیەشدا بەرقەرار بووە.

لە هەرە دیارترین دیاردە, کە کاریگەری تەواوی بەسەر ژیانی ئابووریو سیاسیو کۆمەڵایەتی خەڵکانی ناوچەکەوە هەبێت, کێشە کلاسیکییەکانی دەسەڵاتو شێوەو جۆری بازرگانیو کلتووری هاوسەرگیریو سێکس بووە. بەڵام ئەم دیاردانە, بەلای موحەممەدەوە, مایەی کێشەو بەدواداچوون نەبوو, چونکە لەسەرەتای بانگەوازەکەیدا جگە لە گوتارێکی میتافیزیکی رووت, جگە لە پەیڕەوکردنی رەفتارێکی سادەو ساکاری کۆمەڵایەتی ناسراو بە ناوچەکە, رەچاوی شتی دیکەی لێنەکرا. وەك

سۆفییەك, سەری بەناو باوەشی خۆیدا کردبوو, پەیوەندییەکانیشی لەگەڵ دونیای فیزیکدا بچڕانبوو. هەموو قسەوباسێکیشی ئاماژەدان بوو بۆ ئاگادارکردنو ترساندنی دانیشتوانی نیوە دوورگە بە دۆزەخو بەهەشتی ئەو دونیای ئایین.

موحەممەد بە رۆڵەی ناوچەکەی خۆی بووە, لەبەرامبەر نەریتو کلتورو شارستانییەتی کۆمەڵگەکەی بەئاگا بووە. لە خاڵی لاوازی کۆمەڵ شارەزا بووە, بە ژیانی دانیشتوانی نیوە دورگە هوشیار بووە, زانیویتی لەسەر چوار بنەما ژیانی ئێستاو داهاتوویان مەیسەر دەکەن: کشتوکاڵو ئاژەڵداری, جەنگودەسەلات, بازرگانیو دەستکەوت, سێکس. وەك هەر کەسێکی دیکە لەناو ئەم کلتوورانەدا ژیاوەو کاریگەریان بەسەریەوە هەبووە. کێشەی لەگەڵ هیچ کام لەو دیاردە کلتوریانەش دروست نەکرد کە ببێتە مایەی رەنجاندنی رای گشتی کۆمەڵگەکە. بە پێچەوانەی ویستی خەڵکەوە, کێشەی سەرەتاو کۆتایی موحەممەد, بڵاوبوونەوەو گەورەکردنی ئەو تێزە میتافیزیکییە بوو کەلەتەمەنی (40)ساڵیدا دەستی دایە. بۆیە لەسەر یەك بەرنامە, زیاتر لە(13) ساڵی تەواو, خۆی خەریك کرد, کە بە قۆناغی مەککە ناسراوە, بەڵام سەرکەوتنی بەدەست نەهێنا.

دەربارەی سەرنەکەوتنی پەیامەکەی موحەممەد, لە ماوەی ئەو سیانزە ساڵەدا,

پرسیارگەلێکی زۆر کراوەو بەچەندین جۆریش لێکدانەوەی بۆ کراوە. گرنگترینیان دوو دەرئەنجامە, یەکەمیان: ئەم ئایینە نوێیە, بۆ چارەسەرکردنی کێشە ئابووریو سیاسیو کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگە, هیچی پێ نەبوو. ئەوەی ئیسلام باسی دەکرد, لە لایەن ئایینزاکانی یەهوودیو مەسیحیو حەنەفیو شاعیرەکانەوە گەیشتبووە فکری دانیشتوانەکە. ناوچەکەش گیرۆدەی ستەمی هەمەلایەنەو چەوساندنەوەی سیستمی سەرمایەداریو نەبوونی یاسایەك بوو بۆ بەڕێوەبردنی دەوڵەتی ئەو سەردەمە. خێڵو تیرەو هۆزەکانی نیوە دوورگەی عەرەب هەمیشەو بەبەردەوامی لە شەڕی دەسەڵاتو کەڵەکەکردنی سەرمایەدا بوون. زۆر بە زەحمەت توانیبویان لیژنەیەکی باڵا دروست بکەنو دوا بڕیارە چارەنوسسازی ناوچەکە بدەنە دەست ئەم لیژنەیە. بەڵام لەناو ئەم لیژنەیەدا, لەئەنجامی بەرگریکردن لە کۆمەڵێك بەرژەوەندی خێڵو هۆزی ناوچەکە, هەمیشە لەناکۆکیدا بوونو دەستورێکیان نەبوو کارەکانیانی لەسەر بنیات بنێن. خەڵکانیش چاوەڕێی فریادرەسێك بوون کە لەم مەینەتییە رزگاریان بکات, نەك ئایینێکیان بۆ بهێنێت کە هەڵگری هەمان پەیامی ئایینەکانی دیکەی ناوچەکەیەو پێی نامۆ نین.

دووهـەمیان پەیوەنـدی بـە ئـاوەزی کۆمەڵگەکـەوە هـەبوو. موحەممەد, لـە هـەموو قسەوباسێکی رۆشـنکردنەوەی نـاوەرۆکی پەیامەکەیـدا, داوای کۆمـەڵێك رەفتـارو قەناعەتی لە خەڵکەکە دەکرد کە بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ حەزو ئارەزووی رەوشـتو ئاوەزیاندا یەکیان نەدەگرتەوە. داوای لێدەکردن شەڕ نەکەنو برایەتی بنـوێنن, سـامان پشتگوێ بخەن, جگە بۆ خوا کڕنوش بۆ هیچ کەسێکە دیکە نەبەن, زینـا نەکـەن..تـاد, بەڵام ئەوان تا تەوێڵیان نوقمی شەڕو چنینەوەی دەسـتکەوتو کۆکردنـەوەی سـامانو گرتنە دەستی دەسەڵات بوون, رۆژانـە چـەندین کەسـیان خـەڵتانی خـوێن کـردووە, ئامادەی سەربڕین بوون نەك کڕنوش بۆ خێڵو تیرەیەکی دیکە ببەن, رۆژانـە مامەڵـەیان بە هەزاران کۆیلەو کەنیزەك کردووە, بە سێکـسی دوانو پێـنجو بیـست ژنو دەیـان کەنیزەك تێریان نەدەخواردووەو هەمیشە ئاوێزانی خۆخاڵیکردنەوەی هەوەسی سێکسیان بـوون. پـەیامێکیش لەگـەڵ بەرژەوەنـدیو خواسـتە دەروونییـەکانی کۆمەڵـەوە هەڵنەقوڵێت, لە ئامێز ناگیرێتو نابێتە دەروازەی رزگاربوون.

سێکس, ئەگەرچی دیاردەیەکی سروشتییە بەڵام بەشێکی گرنگە لە ژیانی کۆمەڵایەتی. گەر بڕوانینە بانگەوازەکەی موحەممەد لە قۆناغی مەککەیدا, بە تایبەت ئەو ئایەتانەی لە

قورئاندا نوسیونی, ده‌بینین زۆر به که‌می‌و له‌شێوه‌ی هێمادا, به‌لای سێکسدا چووه. له شێوه‌ی چیرۆك‌و گێڕانه‌وه‌ی ئه‌فسانه‌دا داوای خۆپاراستنی زینای له کۆمه‌ڵ کردووه. به چه‌ند ئایه‌تێك ترس‌و بیمی ئازاری دۆزه‌خی خستۆته دڵی ئه‌و که‌سانه‌ی که شوێنکه‌وته‌ی ئامۆژگارییه‌کانی نه‌بوون, به چه‌ند ئایه‌تێکی دیکه‌ش به‌گوته‌ی ناسك مژده‌ی خرۆشێنه‌ری به‌هه‌شتی داوه به‌و که‌سانه‌ی که گوێڕایه‌ڵی کردوون. له‌م رووه‌وه, زمانی قورئان, ئه‌ده‌بئامێز هۆنراوه‌ته‌وه‌و کاریگه‌ریی ده‌روونی به‌سه‌ر خه‌ڵکه‌که‌وه جێهێشتووه.

ئه‌فسانه‌ی ئاده‌م و حه‌وا

له‌بیروباوه‌ڕی ئیسلامدا, حه‌وای ژن بۆ پڕکردنه‌وه‌ی ته‌نیایی‌و چه‌شتنی خۆشییه‌کانی ئاده‌می پیاو دروست بووه. ئه‌و کاته‌ی خوا ئاده‌می دروست کرد, بڕیاری نه‌دابوو حه‌وا دروست بکات. دواتر که زانی ئاده‌م له‌ناو ته‌نیاییدا گه‌وزاوه‌و نازانێ چۆن ژیان بگوزه‌رێنێ, گه‌ڕایه‌وه سه‌ر له‌وحی مه‌حفوزو له‌ڕیزبه‌ندی دروستکراوه‌کاندا ناوی

حەوای زیادکرد. لەقورئاندا نوسراوە:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا.[42]

ئەو (خوا) ئێوەی لەیەك نەفس دروست كردووە, هەر لەو نەفسە ژنێكی دروست كرد بۆ ئەوەی (پیاوكە) ئارامی لێوەربگرێت.

إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ.[43]

پەیامبەری ئیسلام وتویەتی: ئافرەت لە پەراسوو دروستكراوە.

لە ئیسلامدا بەم شێوەیە یەكەم رەگەزی مێ دروست بووە. ئەم رەگەزە (حەوا) وەك رەگەزی نێر (ئادەم) ئەقڵ نییەو لەشی وەك ئەو تەواو نییە, بەڵكو حەوا لە پەراسوویەكی خواری ئادەم دروست بووە. كەواتە حەوای ژن مرۆڤێكی تەواو نییە بەڵكو تەواوكەرە, حەوای ناتەواو بۆ پڕكردنەوەی بۆشاییەكانو سڕینەوەی نارەحەتییەكانی پیاوی تەواو دروست بووە. (لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا) تا ئارامی لێوەربگرێت.

تەنها خوای ئیسلام دەزانێ حیكمەتی دروستبوونی حەوا لە پەراسووی پیاو لە

---

42 الاعراف 189, الزمر 6

43 صحيح البخاري. كتاب الانبياء, باب قول الله تعالى: وإذ قال ربك للملائكة إني جاعل في الأرض خليفة حديث3153

چیدایەو بۆچی بەو کەموکورِییە دروستی کردووە.! دەکرا حەواش وەك ئادەم بەتەواوی دروست بکرایە, بەم پێیەش چارەسەری زۆربەی ئەو کێشانەی دەکرا کە لەسەر ئەم نیوە ناچلێیە کاریگەری چینایەتیو کۆمەڵایەتیو فەرهەنگیو ئابووری جێهێشتووە. ئەوەی هەیە, تەنیاییەکەی ئادەمە کە بەم شێوەیە چارەسەر کرا, چونکە لەوەو دوا بەخۆشی ژیاو رابواردو خۆشییەکانی چەشت.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ.[44]

وتمان ئەی ئادەم خۆتو ژنەکەت لە بەهەشتدا ماڵگە بخەنو بژین, لە هەر شتێكو لەهەر شوێنێك, خۆشگوزەران بوونو ئارەزووتان هەبوو, بخۆنو بخۆنەوە, هەروەها توخنی ئەم درەختە مەکەون, ئەگینا دەچنە ریزی ستەمکارانەوە.

بەهەشت بۆ ئەم دووانە ئاوەڵا بوو. تەنها کارێك کەنابێت بیکەن, خواردنی بەرهەمی درەختێك بووە. بەهۆی ئەم رێگرییەوە گرفت پەیدا بوو.

44 البقرة 35

kurd–islam.com کورد - ئیسلام

تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ,[45] فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا. فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ.[46]

شەیتان کەوتە دنەیانو بە بەرهەمی درەختەکە هەڵیخەڵەتاندن. (بەم هۆیەوە) لە خۆشییەکانی بەهەشت دەرپەڕاندن.

بەهۆی زیرەکیو توانایی شەیتانەوەو بەخواردنی بەرهەمی ئەو درەختە قەدەغەکراوە حەوا لەخشتەبرا, ئادەمیش لەخشتەبرا.

حەوا فریودراوو لەهەمان کاتیشدا فریودەرە. لەلایەن شەیتانەوە فریو دراو ئەویش ئادەمی فریوداو بەشەرییەتی بەرەو چارەنوسێکی نادیار برد کەتا ئەبەد پێوەی بتلێنەوە.[47] لە چەندین ئایەتی قورئاندا, کە بە سەدان ئایەت دەژمێردرێن, باس لە بەزەییو میهرەبانی بێسنووری خوای ئیسلام کراوە, سەرباری نالۆژیکی هەموو چیرۆکەکە, لۆژیکی نییە بە خواردنی بەرهەمی درەختێك, کە زەرەری بە هیچ کەسێك نەگەیاندووە, ئەو دووانە لە بەهەشت دەربکرێن. لەوەش نالۆژیکی تر ئەوەیە هەموو

---

45 طه 21

46 البقرة 36

47: (بو عەلی یاسین) لەسەر ئەم چەمکە دواوە. بڕوانە: سێکوچکەی حەرامکراو. وەرگێڕانی: سیروان محمد. ساڵی1998 بەشی (تێگەیشتنی ئایین لەسێکس)

ژنانی دونیا, بەهۆی هەڵەی حەوای ژنەوە, بکەونە بەر سزای خـوا, کەئەویش تـەڕیی ژنانە. ئەوەی بڕیاری ئەم سزایەشی دەرکرد هەر خوای دلۆڤان بوو.! حەوا, لەبیروڕای ئیسلامدا, دایکی گەورەو یەکەمی هەموو ژنەکانی دنیایە. خوا بۆ خۆشییەکانی ئـادەمی پیاو دروستی کردووە, کەواتە هەموو ژنەکانی دیکە بۆ خۆشییەکانی پیـاوان دروسـت بوون. جا لـەبەر کەم ئەقڵی حەوا, کە بووە هۆی دەرپەڕاندنی ئادەم لـەژیانێکی تـەواو خۆشەوە, کە بەهەشتە, بۆ ژیانێکی تەواو پڕ لە کێـشەی سـەر زەوی, کەواتـە هـەموو ژنانی دونیا کەم ئەقڵن. لێرەوە هەموو حەواکانی دونیـا کەوتنـە بـەر رقو هەڕەشـەی خوا.

بەپێی ئەفسانەکان, بە خـواردنی درەختەکـە هەسـت بـەڕووتوقوتی خۆیـان دەکـەن, بەگەڵای درەختی بەهەشت پێشو دوایان دادەپۆشن.

فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ.[48]

جا کاتێك تامی درەختەکەیان چەشت, عەیبوعاریان بۆ یەکتر دەرکـەوت, یەکـسەر هەوڵیاندا بە گەڵای درەختەکانی بەهەشت خۆیان داپۆشن.

---

48 الاعراف 22

ئێمە نازانین بۆچی خوای ئیسلام چووكو زێ (ك,ق) بە عەیبوعارو خراپی مرۆڤایەتی (سَوْآتُهُمَا) دەزانێت.! بەهەشت, کەجێی هەموو خۆشییەکانەو لە هەموو خەمو خەفەتێك دوورە, بۆچی مرۆڤ هەست بە خراپیو عەیبوعار دەکات.؟ جیهانێکی چۆڵو هۆڵ, جگە لە ئادەمو حەوا هیچ گیانلەبەرێکی دیکەی تێدا ناژی, چ پێویست بە داپۆشینی داوێن دەکاتو خۆیان لەچاوی یەکتر بشارنەوە.؟ بێئەوەی هیچ کردارێکی سێکس کرابێت, یاخود باسیشی کرابێت, بۆ سەیرکردنی ئەندامەکانی سێکس حەرام کرا.؟ ئیسلام وەڵامی ئەمانەی پێ نییە. تەنها ئەوە نەبێت کە خۆمان خوێندنەوەی بۆ بکەینو بڵێین: یەکەم کێشە, کە خوا بۆ دەروونو خەیاڵەکانی ئادەمیزادی دروست کردبێت, داوێنی بووە.! لێرەوە پێشبینی بۆ کێشەی گەورە دروست بوو. لە لایەکەوە حەوا بوو بە کونو جێی رابواردن, ئادەمیش بوو بە کونکەرو وێنە سێکسییەکانی هەوەسی پیاو. لەلایەکی دیکەشەوە, هەردووکیان بوونە خەتاو دیمەنەکانی گوناهکردن.

ئەم بۆچوونە بەرهەمێکی هێنایە بەرهەم یەکەم تاوانی تیرۆرو کوشتن, کە خوا لە چارەی نەوەکانی ئادەمو حەوای نوسیبێت, لەسەر سێکس بێت, ئەمەش روویدا.! بۆ

یەکەمجار لە مێژووی مرۆڤایەتیدا, لەسەر سێکس, قابیل, هابیل دەکوژێت.

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ.[49]

دڵو دەروونی هێنای کە براکەی بکوژێت, ئەوەبوو کوشتی.

کاتێك ئادەمو حەوا لەسەر زەوی ژیانیان بەسەر دەبرد, لەدایکبوونێکدا دوو منداڵیان بووە, حەوای ژن لە یەك زکپڕبووندا کوڕێكو کچێکی بووە. بۆ ئەوەی نەوەیان زیاد بکات, ئەو خوشكو برایەی یەکەم جار لەدایکبوبوون, لەو خوشكو برایەی مارە دەکردن کە دووهەمجار لە دایکدەبوون. هەموویان خوشكو برا بوونو دەبوونە ژنو مێردی یەکتر. کەس بە دانایی ئەم کارەی خوا نازانێتو ئەفسانەکانیش هیچ شتێکیان لەو بارەیەوە پێنەوتووین.

قابیل, لەبەر جوانی خوشکەکەی, بەرەوای نەبینیوە هابیل مارەی بکات. بۆیە دەیکوژێت, لەکاتێکدا هیچ نێرینەیەکی دیکە نییە ئەم خوشکەی لێ مارە بکات.

لێرەوە دەتوانین بڵێین: لە پێناوی دامرکاندەوەی حەزو پاڵنەرە سێکسییەکانی خۆی, لەگەڵ هەردوو خوشکەکەیدا سێکسی کردوووە. بۆ یەك خوشکیان ڕاستەو

---

49 المائدة 30

ئەفسانەکانی قورئانو مێژووی ئیسلام دانی پێدا دەنێن, بۆ خوشکی دووهەمیشیان گریمانەیە. لۆژیك دەڵێت: وەك چۆن خوا ئادەمو حەوای لەقوڕ دروست کرد, دەکرا هەر بەو شێوەیەش ئادەمو حەوایەکی تری لەتەختە دروست بکردایە, تا ئەم دوو خێزانە لەنێوان خۆیاندا زەواجیان بکردایە. ئەنجامیش نە خوشكو برا لە یەکتر مارە دەکرانو نەکەسیش کوشتوبڕ دەکرا.

کەواتە: یەکەمین کێشە لە مێژوودا, بەخراپبینینی داوێنی مرۆڤایەتی بوو, یەکەم گوناهیش لەیەکترمارەبڕینی خوشكو برا بوو, یەکەم خوێنڕژانو براکوژیش لەسەر سێکس بوو. هەموو ئەمانەش ئادەمو حەواو یەکەمین وەچەیان جێبەجێیان کرد. بەو پێیەی خوشكو برا, خوشکەزاو برازا, سێکسیان کردووەو نەوەیان خستۆتەوە, هەرچی مرۆڤێك لەسەر ئەم زەوییە هەیە, لەبنەڕتدا وەچەو زادەی زینان.!

جێی سەرسوڕمانە, تێکەڵبوونی سێکسیانەی نێوان خوشكو خوشکەزاو, کە لە شەرعی تەوراتو ئینجیلو قورئانیشدا حەرامەو لەبەرامبەر کارێکی وەهادا بەهیچ شێوەیەك خوا لێخۆشبوونی نییە, کەچی هەمان شەرعی ئایینەکان پشتاوپشت دەمانبەنەوە بۆ ئەو کردارە تەواو حەرامە.! ئەم هاوکێشەیەی خوا دروستی کردووە, لە

لایەن مرۆڤایەتییەوە رەخنەو پرسیارگەلێك سەریهەلّداوە کە ئاییەنکان بە گشتو ئیسلام بە تایبەتی, نەك ناتوانن بەهانەیەکی میتافیزیکی بدۆزنەوە, بەلّکو ناشتوانن وەلاّمێکی لۆژیکی بدەنەوە.!

لەتەواوی ئەم ئەفسانەیەدا, کە لای ئیسلام حەقیقەتێکی حاشاهەلّنەگرە, هیچ گرنگییەك بە ئافرەت نەدراوە. راو بۆچوونی لە شێوەی دروستکردنی وەرنەگیراوەو کەس وەلاّمی ئەو پرسیارەی نەداتەوە کە بۆچی لە پەراسوویەکی خواری پیاو دروست بووە.! لەنێوان حەزە سەرشێتەکانی شەیتانو هەوەسی سێکسییەکەی قابیلو شەرعەکانی خوادا, رۆژێك ناوگەلّی خۆی دادەپۆشێتو رۆژێکی تر, کە بۆ شووکردن خۆی جوانو ئامادە کردووە, لەسەر ئەم ناوگەلّە داپۆشراوەی مرۆڤ مرۆڤ دەکوژێتو خوێن دەڕژێت. لەجیاتی لاشەیەکی پڕ لە خرۆشی سێکسی ببینێت, شوویەکی خوێناوی بە لاشەیەکی مردوو دەکات.

لەدوا سیاقی ئەم ئەفسانەیەدا چارەنوسی قابیلی تیرۆریستو خوشکەکەی دیار نییە. تەنها گریمانەی ئەوە لەبەر دەستا هەیە کەقابیل ئەم خوشکەشی بۆ خۆی مارە کردبێت. ئەمە ئەو مێژووەیە کەئیسلام بۆمان باس دەکاتو سەرەتاکانی دروستبوونی بەشەرییەتی

لەسەر بونیاد دەنێ.!

یوسف و سیناریۆی سێکس

لە قورئاندا, بە دوورو درێژی, چیرۆکێکی ئەفسانەیی دەربارەی پەیامبەرێك باسکراوە. سیناریۆکە بەدەرنەبووە لە سێکس. قارەمانی ئەم چیرۆکە یوسفەو بە بۆچوونی قورئان لەداوێنپاکیدا وێنەی نییە. یوسف, بەهۆی کێشەیەکەوە, دەگاتە کۆشکێكو ماوەیەك لەژێر سێبەری دەسەلاتی خاوەن ماڵەکەدا, ژیان بەسەر دەبات. لە گرتەیەکدا ژنی ماڵەکە داوای مومارەسەی سێکسی لێدەکات, ئایەتەکانی قورئان بەم شێوەیە باسی ئەو کورتە فیلمەمان بۆ دەکات:

وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ. وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ.[50]

---

50 یوسف 23-24-25

ئەو ئافرەتەی کە یوسف لەماڵیدا بوو, زەوقی بۆ یوسف جولاّو دەرگاکانی داخستو بە یوسفی وت: ئامادە بە با بیکەین. یوسفیش وتی: پەنا بەخوا من کاری واناکەم, ئەو (خاوەن ماڵەکە) ئاغای منە, ریزی لیّ گرتوومو پەنای داوم (خیانەتی لیّناکەم, گەر کاری وا بکەم دلنیام کە) ستەمکاران رزگاریان نابیّت. ژنەکە لیّی نزیك بووەوەو پەلاماری یوسفی دا, یوسفیش بە هەمان شیّوە, (لەوەدا دەبن کەجووت بن, بەلاّم خوا فریای یوسف دەکەویّو دەلیّت:) گەر بەلّگەی خوایی نەزانیایە ئەو کارەی دەکرد (بەلاّم نەمانهیّشت ئەو کارە بکات) ئیّمە ئاوا فریای بەندەی خوّمان دەکەوینو لەکاری خراپەو زینا دووری دەخەینەوە, چونکە ئەو (یوسف) یەکیّکە لە بەندە دلّسوّزەکانمان.

گیّڕانەوەی ئەم کورتە فیلمە سیّکسییە, بوّ دانیشتوانی ناوچەیەکی پڕ لە گەندەڵی سیّکسی, مایەی تیّڕامانو لیّکدانەوە نەبوو. گەر موحەممەد ویستبیّتی لە ڕیّگەی ئەم چیرۆکەوە پاکیّتی یوسف لە کاری زینادا نیشان بدات, ئەوە لای دانیشتوانەکە بە چەندین شیّوەیەکی دیکە لیّکدراوەتەوە. لە لایەکەوە: لە نیوە دورگەی عەرەبدا کیّشەی سیّکس نەبووەو دانیشتوانی ئەویّ, جگە لە دەیان ژنو سەدان کەنیزەك, دەیان لەشفرۆشی دیکە لە ناوچەکەیاندا هەبوونو لە خالّیکردنەوەی هەوەسی سیّکسییاندا

رێگریان نەبووە. لای ئەوان, بە هۆی کلتوری دێرینیانەوە, سێکسیان بە پیرۆز زانیوەو[51] توشی تەنگوچەڵەمە نەهاتوون تا بە چیرۆکێکی ئەفسانەیی هەڵوێست لە شتێك وەرگرن کە نەزانن چییە.

لە لایەکی دیکەوە, ناوەڕۆکی چیرۆکەکە ئەوە دەردەخات کە یوسف ئەو پەیامبەرە پاکە نەبوو کە موحەممەد باسی دەکات, بەڵکو خودی یوسف ویستویەتی سێکس بکات, بەڵام (خوا) نەیهێشتووە. لە ئەفسانەکەدا بە ڕوونی باسی هەوەسو ئارەزووی هەردووکیان بۆ جووتبوونی یەکتر کراوە. ژنەکە (هَمَّتْ بِهِ) بۆی هاتۆتە پێشەوە, جا پەلاماری داوە, یان باوەشی پێدا کردووە, یاخود ماچی کردووە, نازانرێت چی رووی داوە. هەروەها یوسفیش بە هەمان شێوە (وَهَمَّ بِهَا) کتومت وەك ژنەکە بووە. جا پەلاماری داوە, یان باوەشی پێدا کردووە, یاخود هەر شتێکی دیکە, ئەوەش نازانرێت. هەردووکیان بۆ یەکتر وەك یەك وابوون. ئەوەی ئەم بەسەرهاتە زیاتر پوچەڵ دەکاتەوە دەورو کاریگەری خوا بوو, چونکە ئەو نەیهێشتبوو یوسف سێکس بکات, نەك ئازایەتی خودی یوسف. (كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ) (ئێمە ئاوا فریای

---

51 لە بەشی سێکس و موتعەدا باسمان کردووە.

بەندەی خۆمان دەکەوینو لەکاری خراپەو زینا دووری دەخەینەوە.) بەپێی باوەڕی ئایینی, هەر کەسێك, لەکاتی کردنی کارێکی خراپەدا, خوا فریای بکەوێت, کەس خراپە ناکات. خواش کە یارمەتی یوسفی داوە, لەبەر ئەوە بووە کەیوسف پەیامبەر بووەو کەسێکی ئاسایی نەبووە. هەموو خەڵکانیش نابنە پەیامبەر. ئەگەر خوا دەیەوێت کەس خراپەو زینا نەکات با وەك یوسف فریای هەموو بکەوێت.! ئەنجام روونەو خوا نەبوایە یوسف لەگەڵ ژنەکەدا رایدەبوارد. کەواتە مەبەستەکەی موحەممەد بە هیچ چوو. سەرباری ئەم روونکردنەوانەش, ئەم ئەفسانەیە لە تەوراتدا نوسراوەو بە خەڵکی مەککە نەبستراوەو تازەو نامۆ نەبووە.

هاجەرخانم

لە چیرۆکە ئایینیەکاندا, سەربڕینی پەیامبەرێك لەلایەن باوکە پەیامبەرەکەیەوە, بەناوبانگە. ئەفسانەکان بە شێوەیەك باس لەم رووداوە دەکەن کە سارەی ژنی ئیبراهیم, کەنیزەکێکی هەبووە بەناوی هاجەر. دوای تێپەڕبوونی تەمەنێکی زۆر, ئیبراهیمو سارە

بە وەجاخکوێری دەمێننەوە. ئیبراهیم پەیوەندی سێکسی لەگەڵ هاجەری کەنیزەکدا بەستووەو دووگیانی کردووە. سارەش بەمە دەزانێت‌و دوای نارەزایی سوێنددەخوات, سێ ئەندام لە لەشی هاجەر ببڕێ.! هاجەریش لە ترسی هەڕەشەکانی سارە رادەکات‌و خۆی دەشارێتەوە. لەدوایدا ئیبراهیم‌و هاجەر, بە نهێنی, یەك دەگرنەوە. هاجەر منداڵێکی دەبێ‌و ناوی دەنێ ئیسماعیل. بۆ ئەوەی سارە پێیان نەزانێ, یاخود وەك لە ئەفسانەیەکی دیکەدا هاتووە, سارە پێی زانیون, مەرجی ئەوەی لەگەڵ ئیبراهیم کردووە: دەبێ هەردووکیان (هاجەرو ئیسماعیل) ببات بۆ شوێنێکی زۆر دوورو بێ ئاوو نانو بگەڕێتەوە, تا لە برساو لە تینوێتیدا بخنکێن. ئیبراهیمیش بەقسەی سارەی ژنی دەکاو لە بیابانێکی گەرمی خۆرەتاوو چۆڵ‌وهۆڵدا جێیان دەهێڵێت. هەرچەند هاجەر لە ئیبراهیم دەپاڕێتەوە کە لەو شوێنە وشك‌و بێ نانو ئاوو چۆڵەوانییەدا جێیان نەهێڵێت, بەڵام ئیبراهیم ئاوڕیان لێناداتەوە.

لە سەرچاوە باوەڕپێکراوەکانی ئیسلامدا بەم شێوەیە ئیبن عەبباس دەیگێڕێتەوە:

(بەکورتی): یەکەم کەسێك هاتە ئەم ناوچەیەوە (مەککە) دایکی ئیسماعیل بوو, بۆیە ئەم ناوچەیەی هەڵبژارد تا خۆی لە سارە بشارێتەوە. ئەو سەردەمە کەس لە مەکەدا

نەدەژیا. ئاویشی تێدا نەبوو, چۆڵەوانی بوو. پێش ئەوەی ئیبراهیم بەجێیان بهێڵێت, مشتێك خورماو كونەیەك ئاو لەلایان جێدەهێڵێت. هاجەر دوای دەكەوێتو پێی دەڵێت: (ئەی ئیبراهیم بۆ كوێ دەڕۆیتو ئێمە لەم دۆڵەدا جێدەهێڵیت, نە خەڵكی تێدایەو نەشتێكی تێدا دەبینرێت.؟) چەند جارێك ئەمەی لێ دووپات دەكاتەوە. بەڵام ئیبراهیم لایان لێ ناكاتەوە.

ئیبن عەبباس بەردەوام دەبێتو دەڵێت: هاجەر, ئەوەندی بۆی كرا, سودی لەو كەمە خورماو ئاوە وەرگرت, خۆی دەیخواردو دەبوو بە شیرو دەیدا بە منداڵەكە. بە تێپەڕبوونی ماوەیەك, برسێتیو تینوێتی زۆری بۆ هەردووكیان هێنا. هاجەر لەدوورەوە دوو بەرزایی (صەفا)و (مەروە)ی بینی. منداڵەكەی جێدەهێڵێو دەچێتە سەر بەرزایی (صەفا) بەڵكو كەسێك یان شوێنێك ببینێو لەبرسێتیو تینوێتی رزگاریان بكات. بەڵام كەس نابینێ. دەگەڕێتەوە بۆ دۆڵەكە. دەچێتە بەرزایی (مەروە), دەوەستێو چاوەچاو دەكات, لەوێش كەس نابینێ. دەگەڕێتەوە بۆ ناو دۆڵەكە. بەم شێوەیە حەوت جار هاتوچۆ لەنێوان صەفاو مەروەدا دەكات بەبێ ئەوەی هیچی دەستكەوێت. لەپڕ فریشتەیەكیان لێپەیدا دەبێو ئاوی زەمزەمیان بۆ هەڵدەقوڵێنێت. هاجەر لەو ئاوە تێر

دەخواتەوە, لە مەمکەکانیدا شیر دروست دەبیَو لەو شیرەش ئیسماعیل تێردەکات. ئەم حالّەتە بەردەوام دەبێت تا خەلّکی بەو شوێنە دەزانن, نیشتەجێی زیاتر دەبیَو دەبێتە شارێك کە ئێستا پێی دەلّێن مەککە. حەزرەتی ئیبراهیمیش کاتێك سەردانی ئەم دوانە دەکاتەوە کە هاجەر مردووەو ئیسماعیلیش گەورە بووەو ژنی هێناوە. یەکەم ئیشێك کە لەبەرامبەر ئیسماعیلدا بیکات تەلاّقدانی ژنەکەی ئیسماعیل بوو. دووهەم ئیشی, دروستکردنی خانویەك بوو کە ئێستا پێی دەلّێن قیبلەی موسلّمانان.[52] سێهەم ئیشی, ویستی ئیسماعیل سەرببڕێت:

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ. فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ. وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ. قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ. إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ. وَفَدَيْنَاهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ.[53]

---

52 صحيح البخاري, كتاب الأنبياء, باب: (يزفون) النسلان في المشي. حديث3184

53 الصافات 102-110

کاتێك (ئیسماعیل) کەوتە تەمەنەو هەولّی دەدا, (ئیبراهیمی باوکی) پێی وت: کوڕەکەم, من لە خەونێکمدا وای دەبینم کە تۆ سەربڕم, جا تۆ چۆن لێکیدەدەیتەوە.؟ (ئیسماعیل) پێی وت: باوکە, هەر شتێکت پێ سپێردراوە بیکە, گەر خوا ئارەزوو بکات من دەبینی کە خۆڕاگرم. وەختێك هەردووکیان فەرمانەکەیان جێبەجێ کرد, (ئیبراهیم) (ئیسماعیلی) لەسەر خاك بەدەمدا خست بۆ ئەوەی سەریبڕێت, بانگمان کرد ئەی ئیبراهیم تۆ خەونەکەت هێنایە دی, ئێمە ئاوا پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە. دیارە ئەمە ئەزموونێکی ئاشکرا بوو, بە قۆچێکی گەورە (ئیسماعیل)مان کڕییەوە.

ئەمە کورتەی چڕوپڕی ئەفسانەکەیە. ئەوەی لە ئەنجامی ئەم ئەفسانەیە بۆ ئیمانداران ماوەتەوە, ئەو موعجیزە گەورەیەیە کە ئیبراهیم لەژێر تاقیکردنەوەیەکی خوادا دەرچووە. لە خەودا پێی وتبوو ئیسماعیلی کوڕی سەربڕێت, ئەویش ئامادەی ئەم کارە بووە. هەروەها سەربڕینی ئاژەڵیش چووە جێی سربڕینی مرۆڤ. بەڵام ئەوەی کە باسی ناکەنو وەك بەسەرهاتەکانی دیکەیان گرنگی پێنادەن, سێکسبازییەکەی ئیبراهیمە لەگەڵ هاجەر. دەبینین: هاجەر وێنەیەکی حەقیقی ژیانی ژنێکی پەراوێزکراوی خوایە. دایکێکی کزۆڵو جەرگسوتاوی داماوی لەبیرچووی مێژوونووسە ئیماندارەکانی

ئیسلامە. هاجەر, لەبەر ئەوەی کەنیزەکەو موڵکی سارەیە, بێدەسەڵاتە. پەیامبەرێك ئیغتیصابی دەکات, بێئەوەی حەز بکات دووگیان دەبێت. بێئەوەی تاوانی هەبێت هەڕەشەی کوشتنی لێدەکرێت. رادەکاتو خۆی دەشارێتەوە.

ئەگەرچی جیاوازی لەهەندێك شوێنی لاوەکی نێوان تەوراتو قورئاندا هەیە, بەڵام هەردوولا لەسەر ئەوە هاوڕاو کۆکن کە ئیسماعیل لە هاجەری کەنیزەك لە دایك بووە, واتە لە ژنێکی مارەنەبڕاوی ئیبراهیم. بە زمانی شەریعەتی سەردەم, ئیسماعیل حەرامزادەیە.

ئیبراهیمیش یەکێکە لەو پەیامبەرانەی کە ئیسلام باوەڕی تەواوی پێیان هەیە. باپیرە گەورەی موحەممەدی ئیسلامەو شێوەو روخساریان لەیەك چووە. واتە: موحەممەدێکی خۆڕاگری سەردەمەکەی خۆی بووە.! ئەم پەیامبەرە, بەنهێنیو بەبێ مارەبڕین, لەگەڵ هاجەردا سێکس دەکات. لەترسی هەڕەشەکانی سارەی ژنی, هاجەرو منداڵێکی ساوا, لە باکوری نیوەدوورگەی عەرەبەوە دەبات بۆ ناوەڕاستی نیوە دوورگە, گریانو پاڕانەوەی هاجەرو کرۆزانەوەی منداڵێکی بێ زمان کار ناکاتە دەروونی ئەم پیاوچاکەی خوایەو لە بیبانێکی وشكو بێ ئاودا جێیان دەهێڵێت. بەم شێوەیە

دیمەنەکانی ئەم تابلۆ سێکسییە بە بێویژدانی پەیامبەرێكو ئیغتیصاب کردن دەستی پێکردووەو بە شاربەدەرکردنو بیبانخنکاوی ژنو منداڵێك نەخشێنراوە, بەڵام کۆتایی پێ نەهاتووە, ئەوەی کۆتایی بەم تابلۆیە هێناوە ئیسماعیلە. هاجەر مارەبڕی ئیبراهیم نەبووەو سێکسیان کردووە, لە ئەنجامیش منداڵێك لەدایکبووە بە ناوی ئیسماعیل, کەواتە ئیسماعیل حەرامزادەیە.

ئیبراهیم, لەپێناوی هەوەسی سێکسدا لەگەڵ هاجەردا ڕادەبوێرێت, لە پێناوی دڵی سارەشدا هاجەرو منداڵێکی ساوای تازە لەدایکبوو دەباتە بیبانێکی چۆڵەوانی. هاجەر ژنی مارەبڕوای ئیبراهیم نییە, بەڵکو سارە ژنی شەرعییەتی. ئەم دیمەنە, لە لای موحەممەدی پەیامبەری ئیسلام, دووبارە دەبێتەوە. موحەممەد, لە ماڵەکەی حەفصەی ژنیدا, سێکس لەگەڵ کەنیزەکێك دەکات بەناوی مارییە. دواتر حەفصە پێیان دەزانێت. مارییە مارەبڕی موحەممەد نییە بەڵکو حەفصە ژنی شەرعییەتی. بۆیە حەفصە ڕازی نابێتو کێشە بۆ موحەممەد دەنێتەوە. ئەنجامیش ئەوەیە موحەممەد بڕیار دەدات

جارێکی دیکە نزیکی مارییە نەبێتەوە بەو مەرجەی حەفصە نهێنی ئەم سێکسبازییە ئاشکرا نەکات.[54]

ئیبراهیمو موحەممەد, نموونەیەکی ڕاستەقینەی پیاوە ئایینزاکانن لەبەرامبەر ژنانی نێو کۆمەڵگەی ئایینی, لە وێنەی هاجەرو مارییە. گەر ویستمان پلەو پایەی ژن, ئاستی بیرکردنەوەی سێکسییانەی پیاوی ئیماندار, لەبەرامبەر ژنو کەنیزەکدا بزانین, وا چاکترە لە ئیبراهیمی لاقەکەرو هاجەری لاقەکراوو ئیسماعیلی حەرامزادەوە دەست پێ بکەین.

نەتەوەی لۆوت

لە قورئانەکەی سەردەمی مەککەدا, چیرۆکێکی بەناوبانگ, سەبارەت بە دیاردەی نێربازی نوسراوە. لەچەندین ئایەتدا ئاماژە بەوە کراوە کە: نەتەوەیەك هەبوون

---

54 لەبەشی سێکس و موحەممەددا بەدرێژی باسی ئەم ڕووداوەمان کردووە.

نێربازبوون. نێرەکانیان راهاتبوون لە کونی دواوە سێکس لەگەڵ هەموو کەسێکدا بکەن. هەر میوان یاخود رێبوارێك رووی لەو شارە بکردایە, پەلاماریان دەداو کاری خۆیان لەگەڵ ئەنجام دەدا. کەسێکیش بەناوی لووت, وەك پەیامبەرێك, بۆ بڵاوبوونەوەی ئایینەکەیو سڕینەوەی دیاردەی نێربازی, لەناو ئەم نەتەوەیەدا سەریهەڵداوە:

(وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ). (قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ). (وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ). (وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ. قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ. قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ). (أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ. وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ. قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ). (رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ). (قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ). (فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا

امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِرِينَ). (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ). (ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ). (اِمْرَأَةَ نُوحٍ وَامْرَأَةَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ).[55]

کاتێك پەیامبەرەکانمان گەیشتنە لای لۆوت, (بوونە میوانی) دڵتەنگ بوو (چونکە چەند لاوێکی جوان بوون, ئەمەش بۆ نەتەوە نێربازەکەی مایەی کێشە بوو) وتی: ئەمڕۆ ڕۆژێکی سەختە منی تێکەوتووم. (لۆوت میوانەکانی نەناسی, پێی وتن) ئێوە کەسانێکی نەناسراوو دیارن (پێشبینی ئەنجامی خراپی لێکردن, ئینجا) خەڵکی شارەکە هاتن و (لە خۆشی هاتنی چەند لاوێکی جوان) مژدەیان بەیەکتر دەدا. بەهەڵەداوان خۆیان گەیاندە لایان (لە ماڵەکەی لۆوت, بۆ ئەوەی کاری نێربازییان لەگەڵ بکەن, ئەم نەتەوەیە پێشتریش هەر خراپەکار بوون, (لۆوت) پێی وتن: ئەی نەتەوەکەم ئەوە کچەکانم بۆ ئێوە ئامادەن, بۆ ئێوە زۆر پاکترن (بەڵام) لە خوا بترسن (دەست بۆ ئەمانە مەبەن و

---

55 بەپێی ریزبەندنیان بڕوانە ئەم ئایەتانە: الشعراء172-173, هود82, النمل57, هود81, الشعراء169و165-167, هود78-80, الحجر67و62 هود77, التحريم10

شەرمەزاری ئەم میوانانەم مەکەن, ئەوە پیاوێکی رەفتارباشتان تێدا نییە رێگریتان بکات.؟ ئەوانیش وتیان: خۆت باشت زانیوە ئێمە هیچ کارێکمان بە کچەکانت نییە, باشیش دەزانیت چیمان دەوێت. لۆوتیش وتی: خۆزگە هێزێك یان پەنایەکی باشم هەبووایەو رێگریم لێ بکردنایە. ئەوە بۆ ئێوە لەناو ئەو هەموو خەڵکەدا پەلاماری (نێر)ەکان دەدەن, لەولاشەوە وازتان لە ژنەکانتان هێناوە کە خوا بۆی دروست کردوون, ئێوە هۆزێکی بێ ئەندازە لادەرن. نەتەوەکەی پێیان وت: ئەگەر بێدەنگ نەبی شاربەدەرت دەکەین. (لۆوت لە خوا پاڕایەوەو) وتی: پەروەردگارا, لەو کارانەی ئەوان دەیکەن, خۆمو کەسوکارم رزگارکە. میوانەکانیش (خۆیان لە لۆوت ئاشکرا کردو) وتیان: ئەی لۆوت ئێمە پەیامبەری خوای تۆین (مەترسە) دەستی ئەوانە (نەتەوە نێربازەکەی) پێت ناگات, خۆتو خێزانەکەت, لە کاتێکی شەودا, بکەونەڕێ, کەستان ئاوڕی دواوە نەداتەوە. ژنەکەت نەبێت, چونکە هەرچی تووشی ئەوان دێت تووشی ژنەکەی تۆش دەبێت, کاتەکەشیان (بۆ لەناوبردنیان) بەرەبەیانە, ئاخۆ بەرەبەیان نزیك نییە.!؟ (خێراکە). (بەم شێوەیە) لۆوتو خێزانەکەیمان رزگار کرد, ژنەکەی نەبێت کە بڕیارمان دابوو لە پاشماوە تیاچووەکان بێت. کە فەرمانی ئێمە گەیشتە شوێنی

خۆی, ئەو ناوچەیەمان ژێراوژوور کرد, بە یەك تاو[56] بە قوڕی سووروەوەکراوی کەڵەکەکراو, وەك باران بەسەریاندا باراندمان. ئیتر قڕمان خستە ئەوانی دیکەوە. (ژنەکەی لۆوتیش لە تیاچووەکان بوو, چونکە) ژنەکەی نوحو ژنەکەی لۆوت, دوو ژنی دوو دوو پەیامبەری چاکی ئێمە بوون, خیانەتیان لە مێردەکانیان کرد, بۆیە مێردەکانیان فریایان نەکەوتنو نەیانتوانی لای خوا شتێکیان بۆ بکەن, (بەو دوو ژنە وترا: لەگەڵ ئەوانی تردا بڕۆنە ناو ئاگرەوە.

ئەگەر بە وردی ئایەتەکان بخوێنینەوە, دەگەینە ئەو ئەنجامەی کە لۆوت, ئەگەرچی لەپەیامەکەیدا فەشەلی هێنا, بەڵام تەسلیمی ئەو واقیعە نەبوو کەنەتەوەکەی تێیدا دەژیان. نەك هەر نەیتوانی ئایینەکەی خۆی بڵاوبکاتەوەو دیاردەی نێربازی بنەبڕ بکات, تەنانەت ژنەکەشی لەدەست چووە, چونکە فێری هەمان ڕەوشت بووە.[57]

لێرەداو بەم ئایەتانە بۆمان دەردەکەوێت کە دیاردەی نێربازی, لای موحەممەد, کارێکی تەواو ناشرینو خراپو حەرامە. بەو بەڵگەیەی لە مێژووی ئیسلامدا هیچ سەرگوزشتەیەك نەنووسراوە کەپێچەوانەی ئەم بۆچوونەمان بێت. ئەگەرچی کەسێکی

56 بە یەك تاو, بە یەك جار, بە خووڕ, نەك تاو تاو وەك بارانی بەهار, کە وەستانی تێدایە.
57 بۆ مەسەلەی ڕەوشتی ژنەکەی لۆوت لە چەندین ئایەتی دیکەدا ئاماژەی بۆ کراوە. بڕوانە النمل57 التحریم10

زۆر سێکسی بووە, جگە لە سێکسی ناوگەڵ[58] بە هیچ شێیەك نزیکی نێربازی نەبۆتەوە. بەڵام ئەوەی جێی وردبینیو سەرسوڕمان بێت ئەوەیە کە لە قورئاندا ئەو چەند ئایەتە هەبن کە باسی هەبوونی دیاردەی نێربازی بکەن لە بەهەشتدا. قورئان مژدە دەدات بەو کەسانەی کە لەم ژیانەیاندا بڕوایان بە خوای ئیسلام کردووەو ملکەچی فەرمانەکانی بوون, لە بەهەشتدا کۆمەڵێك مێردمنداڵو لوسکەلەیان بۆ ئامادەکراوەو دەتوانن سوودیان لێوەربگرن:

(يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ. بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ. لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ). (جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ).[59]

تازە(لاو)انێك کە هەمیشە لەجوانیو لوسکەلەییدا دەمێننەوە, بەدەوری پیاوە بەهەشتییەکاندا دەخولێنەوە. بەکوپو دۆلکەو پیاڵەوە, لەپەرداخی تایبەتدا مەشروب دەخۆنەوە. ئەو مەشروبانەش نە سەر دێننە ئێشو نەکەس لەهۆش دەبەن. (ئەم بەخشینو رابواردنە خۆشانە) لە پاداشتی کارە چاکەکانی ئەو پیاوانەیە لە ژیانی دونیایاندا کردوویانە.

---

58 کە لەگەڵ عائیشەی ژنیدا کردی, لە بەشی موحەممەدو سێکسدا باسمان کردووە.

59 الواقعة17-19و 24

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ.[60]

هەروەها مێردمنداڵانی لوسکەلەو جوان, هەر دەڵێی مرواری پاكو بێگەردن, بەدەوری پیاوەکاندا دەسوڕێنەوە.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا.[61]

تازە(لاو)انێك کە هەمیشە لەجوانیو لوسکەلەییدا دەمێننەوە, کە دەیانبینیت, وادەزانیت مرواریینو بەو ناوەدا پرژێنراون.

بێگومان دیاردەی نێربازی جۆرێکە لە جۆرەکانی کردەی سێکس. لە هەموو کۆمەڵگەو ناوچەیەکدا پەیڕەو کراوەو نەتەوەی موحەممەدیش, لە نیوە دوورگەی عەرەبدا, نێربازییان کردووە, بەڵام بەرێژەیەکی کەم. هەبوونی ئەم ئایەتانە لە قورئاندا, بە ئاگابوونی عەرەبە موسڵمانەکانی ئەو سەردەمەمان لە سێکس نیشان دەدات. موحەممەدیش, لەکاریگەری ئەم ڕەوشتەیان خرۆشو لەزەتی نێربازییان بۆ باس دەکاو مژدەی خرۆشاوی لەزەتی سێکسی کوڕی لوسکەلەو جوان بەصەحابەکانی دەدات.

---

60 الطور 24

61 الانسان 19

هۆکاری هەبوونی لوسکەلەو مێردمندالّ لەبەهەشتدا, (مێردمندالّی نەمر, مخلد, خالد, نەمر, هەمیشە بە لوسکەلەیی‌و مێردمندالّی دەمێننەوە) پەیوەندییان بە بەستنەوەی گرێ قولّە دەروونیەکانی نێربازەوە هەیە. وەك لە ئایەتەکەدا دیارە, مێردمندالّو لاوانی لوسکەلە, نۆکەرو خزمەتکاری پیاوانی بەهەشتین. مەشروبیان پێشکەش دەکەنو بەچواردەوریاندا دەخولینەوەو هەمیشە لەخزمەتدان. چەمکی خزمەتکردنیش واتاو دەلالەتی خۆی هەیە. خزمەت تەنها بە مانا رووکەشەکەیەوە ناوەستێ. لەش بەشێکە لەخزمەت پێکردن. باسکردنی لاوانی بەهەشتو وەسفکردنیان بەمێردمندالّ, لاو, لوسکەلە, جگە لە سیناریۆیەك بۆ خرۆشاندنی سێکسی نێربازەکان هیچی دیکە نییە. چەندجاریش دەستیان لێبدرێت (مُخَلَّدُونَ) بەهەمیشەیی وەك خۆیان دەمێننەوە. بەهەمان شێوەی حۆرییەکان کە هەمیشە کیژنو چەندجار بکرێن بەژن, دوایی دەبنەوە بە کیژۆلّە.[62] ئەم بۆچوونەش راستە, بۆیە ئیمامی عەقیلی وتویەتی: ئیماندارانی بەهەشت توانایان بەسەر هەزار لوسکەلەدا هەیە.[63]

62 پاش کەمێکی تر هەر لەم باسەدا دێینەوە سەری.

63 العقيلي ، 442

خزمەتکردنو نۆکەریو تێرکردنی خاوەندار, لەلایەن لوسکەلەو مێردمنداڵەکانەوە لەم دونیادا, جارێکی دی هەمان شێوەی ئەو خزمەتکردنو نۆکەریو تێرکردنی خاوەنانە, لەبەهەشتدا دووبارە دەبنەوە. ئەو ڕەوشتە سێکسیانە دووبارە دەکەنەوە کە لە دونیادا کردویانە. ئەمەش یەکێکە لەو دیارییانەی کە خوا بە پیاوە بەهەشتییەکانی دەبەخشێت, (جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ).[64] لە پاداشتی کارە چاکەکانی ئەو پیاوانەیە لە ژیانی دونیایاندا کردوویانە. (يحى بن اكثم) کە بە کەسێکی نێرباز ناسراو بوو، وتویەتی (سوپاس بۆ خوای پەروەردگار کەئێمەی لەبیر نەچووە، لەبەهەشتدا مێرد منداڵو لوسکەلەی بۆ داناوین, پلەو پایەیان لەکەنیزەك (کچانی کۆیلە, جاریە) زیاتر پێبەخشراوە. خۆزگە هەر ئێستە گیانم دەردەچوو بەبەهەشتی بەرین شاد دەبووم).[65]

لێرەدا ئەو پرسیارانە دێنە پێشەوە کە لەم ئایەتانەوە سەرچاوەیان گرتووە: ئەگەر نێربازی دیاردەیەکی ئەوەندە بێزراوە بۆچی ئایەتێك نابینین لە بەهەشتدا حەرامی کردبێت.؟ بۆ نێربازەکان بە کوڕەلاوی لوسو جوان دەخرۆشێنێت.؟

---

64 الواقعة17-19و 24

65 العقيلي: 444

پرسیارێکی دی: زۆرینەی قەومەکەی لۆوت تاوانی نێربازییان نەکردووە, چونکە زۆرینەی کۆمەڵگە لە ژنو منداڵ پێکهاتوون. بەڵام کاتێك کە خوا دەیەوێت سزای نێربازەکان بدات, سزاکە بەسەر هەموو دانیشتوانی شارەکەدا جێبەجێ دەکات، تاوانبارانو بێتاوانەکان، بە منداڵەکانیشیانەوە. لەکاتێکدا منداڵەکانیان, نەك هەر نێرباز نەبوون, بەڵکو هیچیان دەربارەی مومارەسەی سێکسیش نەزانیوە.! جا ئایا ئەم سزایە هەقو دادپەروەرانەو لۆژیکییە.؟

پرسیارێکی دیکە: ڕێژەی نێربازەکانی ئێستای جیهان زۆر لەوانە زیاترن کە لەو سەردەمە کۆنەداو لە ناوچەیەکی بچوکدا هەبوون, ئەی بۆچی خوا سزای ئەم نێربازانە نادات, کە بە شارو گوندە ئاوەدانەکاندا بڵاوبوونەتەوە.؟ لەکاتێکدا لە پێش سەرهەڵدانی ئیسلامەوە هەتا ئێستا مومارەسەی دەکەنو بەئاشکراش دەیکەن.؟ نەك هەر نێربازی, بەڵکو دوودەگیش زۆربووەو تەنانەت ژنو ژنیش دەبنە دۆست.! لە ناویشیاندا پیاوانی ئایینیش هەنو لەکاتی نێربازییەکەیاندا دەستگیر کراون. ئەی بۆچی خوا وەك قەومی لۆوت سزایان نادات.؟ ئەگەر خوا ئارام دەگرێو شت پشت گوێ ناخات، ئەی بۆ خوا لەسەر قەومەکەی لۆوت ئارامی نەگرت.؟

پرسیاری پێش کۆتایی: بەپێی ئەو مژدانەی کە خوای ئیسلام بە پیاوی موسڵمانی بەخشیوە، هەموو بەهەشتیەکان لە خۆشیدان, کەچی بە بەڵگەی هەمان ئایەتەکان, تویژێکی نۆکەرو هەمیشە ئامادەباش بۆ سێکس لە بەهەشتدا هەن, بە بەردەوامیو بە نەمری, واتە هەتا هەتایە خزمەتی هەوەسبازانی ئیمانداران دەکەن. ئایا دژەوانەیەك لە نێو ئایەتەکانی قورئاندا نابینینەوە.؟

دوا پرسیار: هێنانو گێڕانەوەی چیرۆکێکی لەم شێوەیە چ سوودێکی بۆ دانیشتوانو موسڵمانان هەیە لە کاتێکدا ئەم چیرۆکە لە پەڕاوە مێژووییە کۆنەکاندا نوسراونەتەوەو بە نیوە دوورگەی عەرەب نامۆ نەبووە.؟ وەك باسیش کراوەتەوە, بۆچی لە یەك سورەتدا باسی نەکراوەو زیاد لە چەند جارێكو لە چەندین سورەتدا دووبارە بووەتەوە.؟ بۆ نموونە: لە لە سورەتەکانی (الصافات، الاعراف، النمل، العنکبوت، الشعراء، التحريم, الحجر, الانبياء، القمر، هود). ئایا کارێکی لەم شێوەیە لە ئیعجازی قورئان کەم ناکاتەوە.؟

پاشکۆ
سێکس لە بەهەشتدا

ئەگەرچی موحەممەد داهێنەری چەمکی بەهەشت نەبوو, لە هەموو ئایینە یەکانەییەکاندا بە شێوەی جۆراوجۆر باسی لێوەکراوە, بەڵام قووڵبوونەوەی موحەممەد لەباسکردنی وردەکارییەکانیدا, تێگەیشتنێکی گەورەی ئەو بوو کە میتافیزیکیانە ئاراستەی سایکۆلۆژییەتی کۆمەڵگەی نیوە دورگەی عەرەبی دەکرد. نەبوونی میتۆدێکی فەلسەفیو زانستیانە دەربارەی میتافیزیك, لەلای نیوە دوورگەی عەرەب, دەرگایەکی گەورەی بۆ موحەممەد والآ کردبوو تا بە ئارەزووی خۆی لەسەر ژیانی ئەم ئاراستە دەروونیە قسە بکات. لەچەندین دانیشتنو شوێنی جیاوازدا باسی بەهەشتەکانی رۆژی قیامەتی بۆ کۆمەڵ کردووە. رووبەرەکانی, شێوەکانی, جۆرەکانی, خۆشییەکانی, بەرێوەبەرانی, حۆرییەکانی, لاوە لوسکەلەکانی, میوەو خواردنو خواردنەوەکانی, سێکسو دیمەنەکانی رابواردن..تاد. یەکێك لەو چەمکانەش کە بە شێوەیەکی زۆر

چرووپڕ باسی کردووە, شوێنو جۆرو شێوازو دیمەنەکانی سێکسی بەهەشتە. بۆ ناساندنی بەهەشتو دیمەنە ئەفسانەییەکانی, پێش ئەوەی قسەکانی موحەممەد بە نموونە بهێنینەوە, بە پێویستی دەزانین چەند ئایەتێك بخوێنینەوە:

وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ. عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ. يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ. لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ. وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا. مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا. وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا. وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَ. قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا. وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا. عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا. وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا. فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ. خَالِدِينَ فِيهَا. لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ.

وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ. كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ. لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ. كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ. وَحُورٌ عِينٌ. كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ. إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَاءً. فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا. وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا. وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ. يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ. بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ. لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ. جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.[66]

هەرکەسێك, لە نێرو مێ, کارو کردەوەی باشی کردوو باوەڕداربوو بەخوای ئیسلام, دەچنە بەهەشتەوە, بێ ئەوەی ئەژمار بکرێ, هەموو بژێوییەکیان هەیە. پانییەکەی بەئەندازەی پانیی ئاسمانو زەوییە. ئەو کەسانەش کە هەمیشە ترسیان لە خوا بووە, دەستە دەستە بەرەو بەهەشت بەڕێ دەکرێن, دەرگایان بۆ دەکرێتەوەو بەڕێوەبەرانی بەهەشت پێیان دەڵێن: درود لە ئێوە, سڵاوتان لێ بێو بەخێرهاتن, بڕۆنە ناو بەهەشتو هەتا هەتایە تێیدا بن. سینیو کوپی زێڕین بەدەوریاندا دەگێڕن, تێیدا ئەوەی دەروون ئارەزووی دەکاتو چاو لەزەتی لێ دەبینێ, لەناویایەتی,

66 بۆ خۆشخوێندنەوەی ئایەتەکانو دانەبڕان لە ماناکانی هەوڵمان دا ئایەتەکانو ماناکانی بەسەر یەکەوە بنوسین.

بڕوانە ئەم ئایەتانە: الغافر40, الحديد21, الزمر73, الزخرف71و73, الانسان12-19, محمد15, الاحقاف14, الصافات47-48-49, الرحمان56,58, الواقعة23-35,23-36, النبأ 33, الواقعة34, 17-19, 24..تاد

(بەهەشتییەکان) تێیدا بە نەمری دەمێننەوە. میوەی زۆری لێیەو لێی دەخۆن. لە پاداشتی ئارامگرتنیاندا بەهەشتو حەریری پێداون. لەسەر راخەر تەخت پاڵ دەکەون, نە تینی گەرما هەراسانیان دەکاو نە سەرماش بێزاریان دەکات. سێبەری درەختەکانی بەهەشت بەسەریاندا پەخش بۆتەوەو میوەکەیان هاتۆتە بەردەست. بە دەفری زیوو شەرابیان بۆ دەگێڕنو دەکرێنە ئەو کوپانەوە کە لە شوشەی کریستاڵ دروست کراون. هەموو کەلوپەلی خواردنو خواردنەوەکان, بە شێوەیەکی دلڕفێن, لە شووشەی زیوین دروستکراون. بادەیەکیان پێ دەنۆشن کە ئاوێتەکەی زەنجەبیلە. سەرچاوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئاوو کانیاوێك کە ناوی سەلسەبیلە. ئینجا تازە(لاو)انێك کە هەمیشە لەجوانیو لوسکەلەییدا دەمێننەوە, کە دەیانبینیت, وادەزانیت مروارینو بەو ناوەدا پرژێنراون. (بڵاوبوونەتەوە). چەندین رووباری تێدایە ئاوەکەی سازگارەو تامەکەی ناگۆڕێ, چەندین رووباری شیری تێدایە کە تامەکەی تێکناچێت, چەندین رووباری شەرابی تامخۆشیش بۆ مەشروبخۆرەکانی تێدایە, چەندین رووباری هەنگوینی پاڵفتەش, هەموو میوەیەکیش کە ئارەزووی بکەن هەیە. هەتا هەتایە تێیدا دەژین. (شەرابەکان) نە تێکچوون, نە هێڵنجدانی تێدایە, نە سەرخۆشبوون. لەتەنیشتیانەوە پەری دانراون بۆ

ئەو پیاوە بەهەشتییە تەبێت چاو بۆ کەسی دیکە ناگێڕن. وەك توێکڵە تەنکەکەی ناوەوەی هێلکەیەکی کوڵاوی دەست لێنەدراو, لوس و نەرمو نیانن. پێشتر هیچ کام لە مرۆڤو جنۆکە دەستی بۆ نەبردوون. وەك یاقووتو مەرجانە وان. پەری سپی چاوبەڵەك. بەوێنەی مرواریی شاراوەی دەست لێنەدراو. بەشێوەیەکی تایبەت ئەو پەرییانەمان دروست کردوون. وامان لێکردوون کە هەمیشە کچ بن. مەمك خڕی هاوتەمەن. لەگەڵ نوێنو ڕاخەری بەرزو نەرم. تازە(لاو)انێکیش کە هەمیشە لەجوانیو لوسکەلەییدا دەمێننەوە, بەدەوری پیاوە بەهەشتییەکاندا دەخولێنەوە. بەکوپو دۆلکەو پیاڵەوە, لەپەرداخی تایبەتدا بادە (مەشروب) دەخۆنەوە. ئەو مەشروبانەش نە سەر دێننە ئێشو نەکەس لەهۆش دەبەن. (ئەم بەخشینو رابواردنە خۆشانە) لە پاداشتی کارە چاکەکانی ئەو پیاوانەیە لە ژیانی ئەم دونیایەدا کردویانە.

بە شێوەیەکی گشتی ئەمە دیمەنە خەیاڵییەکانی بەهەشتی ئیسلامە. بەشی هەرەزۆری ئەم ئایەتانە لە مەککەدا سەریانهەڵداوە. موحەممەد دەیویست لە رێی ئەم ئایەتانەوە سەرنجی کۆمەڵگە بۆلای رابواردنەکانی بەهەشت راکێشێو لە گەندەڵیی سێکسی دووریان بخاتەوە, چونکە حەرامن, لەو دونیا بە حەڵاڵیو بەئارەزووی خۆیان سێکس

ده‌که‌ن. به‌ڵام سه‌رکه‌وتنی به‌ده‌ست نه‌هێنا, چونکه سروشتی سایکۆلۆژی‌و خه‌ڵکه‌که‌و کلتووری کۆمه‌ڵایه‌تی ناوچه‌که به پێچه‌وانه‌ی خواسته‌کانی موحه‌ممه‌ده‌وه ره‌فتاریان ده‌کرد. ئه‌وان, له‌ته‌ك جوانترین ئافره‌تداو له قولترین رووباری شه‌رابدا مه‌له‌یان ده‌کرد. ئه‌وه‌ی باری ده‌روونی به‌م قسانه ده‌گۆڕاو خوازیاری گه‌یشتن به‌م به‌هه‌شته خه‌یالاوییه بوو, چه‌ند تاکێکی هه‌ژارو نه‌داری کۆمه‌ڵ بوون, که له هه‌موو خۆشی‌و له‌زه‌ته‌کانی سێکس‌و ژیانی ئابووری‌و کۆمه‌ڵایه‌تی بێبه‌ش بوون.

له قۆناغی مه‌دینه‌دا, تێگه‌یشتنه‌کانی به‌هه‌شت‌و دواندن له سێکس, گۆڕانکارییه‌کی زۆر که‌می به‌خۆوه بینی. ئایه‌تی دیکه, که ماناو مه‌به‌ستی له ئایه‌ته‌کانی قۆناغی مه‌ککه قووڵترو زیاتر بێت, نه‌نوسرا. به‌ڵکو لێدوانه‌کانی سه‌رپێی موحه‌ممه‌د جێی ئایه‌ته‌کانی گۆته‌وه:

قَالَ لَهُ أَنَطَأُ فِي الْجَنَّة ؟ قَالَ " نَعَمْ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ دَحْمًا دَحْمًا فَإِذَا قَامَ عَنْهَا رَجَعَتْ مُطَهَّرَة بِكْرًا.[67]

67 تفسير ابن كثير, في تفسير سورة الواقعة34-37

صەحابەیەك لە موحەممەدی پرسیوە: ئایا لە بەهەشتدا دەپەڕین.؟ (واتە: ئایا سێکسی ژنان دەکەین‌و دەگەینە ئەوپەڕی رەحەتبوون.؟ ئۆرگازم) ئەویش لـە وەڵامـدا دەڵێـت: بەڵێ, سوێندم بەو کەسەی رۆحی منی بەدەستە (خوا) تـەکان لـە دوای تـەکان پـەڕین هەیە, هەر کاتێکیش تەواو بوو, ژنەکە دەگەڕێتەوە دۆخە پاکەکـەی کـچێنی (دەسـت لێنەدراو).

قَالَ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْـهِ وَسَـلَّمَ " إِنَّ أَهْـل الْجَنَّـة إِذَا جَـامَعُوا نِـسَاءَهُمْ عُـدْنَ أَبْكَارًا. [68]

پەیامبەر وتی: کاتێك کە پیاوانی بەهەشت لەگـەڵ ژنەکانیانـدا جووتبوونیـان کـردو تەواو بوون, ژنەکان دەگەڕێنەوە دۆخی جارانو دەبنەوە بە کچ.

قِيلَ يَا رَسُول اللَّه هَلْ نَصِل إِلَى نِسَائِنَا فِي الْجَنَّة ؟ قَالَ " إِنَّ الرَّجُل لَيَصِل فِي الْيَوْم إِلَى مِائَة عَذْرَاء. [69]

بە پەیامبەریان وتووە: ئـەی پەیامبـەری خـوا, ئایـا لـە بەهەشـتدا دەگەینـە سێکـسی

---

68 نفس المصدر الواقعة34-37

69 نفس المصدر سورة الواقعة34-37

ژنەکانمان.؟ ئەویش لە وەڵامدا دەڵێت: پیاوی بەهەشت, لە ڕۆژێکدا, دەگاتە سەد (100) کیژی دەست لێنەدراو.

ئەوەی جێی تێڕامانو سەرسوڕمانە, لە تەواوی دەقە ڕەسەنەکانی ئەم ئایینەدا, مافێکی دیاریکراو لە بەهەشتدا, کە بگاتە نیوەی, یاخود چارەکێك لەو مافانەی بە پیاو دراوە, نەدراوە بە ئافرەت. ئیسلام جگە لەوەی لەژیانی فیزیکدا مافکۆکەیەکی بۆ ئەم ڕەگەزە فەراهەم نەکردووەو هەموو ژیانی لێ حەرام کردووە, لە ژیانی میتافیزیکیشدا پێی ڕەوا نەبینیوە بە ئازادیو ئارەزووی خۆی ژیان بباتەسەر. یەك دەقی ڕوونو ئاشکرا نییە باس لە ژیانی بەهەشتی ئافرەت بکاتو خۆی هەڵسوڕێنەری حەزەکانی خۆی بێت. بە پێچەوانەی ئەو گفتو پەیمانانەی بە ئافرەت دراوە, لە بەهەشتیشدا هەمیشە لە خزمەتی پیاودان.! دەڵێن ڕۆژێکیان پەیامبەر باسی خۆشییەکانی بەهەشتی بۆ پیاوان کردووە, تێیدا باسی لەوە کردووە کە هەر پیاوێکی بەهەشتی دەچێتە لای (72) حەفتاو دوو حۆری, لەو حۆریانەی کە خوا بەتایبەت دروستی کردوون, بچێتە لای هەر

حۆرییەکیانو دوایی بۆی بگەڕێتەوە, وا دەزانێت تازە دەستی بۆ دەبرێت..تاد.[70] ژنێك پرسیار لە پەیامبەر دەکات: ئەی ئێمە.؟ پەیامبەریش وەڵامی دەداتەوە: ئێوەش دەگەڕێنەوە بۆ لای مێردەکانتان. لە تەفسیرەکەی ئیبن کەسیردا بە شێوەیەکی دیکە نوسراوە, کە ئەمە دەقەکەیەتی:

یَا رَسُول اللَّه الْمَرْأَة مِنَّا تَتَزَوَّج زَوْجَيْنِ وَالثَّلَاثَة وَالْأَرْبَعَة ثُمَّ تَمُوت تَدْخُل الْجَنَّة وَيَدْخُلُونَ مَعَهَا مَنْ يَكُون زَوْجهَا ؟ قَالَ " يَا أُمّ سَلَمَة إِنَّهَا تُخَيَّر فَتَخْتَار أَحْسَنهمْ خُلُقًا [71]

ئوم سەلەمەی ژنی موحەممەد پرسیاری لە مێردەکەی کردووە: ئەی پەیامبەری خوا,

---

70 (قال رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا أَنْتُمْ فِي الدُّنْيَا بِأَعْرَف بِأَزْوَاجكُمْ وَمَسَاكِنكُمْ مِنْ أَهْل الْجَنَّة بِأَزْوَاجِهِمْ وَمَسَاكِنهمْ فَيَدْخُل الرَّجُل مِنْهُمْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَة مِمَّا يُنْشِئ اللَّه وَثِنْتَيْنِ مِنْ وَلَد آدَم لَهُمَا فَضْل عَلَى مَنْ أَنْشَأَ اللَّه بِعِبَادَتِهِمَا اللَّه فِي الدُّنْيَا يَدْخُل عَلَى الْأُولَى مِنْهُمَا فِي غُرْفَة مِنْ يَاقُوتَة عَلَى سَرِير مِنْ ذَهَب مُكَلَّل بِاللُّؤْلُؤِ عَلَيْهِ سَبْعُونَ زَوْجًا مِنْ سُنْدُس وَإِسْتَبْرَق وَإِنَّهُ لَيَضَع يَده بَيْن كَتِفَيْهَا ثُمَّ يَنْظُر إِلَى يَده مِنْ صَدْرهَا مِنْ وَرَاء ثِيَابهَا وَجِلْدهَا وَلَحْمهَا وَإِنَّهُ لَيَنْظُر إِلَى مُخّ سَاقهَا كَمَا يَنْظُر أَحَدكُمْ إِلَى السِّلْك فِي قَصَبَة الْيَاقُوت كَبِده لَهَا مِرْآة يَعْنِي وَكَبِدهَا لَهُ مِرْآة فَبَيْنَمَا هُوَ عِنْدهَا لَا يَمَلّهَا وَلَا تَمَلّهُ وَلَا يَأْتِيهَا مِنْ مَرَّة إِلَّا وَجَدَهَا عَذْرَاء مَا يَفْتُر ذَكَره وَلَا يَشْتَكِي قُبُلهَا إِلَّا أَنَّهُ لَا مَنِيّ وَلَا مَنِيَّة فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ نُودِيَ إِنَّا قَدْ عَرَفْنَا أَنَّك لَا تَمَلّ وَلَا تُمَلّ إِلَّا أَنَّ لَك أَزْوَاجًا غَيْرهَا فَيَخْرُج فَيَأْتِيهِنَّ وَاحِدَة وَاحِدَة كُلَّمَا جَاءَ وَاحِدَة قَالَتْ وَاَللَّه مَا فِي الْجَنَّة شَيْء أَحْسَن مِنْك وَمَا فِي الْجَنَّة شَيْء أَحَبّ إِلَيَّ مِنْك.) تفسير ابن كثير, في تفسير سورة الواقعة.36

71 نفس المصدر سورة الواقعة34-37

ئافرەت لە ناوماندا هەیە دوو شوو یا سێ شوو یاخود چوار شوو دەکات, دوایی دەمرێت‌و دەچێتە بەهەشتەوە, هەروەها مێردەکانیشی دەچنە بەهەشتەوە, ئایا کامیان دەبێتەوە بە مێردی.؟ لەوەڵامدا پێی دەڵێت: ئەی ئوم سەلەمە, خۆی ئازادە لە هەڵبژاردنی یەکێکیان, دیارە کە باشەکەیان هەڵدەبژێرێت.

ئەم ئازادییەی ژنان لە هەڵبژاردنی مێردەکانیاندا هەیانە, ناکاتە چارەکە مافێکی ئەو ئازادی‌و خۆشییانەی کە لە بەهەشتدا بۆ پیاو دەستەبەر کراون. بەداخەوە ژنێکی دیکە لەو کاتەدا لەوێ نەبوو پرسیار لە موحەممەد بکات: ئەگەر ژنی بەهەشتی, هیچ کام لە مێردە کۆنەکانی بەدڵ نەبوو, چی بکات, یاخود بۆچی ژنانیش وەك پیاوان ئەو مافەیان پێ ڕەوا نەبینراوە کە حەفتاو دوو پیاو, لە هەرەتی لاویدا, لوسکەلەو جوانیش بن, ببنە هاوسەری.!؟ بۆ لە بەهەشتیشدا, وەك ژیانی دونیایان, لە پیاو کەمترن‌و ئەوەی بە پیاو بە ڕەوا بینراوە بە ئافرەت بەڕەوا نەبینراوە.؟

لە قۆناغی مەککەدا قسەکردن لەسەر دیمەنەکانی بەهەشت بەشێك بوون لە خەیاڵ, لە قۆناغی مەدینەدا شێوەکەی گۆڕاوە بۆ وێنە فۆتۆگرافەکانی فول سێکس. لە بەهەشتەکەی قۆناغی مەککەدا: ژنان هەمیشە کیژۆڵەن, وەك تویکڵە تەنکەکەی

ناوەوەی هێلکەیەکی کولاّوی دەست لێنەدراو لوسو نەرمو نیانن. بەلاّم لە بەهەشتەکەی قۆناغی مەدینەدا: پیاوانی موسلّمان, بێبەزەییانە, دەکەونە گیانی ئەم حۆرییە بۆن نەکراوانەو تەکان تەکان دەپەڕن, لە رۆژێکدا دەچنە لای سەد کیژۆلّەی دەست لێنەدراو. ئەوەی موحەممەد باسی کردوون, نامۆ نییە بەو فیلمە سێکسیانەی لەم سالاّنەی دواییەدا بەرهەم هاتوون.

بە پێچەوانەی خواستەکانی موحەممەدەوە, گوتارەکانی لەمەڕ بەهەشت شتێکی ئەوتۆی بۆ فەراهەم نەهێنا. ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ دوو هۆی سەرەکی, یەکەم: پاشەکشەی موحەممەد, لە پەیامبەرێتی شاری مەککەیەوە, بۆ پادشاییو سەرکردایەتی بەرەی جەنگ لە شاری مەدینەدا, دووهەم: لە قۆناغی مەککەدا, بە خەیالّ, باس لە سێکسو خۆشییەکانی بەهەشتی دەکرد, بەلاّم لە قۆناغی مەدینەدا, بە چەندین جۆرو شێوە, رێگەدرا بە پیاوە موسلّمانەکان, بە واقع خۆیان لە سێکسو خۆشییەکانی دونیا تێر بکەن.[72] بەم هۆیەوە موسلّمانەکان بوونە خاوەنی بەهەشتێکی پڕ لە دارایو پڕ سێکس. ئەنجامیش دەگاتە ئەوەی ئەفسانە نەبێتە جێی بایەخو گرنگیان. لەبەر ئەم

72 لە بەشەکانی ئایندەدا بەلّگەی زۆرمان هێناوەتەوە.

هۆکارە گرنگانە موحەممەد, بە درێژایی سانزە ساڵی پڕ لە هەوڵو ماندووبوونی بەردەوام, لە سەرخستنی بانگەوازەکەیدا سەرکەوتوو نەبوو. ئەو دیمەنە سێکسیە خەیاڵیانەی موحەممەد باسی کردنو نەیتوانی کەسی پێ هەڵخەڵەتێنێت, ئەو نوکتەیەمان بیر دەخاتەوە کە(مەسعود محەممەد) لە کتێبی (المجتمع البشري لماذا يشبه مستشفى المجانين)دا نوسیویەتیو دەڵێت: لەکۆڕێکدا کابرایەك لەرووی زانستیو تەندروستیو کۆمەڵایەتیەوە زیانی نێربازی شیکردۆتەوە, خێرا سەرۆکی یەکێ لە باندە هاوجنسبازەکانی لێ ڕاست بۆتەوە, لەجیاتی روونکردنەوە, یەك جرتی نایابی بۆ لێداوە.[73]

بە کۆی گشتی, ئەوە دەرکەوتووە, کەس لەبەر خۆشییەکانی بەهەشت نەبووە بە موسڵمان. ئەوەی ئەوی دەکردە موسڵمان ترسی دۆزەخو ئەو جەبەروتو دڕندەییە بوو کە موسڵمانەکان لەبەرامبەر نەیارانیاندا گرتبوویانەبەر, هۆکار دیکەش زۆرن کە کاری ئەم کتێبەمان نییە. ئەوەی بەرچاومان لەم مەسەلەیەدا روون بکاتەوە ئەو ئاماژە بێبەنمایانە بوو کە دەقەکانی قورئانی پێ ئارایشت کرابوون. ئەو دەقانە, بە بەردەوامی,

73 لە کوردیارەوە: کورتەمێژوویەکی نێربازی لە رۆژهەڵاتی ئیسلامیدا. بەشی کۆتایی, پەراوێز و سەرچاوەکان ژمارە5

هەوڵو ماندووبوونی موسڵمانەکانی سفر دەکردەوە. موسڵمانەکان, بە درێژایی ژیانیان, لەکاری خواپەرستیو ملکەچیدا بوون, جیهادیان دەکردو کافریان سەردەبڕی, بۆ ئەوەی لە غەزەبی خوا ڕزگاریان بیو نەچنە دۆزەخەوە, کەچی ئایەتەکان پێیانی دەگوت: (ئێوە بە خواستی خۆتان نەبوونەتە موسڵمانو بە هەوڵو دڵسۆزیو خواپەرستیتان لە دۆزەخ دوورناخرێنەوە, بەڵکو چارەنوسی مرۆڤایەتی لە ئەزەلەوە نوسراوە).! ئەمەش بەلای فکری کەسە هۆشیارەکانەوە مایەی وردبوونەوە بوو.

چەندین ئایەت هەن, باوەڕبوون بە خوای ئیسلام, ملکەچکردن بۆ یاساکانی قورئانو موحەممەد, چوونەناو بەهەشتو چێژوەرگرتن لە خۆشییەکانی, یاخود دۆزەخو ئاگرە سوتێنەرەکانیو زۆری دیکەش, دەگێڕێتەوە بۆ ئەو چارەنووسەی, لەلایەن خواوە, پێشتر لەسەر مرۆڤەکان نوسراوون. بۆ بەڵگەی ئەم راستییەش با ئەم چەند ئایەتە بخوێنینەوە:

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ. لِكَيْ لَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ. [74]

هەر بەلاّو پێشهاتێك لەسەر ئەم زەمینە روو دەداو بەسەر خۆتاندا دێت, بەر لەوەی رووداوەکە بێتەدی, هەمووی لە کتێبێکدا نوسراوە. ئەمەش لای خوا ئاسانە. (بۆیی ئەمەشتان پێ دەڵێین) تا خەم نەخۆن بۆ ئەوانەی لە کیستان چوون, وە دڵخۆشیش نەبن بەوەی خوا پێی داون. (هەمووی پێشتر نوسراوە)

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا. [75]

(خوای ئیسلام دەڵێت ئەی موحەممەد) بلێ: هیچ بەلاّو پێشهاتێك دووچارمان نابێت مەگەر پێشتر خوا لە چارەی نوسیبین.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ. [76]

---

74 الحديد 22-23

75 التوبة 51

76 السجدة 13

(خوای ئیسلام دەڵێت) گەر ئارەزوومان هەبوایە هەموو کەسێکمان ڕێنمووی (هیدایەت) دەکرد، بەڵام بەڕاستی بڕیاری من ئەوەیە دەبێ دۆزەخ پڕبکەم لەمرۆڤ وجنۆکە, هەردوکیان پێکەوە).

وَلَوْ شَاء اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِن يُضِلُّ مَن يَشَاء وَيَهْدِي مَن يَشَاء.[77]

(خوای ئیسلام لە زمانی موحەممەدە دەڵێت) گەر خوا ئارەزووی هەبوایە دەیکردنە یەك نەتەوە (یەك ڕیز, یەك پارچە)و هەمووتانی باوەڕدار دەکرد, بەڵام خوا هەندێك گومڕا دەکاو هەندێکیش هیدایەت دەکات.

وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا.[78]

خوای ئیسلام ڕێگرە لەوەی خەڵکی تێبگەن یان نا, لەم ئایەتەدا دەڵێت: پەردەیەکمان دا بەسەر دڵیاندا تا تێنەگەن, گوێشیان قورسو کپ دەکەین تا نەبیستن.

لەم ئایەتەدا پێمان دەڵێت هەرچی بەڵگەی دونیا هەیە کۆی بکەینەوە, مەگەر خۆمان ئارەزوومان هەبێت, ئەگینا کەس بڕوا ناهێنێت. دوا جاریش, بێ ئاگابوونمان لەم

77 النحل 93

78 الاسراء 46

راستییه, خوا به گێلو گەمژەمان دادەنێت:

وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلآئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلاً مَّا كَانُواْ لِيُؤْمِنُواْ إِلاَّ أَن يَشَاء اللَّهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ.[79]

ئەگەر فریشتەمان بۆ دابەزاندنایە, مردووەکانیش قسەیان لەگەڵ بکردنایە, هەموو شتێکمان لەبەردەمیاندا کۆبکردایەتەوە, ئەوە هەر بڕوایان نەدەهێنا, مەگەرخوا ئارەزووی بکات, بەلاّم زۆربەیان بەم راستیانە گێلن.

لەم ئایەتەدا خوا پێمان دەڵێت: ئێمە خۆمان وامان کردووە هەندێك کەس موسلّمان بنو هەندێکی دیکەش کافر بن:

وَلَوْ شَاء رَبُّكَ لآمَنَ مَن فِي الأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُواْ مُؤْمِنِينَ. وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَن تُؤْمِنَ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ.[80]

ئەگەر خوا ئارەزووی هەبوایە کارێکی دەکرد, هەرچی لەسەر رووی زەویدا هەبوو باوەڕی بهێنایە، جا ئایا (ئەی موحەممەد) تۆ دەتەوێ زۆریان لێبکەیت تا باوەڕبهێنن.؟

---

79 الانعام 111

80 یونس 99=100

هیچ کەسێك نیە باوەڕ بهێنێت مەگەر بەمۆڵەتی خوا نەبێت.

قُل لاَّ أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلاَ ضَرًّا إِلاَّ مَا شَاء اللَّهُ.[81]

(ئەی موحەممەد) بلّیٚ: من بۆ خۆم, لەزەرەرو لە قازانج, لەباش‌و خراپ, هیچ شك نابەم‌و نیمە, مەگەر خوا ئارەزوو بكات.

إِنَّكَ لا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ.[82]

(ئەی موحەممەد) تۆ ناتوانیت هیدایەتی خۆشەویستانت بدەیت, چونكە خوا هیدایەتی ئەو كەسانە دەدات كە خۆی ئارەزووی لەسەربێت, هەر خۆی (خوا) زانایە بەو كەسانەی هیدایەت دەكرێن.

هەبوونی ئەم ئایەتانە, لە باوەڕی ئیسلامدا, بیرۆكەیەك بۆ موسڵمانان دێنێتە بەرهەم كە كەس لە كاروكردەوەكانی خۆی نەڕوانیٚ‌و چاوەڕێی ئەو چارەنوسە نەویست‌و نادیارەی خۆی بكات كە خوا لەسەری نوسیوە. لێرەو هیچ مانایەك بۆ چەمكی بەهەشت نامێنیٚ. چارەنووسی ئەو كەسانەی ملكەچی فەرمانەكانی خودان بۆ ئەوەی

81 الاعراف 188

82 القصص 56

نەچنە دۆزەخ, وەك چارەنووسی ئەوانە وایە کە باوەڕیان بە حۆرییەکان نییەو نیازیان نییە بچنە بەهەشت.

حیجاب لەنێوان ئاکار و باوەڕی ئیسلامدا

ئیسلام بیری لەوە کردووەتەوە کە لاشەی ژنان پڕە لە گوناهو تاوانو بۆ جوڵاندنی هەوەسە سێکسییەکانی پیاو هەستیارترین وەسیلەن, بۆیە دەبێت بپێچرێنەوەو دیمەنی ئەم جەستەیە داپۆشرێن تا ڕێگە بۆ پیاوان خۆش نەکریت دووچاری گوناهو تاوانو لادانی سێکسی ببن. بەڵام ئەم ئایینە بیری لەوە نەکردووەتەوە کە ژنان بەرپرس نین لەو گوناهو تاوانانەی پیاوان ئەنجامی دەدەن! هەروەها بەرپرس نین لە چارەسەرکردنی ئەو کێشانەی کە ئاوەزی پیاوان بەهۆی جوڵاندنی هەوەسە سێکسییەکانیانەوە بۆیان دروست دەبن!. باشتر وابوو ئەم ئایینە هۆی دەرکەوتنی حیجابی سەردەمی خێڵەکی لەگەڵ سەردەمی هاوچەرخ تێکەڵ نەکردایەو لەدەستدانی کۆنترۆڵی پیاوانی ئیمانداری خۆی بە داپۆشینی ژنان چارەسەر نەکردایە, تا موسڵمانانیش (ژنان) تەنها بۆ

خزمەتکردنو خالّیکردنەوەی سێکسی خۆیان نەزانن. رِەنگە یاسای حیجاب لەم بارەیەوە یەکێك بێت لە گەورەترین هەڵەکانی ئیسلام.

لە مێژووی ئایینەکاندا ریشەیەکی توندوتیژیی رەگداکوتاو بەرامبەر بەئافرەت هەبووە. ئەم رەگەزە بەشێکی هەرە دیارو ئینسانێکی چەوساوەی نێو هەموو چینو توێژەکانی کۆمەڵگا ئایینیەکانو گوتارەکانی میتافیزیك بووە. تا دەسەلاّتی ئایین بمێنێت ئافرەتیش لەناو ئەم پێگە پرِ لەچەوساندنەوەیەدا دەمێنێتەوە.

شێوازی ژیانی ئافرەت هێمایەکە بۆ نیشاندانی ئاستی هوشیاریو کۆمەلاّیەتیو شارستانیو فەرهەنگی کۆمەڵگاکان. بەمانایەکی دی, پێشکەوتنی بواری سیاسی, شارستانی, زانستی, فەرهەنگی, ئازادی, رزگاری, ئاسوودەییو پێشکەوتنی تەواوی مرۆڤایەتی بەندە بە رزگاریو ئازادی ئافرەتەوە.

وادەردەکەوێت زانینی ئەم راستیە لای ئایینو ئایینزاکان زانراوو ئاشکرا بێت. هەر بۆیە لەلای ئایین, بەتایبەتی ئایینی ئیسلام, دەرکەوتنی سەروسیمای ژن یەکێکە لەترسناکترین دیاردەو خەتەرترین دیمەن.! لەبەر ئەمەیە کە ئیسلام پێی وایە: بۆ ئەوەی پێگەی مرۆڤایەتی هەمیشە لەکۆیلایەتیدا بمێنێتەوەو بەرەو ئازادی هەنگاو نەنێو هەمیشە

پیاو بالآدەست بێت, واباشترە سەروسیمایەی ئافرەتان بەبەردەوامی دابپۆشرێن‌و هەر لەسەرەتاوە نەهێڵدرێت هەست بەئازادییە سەرەتاییەکانی خۆیان بکەن.

فەرمانی حیجابیش لەئیسلامدا, ئەگەر چی لەسەرەتادا ئەم مەبەستەی نەبووە، چونکە رەشۆکیانە بیری دەکردەوە، بەلآم دواتر, بەتایبەتی لەم سەردەمەدا, ئەم رەهەندەی ئێمەی وەرگرتووەو گۆڕانکاری هەمەچەشنە لەپۆشینیدا دروست بووە.! گۆڕانێك کەچارەنووسی ئافرەت بەم ئاکامە بات کە ئێستا قەپوقالێکی گەورەی لەنێو بیرمەندە ئیسلامی‌و غەیرە ئیسلامییەکانیشدا بەرهەم هێناوە.

ئێستا لە دونیادا حیجاب، لەپاڵ ریشی پیاواندا، بەیەکێك لەئاکارە هەرە گرنگ‌و هەرە بەناوبانگ‌و هەرە ریۆرەسمە دیارەکانی ئیسلام دادەنرێت. ئێستا لەدیدی ئیسلامدا حیجاب هۆکارێکی سەرەکییە بۆ ناسینەوەی ژنە ئیماندارەکانی ئیسلام لە ژنە ناموسڵمانەکان‌و لە رەهەندی ئەم ئایینەدا گرنگییەکی گەورەی لەگوتاری هاوچەرخدا دروست کردووە. بەو پاڵپشتەی پۆشینی حیجاب خۆپاراستن‌و خۆپارێزی‌و ملکەچییە بۆ ژنە موسڵمانەکان‌و دوورکەوتنەوەیە لە لەخشتەبردنی پیاوان, لەبەرامبەریشدا نەپۆشینی حیجاب بەرەلآیی‌و سفووری‌و لەشفرۆشی‌و فەسادییە بۆ ژنە ناموسڵمانەکان.

چەند مەسەلەیەکی لاوەکی لەسەرەتاکانی سەرهەڵدانی ئیسلامدا هەبوون، یەك لەوانە پۆشینی جلوبەرگو دەرکەوتنی لەشی ژنان بووە. موحەممەد لەسەرەتاکانی سەرهەڵدانی ئایینەکەیدا وەك هەموو لایەنە شەرعیەکانی دیکە گرنگیەکی ئەوتۆی بەم مەسەلەیە نەداوەو لەگەڵیدا هەموو بوارەکانی کۆمەڵایەتی, ئابووری, مێژوویی و شارستانییەتەکانی بەتەواوی پشتگوێ خستبوو. تەنهاو تەنها بەشێوەیەکی کلاسیکییانە سەرقاڵی بڵاوبوونەوەی ئایینەکەی بوو. پاش ئەوەی کۆچی کرد بۆ مەدینەو دەسەڵاتی پەیداکردو یەکەمین دەوڵەتی ئیسلامی دامەزراند, زۆرو سەرکوتکردن دەستی پێکردو بەزۆری هێز خەڵکانیان پەلکێشی ئایینەکە کرد.[83] هەموو بوارەکان، هەر لەمەسەلەی ئابوورییەوە تا دەگاتە بوژاندنەوەی کلتورو پێداگرتن لەسەر دەسەڵات, رێوشوێنی بۆ دانراو تایبەتمەندێتیش درایە مەسەلەی چۆنایەتی رەفتار, شێوازی بیرکردنەوە, مەسەلەی زەواج, بەشوودانی کچی کەم تەمەن, کۆیلەو کەنیزەك, زۆرە ژنی, سێکس. زۆر بەوردی بیر لەداپۆشینی هەندێك شوێنو روخساری ئافرەتانیش کرایەوە. خوێندنەوە بۆ

---

83 گەر مێژووی ئیسلام بخوێنینەوە بەتایبەت شەڕەکانی ئیسلام لەدژی هۆزە جۆراوجۆرەکانی ناو شاری مەدینە کەبەشی زۆریان قەتلوعام کران (بۆ نموونە قەتلوعام کردنی هۆزی بەنی قورەیزە) بەڵگەی راستییەکانمانن. لەبەشی سێکسو موحەممەددا باسمان کردووە.

دیاردەو دابونەریتەکان کراو بیر لە ریورەسمیان کرایەوە, ئەویش سەرکوتکردنی سەرەتاییانەی ئافرەتان بوو بە پۆشینی حیجاب. وەك لەئەنجامی ئەم نوسینەماندا دەردەکەویت مەسەلەی حیجاب یەکیك بووە لەبوارە هەرە گرنگەکانی ئیسلامو ئایینزاکان بەزەبری هیز توانیان پۆشینی حیجاب بکەنە ئەرکیکی دیارو گرنگ بەسەر ئافرەتە موسڵمانەکانەوە, بەلام لەرووی لۆژیکەوە, نەئایینو نە ئایینزاکان, نەیانتوانی پاساویکی گونجاو بۆ پرسیارە شارستانییەکان بدۆزنەوە.

وشەی (حیجاب)و (جلباب) لەلایەن موسڵمانەکانەوە تیکەڵ بەیەك کراوە, راستی ئەم مەسەلەیەش لەناوەرۆکی قورئانو فەرهەنگی زمانەوانیدایە. لەو سەرچاوانەدا وشەی حیجاب بەمانای قژ داپۆشین یان سەرداپۆشین نەهاتووە, بەڵکو بەمانای بەربەستیك یاخود ناوەندیك هاتووە کەنیوەندیك بۆ دوو شت, یان دوو کەس (قسەکەرو گویگر, ئەکتەرو بینەر) دروست بکات. (جلباب) کە لە قورئاندا هاتووە واتە دزداشە.[84] بەلام راڤەکاران بەپیچەوانەی راستییەکانەوە وا وشەی دزداشەیان بەکارهیناوە کە (حیجاب) بیت. باشترین بەڵگەش بۆ ئەم سەلماندنەمان خودی قورئانە

84 وشەی (دزداشە, دشداشە) عەرەبییەو لەکوردیدا مەرادیفی نییە چونکە پەیوەندی لەگەڵ کلتوری عەرەبیدا هەیە.

که حەوت جار وشەی (حیجاب) بەکار هێنراوەو لەهیچ ئایەتێکیشدا ئەو ماناو شێوەیەی هەڵنەگرتووە کەئێستا هەیەو مومارەسەی دەکەن. هەر لەبنەماشدا مەبەستی پۆشینی جلوبەرگێکی تایبەت بە سەرو قژ داپۆشین نەهاتووە:

ئایەتی یەکەم:

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا.[85]

(ئەو کاتەی کە قورئان دەخوێنیتەوە (حِجَابًا, Hijab بەربەستێك, ناوەندێك, ڕێگرێك)ی نادیارو شاراوەمان خستۆتە نێوان تۆو ئەوانەی بڕوایان بەرۆژی دوایی نییە).

ئایەتی دووهەم:

فَاتَّخَذَتْ مِن دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا.[86]

(جا لەنێوان خۆیو ئەواندا پەردەیەکی (حِجَابًا, Hijab) ڕایەڵ کردو ڕۆحەکەمان ناردەلای).

---

85 الاسراء 45

86 مريم 17

ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ئایەتی سێهەم:

فَقَال إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَن ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ.[87]

ئینجا وتی ئەوینی رەوەکەم یادی خودای لەبیر بردم تا خۆر لەئاسۆ نەدیو بوو.[88]

(بِالْحِجَابِ, Hijab نەدیو, ئەودیوی نەبینراو).

ئایەتی چوارهەم:

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ.[89]

(لەنێوان بەهەشتیو دۆزەخییەکاندا بەربەستێك (حِجَابٌ, Hijab) هەیە لەشوێنە بەرزەکانیشەوە پیاوانێك هەن هەردوولا بەهۆی سیمایانەوە بەچاکی دەیانناسنو..و..و..)

ئایەتی پێنجهەم:

---

87 ص 32

88 بۆ بەکوردیکردنی ئەم ئایەتە سوود لەوەرگێرانەکەی مامۆستا هەژار وەرگیراوە.

89 الاعراف 46

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّنَا عَامِلُونَ.[90]

(هەروەها وتیان ئێمە دڵەکانمان داپۆشراوە لەئاست بەرنامەکەتدا گوێشمان کەڕو قورسە لەئاستیدا لەنێوان ئێمەو تۆدا بەربەستێك (حِجَابٌ, Hijab) هەیە، تۆ هەوڵو کۆششی خۆت بدەو بێگومان ئێمەیش هەوڵی خۆمان دەدەین).

ئایەتی شەشهەم:

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْياً أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولاً فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ.[91]

(هیچ بەشەرێك بۆی نییەو ناتوانێ ڕاستەوخۆ قسە لەگەڵ خوا بکات مەگەر لەڕێگەی وەحیو نیگاوە نەبێت یاخود لەپشت پەردەوە (حِجَابٍ, Hijab) یان نێردراوێك دەنێرێو بەمۆڵەتی ئەو وەحی پێدەگەیەنێت..)

ئایەتی حەوتهەم:

---

90 فصلت 5

91 الشورى 51

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاء حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمًا.[92]

(ئەی ئەوانی بڕواتان هێناوە گەر مۆڵەت نەدران هیچ کاتێك مەچنە ماڵی پەیامبەرەوە، ئەگەر مۆڵەت دران نان بخۆنو نانەکە پێنەگەیشتبوو چاوەڕێی پێگەیشتنی مەکەن، بەڵام کاتێك بانگکران ئەوە بچنە ژوورەوە، جاکاتێك نانتان خوارد بڵاوەی لێبکەنو خۆتان بەگفتوگۆوە خەریك مەکەن، چونکە بەراستی ئەم کارەتان پەیامبەر ئازار دەداتو شەرمتان لێدەکاتو دەرتان ناکات، خوا شەرم لەهەق ناکات، کاتێکیش داوای کەلوپەلێکتان لەژنەکانی پەیامبەر کرد لەپشت پەردەوە (حِجَابٍ, Hijab) داوایان لێبکەن چونکە ئەوە بۆ پاکی دڵی ئێوەو دڵی ژنەکانی پەیامبەر چاکترە، بۆتان نییە

92 الاحزاب 53

ئازاری پەیامبەر بدەنو بۆتان نییە بەهیچ شێوەیەك لەدوای خۆی ژنەكانی لەخۆتان مارە بكەنەوە ، كردنی كارێكی لەم شێوەیە لەلای خوا گوناهێكی زۆر گەورەیە).

هۆكاری دابەزینی ئەم ئایەتە دەگەڕێتەوە بۆ ڕووداوێك كەخەلیفە عومەر پشكی سەرەكی لەدەركەوتنیدا هەبووە. چونكە لەسەر خواستی ئەو بۆ یەكەمجار مەسەلەی حیجاب هاتە ئاراوە.[93]

بەپێی ئەم ئایەتانەی سەرەوە وشەی (حیجاب)[94] بەربەستێكە یاخود پەردەپۆشێكە یان ناوەندێكە یان ڕێگرێكە یاخود هەرشتێكی دیكەیە كەنێوانێك بۆ دوو شت دروست بكات.

---

93 أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنَّ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهُوَ صَعِيدٌ أَفْيَحُ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً مِنْ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتْ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَنَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكِ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ. صحيح البخاري, كتاب الوضوء, باب خروج النساء إلى البراز. حديث146

94 الحِجابُ: السِّتْرُ.حَجَبَ الشيءَ يَحْجُبُه حَجْباًو حِجاباًو حَجَّبَه: سَتَرَه. وقد احْتَجَبَ وتَحَجَّبَ إِذا اكْتَنَّ من وراءِ حِجابٍ.(لسان العرب، و كذلك المعجم الوسيط : مادة حجب)

بەم پێیە بێت ئایەتەکان مەبەستیان لەدروستکردنی ئەو حیجابە نییە کەئێستا ژنان دەپۆشنو مانای لەو شێوەیەش نادەن بەدەستەوە, بەپێچەوانەی ئەم راستییەشەوە لەلایەن راڤەکارانەوە راڤیەکی زۆر تایبەتی بۆ کراوەو ئەوەمان تێدەگەیەنن تەنها یەك مانای روکەشو گشتیو باوی تەقلیدی بدات بەدەستەوە, ئەویش داپۆشینی سەروقژی ئافرەتەکانە, لەکاتێکدا هیچ یەکێك لەو ئایەتانەی بەنموونە هێنامانەوە باسی ئەم جۆرە حیجابە کلاسیکیە یاخود مەبەستەکەشی ناکەن.

بەهۆی ئەم هەڵەیانەوە حیجاب بووەتە مادەیەکی سەرەکی ململانێی نێوان میتۆدە جۆراوجۆرەکانی حوکمی ئیسلام لەرەهەندەکانی ژیانی ژنانو ململانێی لەگەڵ برگەکانی مافی مرۆڤو کۆمەڵگای مەدەنی. بەهەمان شێوە رەخنەیەکی زۆر رووبەرووی ئەم ئایینە بووەتەوە بۆیە دەبینین لەلایەن بیرمەندانی ئیسلامەوە بەهەزاران کتێبیان نووسیوەو لەمزگەوتەکانەوە بەملیۆنەها خوتبەیان بۆ دارشتووە, هەموو ئەمانەش بۆ ئەوەی مەبەستی خۆیان لەگەڵ ئایەتەکە ئاوێتە بکەن, لەکاتێکدا ئەو حیجابە نییە کە ئافرەتان دەپۆشن.

بۆ زیاتر تێگەیشتن لەم مەسەلەیە پێویستە چەند راستییەك بخەینە روو:

ئەو میللەتانەی کاریگەری راستەوخۆی سروشتیان لەسەر بووە, وەك ساردیو گەرمی, گرنگیان بەداپۆشینی (سەر) داوە. بۆیە وەك جیاوازی کلتورو رەفتاری گەلو نەتەوەکان جیاوازی لەنێوان پۆشینی جلو بەرگی ژنانو پیاوانیشدا دروست کردووە.

پێش سەرهەڵدانی ئیسلام لەنیوەدورگەی عەرەبدا وەك سەرچاوە مێژووییە باوەڕپێکراوەکان باسی دەکەنو ئێستاش دەیبینین، پیاوان عەمامەو ژنان (خمر, خمار, چەفتە)یان بەستووە.[95] (چەفتە) حیجاب نییە.. بەڵکو جۆرە بەستنێکی (سەر)ەو پۆشینێکی ئاسایی بووە وەك پۆشینی پیاوان. لە پێش ئیسلامدا ژنان هەردوو پەلکی چەفتەکانیان بەسەر شانیاندا شۆڕ کردۆتەوەو ئەم چەفتەیە بەشێوەیەکی بازنەیی تەنها سەرەوەی (سەر)ی بەستووەو هەردوو پەلکەکەشی بەسەر بەشی سەرەوەی شاندا کەوتووەو زۆر کات بەسەر (پشت)دا شۆڕدەبێتەوە. لەو کاتەدا سینەو دەموچاوو ملو گەردنو هەندێك شوێنی پشتی ئافرەتان بەدەرەوە بووە. بەم هۆیەوە بەخشڵو ئاڵتونو زێڕو مرواریو هەندێ جۆری دیکە، کەعەرەب لەو کاتەدا هەیانبووە خۆیان ڕازاندۆتەوە.. بەڵگەیەکی وامان لەلا نییە کەجلو بەرگی کورتیان پۆشیبێتو سەروی

95 العقيلي: ص492

قاچ، یان سەروی قۆڵیان دەركەوتبێت، چونكە بەهۆی گەرمای تیشكی خۆرەوە شوێنە ڕووتەكانیان داپۆشیوە, كەواتە بەدزداشەیەك خۆیان داپۆشیوەو جگە لەشوێنە ڕووتە باوەكان وەك سنگ‌وقاچو مەچەك شوێنی ڕووتیان بەدەرەوە نەبووە.!! (یەكپۆشی)ش (الزی المشترك) لە ناو ژنانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی كۆندا باو بووە. جگە لەكۆمەڵە سەرەتاییەكان، دزداشە وەك نەریتێك درێژ بووەو بەسەر لەشدا بەرێكوپێكی وەك لەش‌ولارو پێكهاتەی جەستە دابەش نەبووە، بەڵكو دەڵب‌و پانوپۆڕ بووە. بەڵام وەك بەڵگەكان دەیسەلمێنن پوزو هەندێ شوێنی خوار قۆڵ، بێ خشڵ، یان بە خشڵەوە بەرووتی دەركەوتوون.[96]

بەهاتنی ئیسلامو هەنگاونان بۆ بڵاوبوونەوەی لەلایەن موحەممەدو هاوەڵەكانییەوە ژنان لەسەر ئەم شێوە پۆشینە بەردەوام بوون، ئیسلامو پەیامبەرەكەی بەلایەنی كەمەوە تا سیانزە ساڵ كەمترین شتی لەسەر ئەم دیاردەیە لەناو قورئاندا نەنوسیوەو لەم ڕووەوە یەك ئایەتی لەسەر نەنوسراوە. بگرە هەتا چەند ساڵێك دوای كۆچی موحەممەدیش بۆ مەدینە ئافرەتان درێژەیان بەم شێوە پۆشینە داوە. پاشان فەرمانی حیجاب هاتوو بەدوو

96 السيسلي، ص108

ئایەت سەپێنرا: یەکێکیان ئایەتی 31 لەسورەتی ئەلنور, ئەوی دیکەیان 59 لەسورەتی ئەلئەحزابە.

ئایەتی یەکەم:

وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.[97]

(ئەی پەیامبەر) بەژنانی ئیمانداران بلّێ: با چاویان داخەنو داوێنیان بپارێزن, جگە لەوەی دیارە خشلّی خۆیان دەرنەخەن، با چەفتەکانیان بدەن بەسەر سینەیاندا (درزی نێوان هەردوو مەمك) خشلّی خۆیان بۆ ئەمانە نەبێت دەرینەخەن: مێردەکانیان، باوانیان، باوکی مێردیان، کورەکانیان، کوڕی مێردەکانیان، براکانیان، کوڕی

97 النور 31

براكانیان، كوڕانی خوشكیان، ژنە خزمەتكارو كۆیلەكانیان، ئەو پیاوانەش نیازیان بەژن نییە (وەك پیاوی بەتەمەنو نەخۆشو خەسێنراوەكان)، هەروەها ئەو مندالآنەی بۆ داوێنی ژنان نارِوانن (نەگەیشتوونەتە ئەو تەمەنە)، با (پێ)كانیان نەدەن بەزەویدا تا بە خشڵی شاراوەیان بزانرێت, ئیتر تەوبە بكەنو بگەڕێنەوە بۆلای خوا ئەی ئیمانداران بەڵكو رزگارتان بێت.

مێژووی دەركەوتنی ئەم ئایەتە چەند ساڵێكە لەدوای كۆچ.[98] واتە بەلایەنی كەمەوە پانزە ساڵ پاش سەرهەڵدانی ئیسلام دەركەوتووە.

بەم ئایەتە، فەرمان بە داپۆشینی سینە كراوە بەوەی كەدەڵێت:

(وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ).

با چەفتەكانیان بدەن بەسەر سینەیاندا.

(خُمُر) كە لەئایەتەكەدا هاتووە (تاك)ەو (كۆ)كەی دەبێتە (خمار) واتە چەفتە.

(جیوب) (كۆ)یەو (تاك)ەكەی دەبێتە (جیب) واتە سینە, درزی نێوان هەردوو مەمك.

---

98 بڕوانە: الزنجاني, تأريخ القرآن. ابي عبدالله الزنجاني. منظمة الاعلام الاسلامي. الطبعة الاولى1984. في تأريخ الاية.

مەبەستیش لەئایەتەکە ئەوەیە: ئەو چەفتەیەی (سەر)ی پێبەستراوەو ئەو دوو پەلکەی کەوەك پرچ شۆڕبۆتەوە بیدەن بەسەر سینەیاندا, واتە درزی هەردوو مەمكو داپۆشرێت.

پێش ئەوەی بچینە ناو قوولاّیی باسەکەوە ئەوەی تێبینی دەکرێ مەبەستی سەرەکی لەدەرکەوتنی ناوەڕۆکی ئایەتەکە تایبەتە بەرازاندەوە نەك حوکمی سەرەکی بۆ حیجاب.! چونکە چەفتە لەبنەمادا هەبووەو تێیدا شاردنەوەی سینە زیادی کردووە, واتە جگە لەوەی جلوبەرگەکە هەبووە هیچ شتێکی تازەی نەخراوەتە سەر. تەنها ئەوەندەیە ئەو چەفتەیەی پێشتر ئافرەتەکان دەیانبەست دوو پەلکەکەی بەسەر سینەدا شۆڕ ببێتەوە. ئەوەش پەیوەستە بەو کلتوورەی کەپێشتر لەناو ئەو کۆمەڵگایەدا باو بووەو رێگەیان پێدراوە تا دەرکەون, بەو بەڵگەیەی ماناو رەفتاری ڕازاندنەوە دەچێتە ناو خانەی خشڵو سوراوو سپیاوەوە..!! خشڵەکان, لەو کاتەدا, بریتی بوون لەبازنگو ملوانکەو ئەنگوستیلەو پاوانە. سوراوو سپیاویش دەموچاو دەگرێتەوە. داپۆشینیش، داپۆشینی نەك شوێنی خشڵەکان بەڵکو شوێنە رووتەکان دەگرێتەوە.

دەکرێ ملوانکە لەسەر ئەو جلەی کەسینەی داپۆشیوە لەمل بکرێت، بەڵام بازنگو ئەنگوستیلەو پاوانە بۆ شوێنە رووتەکانن. هەروەها داپۆشین رازاندنەوەی دەموچاو ناگرێتەوە.[99]

لەم ئایەتەی سەرەوەدا ئەوەمان بۆ دەرکەوت فەرمانی حیجاب ئەو مانا کلاسیکییەی نییە کەئیسلامییەکانی ئەمڕۆ مەبەستیانە.

ئایەتی دووهەم:

يَا أَيُّهَا النبـي قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا.[100]

ئەی پەیامبەر بەژنەکانتو کچەکانتو ژنە ئیماندارەکانیش بلێ: بەدزداشەکانیان خۆیان داپۆشن، ئەمەش کەمترین شتە کە بناسرێنەوەو ئازار نادرێن، خواش لێخۆشبوو

---

99 قسەیەکی کۆنو رزیوی عەرەب هەیە سەبارەت بەرازاندنەوەو دەرکەوتنی لەشی ژنانو پیاوان دەڵێت: (باشترین عەتری پیاو لەوەدایە، بۆنی هەبێو رەنگی نەبێت, باشترین عەتری ژنانیش لەوەدایە رەنگی هەبێو بۆنی نەبێت.) خاڵێك لە خاڵەکانی ئەم قسە تاسەر ئێسقان سەقەتە تەنها بۆ ئەوەیە کە پێمان بڵێت ژنان بۆنیان ناخۆشە. سەیرو سەمەرەش لەوەدایە کەموحەممەد ئەم قسەیەی کردووە.بروانة سنن ابو داود, كتاب النكاح, باب, ما يكره من ذكر الرجل ما يكون من إصابته أهله. حديث2174

100 الاحزاب 59

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

میهرەبانه.

مێژووی دەرکەوتنی ئەم ئایەتە چەند ساڵێکە لەدوای کۆچ.[101] واتە بەلایەنی کەمەوە پانزە ساڵ پاش سەرهەڵدانی ئیسلام دەرکەوتووە.

ئەگەر بەراڤەی راڤەکاراندا بچینەوە دەبینین لەکاتی راڤەکردنی ئایەتی (31)ی نور باسی دەرخستنی دەموچاو دەکەن، لەبەرئەوەی لەئایەتەکەدا باس لەشاردنەوەی سینە دەکات, کاتێکیش باس لە ئایەتی (59)ی ئەحزاب دەکەن باسی داپۆشینی دەموچاو دەکەن, چونکە پیان وایە باسکردن لەداپۆشینی لاشە واتە داپۆشینی دەموچاو.! بۆ نموونە ئیبن عەبباس دەڵێت: بێ ئەوەی بەخۆیان بزانن لێکنەچواندنێك لە ئایەتەکەو راڤەکانیاندا هەیە. ئەم گرفتەش چارەسەری گرانەو هۆکەشی ئەو دەربڕینە تەمو مژاویەیە کەلەم ئایەتەدا هاتووە (يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ, با بەدزداشەکانیان خۆیان داپۆشن)و پێمان نالێت چی داپۆشین مەگەر روو بکەینە راڤەکاران.

هەندێك سەرچاوەی راڤەیش ئاماژەیان بەوە کردووە کەژنانی مەدینە لەدوای ئایەتی (59)ی ئەحزاب دەموچاویان حیجاب کردووەو شوێنکەوتە توندرەوەکانیش بۆ

---

101 الزنجاني, تأريخ القرآن, في تأريخ الاية.

حیجابی دەموچاو پشتیان بەراڤەکانی راڤەکاران بەستووە. بەڵام سەرچاوەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی لەکاتی ئیسلامو سەرەتای ئەمەویشدا وادەردەخەن کەژنان دەموچاویان رووت بووە، تەنانەت لە تەوافی چواردەوری کەعبەشدا ئایەتی (59)ی ئەحزاب فەرمانی بە داپۆشینی زیادەی لەسەر ژنانی ئازاد کردووە کەبەتەواوی نازانین چۆنە, بەڵام ئەوە دەزانین کەلەئێستادا حوکمی ئەم ئایەتە بەسەرچووە وەك لەمەودوا باسی دەکەین.

بۆ ئەوەی لەئایەتی (الاحزاب59) باش تێبگەین, چونکە باسی سەرەکیمان لەم ئایەتەوە سەرچاوە دەگرێت, پێویستە باسی ئەوە بکەین کەشێوەو کلتووری ژیان لەو سەردەمەدا, بەتایبەت لەناو شاری مەدینەدا وابووە شوێنی دەستبەئاوگەیاندن لەناو خانووەکاندا نەبێت بەڵکو لەدەرەوەو دوور لەخانووەکان شوێنی تایبەت بۆ ئەو مەبەستە دروست بکەن. خەڵکی بۆ خۆخاڵیکردنەوەیان چوونەتە ئەو شوێنانەو دوور لەماڵەکانیان ئەو کارەیان ئەنجام داوەو گەڕاونەتەوە. ئەم دیاردەیەش هەموو کەسێکی گرتبووەوەو ئافرەتانیش وەك پیاوان لەدەرەوەی ماڵەکانیان دەستیان بەئاو گەیاندووە. بەم هۆیەوە گەنجە موسڵمانەکانی شاری مەدینە بۆ کات بەسەربردنو گاڵتەپێکردنو

بەسەربردنی کاتێکی خۆش‌و دامرکاندنەوەی هەوەسی سێکسییان دەچوونە سەر ڕێگەکانو تانەوتەشەریان لە ئافرەتەکان دەدا. ئەوەش ئاساییە جاروبار ئافرەتەکان بەم کارەی گەنجەکان نارەحەت بن‌و کێشە لەنێوانیاندا دروست ببێت, وەك دواتر باسی دەکەین. موحەممەدیش بۆ چارەسەرکردنی کێشەکە ئەم ئایەتەی دەرخست. بەڵام هەڵەیەکی گەورە لە جێبەجێکردنی حوکمی ئایەتەکەو چەوساندنەوەیەکی گەورەو بەرچاوی ئافرەتانی لێپەیدا بوو کەتا ئێستاش ئیسلام لەسەر ئەم هەڵەیە بەردەوامەو تەنها ئافرەتانیش باجی دەدەن.

ڕاڤەکاران لەسەر ئەوە هاوڕان (کۆرِا, الاجماع) ئەم ئایەتە پاش ئەو ڕووداوانە هاتووە کەباسمان کرد.! گەنجە نێرینەکان ویستوویانە گاڵتەو سوکایەتی بەکەنیزەکەکان بکەن بەڵام بەهۆی نەبوونی جیاوازی پۆشینەوە, سەرەڕای ئەو جیاوازییە چینایەتییەی کە لە نێوان ژنانی ئازادو ژنانی کەنیزەك لەئیسلامدا هەیە (کەنیزەك, جاریە, ژنە کۆیلە) ژنە ئازادەکانیش بەهەمان شێوە دووچاری ئەو ڕێگری‌و تانەوتەشەرە هاتوون.[102] گەنجەکان وەدوی ئارەزووی سێکسی خۆیان دەکەوتن‌و لەسەرەڕێگەکاندا ڕێگرییان

102 وەك لەمەودوا بەڵگەکان دیاری دەکەین.

لەکەنیزەکەکان دەکرد، بەڵام لەبەر هەبوونی جیاوازی چینایەتی ژنە ئازادەکان, کەخۆیان بەچینێکی باڵاتر زانیوە, ئەمەیان لا ناخۆش بووەو لەبەر نەبوونی جلوبەرگێکی جیاواز لەنێوان ژنە ئازادەکانو ژنە کۆیلەکاندا ئەمانیش بەر ئەو ڕێگریو تانەو تەشەرو سوکایەتییە کەوتوون. بۆ ڕزگاربوون لەم دیاردەیە ژنە ئازادەکان شکایەتی خۆیان گەیانووەتە کەسو کاریانو ئەوانیش پەنایان بردووە بۆ موحەممەدو داوایان لێکردووە چارەسەرێك بۆ ئەم دیاردەیە بدۆزێتەوە, بەم هۆیەوە ئەم ئایەتە دەرکەوتو فەرمانی داپۆشینی لێکردن تا ژنە ئازادەکان لەکەنیزەکەکان جیابکرێنەوە. ئەم بۆچوونەش زۆر بەڕوونی لە ئایەتەکەدا دیارە (ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ. ئەمەش کەمترین شتە کەبناسرێنەوەو ئازار نەدرێن).

لێرەدا چارەسەری قورئان بۆ ئەوەی ژنە ئازادەکان ئازار نەدرێن ئەوەیە دەبێت ژنەئازادەکان بەدزداشە خۆیان بشارنەوە, واتە جیاکردنەوەی ژنە ئازادەکان لەکەنیزەکەکان بریتیە لەپۆشینی دزداشە لەلای ژنە ئازادەکانەوە. شێوە پۆشینی جلوبەرگی ژنانو پیاوانی ئەوکاتەش ڕێك وەك دزداشەی ئێستا وایە, بەرەچاوکردنی گۆڕانکاری لەشێوەی بڕینو دووریندا. دزداشەی ئەو کاتەش لەسەر ئەو شێوەیە

kurd–islam.com
کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئاین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

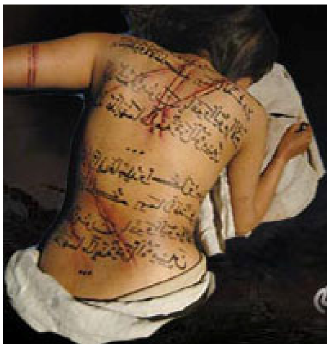

هەبووە کەئێستا میسریەکان دەیپۆشن، پانو پۆڕ بووەو قۆڵێکی فراوانی هەبووە.. لەنێوان راڤەکارانو زمانەوانیەکاندا ناکۆکی لەسەر مانای (جلباب) هەیە، جگە لەدزداشەو جلی پانوپۆڕ بەشتی تریش لێکیان داوەتەوەو گەیشتووەتە رادەیەك قسە لەسەر شاردنەوەی هەموو دەموچاو بکەن, تەنانەت باسی شاردنەوەی چاوێك لەچاوەکانیش دەکەن.[103] یان بەجلو بەرگێك دایانناوە کەهەر لەسەرەوە تاخوارەوەی لەش داپۆشێ وەك ئەوەی لەئەفغانستان ئێستا بەکاردەهێنرێت, یان پۆشینێك کە لە سەرپۆشێکی گەورە فراوانتر بێت. ئەو سەرپۆشە فراوانە پێشتر لە ئێرانو ئێستا لەمیسردا بەکار دەهێنرێت.

بەڵام بەداخەوە لەنەزانینی خۆیان راڤەکارانو شوێنکەوتوان وا لەم ئایەتە تێگەیشتوون کەفەرمان بە داپۆشینی دەموچاو دەدات، تا ژنە ئازادەکان لەکەنیزەکەکان جیا بکاتەوە.! ئەگەرچی ئایەتەکە زۆر زۆر بەروونی باس لەبەکارهێنانی دزداشە دەکات, دزداشەش دەموچاو داناپۆشێت, بەڵام راڤەکاران زیادەیان خستووەتە سەریو باسی داپۆشینی دەموچاویش دەکەن. بەم راڤەیەش بێت ئایەتی (59)ی (الاحزاب) دەبێتە

103 بڕوانە راڤەکانی القرطبـي، ابن کثیر، لەراڤەی ئایەتەکەدا.

ناسخی ئایەتی (31)ی نور. واتە لەجێی ئایەتی یەکەم (31ی نور) دەبێ ئایەتی دووهەم (59ی ئەحزاب) کاری پێ بکرێت. کەچی لەگەڵ ئەوشدا راڤەکاران وایان نەوتووە.

یەکێك لەو چەمکانەی بەلای ئێمەوە زۆر زۆر گرنگەو ئایینزاکانی ئەمڕۆ گرنگییان پێنەداوە، چەند وشەیەکە کەلەئایەتەکەدا هاتووە: (ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلا يُؤْذَيْنَ). (ئەمەش کەمترین هۆکارێکە کە ژنە ئازادەکان بناسرێنەوەو ئیتر ئازار نەدرێن).

تێبینییەکی گرنگ

بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی باش لە یاساکانی ئایەت تێبگەین پێویست هۆی دەرکەوتنی ئایەتەکە بزانین, ئەمەش زۆر گرنگە. مەگەر بەرێکەوت, یاخود چیرۆکەکانی قورئانو ئەو دەقانەی کە لە مەککەدا دەرکەوتوون, دەنا بەشێکی باشی ئەو ئایەتانەی لە مەدینەدا نوسراونو یاسایان لەسەر وەرگیراوە, بەهۆی ڕووداوێك یان وەڵامی پرسیارێکەوە دەرکەوتوون. بۆ نموونە هۆی دەرکەوتنی ئەم ئایەتەی خوارەوە باس دەکەین تا تێگەشتنێکی باشمان لەسەر ئەم چەمکە هەبێت, لەئایەتی یەکەمی سورەتی ئەنفالدا نوسراوە:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ.

(ئەی موحەممەد) دەربارەی دەستکەوتی نێو شەڕەکان پرسیارت لیّ دەکەن تۆش لەوەڵامدا بلّێ: دەستکەوتەکان بۆ خواو پەیامبەرن.

مێژوونوسی بەناوبانگی ئیسلام (واحدی) لەکتێبەکەیدا (أسباب النزول) لەسەر هۆی دەرکەوتنی ئەم ئایەتە نوسیویّتی: لە ئەنجامی رووداوی شەڕی بەدردا موسڵمانەکان سەرکەوتوونو دەستکەوتێکی باشیان بووە, هەندێکیان خۆیان بەهەقتر زانیوە لە چنینەوەی دەستکەوتەکاندا, ئیتر خوا ئەم ئایەتەی نارد بۆ موحەممەد تا بەخەڵکی بلێت ئەو دەستکەوتانە هی خواو موحەممەدەو هەر ئەوان دەزانن چی لێدەکەن, دواتر موحەممەد بەشێوەیەکی یەکسان لەنێو موسڵماناندا دەستکەوتەکانی دابەشکرد.

کەواتە دەستکەوتەکانی شەڕی (بەدر) بووە هۆی دەرکەوتنی ئایەتەکە. یاسای ئایەتەکەش دەڵێت هەر دەستکەوتێك لەشەڕدا بکەوێتە دەست موسڵمانان ئەوا لەنێویاندا بەیەکسانی دابەش دەکرێن. چونکە ئەو دەستکەوتانە هی خواو موحەممەدنو هەر ئەوانیش دەزانن چۆنی بەش بکەن, ئەم یاسایەش تا هەتایە بەرقەرارە.[104]

104 دیارە ئایەتی دیکە لەو بارەیەوە هەیەو ئەوەی ئێمە مەبەستمان بێت تەنها ئەم ئایەتەیە نەك بەشەکانی دیکەی.

هۆی دەرکەوتنی ئایەت, کە ئاینزاکان پێی دەڵێن (هۆی دابەزینی ئایەتەکان لەلایەن خواوە بۆ پەیامبەرەکەی, واتە بۆ موحەممەد) یەکێکە لەو ڕێچکە گرنگانەی کە موسڵمانان پشتی تەواویان پێ بەستووە, تا لە ڕێگەیەوە بتوانن ڕاڤەو تێگەیشتنێکی تەواو بۆ دەقی ئایەتەکە بکەنو بگەنە مەبەستی ئەو یاساو ڕێسایەی کە تێیدا هاتووە. واحدی, وەك کەڵە نوسەرێکی ئیسلامی لەم بوارەدا دەڵێت: (ناکرێت لە زانیاریی تەواوی ڕاڤەی ئایەتەکان بگەیت بەبێ ئەوەی چیرۆكو هۆی دەرکەوتنی نەزانیت).[105]
هەروەها دەڵێت: (دەرخستنو ئاشکراکردنی هۆی دەرکەوتنی ئایەتەکە ڕێگەیەکی بەهێزە بۆ تێگەیشتن لەچەمكو ماناکانی قورئان). (حەڵاڵ نییە قسە لەسەر هۆی دەرکەوتنی قورئان بکەیت بەبێ چیرۆكو گوێگرتن لەو شاهیدانەی ئاگاداری دەرکەوتنی ئایەتەکە بوونو لەسەر هۆکەی هەڵوەستەیان کردووەو بە شوێن زانیارییەکانیدا گەڕاون).[106]
وەك باسمان کرد شەڕی بەدر هۆی دەرکەوتنی ئایەتەکەی سەرەوە بوو, لێرەوە پێویستە بزانین هۆی دەرکەوتنی ئەم ئایەتە (الاحزاب59) چییە, بۆچی ئەم ئایەتە بە ژنان دەڵێت

105 الواحدي: أسباب النزول, في المقدمة ص2
106 هەمان سەرضاوەو لاثەرِة.

خۆتان داپۆشن تا نەناسرێنەوەو ئازار نەدرێن. گەر ئێمە لەهۆکاری دەرکەوتنو مانای تەواوی چەمکی ئەم ئایەتە تەواو تێبگەین، زۆر بەئاسانی بیرۆکەو مەعریفەیەکی ترمان بۆ حیجابی ئیسلام دەبێ..!! لەراستیشدا دەبێ بپرسین، دەبێ ماناو چەمکی ئەم ئایەتە لەچییەوە سەری هەڵداوە..؟؟ دەبێ حیکمەتی پۆشینی حیجاب چی بێت..؟؟ ئایا ئەم حیجابەی ئێستا دەپۆشرێت هەمان ئەو حیکمەتانەی هەیە کەقورئان مەبەستی بووە؟؟ ئایا شەریعەتێکی ئیلاهییە .؟؟

بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارانەو پرسیارگەلێکی دیکەش ناچار دەبین پەنا بۆ ئاییناو بیرمەندو زانایانی فیقهو موفەسیرەکان ببەین تا وەڵامەکەمان لەدیدی ئایینی ئیسلامدا زانستی دەرچێت، چونکە رەهەندی فکری ئیسلامیش داوای ئەم جۆرە بەڵگانەمان لێدەکەن.

یەکەم : ابن کثیر لەتەفسیرەکەیدا نوسیوێتی:

يَقُول تَعَالَى آمِرًا رَسُوله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا أَنْ يَأْمُر النِّسَاء الْمُؤْمِنَات الْمُسْلِمَات - خَاصَّة أَزْوَاجه وَبَنَاته لِشَرَفِهِنَّ - بِأَنْ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبهنَّ لِيَتَمَيَّزْنَ عَنْ سِمَات نِسَاء الْجَاهِلِيَّة وَسِمَات الْإِمَاء.[107]

خوای گەورە فەرمانی داوە بەپەیامبەرەکەی کەئەویش فەرمان بەژنە موسڵمانو ئیمانداره‌کان بکات, بەتایبەتی ژنەکانی خۆیو کچەکانی وەك ڕێزدارییەك بۆیان, کەبە دزداشەکانیان خۆیان داپۆشن تا لەروخساری ژنانی جاهیلیو کەنیزەکەکان جیابکرێنەوە.

لێرەدا زۆر بەروونی دەردەکەوێت حیجاب بۆ ئەوە هاتووە کەژنە ئازادەکانو ژنە کەنیزەکەکان لەیەکتر جیابکرێنەوە. بۆ بەڵگەی زیاتر لەهەمان سەرچاوەو لاپەڕەدا (ابن كثير) نوسیوێتی:

كَانَ نَاس مِنْ فُسَّاق أَهْل الْمَدِينَة يَخْرُجُونَ بِاللَّيْلِ حِين يَخْتَلِط الظَّلَام إِلَى طُرُق الْمَدِينَة فَيَعْرِضُونَ لِلنِّسَاءِ وَكَانَتْ مَسَاكِن أَهْل الْمَدِينَة ضَيِّقَة فَإِذَا كَانَ اللَّيْل خَرَجَ النِّسَاء إِلَى الطُّرُق يَقْضِينَ حَاجَتهنَّ فَكَانَ أُولَئِكَ الْفُسَّاق يَبْتَغُونَ ذَلِكَ مِنْهُنَّ فَإِذَا رَأَوْا الْمَرْأَة عَلَيْهَا

107 تفسير ابن كثير: 59 الاحزاب

جِلْبَاب قَالُوا هَذِهِ حُرَّة فَكَفُّوا عَنْهَا فَإِذَا رَأَوْا الْمَرْأَة لَيْسَ عَلَيْهَا جِلْبَاب قَالُوا هَذِهِ أَمَة فَوَثَبُوا عَلَيْهَا.[108]

ئەو کاتانەی بەشەو تاریکی دادەهات موناфیقەکانی شاری مەدینە دەچوونە دەرەوەو ڕێگرییان لەژنان دەکردو تانەوتەشەریان لێدەدان, لەو کاتەدا خانووەکانی خەڵکی مەدینە تەسكو بچووك بووە (شوێنی دەستبەئاو گەیاندنیان لەناو خانوەکانیاندا نەبووە) لەبەر ئەوە بەشەو ژنەکان لە ماڵەکانیان دوور دەکەوتنەوەو دەچوونە سەر ڕێگەو شوێنەکان تا دەست بەئاو بگەیەنن, فاسقەکانیش ئەوەیان لێیان دەویستنو دەچوونە سەر ڕێگەکانیان, جائەگەر ئافرەتێکیان بدیایە بەدشداشە خۆی داپۆشیوە دەیانوت ئەمە ژنە ئازادەو وازیان لێدەهێناو ئەگەر ژنێکیان بدیایە بەدشداشە خۆی دانەپۆشیوە دەیانوت ئەمە کەنیزەکەو ڕێگرییان لێدەکرد.

دووهەم: (الطبري).. ئەویش ئاوا تەفسیری دەکات:

يَقُول تَعَالَى ذِكْره لِنَبِيِّهِ مُحَمَّد صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَا أَيّهَا النَّبِيّ قُلْ لِأَزْوَاجِك وَبَنَاتك وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ , لَا يَتَشَبَّهْنَ بِالْإِمَاءِ فِي لِبَاسهنَّ إِذَا هُنَّ خَرَجْنَ مِنْ بُيُوتهنَّ

---

108 تفسير ابن كثير: 59 الاحزاب

لِحَاجَتِهِنَّ , فَكَشَفْنَ شُعُورَهُنَّ وَوُجُوهَهُنَّ , وَلَكِنْ لِيُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبهن , لِئَلَّا يَعْرِض لَهُنَّ فَاسِق.[109]

خوای گەورە لەرێی ئەم ئایەتەوە بەپەیامبەرەکەی دەڵێت: ئەی پەیامبەر بەژنەکانتو کچەکانتو ژنە موسڵمانەکان بڵێ کەلەماڵەکانیان بۆ پێداویستی دەچوونە دەرەوەو قژو دەموچاویان دەردەکەوێت با بەجلوبەرگەکانیان خۆیان بەکەنیزەکەکان نەشوبهێنن‌و دزداشە بپۆشن تا فاسقەکان رێگرییان لێنەکەن..و..و

جارێکی دیکە زۆر بەروونی دەردەکەوێت حیجاب بۆ ئەوە هاتووە کەژنە ئازادەکانو ژنە کەنیزەکەکان لەیەکتر جیابکرێنەوە.

بۆ بەڵگەی زیاتر لەهەمان سەرچاوەو لاپەڕەدا تەبەری لەزمانی ابن عباسیشەوە دەنوسێت:

كَانَتْ الْحُرَّة تَلْبَس لِبَاس الْأَمَة , فَأَمَرَ اللَّه نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبهن.[110]

109 تفسير الطبري 59 الاحزاب

110 تفسير الطبري: 59 الاحزاب.

لەو سەردەمەدا ژنە ئازادەکان بەهەمان شێوەی کەنیزەکەکان جلوبەرگیان دەپۆشی, ئیتر خوا فەرمانی بەژنە ئیمانداره‌کان کرد بە دزداشە خۆیان داپۆشن.

هەروەها لەهەمان شوێنی تەفسیرەکەدا نوسیوێتی:

قَدِمَ النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَة عَلَى غَيْر مَنْزِل , فَكَانَ نِسَاء النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرهنَّ إِذَا كَانَ اللَّيْل خَرَجْنَ يَقْضِينَ حَوَائِجَهُنَّ , وَكَانَ رِجَال يَجْلِسُونَ عَلَى الطَّرِيق لِلْغَزْلِ , فَأَنْزَلَ اللَّه : { يَا أَيّهَا النَّبِيّ قُلْ لِأَزْوَاجِك وَبَنَاتك وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبهنَّ } يُقَنَّعْنَ بِالْجِلْبَابِ حَتَّى تُعْرَف الْأَمَة مِنْ الْحُرَّة .[111]

کاتێ پەیامبەر چووە ناو مەدینەوە ماڵی نەبوو, لەبەر ئەوە ژنانی پەیامبەرو ژنەکانی دیکە بەشەو دەچوونە دەرەوە تا دەست بەئاو بگەیەنن, پیاوانیش لەسەر ڕێگە دادەنیشتن تاکاتێکی خۆش لەگەڵ ئەو ژنانەدا ببەنەسەر, ئیتر خوا ئەم ئایەتەی دابەزاندو وتی ئەی موحەممەد بەکچەکانتو ژنەکانتو ژنە ئیمانداره‌کان بڵێ با بە دزداشە خۆیان داپۆشن تا کەنیزەکەکان لە ئازادەکان جیا بکرێنەوە.

سێهەم: لەراڤەی (الجلالين)یشدا هەمان ڕاڤە دەبینین:

111 تفسير الطبري: 59 الاحزاب.

ذَلِكَ أَدْنَى" أَقْرَب إلَى "أَنْ يُعْرَفْنَ" بِأَنَّهُنَّ حَرَائِر "فَلَا يُؤْذَيْنَ" بِالتَّعَرُّضِ لَهُنَّ بِخِلَافِ الْإِمَاء فَلَا يُغَطِّينَ وُجُوههنَّ فَكَانَ الْمُنَافِقُونَ يَتَعَرَّضُونَ لَهُنَّ "[112]

پۆشینی دزداشه کهمترین هۆکار یان نزیکترین شتێکه ژنه ئازادهکانی پێ بناسرێنهوه کهژنه کهنیزهك نینو ئیتر ئازار نادرێن, بهپێچهوانهی کهنیزهکانهوه کهدهموچاویان داناپۆشن, چونکه مونافیقهکان رێگرییان لێدهکردن.

چوارهم: (القرطبي)یش ههمان مهبهستمان دهداتێ.[113]

پێنجهم: ابن عباسیش دهڵێت: ئهم ئایهته بۆ جیاکردنهوهی ئازادهکانو کهنیزهکهکان بووه. تا لهجیاتی (ژنه کهنیزهکهکان) (ژنه ئازادهکان) ئازار نهدرێن.[114]

---

112 تفسير جلالين في تفسير آية 59 الاحزاب.

113 لَمَّا كَانَتْ عَادَة الْعَرَبِيَّات التَّبَذُّل, وَكُنَّ يَكْشِفْنَ وُجُوههنَّ كَمَا يَفْعَل الْإِمَاء, وَكَانَ ذَلِكَ دَاعِيَة إِلَى نَظَر الرِّجَال إِلَيْهِنَّ, وَتَشَعُّب الْفِكْرَة فِيهِنَّ, أَمَرَ اللَّه رَسُوله صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَأْمُرهُنَّ بِإِرْخَاءِ الْجَلَابِيب عَلَيْهِنَّ إِذَا أَرَدْنَ الْخُرُوج إِلَى حَوَائِجهنَّ, وَكُنَّ يَتَبَرَّزْنَ فِي الصَّحْرَاء قَبْل أَنْ تُتَّخَذ الْكُنُف - فَيَقَع الْفَرْق بَيْنهنَّ وَبَيْن الْإِمَاء, فَتُعْرَف الْحَرَائِر بِسِتْرِهِنَّ, فَيَكُفّ عَنْ مُعَارَضَتهنَّ مَنْ كَانَ عَزَبًا أَوْ شَابًّا. وَكَانَتْ الْمَرْأَة مِنْ نِسَاء الْمُؤْمِنِينَ قَبْل نُزُول هَذِهِ الْآيَة تَتَبَرَّز لِلْحَاجَةِ فَيَتَعَرَّض لَهَا بَعْض الْفُجَّار يَظُنّ أَنَّهَا أَمَة, فَتَصِيح بِهِ فَيَذْهَب, فَشَكَوْا ذَلِكَ إِلَى النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَزَلَتْ الْآيَة بِسَبَبِ ذَلِكَ. قَالَ مَعْنَاهُ الْحَسَن وَغَيْره. تفسير القرطبي: في تفسير الآية 59 الاحزاب

114 ههمان سهرچاوهکانو لاپهرهکانی پێشوو.

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

شەشەم: عبدالله بن مسعودیش, هەمان بۆچوونو فتوای هەیەو دەڵێ بۆ جیاکردنەوەی ژنە ئازادەکانە لەژنە کەنیزەکەکان.[115]

حەوتەم: هەروەها ابن سعد لە کتێبی (الطبقات) لەباسکردنی ئایەتەکەدا نوسیویێتی: ژنەکانی پەیامبەر بەشەو دەچوونە دەرەوە بۆ ئەوەی دەستبەئاو بگەیەنن، چەند کەسێکی مونافقیش ڕێگەیان پێدەگرتنو دەستیان بۆ درێژ دەکردنو تانەوتەشەریان لێدەدانو ئەزیەتیان دەدان، بۆ ئەمەش شکایەتی خۆیان گەیاندە پەیامبەرو ئەویش بانگی کردنو پێی وتن: بۆ وا دەکەن لەژنانی ئیماندار؟؟ ئەوانیش وتیان ئەی پەیامبەر، حاشا ئێمە وامان لەگەڵ ژنە ئازادەکاندا نەکردووە، ئێمە ئەو کارە لەگەڵ کەنیزەکەکاندا دەکەین. لەبەر ئەم هۆیە پاش ماوەیەك ئەم ئایەتە نازڵ بوو تا مونافقەکان ژنە ئازادەکان بناسنەوەو ئازاریان نەدەن.

هەشتەم: (الواحدی)یش لەهۆکاری نازڵبوونی ئەم ئایەتەدا هەمان بەڵگەمان بۆ دەخاتە ڕوو. كانت نساء المؤمنين يخرجن بالليل إلى حاجاتهن وكان المنافقون يتعرضون لهن ويؤذونهن فنزلت هذه الآية.[116]

---

115 هەمان سەرچاوەکانو لاپەرەکانی پێشوو.

ژنە ئیماندارەکان بۆ دەستئاو دەچوونە دەرەوەو مونافیقەکان رێگرییان لێدەکردنو ئازاریان دەدان بەم هۆیەوە ئەم ئایەتە دابەزی.

بەپێی ئەم بەڵگانەی باسمان کردنو باوەڕپێکراوترین شارەزایانی ئیسلام نوسیویانە, مەبەستی سەرەکی ئایەتەکە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی ژنە ئازادەکان, لەکاتی میزکردنو دەستاویاندا, لەژنە کۆیلەکان (الاماء، الجارية) جیابکرێنەوەو ئازار نەدرێن. بەمانایەکی دیکە, وەك لە ئایەتەکەدا بەڕوونی دیارە, رێگە لە گەنجەکان نەگیراوە کە رێگریان لە ئافرەتان دەکردوو قسەی نابەجێو دەستدرێژییان دەکردە سەر ئافرەتان, تەنانەت سزاشیان بۆ دانەنراوەو مافی کردنی ئەم کارەیان لێ نەسەنراوەتەوە, لەبەر ئەوەی رەگەزەکەیان نێرە. بەم شێوەیە ئافرەتە ئازادەکان, کە خاوەنی کەسوکاری دەوڵەمەندو پیاو ماقوڵو دەسەڵاتدارو ئەرستۆقراتەکانن, لەکاتی میزکردنو دەستاویاندا, خۆیان داپۆشیوەو ئازار نەدراون. رێگەیەکی تایبەتیش, بۆ گەنجەکان, وەك رەگەزێکی نێرینە کەدەسەڵاتی موتڵەقیان بەسەر ژنەوە لە ئیسلامدا هەیە, چارەسەرێکی بنەڕەتیان بۆ

---

116 الواحدي: ابو الحسن الواحدي النيسابوري. اسباب النــزول. مؤسسة الحلبى بالقاهرة طبعة1968 الاية الاحزاب59

دۆزراوەتەوە, مافی کاتبردنەسەری خۆیان بە دەستدرێژی بۆ ئافرەتان لێ نەسەنراوەتەوەو لەم نیعمەتی خواییە بێبەش نەکراون, چارەسەرەکەش ئەوەیە هەندێك لە ئافرەتەکان, کە هەژارو ژێردەستەو کەنیزەكو خزمەتکارو گورجین, خۆیان دانەپۆشن.

کەواتە مانا راستەقینەکەی حیجاب بۆ ئەوە دەرنەکەوتووە کەژنی ئیماندار وەك هێمایەك بۆ پاکداوێنی لەبەرامبەر لەشفرۆشیو بێباوەڕیدا بەکاری بهێنێت، بەڵکو شەرعییەتێکی ئیلاهییە بەو جیاوازییە چینایەتییەی کە ئیسلام لەقورئاندا باسی کردووە. هەر لەم ئایەتەوە لەوە تێدەگەین کە نەك تەنها لەنێوان پیاوو ژندا، بەڵکو لەنێوان ژنەکانیشدا، بەهۆی سامانو سەرداریی پیاوەکانیانەوە جیاوازی چینایەتی هەیە. کەواتە پاساوی حیجاب لەئایەتەکەدا بۆ دەرخستنی ژنی ئیماندار نییە..!! بەپێچەوانەوە، بۆمان دەرکەوت یەکەم پاساوو یەکەم بنەمای شەرعی لەم ئایەتەدا پێداگرتنێکی ئیلاهییانەیە بۆ دوو چینی جاواز لەئیسلامدا، چینی ئازادەکانو چینی کۆیلەکان.!

گەر تەفسیرێکی ڕوونی ئەم ئایەتە بۆ موسڵمانان بکرێت بێشك دەیانخاتە گومانەوە کە خوایەك پشکی سەرەکی لەداڕشتنی یاساکەدا هەبێتو جیاوازی چینایەتی لەئەزەلەوە بۆ ئەبەد دروست بکات. لەوەش گومانتر جیاوازییەکە بەهۆی (عەقیدەو ئیمان) باوەڕو

برواهێنانەوە نەبێت بەڵکو مەسەلەیەکی ئابووری بێت.! گەر ئازادێك‌و کەنیزەکێك پێوەر بکرێن، رەنگە کەنیزەکەکە گەلێك لەئازادەکە جوانترو بەتواناترو باشتر بێت، بەلآم بەهۆی سسیتمی ئابووری ئیسلامەوە ئازادەکە جێی رێزو حورمەتی کۆمەڵگایەو خاوەن شەرەفە، کەنیزەکەکەش جێی تانەو تەشەرو ئازاردانەو بێناموسەو شایستەی ئەوە نییە وەك ژنێکی ئازاد پۆشاك بپۆشێ.

بێهیچ پاساوێك‌و بەبێ ئەوەی هیچ ئاماژەیەك بۆ داپۆشینی دەموچاو بکات لەگەڵ ئەوەشدا زانایانی ئیسلام لەتەفسیری ئەم ئایەتەدا باس لەشاردنەوەی دەموچاو دەکەن, تەنانەت دەشلێن دەبێ ژنان یەك چاویان بەدەرەوە بێت, ئەوەتا لەتەفسیرەکەی ابن کثیردا نوسراوە

أَمَرَ اللَّه نِسَاء الْمُومِنِينَ إِذَا خَرَجْنَ مِنْ بُيُوتهنَّ فِي حَاجَة أَنْ يُغَطِّينَ وُجُوههنَّ مِنْ فَوْق رُءُوسهنَّ بِالْجَلَابِيبِ وَيُبْدِينَ عَيْنًا وَاحِدَة.[117]

117 تفسير ابن كثير 59 الاحزاب

خوا فەرمانی بەژنە ئیماندارەکان داوە هەر کاتێك لەماڵەکانیان بۆ کارێکی پێویست چوونە دەرەوە بەدزداشە هەر لەسەرووی سەریانەوە تاخوارەوە دەموچاویان داپۆشنو یەك چاویان دەربخەن.

هەروەها لەتەفسیرەکەی قورتوبیشدا نوسراوە:

لَا يَظْهَر مِنْهَا إِلَّا عَيْن وَاحِدَة تُبْصِر بِهَا[118]

هیچ شوێنێکی دەموچاوی بەدەرەوە نابێت یەك چاوی نەبێت بۆ بینین.

هەروەها لەتەفسیرەکەی تەبەریشدا نوسراوە:

هُوَ أَنْ يُغَطِّينَ وُجُوهَهُنَّ وَرُءُوسَهُنَّ, فَلَا يُبْدِينَ مِنْهُنَّ إِلَّا عَيْنًا وَاحِدَة[119]

ئاوایە کەسەرو دەموچاویان داپۆشنو جگە لەیەك چاو هیچ شوێنێکیان دەرنەخەن.

لەراستیدا نازانین ئەم ماناو تەفسیرەیان لەکوێی ئایەتەکەوە هێناوە..؟!! هەروەها ئەوەش نازانین چۆن بەدزداشە سەرو دەموچاو دادەپۆشرێت..!؟ نەك لەو ئایەتەدا

118 تفسير القرطبي59 الاحزاب

119 تفسير الطبري 59 الاحزاب

بەڵکو لەتەواوی سورەتەکاندا مانایەکی لەو جۆرە نابینین, سەرباری ئەم هەڵە زەقانەش موسڵمانان بەم قسە هەڵبەستراوانە دەڵێن تەفسیری زاناکان.!

بەهەرحاڵ ئەوەی کەزانایانی ئیسلام لەسەری کۆکن، ئەوەیە کە کەنیزەکەکان یاسای حیجاب نایانگرێتەوە. خەلیفەی دووهەم (عمر بن خطاب) زۆر توندوتیژ بووە لەنەپۆشینی ئەو شێوە دزداشەیە لەلایەن کەنیزەکەکانەوەو بەڕەوای نەبینیوە کەنیزەك ئەم جۆرە حیجابە بپۆشێت. لێرەدا ئاماژە بەوە دەکەین کەئەم جۆرە حیجابە لەماوەکانی دەسەڵاتی موحەممەدو خەلافەتی زێڕینو سەردەمی عەباسیدا بەسەر ژنە ئازادەکاندا سەپێنراوەو نەیانهێشتووە کەنیزەکەکان حیجاب بپۆشن. بەڵگەی ئەوەمان لەبەر دەستدایە بۆ ئەوەی کەنیزەکەکان حیجاب نەپۆشن خەلفە عومەر لێدانی بەکارهێناوە:

وكان عمر بن خطاب رضي الله عنه إذا رأى أمة قد تقنعت ضربها بالدرة، محافظة على زي الحرائر.[120]

120 ابن تيمية, حجاب المرأة ولباسها في الصلاة, تحقيق محمد ناصر الدين الألباني, المكتب الإسلامي,ص37

عومەری کوڕی خەتتاب لەکاتی خەلافەتی خۆیدا بۆ پاریزگاری لەشێوە پۆشینی ژنە ئازادەکان لەهەر شوێنێك کەنیزەکی بینیبێت حیجابی پۆشیبێت بەگۆپاڵەکەی لێی داوە.

ئەمەش واتە نابێت کەنیزەکەکان خۆیان بەژنە ئازادەکان بشوبهێنن.

بەمانایەکی دیکە جگە لەراڤەکاران لەبۆچوونی ئەم خەلیفەیەشدا کەنیزەك لەئاست پلەو پایەی ژنە ئازادەکاندا نییەو ئەمەش لەگەڵ ئەو بەناوادادپەروەرییەی خەلیفەدا ناگونجێت کەمێژوونوسانی ئیسلام باسی دەکەن. هەروەها لە سەرگزوشتەیەکی دیکەدا خەلیفەی ئەمەوی (عمر بن عبدالعزیز) فەرمانی داوە: کەنیزەکەکان حیجاب نەپۆشن‌و لاسایی ژنە ئازادەکانیش نەکەنەوە.[121] واتە نابێت کەنیزەك‌و ژنە ئازادەکان بەپۆشینیان لەیەك بچن. لێرەدا تووشی تاسان دەبین کەبۆمان دەردەکەوێت دوو خەلیفەی مێژووی ئیسلامی کەبەدادپەروەر بەناوبانگ بوون جیاوازییان لەنێوان ئازادەکان‌و کەنیزەکەکاندا کردووە. ئەمە جگە لەوەی جار..جار کەنیزەکەکان ویستوویانە وەك مافێکی سەرەتاییانەی خۆیان وەك ژنە ئازادەکان جلوبەرگ بپۆشن ئەگەرچی حیجابیش

121 العقيلي: الحجاب ص253

بێت‌و بۆ چاولێکەریش بێت بۆ چینێکی باڵاتر، بەڵام خەلیفەکان ئەمەشیان پێ رِەوا نەبینیون.

توندرِەوی هەردوو خەلیفە عومەر (عمر بن خطاب)و (عمر بن عبدالعزیز) لەم بارەیەوە کۆنترۆڵکردنی رەفتاری ژنە ئازادەکانەو هەروەها پاراستنیانە لەدەستدرێژی لەلایەن رێگرەکانەوە. بەڵام ئەم مافەیان بۆ کەنیزەك دابین نەکردووە, چونکە کەنیزەکەکان بەهۆی بارودۆخی ئابووری‌و کۆمەڵایەتییەوە لەکاتی خەلافەتی ئەوانیشدا هەمیشە جێی سوکایەتی‌و دەست لێدان‌و تانەوتەشەر بوون‌و لەکاتی فرۆشتنیاندا کرِیارەکان بەرِووتی تەماشایان دەکردن‌و ئەمدیوو ئەودیویان پێدەکردن‌و دەستیان دەبرد بۆ مەمك‌و پوزو ناوقەدو دەم‌و ددانیان، تا لەسەر ئەو روخسارو شێوەو تەمەنەی هەیانە نرخیان بۆ دیاری بکەن[122] بۆیە دەبێت کەنیزەك رووت بێت‌و ژنە ئازادەکانیش ناکەونە ناو ئەم مامەڵەیەوە.

ئەم جیاکارییە لە حیجابدا پێشینەی خۆی لەشارستانیەتەکانی سامیی کۆنیشدا هەبووەو داهێنانێکی ئیسلامی نییەو دەبوو ئیسلام ئەم دیاردەو کلتورە کۆنەی

---

122 هەمان سەرچاوە، ص254

بەبڕیارێك هەڵبوەشانایەتەوە نەك درێژەی پێبدایە..! بۆ نموونە یاسای ئاشوریەكان حیجابی (سەر)یان بەسەر ئەو ژنە ئازادانەدا سەپاند كەلەماڵ دەچوونە دەرەوە, نەشیاندەهێشت كەنیزەكەكان حیجاب بپۆشن.[123] لەهەردوو سەردەمەكەدا، ئاشوریو ئیسلام، وادەردەكەوێت پەیوەندی بە كڕینو فرۆشتنی كەنیزەكەوە هەبێت، چونكە ئەو جۆرە مامەڵەیە وادەخوازێت كەكەنیزەكەكان ڕووت بن نەك داپۆشراو.!! بەپێچەوانەی كەنیزەكەوە, دەركەوتنی لەشی ئافرەتانی ئازاد بە شەرمو شورەیی زانراوە. قورتوبی لە تەفسیری ئایەتی 53ی ئەحزابدا باسی لەوە كردووە كە ئافرەت عەورەتە (واتە كونە -زێ-یە) لەشی بێت یاخود دەنگی, جیاوازیان نییە.[124] ئەو هۆكارە سەرەكییەش, كەژنە ئازاد لەكەنیزەك جیا بكاتەوەو ئایەتی ناو قورئانی بۆ بنوسرێ, باوەڕبوونی ئیسلامە بەهەبوونی كۆیلە بەهەموو مانایەكییەوەو بەڵگەش بۆ ئەم بۆچوونەمان ئەوەیە لەتەواوی دەقە پیرۆزەكاندا چ قورئان بێت چ فەرموودە باوەڕپێكراوەكان, لەهیچ كام لەوانەدا كۆیلەو كۆیلایەتی حەرام نەكراوەو بازرگانیكردن بەكۆیلەوە ڕێگەپێدراو

---

123 هەمان سەرچاوە، ص255

124 وَبِمَا تَضَمَّنَتْهُ أُصُول الشَّرِيعَة مِنْ أَنَّ الْمَرْأَة كُلّهَا عَوْرَة , بَدَنهَا وَصَوْتهَا. تفسير القرطبي 53الاحزاب

بووە..!! لەم سەردەمەشدا کەئەم جۆرە مامەڵەیە (کڕین‌و فرۆشتنی کۆیلە) نەماوە هۆی سەرەکی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو گۆرانکارییە هاوچەرخ‌و شارستانی‌و هەوڵە ئازادیخوازانەیەی کەمرۆڤەکان بەدییان هێناوە نەك ئایینی ئیسلام. لەئیسلامدا یەك ئایەت یان یەك فەرموودە نابینین بەراشکاوی کۆیلایەتی وەك دەقی سەرەکی‌و بێ بەستنەوە بەئایەتی ترەوە حەرام بکات.

وادەردەکەوێت ئەم خەلیفانە باش لەمەبەستەکە تێگەیشتوون بۆیە ناهەقی خەلیفە عومەر ناگرین کەلەکەنیزەکەکانی داوەو تویەتی نابێت کەنیزەك بەوێنەی ژنی ئازاد خۆی بشوبهێنێت:

بۆ بەڵگەش لەکتێبەکەی (ابن سعد)دا (الطبقات) ئەوە دەخوێنینەوە کە: عمر بن الخطاب أمير المؤمنين كان يطوف في المدينة فإذا رأى أمة محجبة ضربها بدرتها الشهيرة حتى يسقط الحجاب عن رأسها ويقول: فيما الإماء يتشبهن بالحرائر[125]

عومەری کوڕی خەتتاب, ئەمیری ئیمانداران لەناو مەدینەدا دەسوڕایەوەو ئەگەر کەنیزەکێکی ببینیایە حیجابی پۆشیوە بەگۆپاڵە بەناوبانگەکەی لێی دەدا تا حیجابەکە

125 الطبقات الكبرى : تأليف أبي عبد الله محمد بن سعد منيع البصري (230هـ) ج6ص127

لەسەری دەکەوتە خوارەوە, دەیوت: ئەوە بۆ کەنیزەکەکان خۆیان بەژنە ئازادەکان دەشوبهێنن؟؟!.

هەر لەو سەرچاوەیەدا نووسراوە: وقال أنس مرت بعمر بن الخطاب جارية متقنعة فعلاها بالدرة وقال يا لكاع أتتشبهين بالحرائر ألقي القناع .

(أنس) دەڵێ: کەنیزەکێکی داپۆشراو بەلای عومەری کوڕی خەتتابدا تێپەڕیو ئەویش گۆپاڵەکەی بۆ ڕاست کردەوەو پێی وت: ئەی ناپاك ئەوە خۆت بەژنە ئازادەکان دەشوبهێنیت..؟؟ ڕووپۆشەکەت فڕێدە..!

هەر لەو سەرچاوەیەدا نوسراوە: وروى أبو حفص أن عمر كان لا يدع أمة تقنع في خلافته.

ئەبو حەفصەش گێڕاوییەتیەوە کە: خەلفە عومەر لەخەلافەتی خۆیدا نەیهێشتووە کەنیزەك ڕووپۆش بپۆشێت.

هەروەها لەو سەرچاوەیەدا سەرگزوشتەیەکی دیکە لەو بارەیەوە هەیە کەدەڵێت: إن عمر رضي الله عنه ضرب أمة لآل أنس رآها متقنعة وقال اكشفي رأسك ولا تتشبهي بالحرائر.[126]

عومەری کوڕی خەتتاب لەکەنیزەکێکی پەچەپۆشی بنەماڵەی (أنس)ی داوەو پێی وتووە: روخسارت دەرخەو خۆت بەژنە ئازادەکان مەشوبهێنە.

هەموو ئەم گێڕاوانە دڵنیامان دەکاتەوە کەخەلیفە عومەر زۆر باش لەئایەتەکە تێگەیشتووە کەفەرمانی حیجاب بۆ جیاکردنەوەی کەنیزەکەکانە (ژنە کۆیلەکانە لە(ژنە ئازادەکان).

کەواتە لەحوکمی ئایەتی (59)ی ئەحزابدا ئەوە بەرجەستە دەکەین کەحیجاب بۆ ئەوە نەسەپێنرا تاهەوەسی پیاو لە لەخشتەبردنی ژنان بپارێزێت, بەڵکو بۆ جیاکردنەوەی ژنە ئازادەکان بوو لەبەرامبەر کەنیزەکەکان تا ژنە ئازادەکان ئازار نەدرێنو هیچی تر..!!, لەکاتێکدا سەرچاوەی لەخشتەبردن، بەپلەی یەکەم،

126 ابن قدامة, : المغني في فقه الإمام أحمد بن حنبل الشيباني, عبد الله بن أحمد بن قدامة المقدسي أبو محمد, دار الفكر – بيروت, الطبعة الأولى ، 1405, 10 الجزء الأول ص351

کەنیزەکەکان بوون نەك ئازادەکان, چونکە ئەزموونیان هەیەو زۆرینەی جار بەگشتی لەژنە ئازادەکان رەخساوترنو لەیاریکردنیان بەعەقڵی پیاوو بەتواناترنو لاشەیان رووتترو خرۆشاویترن. ئایەتەکەش پشتگیری ئەم بۆچوونەمان دەکات کە لەخشتەبردن زیاتر لەلای کەنیزەکە، چونکە ئایەتەکە پاساوێکی یاسایی روونی تێدایەو هەوەسی سێکسی دانیشتوانی دورگەی عەرەب لەو کاتەدا بەشاردنەوەی ئافرەتان سەرکوت نەدەکراو لەجیاکردنەوەی ژنانی ئازادو کەنیزەکەکاندا باش پێکاوێتی. هەروەها لەگەڵ ئەو جیبەجێکردنەشدا نایەتەوە کەپاش دەرکەوتنی ئیسلام لانی کەم بە پانزە ساڵ ئایەتەکە دەرکەوتووە. بە مانایەکی تر هۆکاری دەرکەوتنی ئایەتەکە بۆ ئەم مەبەستانە نەبووە. ئەگەر مەبەستی ئایەتەکە رێگەگرتن بێت لە لەخشتەبردن، ئاوە فەرمانی دەکرد هەموویان حیجاب بکەن بە ژنانی ئازادو کەنیزەکیشەوە. یان دەبوو ئیسلام, وەك ئایین, لەگەڵ کەنیزەکەکاندا توندتر بوایەو ئاسانکاری لەگەڵ ژنانی ئازاد بکردایە نەك بەپێچەوانەوە..!! واتە حیجابی بەکەنیزەك بکردایەو ئازادەکانی لەپۆشینی حیجاب بەخشیایە.

گرنگی ئەم ئایەتە ئەوەیە کەئایەتێکی بنەڕەتییە لەقورئاندا بۆ حیجاب پۆشین لەئیسلامدا، کەتێیدا سنووری بۆ بارودۆخو کات دیاری نەکردووە، چونکە لەلای ئیسلام لەدژی هەست بزواندن دەرنەچووە, ئەگەر وا بوایە دەبوو کەنیزەك پێش ژنە ئازادەکان بکەوتنایەتە بەر یاسای ئەم حوکمە، چونکە کەنیزەکەکان هەمیشە ئامادەیی لەخشتەبردنو گەمەی سێکسبازییان لەئامادەییدایە.

ئایەتەکە جگە لە داپۆشینی سینە بەتایبەت درزی نێوان هەردوو مەمك، هیچ شتێکی وای نەخستۆتە سەر ئەو جلو بەرگەی کەلەکاتی جاهیلیدا دەپۆشرا، ئەمەش زۆر گرنگە..!! کەواتە هەرچەندە لەلای ئیسلام کەنیزەك بەپلەی چوار هاتووە،[127] و بەتەواوی مافی لێ زەوت کراوە لەگەڵ ئەوەشدا حیجابی تەنها بەسەر ژنە ئازادەکاندا فەرز کردووەو ئەمەش جێی سەرسوڕمانە بۆ ئایینێك کەخۆی وەك ئایینێکی موتەکامل نیشان دەدات..!!

لێرەدا بەئاشکرا بۆمان دەردەکەوێت حوکمی ئایەتەکە کۆمەڵێك ژن ناگرێتەوە. ئازادەکان دەبێ حیجاب بپۆشنو کەنیزەکەکان نابێت بیپۆشن..!! لێرەدا نەك گومان

---

127 چەندین ئایەتو فەرموودەی ئیسلام هەن بەڵگەی ڕەسەنن بۆ پلە چواری کۆیلەو کەنیزەك, لە بەشەکانی دیکەی ئەم نوسینەدا بەسەریان دەکەینەوە.

بەڵکو بەبەڵگەوە سەلمێندراوە کەئەم ئایەتە ئایەتێکی ئیلاهی نییە چونکە نابێ خوا جیاوازی لەنێوان ئینسانەکاندا بکات. هەبوونی ئەم ئایەتەش لەناو قوراندا دەمانخاتە گومانەوە.

هەروەها حوکمی ئایەتێکی دیکە, جگە لەکەنیزەك کۆمەڵێك ژنی دیکەش لەم جۆرە حیجابە دوور دەخاتەوە, ئەوەتا لەهەمان سورەتدا دەڵێ:

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.[128]

ئەو ژنانەی چوونەتە تەمەنەوەو چاوەڕێی شووکردن نین هیچ گوناهیان ناگاتێ گەر هەندێك لە پۆشاکیان نەپۆشن بەو مەرجەی بۆ جوانکاری نەبێت, خۆ ئەگەر پۆشتە بن ئەوە باشترە, خواش بیسەرو زانایە.

(الْقَوَاعِدُ) ئاماژەیە بۆ ئەو ژنانەی تەمەنی بێئومێدیان تێپەڕاندووە. بەمانایەکی دی ئەو ژنانەی چونەتە تەمەنەوەو پێویستیان بە پیاو نەماوەو ناکەونە دیاردەی تەرییەوە. هەندێکیش پێیان وایە لەخرۆشی سێکسی کەوتوون. لەلایەکی دیکەشەوە وا لەخۆی

---

128 النور 60

ناكات كەجێی ئارەزووی سێكس بێت. مانای ئایەتەكە ئەوە دەدات بەدەستەوە كەئەم جۆرە ژنانەش لەكۆتو بەندی حیجاب رزگاریان بووەو حوكمی حیجاب نایانگرێتەوە. ئەمەش وتەی زانایانی ئیسلامو موفەسیرەكانی قورئانیشە.[129] بەم جیاكارییەش دەركەوت كەكۆمەڵێك ژنی دیكە یاسای حیجاب نایانگرێتەوەو ئەسڵی ئایەتەكە تایبەتە بەژنانێك كە لە تەمەنێكی دیاریكراودانو ئامادەیی‌و توانای پەیوەندیی سێكسیان هەیە. هەر لەم ئایەتەدا ئەوە وەردەگرین كەژنانێك تەمەنیان تێپەڕاندبێت، دەتوانن بەسەری رووتەوە بچنە دەرەوەو گوناهیشی تێدا نەبێت (فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ), بەو مەرجەی بۆ جوانكاری نەبێت.

هەروەها دەتوانین ئەوە بڵێین بەپێی هەمان حوكمی ئەم ئایەتەكە ئەو كچانەش كەنەچوونەتە تەمەنەوەو نافامنو نازانن سێكس‌و جوانكاریی سێكسیانە چییە دەتوانن حیجاب نەپۆشن, پاساوی ئەمەش لەوەوە دێت كەكچی منداڵ وەك ژنی بەساڵاچوو ناكەوێتە تەرییەوەو لەزەتی سێكس وەرناگرێت..!!

---

129 هُنَّ اللَّوَاتِي اِنْقَطَعَ عَنْهُنَّ الْحَيْض وَيَئِسْنَ مِنْ الْوَلَد " اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا " أَيْ لَمْ يَبْقَ لَهُنَّ تَشَوُّف إِلَى التَّزَوُّج.. تفسير ابن كثير 60 النور. تفسير الطبري الاية 60 النور. تفسير القرطبي الاية 60 النور

چەمكێكی زۆر زۆر گرنگ لەماناو راڤەی ئایەتەكەدا هەیەو تا ئێستا هیچ یەكێك لەزانایانی ئیسلام پەییان پێنەبردووە، یاخود زانیویانەو خۆیان لێ گێل كردووە، ئەویش ئەوەیە كەحوكمو جێبەجێكردنی یاسای ئایەتەكە كاتییەو بەهەبوونی كەنیزەكەوە بەستراوەتەوە. راڤەكاران بۆ ئایەتی (59)ی ئەحزاب لەم مەسەلەیەدا كورتیان هێناوەو ئاوڕیان لێنەداوەتەوە..!! لەبەرامبەریشدا یاسای ئایەتی (60)ی نور جێبەجێ نەكراوە. بەمانایەكی دی: حیجاب بۆ ئەوە هات كەژنە ئازادەكان وەك كەنیزەكەكان ئازار نەدرێن، كەواتە بە نەمانی كەنیزەك دەبێ یاسای ئایەتەكەش نەمێنێو یاسای حیجاب رابگیرێ, چونكە كەنیزەك نەماوەو گەنجی رێگرو دەستدرێژیكەر زۆر بەئاسانیو بەبێ هیچ هۆكارێك ژنە ئازادەكان دەناسنەوەو ئازاریان نادەنو ئەوەی لەلا روونە كەنیزەك نەماوەو هەموو ژنەكان ئازادن..!!!! كەچی بەپێچەوانەوە یاسای حیجاب هەر ماوەتەوەو دەبێ ژنە بەبەتەمەنەكانیش حیجاب بپۆشن..!! نەك هەر ئەوەندە بەڵكو ئیماندارەكانی ئیسلام یاسای حیجابیان بەسەر كچە بچووكانیشەوە سەپاندووە كەهێشتا نەكەوتونەتە تەرییەوەو نازانن سێكسو خرۆشاندنو لەخشتەبردن چییە, بەشێوەیەك كەهەتا ماون لەژێر كاریگەریو كۆتو بەندی حیجابدا بژین. هەروەها ئەو

پرسیارەشمان لەلا روونە کەژنە ئازادیش وەك لەتەفسیرەکاندا بە(الحرة) هاتووە ماناکەی تەواو نییە, مەبەستیشمان لەمە ئەوەیە ژن لەئیسلامدا چ ژنی سەرمایەدار بێت چ کەنیزەك, ئازادو سەربەست نین..!! ئەم لێکۆڵینەوەیەشمان بۆ ئەم مەبەستەیە. ئەمەش بەبەستنەوەیەك لەگەڵ سەپاندنی هەتا هەتایەی یاسای شەرع پشت بە فەرموودەیەك دەبەستێت کەدەڵێت: حەڵاڵی موحەممەد هەتا ڕۆژی قیامەت حەڵاڵەو حەرامیشی هەتا ڕۆژی قیامەت حەرامە.

یان بەشێوەیەکی دیکە دەتوانرێت حوکمی ئایەتەکە رابگیرێت ئەویش هۆی دابەزینی ئایەتەکە لەبەرچاو بگرین کەحوکمی ئەم ئایەتە بەهۆی ئەوەوە هات گەنجو لاوەکان رێگرییان لەژنەکان دەکردو تانەو تەشەریان لێدەدانو ئازاریان دەدان, جا ئەگەر بێتو گەنجو لاوەکان لەژێر سیستمێکی مەدەنیو مۆدێرندا دوور لەئایین پەروەردە بکرێنو رێگری لەژنان نەکەنو کەس تانەو تەشەر لەژنان نەدات ئەوە پێویست ناکات ژنان حیجاب بپۆشن, بەم پێیە هۆکاری دابەزینی ئایەتەکە گرنگی نامێنێو حوکمەکەشی بەتاڵ دەبێتەوە...!!

خۆ ئەگەر ناوەڕۆکی ئایەتەکەش تانەوتەشەر نەبێت بەڵکو مەبەستی لەدەستدرێژی جنسی بێت ئەوە مانای ئایەتەکەمان زیاتر بۆ روون دەبێتەوە کە حیجاب داپۆشینی سەرو قژ ناگەیەنێت چونکە شوێنی دەستدرێژی جنسی سەرو قژ ناگرێتەوە بەڵکو داوێن دەگرێتەوەو داپۆشینی داوێنیش دەرپێیەکی بچوکی بەسە کەلەو سەردەمەدا نەدەپۆشراو نەیانزانیوە دەرپێی ژێرەوە چییە. دواتر دەستدرێژی جنسی کێشەی زکپڕبوونو منداڵیش دەکەوتە ئاراوەو قورئانیش باسی ئەو مەسەلانەی نەکردوە. ئەمەش قسەی زۆری لەسەرەو لەمەبەست دوورمان دەخاتەوە.

بەراستی جێی سەیرو سەرسوڕمانە لەقورئاندا چەند ئایەتێك دەربارەی هەبوونی هەتا هەتایی کۆیلەو کەنیزەكو گەنجو لاوی بەدرەفتاری ئیسلامی بخوێنینەوە کەدواتر هەموو ئەم گەنجانە بەناوی صەحابەوە بانگدەکرێنو لەمێژوودا بەم ناوەوە ناویان نوسراوە, دواتر ئایەتێك، تەنانەت فەرموودەیەك نەبینین کەکۆیلەو کەنیزەك بەخاوەنداریتیو کڕینو فرۆشتنیانەوە قەدەغەو حەرام بکات. یان ئایەتێك نابینین باس لەرزگاریی هەموو ژنەکان بەئازادو کەنیزەکەوە بکات.

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

لەقاڵبدانی ئافرەتان ڕێنماییەکی ئایدۆلۆژییە لەبەرگی ئاییـنداو لـە مێژووی هـەموو ئایینەکاندا چەندین پرەنسیپی لە شێوەیەی حیجاب دەرهـەقیان پراکتیـك کـراوە, وەك مانەوەی ئافرەتان لە ناو چوارچێوەی ماڵەکانیاندا. هەرچۆنێکیش بێـت مەسـەلەی لـە قاڵبدانی ژنان بە ناوی ئاییەنەوە پرسیاری هەمەجۆری مۆدێرن دروسـت دەکـاو داوای وەڵامدانەوەی پرسیارەکەمان لە ناووەوەی عەقیدە لێدەکات. دەبوو ئیـسلام وەك ئـایین جیاوازییەکی بەرچاوی لەگەڵ ئایینەکانی پێش خۆی هەبوایەو هیچ نەبا حوکمەکانی بۆ ئەبەد لەگەڵ ئەقڵی مرۆڤایەتیو پێشکەوتنەکاندا بگوجاندایە لەبەر ئەوەی وەك ئیـسلام خۆی پاگەندەی دەکات قورئان لە ئەزەلەوە هەبووەو بۆ ئەبەدیش نەگۆڕە..! هەر هیچ نەبێ ڕێگەی بدایە بە گۆڕانکاریو ئەم گۆڕانکارییە ئەگەر لـە سـنووری هەنـدێك لـە حوکمەکانیش دەرچووبایە حـەرامیان نەکردایـە. بـۆ نموونـە لـە بۆچـوونی ئیـسلامدا مەسەلەی فرە ژنی لە ڕەهاییەوە کەم کراوەتەوە بۆ چوار[130] و ئێستا حوکمی چوار ژنـە تەنها لە ئیسلامدا مەقبولەو لەگەڵ هیچ یاسایەکی دونیادا ناگونجێت, لێرەدا بۆ ئەوەی ئایینی ئیسلام لەگەڵ یاسـاکانی سـەردەمو بیرکردنـەوەی لـۆژیکیو بەنـدەکانی مـافی

130 بە بۆچوونی ئێمە مەسەلەی فرە ژنی لە ڕەهاییەوە کەم نەکراوەتەوە. لە بەشەکانی دیکەدا بەڵگەکان دەخەینە ڕوو.

مرۆڤدا خۆی بگونجێنێ پێویستە فرە ژنی حەرام بکاتو حوکمی ئایەتەکە لە کار بخات. بەهەمان شێوەش دیاردەی حیجابی بگۆڕیایەو ئەو پۆشینەی پێش سەرهەڵدانی ئیسلام لە ناوچە جیاجیاکانی دەروەوەی ئیسلام هەبوو پشتگوێی بخستایەو لەگەڵ خواستو ئازادییەکانی سەردەمدا خۆی ڕێکبخستایەتەوەو نەریتێکی کۆنو باوی سەردەمەکانی پێشووی دوبارە نەکردایەتەوە. گۆڕانکارییەکانی سەردەمو پێشکەوتنە زانستییەکان زۆر بە خێرایی دەگۆڕدرێنو ئیسلامییەکان بیانەوێت یان..نا حوکمی هەندێك لە ئایەتەکان کار ناکەن, بۆ نموونە ئایەتێك لە قورئاندا هەیەو باسی تەڕی (حیض) دەکاتو دەڵێت:

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوَءٍ وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ.[131]

ژنانی تەڵاقدراو دەبێت سێ تەڕی چاوەڕێ بکەن (ئینجا دەتوانن شوو بکەنەوە) هیچ حەڵاڵیش نییە بۆیان ئەوەی لە ڕەحمیاندا خوا دروستی کردووە بیشارنەوە.

واتە ئەو ژنەی تەڵاق دەدرێت دەبێت سێ جار توشی تەڕی ببێت بۆ ئەوەی دڵنیا بین لەوەی زکپڕە یان..نا, دوای دەرکەوتنی, دەتوانێ شوو بکاتەوە. سەرەتاو کۆتایی

131 البقرة 228

حوکمی ئەم ئایەتە بۆ ئەوەیە بزانرێت ئافرەتەکە زکپڕە یان نا. بۆ زانینیش چەند مانگێك چاوەڕوان بن.

ئەم حوکمە بۆ سەردەمێکی کۆنی بەر لە هەزار ساڵ گەلێك لەبار بوو, بەڵام لەگەڵ ئێستای دونیای پڕ لە زانستو زانیاری پێویست ناکات ئافرەتان ئەو ماوە زۆرە چاوەڕوان بن بەڵکو بە تاقیگەی زانستی لە ماوەی چەند دەقیقەیەکی زۆر کەمدا راستیی زکپڕبوونی ژنەکە دەردەکەوێت. لێرەدا لەسەر ئایینزاکان پێویستە خۆیان لەگەڵ زانستی سەردەمدا بگونجێنن. ئەگەر ئەم ئاوێتەبوونە دروست نەکەن هیچ بۆ ئێمە نامێنێتەوە ئەوە نەبێت کە تەماشای شوێنەوارە نەگتیفەکانی ئایینی ئیسلام بکەین.[132]

بەم پێیەش حیجاب یەکێکە لەو دیاردانەی کەزۆر بەئاسانی دەتوانین شێوەکەی بگۆڕین. لەجیاتی حیجابی قژو درزی نێوان هەردوو مەمك، حیجابی بیرۆکە کلاسیکییە کۆنە بێ سوودەکانو بۆچوونە پڕ لەخورافییەکان بکەینو ئەفسانەکان پشتگوێ بخەین. ئەمەش مانای نەمانی ئیسلام دەگەیەنێتو ناهەقی کەسێکی وەك

---

132 زۆرێك لە نوسەرە عەرەبەکان باسی ئەم چەمکەیان کردووە, بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە کتێبەکەی هادی عەلەوەی (فصول عن المرأة, قسم الحجاب)

عومەری کوڕی خەتتاب ناگرین بەهۆی ئەم ئایەتەوە ناچار دەبێت لەجێبەجێکردنیدا بۆ دەقەکە بەوەفا بێتو بەگۆپاڵەکەی لەو کەنیزەکانە بدات کەحیجابیان دەپۆشی..!!

بەڵگەیەکی زۆر ڕوونو ئاشکراش لەمێژوودا هەیە کەلەسەردەمی موحەممەدداو پاش شەش ساڵ لەکۆچ، واتە دوای هەژدە ساڵ لەسەرهەڵدانی ئیسلامو پاش حوکمی حیجابو لەکاتی هەبوونی هێزو دەسەڵاتی قەڵەمڕەوی ئیسلامدا حیجاب بەو مانایەی ئێستا هەیە نەدەپۆشراو دەموچاوو هەندێك شوێنی ژن بەڕووتی بینراوە. ئەوەتا موسلیمو هاوەڵانی مێژوونوسانو ڕاڤەکارانی قورئان باس لەڕووداوێکی خودی موحەممەد دەکەن کەلەبازاڕدا ژنێکی جوانی دیوەو یەکسەر زەوقی سێکسی جوڵاوەو بە پەلە خۆی گەیاندووەتە یەکێك لە ژنەکانیو خۆی خاڵی کردووەتەوە.

ئەگەر حیجاب بەم شێوەیە بوایە کەئێستا هەیە ئەوا موحەممەد تەنها بەیداخێکی ڕەشی دەبینیو ئەو ئارەزووەی نەدەجوڵا کە لەکاتی بینینی ژنێکی نیوە ڕووتدا دروست دەبێت.

خۆشتر لەمە ئیمامی باوەڕپێکراوی موسڵمانان (ئیمامی موسلیم) ناونیشانی ئەم فەرموودەیەی وا داناوە کە هەر کەس ئافرەتێکی بینیو هەوەسی سێکسی جوڵا ئەوە

kurd–islam.com
کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.
مەریوان هەڵەبجەیی

بابڕواتەوە بۆ ماڵەوەو خۆی لەژنەکەیدا یان لەکەنیزەکەکەیدا خاڵی بکاتەوە..!! واتە خاوەن کۆیلەکان بۆیان هەیەو حەڵاڵە لەگەڵ کەنیزەکەکەشیدا جووت ببێت, لەکاتێکدا هاوسەری ئەم کەنیزەکە نییە بەڵکو بەهۆی سەرمایەکەیەوە مامەڵەی کڕین و فرۆشتنی پێوە کردووەو دەکات..!!

لەئایەتی 38 لەسورەتی ئەلئەنعامدا دەڵێت:

{وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي الأَرْضِ وَلاَ طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلاَّ أُمَمٌ أَمْثَالُكُم مَّا فَرَّطْنَا فِي الكِتَابِ مِن شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ}.

هیچ زیندەوەرێك و گیانلەبەرێك نییە بەسەر زەویدا بڕوات و هیچ باڵندەیەك بەباڵەکانی بفڕێت و ئەوانیش ئومەت و گەلێك نەبن وەك ئێوە دڵنیا بن هیچ شتێك نییە پشتگوێمان خستبێت لەکتێبە (تایبەتییەکەی لەوحی مەحفوز)دا, لەوەودوا هەر هەموو کۆدەکرێنەوە بۆ لای پەروەردگاریان.[133]

بەم ئایەتە بۆمان دەردەکەوێت کەقورئان باسی وردو درشتی شتەکانی کردووەو هیچی لەبیرنەچووە, بۆیە ماناکان و هەڵسەنگاندنی ئایەتەکان, ئەگەرچی لەلایەن

133 لەوەرگێڕانی ئەم ئایەتەدا پەنام بۆ تەفسیری ئاسان بردوە.

زانایانی ئیسلامەوە بۆی کراوەو ئێمەش سوودی بەرچاوی لێدەبینین, بەڵام دەبێت قورئانو ئیسلامو موسڵمانەکان بەپاساوی لۆژیکیو زانستی, نەك پشتبەستن بە بەسەرهاتی خورافە وەڵامدەرەوەی پرسیارو رەخنەکانمان بن کەلەسەر واقعیەتی ماناو چەمکی ئەم ئایەتە دێتە ئاراوە.!

پێویستە ئەوە وەبیری خوێنەر بهێنینەوە کەقورئان لەناوهێنانو باسکردندا شەرمی لەهیچ وشەیەك نەکردووەو ئەوەی خواستی بێت نوسیوێتی, بۆ نموونە لەناو ئایەتەکاندا وشەی (فَرْجْ) (فەرج) بەواتای هینەکەی ژنو هینەکەی پیاو بەکارهێنراوەو نووسراوەو باسی لێوەدەکات, هەر بۆیە زۆر ئاساییە ئایەتێکی لەم چەشنە (وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ)[134] لەقورئاندا ببینین.

ئەگەر قورئان مەبەستی بوایە مانای حیجابی بەم شێوەیەی ئێستا روونبکردایەتەوە ئەوا بەبێشەرمو ترس باسی دەکردو دەیگوت سەرو قژو دەموچاویشتان داپۆشن, هەر هەموو ئافرەتان, بەئازادو کەنیزەکەکانیشەوە بەبێ جیاوازی. چونکە قورئان لە باسی شاردنەوەی شوێنە تایبەتییەکانی لەشی مرۆڤدا شەرمی نەکردووە, بۆ نموونە:

---

134 المؤمنون 5

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنه‌وه‌یه‌کی ره‌خنه‌گرانه بۆ ئیسلام
ئه‌م کتێبه‌م دیاریه بۆ (په‌رتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خه‌مه قووڵه‌کانی
خوێنه‌ر هه‌ناسه‌کانی درێژترو وردبینیه‌کانی هه‌میشه روونتر بێت. گه‌شبینم به‌وه‌ی که
ئه‌م ماڵپه‌ره له پاشه‌ڕۆژدا ده‌بێته هۆیه‌ک بۆ وه‌لاوه‌نانی خورافه‌و ئه‌رشیف و پێگه‌یه‌کی
گه‌وره بۆ خوێندنه‌وه‌ی مه‌عریفه‌ی کوردی. مه‌ریوان هه‌ڵه‌بجه‌یی

{يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْءَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىَ ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ}[135]

ئەی نەوەی ئادەم ئێمە پۆشاکمان داونەتێ تا شوێنی عەیبو عارتان داپۆشێتو جوانیشتان بکات, دیارە پۆشاکی تەقوا باشترە, ئەو پۆشاکەش یەکێکە لەبەڵگەکانی خوای گەورە بۆ ئەوەی یادەوەری وەربگرن.

وەك دەبینین لەم ئایەتەدا شەرمی نەکردووە لەناوهێنانی شوێنەکانداو دوورو نزیك باسی حیجاب ناکات, ئەمە جگە لەوەی حوکمی ئایەتەکە شتێکی ئەوتۆی تێدا نییە کە پۆشاکی ژنە ئازادەکانو کەنیزەکەکان لەیەکتر جیابکاتەوە.

لەراستیدا لەتەواوی قورئانداو لەتەواوی فەرموودە صەحیحەکاندا هیچ ئاماژەیەك نییە ناوی سەپاندنی حیجاب بێت بۆ هەموو ئافرەتان بەژنە ئازادو کەنیزەکەکانیشەوەو بەپێی ئایەتەکانیش ئەم حوکمە نەماوە مەگەر ئەوە نەبێت کەلەئێستادا موسڵمانەکان هەرچی ژنی غەیرە ئیسلامی هەیە بەکەنیزەکی بزانن. رەنگە ئەم بۆچوونەشمان راست دەرچێت بەو بۆچوونەی ئیسلامییە توندڕەوەکانی ئەم سالانەی دوایی لەهەر شوێنێکدا ئافرەتێکی

---

135 الاعراف 26

غەیرە ئیسلامییان چنگ کەوتبێت دوای ئەتککردن یان بەپارە گۆڕیویانەتەوە یاخود سەریان بڕیونو پەلپەلیان کردوون.[136]

ئەنجام گەیشتینە ئەوەی گومان لە هۆکاری دەرکەوتنی ئەم ئایەتە نەمێنێ کەبۆ جیاکردنەوەی ژنە ئازادەکان لە ژنە کەنیزەکەکانە ، هەموو موفەسیرو فیقهیەکانیش لەسەری کۆکن (متفق علیه) وەك بەبەڵگەوە باسمان کرد. ئیتر نازانین بیرمەندانو زانایانی ئیسلام لەکوێوە پاساوی ئەوپەڕی پاکیو ئیمانداریتی بەژنی حیجابپۆش دەبەخشن.!!؟. ئەگەر بەراستی حیجاب هێمای پاکیو ئیمانە، بۆچی کەنیزەك لەم دەستکەوتە ئیلاهیە بێبەش بێت..؟؟ ئایا کەنیزەکەکان لەئیسلامدا وەك ئازادەکان مرۆڤ نین..؟؟ هەموو پێکەوە کۆیلەی خوا نین..؟؟ ئەدی بۆ ژنە ئازادەکان ئازار نەدرێن بەڵام کەنیزەکەکان ئازار بدرێن..؟؟ بۆ لە چەمکی ناسخو مەنسوخدا ئەم ئایەتە وەك ئایەتەکانی دیکە نەسخ نەبۆتەوە..؟؟ ئایا کەنیزەك وەك هەر مرۆڤێکی دی خاوەنی کەرامەت نییە وا بەپێی شەرعی ئیسلام ڕێگە دەدا بە ئیماندار تانەوتەشەری لێبداو ئەزیەتی بدات..؟؟

---

136 ساڵی 2005 لەکەناڵەکانی تەلەفزیۆنی عێراقەوە چەندین توندرەوی ئیسلامی نیشان دراونو دانیان ناوە بە کرداری سەربڕینو وێنەی سەربڕینەکەشیان بە کامێرای ڤیدیۆ گرتووە.

کەواتە حیجاب ئاسانترین‌و ساناترین چەکی گروپە ئیسلامگەراکانەو توانیویانە لەمەسەلە سیاسییەکاندا بەکاری بهێنن, ئەو ساڵانەی کەگروپە توندڕەوەکان ئەو دەسەڵاتەیان نەبووبوو کۆمەڵگا ئیسلامییەکان چەفتەیەکی سادەو ساکاریان دەپۆشی‌و بەتەماشاکردنی وێنە کۆنەکانی ژنان بەڵگەیەکی سەرەکین بۆ ئەم راستییە. پێشتریش‌و لەئێستادا حیجاب بانگەوازێکی سیاسی بووە نەك ئەرکێکی ئایینی, بەهەمان ئەو شێوە جلوبەرگەی کەئیسلامییە توندرەوەکانی جەزائیرو پاکستان‌و ئەفغانستان دەیپۆشن بەو بۆچوونەی گوایە ئەم شێوە پۆشینە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی موحەممەد. ئیسلام باوەڕی بەگۆڕانکاری‌و شارستانییەت نییە, ئەو بۆچوونەی کەزووترو لەسەردەمە کۆنەکاندا پێیان وابووە دەموچاوو لاشەو دەنگ‌و قژی ئافرەتان جێی خرۆشاندنی سێکس‌و عەیب‌وعارن‌و دەبێ بشاردرێنەوە, هەمان ئەم بۆچوونە لە ئێستای گۆرانکارییە شارستانییەت‌و مەدەنییەت‌و مافە سەرەتاییەکانی مرۆڤدا مانای گەمارۆدان‌و ئیهانەکردن‌و سوکایەتی‌و زیندانیکردن بۆ ئافرەتان دەگەیەنێت. ئەو سەرداپۆشینەی کەبە هەڵە بەناوی حیجابەوە هاتووە کارێکی سیاسی رووتەو گەمارۆدانی ئافرەتانە لەناو گێژاوی دواکەوتن‌و بەردەوامبوونی ئایینی ئیسلامە لەسەر پرۆسەی تیرۆرکردنی

لەش و بەشێك لەژیانیان, لەگەڵ ترسێکی هەمیشەیی لای ئایینزاکان بەوەی ئەگەر کیژۆڵە بچووکەکان بەزۆر حیجابیان بەسەردا نەسەپێنرێت و لەسەری رانەهێنرێن لەگەورەییدا لەدەستیان دەچێت و بانگردنیان بۆ پۆشینەکە زۆر زەحمەت دەبێت, بەڵگەی ئەمەش لەوەوە سەرچاوە دەگرێت حوکمی حیجاب کیژۆڵەکان ناگرێتەوە چ ئازاد بن و چ کەنیزەك.

لەلایەکی ترەوە ئەگەر ئیسلام مەبەستی لەوە بووە لەرێی ئەم حیجابەوە شەرەف و ناموسی ژنان بپارێزێ و ئەخلاقی کۆمەڵگا چاك بکاو فەسادی نەهێڵێ و خرۆشاندنی سێکس کەم بکاتەوەو دەرگای فەسادی ئەخلاقی دابخات، ئایا رەواتر نەبوو حیجابی لەسەر کەنیزەکیش واجب بکردایە..؟؟ ئایا ئیسلام پاراستنی مافی کەنیزەك و رێزگرتنی کەرامەتیان بە ئەرکی خۆی نازانێ..؟؟ لەشەرعی ئیسلامدا بۆچی ئازاردانی ژنە ئازادەکان حەرامەو رێگەش دراوە بەئازاردانی ژنە کەنیزەکەکان..؟؟

بەراستی زۆر سەیرە مەسەلەی حیجاب مانای جیاکردنەوەی ژنە ئازادەکان و کەنیزەکەکانی هەبێت و قورئان بەئاشکراو روون و بێپەردە دان بەو راستییەدا بنێت کەچی ئیسلامگەراکان بیکەنە حوکمێکی ئەزەلی و ئەبەدی..!! لەوەش سەیرتر ئەوەیە

ئیسلام واتیبگات هەموو دانیشتوانی سەر زەوی بەشارستانیو مەدەنیو پێشکەوتووخوازەکانو هوشیارو زانستخوازەکانەوە شوێنکەوتەی کلتورێك دەبن کەکلتورێکی بیاباناوی تەواو تەواو رەشۆکی پێش هەزارو چوار سەد ساڵ بێت.

بەدەرکەوتنی حوکمی ئەم ئایەتە لەئیسلامدا ئارەزووە سێکسیەکان نەك هەر دانامرکێن بەڵکو زیاتر پەرە دەسێنن، ئەویش بەهۆی شاردنەوەی رەگەزی مێ کەزانستەکانی دەروون سەلماندویەتی ئەو شتانەی مرۆڤ بۆی تامەزرۆن، لەکەمیدا، یان لەدیارنەبوونیدا، وا لەمرۆڤەکان دەکەن زیاتر لەشوێنیان بگەڕێن[137]

تەنها ئەو پرسیارانەمان دەمێنێتەوە کەلە ئیسلامی بکەین: بۆچی سزایەکی دیاریکراو, بۆ ئەو مەبەستە, تانەو تەشەر لێدان لەو ژنانەی کەدەچن بۆ دەست بەئاو گەیاندن, بۆ گەنجەکان دیاری نەکراوە تا ببێتە هۆکارێك ژنە کەنیزەکەکانیش لەتانەو تەشەر دوور بن..؟؟ هەروەها ئایا بۆچی ئەم حوکمی حیجابە بەسەر پیاوانیشدا نەسەپێنرا..؟؟ بۆ دەبێت ژنان باجی هەڵەی پیاوان بدەن..؟؟

دیارە رێز لە سایکۆلۆژییەتی ئافرەت نەگیراوەو هەستو غەریزە سێکسییەکانی بە

---
137 بڕوانە د. احمد عبالکریم: القلق وبعد الجنسي. طبعة بيروت-لبنان1996 ص 541

گرنگ نەزانراوەو حسابی بۆ نەکراوە, گەر..نا دەبوو حیجابی بەسەر پیاوانیشدا بسەپاندایە چونکە چەند شوێنێکی پیاویش بەلای ئافرەتانەوە جێی خرۆشاندنی سێکسین‌و غەریزەیان دەجولێنن.

ئیسلام بیری لەوە کردووەتەوە کە لاشەی ژنان پڕە لە گوناهو تاوان‌و بۆ جولاندنی هەوەسە سێکسییەکانی پیاو هەستیارترین وەسیلەیە, بۆیە دەبێت بپێچرێتەوەو دیمەنی ئەم لاشەیە نەبینرێت تا رێگە بۆ پیاوان خۆش نەکریت دووچاری گوناهو تاوان‌و لادانی سێکسی بن. بەڵام ئەم ئایینە بیری لەوە نەکردووەتەوە کە ژنان بەرپرس نین لەو گوناهو تاوانانەی پیاوان ئەنجامی دەدەن! هەروەها بەرپرس نین لە چارەسەرکردنی ئەو کێشانەی کە ئاوەزی پیاوان بەهۆی جولاندنی هەوەسە سێکسییەکانیانەوە بۆیان دروست دەبن! رەنگە یاسای حیجاب لەم بارەیەوە یەکێك بێت لە گەورەترین هەڵەکانی ئیسلام.

باشتر وابوو ئەم ئایینە هۆی دەرکەوتنی حیجابی سەردەمی خێڵەکی لەگەڵ سەردەمی هاوچەرخ تێکەڵ نەکردایەو لەدەستدانی کۆنترۆلی پیاوانی ئیماندداری خۆی بە داپۆشینی ژنان چارەسەر نەکردایە, تا موسلمانانیش (ژنان) تەنها بۆ خزمەتکردن‌و خالیکردنەوەی سێکسی خۆیان نەزانن.

مرۆڤ بەسروشت مەیلو ئارەزووی بەلای ژنو ژنیش بەلای پیاودایە، گەر ریگەمان گرت لەم دیاردە سروشتیە کەبە ریگەی راست بگاتە ئەنجامی خۆی، ئەوا بەناچاری هەوڵ دەدریت لەریگەی چەوتەوە بگاتە ئەنجام. بەڵگەکان سەلماندویانە لەو کۆمەڵگایانەی کەداپۆشینی ئافرەتانی بەتوندی تێدایە، لەهەمان کاتدا لادانی سێکسی بەزۆری تێیدا دەبینریت.[138]

هاوسەرگیری و فرەژنی وەك ئەزموونی ئیسلامی

ئایین دیاردەیەکی مێژووکردە. بەلام بە دیدی راڤەکارانی قورئان ئیسلام دەرکەوتەیەکی مێژوویی نییە، بەلکو ئایینێکی ئاسمانییەو پەیامبەرەکەشی کەسێکی خاوەن موعجیزەیەو دەقی قورئانیش تەشریعێکی میتافیزیکییە، لە ئەزەلەوە هەبووەو تا ئەبەدیش حوکمیان لێوەردەگیرێ. بەپێی ئەو بانگەوازەی کە ئەم ئایینە بۆ خۆی دەیکات رزگاریو ئازادیو یەکسانی بۆ تەواوی مرۆڤایەتی هێناوە، چونکە شۆڕشێك

---

138 الوردی.. لەم بارەیەوە زۆری نوسیوە خوێنەر دەتوانێت بڕوانێتە کتێبەکەی (وعاظ السلاطین)

بووه له دژی جههالهت. بهم پێیه دهبێت ئافرهت وهك مرۆڤێك لهو رهههندو پێگه نامرۆڤانهیهی پێش سهرههڵدانی ئیسلام بهسهریاندا سهپابوو، له ئیسلامدا بههاو پلهو پایهیهكی وایان پێ ببهخشرایه كه له هەموو شوێنو زهمهنێكدا لهگهڵ پیاوان ئازادو یهكسان بن. دهكرا ئیسلام تا ئهبهد وهڵامدهرهوهی ههموو ئهو پرسیارانه بێت كه رووبهرووی دهبێتهوهو بهرگرو پاڵپشتی ئهو مافانه بێت كهدهربارهی مافه سهرهتاییهكانی ئافرهتان دێنه ئاراوه.

بهڵام ئهوهی پرهنسیپو مێژووی ئیسلامی خوێندبێتهوه، مهگهر عهقیدهی ئایینی بهسهریدا زاڵ بوبێت، رێك پێچهوانهكهی دهبینێتهوه. وهك بهڵگهكان دهیسهلمێنن[139] ئافرهت لهههمان پێگهو رهههندی پڕ له چهوساندنهوهی ئایینیدا ماوهتهوهو مافهكانی پێشێل كراوهو لهههموو شێوهو شێوازێكی مرۆڤانه دوورخراوهتهوه. ئافرهت له ئیسلامدا له خوارهوهی ئهو مافكۆكانهن كه ئیسلام له رێی دروشمهكانیانهوه بانگهوازی بۆ دهكهن. زمانی قورئانیش، كه لهناو كۆمهڵگهیهكی وهك نیوه دوورگهی عهرهب لهبیابانهكانی وڵاتی سعودییه پێش 1427ساڵ ههڵقوڵاوه، بهپێچو پهناوه قسه لهسهر

139 لهبهشهكانی پێشوتردا بهڵگهمان هێناوهتهوهو لهم بهشهداو له بهشهكانی ئاییندهشدا بهڵگهی زیاتر دهنوسین.

مافەکانی ئافرەتو داخوازییەکانی دەکات. کۆی هەموو یاساکانی ئیسلام ئەوە دەگەیەنن کە ئافرەت وەك پیاو مرۆڤێکی تەواو نییە. بە مانایەکی دیکە: لە قورئاندا یاسایەك بۆ مرۆڤایەتی پەیدا بووە، کتومت لەگەڵ دیاردە کلتوریو کلاسیکییەکەی سەردەمەکەی خۆیدا ئاوێتە بووەتەوە. بەم پێیەش قورئان تەوژمێك نەبوو بەسەر جەهالەتو پەڕاوە ئایینیەکانی پێش مێژووی خۆیدا، بەڵکو وەرچەرخانێك بوو بۆ بەیاسایی کردنی کلتورو نەریتی ناوچەکەو بڵاوبوونەوەی بەناو هەموو جیهاندا. ئەو شارستانییەتو یاسا کلاسیکییانەی لە دەوروبەری نیوە دوورگەی عەرەبدا هەبوون، وەك شارستانییەتی هیندو یەمەنو شام لە فەرهەنگیاندا گەلێك لە نیوە دوورگەی عەرەب پێشکەوتووتر بوونو ئێستاو ئەوساش بە ئەندازەی شارستانییەتو فەرهەنگی ئایینی ئیسلام ئافرەتیان سەرکوت نەکردووە. موحەممەدیش، چ وەك مرۆڤو چ وەك پەیامبەری ئیسلام، دەبێتە بەڵگەی سەلمێنەرو قارەمانی ئەم راستیانەی کە ئێستا باسمان کردن.

دەربارەی وتەکانی پەیامبەری ئیسلام ئایەتێك لە قورئاندا هەیە کە دەڵێت:

{إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى}.[140]

ئەوەی (کە محمد) دەیلێت وەحیەو لەخواوەیە.

ئیسلامییەکان پاڵپشت بەم ئایەتە قورساییەکی گەورەیان داوە بەهەموو قسەو رەفتارێکی موحەممەدو زۆر بە وردی کارو رەفتارو قسەیان نوسیوەتەوە. هەروەها موسڵمانانیش، بە ناوی ئەوەی ئەمە سوننەتی موحەممەدە، هەوڵیان داوە لاسایی هەموو کارو کردەوەیەکی بکەنەوە. بۆیە دەبینین هەر شتێك یان بابەتێك یان مەسەلەیەکی تەشریع لە قورئاندا نەبێت، کە دەبوو هەموو شتێکی تێدا بوایە، بەشی زۆری یاساو شەریعەتەکانیان لەفەرموودەکانەوە وەرگرتووەو زێدەڕۆییشیان تێدا کردووە. ئەو دەقەی کە موحەممەد وتویەتی بۆ ئەوە وتراوە کە ئەو باسەو تەنانەت مەبەستەکەشی لە قورئاندا نییە. بە مانایەکی دی قورئان هەموو شتێکی باس نەکردووە. بەم شێوەیە سوننەتەکانی موحەممەد دەبنە تەواوکەری قورئان. ئەم راستییەش ئەو پڕوپاگەندەیە بە درۆ دەخاتەوە کە دەڵێت (خوا لە قورئاندا باسی هەموو شتێکی کردووە)[141] بەم

140 النجم 4

141 {وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَا إِلاَّ هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلاَّ يَعْلَمُهَا وَلاَ حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الأَرْضِ وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ} (59) سورة الأنعام. **كليلی زانينی هەموو نهێنييەكان**

هۆیەوە لەلایەن موسڵمانەکانەوە هەندێك لە ناوەڕۆكو مانای سەرەکی ئایەتەکان پشتگوێ خراونو فەرموودەیان لە جێی دانراوە. هیچ پاساوێکی گونجاویشیان بۆ ئەم پینەپەڕۆیە نییە کە بۆشایی لە قورئاندا هەیە.

لەزۆر حاڵەتدا گەر رەخنەیەك لە ئیسلام بگیرێو رەخنەگرەکەش بۆ بەڵگە ئاماژە بەئایەتی قورئان بکات، یەکسەر ئیسلامییەکان بۆ وەڵامدانەوە پەنا بۆ فەرموودەکان دەبەنو چەندین فەرموودە بۆ پاڵپشتی قسەکانیان دەهێننەوە. یاخود رەخنە لە فەرموودەیەکی موحەممەد بگیرێت، بە پێچەوانەی کاری یەکەمجاریان پەنا بۆ ئایەتەکانی قورئان دەبەن. بەکورتی، ئایینی ئیسلام لەهەر شوێنێكو لەهەر کاتێکدا بێت، چ ئایەت بێت یان فەرموودە، بۆ بەرژەوەندیەکانیان بەکار هێنراون.

بۆ سەلماندنی راستییەکانی ئەم بەشە، کە باس لە فرەژنی دەکەین، هەوڵمانداوە چ ئایەت بێت یان فەرموودەو سەرگزوشتە بۆ بەڵگەی راستییەکانمان بخەینە روو. ئەو بەڵگانەش دەهێنینەوە کە لە لایەن ئیسلامییەکانەوە باوەڕپێکراوترین سەرچاوەن کە

لای خوایەو جگە لەو کەسی تر نایزانێت، بە ئاگایە لە هەر شتێك لە وشکایی و لە دەریادا هەیەو گەڵایەك ناکەوێتە خوارەوە خوا پێی نەزانێت، هەروەها دنکێك یان تۆوێك لە تاریکییەکانی زەویدا نییە، چ شێدار بێت یان وشك لە خوا پەنهان بێ و هەمووی لە کتێبدا دیارەو روونە.

سەرەکیترینیان قورئانە. جگە لەمەش لەم نوسینەماندا لەگەڵ لۆژیکی پێش هەزار چوارسەد ساڵەدا کار ناکەین و خۆمان بەو پرەنسیپە نابەستینەوە کە جیاوازی نەخاتە نێوان رەهەندە خورافییەکانو بەرهەمە زانستیو زانیارییەکان. بەو پێیەی ئیسلامییەکان دەڵێن ئیسلام تاکە چارەسەرە بۆ ژیانی بەشەرییەت لە ئەزەلەوە بۆ ئەبەد، ئێمەش چەند رەخنەیەکی لۆژیکانەو یاساییانە رووبەرووی ئیسلام بکەینەوە.

سێکس و هاوسەرگیری پێش ئیسلام

نیوە دورگەی عەرەب، بەهۆی ئەو شوێنە جوگرافییەی تێیدایە، لە پێش و دوای سەرهەڵدانی ئیسلامیش یەکێك بووە لەو ناوچە هەرە دیارانەی دونیای سێکسبازی. بەهۆی گەرمی ئەم نیوە دورگەیەوە، کە نزیك هێڵی ئیستیوایە، لەگەڵ کاریگەریی داب‌ونەریتە خێڵەکییەکانو دەسەڵاتی ئەقڵی نێرسالاری، مێژوویەکی بەرچاوی بۆ خۆی تۆمار کردووە. کەش‌و هەوای گەرم یاریدەدەرێکی زۆر باش بووە بۆ هەڵایسانی غەریزەی سێکسیو ئەم هەڵایسانو هۆکارانەش غەریزەی نێرو مێی زیاتر لەیەك نزیك کردۆتەوەو هەمیشە زەوقی سێکسبازیان لە هەرەمی گڕگرتندا بووە. ئافرەتان دەسەڵاتیان نەبووەو لەژێر زەبروزەنگی سامانو هێزی پیاواندا بوونو نەیانتوانیوە باس

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانه بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

له مافه سێكسییه‌كانیان بكه‌ن. له‌به‌رامبه‌ردا پیاوان به‌هۆی سه‌رمایه‌و ده‌سه‌ڵاتیانه‌وه هه‌میشه ئاماده بوون خواسته سێكسییه‌كانیان بهێننه دی‌و توانیویانه، جگه له‌و كه‌نیزه‌كانه‌ی له‌گه‌ڵیان جووت ده‌بوون، چه‌ندین ژنی دیكه له‌خۆیان كۆ بكه‌نه‌وه.

ئه‌گه‌ر به‌راوردێكی مێژوویی له نێوان نیوه دورگه‌ی عه‌ره‌ب له‌گه‌ڵ ناوچه‌و كۆمه‌ڵگه‌یه‌كی وه‌ك میسردا بكه‌ین، ده‌بینین دانیشتوانی میسر به‌هۆی پاشماوه گه‌وره‌و دێرینه‌كانی شارستانییه‌تی فیرعه‌ونه‌كانه‌وه به‌كاری هه‌مه‌ڕه‌نگه‌وه خه‌ریك بوون، زانستی پزیشكی، وه‌رزش‌و توانا پاراسایكۆلۆژییه‌كان، له‌بواره جۆربه‌جۆره‌كانی دیكه‌یش: چالاكییه ئایینیه‌كان، هونه‌ری په‌یكه‌رسازی، هونه‌ری بیناسازی، هه‌ڵكۆڵین، تابلۆی سه‌ردیواره‌كان‌و خۆشنووسی. ئه‌مه جگه له‌كاری رۆژانه‌یان، وه‌ك: كشتوكاڵ، بازرگانی، پیشه‌سازی. له‌ناو ئه‌و پاشماوانه‌دا، سێكس‌و مه‌سه‌له‌ی هاوسه‌رگیری، وه‌ك دیارده‌یه‌كی به‌رچاو كه قسه‌و باسی له‌سه‌ر بكرێت له شارستانییه‌تی میسردا دیار نییه.[142]

ئه‌گه‌ر نیوه دورگه‌ی عه‌ره‌ب له‌گه‌ڵ كۆمه‌ڵگه‌ی یۆنانی كۆندا به‌راورد بكه‌ین،

---

142 بۆ زانیاری زیاتر بڕوانه ئەم کتێبە الاهرام، قديما و حاضرا، د. عبدالصمد الخرسي، مصر العربية.

دەبینین یۆنانییەکان کاریان لەسەر دیالۆگو فەلسەفەو ماتماتیك کردووە. جگە لەپیشەی رۆژانەی خۆیان ویڵو گەڕۆکی شانۆییەکانو ئاهەنگو ڤێستیڤاڵو پێشبڕکێی وەرزشی بوون. بەهەمان شێوەی شارستانییەتی میسر, پاشماوە مێژووییەکان ئەوە نیشان دەدەن بینینی ئافرەتان بەشێوەیەك کە وەسیلەیەك بن تەنها بۆ سێکس , لەگەڵ دیاردەی فرەژنی, لە شارستانییەتی یۆناندا هەست پێنەکراوە.

نیشتەجێیانی نیوە دورگەی عەرەب، بەتایبەت دانیشتوانی هەردوو شاری مەککەو مەدینە، کە ئیسلام لەو دوو ناوچەیەدا سەریهەڵداو گەشەی سەند، کۆمەڵگەیەکی داخراو بوون. زیاتر بە شیعرو هونەری پەیکەرسازیو[143] دواتریش زەخرەفەیەکی سەرەتایی خەریك بوون. شك نابەم لە پەڕاوەکانی مێژووی ئەو ناوچەیەدا ئاماژە بەوە کرابێت کە گرنگی بە ماتماتیكو زانستو پیشەسازی درابێت. بەڵکو سەدان ساڵ لەسەر ژیانێکی رەشۆکی بەردەوام بوون.

دەتوانین بڵێین کۆمەڵگەی نیوە دورگەی عەرەب پێش دەرکەوتنی بانگەوازی ئیسلام خەریکی تەنها چوار شت بوون: یەکەم: بازرگانی، کە ئەم ناوچەیە ببوە

143 لەشاعیرەکان (ئومەییە) بەناوبانگەو لە هونەری پەیکەرتاشینیشدا دروستکردنی بتەکانی ئەو ناوچەیە یەکێکە لە بەرهەمە دیارەکانی پەیکەرتاشی.

پێگەیەکی گرنگ بۆ گەیشتنو فرۆشتنو گۆڕینەوەی ئەو کەلوپەلانەی کە لە نێوان (یەمەن)و (شام)دا بازرگانی پێوە دەکرا. دووهەم: بەخێوکردنی مەڕوماڵاتو کشتوکاڵێکی کەم. نیوە دوورگەی عەرەب ناوچەیەکی بیاباناوی وشكو گەرمو کەم ئاوەو بەخێوکردنی مەڕوماڵاتو بەرهەمهێنانی کشتوکاڵی تێیدا سەختە. سێهەم: جەنگ، بەو مانایەی کە مێژووی ئەو ناوچەیە پڕە لە داگیرکردنو بەسەرهاتی شەڕو کوشتاری نێوان هۆزەکان.[144] چوارهەم: سێکس، کە ئەم نوسینەمان بۆ تایبەت کردووە.

ئەو دیاردانەی تر کە لە ناوچەکەدا هەبوون، وەك حەج کردن بۆ ئەو بەردە ڕەشەی کە لە ناو کەعبەدا لە شاری مەککە هەبوو، ئەوە نەریتێکی کۆنی ئایینی بووەو ئەو پێگە قووڵەی دروست نەکردبوو تا لەسەری بدوێین، بەڵکو تەنها وەسیلەیەك بووە لەوەسیلەکانی دیکەی دەستکەوتی ئابووری بۆ چینە سەرمایەدارو ئەرستۆقراتەکانی شارەکە. لێرەدا دەبینین سێکس لە ناوچەکەدا وەك کلتورێك مەسەلەیەکی زۆر گرنگە.

---

144 بۆ راستی ئەم نوسینەمان خوێنەر دەتوانێ هەر کتێبێکی مێژوویی لەو بارەیەوە بیخوێنێتەوە.

گەر بەزمانی عەرەبی دەوڵەمەندا شۆڕببینەوەو بەتەواوی لەکاریگەرییە دەرەکیەکانو چۆنیەتی ژیانی سێکس لە کۆمەڵگەکەدا ورد ببینەوەو پەیوەندی سێکسی نێوان نێرو مێ بخوێنینەوە، ئەوا زۆر بەئاسانی لە گەورەیی‌و گرنگی ئەم دیاردەیە لەو ناوچەیەدا تێدەگەین. چەندین زاراوەی عەرەبی ئەو سەردەمە لەقاموسیاندا دەدۆزینەوە کە لە کاتی قسەکردنیاندا بەکاریان هێناوە کە پەیوەندییەکی راستەوخۆیان بە شێوەی جووتبوونی سێکسەوە هەیە. بۆ نموونە:

المباضعة، الملامسة، المضاجعة، المقارفة، المفاخذة، المباطنة، المعافسة، المجامعة، المراودة، المباشرة، المخادنة، المناكحة، المواقعة، الرفث، الاتيان، الاعتلاء، الامتطاء، الركوب.[145]

گەر پرسیاری تەمەنیان لەکەسێك کردبێت, پرسیاریان لێ نەکردووە تەمەنت چەندە, بەڵکو پرسیویانە (وەك کێ وابوویت). ئەوانیش لەرێی داوێنیانەوە تەمەنی خۆیان دیاری کردووە, واتە لە چەمکی سێکسەوە تەمەنی خۆیان شوبهاندووە. بۆ نموونە بە ئیبن عەبباسیان وتووە:

145 خليل عبدالكريم: مجتمع يثرب، العلاقة بين الرجل والمرأة في عهدين المحمدي والخليفي. الطبعة الثانية 1997، مؤسسة الانتشار العربى بيروت. ص 16

مثل من أنت حين قبض النبي صلى الله عليه وسلم؟ قال: أنا يومئذ مختون.[146]

ئەو رۆژەی موحەممەد کۆچی دوایی کرد, تۆ وەك کێ وابویت.؟ لەوەڵامدا دەڵێت: ئەو کاتانە خەتەنە کرابووم. مەبەستی سەرەکی ئەوە بووە بلێت لەو کاتەدا توانای سێکسم نەبووە, بەڵام دەمزانی جووتبوون هەیە. هەروەها کەسێکی دیکە بەناوی (أبی جحیفە) لەدانیشتنێکدا باسی روخساری موحەممەدی کردووە. لێیان پرسیوە: ئەو رۆژە وەك کێ وابویت.؟ ئەویش لەوەڵامدا وتویەتی:

أبري النبل وأريشها.[147]

تیرم دەتاشیو پەرم پێوەدەکرد. مەبەستی بووە بلێت تووکی چووکم دەتاشیو تووکی زێم پێوەدەئاڵاند. واتە سێکسم دەکرد.

ئەم وشانە، کە هەموویان دەلالاتی خۆیان بۆ سێکسو جووتبوون هەیە، ئەوە دەسەلمێنن لەلای دانیشتوانی نیوە دوورگە زۆر بایەخدار بووەو پانتاییەکەی بەرفراوانی لەژیانو بیرکردنەوەی ئەو کۆمەڵگەیە داگیرکردووە. بەپێی سەرچاوەکان بەکارهێنانی

146 صحيح البخاري, كتاب الاستئذان. باب: الختان بعد الكبر ونتف الإبط. حديث5941

147 صحيح مسلم, كتاب الرؤيا, باب شيبه صلى الله عليه وسلم, حديث(2342)

ئەم وشانە لە نێو گفتوگۆکانی ئەو سەردەمەدا شتێکی ئاسایی بووەو خەسڵەتێکی هەرە بەرزو شەهامەتی پیاوی عەرەبی نیشانداوە. لەم بارەیەوە زۆر چڕو پڕ دواونو ڕەوانبێژیو هونەریو ئەدەبی ئەم زاراوانە لە دەربڕینیاندا دیار بووە.

لەمێژووی نیوە دورگەی عەرەبدا بەچەندین شێوە مومارەسەی سێکسو هاوسەرگیری کراوە. پێش سەرهەڵدانی ئیسلام (10) جۆر شێوە هەبووە، لێرەدا بە کورتی دیاریان دەکەین:

1- هاوسەرگیریی فرەژنی

دیاردەی فرە ژنی لە نیوە دوورگەی عەرەبدا ئاکارێکی باو بووە. هەر کەس بەپێی ئارەزووی خۆی چەند توانای هەبوایە ژنی دەهێنا. ژمارەی ژنەکان دیاری نەکراوبوون، ئەوەی ئەم ژمارەیەی دیاری دەکرد توانای دارایی پیاوەکان بوو. بەو مانایەی گەر دەوڵەمەند بوایە دەیتوانی ژنی زۆر بهێنێو گەر هەژار بوایە ژنی کەم، یاخود یەك ژنی دەهێنا.[148]

2- سێکس بۆ لەشفرۆشی

148 بەم پێناسە کورتە کۆتایی پێدەهێنین چونکە لەم بەشەدا بەدرێژی لەسەری دەدوێین.

لە نیوە دورگەی عەرەبدا ژنانی لەشفرۆش هەبوونو ناسراویش بوون، نیشانەی ماڵو ژنە لەشفرۆشەکانیش بەیداخێك بوو بەسەر خانووەکانیانەوە. کتێبی (أخبار مكة في قديم الدهر وحديثه) باسی چەند ژنێکی ناو شاری مەککەمان بۆ دەکات کەئەو کاتە ژمارەیان (9) نۆ دانە بووەو یەکێکیان لەجوانیدا بەناوبانگو ناودار بووە بەناوی (أم مهزول).[149] پیاوێك بەناوی (ابن زهير المدايني) لە مەککەدا لەشفرۆشی بەژنان دەکرد، قوببەیەکی سەوزی بە ماڵەکەیدا هەڵواسیبوو تا بناسرێتەوە.[150]

3- هاوسەرگیریی کلاسیکی

مەبەست لە هاوسەرگیریی کلاسیکی ئەوەیە کە تا ئێستاش کۆمەڵگە ئیسلامییەکان

---

149 الفاكهي، محمد بن إسحاق بن العباس الفاكهي أبو عبد الله: مكة في قديم الدهر وحديثه. ولادة المؤلف217 وفاة المؤلف275، الطبعة الثانية عدد الأجزاء6 المحقق د. عبد الملك عبد الله دهيش، دار خضر بيروت1414. ذكر أنحاء نكاح الجاهلية وتفسيرها وذكر البغايا. ئەم ژنە (أم مهزول) دوای سەرهەڵدانی ئیسلام دەبێتە موسڵمان بەڵام بە حوکمی قورئان جگە لەوانەی کە پێشتر خەریکی زیناکردن بوون بۆی نەبووە شوو بە هیچ کەسێکی تر بکات. بڕوانە تەفسیرەکانی ئیبن کەسیرو قورتوبیو تەبەری لە تەفسیری ئایەتی3 لە سورەتی النور. هەروەها بڕوانە للبيهقي، السنن الصغرى. كتاب النكاح، باب قول الله عَزَّ وجلَّ:(الزاني لاَ ينكح إِلاَّ زانية أو مشركة)

150 ابن قيم الجوزية: اخبار النساء. دار المدى للثقافة والنشر سوريا، دمشق2001، ص241

مومارەسەی دەکەن، ئەویش بەم شێوەیە: گەر پیاوێك ویستی هاوسەرگیری لەگەڵ ئافرەتێکدا بکات دەبێت بچێتە لای باوکی یاخود گەورەو بەخێوکەری ئافرەتەکەو داخوازییەکەی خۆی بخاتەروو. بەخێوکەری ئافرەتەکەش لەبەرامبەر بڕێك مارەیی، ڕەزامەندی دەردەبڕێ‌و ئافرەتەکە لە پیاوەکە مارە دەکات.

4- جووتبوون بۆ وەچەی نەجیبزادە

گەر پیاوێك حەز بکات منداڵی یەکێك لە پیاو ماقولەکانی ناوچەکەی هەبێت‌و خۆی بەخێوی بکات، بۆ ئەوەی شانازی پێوە بکات‌و لە مەجلیسەکاندا بلێ‌ من منداڵێکی فلانە کەسی نەجیبم لە ژنەکەی خۆم هەیە[151] ئەوە ژنەکەی دەناردە لای پیاوەکەی ترو لەسەر ڕێکەوتنی هەموو لایەك پیاو ماقولەکە لەگەڵ ژنەکەی جووت دەبوو تا دووگیانی دەکرد. کاتێکیش ژنەکە دەچووە لای پیاو ماقولەکە کە لە تەڕیی (حیض) پاك بوو بێتەوە. دوای پاکبوونەوە مێردەکەی خۆی لەگەڵی جووت نەدەبوو، بەڵکو یەکسەر دەچووە لای پیاو ماقولەکە، بۆ ئەوەی بزانرێت کە پێشتر لە مێردەکەی

---

151 ئاشکرایە ئەم کارە پەیوەندی بە ئابووری‌و هۆزایەتیشەوە هەیە، چونکە لەو سەردەمەدا دەوری گرنگیان دەگێڕا.

دووگیان نەبووە. لە کۆندا بەم جۆرە جووتبوونەیان دەگوت (الاستبضاع)[152]

5- جووتبوون بۆ وەچەخستنەوە

کۆمەڵێك پیاو، کە ژمارەیـان نەدەگەیـشتنە (دە) کـەس، کۆدەبوونـەوەو هـەموویان لەگەڵ یەك ژندا سێکسیان دەکرد بۆ ئەوەی منـداڵێکیان بـۆ دروسـت بکـات. پـاش ئەوەی ژنەکە دووگیان دەبوو دواتر منداڵەکەی دەبوو. دەینارد بەشوێن ئەو کەسـانەی کە لەگەڵیدا جووت بووبوون. پاشان دەستی دەخستە سەر یـەکێکیانو پێـی دەگـوت ئەم منداڵە هی تۆیە. ئەویش نکوڵی لێنەدەکرد، بەڵکو یەکسەر نـاوێکی لـە منداڵەکـە دەناو دەیبرد بۆ خۆیو برێك پارەشی دەدایە ژنەکە.

6- سێکس لە ژن گۆڕینەوەدا

کلتوری ئەو ناوچـەیە وابـووە ئەگـەر جـوانی ژنێـك سـەرنجی پیـاوێکی راکێـشایەو ئارەزووی سێکسی پیاوەکەی بجوڵاندایەو حەزی بکردایە لەگـەڵی رابوێرێـت پیاوەکـە لەگەڵ مێردی ژنەکە رێکدەکەوتن بۆ شەوێك یاخود بۆ ماوەیـەکی دیـاریکراو، لـەناو خۆیاندا ژنەکانیان بگۆڕنەوەو لەگەڵیان جووت بن، ئەم زەواجـەش بـە(نکـاح البـدل

---

152 صحيح البخاري: البخاري، كتاب النكاح، باب: من قال لا نكاح الا بولي. حديث4834

ناسرابوو.[153]

7- سێکسی کچ و خوشك گۆڕینەوە

ئەم جۆرەش لەوەوە هاتووە، دوو کەس لە نێوان خۆیاندا ڕێکدەکەوتن کچەکانیان یان خوشکەکانیان لەنێوان خۆیاندا بگۆڕنەوە، بەبێ هیچ کرێیەکی دیاری کراو. ئەم زەواجە بە(نكاح الشغار) ناسرابوو.[154]

8- سێکسکردن لەگەڵ کچ و خوشك

ئەمەشیان جۆرێکی ترە، جووت بوونی پیاوان بوو لەگەڵ خوشك یان کچی خۆیاندا، بەڵام ئەم دیاردەیە زۆر کەم بووەو لەمێژوودا کەم ڕووداوی لەو شێوەیەمان بۆ دەگێڕنەوە. کەسێك بەناوی (حاجب بن زراوة) لەگەڵ کچی خۆیدا جووت بووەو منداڵێکیشی لێی بووە.[155]

9- سێکسی میرات

ژن بەشێك بووە لەمیراتو هەر پیاوێك بمردایە ژنەکەی لەگەڵ تەواوی میراتەکەی

153 المنجد، الدكتور صلاح الدين المنجد: الجنس عند العرب بغداد. طبعة الرابعة 2002 ص10

154 صحيح البخاري: كتاب النكاح، باب الشغار. حديث4822

155 الدكتور صلاح الدين المنجد، ص10

لەنێوان کەسوکاردا دابەش دەکراو لەو دابەشبوونەدا کوڕ (باوەژن)ی خۆی وەك میرات بۆ ماوەتەوەو لەخۆی مارەی کردۆتەوەو لەگەڵیدا جووت بووە. ئەم کارە نەریتێکی پیرۆزو دیاری ئەو کاتە بووە کە کوڕ، باوەژنی خۆی مارە بکاتەوەو وەك میراتێك نەیەڵێت لەدەستی بێتەوە.[156] ئەم جۆرە زەواجە لەسەردەمی ئیسلامیشدا بۆ ماوەی پتر لە چواردە ساڵ بەردەوام بووە.[157]

10- سێکسی بازرگانی بەکەنیزەکەوە

هەندێك لەخاوەندارەکان بەرەزامەندی بێت یان بەزۆری هێز لەشفرۆشییان بەکەنیزەك کردووەو هیچ ئاستەنگێکیشیان بۆ دروست نەبووە.[158]

جگە لەم دە خاڵەی دیاریمان کردن باسی هەندێك ئاکاری دانیشتوانی مەککەو دەوروبەری دەکرێت، بەتایبەتی هۆزی قورەیش. چونکە ئەم هۆزە گەورەو ناودارەی ناو مێژووی ئیسلام وەك کلتورو راهاتنێك لەکونی دواوە لەگەڵ ژنەکانیان جووت

---

156 بڕوانە النساء 22

157 بەو بەڵگەیەی پاش کۆچکەی پەیامبەر بۆ مەدینە ئینجا بە ئایەتێك ئەم زەواجە حەرام کرا. لە بەشەکانی تردا باسی دەکەین.

158 الدکتور صلاح الدین المنجد، ص11

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانه بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

دەبوون. لەم بارەیەوە راڤە بەناوبانگەکەی (القرطبي) لەراڤەی ئایەتێکدا ئاماژە بەم راستییە دەکات.[159]

هەروەها لەو سەردەمەشدا باسی ئالۆشاوی ئەبو سوفیان وەك كەسێكی ناودار دەكرێ كە لە منداڵیدا نێربازی كردووەو لەگەورەبوونیدا بووە بە دوودەگی. پاشتر وازی لێهێناوەو وەك راهاتنێك هەركات كۆمی خورابێت چووە لەبەردێك یان دارێك یان لەدیوارێكی خشاندووەو وتوویەتی: سوێند بەخوا ناهێڵم كەس بێت بەلاتدا..! هەر ئەمەش وای لە صەحابەیەك بەناوی (عتبة بن ربیعة) كرد لەشەڕی بەدردا هاواری لێبكات (قنگ ئالۆشاوی).[160] معاویەی یەكەم خەلیفەی دەوڵەتی ئەمەوی لە ئیسلامدا دەبێتە كوڕی ئەم ئەبو سوفیانە.

ئەوە ماوەتەوە بڵێین لە هیچ كاتێكدا تەمەن رێگر نەبووە بۆ بەشوودانی ئافرەتان، هەر كاتێك زانیبێتیان تەمەنی ئافرەت گەیشتۆتە رادەیەك توانای شووكردنی هەبێت یەكسەر

159 وكَانَ هَذَا الْحَيّ مِنْ قُرَيْش يَشْرَحُونَ النِّسَاء شَرْحًا مُنْكَرًا، وَيَتَلَذَّذُونَ مِنْهُنَّ مُقْبِلَات وَمُدْبِرَات وَمُسْتَلْقِيَات، فَلَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْمَدِينَة تَزَوَّجَ رَجُل مِنْهُمْ اِمْرَأَة مِنْ الْأَنْصَار، فَذَهَبَ يَصْنَع بِهَا ذَلِكَ فَأَنْكَرَتْهُ عَلَيْهِ. تفسير القرطبـــي. البقرة223. **له بەشەكانی دیكەدا دێینەوە سەر ئەم باسە.**

160 الدكتور صلاح الدين المنجد، ص12

بەشوویانداوە. بەڵام ئەوە زانراوە کە هەندێك لـە ئافرەتـان بـەهۆی بـاری داراییانـەوە لەسەر خواستی خۆیان شوویان کردووەو زۆر لێکردنیان لەسەر نەبووە.[161]

هاوسەرگیری لە ئیسلامدا

دوای ئەوەی موحەممەد لە مەککەوە بۆ مەدینە کۆچی کردو جێ پێـی خـۆی لـە نـاو هۆزو موسڵمانە سەرەتاییەکاندا قایم کـرد، بـەر لـە پێکهێنـانی دەسـەڵات دەسـتیکرد بەچارەسەرکردنی ئەو کێشە کۆمەڵایەتو ئابووریانەی کە بۆ خۆیو کۆچبەرانی دیکـە دروست بوبوون. ڕاستییەکی حاشا هەڵنـەگرە یـەکێك لەقۆناغـە هـەرە گرنگـەکانی مێژووی ئیسلامو ژیانی پەیامبەرایەتی موحەممەد، سەرەتای نیشتەجێبوونی بوو لە شـاری مەدینەدا. لەپاڵ ئەو هەژاریو نەدارییەی کەدووچاری هەندێك لەشوێنکەوتووانی بوو، لەگەڵێـشیدا تێکـچوونی بـواری کۆمەڵایـەتیو نـەبوونی لانـەی ژیانیـانی هێنـاو کێشەگەلێکی زۆری بۆ دروست بوو. سێکسیش یەکێك بووە لە کێشە گەورەکان. بۆ کەسێکی وەك موحەممەد ئەم گرفتانە لە سەرەتادا ئاڵۆز بوون، بەتایبەتی کێشەی سێکس کە موسڵمانان ڕۆڵەی هەمان ژینگە بوون. بەڵام بە هۆی ئەو پەیامە کلاسـیکییەی کـە

---

161 بڕوانە کتێبەکەی دکتور کامل النجار، القراءة النقدیة للاسلام. لەو کتێبەدا چەند نموونەیەکی تێدایە. (تەرجەمەی کوردیمان کردووەو بڵاوکراوەتەوە بەناونیشانی_ خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام)

موحەممەد سەرەتا لە شاری مەککەدا بانگەوازی بۆ کردبوو، پێگەی باوەڕی موسڵمانان لە شاری مەدینەدا لە باشیدا بوو. بەم هۆیەوە توانرا ئەگەر بۆ ماوەیەکی کەمیش بێت بەسەر کێشەکاندا، بەتایبەتی سێکس، زاڵ بن. هەروەها موحەممەد زۆر زیرەکانە بە بیرۆکەی چەمکی برایەتی نێوان ئەو کەسانەی لە مەککەوە کۆچیان کرد بۆ مەدینە (موهاجیرەکان) لەگەڵ نیشتەجێبووەکانی شاری مەدینە (ئەنصارەکان) بەشێکی باشی کێشە سێکسیو کۆمەڵایەتیو ئابوورییەکانی چارەسەرکرد.

کەسێکی خەڵکی مەدینە (ئەنصار) لەگەڵ کەسێکی خەڵکی مەککە (کۆچەر)ی کردە براو بەشێك لەموڵكو سامانی ئەنصاری بەخشیە کۆچەری. ئەنصارییەکان لەوەی کە هەیانبوو بەشی کۆچەرییەکانیان دا. لەم دابەشکردنەش خواردنو پێخەفو جێگەو لانەو حوشترو ژنو چەندین شتی دیکەی تێدا بوو. بەم پێیەش ئاستی ئابوری دانیشتوانی هەژارە ئیماندارەکانی مەدینە لەگەڵ ئاستی ئابوری کۆچەرییەکانی مەککە بەرەو یەك ئاست چوون. ژنیش، کە وەك موڵكو سامان تەماشا دەکرا، هاتە ناو هاوکێشەکەوە.[162] ئەمەش، واتە پێشکەشکردنی ژنێك لەلایەن مێردەکەیەوە بەیەکێکی

162صحيح البخاري، كتاب النكاح باب قول الرجل لأخيه انظر أي زوجتي شئت حتى أنزل لك. حديث4785

دی، هیچ کێشەیەکی وەهای بۆ کەس دروست نەکرد. وەك باسمان کرد لەو سەردەمو پێگەیەدا هەموو پیاوێك زیاد لەژنێکی هەبووە. کلتوری مەککەو مەدینە، بەهۆی نزیکی جوگرافییەوە هاوشێوە بوونو تەنانەت لەشەڕوشۆڕیشدا ئەگەر چی یەك ئامانجیان نەبووە بەلاَم یەك شێوازیان هەبووە. هەر بۆیە بەلای خەڵکی مەدینەوە زۆر ئاسایی بووە بەناوی ئیمانەوەو بۆ رازیبوونی خواو پەیامبەرەکەی ژنێك لەژنەکانیان، وەك حوشترێك لەحوشترەکانیان، بدەنە کۆچەرانی مەککە.

لەراستیدا جێی پرسیارە کە ئەم لاپەڕەیە لەمێژووی ئیسلامدا هەیەو زۆر زۆر بەکەمی لەلایەن لێکۆڵەرە رەخنەگرەکانەوە باسی کراوە. بە پێچەوانەشەوە لەگەڵ ئەوەی ئەم کارەی موحەممەد پێشاندانی نائینسانییەتو ئەوپەڕی کەرامەت شکاندنی ژنە لە ئیسلامدا، کەچی لەلایەن مێژوونوسانو راڤەکارانی ئایینەکەوە بەوپەڕی جوانیو ئیجابییەوە باسیان کردووە.

کۆچەرییەکان لەسەرەتای ئیمانیاندا بەوە پەروەردە کرابوون کە ماڵی دونیا هیچ بەهایەکی نییەو نابێت مرۆڤ ئەم دونیایە لەبەرچاو بگرێت بەڵکو دەبێت خەمی رۆژی قیامەتی هەبێت. بەم هۆیەوە بەیەك ژنو بەیەك حوشترو بەیەك ژوور رازی بوونو

بەرگەی ئەو نەهامەتییەیان گرت تا قۆناغەکەیان تێپەڕاند.

سەرمایەدارەکان بەئاسانی توانیبویان چارەسەری کێشەکانیان بکەن. بەڵام هەوەسی سێکس پەیوەندی بەپاڵنەرە دەروونیەکانەوە هەیە نەك دارایی. بۆیە هەژارەکانیش خواستی فرەژنییان هەبووەو نەیانتوانیوە لەگەڵ ئەو بانگەوازە سەرەتاییەی ئیسلامدا درێژە بە ژیان بدەن، چونکە لەگەڵ نەریتو کلتوریاندا نەدەگونجا. بۆیە دەبینین بەرە بەرە بۆ پڕکردنەوەی خواستو ئارەزووەکانیان هەنگاویانناو جگە لە دەستکەوتی ئابووری توانییان لە ڕێگەی ئایەتەکانی قورئانەوە بە زۆرترین شێوەو لەچەندین ڕێگەوە غەریزەی سێکسی خۆیان خاڵی بکەنەوە. لێرەدا پرسیارێك دێتە پێشەوە، بۆچی لە سەرەتادا موحەممەد باسی لە برایەتیو دامرکاندنەوەی سێکسی کردو دواتر بەرنامەکەی گۆڕا بۆ دوژمنایەتیو گەندەڵی سێکسی؟

لەو ساتەوەختانەی موحەممەد توانی دەسەڵاتی ئیسلام سەقامگیرو گەورە بکات، بۆ هەموو بوارەکان یاسای دانا. ئەو بوارانەی کەژیانی کۆمەڵگەی نیوە دورگەی عەرەبی لەسەر پێکهاتبوو، وەك دەسەڵات، ئابووری، سێکس، بوون بەیاسا. هەموو هەوڵەکانیشی بەئایەت ناساندو شەریعەتەکانی سەپاند. ئەگەر بەناو قورئاندا

شۆڕببینەوە، ئەو کێشەوگرفتو چارەسەرو بوارانە دەبینینەوە کەلەناو خۆیاندا باو بوون، چ لەسەر دەسەڵات بوبێت یاخود کەڵەکەکردنی سەرمایە. لە بواری هاوسەرگیریو سێکسیشدا نەیتوانی لەو کلتورە دەرچێت کە ساڵەها بوو خەڵکی ناوچەکە پیادەیان دەکردو لەسەری راهاتبوون. بۆ ئەمەش چەندین یاسای لەناو قورئاندا نوسی. لە ناو ئەو یاسایانەدا جگە لە نەریتە کۆنەکانی پێش سەرهەڵدانی ئیسلام شتێکی نوێی نەهێنا کە ئافرەتان لە چەوساندنەوە رزگار بکاو بەهاو ئاستێکی وایان بداتێ کە هیچ نەبێت وەك مرۆڤێك مامەڵەیان لەگەڵدا بکرێت. لێرە بە دواوە راستییەکان دەخەینە روو.[163]

---

163 وەك ئاماژەمان پێدا کۆمەڵگەی نیوە دورگەی عەرەب بە چوار کاری سەرەکییەوە ژیانی رۆژانەیان بردۆتەسەر: شەڕوشۆڕ، بازرگانی، کشتوکاڵو ئاژەڵداری، هاوسەرگیریو سێکس. هەرچی مەسەلەی کشتوکاڵو ئاژەڵدارییە پەیامبەر شارەزاییەکی ئەوتۆی لەسەری نەبووەو ناوچەکەش بەهۆی گەرمیو بیاباناویو ئاوی کەمەوە گرنگییەکی ئەوتۆیان پێنەداوە. بۆیە دەبینین لەقورئانو فەرموودەدا کەمترین قسە لەسەر کشتوکاڵو ئاژەڵداری کراوە. بۆ بوارەکانی دیکە پەیامبەر شارەزایی لێیان هەبووەو بەشی هەرە زۆری ئایەتەکانی ناو قورئانی بۆ تەرخان کردووە. بازرگانی کاری شەوو ڕۆژی ئەو ناوچەیە بووە. پەیامبەر پێش ئەوەی بانگەوازی ئیسلام بکات بازرگانێکی چاكو شارەزا بووە. بەم هۆیەوە دەبینین سەدان ئایەت، بگرە زیاتری بۆ کێشەو گرفتە ئابوورییەکان تەرخان کردوەو تێیدا کڕینو فرۆشتنی کۆیلە، کەبەشێکی هەرە گرنگی کاری بازرگانییان بووە، بە حەڵاڵی هێشتییەوە. لەبەر ئەوەی کڕینو فرۆشتنی کۆیلە دەستکەوتێکی دارایی باشی بۆ سەرمایەدارەکان بەدەست دەهێنا ئیسلام نە لە سەرەتایداو

لە سەرەتاکاندا موحەممەد هەوڵیداوە لە رێی بەسەرهاتو چیرۆکی سێکسییەوە غەریزەی سێکسی موسڵمانان دامرکێنێتەوە. بەڵام بەهۆی چەند هۆیەك نەیتوانیوە بگاتە ئەنجام کە سەرەکیترینیان دوو خاڵە، یەکەم: کۆمەڵگەی نیوە دورگەی عەرەب بە یەك ژنە رانەهاتبوونو هەمیشە لە ناو چەندین ژنو چەندین کەنیزەکدا ژیانی سێکسییان

نە لە کۆتاییدا نەیتوانیی حەرامی بکات، بەڵکو کۆیلەکان وەك مرۆڤێکی ناتەواو نیشان دران و لەپێناوی بەرژەوەندی سەرمایەدارەکان وەك کلتورێکی رەسەن و کارێکی بەجێ لە ئیسلامدا مایەوە. لەبەر ئەم هۆیەش نە لە قورئان و نە لە فەرموودەکانی پەیامبەردا یەك دەقی باوەڕپێکراوی بێ پێچ و پەنا نابینین کۆیلەداری و کۆیلایەتی حەرام کردبێت. شەڕوشۆڕ، شمشێروەشاندن، سەربڕین، کوشتن، داگیرکردن، ئەنفال و دەستکەوتیش، کە نەریتێکی رەسەنی دیکەی پێش ئیسلام بووەو کەسێك، خێڵێك، هۆزێك لەو ناوچەیەدا نەبووە دەستی لەناو خوێندا تێکەڵ نەکردبێت، بەهەمان شێوە حەرام نەکران، بەڵکو پەیامبەر پەرەشی پێداو دەیان و بگرە سەدان ئایەتیشی بۆ تەرخان کرد. بۆ بەڵگەش چەندین ئایەت لە قورئاندا هانی موسڵمانەکان دەدەن لەسەر ئەم نەریتەیان بەردەوام بن. لێرەوە ئەوپەڕی توندی ئیسلام بۆ ئەم دیاردەو کلتورە نا شارستانییە دەبینین. کەواتە دەبێ جگە لەدەسەڵات و ئابووری قسەگەلێکی زۆریش لەسەر سێکس لە ئیسلامدا هەبێ و دەیان ئایەت و سەدان فەرموودە وەك یاسایەکی ئیلاهی لە قورئاندا بۆ ئەم بوارە بنوسرێنەوە، ئەم گریمانەیەش راستەو ئەنجامەکەش دەمانباتەوە بۆ ئەو کلتورو نەریتە کۆنەی کە پێش ئیسلام لەکۆمەڵگەکەدا پەیرەو کراوە. ئەم نوسینەشمان دەرخستنی ئەم راستییانەیە. بڕوانە ئەم ئایەتانە: (البقرة 191) (البقرة 193) (البقرة216) (البقرة 217) (البقرة244) (النساء 74) (النساء 76) (النساء 84) (النساء 89) (المائدة 33) (الأنفال 12) (الأنفال 17) (الأنفال 39) (الأنفال 60) (الأنفال65) (التوبة 5) (التوبة 12) (التوبة 13). (التوبة 14) (التوبة 29) (التوبة 36) (التوبة 73) (الأحزاب 26 و 27) (محمد 4) (محمد 35) (الحشر 2-4) زۆرو زۆری تر.

پەیڕەوکردووەو ئامادە نەبوون دوور لەم کلتووره ژیان ببەنەسەر.

دووهەم: پەیوەندی بە خودی موحەممەدەوە هەیەو دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بارودۆخەی کە تێیدا باسی لە دامرکاندنەوەی سێکس کردووە، ئەویش قۆناغی مەککەیە. لەو قۆناغەدا یەك ژنی هەبووە بەناوی خەدیجە. ئەم ژنەی یەکێك دەبێت لە سەرمایەدارە گەورەکانی شاری مەککەو سەرەتاش هەر ئەم ژنە خۆی حەزی کردووە لەگەڵ موحەممەددا هاوسەرگیری بکات. ئەو کاتە موحەممەد لە سەرەتای لاویتی خۆیدا بووەو کەمدەست بووە، بۆیە سەرمایەی خەدیجە ڕێگرییەك لەلای موحەممەد دروست دەکات کە نەتوانێ ژنی دیکە بهێنێت. ئەم گۆشەگیرییەی کاردەکاتە سەر دەروونیو لەو ماوەیەدا پاگەندەی دامرکاندنەوەی سێکسی دەکات.[164] هەروەها بە موسڵمانان دەڵێت ئارەزووی سێکسییان هەڵگرن بۆ ئەو حەفتاو دوو فریشتەیەی کە لە بەهەشتدا پێیان دەبەخشرێت.[165]

بەڵام دواتر کە خەدیجە مرد، دەسەڵاتو دارایی زیاتر پەیدا کرد، خۆی لە خەفەبوونی سێکسی رزگار کردو یەك لە دوای یەك هەژدە ژنی هێنا. جگە لە چەندین

164 بۆ نموونە بڕوانە سورەتی یوسف

165 بڕوانە تەفسیرەکەی ابن كثير، الواقعة 35

ژنو کەنیزەکی دیکە کەویستویەتی لەگەڵیان جووت ببێت[166] بمانەوێ یان نا ئەم ڕەفتارە بۆ ناو موسڵمانانیش شۆڕ بۆتەوەو شوێنکەوتووانی لاسایی پێشەواکەیان کردۆتەوە. لێرەوە دامرکاندنی سێکسی لە ئیسلامدا سەری نەگرتو بۆ ئەم سەرنەگرتنەش خودی موحەممەد وەك قارەمانێك پشکی سەرەکی تێدا بینی.

هەربۆیە دوو شێوازی دیارو گەورە بۆ مەسەلەی سێکسو هاوسەرگیری لە قورئانو فەرموودەی موحەممەدو ڕۆڵی صەحابەکاندا دەبینین. شێوازی یەکەم، چەندین ئایەتو فەرموودە هەن کە لە مەککەو سەرەتاکانی ژیانی مەدینەدا دەرکەوتوون، بە قووڵی باس لە کەتمی سێکسی دەکەن. لەبچووکترین سزاوە دەستی پێکردووە، کە هەڕەشەیە بە سزاکانی ڕۆژی قیامەت، بەگەورەترین سزاش کۆتایی پێهێنا، کە ئەویش ڕەجمە نەك لە قیامەتدا بەڵکو لەم ژیانەدا. لە شێوازی دووهەمیشدا بەپێچەوانەوە لەگەڵ هەبوونی چەند سنورێکی دیاریکراودا دەرگای بۆ زۆربەی جۆرەکانی سێکسو جووتبوون ئاوەڵا کرد، بە تایبەتی لەشفرۆشیو لاقەکردن (ئیغتیصاب).[167]

موحەممەد, بە شێوەیەکی لاوەکی, هەندێك دیاردەی سێکسی سەردەمی جەهالەتی

166 لەبەشەکانی دیکەدا بە وردی باسی چۆنییەتیو هاوسەرگیریو ژمارەی ژنەکانی پەیامبەر دەکەین.

167 دواتر بە بەڵگەوە ڕاستییەکان دەسەلمێنین.

حەرام کرد. بە فەرموودەیەك دیاردەی خوشك‌و کچ گۆڕینەوە (ژن بە ژن)ی بەبێ پارە یان بەدیلێك نەهێشت. بەو مانایەی نابێت دوو پیاو لەناو خۆیاندا ڕێکبکەون کە بە خۆڕایی ژن بە ژن بکەن، بەڵکو دەبێت مارەیی بدەن بە یەکتری.[168] بە فەرموودەی تریش جووتبوون بۆ وەچەی نەجیبزادەو بۆ وەچەخستنەوەو ژن گۆڕینەوە (نکاح البدل)ی حەرام کرد.[169]

بەئایەتێکیش سێکسی میراتی حەرام کرد:

وَلاَ تَنكِحُواْ مَا نَكَحَ آبَاؤُكُم مِّنَ النِّسَاء إِلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ.[170]

ئەو ژنانە لەخۆتان مارە مەکەنەوە کەباوکتان مارەیان کردبوون مەگەر ئەوەی لەدەستچووە.

هەر کەسێك پێشتر باوەژنەکەی وەك میراتییەك بۆی بەجێمابێت‌و لەخۆی مارەی کردبێتەوە، تا ئەو کاتە ڕێگەپێدراوبووە، بەڵام بۆ لەوەودوا بەم ئایەتە حەرام کرا.

---

168 صحيح البخاري: كتاب النكاح، باب الشغار. حديث4822

169 هدم نكاح الجاهلية كله إلا نكاح الناس اليوم. صحيح البخاري: كتاب النكاح، باب: لا نكاح الا بولي. حديث4834

170 النساء 22

لێرەوە دەتوانین بڵێین هەر لەسەردەمی موحەممەدداو پاش زیاتر لە پانزە ساڵ تێپەڕبوون بەسەر سەرهەڵدانی ئیسلامدا موسڵمان هەبووە باوەژنی خۆی مارەکردۆتەوەو توانیویتی لەلای خۆشی بیهێڵێتەوە ئەمەش پشتبەستن بە مانای ئایەتەکە کەدەڵێت (ئەوەی لەوەوپێش کراوە، قەیناکە).

تێبینیەك هەیە ئەویش ئەوەیە کەئایەتەکە دەڵێت (مَا نَكَحَ آبَاؤُكُم، ئەو ژنانەی کەباوکتان مارەی کردوون) لێرەدا هەموو ژنێك دەگرێتەوە بە دایکیشەوە، چونکە دایکیش وەك ژنەکانی دیکە مارەبڕی باوکن.

هەروەها بە ئایەتێکیش فرەژنیی حەرام کردوو لەرەهاییەوە کەمی کردەوە بۆ چوار ژن:

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقسِطُوا فِي الْيَتَامَى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلَّا تَعُولُوا.[171]

ئەگەر لەوە ترسان کەدادپەروەر نابن لەگەڵ کچانی هەتیوو، ئەوە لە ژنان ژن بهێنن دوو دوو، سێ سێ، چوار چوار، ئەگەر ترسان لەوەی کەناتوانن لەنێوانیاندا دادپەروەر

171 النساء 3

بن، ئەوە یەك ژن بهێنن لەگەڵ ئەو ئافرەتانەی (کەنیزەکانەی) کە لە شەڕگەکاندا چنگتان کەوتوون، بۆ ئێوە ئیتر بەسە کە ستەمکاری نەکەن.

هەروەها هاوسەرگیریو سێکسی لەگەڵ ئەم کەسانەشدا حەرام کرد. دایك، خوشك، کچ، برازا، خوشکەزا، خوشکی باوك، خوشکی دایك، دایەن، خوشکی شیری، زڕکچ، بووك (ژنی کوڕەکانتان)، دوو خوشکیش پێکەوە. ئەمەش ئایەتەکەیە:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ فَإِن لَّمْ تَكُونُواْ دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُمْ وَأَن تَجْمَعُواْ بَيْنَ الأُخْتَيْنِ إَلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا.[172]

دیاردەی لەشفرۆشی بە کەنیزەکەوە، کە لە خاڵی دەهەمدا ئاماژەمان بۆ کردووە، لە ئیسلامدا حەرام نەکراوە:

{وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاء إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَن

---

172 النساء 23

يُكْرِههُّنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِن بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ }.[173]

ئەگەر کەنیزەکەکانتان ویستیان پاکداوێن بن ئێوەش بۆ ماڵو ژیانی دونیا هانیان مەدەن بۆ لەشفرۆشی، هەر کەسێك بەزۆر ئەو کارەیان پێ بکات ئەوە خوا لێخۆشبوو میهرەبانە.

وەك دەبینین کاری لەشفرۆشی بە کەنیزەك حەرام نەکراوە. چونکە بە راشکاوانە ئایەتەکە ئاماژە بۆ هەندێك کەنیزەك دەکات کە دەیانەوێت لەشفرۆشی نەکەن، بە خاوەنەکانیان دەڵێت (لەبەر ئەوەی ئەو کەنیزەکە نایەوێت لەشفرۆشی بکات تۆش بەزۆر لەشفرۆشی پێ مەکە) نەك هەموو کەنیزەکەکان. دەبوو قورئان، کە وەك یاسایەکی ئیلاهی کە لە ئەزەلەوە بۆ ئەبەد خۆی دەرخستووە دیاردەیەکی وەها نائینسانی بەبێ هیچ مەرجێكو بە توندی مەحکومو حەرام بکردایە.

پاش ئەوەی ئەم چەند جۆرە هاوسەریو جووتبوونە سێکسییانە، کە تێیدا ئیسلام باسی حەرامکردنی لەشفرۆشیو فرەژنی رەهاو چەندین جۆری دیکەی کردووە، ئێمە پێمان وایە لەشفرۆشی بۆ هەموو ژنێك بە ژنە ئازادەکانو بە ژنە کەنیزەکەکانیشەوە، حەرام

---

173 سورة النـــــور 33

نەکراوە. لەبەر ئەوەی ئایەت لە قورئاندا هەیە رێگە دەدات بەلەشفرۆشی.[174] دیاردەی فرەژنیش کە ئێستا لە جیهانی ئیسلامدا پانتاییەکی بەرفراوانی داگیر کردووە بە هەمان شێوە حەرام نەکراوە. مەسەلەی فرەژنی لەجیهانی نوسینو رەخنەی رەخنەگراندا گرنگییەکی گەورەی پێدراوە، بۆیە ئێمەش بە گرنگییەوە ئەم ئایەتی ناو قورئانە کە باس لە فرەژنی داکات دەهێنینە گۆو حوکمەکەی شی دەکەینەوە. هەر لە رێگەی ئایەتەکەوە بە بەڵگەوە دەیسەلمێنین فرەژنی بە لە ئیسلامدا ماوەتەوەو هەموو موسڵمانێك دەتوانێ بە دەیان ژنی هەبێت.

فرەژنی لە کلتووری ئیسلامدا

زانایانی مێژووی ئیسلام دەڵێن: پیاوان لە پێش سەرهەڵدانی ئیسلامدا بەشێوەیەکی رەها دەسەڵاتی ژنهێنانیان هەبووەو توانیویانە بەئارەزووی خۆیان ببنە خاوەنی چەندەها ژن. دواتر کە ئایینی ئیسلام هات رێزی بۆ ئافرەتان دانا، لەرەهاییەوە کەمی کردۆتەوە

---

174 راستی و بۆچوونەکانمان سەبارەت بە لەشفرۆشی لە بەشەکانی ئاییندەدا باس دەکەین.

بۆ چوار، ئەویش بە ئایەتی (3)سێ لە سورەتی ژنان.[175]

داخۆ ئەمە راستە؟ ئایا قورئان رێزی بۆ ئافرەت داناوەو ژنی بێژمارەیی کەمکردووەتەوە بۆ چوار؟ ئایا ئەو پاساوانەی ئیسلام بۆ فرەژنی دایناون راستو زانستیو لۆژیکین, یاخود پێچەوانەکەی راستە؟

ئەوەیان راستە لەپێش ئیسلامدا فرەژنی وەك كلتورێكی ناسراو لە زۆربەی کۆمەڵگەکانی نیوە دورگەی عەرەبدا پیادەکراوە. فەرهەنگی ئەو کاتە لەو ناوچەیەدا فەرهەنگێکی نێرسالاری بووە. پیاوان مافی ئەوەیان هەبووە بەئارەزووی خۆیان زیاد لەچەندین ژنیان هەبێت، هیچ ئاستەنگێکیشیان بۆ دروست نەبێتو ژنیش لەم هاوکێشەیەدا مافی نەبێت. دەرکەوتووە فرەژنی لەپێش ئیسلامدا یەکێك بووە لەنیشاندانی پلەوپایەی گەورەییو شەهامەتی پیاوان.

پاش تێپەڕبوونی زیاتر لە پانزە ساڵ بەسەر سەرهەڵدانی ئیسلامدا، موحەممەد بیری لە کێشەی فرەژنی کردەوەو بۆ کەمکردنەوەی ژنهێنان ئایەتێکی لەقورئاندا تەرخان کرد. ویستی موحەممەد وابوو لەرێی یاسای ئایەتەکەوە فرەژنی بە تەواوی حەرام بکات. واتە

175 خوێنەران دەتوانن لە هەموو سەرچاوەکانی ئیسلامدا ئەم گوتەیە بخوێننەوە.

موسڵمانان وەك سەردەمی پێش ئیسلام لەتواناياندا نەمێنێ دەيان ژن بهێنن، بەڵكو چەند ژنێكی دياريكراويان هەبێت كە لە چوار دانە تێپەڕ نەبێت.

حەرامكردنی فرەژنيش لەقورئاندا بە ئايەتی سێ لە سورەتی النساء ياسای خۆی وەرگرت:

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقسِطُوا فِي الْيَتَامَى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلَّا تَعُولُوا.[176]

ئەگەر لەوە ترسان كەدادپەروەر نابن لەگەڵ كچانی هەتيوو، ئەوە لە ژنان ژن بهێنن دوو دوو، سێ سێ، چوار چوار، ئەگەر لەوەش ترسان كەناتوانن لەنێوانياندا دادپەروەر بن، ئەوە يەك ژن بهێنن يان ئەو ئافرەتانەی (كەنيزەكانەی) كە لە شەڕگەكاندا چنگتان كەوتوون، بۆ ئێوە ئيتر بەسە كە ستەمكاری نەكەن.

سەرەتا با بڕوانينە ڕاڤەی ئەم ئايەتەو بزانين ڕاڤەكارانی ناسراوی ئيسلامی چۆن ڕاڤەيان كردووە:

ابن كثير لەتەفسيرە بەناوبانگەكەيدا نوسيويێتی:

---

176 النساء 3

مَثْنَى وَثُلَاث وَرُبَاع " أَيْ اِنْكِحُوا مَنْ شِئْتُمْ مِنْ النِّسَاء سِوَاهُنَّ إِنْ شَاءَ أَحَدكُمْ ثِنْتَيْنِ وَإِنْ شَاءَ ثَلَاثًا وَإِنْ شَاءَ أَرْبَعًا.[177]

دوو دوو، سێ سێ، چوار چوار، واتە بەئارەزووتان لەو ژمارەیە ژن مارە بکەن، گەر کەسێکتان ئارەزووی کرد با دووان بهێنێ، یان ئارەزووی کرد با سێ بێنێ، یان ئارەزووی کرد با چوار بێنێ.

هەروەها ابن کثیر نوسیوێتی :

فَلَوْ كَانَ يَجُوز الْجَمْع بَيْن أَكْثَر مِنْ أَرْبَع لَذَكَرَهُ. قَالَ الشَّافِعِيّ وَقَدْ دَلَّتْ سُنَّة رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَآله وَسَلَّمَ الْمُبَيِّنَة عَنْ اللَّه أَنَّهُ لَا يَجُوز لِأَحَدٍ غَيْر رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَجْمَع بَيْن أَكْثَر مِنْ أَرْبَع نِسْوَة.[178]

ئەگەر رێگە بدرایە بەزیاتر لە چوار ژن ئەوە خوا باسی دەکرد، شافعیش (یەکێکە لە باوەڕپێکراوترین کەسایەتی مێژوویی لەلای سوننە مەزهەب) دەڵێت: سوننەتی پەیامبەر بەڵگەیە بۆ ئەوەی کە جگە لەخودی پەیامبەر نابێ کەس زیاتر لەچوار ژن پێکەوە کۆ

177 تفسير ابن كثير في تفسير الاية.

178 تفسير ابن كثير في تفسير الاية.

بکاتەوە.

ئیمامی (القرطبي)یش لە تەفسیرەکەی خۆیدا ئاوای نوسیوە:

إِنَّ الْآيَة نَاسِخَةٌ لِمَا كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّة وَفِي أَوَّل الْإِسْلَام " مِنْ أَنَّ لِلرَّجُلِ أَنْ يَتَزَوَّج مِنْ الْحَرَائِر مَا شَاءَ ، فَقَصَرَتْهُنَّ الْآيَة عَلَى أَرْبَع.[179]

ئەم ئایەتە ناسخی ئەوانەیە کەلەسەردەمی جاهلیو پێش ئیسلامدا هەبووە کەپیاو بەئارەزووی خۆی لەژنە ئازادەکان بهێنێت، (واتە پێش ئیسلام چی دەربارەی زۆرە ژنی هەبووە بەم ئایەتە هەمووی حەرامکرا) خوا کەمی کردوونەتەوە بۆ چوار.

لەتەفسیرەکەی ئیمامی (الجلالين)یشدا نوسراوە:

اثْنَتَيْنِ وَثَلَاثًا وَأَرْبَعًا وَلَا تَزِيدُوا عَلَى ذَلِكَ "فَإِنْ خِفْتُمْ" أَنْ لَا "تَعْدِلُوا" فِيهِنَّ بِالنَّفَقَةِ وَالْقَسْم "فَوَاحِدَة" انْكِحُوهَا "أَوْ" اقْتَصِرُوا عَلَى "مَا مَلَكَتْ أَيْمَانكُمْ" مِنْ الْإِمَاء إذْ لَيْسَ لَهُنَّ مِنْ الْحُقُوق مَا لِلزَّوْجَاتِ "ذَلِكَ" أَيْ نِكَاح الْأَرْبَع فَقَطْ أَوْ الْوَاحِدَة أَوْ التَّسَرِّي "أَدْنَى" أَقْرَب إلَى "أَلَّا تَعُولُوا" تَجُورُوا.[180]

---

179 تفسير القرطبي في تفسير الاية.

180 تفسير الجلالين في تفسير الاية.

دوانو سیانو چوارو لەوە زیاتریش نابێت، جائەگەر ترسان لەوەی دادپەروەر بن لەنەفەقەو پشكو بەشدا ئەوە یەك ژن مارە بكەن، یاخود كورتی بكەنەوە بۆ كەنیزەكەكانتان لەبەر ئەوەی ژنەكەنیزەكەكان ئەو مافانەیان نییە كەژنە ئازادەكان هەیانە، كەواتە یان چوار ژن یان یەك ژن یان كەنیزەكەكان، ئەمەش كەمترین شتە كە ستەمكاری نەكەن.

لە تەفسیرەكەی ئیمامی (الطبري)یشدا ئەمە نوسراوە:

إِنَّ الْآيَة نَاسِخَةٌ لِمَا كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّة وَفِي أَوَّل الْإِسْلَام " مِنْ أَنَّ لِلرَّجُلِ أَنْ يَتَزَوَّج مِنْ الْحَرَائِر مَا شَاءَ ، فَقَصَرَتْهُنَّ الْآيَة عَلَى أَرْبَع.[181]

ئەم ئایەتە ناسخی ئەوانەیە كەلە جاهلیو پێش ئیسلامدا دەكرا، بەوەی پیاو بەئارەزووی خۆی لەژنە ئازادەكان بهێنێت، ئایەتەكە كورتو كەمی كردۆتەوە بۆ چوار.

هەروەها ئیمامی (الطبري) نوسیوێتی:

وَأَمَّا اِخْتِلَاف عُلَمَاء الْمُسْلِمِينَ فِي الَّذِي يَتَزَوَّجُ خَامِسَةً وَعِنْده أَرْبَع وَهِيَ : فَقَالَ مَالِك

---

181 تفسير الطبري في تفسير الاية.

وَالشَّافِعِيّ : عَلَيْهِ الْحَدّ إِنْ كَانَ عَالِمًا . وَبِهِ قَالَ أَبُو ثَوْر . وَقَالَ الزُّهْرِيّ : يُرْجَم إِذَا كَانَ عَالِمًا، وَإِنْ كَانَ جَاهِلًا أَدْنَى الْحَدَّيْنِ الَّذِي هُوَ الْجَلْد.[182]

بەڵام بۆ سزادانی ئەو کەسەی کەچوار ژنی هەیەو دەیکاتە پێنج ژن ناکۆکی لەنێوان زانایانی ئیسلامدا هەیە، مالیكو شافعی دەڵێن ئەگەر زانیبوی پێنجەم حەرامە دەبێ داری حەددی لێبدرێت، ئەمە باوکی سەوریش دەیلێت، زوهریش دەڵێت ئەگەر زانیبێتی حەرامە دەبێ ڕەجم بکرێت، گەر نەشیزانیبێت کەمترین سزای دەدرێت ئەویش جەڵدە.

هەروەها تەبەری قسە لەسەر وشەی دادپەروەریش دەکات کە لە ئایەتەکەدا بە(تَعْدِلُوا) هاتووەو ئەو شتانەمان بۆ دیاری دەکات کە وشەی دادپەروەری لە ژنهێناندا لەچی و چیدایە، دەنوسێت:

فِي الْمَيْل وَالْمَحَبَّة وَالْجِمَاع وَالْعِشْرَة وَالْقَسْم بَيْن الزَّوْجَات الْأَرْبَع وَالثَّلَاث وَالِاثْنَتَيْنِ.[183]

---

182 تفسير الطبري في تفسير الاية.

183 تفسير الطبري في تفسير الاية.

دادپەروەری ئارەزوو خۆشەویستیو جووتبوونو پێکەوەژیانو پشكوبەشە لەنێوان ژنەکاندا، چوار بن یان سیان یان دووان.

هەموو راڤەکارانو زانایانی ئایینی ئیسلام باسیان لەم ئایەتە بەشێوەی جۆراوجۆر کردووە، بەڵام ئەم چەند نموونەیەی سەرەوە کە لە باوەڕپێکراوترینیان وەرگیراوە، بۆ ئێمە بەسن، چونکە باوەڕپێکراوترین راڤەکارانی ئیسلامن.

لێرەوە وەرگێڕانو شیکردنەوەی ئایەتەکە بە درێژی بەم شێوەیەی لێدێت:

پێش ئیسلام زۆرە ژنی بە شێوەیەکی رەها ئازاد بوو، هەرکەس بیویستایە بەئارەزووی خۆی چەندین ژنی دەهێنا کە لە ژماردن نەدەهاتن، لە ئێستا بە دواوە حەرام کرا، جا ئەگەر لەوە ترسان کەدادپەروەر نابن لەگەڵ کچانی هەتیوو، ئەوە لە ژنە ئازادەکان ژن بهێنن لە یەك ژنە ئازادەوە تا چوار ژنە ئازاد، یەك ژنە ئازاد دەهێنن یان دوان یان سیان یان چوار، بەئارەزووی خۆتانە، یاخود پێکەوە چەند ژنێکی ئازاد بهێنن هەر سەربەستن، بەڵام نابێت لە چوار ژنی ئازاد تێپەڕ بکات، بەو مەرجەی لە نێوان ئەم ژنە ئازادانەدا لەرووی جووتبوونو پێکەوەژیانو پشكوبەشدا ئێوە دادپەروەر بن، خۆ ئەگەر نەتانتوانیو ترسان لەوەی کەناتوانن لەنێوان ئەم ژنە ئازادانەدا دادپەروەر بن، ئەوە یەك

ژنی ئازاد بهێنن یان ئافرەتانەی (کەنیزەکانەی) کە لە شەڕگەکاندا چنگتان کـەوتوون، ئیتر بەسە، ئەمەش بۆ ئەوەیە کە ئێوە ستەمو زۆرداری نەکەنو لەگەڵیان باش بن.

پاش ئەوەی لە ماناو شیکردنەوەی ئەم ئایەتە (النساء3) بـاش تێگەیـشتین، لەچـەندین دەروازەدا تێبینییەکانمان دەخەینە روو:

دەروازەی یەکەم

سەرەتای ئایەتەکە کەدەڵێت (وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقسِطُوا فِي الْيَتَامَى) کە بـەم مانایـە دێـت (گەر لەوە ترسان کەدادپەروەر نابن لەگەڵ کچانی هەتیوودا) پێمان وایە پەیوەندی بـە فرەژنیەوە نییە، لەبەر ئەوەی دوورو نزیك هیچ شـتێك ناخاتـە سـەر یاسـاکە. نـازانین بۆچی لـەو شـوێنەدا نوسـراوەو تێناگـەین بـۆ دێرێکـی لـەم شـێوەیە ئاخنراوەتـە نـاو ئایەتەکەوە. جگە لە راڤە بەناوبانگەکان لە سەرگزوشتەیەکی بوخاریشدا تەفسیری ئـەم چەند وشەیە کراوەو بە هیچ شێوەیەك بە مەسەلەی فرەژنییەوە نەیبەستووەتەوە.[184]

184 عُرْوَةُ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا (وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى) قَالَتْ يَا ابْنَ أُخْتِي هَذِهِ الْيَتِيمَةُ تَكُونُ فِي حَجْرِ وَلِيِّهَا فَيَرْغَبُ فِي جَمَالِهَا وَمَالِهَا وَيُرِيدُ أَنْ يَنْتَقِصَ صَدَاقَهَا فَنُهُوا عَنْ نِكَاحِهِنَّ إِلَّا أَنْ يُقْسِطُوا فِي إِكْمَالِ الصَّدَاقِ. صحيح البخارى، كتاب النكاح، باب الاكفاء في المال وتزويج المقل المثرية. حديث4804

لەراستیدا ئەمە یەکەمجار نییە لەناو قورئاندا شتی لەو جۆرە ببینین، بەڵکو نموونەی دیکەمان لەو بارەیەوە لەبەر دەستدا هەیە، بۆ نموونە لە ئایەتێکی سورەتی بەقەرەدا، دوو شتی لەیەك جیاوازو تەواو لەیەك دوور، تێکەڵ بەیەك کراون. یەهودییەکانی شاری مەدینە لە پەیامبەر دەپرسن: ئەوە بۆچی مانگ کەوانەیی دەبێتەوەو جاری وا هەیە کەنارێکی دیارەو جاری وەهاش هەیە نیوەیە یاخود تەواو پڕ دەبێتەوە..؟ هەندێك لە موسڵمانەکانیش لێی دەپرسن بۆچی جوڵەی مانگ لەگەڵ جوڵەی خۆردا جیاوازە..؟ (تفسير القرطبي، تفسير اية 189 البقرة) پەیامبەریش بەم شێوەیە وەڵامی دەداتەوە: (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الأهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوْا الْبُيُوتَ مِن ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُواْ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) (البقرة 189) دەربارەی دەرکەوتنەوەی کەوانەیی مانگ پرسیارت لێدەکەن تۆش پێیان بڵێ ئەوە بۆ دیاریکردنی کاتی حەج و هەموو کاتەکانە بۆ خەڵکی، ئەوەش چاك نییە لە پشتەوە خۆتان بکەن بە ماڵاندا بەڵکو چاکە بۆ ئەو کەسەیە لە خوا بترسێت، لە دەرگای ماڵەکانەوە بچنە ژوورەوە، لەخوا بترسن بەڵکو سەرفراز بن). ئایا نیوەی ئایەتەکە چ پەیوەندییەکی بە نیوەکەی تریەوە هەیە..؟؟ خەڵکی پرسیاریان لە پەیامبەر کردووە بزانن کەوانەیی مانگ چۆن روو دەدات، دەیانزانی و پێشتریش زانیویانەو توانیویانە سوود لە مانگ وەربگرن بۆ دیاریکردنی کاتەکانیان، ئەوان ویستویانە پەیامبەر بۆیان شیی بکاتەوە چۆن مانگ کەوانەیی دەبێتەوەو گەورەو بچوك دەبێتەوە، یاخود بۆ لە جوڵەدا لەگەڵ خۆردا جیاوازی هەیە، کەچی پەیامبەرو قورئانەکەی جگە لەوەی وەڵامی پرسیارەکە نادەنەوە بەبێ هیچ هۆیەکیش یەکسەر باسی چوونە ژوورەوەی ناو ماڵان دەکات..!! هەروەها ئایەتێك لە قورئاندا هەیە باس لەوە دەکات خوا لە کۆمەڵێك مرۆڤ نارازییەو هەرەشەی ئەوەیان لێدەکات کە نایانخاتە بەهەشتەوە، لەو ئایەتەدا خوا پرسیار دەکاتو دەڵێت: ئایا هەریەك لەو کۆمەڵە مرۆڤە بەتەمای ئەوەن بچنە بەهەشتەوە..؟؟ دواتر خوا خۆی وەڵامی خۆی دەداتەوەو لەو وەڵامەدا شتێکی سەرسوڕهێنەر دەبینین: {أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ أَن يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ، كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُم مِّمَّا يَعْلَمُونَ}. (المعارج 38-39) (ئایا هەریەك لەوانە بەتەمان بچنە بەهەشتەوە، نەخێر ئێمە لەشتێك دروستمان کردوون کەخۆشیان دەزانن چییە.) کاتێك وەڵامی پرسیارەکەی خۆی دەداتەوە دەڵێ: نابێ خەڵکەکە بەتەمای ئەوەبن بچنە بەهەشتەوە چونکە لە شتێك دروستمان کردوون کە خۆیان دەزانن ئەو شتە چییە. بەراستی ئەمە لۆژیکێکی سەیرەو نازانین چۆنێتی دروستکردنی مرۆڤ پەیوەندی بە چوونە بەهەشتەوە چییە..!

دەروازەی دووهەم

ئایەتو ڕاڤەکان ئەوەمان تێدەگەیەنن گەر پیاوێك پێش سەرهەڵدانی ئیسلام خاوەنی چەندین ژنی ئازادو ژنی کەنیزەك بووبێ (کە جار..جار دەگەیشتە بیست ژنی ئازادو سەدان ژنی کەنیزەك) ئەوا لەدوای سەرهەڵدانی ئەم ئایەتەوە ئەم دیاردەیە حەرام کراو لە زۆرەوە کەم کرایەوە بۆ چوار ژنی ئازاد, جگە لە کەنیزەك. ئەگەر بێتو کەنیزەکەکانیش لابدەینو تەنها چوار ژنە ئازادەکەش وەربگرین، بەڵگەی ڕەسەنن لەسەر خرۆشیو هەوەسو ئاستی باڵای سێکسو گەندەڵییەکانی لەو سەردەمەدا. هەروەها بەڵگەن بۆ ئەوەی ئیسلام کاری جددی بۆ کەمبوونەوەی ئەم گەندەڵییە نەکردووە، گەندەڵییەك کەپیاو بەیەك هاوسەر تێر نەبیٚو هەمیشە چاوی لەژنانی دیکە

دیارە مرۆڤ لە دیدی ئایینی ئیسلامدا لە(تۆو) یان لە (خۆڵ) یان لە (ئاو) دروست کراوە، نزیکترین شتیش کە ئایەتەکە مەبەستی بێت ئەوەیە کە مرۆڤ بە تۆوی ڕەحەتبوونی پیاو، کە لە کاتی ئۆرگازمدا دەردەچێت، دروست کراوە. جا لەبەر ئەوەی مرۆڤ بەو تۆوە دروست کراوە ئایا نابێ بەتەمای ئەوە بێت بچێتە بەهەشتەوە.؟؟ لۆژیك پێمان دەڵێت نازانین بۆ بەتەمای ئەوە نەبێت بچێتە بەهەشتەوە..!! ئایا چ پەیوەندییەك لە نێوانیاندا هەیە..!! کەواتە دەتوانین بڵێین ئەو ئایەتانە پەیوەندییان پێکەوە نییەو زیادەیە. لێرەدا دەرکەوت زیادەخستنەسەری ئایەت پیشەی یەکەمجاری قورئان نییەو سەرەتای ئایەتەکەش (النساء3) پەیوەندی بە یاسای فرەژنییەوە نییە بە هیچ شێوەیەك، دەبوو قورئان ئەم زیادەڕەوییەی لەناو ئایەتەکەدا نەکردایەو خۆی وەك موعجیزەیەك نیشاندایە. بۆیە لە لایەن خۆمانەوە سەرەتای ئایەتەکە پشتگوێی دەخەین.

بێت.

ئیسلام دەڵێ یاساکانی قورئان بۆ هەموو شوێنێك‌و بۆ هەموو کاتێکە، کەواتە دەبوو ئیسلام خوێندنەوەی ووردتری بۆ تەواوی کۆمەڵگەکانی دەرەوەی نیوە دورگەی عەرەب بکردایەو بیست‌و سێ ساڵ لە ناوچەیەکدا خۆی قەتیس نەکردایە، دەبوو کلتورو نەریتی کۆمەڵگە جۆربەجۆرەکانی جیهانی بزانیبایە تا لە بەرژەوەندی گشتیدا یاسایەکی نوێی شارستانی بنوسیبایە کە بۆ هەموو جیهان شایستەی مومارەسەکردنی بێت. نەك یاسایەك کە پەیوەندییەکی توندوتۆڵو قووڵی بە نەریت‌و کلتووری یەك ناوچەی بچوکی نیوە دورگەی عەرەبەوە هەبێت‌و بگەڕێتەوە بۆ بەر لە هەزارو چوار سەد ساڵ. لەگەڵ ئەوەدا ئامانجیشی لەوە بێت ئەم نەریت‌و کلتورە ڕەشۆکیە بە هەموو شوێنێکی جیهاندا بەزۆری هێز بڵاوبکاتەوە.

دەروازەی سێهەم

بەپێی یاسای ئایەتەکە ئەوەی لە چوار ژنی ئازاد زیاتریان هەیە، دەبێ زیادەکان تەڵاق بدرێن. بۆیە هەر موسڵمانێك لە چوار ژن زیاتری هەبوایە موحەممەد فەرمانی پێدەکردن تەڵاقیان بدات. بەم بڕیارە کۆمەڵێك ژن بەبێ هۆ لە مێردەکانیان جیا کراونەتەوە،

یاخود پیاوەکە نەیزانیوە کامو کام لە ژنەکانی تەڵاق بدات. چ پیاوەکەو چ ژنەکان کەوتونەتە ناو بیرکردنەوەیەکی سەیرەوەو نەیانزانیوە چۆن چارەسەری ئەم مەسەلەیە بکەن.! ژنەکان مافیان لەو بڕیارەدا نەبووە کە کێ تەڵاق دەدرێو کێ تەڵاق نادرێ.

دەبوو قورئان رێگە نیشاندەری پیاوان بوایە تا لە تەڵاقدانی ژنەکانیاندا پێشینەیەکی مرۆییان لابێت، یاخود مافی ژنە تەڵاقدراوەکانی لەرووی ویژدانو مرۆییو دەروونییەوە دیاری بکردایەو هەروا بەئاسانی رێگەی نەدایە بەصەحابەکان گەمە بەم مافە سەرەتاییانەی ژنان بکەنو هەر هیچ نەبا ئەوانەی ببەخشیایە کەزیاد لەچوار ژنیان هەبووەو یاساکەی بۆ لەوەو دوا بەرقەرار بکردایە. یاخود بەلایەنی کەمەوە مانەوەی یان جیابوونەوەی بدایەتە دەست ژنەکان.

پێشتر کێشەیەکی هاوشێوە لەناو کۆمەڵگەی نیوە دورگەی عەرەبدا هەبووەو قورئان رێگە چارەی بۆ دانابوون، وەك لەسەرەتای باسەکەدا بە نموونە هێنامانەوە کاتێك باوکی خێزانێك بمردایە ژنەکانی وەك میرات بۆ کوڕەکانی دەمانەوەو ئەوانیش ئەم ژنانەیان لە خۆیان مارە دەکرد، دواتر قورئان حەرامی کردو وتی تا ئێستا هەرچی

kurd-islam.com کورد - ئیسلام

تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

کارێکی لەو جۆرە کرابێت قەیناکە بەڵام نابێت لەوەودوا کەس کاری وەها بکات چونکە حەرامە. ئەوەتا لەئایەتی (22 النساء)دا دەڵێت:

{وَلاَ تَنكِحُواْ مَا نَكَحَ آبَاؤُكُم مِّنَ النِّسَاء إِلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ}

ئەو ژنانە لەخۆتان مارە مەکەنەوە کەباوانتان مارەیان کردوون، مەگەر ئەوەی رابوورد.

لێرەدا دەبینین قورئان لەو کەسانە خۆش بووە کەژنی باوكو باپیریان لەخۆیان مارە کردۆتەوە. (إِلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ، مەگەر ئەوەی رابوورد)و حوکمەکە بۆ داهاتووە.

دەبوو لەبەرامبەر مەسەلەی فرەژنیشدا هەمان کاری بکردایەو بیگوتایە (إِلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ، مەگەر ئەوەی رابوورد) بەڵام نەیکردووەو ژنان کەوتوونەتە بەر بەزەیی موسڵمانانو پیاوانیش لەسەر هەوەسو ئارەزووی خۆیان ژنەکانیان هەڵبژاردووەو تەڵاقیان داون. لەکاتێکدا حوکمی فرەژنی زۆر لە حوکمی باوەژنی گەورەترە چونکە حوکمی باوەژنە یەك ژنی دەگرتەوە بەڵام حوکمی فرەژنی کۆمەڵێك ژنی دەگرتەوە. دژەوانەیەکی سەرسوڕهێنەر لەم دوو ئایەتەدا دەبینین.

ئاشکرایە زۆرێك لەپیاوان لەچوار ژن زیاتریان هەبووە، بەمەش دەبینین زۆرێك

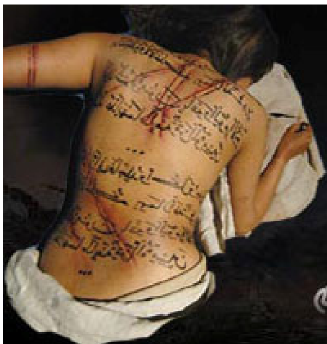
kurd–islam.com
کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

لەژنان، بەبێ ئەوەی هەڵەیەکیان کردبێت یاخود هیچ دەسەڵاتێکیان هەبووبێت، بەبێ هۆو بەبێ خواستی خۆیان تەلاق دراون. ئەمەش لەگەڵ ئەو عەدالەتەی ئیسلام باسی دەکات ناگونجێت، لەبەر ئەوەی ئایەتەکە لەبەرامبەر تەڵاقدانیاندا ڕێزێکی بۆ ژنەکان دانەناوەو هیچ مافێکیشی بۆ دیاری نەکردوون.

(قیس بن حارث) دەڵێ: ئەو کاتەی بوومە موسڵمان، هەشت ژنم هەبوو، پەیامبەر فەرمانی پێکردم کەچواریان هەڵبژێرم.[185]

هەروەها ابن کثیر لەتەفسیرەکەیدا نوسیویێتی:

لەکوڕی عومەرەوە دەگێڕنەوە کە(غەیلانی کوڕی سەلەمە) پێش ئەوەی ببێتە موسڵمان (دە) ژنی هەبووە، ئەو کاتەی دەبێتە موسڵمانو لەگەڵیشیدا ژنەکانیشی دەبنە موسڵمان، پەیامبەر فەرمانی پێدەکات تەنها چواریان هەڵبژێرێت.[186]

---

185 ابن القدامة: المغني في فقه الإمام أحمد بن حنبل الشيباني. عبد الله بن أحمد بن قدامة المقدسي أبو محمد. ولادة المؤلف541 وفاة المؤلف620 دار الفكر بـيروت1405 الطبعة الأولى عدد الأجزاء10: م7 ص 604

186 عَنْ اِبْن عُمَر أَنَّ غَيْلَان بْن سَلَمَة كَانَ عِنْده عَشْر نِسْوَة فَأَسْلَمَ وَأَسْلَمْنَ مَعَهُ فَأَمَرَهُ النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَخْتَار مِنْهُنَّ أَرْبَعًا) تفسير ابن كثير في تفسير الاية النساء 3. هەروەها بڕوانە: سنن الترمذي، النكاح عن رسول الله، باب ماجاء في الرجل يسلم وعنده عشر النسوة.

هەروەها (عروة بن مسعود الثقفی) دوانزە ژنی هەبووە, تەنها چواریانی هێشتۆتەوەو هەشتیانی تەڵاق داوە.[187]

هەروەها: عُمَيْرَة الْأَسَدِيّ قَالَ أَسْلَمْت وَعِنْدِي ثَمَان نِسْوَة فَذَكَرْت لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ " اِخْتَرْ مِنْهُنَّ أَرْبَعًا.[188]

عومەیرەی ئەسەدی دەڵێ کاتێك موسڵمان بووم هەشت ژنم هەبوو، ئەمەم بۆ پەیامبەر باس کرد، ئەویش پێی وتم: چواریان لێ هەڵبژێرە.

هەروەها (عبدالرحمن بن عوف) کەیەکێکە لە(دە) مژدەپێبەخشراوەکە (العشرة المبشرة) پێش موسڵمانبوونی بیست ژنی هەبووە، دوای موسڵمانبوونی شانزەیانی تەڵاقداوە.[189]

دیارە (غیلان)و (عروة)و (عُمَيْرَة)و (عبدالرحمن بن عوف)و (قیس)ی صەحابی چوار ژنی جوانیان بەدڵی خۆیان، یان چوار ژن کە لە هۆزێکی ناودارو سەرمایەدار بووبن بۆ بەرژەوەندیە تایبەتییەکانی خۆیان هەڵیانبژاردوونو ژنەکانی دیکە بەهۆی نەدارییەوە

---

187 ابن اثیر: کتاب النساء ص131

188 تفسیر ابن کثیرالنساء 3

189 عاطف سلام: فقیهات بین السنة والشیعة، مرکز الغدیر للدراسات الاسلامیة طبعة 2000 ص 129

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

یاخود ناشرینییەوە تەلاقیان داون بێئەوەی مافێکی ئەم تەلاقدانەیان بۆ دیاری کرابێت.
رەنگە کۆمەڵێك مافۆکەیان پێدرابێت بەلاّم لەرووی دەروونییەوە حوکمی ئیسلام لەم مافە خاڵییە.

موحەممەد ریگەچارەیەکی بۆ مافەکانی ئەو ژنانە پێنیشان نەداوە کەبەبێ هیچ هۆکارێك تەلاقیان دەدەن. دیاری نەکردنی مافێکی دەروونیو مرۆیی بۆ ژنە تەلاقدراوەکان لەقورئانو فەرموودەدا خاڵێکی دیکەی لاوازی ئیسلامە.

دەروازەی چوارهەم

تاکە مەرجێك بۆ ئەوەی پیاوی ئیماندار بەحەلاڵی چوار ژنی ئازاد بهێنێ ئەوەیە کە دەبێت پیاو لەنێوان ژنە ئازادەکانیدا دادپەروەر بێت، چونکە لە ئایەتەکەدا نوسراوە:

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ.[190]

ئەگەر ترسان لەوەی دادپەروەر نابن ئەوە یەك ژن بهێنن، یان ئەو ئافرەتانەی (کەنیزەکانەی) کە لە شەرِگەکاندا چنگتان کەوتوون.

---

190 النساء 3

لەراستیدا حوكمی (دادپەروەری، العدالة) حوكمێكی مەعنەوییەو ئادەمیزاد بەهۆی غەریزەكانییەوە، نەك لەگەڵ دەوروبەردا، بەڵكو لەگەڵ خواستەكانی دەروونی خۆشیدا ناتوانێت دادپەروەر بێت، چونكە پاڵنەرەكانی سێكس زۆر لەوە كاریگەرتربوون مرۆڤی ئەو ناوچەیە بتوانێ لەئاستیدا خۆی بگرێت! سەرباری ئەوەش لە تەواوی سەرچاوەكانی ئیسلامدا سنورێكی یەكلاكەرەوە بۆ دادپەروەری نەكێشراوە، بەڵكو زانایانی ئیسلام هەر یەكەیان لەتێڕوانینو بۆچوونەكانی خۆیانەوە راڤەی دادپەروەریان كردووەو لەسەر یەك پێناسە رێكنەكەوتوون. هیچ كەسیش لەدونیادا نەیتوانیوەو ناشتوانێ لەم بارەیەوە دادپەروەر بێت. ئەم راستییەش لەموحەممەد نەشاردراوەتەوەو لەكاتی خۆیدا بەئایەتێك ئاماژەی بۆ كردووە:

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ.[191]

هەرگیز ئێوە ناتوانن لەنێوان ژنەكاندا دادپەروەربن، لەكاتێكدا ئەگەر زۆر سووریش بن لەسەر ئەوەی كەدادپەروەر بن هەر ناتوانن.

دەروازەی پێنجەم

---

191 النساء 129

یەکێك لەو خاڵە گرنگانەی کەتا ئێستا کەس باسی نەکردووە ئەوەیە، ئەو مەرجە دادپەروەرییەی کە قورئان بۆ فرەژنی دایناوە، تەنها بۆ ژنە ئازادو سەربەستەکانەو بەهیچ شێوەیەك باس یان ئاماژە بۆ دادپەروەری لە نێوان ژنە کەنیزەکەکاندا ناکات. ئامۆژگاری پیاوان ناکات لەگەڵ ژنە کەنیزەکەکانیشدا دادپەروەر بن. هەرکاتێك باس لەکۆیلەو کەنیزەك بکرێت، زانایانی ئیسلام پاساوی ئەوە دەهێننەوە کە کۆیلەو کەنیزەك لەکاتی خۆیدا هەبوونو ئێستا نەماون.! وەك بڵێی خۆیان دان بەو راستییەدا بنێن کەقورئان لەئەزەلەوە نەنوسرابێتو تا ئەبەد بڕ ناکات. لە راستیدا ئەگەر بۆ ماوەیەکی کەمیش بێت ئیسلام مافی کەنیزەکی پێشێل کردووە. هەبوونی یان کڕینو فرۆشتنی کۆیلەو کەنیزەك لەقورئانو سوننەدا حەرام نەکراوە. موحەممەدو خەلیفەو صەحابەو موسڵمانان خاوەنی کۆیلەو کەنیزەك بوونو زۆربەیان کڕینو فرۆشتنیان پێوە کردوون. بەبێ مارەبڕینیش لەگەڵیان جووت ببوون. ئەم حەرام نەکردنەش تا ئێستاو هەتا هەتایشە حوکمی نەگۆڕی خۆی لە قورئاندا هەیەو هەتا هەتایشە خاڵێکی ڕەشە بەنێوچەوانی ئایینی ئیسلامەوە.

دەروازەی شەشهەم

لە ئایەتەکەدا کەنیزەك بەمرۆڤی تەواو دانەنراوە، لەبەر ئەم هۆیەش ژمارەیان دیاری نەکراوە. بەروونی نوسراوە چوار ژن، بەڵام ئەگەر دادپەروەر نەبن ئەوە یەك ژن یان ئەو کەنیزەکانەی هەتانن, بەبێ دیاریکردنی ژمارەیان. لەتەفسیرە باوەڕپێکراوەکەی ابن کەسیرو ئەوانی دیکەشدا هاتووە: (خوا) فرەژنی کەم کردووەتەوە بۆ چوار ژنی ئازاد لەگەڵ ژنی کەنیزەك بەبێ دیاریکردنی ژمارەیان. نوسیویانە ژمارەی کەنیزەك کەوتۆتە سەر ئارەزووی موسڵمانان.[192]

ئیمامی قورتوبی نوسیوێتی:

أَحَلَّ اللَّه تَعَالَى السَّرَارِيّ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِأُمَّتِهِ مُطْلَقًا.

خوای گەورە کەنیزەكو ئافرەتە ئەسیرکراوەکانی بۆ پەیامبەرو ئوممەتەکەی بە رەهایی حەڵاڵ کردووە.

لەناو تەواوی قورئاندا ژمارەی کەنیزەکەکان دیاری نەکراوەو پیاوی سەرپشك کردووە بەئارەزووی خۆیان کەنیزەك بهێنن!

192 بڕوانە تەفسیرەکانی ابن كثير، الجلالين، القرطبي، الطبري، لە تەفسیری ئایەتەکەدا. النساء3

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

دەبێ دان بەو راستییەدا بنێین کەچەند ئایەتێك باس لە ئازادبوونێکی سەرەتایی کۆیلە دەکەن، بەڵام ئەو ئازادییە نییە کە کۆیلەکان هاوتای خاوەندارەکانیان بکاتەوە بۆ یەك پلەو ئاستی ژیانی کۆمەڵایەتی. بۆ نموونە لەقورئاندا نوسراوە:

{وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ، فَكُّ رَقَبَةٍ، أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ}.[193]

تۆ چووزانی کۆسپو تەگەرە چییە، ئازادکردنی کۆیلەیە یان بەخشینی خۆراکە لەرۆژانی گرانیو نەهامەتیدا.

بەروونی لەئایەتەکەدا دیارە کە نوسراوە (ئازادکردنی کۆیلە یاخود بەخشینی خۆراك). وشەی (أَوْ) کە ماناکەی دەبێت بە (یا، یان، یاخود) هەردوو سزاکەو هەردوو ئایەتەکەی پێکەوە بەستۆتەوە. ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت کە کۆیلایەتی بەکڕینو فرۆشتینەوە حەرام کردبێت. ئەگەر وشەی (یان) لە ئایەتەکەدا نەبوایە ئیسلامییەکان دەیانتوانی پاساوێکی لەبار بۆ رەخنەکانمان بدۆزنەوە.

سەیر لەوەدایە راڤەکاران لە هەندێك شوێنی راڤەکانیاندا دەڵێن وشەی (رَقَبَةٍ) کە لە ئایەتەکەدا هاتووە مەبەستی لە دیلەکانی جەنگە نەك کۆیلە.

---

193 البلد 12و13و14

یاخود ئەم ئایەتە:

{لاَ يُؤَاخِذُكُمُ اللّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدتُّمُ الأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُواْ أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ}.[194]

لەم ئایەتەشدا هەر کەسێك سوێندی ناراست بخوات دەبێ چوار شت بکات تا خوا لێی خۆش دەبێت، یەکەم: یەك ژەم نان بدات بە دە کەسی هەژار، دووهەم: یان یەك جار پۆشاکیان بۆ بکرێت، سێهەم: یان کۆیلەیەك رزگار بکات، چوارهەم: یان دەبێت سێ رۆژ بەرۆژوو بێت. کەواتە ئەم ئایەتەش حەرامکردنی کۆیلەی تێدا نییە، بەڵکو لەبری سزا بەکار هێنراوە.

ئایەتێکی دیکەش هەیە پشتگیری ئەم بۆچوونەمان دەکات:

{وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَن يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلاَّ خَطَئًا وَمَن قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَئًا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلاَّ أَن يَصَّدَّقُواْ فَإِن كَانَ مِن قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مْؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ

---

194 سورة المائدة 89

مُّؤْمِنَةٍ وَإِن كَانَ مِن قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةً فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللّهِ وَكَانَ اللّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا}. [195]

لەم ئایەتەشدا هەرکەسێك بەهەڵە ئیمانداریك بکوژێت، جگە لە خوێنبایی، دەبێت کۆیلەیەکیش رزگار بکات. دیارە ئەمەش حەرامکردنی کۆیلە نییە.

{وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ}. [196]

ئەم ئایەتەش پێمان دەڵێت هەر کەسێك بەژنەکەی خۆی بڵێت تۆ دایکمیت، دەبێ کۆیلەیەك رِزگار بکات. دیارە ئەمەش حەرامکردنی کۆیلە نییە.

هەموو ئەو ئایەتانەی پەیوەندییان بە کۆیلەوە هەبێت باسی رزگاربوونی یەك کۆیلە دەکەن نەك هەمووی. ئەویش وەك سزایەك لەبەرامبەر هەڵەیەکدا. بەکورتی یەك ئایەتو یەك فەرمووده بەراشکاویو بێ پێچو پەناو بێهیچ مەرجێك نە لە قورئانو نە لە فەرموودەدا بەصەحیحو لاوازەکانیشەوە نییە کۆیلەو کۆیلایەتی حەرام بکات.

195 سورة النساء 92

196 سورة المجادلة 3

راڤەکارانیش زیاتر پشتگیری ئەم بۆچوونەمان دەکەنو دەڵێن ئەگەر پیاوێکی ئازاد چوار ژن بهێنێت ئەوا دەبێ کۆیلەکان دوو ژن بهێنن. ئیمامی گەورەو راڤەکاری باوەڕپێکراوی ئیسلام قورتوبی نوسیویێتی:

أَنَّ الْعَبْد لَا يَتزَوَّج إِلَّا اِثْنَتَيْنِ"و.و قَالَ الشَّافِعِيّ وَأَبُو حَنِيفَة وَأَصْحَابهمَا وَالثَّوْرِيّ وَاللَّيْث بْن سَعْد: لَا يَتزَوَّج الْعَبْد أَكْثَر مِنْ اِثْنَتَيْنِ "و.و وَرُوِيَ عَنْ عُمَر بْن الْخَطَّاب وَعَلِيّ بْن أَبِي طَالِب وَعَبْد الرَّحْمَن بْن عَوْف فِي الْعَبْد لَا يَنْكِح أَكْثَرَ مِنْ اِثْنَتَيْنِ " وَلَا أَعْلَم لَهُمْ مُخَالِفًا مِنْ الصَّحَابَة.[197]

نابێت کۆیلە لەدوو ژن زیاتر بهێنێت. شافعیو ئەبو حەنیفەو هاوەڵانیو سەوری لەیسی کوڕی سەعدیش دەڵێن نابێت کۆیلە لە دوو ژن زیاتر بهێنێت. هەروەها لە عومەری کوڕی خەتتابو عەلی کوڕی ئەبی تالبو عەبدوالرەحمانی کوڕی عۆفیشەوە دەربارەی کۆیلە وتویانە کە نابێت جگە لەدوو ژن زیاتر مارە بکات. کەسێکیش ناناسم لەم بارەیەوە لەگەڵ صەحابەکاندا ناکۆك بێت.

197 تفسير القرطبي في تفسير الاية.

ئەم قسەیەی قورتوبی راستییە حاشاهەڵنەگرەکانی ئیسلامان نیشان دەدات. ئیمامی گەورەی ئیسلامیش تەبەری هەمان بۆچوونی هەیە.[198] واتە هەردوو راڤەکارە مەزنەکی ئیسلام داندەنێن بە هەبوونی کۆیلایەتیو مافەکانیشیان نیوەی کەسێکی ئازادە.

دەتوانین رەخنەیەکی زۆر توند لەئیسلام بگرینو بلێین ئەم ئایینە واقیعی سەردەمەکەی خۆیمان نیشان دەداتو بۆ ئێستە شیاوو گونجاو نییە، لەبەر ئەوەی جگە لەپاراستنی بەرژەوەنییە بالاکانی چینێکی دیاریکراو لەپیاوانی نیوە دوورگەی عەرەبو پاراستنی ئەو کلتورە دێرینەی کەکۆمەڵگەکەی ئەو سەردەمە پێی راهاتبوون هیچ شتێکی ئەوتۆی بۆ خۆشبەختیو بەختەوەریو ئازدی مرۆڤ نەهێناوەو ئامانجی لەیەکسانی ئینسانەکان نەبووەو ناتوانێت بۆ هەموو سەردەمێكو بۆ هەموو شوێنێك دەوری ئیجابی بگێرێت.

دەروازەی حەوتەهەم

ئیسلام بەبێ ئەوەی ئیجابیاتی راستو رووغان بۆ دیاری بکات، حیکمەتی فرەژنیمان بەشێوەیەکی لۆژیکانە بۆ روون ناکاتەوە. تەنها ئەوەندە دەڵێت چوار ژنو ژمارەیەکی

198 تفسير الطبري في تفسير الاية.

دیاری نەکراو لە کەنیزەك حەڵاڵەو شەریعەتی ئیسلامە هەر بۆیە دەروازە بۆ تێبینەرانو بیرمەندانی ئیسلام کراوەتەوە بەخەیاڵی خۆیان پاساوی شەرعی بۆ ئەم کلتورە نائینسانییە بدۆزنەوەو چەندین پاساوی بۆ فەراهەم بهێنن.

لێرەوە پێویست دەکات ئایەتێکی لەم چەشنە، کە باس لەفرەژنی دەکات قورئانو موحەممەدو بیرمەندانی ئیسلام بخەینە بەردەم گفتوگۆیەکی لۆژیکانەو قسە لەسەر ئەو پاساوانە بکەین کە ئیسلام بۆ ئەم ئایەتە هەیەتی. ئەو پرسیارانەش بکەین کە ئیسلام ناتوانێ وەڵامیان بداتەوە. لەو پاساوە هەرە دیارو گرنگو بەربڵاوانەی کەئیسلام بۆ فرەژنی هەیەتی ئەم چەند دانەیەیە:

یەکەم: گەر ژنەکە منداڵی نەبێت، بۆ ئەوەی ئەو خێزانە بەبێ منداڵ نەمێننەوە پیاوەکە دەتوانێت ژنێکی دی بهێنێت تامنداڵیان ببێتو خێزانی تەواو دروست بکەن. دووهەم: گەر ژنەکە نەخۆشییەکی کوشندە یان درێژخایەنی هەبێت، ئەوە پیاو دەتوانێت ژنێکی دی بهێنێت بۆ ئەوەی لەگەڵ ئافرەتانی دەرەوە بە شێوەیەکی حەرام سێکس نەکات. سێهەم: ئەو کاتەی ژن دەکەوێتە تەریی خۆیەوە چەند رۆژێك پیاوەکە ناتوانێت سێکس لەگەڵ ئەو ئافرەتە بکات، جا بۆ ئەوەی پیاو زینا نەکات ژنی دیکەی هەبێت باشە.

چوارهەم: زۆر پیاوان هەن هێزی سێکسییان زۆرەو بە یەك ژن ناتوانن هەوەسی سێکسییان دابمرکێننەوە، جا لەجیاتی ئەوەی زینا بکەن باشتر وایە ژنی دیکە بهێنن.

پێنجهەم: ئەگەر لەکۆمەڵگەیەکدا رێژەی ژن لەپیاو زیاتر بوو، بۆ ئەوەی ژنان بەبێ شوو نەمێننەوە ئەوە پیاو دەتوانێ ژنی دیکە بهێنێت.

تاکە چارەسەرێك بۆ ئەم کێشانەی دیاریمان کردن کە پێنج دانەن، قورئانو پەیامبەری ئیسلام حوکمی (فرەژنی)یان داهێناوەو چوار ژنەو دەیانو سەدان کەنیزەك، بۆ پاراستنی پیاوی موسڵمان لەکاری دزێوی زینا بۆ هەتا هەتا، بەچارەسەری بنەڕەتی دەزانن.

پێچەوانەی چوار ژنەش کەدەکاتە چوار پیاو، واتە یەك ژنو چوار مێرد، لەئیسلامدا بەتەواوەتی رەتکراوەتەوە. تاکە پاساوێکیش بۆ ئەم حەرامکردنە رەهایە ئەوەیە گەر ژنەکە منداڵێکی بوو کەس نازانێت لەنێوان چوار پیاوەکەدا باوکی حەقیقی منداڵەکە دیاری بکات.

ئیسلام پێی وایە ئەو پێنج حاڵەی دیاریمان کردوون باشترین پاساون بۆ فرەژنی. ئەگەرچی ئەم پاساوانە لەناو قورئاندا نەهاتوونو بیروزادەی زانایانی ئیسلامن، ئێمەش ناچار دەبین پەنا بۆ لۆژیكو واقع ببەینو وەڵامی پاساوەکانیان بدەینەوە.

یەکەم: ئەگەر ژن منداڵی نەبوو، ڕێگە دەدرێت بەپیاو فرەژنی بکات بۆ ئەوەی منداڵیان ببێت. بەڵام قورئانو موحەممەدو زانایانی ئیسلام پێمان ناڵێن ئەی ئەگەر هۆی منداڵ نەبوون بگەڕێتەوە بۆ پیاو، ئایا ژنەکە چی بکات؟ بەمانایەکی تر، ئێستا زانست هەیەو دەتوانرێت ئەوە روون بکرێتەوە لە زۆر حاڵەتدا هۆی منداڵ نەبوونەکە بگەڕێتەوە بۆ ئەو نەخۆشیانەی کەلەپیاواندا هەن، ژنەکەش دەیەوێت منداڵی ببێت، ئایا ماف ئەدرێ بە ژن، وەك ئەوەی بەپیاو دراوە، کە چەند مێردی بکات بۆ ئەوەی منداڵی ببێت؟؟ چارەسەری ئیسلام بۆ ئەم کێشەیە چییە؟ تاکە وەڵامی ئەم ئایینە بۆ ئەم پرسیارە ئەوەیە کە ژنەکە دەتوانێ داوای تەڵاق بکات.

دووهەم: ئەگەر ژن نەخۆشی کوشندە یان درێژخایەنی هەبوو ڕێگە دەدرێت بەپیاو فرەژنی بکات. بەڵام قورئانو موحەممەدو زانایانی ئیسلام پێمان ناڵێن ئەگەر دەرکەوت نەك ژنەکە بەڵکو پیاوەکە نەخۆشی کوشندە یان درێژخایەنی هەبوو، ئایا بەهەمان شێوە

ژن مافی هەیە مێردی تری هەبێت؟؟ چارەسەری ئیسلام بۆ ئەم کێشەیە چییە؟ دووبارە تاکە وەڵامی ئەم ئایینە بۆ ئەم پرسیارە ئەوەیە کە ژنەکە دەتوانێ داوای تەڵاق بکات.

سێهەم: ئەگەر پیاو لەرووی سێکسەوە ئارامی نەگرت، ڕێگەی پێدەدرێت فرەژنی بکات تا لە سێکس تێر بێتو زینا نەکات. بەڵام قورئانو موحەممەدو زانایانی ئیسلام پێمان ناڵێن ئەگەر ژنەکە هێزی سێکسی زۆر بوو، وە نەیتوانی ئارامی یەکمێردی بگرێ یاخود مێرد نەیتوانی تێری بکات، چاری ئەمە چییە؟ ئایا ڕێگە بەژن دەدرێ لەگەڵ کەسێکی تردا مێرداری بکات؟؟ دیسانەوە تاکە وەڵامی ئەم ئایینە بۆ ئەم پرسیارە ئەوەیە کە ژنەکە دەتوانێ داوای تەڵاق بکات.

چوارهەم: ئەگەر ژنەکە کەوتە نێو تەڕیی خۆیەوەو تا تەواوبوونی ماوەکەی ڕەنگە پیاوەکە ئارام نەگرێت، جا بۆ ئەوەی پیاو زینا نەکات ڕێگەی پێدراوە فرەژنی بکات. بەڵام قورئانو موحەممەدو زانایانی ئیسلام پێمان ناڵێن ئەگەر پیاوەکە کەوتە ناو گەشتو سەفەرێکی چەند ڕۆژیو ئەم ژنە وەك مێردەکەی نەیتوانی لەرووی سێکسییەوە ئارام بگرێت، ئایا ڕێگە بەژن دەدرێ لەگەڵ کەسێکی تردا مێرداری

بکات؟؟ چارەسەری ئیسلام بۆ ئەم کێشەیە چییە؟ جارێکی دیکەش تاکە وەڵامی ئەم ئایینە بۆ ئەم پرسیارە ئەوەیە کە ژنەکە دەتوانێ داوای تەڵاق بکات.

پێنجەم: ئەگەر لە کۆمەڵگەیەکدا ژمارەی ژنان چەندین ئەوەندەی ژمارەی پیاوان بوون، ڕێگە بەپیاو دەدرێت فرەژنی بکات تا ژنەکان بەبێ مێرد نەمێننەوە، بەڵام قورئانو موحەممەدو زانایانی ئیسلام پێمان ناڵێن ئەی ئەگەر لە کۆمەڵگەیەکدا ژمارەی پیاوان چەندین ئەوەندەی ژمارەی ژنان بوون، جگە لە چەند مێردی چارەسەری ئیسلام بۆ ئەم کێشەیە چییە؟ لە ئیسلامدا وەڵامی ئەم پرسیارە نییە.! هەر ئەوەندەیە، ئەگەر ژنان بەوە ڕازی نەبوون پیاوەکانیان ژنی دیکەیان هەبێتو ئەوانیش ژنیان هێنا، داوای جیابوونەوە بکەن.

پاساوەکانی قورئانو موحەممەدو زانایانی ئیسلام لەم جۆرە پرسیارو کێشانەدا دیار نییە. بەڕاستی ئایینی ئیسلام کۆمەڵێك پاساوی نالۆژیکی بۆ فرەژنی هەیەو تەنها یەك چەمکیش دەتوانێ بەرگری لێبکاتو لەهەموو ڕەخنەیەك ڕزگاری بکات، ئەویش ئەوەیە زۆر بەراشکاوانە ڕایبگەیەنن ئافرەتان لەگەڵ پیاوان لەیەك پلەو ئاستی کۆمەڵایەتیو ڕۆشنبیریو ئابووریو زانستیو مێژوویيو ئینسانیدا نین. ئەمەش ڕاستییە.

مەسەلەی چوار پیاو بۆ یەك ژن لەلای ئیسلام حەرام کراوە. ئەمەش کارێکی شیاوو لۆژیکیو شارستانییە. بەڵام پاساوی ئیسلام بۆ ئەم رەتکردنەوەیە تا بلێی لاوازە. پاساوەکەشیان ئەوەیە، ئەگەر ژنێك لە چوار پیاو منداڵی بوو کەس ناتوانێت باوکی منداڵەکە لەنێوان چوار پیاوەکەدا دەستنیشان بکات. ئەم پاساوەش زۆر لاوازەو نازانستییە، چونکە بەتاقیگەی زانستیو لەماوەیەکی کەمدا دەتوانرێت بزانرێت کام لە چوار پیاوەکە دەبێتە باوکی منداڵەکە.[199]

گەر لەپاساوەکان وردبینەوە بەڕاستی سەرمان دەسوڕمێت قورئانو موحەممەدو زانایانی ئیسلام تاکە پاساوێکی زانستیو لۆژیکیان بۆ حەڵاڵکردنی فرەژنی نییە. فرەژنی تەنها لەسێکسدا دەبیننەوەو تەنهاو تەنها بەهەوەسی غەریزەکانی پیاویشەوە دەیبەستنەوە. لەم پاسایەشدا سەرەتاییترین مافی ژنیان دیاری نەکردووە، بەڵکو مافەکانیشیان پێشێل کراوە.

---

199 ئەو تۆوەی پیاو لەکاتی جووتبووندا فڕێی دەداتە رەحمی ژنەکەوە بریتییە لە ملیۆنەها خانە، ئەگەر تۆوی چەندین پیاو وەربگیرێتو لەناو یەك پیاڵەدا تێکەڵ بەیەکتر بکرێنو لەرێگەی سرنجەوە بخرێنە ناو رەحمی ژنەوە دوای زکپڕ بوون دەتوانرێت لەرێی تاقیگەی پزیشکییەوە یەکێك لەخانەکانی ئەو منداڵە وەربگیرێتو بەپشکنینی زانستی لەماوەیەکی زۆر کەمدا باوکی بناسرێتەوە، چونکە ژن بۆ زکپڕبوونی لەو ملیۆنەها خانەیە تەنها یەك خانە وەردەگرێت کە ئەویش هی یەك پیاوە.

ئەزموون ئەوەی سەلماندووە کەفرەژنی ممارەسەیەکی دارِماوی کۆمەلاّیەتیە. بەرێکەوتو بەشێوەیەکی زۆر دەگمەن لەدونیادا هەلّدەکەویَ پیاوێك بتوانیَ لەنێوان دوو ژنیدا دادپەروەر بێت. یاساکانی قورئانیش دەبیَ بۆ گشت بێت نەك حالّەتی دەگمەنو شاز.

دەروازەی هەشتەم

لە برِگەو مادەکانی مافی مرۆڤی ئەم سەردەمە هاوچەرخو شارستانیەدا هاتووە کە نابێت کۆیلەداری هەبێت. لەلایەن دەولّەتە عەلمانیو پێشکەوتووەکانەوە مامەلّەی کرِینو فرۆشتنیان حەرام کراوەو سزای یاسایی لەسەرە. بەم بەلّگەیەش ئەوە تێدەگەین کە کۆیلە وەك هەر ئادەمیزادێکی دی مرۆڤەو ئازادەو لەیەك ئاستی یەکسانیدان.

هەرچەندە ئیسلامییەکان سوور بن لەسەر یەکسانیی ژنە کۆیلەو ئازادەکان، بەم ئایەتە دەردەکەوێت فرەژنی حەرام نەکراوە. بەو بەلّگەیەی لە ئایەتەکەدا ژمارەی ژنە ئازادەکان دیاری کراوە بەلاّم ژمارەی کەنیزەکەکان دیاری نەکراوەو موسلّمانان دەتوانن زیاد لەچەندین کەنیزەکیان هەبێت! گەر ئیسلام لەنێوان ژنە ئازادەکانو ژنە

کەنیزەکەکاندا یەکسانی دروست بکات دەبوو ئایەتەکە ژمارەی کەنیزەکەکانیشی دیاری بکردایە بەڕێژەی ئازادەکانو ڕاڤەکارانیش لە ڕاڤەکانی خۆیان پەشیمان ببنەوە.

دەروازەی نۆهەم

لەم ئایەتەدا ئەوە دیاری نەکراوە گەر کەسێك ژنهێنانەکەی گەیشتە چوار دانە ئیتر ژنهێنانی دیکەی لیّ حەرام کرابێت. بەڵکو ئەو دەروازەیەی بەوالآیی هێشتووەتەوە بە ئارەزووی خۆی ژن تەڵاق بداتو ژنی دیکە بهێنێتەوە. لەڕێگەی بەکارهێنانی وشەیەکەوە کە لە ئیسلامدا پێی دەگوترێت (تەڵاق) پیاو دەتوانێت چەندین ژن تەڵاق بداتو چەندین ژنی دیکە مارە بکاتەوە. بەم پێیەش دەتوانین بڵێین موسڵمانان لەژیانیاندا دەتوانن نەك چوار ژن بەڵکو ببنە خاوەنی دەیانو سەدان ژن. بەڵگەی ئەوەش هەیە کە ئەم قسەیەمان ڕاستە. تەڵاقدانی ژنە زیادەکانو هێشتنەوەی چواریان لەسەر حوکمی ئایەتەکە بەشێوەیەکی بەرچاو پراکتیك کراوەو موسڵمانان بەم حیلە شەرعییە ژنی دیکەیان هێناوە.

حەسەنی کوڕی ئیمامی عەلی، لەکاتێکدا حسێنی برای لەململانێی دەوڵەتی معاویەدا غەرقی خوێن بوو بوو، ئەم زاتە کۆمەڵ کۆمەڵ ژنی هێناوەو تەلاقی دەدانەوە. بەپێی سەرچاوەکان لەژیانیدا نەوەد ژنی هێناوە[200]

(عبدالرحمن بن عوف) کەپێش موسڵمانبوونی بیست ژنی هەبوو، دواتر کەبووە موسڵمانو شانزەیانی تەڵاقدا، بەرگەی حوکمی ئەم ئایەتەی نەگرتووەو پاش ماوەیەك یەك یەكو دوو دوو ژنەکانی تەڵاق دەدانو ژنی دیکەی دەهێنایەوە. مێژوونوسان دەڵێن لە ماوەی حەوت ساڵدا سیو شەش ژنی هێناوە. جگە لەو کەنیزەکانەی کەدەیکڕینو دەیفرۆشتنو هەمووشیان بۆ جووتبوون لەگەڵیاندا حەڵاڵ بوون.[201]

ئەم سێ ناوەی وەك نموونە باسمان کردوون یەکێکیان کچەزای موحەممەد بووەو ئەوی دیکەیان خەلیفە بووەو ئەوی دیکەشیان یەکێك بووە لە دە کەسە مژدە پێبەخشراوەکە (العشرة المبشرة) هەرسێکیان بەڵگەن بۆ راستی بۆچوونەکەمان.[202]

---

200 السیوطي: جلال الدین السیوطي. تأریخ الخلفاء.. دار المعرفة - بیروت لبنان.. الطبعة الثالثة 1997عدد الأجزاء1.ص191

201 د. عاطف سلام: ص 129

202 **لەبەشی تەڵاق و مارە بە جاشدا زانیاری زیاتر لەو بارەیەوە دەدەین**

ئەم ناوە (دە مژدە پێبەخشراوەکە، العشرة المبشرة) دە صەحابەی ناودارو ناسراوی مێژووی ئیسلامن. لەلایەن موحەممەدەوە مژدەی ئەوەیان پێدرابوو، بێ لێپرسینەوەی کاروکردەوەکانیان لە ژیانی دونیایاندا، باشیان کردبێت یان خراپ، بێ لێپرسینەوە یەکسەر دەچنە بەهەشتەوە. ناوەکانیان لای موسڵمانان نامۆ نییە. هەر یەك لەوانە کۆمەڵێکی زۆر رووداویان لێدەگێڕنەوەو باسی کاروکردەوەی زۆریان دەکەن. بۆیە دەکرێت، بۆ دڵنیابوون لەو بەڵگانەی دەیانهێنینەوە، چاوی خوێنەر بە سیناریۆی ژمارەی ژنانی ئەم کەسایەتییانە رۆشن بکەینەوە، تا بتوانین لەوانەوە واقیعی سەردەمی موحەممەد روونتر ببینین. لەو دە کەسە چواریان خەلیفە بوون، لە دوای مردنی موحەممەد یەك لە دوای یەك دەسەڵاتیان گرتووەتە دەست، واتە نموونەی راستەقینەی جێبەجێکەری یاساکانی ئیسلامن.

أ- ابو بکر الصدیق

ئەبوبەکری صدیق چوار ژنی هەبوو:

(1)-(قتیلة).. لەهۆزی (عامر بن لؤی).

(2)-(ام رمان بنت الحارث) دایکی عائیشە

(3)–(اسماء بنت عميس الخثعمية)

(4)–(حبيبة بنت خارجة بن زيد)[203]

ب – عمر بن خطاب

نۆ ژنی هەبووە:

(1)– (زينب بنت مظعون).

(2)– ام كلثوم بنت علي بن ابي طالب

(3)–جميلة بنت عاصم

(4)–مليكة بنت جرول الخزاعية

(5)–لهية

(6)–عاتكة بنت زيد

(7)–ام ولد

(8)–فكيهة (ام زينب)

(9)–ام حكيم بنت الحارث بن هشام[204]

---

203 خليل عبدالكريم، الصحابة والصحابة، السفر الثاني، مطبعة السيناء ، القاهرة، الطبعة الاولى1997ص 359

ج - عثمان بن عفان

نۆ ژنی هەبووە:دووانیان کچی موحەممەد بوون:

(1)-ام كلثوم بنت محمد (كچی موحەممەد)

(2)-رقية بنت محمد (كچی موحەممەد)

کاتێك عوسمان کچی دووهەمی موحەممەدی هێنا ژنانی قورەیش دەیانگوت:

أحسن شخصين رأى إنسان....رقية وبعلها عثمان

چاکترین کەسانێ ببینێ ئینسان.... روقییەیەو مێردەکەی عوسمان

(3)-فاختة بنت غزوان

(4)-بنت جندب بن الازد

5- فاطمة بنت الوليد

(6)-ام البنين بنت عينية بن حصن

(7)-رملة بنت شيبة

(8)-نائلة بنت الغرافصة

---

204 نفس المصدر ص 359-360

(9)–ام ولد.[205]

د – علي بن ابى طالب

نۆ ژنی هەبووە:

(1)–فاطمة بنت محمد (کچی موحەممەد)

(2)–خولة بنت اياس

(3)–ليلى بنت معوذ

(4)–ام البنين بنت حزام

(5)–ام ولد

(6)–اسماء بنت عميس

(7)–ام حبيب الصهباء

(8)–بنت ابى العاص

(9)–ام سعد بنت عروة[206]

جگە لەچوار خەلیفەکە ئەمانە شەش مژدە پێبەخشراوەکەن.

---

205 نفس المصدر ص 360

206 نفس المصدر ص 361

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

هـ - طلحة بن عبيدالله

ئەویش نۆ ژنی هەبووە:

(1)–حمنة بنت جحش

(2)–سعدى بنت عوف

(3)–ام ابان بنت عتبة بن ربيعة

(4)–خولة بنت القعقاع

(5)–ام كلثوم بنت ابى بكر

(6)–الفرعة التغلبية

(7)–ام الحارث بنت قسامة

(8)–ام الصعبة

(9)–مريم[207]

و - الزبير بن العوام

شەش ژنی هەبووە

207 نفس المصدر ص 362

(1)–اسماء بنت ابى بكر

(2)–ام خالد بنت خالد بن سعيد

(3)–الربان بنت انيف

(4)–زينب بنت مرثد

(5)–ام كلثوم بنت عقبة

(6)– الجلال بنت قيس[208]

ز – عبدالرحمن بن عوف

سی وشەش ژنی هەبووە، بەڵام بیستیان ناسراون.

(1)–ام كلثوم بنت عتبة بن ربيعة

(2)–تماضر بنت الاضبح

(3)–ام كلثوم بنت عقبة بن ابي معيط

(4)–ام ابراهيم

(5)–سهلة بنت عاصم

208 نفس المصدر ص 363

(6)–بحرية بنت هانیء

(7)–سهلة بنت سهيل

(8)– ام حكيم بنت قارظ

(9)– بنت ابى الخشخاش

(10)– اسماء بنت سلامة

(11)– ام حريث بنت سبـي

(12)– ام مجد بنت يزيد

(13)– عراك بنت كسرى

(14)– ام عروة

(15)– ام يحى

(16)– ام بلال

(17)– بنت شيبة بن ربيعة

(18)– ام حميد

(19)– زينب بنت الصباح

(20)- بادنة بنت غيلان[209]

ح - سعد بن مالك

ئەويش يانزە ژنى هەبووە

1- ابنة شهاب

2- بنت قيس بن معدى

3- ام عامر بنت عمر

4- زيَدَ بنت الحارث

5- خولة بنت عمرو

6- أم هلال بنت ربيع

7- ام حكيم بنت قارظ

8- سلمى بنت حفص

9- ظبية بنت عامر

10- ام حجير

---

209 نفس المصدر ص 363-364

11- ام ولد.[210]

لە کۆی هەشت کەس، زۆرو کەم 77 ژنیان هەبووە. گرنگترین هۆکاریش هێزو خرۆشاندنی سێکس بووە. دیارە ئەم ژمارەیە بەبێ کەنیزەکو ئەو ژنانەی موتعەیان لەگەڵدا کردوون. چیرۆکی سەیرو سەمەرەش لە شێوەی ژنهێنانەکانیاندا هەیە. لێرەدا نموونەیەکی سادە دەهێنینەوە: (ام ابان بنت عتبة) لەگەڵ مێردەکەیدا لە (شام) بووە، ژنێکی زۆر جوانو قەشەنگ بووە. کاتێك مێردەکەی کوژراوە، گەڕاوەتەوە بۆ مەدینە. لەبەر ئەوەی خاڵۆژنی مەعاویە بووەو جوان بووە، عومەری کەڕی خەتتابو عەلی کوڕی ئەبی تالبو دووان لەمژدەپێبەخشراوەکان، زوبێرو تەڵحە، بەجارێ چوار کەس, چوونەتە داوایو ئەویش شووی بە تەڵحە کردووە.[211]

(عاتکە بنت زید) ئامۆزای عومەری کوڕی خەتتاب. ئافرەتێکی جوانو قەشەنگ بووە. یەکەمجار شووی کردووە بە(عبدالله بن ابی بکر)، (کوڕی ابوبکری صدیق) زۆر یەکتریان خۆشویستووە، دوایی پێیان تەڵاق داوە. تینی ئارەزووی سێکسی لەلایەکەوە

---

210 نفس المصدر ص 364-265

211 ابن اثير: اسد الغابة في معرفة الصحابة، الكُنى من النساء الصحابيات، حرف الهمزة، أم أبانِ بِنْت عُتْبَة.

جوانییەکەی لەلایەکی دیکەوە وای لە عومەری کوڕی خەتتاب کردووە بەزۆر بیکات بە ژنی خۆی.[212] سێهەم جار شوو دەکات بە زوبێری کوڕی عەوام، عەلی کوڕی ئەبی تاڵب داوای دەکاو دواتر پەشیمان دەبێتەوە.[213] دواتر شوو دەکات بە کوڕەکەی (حەسەنی کوڕی علی کوڕی ئەبی تاڵب) ئەویش دەرمانخوارد دەکرێو عاتکە دوای چوار شوو، بەبێ مێرد دەمێنێتەوە.

پێناسەکردنی ئەم رەوشتە رزیوەی ئیماندارانی ئیسلام لەلای مێژوونوسێکی ناوداری ئیسلامە (ابن قیم) کە وتویەتی:

أربعٌ لا يشبعن من أربع: عينٌ من نظر، وأذنٌ من خبر، وأرضٌ من مطر، وأنثى من ذكر.[214]

چوار شت لە چوار شت تێر ناخۆن: چاو لە ڕوانین، گوێ لە هەواڵ، زەوی لە باران، زێش(قو)یش لە چووک(ك)دا.

دەروازەی دەهەم

---

212 الطبقات الكبرى لابن سعد, الجزء السادس,ص195

213 ابن اثير: كتاب النساء، حرف(ع) عاتِكَة بِنْت زيد.

214 ابن قيم الجوزية، أخبار النساء ص198

لەراستیدا هەردوو ئایەتەکە (النساء3-النساء129) زیادەنو دەبوو لەجێی هەردووکیان یەك ئایەت بنوسرایە. ئایەتی یەکەم پێمان دەڵێت گەر دادپەروەربوون دەتوانن چوار ژن بهێنن، لەئایەتی دووهەمیشدا پێمان دەڵێت هەرگیز ناتوانن دادپەروەر بن.! جائەگەر ناتوانین دادپەروەر بین چ پێویستی بەوە دەکرد دوو ئایەتی بۆ تەرخان بکرێت کەوا شوێنێکی گرنگ لەژیانی موسڵمانناندا داگیر بکات.!؟ ئیعجازی قورئان داوای ئەوە دەکات هەردوو ئایەتەکە یەکێك بوونایەو لەجێی هەردووکیان بنوسرایە (یەك هاوسەرتان هەبێت بۆ دادپەروەریتان باشترە) ئەوکاتە تێدەگەیشتین لەبەر نەتوانینمان بە مومارەسەکردنی دادپەروەری نابێ لەیەك هاوسەر (هاوسەر نەك ژن زیاترمان هەبێت. ئەم زیادەڕەوییەی کە هەیە لەئیعجازی قورئان کەم دەکاتەوە.

دەروازەی پانزەهەم

وەك لەئایەتەکەدا هاتووە مەرجی فرەژنی دادپەروەرییە، گەر پیاوان نەیانتوانی دادپەروەر بن ئەوە ناتوانن چوارو سیانو دووان بهێنن بەڵام دەتوانن یەك ژنو چەندین کەنیزەکیان هەبێت. لێرەدا قورئان باسی دادپەروەری بۆ یەك ژن ناکات! ئەگەر پیاوان دادپەروەر نەبن هیچ نەبێت دەتوانن یەك ژن بێنن، یاخود دەتوانن کۆمەڵێك ژنە

کەنیزەك بهێنن. کەواتە پیاوێك چەند نادادپەروەر بێت مافی ئەوەی هەیە ژن بخاتە ژێر هەڵسوکەوتو بڕیارە ناراستو نادروستو نادادپەروەرییەکانی خۆیەوە..! ئەمە سەرباری ئەوەی کەباس لەمافەکانی ژنە کەنیزەکەکان ناکاتو بۆ بڕیارە نادادپەروەرییەکەی پیاوان ماوەتەوە.

ئە نجام

راستییەکەی ئەوەیەو ئەزموونیش ئەوەی سەلماندووە کە پیاوانی سێکسبازی ئیسلام، لەسەر کەرامەتی ژن، شەرعیان دروست کردوە. جگە لە کەنیزەك کە مومارەسەی سێکسیان لەگەڵ دەکەن، دەتوانن دوو دوو، سێ سێ، چوار چوار، ژن بهێننو تەلاقیان بدەنو دوانو سیانو چواری دیکە بهێننەوە. بە هەموو شێوەیەکیش مافی ژنیان پێشێل کردووە. لەئەنجامدا دەتوانین بلێین:

1- لەئایەتەکەدا چەند وشەیەکی زیادەی تێدایە پەیوەندی بەحوکمی ئەو ئایەتەوە نییە.

2- ئەم ئایەتە دەورێکی ئیجابی لەسەر گەندەڵی سێکسیی پیاوی موسڵمانی کەم نەکردەوەو ناشتوانێ کەمی بکاتەوە.

کورد - ئیسلام kurd–islam.com
تێروانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنه‌وه‌یه‌کی ره‌خنه‌گرانه بۆ ئیسلام
ئه‌م کتێبه‌م دیاریه بۆ (په‌رتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خه‌مه قووڵه‌کانی خوێنه‌ر هه‌ناسه‌کانی درێژترو وردبینیه‌کانی هه‌میشه روونتر بێت. گه‌شبینم به‌وه‌ی که ئه‌م ماڵپه‌ره له پاشه‌رۆژدا ده‌بێته هۆیه‌ک بۆ وه‌لاوه‌نانی خورافه‌و ئه‌رشیف و پێگه‌یه‌کی گه‌وره بۆ خوێندنه‌وه‌ی مه‌عریفه‌ی کوردی. مه‌ریوان هه‌ڵه‌بجه‌یی

3- ئایه‌ته‌كه رێگه‌چاره‌ی بۆ ئه‌وانه دانه‌ناوه كه‌زیاد له‌چوار ژنیان هه‌بووه، بۆ ده‌ستبه‌رداربونیان.

4- هیچ مافیێك بۆ ئه‌و ژنانه دانه‌نراوه كه‌به‌هۆی ئه‌م ئایه‌ته‌وه ته‌ڵاق ده‌دران.

5- مه‌رجی فره‌ژنی دادپه‌روه‌رییه‌و دادپه‌روه‌ریش مه‌حاڵه جێبه‌جێ بكرێت.

6- ده‌بوایه ئه‌م ئایه‌ته مه‌نسوخ بوایه به‌ئایه‌تی 129ی هه‌مان سوره‌ت. به‌ڵام له‌به‌ر زۆریی غه‌ریزه‌ی سێكسی پیاوه موسڵمانه‌كان ئه‌م كاره نه‌كراوه.

7- له‌به‌ر ئه‌وه‌ی كه‌نیزه‌كه‌كان وه‌ك مرۆڤێك حیسابیان بۆ نه‌كراوه، دادپه‌روه‌ری ته‌نها بۆ ژنه ئازاده‌كان دیاری كراوه‌و ئه‌م مافه ژنه كه‌نیزه‌كه‌كانی نه‌گرتووه‌ته‌وه.

8- ئه‌گه‌ر پیاو دادپه‌روه‌ریش نه‌بێت ده‌توانێ ژنی هه‌بێت.

9- له‌ئیسلامدا كه‌نیزه‌ك وه‌ك ئازاده‌كان مرۆڤی ته‌واو نین بۆیه ژماره‌یان بۆ دیاری نه‌كراوه.

10- به‌بێ هیچ پاساوێك رێگه‌یان له‌كۆیله گرتووه كه‌نابێت له‌دوو ژن زیاتر بهێنن.

11- ئه‌و پاساوانه‌ی ئیسلام بۆ فره‌ژنی هه‌یانه لۆژیكی نین‌و بۆ سه‌رده‌مانێك ده‌شێ كه كۆمه‌ڵگه‌كان له‌ناو په‌یڕه‌وو ره‌فتارێكی ته‌واو ره‌شۆكیدا بژین.

12– پاساوەکانی ئیسلام بۆ فرەژنی لەگەڵ زانستدا یەك ناگرنەوە.

13– لەئایەتەکەدا بڕوای تەواوی ئیسلام بەهەبوونی کۆیلە دووپات کراوەتەوە.

14– ئایەتەکە نەیتوانی رێگە لەخەلیفەو صەحابەکانو ئیمانداران بگرێت تەنها چوار ژنیان هەبێت، بەڵکو توانیویانە لەرێگەی بەکارهێنانی زاراوەی تەلاقەوە زیاد لە دە ژنی دیکە بهێنن.

15– هەبوونی دوو ئایەتو جیبەجێ نەکردنی ناوەڕۆکەکەشیان بەشێوەیەکی مرۆیانە لەئیعجازی قورئان کەمدەکاتەوە.

16– ئیسلام ئایینی پیاوانی جەنگاوەرو سەرمایەدارو سێکسبازەکانە! لەهەر شوێنێکی قورئاندا پێچەوانەی ئەم راستییە ئایەت هەبوبێت پشتگوێ خراوە.

کۆتایی

هەستو هەستوەرەکانی ژنان هەمان ئەو هەستو هەستوەرانەن کە پیاوان هەیانە. ئەو نارەحەتیو نارەزاییەی کە پیاو بۆی دروست دەبێ لەکاتێکدا ببینێ هاوسەرەکەی خۆی لەگەڵ پیاوێکی دیکەدا لەناو پێخەفدا لێکئالاون، بەهەمان شێوە هەموو ژنێکیش، رادەی رۆشنبیری چەند لەئاستێکی بەرز یاخود نزمدا بێت، نارەحەتو نارِازییە ژنێکی

دیکە هاوبەشی پێخەفەکانی بکات. باشترین حاڵەتو چاکترین چارەسەر یەك هاوسەرێتییە لەگەڵ بەرچاوروونیان بەمافەکانی مرۆڤو رێزگرتن لەیاساکانی سەردەمی هاوچەرخ.

فرەژنی نەرێتێکی کۆنی دارماوی کۆمەڵایەتییە. ئەو مافەی موحەممەد بەخشیویّتی بە پیاو بۆ هاوسەرگرتن، بەرەوای نەبینیوە بەسەر کچەکەی خۆیدا ئەزموون بکرێت. کاتێك زاواکەی خۆی (عەلی کوڕی ئەبی تالّب) ویستویەتی ژن بەسەر فاتیمەی ژنیدا بهێنێت، لەبەر ئەوەی فاتیمە کچی موحەممەد بووە، موحەممەد رازی نەبووەو لە مینبەری مزگەوتێکەوە وتویەتی:

بەنی هیشام داوای مۆڵەتیان لیّ کردوم کە کچەکەیان لە عەلی کوڕی ئەبی تالّب مارە بکەن. من رێگە بەم کارە نادەم، دوایش رێگە بەم کارە نادەم، دوایش رێگە بەم کارە نادەم. جا ئەگەر (عەلی) هەر دەیەوێت ژن بهێنێت، با کچەکەی من تەلّاق بدات ئەوسا کچی ئەوان مارە بکات. لەبەر ئەوەی فاتیمە پارچەیەکە لە من. هەر شتێك ئەو نارەحەت بکات منی نارەحەت کردووە، هەر شتێکیش ئازاری ئەو بدات منی ئازار

داوە.[215]

پاشکۆ

داد پەروەری و فرەژنی لە نێوان نەسخبوون و مانەوەی یاساکەیدا

بە پێوەری یاسای ناسخ و مەنسوخ لە قورئاندا دەبوایە کار بە ئایەتی فرەژنی نەکرابایە. ئەگەر مەسەلەی فرەژنی پەیوەندی بە دادپەروەرییەوە هەبێت ئەوە فرەژنی مەنسوخە بە ئایەتی 129ی هەمان سورەت. بۆ روونکردنەوەی زیاتر، گەر بڕوانینە ئەو ئایەتانەی کەحوکمیان لەناو قورئاندا وەستێنراوە، بەسەدان ئایەت هەن کە لە جێگەیان ئایەت و حوکمی دیکە هاتوونەتە شوێنی. لێرەدا پێویستەو جێی خۆیەتی چەند نموونەیەك لەسەر وەستانی حوکمی چەند ئایەتێکی قورئان بهێنینەوە تابتوانین مەبەستەکەمان باشتر بپێکین.

مەشروب خواردنەوە لەسەرەتاکانی ئیسلامدا حەلاڵ بووە. مادەی سەرخۆشکەرە لەقورئاندا بەبێ هیچ شەرمێك بەنیعمەتێکی باشی خوایی ئاماژەی بۆ کراوە:

---

215 إِنَّ بَنِي هِشَامِ بْنِ الْمُغِيرَةِ اسْتَأْذَنُوا فِي أَنْ يُنْكِحُوا ابْنَتَهُمْ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَلَا آذَنُ ثُمَّ لَا آذَنُ ثُمَّ لَا آذَنُ إِلَّا أَنْ يُرِيدَ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ أَنْ يُطَلِّقَ ابْنَتِي وَيَنْكِحَ ابْنَتَهُمْ فَإِنَّمَا هِيَ بَضْعَةٌ مِنِّي يُرِيبُنِي مَا أَرَابَهَا وَيُؤْذِينِي مَا آذَاهَا. صحيح البخاري. كتاب النكاح. باب: ذب الرجل عن ابنته في الغيرة والإنصاف. حديث4932

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَراً وَرِزْقاً حَسَناً.[216]

لەبەروبوومەکانی دارخورماو ڕەزی تریێ گەلێك بەرهەمی سەرخۆشکەرەو رزقی چاكو بەسوود بەدەستدەهێنن.

بەپێی ئەم ئایەتە، گیراوەی خورما، کە دەکاتە عارەقو یەکێکە لە مادە سەرخۆشکەرەکان، خواردنەوەی حەلاڵە. هەروەها گیراوەی تریش، کەدەکاتە شەرابو یەکێکی دیکەیە لە مادە سەرخۆشکەرەکان، خواردنەوەی ئەمیش حەلاڵە! وشەی سەرخۆشکەر (سَكَراً) لەئایەتەکەدا بەڕووونی دیارە. ئەم جۆرە بەرهەمە سەرخۆشکەرانەیە بەرزقێکی زۆر باش دانراون، وَرِزْقاً حَسَناً. نەك بەخراپ.

بۆ حەرامکردنی مەشروب چەندین ڕێگا گیراوەتەبەر. یەکەم هەنگاو لەسوورەتی (مانگا)دا دەستی پێکرد:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا.[217]

---

216 النحل 67

217 البقرة 219

دەربـارەی مەشـروبو یاریبـازی پرسـیارت لـێدەکـەن، دەربارەیـان بلّـێ: کـەڵكو سوودیان هەیەو گوناهیشیان هەیە، بەڵام گوناهەکەیان زیاترە.

بەپێی ئەم ئایەتە خواردنەوەی گیراوەی تریو خورماو..هتد، دوو دەرئەنجامی دەبێت، دەرئەنجامێکی خراپو دەرئەنجامێکی باش. بەڵام خراپەکەیان گـەورەترە! حـوکمی ئـەم ئایەتە وای لە هەندێك کرد واز لـەخواردنەوەی سەرخۆشکەرانە بهێنن. بەمەش حوکمی ئایەتەکـەی پێـشووتر، کـەباس لـە باشـییەکانی بەرهـەمی سەرخۆشـکەرە دەکـات، تاسنورێکی دیاریکراو وەستێنراو لەکارخرا.

بەهۆی خواردنەوەی بەردەوامی ئەو بەروبوومە سەرخۆشکەرانەیە لەلایەن موسڵمانو صەحابەکانەوە بووە هۆی ئـەوەی کەزۆربـەیان بەسەرخۆشـی نوێـژەکانیان بکـەن. بـۆ نموونە: (هبة الله سلامة) لەکتێبەکەیدا (الناسخ والمنسوخ) بـاس لـەچـەند صـەحابەیەك دەکات کە لەکاتی سەرخۆشیدا نوێژیان کـردووەو سـورەتی (الکـافرون)یـان بەهەڵـە خوێندووەتەوە، مانای وشەکانیشیان بەپێچەوانەوە لێکداوەتەوە. لـەکاتی نوێژکردنـداو لەخوێندنـەوەی ئایـەتی دووهـەمی سـورەتی کافرەکـان، لـەجیاتی بلّـێن (لا اعبـد) دەیانگوت (اعبد) یاخوو لەئایەتی پێنجەمدا لەجیاتی بلّێن (اعبد) دەیانگوت (لا اعبد).

بەم هۆیەوەو بۆ رێگەگرتن لەم دیاردەیە حوکمێکی تر لە قورئاندا نوسرا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَقرَبُوا الصَّلاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقولُونَ.[218]

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لەکاتی سەرخۆشیدا نزیکی نوێژ مەبنەوە تابەخۆتان بزانن چی دەڵێن.

حوکمی ئەم ئایەتەش ئەوەیە کەخواردنەوەی بەرهەمە سەرخۆشکەرەکانی ئەوکاتە حەڵاڵ بووە، تەنها ئەوە نەبێت لەکاتی نوێژکردندا نابێت سەرخۆش بن بۆ ئەوەی بزانن چی دەڵێن. جگە لەمەش ئەم ئایەتە ئەوە دەگەیەنێت کەئەگەر موسوڵمانێك مەشروب بخواتەوەو سەرخۆش نەبێتو بەئاگابێتو نوێژەکەی بەرێکوپێکی بکات، ئەوا حوکمی ئەم ئایەتە نایگرێتەوە.

بەم شێوەیە هەندێك کەس لەخواردنەوەیان دوورکەوتنەوە، بەڵام هەندێك لە موسوڵمانان لەسەر خواردنەوەی مەشروب بەردەوام بوون، تا دەرکەوتنی ئایەتێکی تر لە قورئاندا کەدەڵێت:

---

218 النساء 43

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الـشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفلِحُونَ.[219]

ئـەی ئەوانـەی بڕواتـان هێنـاوە شـەرابو.و. لـەکاروکردەوەی شـەیتانن، خۆتـانی لێبپارێزن، بەڵکو سەرفرازبن.

لێرەدا خواردنەوەی سەرخۆشکەر دەبێتەکاری شەیتانو دەبێـت موسـڵمانان خۆیـانی لیّ بپارێزن. بەمەش حەرامکراو[220] و بۆ دڵنیـایی زیـاتر بـە ئایـەتێکی تـر تـەواو تـەواو حەرامکردنەکەی یەکلایی کرایەوە:

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاء فِي الْخمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللّهِ وَعَنِ الصَّلاَةِ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ.[221]

ئەوە شەیتان دەیەوێت لەرێگەی مەشروبو یاریبازییەوە دوژمنایەتیو بوغزو کینە بخاتە نێوانتانەوەو لەیادی خواو نوێژەکانتان رێگریتان بکات، جا ئیتر کۆتایی پێ ناهێنن؟

219 المائدة 90

220 البغدادي.. الناسخ والمنسوخ.. هبة الله بن سلامة البغدادي.. دراسة وتحقيق: د.موس ناي علوان. دار العربـية للموسوعات– بـيروت–1989

221 المائدة 91

ئەگەر تەماشای تەواوی ئایەتەکان لەم بارەیەوە (مەشروب خواردنەوە) بکەین‌و زۆر وردی نەکەینەوە بەدڵنیاییەوە دەڵێین ئایەتی (43) لە سورەتی (النساء) کەدەڵێت: (ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لەکاتی سەرخۆشیدا نزیکی نوێژ مەبنەوە تابەخۆتان بزانن چی دەڵێن.) مەنسوخ بووە، واتە حوکمەکەی وەستاوەو کاری پێناکرێت، لەجیاتی ئەو حوکمی ئایەتی (90) لەسورەتی (المائدة) جێگەی گرتووەتەوەو حوکمی خۆی دەکات. کەواتە ئایەتی (43ی النساء) تەنها بۆخوێندنەوەیەو هیچ سودێکی دیکەی لەحوکم لێ نابینرێت، ئەوە نەبێت کەباسی یەکێك لەقۆناغەکانی مێژوو دەکات.

ئێستا تێگەیشتین کەئایەت لەقورئاندا هەیە تەنها بۆخوێندنەوەیەو هیچ حوکمێکی نییە. لێرەدا پرسیارێك خۆی قوت دەکاتەوە، ئەی بۆ ئایەتی حوکمی فرەژنی (النساء3) وەك ئایەتی حەڵاڵکردنی مەشروب نەوەستێنراو حوکمی دادپەروەریێتی یەك ژنە (النساء129) بخرێتە شوێنی؟ دەبوایە وەك هەموو ئەو ئایەتانەی کەنەسخ بوونەتەوە، ئایەتی فرەژنی نەسخ بوایەتەوەو کار بە دادپەروەری بکرایە. بەراستی سەیرە قورئان زۆر بەراشکاوانە لەلایەکەوە پیمان دەڵێت مەرجی فرەژنی دادپەروەرییە، لەلایەکی

دیکه‌شه‌وه پێمان ده‌ڵێت که‌س ناتوانێت دادپه‌روه‌ر بێت، که‌چی فره‌ژنی نه‌سخ نه‌کراوه!

لۆژیك پێمان ده‌ڵێت فره‌ژنی حه‌رامه. به هه‌موو پێوه‌رێکی ئایینی یاسای فره‌ژنی مه‌نسوخه‌و ناسخه‌که‌ی نه‌بوونی دادپه‌روه‌رییه له‌لای پیاو. نه‌سخنه‌کردنیشی ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی دیارده‌ی فره‌ژنی له‌به‌رژه‌وه‌ندی غه‌ریزه‌کانی پیاوانی موسڵمانه‌و هیچ یاسایه‌کی دیکه له سێکس تێریان ناکات. حوکمی یه‌ك ژنه‌و مه‌سه‌له‌ی دادپه‌روه‌ری له‌گه‌ڵ غه‌ریزه‌ی سێکسی ئیمانداره‌کانی ئیسلامدا یه‌کناگرنه‌وه. نه‌سخ نه‌بوونی حوکمی فره‌ژنی له‌لایه‌ن زانایانی ئیسلامه‌وه‌و جێبه‌جێکردنی له‌لایه‌ن ئیماندارو صه‌حابه‌کانه‌وه ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ ئه‌و ژیانه کۆمه‌ڵایه‌تییه‌ی که‌ئه‌وان تێیدا ژیاون. به‌رژه‌وه‌ندی پیاو له‌هه‌ر کوێیه‌ك بوو ئایه‌ته‌کانی قورئانیش له‌وێ وجوودیان هه‌یه. له‌یاساکانی ئیسلامدا ده‌توانین به‌سه‌دان ئایه‌ت بۆ پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی پیاو بدۆزینه‌وه به‌ڵام بۆ به‌رژه‌وه‌ندی ژنان یه‌ك ئایه‌ت نابینین که‌به‌راستی مافه‌کانی ژنان له‌ئاستی پیاواندا یه‌کلا بکاته‌وه.!!

ئیسلام لەهەموو کاتو شوێنێکدا کلتووری پیاوسالاری پاراستووە، تەنانەت لەبوارەکانی ساسیو ئابووریو دەسەلاتیشدا پیاو سەردارو سەروەر بووەو کلتووری شەڕو کوشتار کەنەریتیکی کۆنی دوورگەی عەرەبی ئەوکاتە بووە، لەهەموو ئایەتەکاندا ڕەنگی داوەتەوەو قورئان هیچ کام لەبەرژەوەنییەکانی پیاوی لەبیر نەچووە. کۆمەلێك ئایەت لەقورئاندا هەن باس لەبرایەتیو خۆشەویستیو پێکەوەژیانو گفتوگۆی جوانو چیرۆکی خەیالیو بەهەشتی خۆشو بەرینو ژیانی پڕ لەئارامی دەکەن، وەك ئەم چەند ئایەتە:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ.[222]

ئێمە تۆمان ڕەوانە نەکردووە، بۆ ئەوە نەبێت کە ببیتە ڕەحمەت بۆ هەموو جیهانەکان.

وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاء فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاء فَلْيَكْفُرْ.[223]

بلێ حەق ئەوەیە کە لەلای خواوەیە، کێ ئارەزووی هەیە با باوەڕ بهێنێتو کێش ئارەزووی هەیە با کافر بێت.

---

222 الانبياء:107

223 سورة الكهف 29

ادْعُ إِلِى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ.[224]

بانگەواز بۆ ڕێگای راستی خوا بکە بە ئامۆژگاری چاکو بە جوانترین شێوەش گفتوگۆیان لەگەڵ بکە.

جگە لەو ئایەتانەی سەرەوە ئەم چەند ئایەتەی تریش بەکوردی دەنوسین:

بلێ ئەی کافرەکان، من ئەوە ناپەرستم کەئێوە دەیپەرستن، ئێوەش ئەوە ناپەرستن کەمن دەیپەرستم، وەمن ئەوانەم نەپەرستووە کەئێوە پەرستوتانە، وەئێوەش ئەوەتان نەپەرستووە کەمن پەرستوومە، دینی خۆتان بۆ خۆتانو دینی خۆم بۆ خۆم.[225]

ئەم ئایەتانە تا بلێی وتنو خوێندنەوەیان خۆشەو بەراستی دەتوانین لەچەند پەرەگرافێکی ئاوهادا بەرگی ئایین لەئسلامدا ببینین. بەلاّم چونکە ئاکارو رەفتارو بیرکردنەوەی نیوە دورگەی ئەو کاتەی عەرەب رەشۆکیانە هەڵکەوتبوو، ماناو رۆحی ئەم ئایەتانە تێکەڵ بەرەوشتیان نەدەبوو، تێکەڵی ئەو رجولەتو شەهامەتەی پیاوان نەدەبوو کەلەناو ئاکارو رەفتاریاندا نوقم بوو. ئەو کۆمەڵگەیە هەمیشە لەناو شەڕو

224 سورة النحل 125

225 الكافرون

کاولکردنو تالآنکاریو سەربڕیندا دەژیانو وشەی جوانو گفتوگۆی جوان لەلایان بێ مانا بوو. لەبەر ئەمەش زۆربەی ئەم ئایەتانە حوکمیان لەناو قورئاندا وەستێنراوەو لەبری ئەوانە کۆمەڵێك ئایەتی دیکەی شەڕانی هاتونەتە شوێنی کە لەگەڵ ئەو شەهامەتەو ئەو کلتورە شەرانییەدا ئاوێتە بن. ئەمانەش چەند نموونەیەکن لەو ئایەتانە:

ئەگەر مانگەکانی حەرام تەواوبوون، موشریکەکانتان لەهەرشوێنێك دییەوە بیانکوژن، دەستگیریان بکەنو بیانبەن، چواردەوریان لی بتەنو سنوور بۆ چالاکییەکانیان دابنێن، بەهەموو شێوەو شێوازێك کەمینیان بۆ دابنێن، خۆ ئەگەر تۆبەیان کردو نوێژیان دابەستو زەکاتیان دا، وازیان لێبهێنن چونکە خوا بەخشندەو میهرەبانە[226] بیانکوژن ئەوانەی باوەڕیان بەخواو ڕۆژی دوایی نییەو ئەوشتانە حەرام ناکەن کەخواو پەیامبەرەکەی حەرامیان کردووەو ملکەچی دینی حەق نابن لەخاوەنی کتێبەکان.. بیانکوژن، هەتا دەگاتە ئەوکاتەی بەسەرشۆڕیو ملکەچیو بەدەستی درێژەوە پارە دەدەن[227] من ترسو بیم دەخەمە دڵی بێ باوەڕەکانەوەو ئێوەش ملیان

226 التوبة 5

227 التوبة 29

بپەڕێنن[228] لەهەرشوێنی کافرەکانتان بینی ، پشتیان لێنەکەنو هێرشیان بۆ ببەن[229] هەرچەندە شتێکی ناخۆشیشە جەنگ لەسەر ئێوە بڕیاردراوە، لەوانەیە هەندێك شتتان لا ناخۆش بێت کەچی مایەی خێربێت بۆتان، هەروەها هەندێك شتتان لا خۆش بێت، کەچی مایەی شەڕبێت بۆتان، بێگومان خوا نەبێت ئێوە نازانن خێرو شەڕ لەچیدایە[230] شوێنی شەڕ دیاری بکەن[231] ئەی (موحەممەد) هانی ئیمانداران بدە بۆ جەنگ، ئەگەر بیست کەسی خۆڕاگر لەئێوە هەبێت دەتوانن زاڵ بن بەسەر دووسەد کافردا، ئەگەر سەد کەس بن ئەوە چاری هەزار کافر دەکەن[232] هەرچی لەتواناتاندا هەیە بیخەنە گەڕو کەمتەرخەمی مەکەن تا دوژمنەکانتان چاوترسێن دەبن[233] بۆتان نیە دیل گل بدەنەوە، بیانکوژن[234] ئێوەش گەردنیان بپەڕێننو سەری پەنجەکانیان ببڕنەوە تا نەتوانن شمشێر

---

228 الانفال 12

229 الانفال 15

230 البقرة 216

231 آل عمران 121

232 الانفال/ 65

233 الانفال/60

234 الانفال/67

بوەشێنن من لەم کوشتارەدا یارو یاوەرتانم[235] چونکە خوا تۆڵەسەنەرێکی توندو بەجەختە[236] دژی کافران بجەنگن تا ئاشووب نەمێنێت‌و دینداری تەنهاو تەنها بۆ خوا بێت[237]

ئەم ئایەتە خوێناویانەی کە چەندین ئایەتی تری لەکار خستووە، بە فەرمانی پەیامبەری ئیسلام بووە نەك زاناو راڤەکاران. ئەوەتا لە ناو قورئاندا بە راشکاوانە نوسراوە (خۆمان حوکمی ئایەتەکان دەگۆڕین‌و حوکمی ئایەتی دیکە لە جێگەیدا دادەنێین):

{مَا نَنسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِّنْهَا أَوْ مِثْلِهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللّهَ عَلَىَ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}.[238]

ئێمە هیچ ئایەتێك ناسڕینەوە یاخود لە بیری ناکەین تا یەکێکی باشتر لە جێگەی دانەنێین یاخود وەك ئەو ئایەتێکی دیکە نەهێنین، ئایا تۆ نازانیت خوا بەسەر هەموو شتێکدا توانای هەیە؟

---

235 الانفال/12

236 الانفال/13

237 الانفال/39

238 البقرة 106

دیارە ئایەتی کوشتنو کوشتار لە ئیسلامدا لە ئایەتی برایەتیو پێکەوە ژیان بە باشتر زانراوە چونکە لەناو ئەم ئایەتەی ئێستا خوێندمانەوە بە (باشتر) ئاماژەی بۆ کراوە.

چەند پرسیارێك لە پەیامبەری ئیسلام کراوەو پێیان وتووە چۆن دەبێت لە قورئاندا شتی وا هەبێت، لە لایەکەوە دەڵێ (خەڵکی ئارەزووی خۆیانە باوەڕ بە ئیسلام دەهێنن یان..نا، هەموو کەسێك لە هەڵبژاردنی ئایینەکەیدا ئازادە) کەچی لەلایەکی ترەوە دەڵێ (ئەوەی باوەڕ بە ئیسلام نەهێنێت لە هەر شوێنێك ببینین دەیکوژین)!؟

ئەویش بە ئایەتێك وەڵام دەداتەوە:

{وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُواْ إِنَّمَا أَنتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ } .[239]

ئەگەر لەشوێنێکدا ئایەتێکمان بە ئایەتێکی تر گۆڕی، خواش خۆی باشتر دەزانێت چی دادەبەزێنێت، ئەوە دەڵێن (ئەی موحەممەد) تۆ درۆزنیت، وانییەو ئەوانە زۆربەیان نازانن.

239 سورة النحل 101

موحەممەد بەم ئایەتە تەمومژاوییە وەڵام دەداتەوەو نەشیتوانیوە وەڵامێکی روونو بەڵگەیەکی لۆژیکی بدات بە دەستەوە، ئەوەتا لەم ئایەتەدا بە موحەممەدیان وتووە تۆ درۆزنیت.

بەڵام راستییەکەی ئەوەیە حوکمی ئایەت بە ئایەتێکی تر گۆڕاوەو قورئانیش دانیناوە بەم گۆڕانکارییەدا. بەمانایەکی تر ئیسلام نایەوێت ئازادی بێت، دەبێت هەموو کەسێ لە هەڵبژاردنی ئایینی ئیسلامدا خۆی یەکلایی بکاتەوە، یان تەسلیمبوون بە ئیسلام، یان کوشتن.

ئایەتەکانی شەڕ هەر زۆر زوو لەدەروونی ئەو کۆمەڵگە رەشۆکیەدا جێگایان بوەتەوە. شەڕو کوشتن، سەربڕینو تۆقاندن، ماڵ داگیرکردن، دەستکەوت، ئەتککردنو ئەنفالکردن، لەگەڵ کلتوورو ژیانی کۆمەڵایەتی صەحابەو موسڵمانانی ناوچەکەدا رەگی داکوتی بوو. هەر لەمنداڵییەوە تێکەڵی دەروونیان بوو بوو. ئەنجامی ئەمەش هەرچی ئەو ئایەتانەی لەگەڵ ئاکاریاندا ئاوێتە دەبووەوە دەیانکردە ئەرکێکی پیرۆزی سەرشانیان، ئەوەشی لەگەڵ کلتوورو خووڕەوشتیاندا نەدەگونجا پشتگوێیان دەخست.

kurd-islam.com كورد - ئیسلام
تێڕوانینێكی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەكی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم كتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووك www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەكانی
خوێنەر هەناسەكانی درێژترو وردبینیەكانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی كە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەك بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەكی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی كوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

مەسەلەی فرەژنیو یەك ژنەش هەر لەم بنەمایەوە سەرچاوەی گرتووە. ئاكاریان لەگەڵ خۆسەپاندن بەسەر ژنانداو هەوەسی سێكسییان لەگەڵ چوار ژنو كەنیزەكێكی زۆر یەكی دەگرتەوە نەك تەنها ژنێك. لەبەر ئەم هۆیە ئەو ئایەتەیان پشتگوێ خست كەباس لە یەك ژن دەكاو حوكمی ئەو ئایەتەیان جێبەجێ كرد كە باس لە فرەژنی دەكات.

پاش تێپەڕبوونی سەدان ساڵ بەسەر مێژووی ئیسلامدا چەندین فتوای جۆراوجۆر بۆ كوشتنو شێوەی سەربڕین دەبینین. لەلایەن زانایەكی ئیسلامەوە فتوا دراوە كە سەربڕینی مرۆڤ ئەهوەنترین كوشتنە.![240] بەڵام زانایەكمان نەدی حوكمی فرەژنی ڕاگرێو حوكمی یەك ژنە بخاتە شوێنی. ئایینی ئیسلام بەبێ تێركردنی غەریزەكانی پیاو سەری نەدەگرتو بڵاو نەدەبووەوە!!.

240 بڕوانە كتێبەكەی هادی علوی: تأريخ التعذيب في الاسلام. باسی زۆر لەو ئەشكەنجەو كوشتارانە دەكات كە لە مێژووی ئیسلامدا كراون.

سێکس و موحەممەد

یەکەم

موحەممەد لەنێوان مرۆڤایەتی و پەیامبەرایەتیدا

لە بەشەکانی حیجابو فرەژنیدا بۆمان دەرکەوت لە ڕوانەگەی ئیسلامەوە لاشەی ژن پڕە لە گوناهو تاوانو بۆ جولاندنی هەوەسە سێکسییەکانی پیاو هەستیارترین وەسیلەیە, ئەم بۆچوونەی ئیسلام یاساگەلێکی وای هێنایە بەرهەم کە پیاوانی موسڵمان ئافرەتەکانیان بپێچنەوە تا دیمەنی جەستەیان داپۆشرێت, هەروەها کۆمەڵێك ژنیشی لە دەوری یەك پیاودا کۆبکاتەوە تاغەریزە سێکسییەکانیان تێر بکات. بەم پێیەش ڕێگە بۆ پیاوان خۆش ناکریت دووچاری گوناهو تاوانو لادانی سێکسی بن.

واچاوەڕوان دەکرا کە ڕەوشتی جوانو کردەوەی سەرنجڕاکێشی پڕ ژیری، دوور لە هەر حەزێکی دونیایی, بۆ کەسێك کە خۆی بە پەیامبەر دەزانێت, کۆمەڵێك سیفەتی موحەممەد بوونایە, نەك بەپێچەوانەوە. ئەم جۆرە یاسایانەی کە لە ئیسلامدا هەنو موحەممەد دارێژەری سەرەکیان بووە, کاریگەری کلتوری ئەو سەردەمەو چۆنییەتی

بیركردنەوەی خودی خۆیمان وەك مرۆڤێك بۆ ژن بەتایبەتیو بۆ كرداری سێكس بەگشتی, نیشان دەدات. ئەگەرچی ژنان بەرپرس نین لەو گوناهو تاوانانەی پیاوان ئەنجامی دەدەن! هەروەها بەرپرس نین لە چارەسەركردنی ئەو كێشانەی كە دەروونی پیاوان بەهۆی جولاَندنی هەوەسە سێكسییەكانیانەوە بۆیان دروست دەبن, بەلاَم بەهۆی هەلَچوونە ناوەكییەكانی خودی موحەممەدەوە, سەرباری هۆكارە كۆمەلاَیەتییەكانی ئەو سەردەمە, كێشەی لەدەستدانی كۆنترۆلَی پیاوانی موسلَمانی بە داپۆشینی ژنانو كۆبوونەوەی چەندین ژن لای یەك پیاو بەچارەسەر زانیوە, كە دەتوانین خۆی بكەینە جوانترین نموونە.[241]

پەیامبەری ئیسلام (موحەممەد), لەتەمەنی پەنجاو یەك سالَیدا داخوازی كچێكی ئەبوبەكری صدیقی كردووە بەناوی عائیشە كە ئەو كاتە تەمەنی شەش سالاَن بووە. لە

---

241 موحەممەد بالاَیەكی مامناوەندی كەمێك بەرزی هەبووە, سەری گەورەو ڕیشی بەربلاَو بووە, قژێكی لوولو شۆڕ بووە, گەردنی مەیلەو سپی بووە, لەژێر ملییەوە تا نزیكی (ناوك)ی تووكی پێوە بووەو شانو ژێر بالَی بێ تووك بوون, لەپی دەستو قاچەكانی پانوپۆڕو كراوە بوون, ناوشان پان بووە, لەكاتی رۆشتنیدا لەسەر لا هەنگاوی قورسی ناوە, كاتێك لای كردووەتەوە لەبەر ئەستووری شانو گەردنی هەموو لەشی بادراوە. تأريخ الطبري, ذكر صفة النبـــي 221/2

پاش سێ ساڵ زه‌واجه‌که‌یان کردووه‌و چوونه‌ته‌ په‌رده‌وه‌. له‌ زۆربه‌ی هه‌ره‌زۆری سه‌رچاوه‌ بڕواپێکراوه‌کانی مێژووی ئیسلامدا, به‌ هه‌ردوو صه‌حیحه‌که‌ی بوخاری‌و موسلیمه‌وه‌, ڕاشکاوانه‌ ئاماژه‌یان به‌م ڕاستییه‌ داوه‌.[242] ئه‌م دوو ئیمامه‌ش له‌ باوه‌ڕپێکراوترین مێژوونوس‌و زانایانی ئیسلامن.[243]

---

242 صحيح البخاري: كتاب النكاح, باب, من بنى بأمرأة وهى بنت تسع سنين. حديث4863. صحيح المسلم: كتاب النكاح, باب تزويج الأب البكر الصغيرة. حديث1422

243 ده‌گێڕنه‌وه‌ له‌کاتی ده‌زگیرانیدا ئه‌م دووانه‌ (په‌یامبه‌رو عائیشه‌) رابواردنیان کردووه‌, به‌ڵام جووتبوونی ته‌واویان نه‌بووه‌, به‌ڵکو په‌یامبه‌ر چووکی خۆی له‌ نێوان رانی عائیشه‌دا هێناوه‌و بردووه‌. (به‌ ناوگه‌ڵ, لێخشاندن). به‌م هۆیه‌وه‌ پرسیاریان له‌ (لیژنه‌ی هه‌میشه‌یی بۆ توێژینه‌وه‌ی زانستی و فتوا) کردووه‌ (که‌ ئایا په‌یامبه‌ری ئیسلام شتی وه‌های کردووه‌.؟) ئه‌وانیش به‌م فتوایه‌وه‌لامیان داوه‌ته‌وه‌ که‌ ئه‌مه‌ ده‌قه‌که‌یه‌تی, به‌ عه‌ره‌بی و کوردی:

فتوى مفاخذة الصغار.. فتوى رقم 31409.. تاريخ 1421\5\7هـ

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده.. وبعد: فقد اطلعت اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والافتاء على ما ورد الى سماحة المفتي العام من المستفتي ابو عبدالله محمد الشمري والمحال الى اللجنة من الامانة العامة لهيئة كبار العلماء برقم 1809 وتاريخ 1421\5\3هـ وقد سأل المستفتي سؤالا هذا نصه: انتشرت في الاونة الاخيرة, وبشكل كبير وخاصة في الاعراس عادة مفاخذة الاولاد الصغار, ماحكم ذلك مع العلم ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان قد فاخذ سيدتنا عائشة رضي الله عنها..؟؟ وبعد دراسة اللجنة للاستفتاء اجابت بمايلي: ليس من هدي المسلمين على مر القرون ان يلجأن الى استعمال هذه الوسائل الغير شرعية والتي وفدت الى بلادنا من الافلام الخلاعية التي يرسلها الكفار واعداء الاسلام, اما من جهة مفاخذة رسول الله صلى الله عليه

وسلم لخطيبته عائشة فقد كانت في سن السادسة من عمرها ولا يستطيع ان يجامعها لصغر سنها لذلك كان صلى الله عليه وسلم يضع اربه بين فخذيها ويدلكه دلكا خفيفا,كما ان رسول الله يملك اربه على عكس المؤمنين. بناء على ذلك فلا يجوز التعامل بالمفاخذة لا في الاعراس ولا في المنازل ولا في المدارس,لخطرها الفاحش ولعن الله الكفار,الذين اتوا بهذه العادات الى بلادنا. اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والافتاء. عضو:بكر بن عبد الله ابو زيد. عضو:صالح بن فوزان الفوزان. الرئيس عبد العزيز بن عبد الله بن محمد آل الشيخ.

فتوای لێخشاندنی منداڵان.. ژمارەی فەتوا 31409.. بەرواری 1421/5/7ی کۆچی

سوپاسگوزاری تەنها بۆ خواو سەلامیش لەو پەیامبەرەی کەدوای ئەو هیچ پەیامبەرێکی دی نایەت..تاد لیژنەی هەمیشەیی بۆ توێژینەوەی زانستی و فتوا بەسەر ئەو بابەتەدا چووەوە کە بۆ سەماحەتی موفتی گشتی (ابو عبدالله محمد الشمری) هاتووەو ڕەوانەی لیژنەیەك لە ئەمانەتی گشتی هەیئەی گەورە زانایان کراوە بەنوسراویان ژمارە 1089 لەبەرواری 1421/5/3کۆچی. تێیدا پرسیار لە موفتی کراوە, ئەمەش دەقەکەیەتی: لەم ماوەیەی دواییدا بەشێوەیەکی بەرفراوان, بەتایبەت لە دەزگیرانیدا, نەرێتی لێخشاندنی منداڵانی بچووك بڵاوبۆتەوە, ئایا حوکمی ئەمە چییە.؟ بۆ زانیاریش پەیامبەر, سەڵاتو سەلامی خوای لیٚ بێت, لێخشاندنی لەگەڵ ڕێزدارمان عائیشەدا (خوا لێی ڕازی بێت) کردووە.؟ دوای دراسەکردنی لیژنە بۆ فتوادان بەم شێوەیە وەڵامی دایەوە: ڕێنموویی بۆ موسڵمانان نییە دوای تێپەڕبوونی چەندین سەدە پەنا بۆ بەکارهێنانی ئەم کارە ناشەرعییانە ببەن کەبەهۆی فیلمە سێکسییەکانەوە گەیشتووەتە وڵاتەکەمانو کافرو دوژمنانی ئیسلام ناردویانن, ئەو لایەنەیش کە پەیامبەری خوا (درودی خوای لەسەر بێت) لێخشاندنی بۆ عائیشەی دەزگیرانی کردووە, بەهۆی ئەوەوە بووە کە عائیشە لەتەمەنی شەش ساڵیدا بووەو پەیامبەر لەبەر بچووکی تەمەنەکەی نەیتوانیوە لەگەڵی جووت ببێت, لەبەر ئەوە ئەو (ص) چووکی خۆی دەخستە نێوان هەردوو (ڕان)ییەوەو بەئاستەمو لەسەرخۆ لێی دەخشان, سەرباری ئەوەش کە پەیامبەری خوا بەپێچەوانەی ئیماندارانەوە چووکێکی تایبەتی هەبووە. بەهۆی ئەمەوە نابێت لێکخشاندن بکرێت, نە لە دەزگیرانیداو نە لە ماڵەکانداو نە لە قوتابخانەکاندا, چونکە فاحیشەیەکی ترسناکەو خواش ئەو کافرانەی بەنەفرەت کردووە کە ئەم دابونەرێتەی هێناوەتە وڵاتەکەمانەوە.

بۆیە دەبینین ئەم مەسەلەیە هەروا بەئاسانی بەسەر کەسانی وشیاردا تێنەپەڕیوە, بەڵکو ڕەخنەو پرسیارگەلێکی زۆریان ڕووبەڕووی ئیسلام کردووەتەوەو مێژووی ئەم ئایینەیان شەرمەزار کردووە. زانایانی ئیسلامیش تا هەنووکە نەیانتوانیوە وەڵامێکی لۆژیکانەی یەکلاکەرەوە بۆ ئەم کردەوەیە بدەنەوە. دیارە جووتبوونی پەیامبەرێکی پەنجاو چوار ساڵە, لەگەڵ کیژۆڵەیەکی نۆ ساڵ, کە هێشتا نازانێت جیاوازی بایۆلۆژی چییە, بەرەو ڕەهەندێکمان دەبات کە خوێندنەوەیەکی جیاواز بۆ ژیانی سێکسی ئەم پەیامبەرە بکەین.

لیژنەی هەمیشەیی بۆ توێژینەوەی زانستی و فتوا. عبد العزيز بن عبد الله بن محمد أل الشيخ.. سەرۆك. بكر بن عبد الله ابو زيد.. ئەندام. صالح بن فوزان الفوزان.. ئەندام. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە ئەم ماڵپەڕە
http://www.islameyat.com/pal/aldalil/fatwa_mofakhaza.htm
لە ڕێی نامەیەکەوە زۆر هەوڵمدا لیژنەی ناوبراو بە نوسراوێکی ڕەسمی خۆیان دروستی ئەم فتوایە بسەلمێنن, بەداخەوە وەڵامیان نەدامەوە, تەنانەن نکوڵیشیان لێ نەکرد. بەڵام ئەوەی لەم فتوایەدا لەبیرچووەو لیژنەی گشتی بۆ توێژینەوەی زانستی و فتوادان پێیان نەزانیوە ئەوەیە کە ئەم نەرێتە بەهۆی فیلمی سێکسیەوە کافرەکان نەیانناردووەتە وڵاتەکانی ئیسلامییەوە, بەڵکو بەپێی ناوەڕۆکی فتواکە نەرێتێکە خودی پەیامبەر داهێنەری بووە..!! دەبوو ئەو نەفرەتەیان نەکردایە چونکە پەیامبەر دەگرێتەوە. دیارە لەنەزانینی خۆیانەوە بووە. ڕەنگە هەر ئەم کاریگەرییەش بوبێت وای لە ئیمامی خومەینی کردووە باس لەم جۆرە لێخشاندنە بکات و ڕێگە بەخۆی بدات و بڵێت دەستلێدان و ماچ و لەباوەش گرتن و لێخشاندن ڕێگەی پێدراوە ئەگەر هاتوو کچەکە شیرەخۆریش بێت..!!
تحرير الوسيلة للإمام لروح الله الموسوي الخميني.. كتاب النكاح.

کۆمەڵێك ئایەت لەقورئانداو کۆمەڵێك بەسەرهاتو فەرموودە لە سوننەدا هەن, پێمان دەڵێن یەکێك لەکارە نامۆو سەرسوڕهێنەرەکانی مێژووی ئیسلام قسەکردنە لەسەر سێکسی موحەممەد, کە مومارەسەی چەندین رووداوی سێکسو فرەژنی کردووە. بە خوێندنەوەیان دەردەکەوێ کە ڕەوشتی موحەممەد، وەك هەرتاکێکی تر، بەرهەمی کۆمەڵگاکەی خۆیەتی و تواناى نەبووە لەژێر کاریگەریی کلتوورەکەی دەرچێت. بەم هۆیەوە, لەناو ئەو پەیامەی هەیبوو, نەیتوانیوە هەنگاوێکی ئیجابییانە بۆ بەرگرتن بەو گەندەڵییە سێکسییە بهاوێت کە لەناوچەکەدا باو بووە. بەپێچەوانەوە خودی خۆی یەکێك بووە لەو قارەمانە هەرە دیارو بەناوبانگانەی ئیسلامو تەواوی بەشەرییەت. بەپێی ئەو بەڵگانەی لەم بەشەدا دەیخوێنینەوە, ئەوەی ئەم ئایینە بەم موحەممەدەی بە ڕەوا بینیوە بەهیچ یەکێك لە خەلیفەو صەحابەکانو هیچ مرۆڤێکی دیکەی موسڵمانو ناموسڵمان بە ڕەوا نەبینراوە.

موحەممەد تا نەبووە پەیامبەرو هێزو دەسەڵاتی پەیدا نەکردبوو, وەك هەر کەسێکی ئاسایی, قسەی, رەفتاری, بیرکردنەوەی, شێوەی ژیانو هەڵسوکەوتەکانی, شایستەی باسکردنو لێدوان نەبوون. جگە لە خورافەو چیرۆکی دروستکراو, شتێکی گرنگو

ئەوتۆ لە ژیانیدا نابینینەوە. بەڵام ئەو قۆناغەی کە پەیامەکەی لە مەککەدا سەریهەڵدا, لەگەڵ ئەو ژیانەی لە مەدیمەدا بەسەری برد, شایستەی چەندین هەڵسەنگاندنن. ئەو ئایەتانەی لە قۆناغی مەککەدا, دواتر لە شاری مەدینەدا دەرکەوتوون, کاریگەریی بەسەر پەیامەکەیو شوێنکەوتوانیشیەوە بە دوو شێوە هەبووە. دەتوانین بڵێین لە قۆناغی مەککەدا, وەك هەر دەرکەوتەیەکی مێژوویی, پەیامبەرێکی کلاسیکی بووەو وەك ئەو کەسانەی کە پێش خۆی پڕوپاگەندەی پەیامبەرایەتییان دەکرد بانگەوازی دەکردو داهێنانێکی ئەوتۆی وەهای نەبووە کەشایانی باسکردن بێت. لە قۆناغی مەدینەشدا تەواو بە پێچەوانەوە بووە. پاش پانزە ساڵ لە دوای سەرهەڵدانی ئیسلام, کەڵەکەبوونی سەرمایەی خۆیو بەرزبوونەوەی ئاستی ئابووریو ڕێکخستنەوەی ژیانی کۆمەڵایەتی موسڵمانان, بووە هۆی پێکهێنانی دەسەڵاتێکی تۆکمەو دەرکەوتنی پادشایەك بەناوی موحەممەد لە شاری مەدینەدا. ئەو بانگەوازەی لەقۆناغی مەککەدا ڕاگەیاندنی بۆ دەکردو هەموو شتێکی دەبردەوە بۆ ئاسمان, لە قۆناغی مەدینەدا وەك سەرکردەیەك هەموو شتەکانی لە ئاسمانەوە دابەزاندە سەر زەوی. لێرەدا زۆر ئاساییە کەسێکی لەم شێوەیە خۆی لەناو خۆشییەکانی دونیادا ببینێتەوەو نەتوانێ خۆی لە کاریگەری ژینگەو

کلتوری ناوچەکە دەرباز بکاتو کۆمەڵێك یاسا بۆ کۆمەڵگا بەرهەم بهێنێت نەك بۆ بەرژەوەنی گشتی بەڵکو لەگەڵ ویستو ئارەزووەکانی خۆیو پیاوانی دەوروبەریدا یەکانگیر ببێتەوە.

ژینگە, کلتوور, ئابووری, نەریتی کۆمەلآیەتی, دواتر فەرهەنگی ئایینی ئیسلامو زۆری دیکە, کەسایەتی موحەممەدی لە کاری پەیامبەرییەوە گۆڕی بۆ دانیشتنی لەسەر کورسی پادشاهیێتی. هەر بۆیە زۆر ئاساییە ببینین ئەم سەرکردەیە چەندین کۆیلەو کەنیزەكو خزمەتکاری هەبێتو مێژوونوسانیش ناوی زۆربەیان بنوسنەوە.[244] جگە لە دەیان کۆیلەو کەنیزەك, چەندین خزمەتکاری دیکە لەدەوروبەری ئالآبوونو هەریەکەیان ئەركو کاری تایبەت بەخۆیان هەبووە, لەوانە: أَنَسُ بْن مَالِكٍ, سەرپەرشتی

244 **بۆ نموونە لە پیاوان**: أَبُو رَافِعٍ, أَسْلَمُ, ثَوْبَانُ, أَبُو كَبْشَةَ سُلَيْمٌ, شُقْرَانُ, رَبَاحٌ نُوبِيّ, يَسَارٌ نُوبِيّ, مِدْعَمٌ, كِرْكِرَةُ نُوبِيّ, مِدْعَمٌ, أَنْجَشَةُ الْحَادِي, سَفِينَةُ بْنُ فَرّوخ, أَبَا مِشْرَحٍ, زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ بْنِ شَرَاحِيل, أَفْلَحُ, عُبَيْدٌ, كَيْسَانُ, ذَكْوَانُ, مِهْرَانُ, مَرْوَانُ, حُنَيْنٌ, سندر, فَضَالَةُ يَمَانِيّ, مأبور خَصِيّ, وَاقِدٌ, أَبُو وَاقِدٍ, قسام, أَبُو عسيب, أَبُو مُوَيْهِبَةَ. **لەئافرەتانیش**: (سَلْمَى) أُمّ رَافِعٍ, مَيْمُونَةُ بِنْتُ سَعْدٍ, خضرة, رَضْوَى, رَزِينَةُ, أُمّ ضُمَيْرَةَ, مَيْمُونَةُ بِنْتُ أَبِي عسيب, وَمَارِيَةُ, رَيْحَانَةُ.. **بۆ زیاتر شارەزابوون بڕوانە** السيرة النبوية, زاد المعاد في هدي خير العباد للإمام العلامة شيخ الإسلام محمد بن أبى بكر الزرعى ابن قيم الجوزية, الجزء الأول. فصل في مواليه صلى الله عليه وسلم. **هەروەها** فصل في سراريه صلى الله عليه وسلم.

شوێنی دەستبەئاوگەیاندنی موحەممەدی کردووە. عَبْدُ اللّهِ بْنُ مَسْعُودٍ, سەرپەرشتی سۆلەکانو سیواکی کردووە. عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ الْجُهَنِيّ, سەرپەرشتی هێسترو وڵاخی باری کردووە. أَسْلَعُ بْنُ شَرِيكٍ, سەرپەرشتی وشترو بارەکانی کردووە. (أَبُو ذَرّ الْغِفَارِيّ)و (أَيْمَنُ بْنُ عُبَيْدٍ) هەروەها دایکیشی (أُمّ أَيْمَنَ) سەرپەرشتی کاری ڕۆژانەو پێداویستیی دیکەیان کردووە.[245]

چەندین شاعیریش لە چواردەوری بوون, لەوانە: (كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ, عَبْدُاللّهِ بْنُ رَوَاحَةَ, حَسّانُ بْنُ ثَابِتٍ).[246]

چوار کەسی تایبەتیش بانگدەری مزگەوتەکانی موحەممەد بوون (بِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ, عَمْرُو بْنُ أُمّ مَكْتُومٍ الْقُرَشِيّ, بِقُبَاءٍ سَعْدُ الْقَرَظِ, أَبُو مَحْذُورَةَ).[247]

---

245 هەمان سەرچاوەو لاپەڕەکان

246 كَانَ مِنْ شُعَرَائِهِ الّذِينَ يَذُبّونَ عَنْ الْإِسْلَامِ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ وَعَبْدُ اللّهِ بْنُ رَوَاحَةَ وَ حَسّانُ بْنُ ثَابِتٍ وكَانَ أَشَدّهُمْ عَلَى الْكُفّارِ حَسّانُ بْنُ ثَابِتٍ وكَعْبُ بْنُ مَالِكٍ يُعَيّرُهُمْ بِالْكُفْرِ وَالشّرْكِ وكَانَ خَطِيبُهُ ثَابِتَ بْنَ قَيْسِ بْنِ شَمّاسٍ. السيرة النبوية, زاد المعاد في هدي خير العباد, ج1 فَصْلٌ فِي شُعَرَائِهِ وَخُطَبَائِهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ.

247 هەمان سەرچاوە, ج1 فَصْلٌ فِي مُؤَذّنِيهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ

هەندێك صەحابەش هەبوون, هەر کاتێك موحەممەد فەرمانی پێکردبن خەڵکیان سەربڕیوە. ناوی چەند دانەیەکیان لە مێژوودا یاداشت کراوە: (عَلِيّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ, الزّبَيْرُ بْنُ الْعَوّامِ, الْمِقْدَادُ بْنُ عَمْرٍو, مُحَمّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ, عَاصِمُ بْنُ ثَابِتِ بْنِ أَبِي الْأَقْلَحِ, الضّحّاكُ بْنُ سُفْيَانَ الْكِلَابِيّ, قَيْسُ بْنُ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ الْأَنْصَارِيّ, الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ.)[248]

چەند کەسێکیش لە حوجرەکەیدا خەریکی نوسینەوەی قسەکانی بوون. جگە لە عَبْدُاللّهِ, أَنَس, حسان, ابن عباسو خەلیفەکان ئەم ناوانەش هەمان کاریان کردووە: (الزّبَيْر, عَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ, عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ, أُبَيّ بْنُ كَعْبٍ, عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْأَرْقَمِ, ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شَمّاسٍ, حَنْظَلَةُ بْنُ الرّبِيعِ الْأُسَيْدِيّ, الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ, عَبْدُ اللّهِ بْنُ رَوَاحَةَ, خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ, خَالِدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ).[249]

چەندێك پلەوپایەی موحەممەد لای موسڵمانان بەرزو پیرۆز بێت, دواجار لەم مەبەستەی ئێمەدا لەئاسمانەوە دێتە خوارەوەو دەبێتەوە بە ئادەمیزادێکی خاوەن حەزو ئارەزوو, شۆڕدەبێتەوە بۆ ناو هەموو ئەو بەراوردکارییانەی کە بۆ حەزو ویستەکانی

---

248 هەمان سەرچاوە فصل فيمن كان يضرب الأعناق بين يديه

249 هەمان سەرچاوە, فَصْلٌ فِي كُتّابِهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ

ئادەمیزادی دیکە دەکرێن. ئارەزووی سێکس کردەیەکی ئاسایی هەموو بوونەوەرێکە, دیاردەیەکی سروشتی هەموو دەرکەوتەیەکی زیندووە. مرۆڤیش, وەك دیاردەیەکی سروشتی, خالّی نییە لەحەزو ئارەزوو. ئارەزوو بەشێکی گەورەیە لە بیرکردنەوەو داهێنانو بەرهەمهێنان. بەشێکە گرنگە لەدرێژەپێدانی ژیان. لەهەر کاتێکدا ئارەزووەکانی ئادەمیزاد سەرکوت بکرێ, مانای وایە, بەشی زۆری کردەو بیرکردنەوەیەی داهێنان, هەر لەسەرەتاوە لەناودەبرێن. وەك دەرکەوتووە ئەم سەرکوتکردنە موحەممەدی نەگرتۆتەوە, چونکە ئەو پەیامە ئایینیەی هەڵیگرتبوو بەرەو سەرکردایەتی شەڕو پادشایەتی سەر زەوی برد, نەك بۆ ژیانێکی دینیانەو بانگەواز بۆ پەیامێکی دینی.

ئێمە نابێت بەکارێکی سەرسوڕهێنەری بزانین کە موحەممەد ئارەزووی سێکسی هەبووە. مرۆڤ بووەو وەك هەموو کەسێکی جنسی حەزی لە سێکسو رابواردنی ئافرەتان کردووە. لەبەر ئەوەی کەسێکی ئاسایی پەروەردەی هەمان ئەو ژینگەیە بووە کە کۆمەڵگاکەی تێیدا ژیاوە, حەزی لەجوانەکان بووە, حەزی لەجووتبوونی کچو کیژۆڵەی بچووك بووەو لەگەڵیاندا رایبواردووە.

ئەوەی ئێمە لەم نوسینەماندا دەینوسین پێچەوانەی ئەو نوسینانەیە کە موحەممەد بە نێردراوێکی خوایی‌و بۆ روونکردنەوەو بەجێگەیاندنی بانگەوازی ئایینێکی ئاسمانی دەزانێت. پێچەوانەکەی راستەو ئەم موحەممەدە لەناو حەزو ئارەزووەکانی خۆیدا نوقمی حەزە سێکسییەکانی خۆی بووە. سەربارى ئەمەش کارو کردەوەکانی سێکسی ئەم زاتە لەگەڵ لۆژیکی سەردەمدا یەکناگرنەوە. بۆ بەڵگەش دەیان ئایەت‌و سەرگوزشتە هەن کەباس لەکەسایەتی جنسی ئەو دەکەن. بۆیە ئێمەش ئەم بەشەمان بۆ تەرخان کردووەو ئەوەی لە توانامانداا بێت دەیخەینە روو.

ئایەتێك لە قورئاندا هەیە دەمانباتە دونیای ژیانی سێکسی کەسایەتی موحەممەد:

{يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاء اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُّؤْمِنَةً إِن وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَن يَسْتَنكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا, تُرْجِي مَن تَشَاء مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَن تَشَاء وَمَنِ

ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا}.[250]

ئەی پەیامبەر، ئێمە بۆ تۆمان حەڵاڵ کرد ئەو ژنانەی کریٚ –ئەجر–ت داونەتیٚ لەگەڵ ئەو ژنانەش کە لە تالاٌنی دەستت کەوتوونو بوونەتە مولٚکت, هەروەها کچە مامەکانت, کچانی پوریشت (لەباوکتەوە) کچانی خالٚیشت، کچانی پوریشت (لەدایکتەوە) ئەوانەش لەگەڵ تۆدا کۆچیان کردووە (لە مەککەوە بۆ مەدینە)، ئەو ژنە ئیمانداره‌یش کەخۆی پێشکەش بەپەیامبەر دەکات، ئەگەر پەیامبەر ویستی مارەی بکات, ئەم پێشکەشکردنە تەنها بۆ تۆ حەڵاڵەو بۆ باوەڕدارانی تر حەرامە، ئێمە زانیومانە بەو ژنو کەنیزەکانەی کە بەوان ڕەوان,[251] ئەمەش تا هەرچی تۆ دەیکەیت شورەیی تێدا نەبێت، خوا بەبەزەییو دلۆڤانە. کامیان ئارەزووتی کرد لەجێگەت دووری بخەرەوەو کامی ئارەزووتی کرد لەگەڵی بچۆرە جێگەوە، ئەوانەشی کە دەستت لێهەڵگرتوونو لەخۆتت دوور خستونەتەوە, هیچ گوناهێکت ناگاتیٚ ئەگەر

---

250 الاحزاب 50و 51

251 مەبەستی ئایەتی فرە ژنییە النساء 3

بیانگێڕیتەوە، ئەمەش کەمترین شتە کە (ژنەکانت) چاویان روون ببێتەوەو خەفەت نەخۆن، وە رازی بن بەوەی کە پێت داون، خوا دەزانێ چی لەدڵتاندایە، خوا زاناو لەسەر خۆیە.

ئایەتێکی لەم چەشنە دەبێتە هۆکارێك کە پەیامبەری ئیسلام لەژیانی سێکسی خۆیدا خەمساردی لە سێکسدا نەکات. بە پێی گێڕانەوەیەکی مێژوونووسی ئیسلام (الحاكم النيسابوری) موحەممەد هەژدە ژنی هێناوە.[252] ئەمە جگە لە کەنیزەکو ئەو ژنانەی داوای کردوونو بەهەر هۆیەك بێت نەبوونەتە هاوسەری. بەم پێیە هێزی سێکسی موحەممەد لەرادەبەدەر بووە. زانایانی ئیسلام دەڵێن لە یەك شەودا لەگەڵ نۆ ژنیدا جووت بووە.[253] سەرباری ژنە ئاساییەکانی, چەندین ژنی دیکە خۆیان پێشکەش بەموحەممەد کردووە. ژنان شەرمیان لەوە نەکردووە بچنە تەکیەکەی موحەممەدەوەو

252 الحاكم: المستدرك على الصحيحين. تسمية أزواج رسول الله, حديث6713

253 أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي لَيْلَةٍ وَاحِدَةٍ وَلَهُ تِسْعُ نِسْوَةٍ. صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب كثرة النساء. حديث4781

لەبەرچاوی میوانەکاندا بە موحەممەد بڵێن: (هاتووم خۆمت پێشکەش بکەم).[254] ئەویش لەبەر هەندێك هۆکار بە هەندێکیان رازی بووە.

یەکێك لە رووداوە سەرسوڕهێنەرەکانی موحەممەد ئەوەیە, لەگەڵ ئەو ژنانەیدا سێکسی دەکرد کە لە تەڕیی خۆیاندابوون, بەڵام بەتەواوی لەگەڵی جووت نەدەبوو, بەڵکو فەرمانی دەکرد ژنەکەی پارچە پەڕۆیەك بخاتە سەر ئەندامی سێکسییەکەی ئینجا لەگەڵی جووت دەبوو. لەصەحیحەکەی بوخاریدا بەراشکاوانە لەم جۆرە نموونانە دەخوێنینەوە.[255]

جوانییە سروشتییەکانی ئافرەتیش یەکێك بووە لەو کاریگەرییانەی کە غەریزەی سێکسی موحەممەدی خرۆشاندووە. دەگێڕنەوە پاش ئەوەی موسڵمانەکان بەسەرکردایەتی خودی موحەممەد لە شەڕێکی خوێناوی دەگەڕێنەوە, ژنێکی جوان, کە

---

254 أَنَّ اللَّاتِي وَهَبْنَ أَنْفُسهنَّ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَثِير. تفسير ابن كثير الاية 50 الاحزاب.

255 **بۆ نموونە:** كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُبَاشِرَ امْرَأَةً مِنْ نِسَائِهِ أَمَرَهَا فَاتَّزَرَتْ وَهِيَ حَائِضٌ. صحيح البخاري, كتاب الحيض, باب مباشرة الحائض. حديث297

دەستکەوتی شەڕ بووەو بەدەست موجاهیدێکەوە بووە, کار دەکاتە سەر موحەممەدو لەگەڵیدا بە ژنێکی تر دەیگۆڕێتەوە.[256]

دیارە لەکلتووری کۆنی کۆمەڵگای ئیسلامدا, (ژن) شتێك بووە لەدەستکەوتەکانی شەڕو لەگەڵ پیاودا لەیەك ئاستی مرۆڤایەتیدا نەبوون. موحەممەد لە شەڕەکاندا وەك سەرکردەیەکی سەربازیی هەڵسوکەوتی کردووە. لەئەنجامی جەنگەکاندا کۆمەڵێك ژنی جوانی دەستکەوت بووەو بۆ خۆی حەلاڵ کردوون. ئەو ژنانە, جگە لە سەرمایەی زۆرو ناوداریی, هەروەها لەجوانیشدا بەناوبانگ بوون.[257] جاری وا هەبووە لەکۆتایی شەڕەکاندا, پێش ئەوەی خۆیو سوپاکەی بگەنەوە شارەکەی خۆیان (مەدینە), ئاهەنگی سێ ڕۆژی بۆ ژنە دەستکەوتەکەی گێڕاوە.[258] بێگوێدانە ئەو هەموو کوشتنو بینینی خوێنەی کەلە ئەنجامی شەڕەکەدا بەئەنجام هاتوون, بووە بە زاواو چووەتە پەردەی ژنێکی سەرگەردانەوە. بەپێی شەرعی ئیسلامیش, لەهەر ڕووداوو شەڕێکدا ئافرەت

256 صحيح مسلم: كتاب النكاح, باب, فضيلة إعتاق أمة ثم يتزوجها. حديث4781

257 **هەر لەم بەشەدا ناوو شێوەی دەستکەوتەکانی دیاری دەکەین.**

258 صحيح البخارى: كتاب النكاح. باب, اتخاذ السراري ومن أعتق جاريته ثم تزوجها. حديث4797

بەدیلی بگیرێت, بۆ موحەممەدو موسڵمانەکان حەڵاڵ بووە.[259] لە قورئانیشدا نوسراوە کە ئەم شێوە دەستکەوتانە حەڵاڵ کراون.[260] بەپێی لێکدانەوەیەکی ابن كثير ئەم حاڵەتانە لەلایەن خواوە بۆیان حەڵاڵ کراوە. (ابن كثير) لە تەفسیرەکەیدا نوسیوێتی: خوا پەیامبەری شکۆمەند کردووە بە حەڵاڵکردنی دەستکەوتەکانی بۆ خۆی. ئەو ژنانەی لەکاتی شەڕەکاندا دەستکەوتی دەبوون هەر هەموویان بۆ پەیامبەر حەڵاڵ بوون. هەروەها بۆی حەڵاڵ بووە زیاد لە چوار ژن بهێنێ, کە ئەمە جگە پەیامبەر بۆ تەواوی مرۆڤایەتی حەرامە. هەر کەسێکیش خۆی پێشکەش بە پەیامبەر بکات یەکسەر بۆی حەڵاڵە بەبێ مارەبڕین, تەنها ئەوەندە بەسە کە ژنەکە بڵێ خۆمم بەخشی بە تۆ. هەروەها مارەبڕین بەبێ ئامادەبوونی بەخێوکەرەکەی بۆ پەیامبەر حەڵاڵە. ئەگەر پەیامبەر ویستی ئافرەتێك لە خۆی مارە بکات پێویستی بەوە نییە رەزامەندی گەورەکەی یاخود

---

259 وەك لەم باسەماندا نموونە دەهێنینەوە.

260 بڕوانە (ئایەتی50 الاحزاب) ئەم ئایەتە لەبەشی موتعەدا بە درێژی باسی دەکەین.

بەخێوکەرەکەی وەربگرێت بەڵکو ئەوان رازی بن یان..نا پەیامبەر دەتوانێ ئافرەتەکە لە خۆی مارە بکات, ئەمەش بۆ موسڵمانانی دیکە حەرامە..تاد.[261]

لە دوا دێڕی راڤەکەی ابن کثیردا شتێکی زۆر سەرسوڕهێنەر دەبینین.! نوسراوە:

إِذَا وَقَعَ بَصَره عَلَى اِمْرَأَة وَجَبَ عَلَى زَوْجهَا طَلَاقهَا, وَحَلَّ لَهُ نِكَاحهَا.

واتە: ئەگەر پەیامبەر چاوی بەئافرەتێك بکەوێتو دڵی بیخوازێت, لەسەر مێردەکەی واجبە تەڵاقی بداتو بۆ پەیامبەریش حەڵاڵە لەخۆی مارەی بکات.

سەرباری ئەمانەش موحەممەد نەیتوانیوە ئەوە بشارێتەوە کە حەزی لە سێکسی کیژۆڵەیە. ئامۆژگاری صەحابەکانیشی کردووە لەجیاتی بێوەژن کچ بهێنن, چونکە یاریکردن لەگەڵیاندا خۆشە.[262] یاخود لە سەرگوزشتەیەکی تردا بەراشکاوانە دان

261 وَأَكْرَمَهُ اللَّه بِتَحْلِيلِ الْغَنَائِم..و..و الزِّيَادَة عَلَى أَرْبَع نِسْوَة..و..و النِّكَاح بِلَفْظِ الْهِبَة..و..والنِّكَاح بِغَيْرِ وَلِيّ..و..و النِّكَاح بِغَيْرِ صَدَاق.و.و. نِكَاحه فِي حَالَة الْإِحْرَام.و.و سُقُوط الْقَسْم بَيْن الْأَزْوَاج عَنْهُ.و.و إِذَا وَقَعَ بَصَره عَلَى اِمْرَأَة وَجَبَ عَلَى زَوْجهَا طَلَاقهَا, وَحَلَّ لَهُ نِكَاحهَا. تفسير ابن كثير في تفسير الاية 50و51 الاحزاب.
ئیمامی بوخاریش لەم جۆرە ریوایەتانە دەگێڕێتەوە. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ.
صحيح البخاري, كتاب فرض الخمس, باب قول النبي احلت لكم الغنائم. حديث2954

262: فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَزَوَّجْتَ فَقُلْتُ تَزَوَّجْتُ ثَيِّبًا فَقَالَ مَا لَكَ وَلِلْعَذَارَى وَلِعَابِهَا.
صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: تزويج الثيبات. حديث4792

بەوەدا دەنێت کە حەزی لە رابواردنی کچە نەك بێوەژن. ئەگەر کچێكو بێوەژنێکی بۆ دابنێنو سەرپشکی بکەن بەوەی لەگەڵ کامیان رادەبوێرێ, ئەوا موحەممەد کچەکە هەڵدەبژێرێت. عائیشە کە یەکێك دەبێت لەژنەکانی خۆی, پرسیار لە موحەممەد دەکاتو دەڵێت: ئەگەر لە دۆڵێکدا لاتداو درەختێکت بینی بەرهەمەکەی لێی خورابوو, هەروەها درەختێکی تریشت بینی لێی نەخورابوو, راست پێم بڵێ حوشترەکەت لەکام لەو درەختانە دەلەوەڕێنی ؟؟ موحەممەدیش پێی دەڵێت: لەو درەختەی دەستی بۆ نەبراوەو لێی نەخوراوە.[263]

هەموو بەڵگەکان ئەوە دەسەلمێنن موحەممەد, بۆ تێربوونی خواستە شاراوەکانی خۆیو پاڵنەرە سێکسییە لەرادەبەدەرەکانی دریغی نەکردووە. بەحوکمی ئەو دەسەڵاتەی کە هەیبووە هەرچی ژنێ لە دونیادا هەیە, بەو حەڵاڵ بووە بەو مەرجەی دڵی بیخوازێت.!

لەم بارەیەوە لەمێژووی ئیسلامدا کلتورێکی گەورەی بۆ موسڵمانان جێهێشتووە. بەم پێودانگەش دەتوانین بڵێین: سەرجەم کاروکردەوەکانی موحەممەد هەمان ئەو

---

263 عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ لَوْ نَزَلْتَ وَادِيًا وَفِيهِ شَجَرَةٌ قَدْ أُكِلَ مِنْهَا وَوَجَدْتَ شَجَرًا لَمْ يُؤْكَلْ مِنْهَا فِي أَيِّهَا كُنْتَ تُرْتِعُ بَعِيرَكَ قَالَ فِي الَّذِي لَمْ يُرْتَعْ مِنْهَا. صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب, نكاح الابكار. حديث4789

کاروکردەوانەن کە پادشاو سەرکردەکانی بەرەی جەنگ پەیڕەوییان لێ دەکەن. بۆیە دەبینین تەنها لەماوەی نۆ ساڵدا, لەتەمەنی 54 ساڵییەوە تا مردنی لە تەمەنی 63 ساڵیدا, نزیکەی چل ژن دەچنە ژیانی موحەممەدەوە. هەندێك لەو ژنانە لەگەڵیان جووت بووە. هەندێکی تریان لەبەر ئەوەی لەسەر خواستی خۆیان شویان نەکردووە, بەڵکو بەزۆری کەسوکارەکەیان بووە, لەشەوی پەردەدا لە موحەممەد پاڕاونەتەوە کەدەستبەرداریان بێت, ئەویش تەلاقی داون. هەشبووە داوای کردوون, بەڵام بەهەر هۆیەك بێت نەبوونەتە ژنی. لەلایەن سەرکردەو پادشاکانیشەوە ژنی بە دیاری بۆ نێردراوەو ئەویش وەك سەرکردەو پاشایەك وەریگرتووە.[264] ئەنجامیش, ئەوەندەی ئێمە پێمان زانیبێت, لەگەڵ هەژدە ژندا جووت بووە. هەریەك لەو ژنانەش چیرۆکی تایبەت بە خۆیان هەیە. لە ناویاندا چەند دانەیەك هەن ویژدانی مرۆڤایەتی دەهەژێنن و لاپەڕەکانی مێژووش ناتوانن ڕووداوە مەئساوییەکانی لەبیر خۆیان ببەنەوە.

264 هەر لەم بەشەدا باسی دەکەین

دووهەم

چەند زانیارییەکی سەرەتایی دەربارەی هەندێك لەژنەکانی موحەممەد

خەدیجە

(خديجة بنت خويلد بن أسد بن عبدالعزي بن قصي بن كلاب)

ئەوەی زانرابێت, پێش ئەوەی شوو بە موحەممەد بکات, دوو شووی دیکەی کردووە. لە یەکەم مێردی (عتيق بن عابد بن عبدالله بن عمر بن مخزوم). یەك کچی بووە. لە دووهەم مێردی (أبو هالة بن بينها بن نباش بن بينها بن حبيب) بە هەمان شێوە یەك کچی بووە. سێهەم شووی موحەممەدی پەیامبەرەو سێ کوڕو چوار کچیان بووە.

خەدیجە یەکەم ژنی موحەممەد بووە. پێش ئەوەی بانگەوازی ئیسلام بکات, لە تەمەنی بیست‌و پێنج ساڵیداو خەدیجەش لە چل ساڵیدا بووە ئەم زەواجەیان کردووە.[265] بەم

265 تأريخ الطبري: ذكر تزويج النبـــي صلى الله عليه وسلم خديجة رضي الله عنها. قال هشام بن محمد: نكح رسول الله صلى الله عليه وسلم خديجة وهو ابن خمس وعشرين سنة وخديجة يومئذ ابنة أربعين سنة.

پێیە پانزە ساڵ جیاوازی لەتەمەنیاندا هەبووە. وەك سەرچاوەکان لەسەری کۆکن ، موحەممەد لەسەروبەندی ژیانی خۆیدا تا ئەم ژنەی هەبووە, ئەگەرچی فرەژنی لەو ناوچەیەدا کلتوورو ڕەفتارێکی بەربلاو بووە, کەچی ژنی دیکەی نەهێناوەو مێژوونووسان باسی ژنهێنانی دیکەی لەو قۆناغەدا ناکەن. هەروەها مێژوونووسان باسی ژیانی سێکسی موحەممەدیشیان لە پێش ئەم زەواجە نەکردووە. لەم ڕووەوە درێغییان کردووە, چونکە جێی گومانو سەرسوڕمانە ئادەمیزادێك لەناوچەیەکی ئاوها گەرمو لەناو کۆمەڵگایەکی ئاوها سێکسبازو لەکلتورێکی پڕ لەبێبەهای ژندا, جگە لەخەدیجە سێکسی نەکردێت.! بەڵکو وەك ئەوان باسی دەکەن, یەکەم باسو یەکەم ئەزموون کە بەسەری هاتبێت تەنها ئەم زەواجەیەتی لە خەدیجە. پاش ئەوەی بیستو دوو ساڵ پێکەوە ژیان بەسەر دەبەن, سێ ساڵ بەر لە کۆچ بۆ مەدینە, خەدیجە دەمرێت. لەو بیستو دوو ساڵە, حەوت ساڵیان لە ژیانی پەیامبەرایەتیدا بووە.

هەتا مێردی خەدیجە بوو جووتبوونی سێکسی لەگەڵ ئەم ژنەیدا بەشێوەیەکی ئاسایی پەیڕەو کردووە. لەم ژنەی حەوت منداڵی بووە. سێ کوڕو چوار کچ (الْقَاسِمُ,

الطَّيِّبُ, الطَّاهِرُ, رُقَيَّةُ, زَيْنَبُ, أُمّ كُلْثُومٍ، فَاطِمَةُ).[266] بەڵام دواتر, لەپاش هێنانی ژنەکانی تری, ڕۆژانەو زوو زوو جووتبوونی سێکسی لەگەڵ ژنەکانیدا کردووە, لە تەواوی ئەم ژنانەی جگە لەیەك منداڵ, بەناوی ئیبراهیم, منداڵی دیکەی نەبووە, سەرگوزشتەیەك دەربارەی ئەویش هەیە کە منداڵی خۆی نییە بەڵکو بەرهەمی زینایە[267]

گەر پرسیارێك بکرێت: تا خەدیجە لەژیاندا بوو بۆچی موحەممەد ژنی دیکەی نەهێنا, بەڵام کاتێك ئەو دەمرێت ژن لە دوای ژن دەهێنێت.؟ ئیسلامییەکان لەوەڵامدا دەڵێن: چونکە خەدیجەی خۆشویستووە. ئەم وەڵامە ئەوە دەگەیەنێت کە موحەممەد ژنەکانی تری خۆشنەویستبێت بۆیە ژنی دیکەی بەسەر هێناون. ئەو ڕاستییانەی کەهەر لەم باسەدا بەچەندین بەڵگەوە دەیخەینە ڕوو, وەڵامەکەیان بە پاساوێکی نالۆژیکی دەدات لە قەڵەم. ڕاستیەکەش ئەوەیە پەیوەندی بەخۆشەویستیەوە نەبووە، بەڵکو پەیوەندی بەو ئاستە ئابوورییەوە هەبووە کە لە ژیانی خەدیجەدا هەبوو. خەدیجە, ناودارێکی ناسراو بووەو ماڵو سامانێکی گەورەو بێئەندازەی هەبووە. موحەممەدیش, پێش ئەوەی ئەم

---

266 سيرة ابن هشام: الامام ابی محمد بن عبدالملك بن هشام. السيرة النبوية. تقديم وتعليق طه عبدالرووف سعد, مطبعة الحاج عبدالسلام محمد بن شقردن. مصر.. 1971 الجزء الأول, ص 190

267 هەر لەم بەشەدا باسی ئەو منداڵەو گومانەکە دەکەین.

زەواجەی لەگەڵ بکات, هەژارو نەدار بووەو نەیتوانیوە لەبەرامبەر هێزی مادی‌و مەعنەوی خەدیجەدا بوەستێتەوەو ژنی دیکە بهێنێت. ئابوری‌و دەسەڵات لەلای ژن (خەدیجە) بووە نەك لەلای پیاو (موحەممەد). بەپێی کلتووری کۆمەڵایەتی‌و بنەما ئابورییەکانی ئەو کاتانە, خەدیجەی ژن بە هۆی سەرمایەکەیەوە موحەممەدی مێردی بە کۆیلە کردووەو نەیهێشتووە ژنی دیکە بهێنێت. موحەممەدی هەژار, وەك نێرێك, وەسیلەیەك بووە بۆ خاڵیکردنەوەی هەوەسی سێکسی مێینەی ژنێك, کە خەدیجەی دەوڵەمەندە.

لەبەر ئەوە دەبینین موحەممەد بەلای خەدیجەوە هەتیوێکی هەژارو کەمدەست بووە. خەدیجەش بەلای موحەممەدەوە دایك, خوشك, باوك, برا, ژنو ژیان بووە. یەکێك بووە لە دابینکەرانی دوارۆژ لەدەستکەوتو ئابووریدا. ئەم راستییەش لەقورئاندا هەیە.[268] لێرەوە هەیمەنەتی خەدیجە بەسەر موحەممەددا دەردەکەوێ‌و بەم هۆیەوە موحەممەد نەیتوانیوە ژن بەسەر خەدیجەدا بهێنێت. بەڵام لەگەڵ مردنی خەدیجە هەڵگەڕانەوەیەکی سەیرو کتوپڕ لەلای موحەممەد روویداوەو نەیهێشتووە چەند رۆژێك بەسەر

268 الضحى 8

مردنەکەیدا تێپەڕ ببێت ژنێکی دیکەی هێناوە.[269] دوای ماوەیەکی کەمیش دیسانەوە زەواجێکی تری کردووە. بەم شێوەیە یەك, لەدوای یەك, کۆمەڵێك ژنی هێناوە. ماوەی بیستو دوو ساڵ تەنها یەك ژنی بوو, ماوەی سیانزە ساڵی دوای خەدیجە زیاد لە چل ژن دەچنە ژیانیەوە.

سەودە

سودة بنت زمعة بن قيس بن عبد شمس بن عبد وُدّ بن نصر.

پێشتر ژنی یەکێك دەبێت کە خێڵەکەی لە ناودارەکانی مەککەیە, بەناوی (السكران بن عمرو بن عبد شمس)و یەکێك بووە لە کۆچەرییەکانی حەبەشە.[270]

لەدوای مردنی خەدیجە, بەچەند رۆژێك, زەواج لەگەڵ ئەم سەودەیە دەکات.[271]

تاکە ژن دەبێت کەبالاّو روخساری نەبۆتە مایەی سەرنجی غەریزەی سێکسیی موحەممەد. ژنێکی بەتەمەن بووە. دەموچاوێکی ناشرینو بالاّیەکی درێژی هەبووە. ئەم جۆرە بالاّیە لەکلتوری نیوە دوورگەی عەرەبدا قێزەون بووەو پیاوان حەزیان لەئافرەتانی پڕ بووە,

269 زاد المعاد في هدي خير العباد, ج1 فصل فيازواجه صلى الله عليه وسلم. ذكر سودة

270 تأريخ الطبري: ذكر / الخبر عن أزواج رسول 211/2

271 زاد المعاد في هدي خير العباد, ج1 فصل في ازواجه صلى الله عليه وسلم. ذكر سودة

واتە کەمێك قەڵەو. سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراومان دەست نەکەوت کەباس لەهۆکاری ئەم زەواجە بکات. ڕەنگە پەیوەندی بەوەوە هەبوبێت کە موحەممەد, لەقۆناغی مەککەیدا, پێویستی بەهۆزێکی گەورەو شەڕانیو پارێزکار بووە, لەبەر ئەمەش سەودەی هێنابێت تا ئەم بۆشاییەی پێ پڕ بکاتەوە.

موحەممەد, لەدوای کۆچەکەی بۆ مەدینە, چەند جارێك ویستویەتی سەودە تەڵاق بدات، بەڵام سەودە پاڕاوەتەوە کە تەڵاقی نەدات. دوا جار وا ڕێکەوتوون کە وەك ژنی موحەممەد بمێنێتەوە بەڵام بەسەری نەکاتەوەو لەگەڵی جووت نەبێت. ئیمامی بوخاری باسی ئەوە دەکات: سەودە, وەك هەوڵدانێك بۆ دڵڕاگرتنی موحەممەد کەلێی ڕازی بێت, نۆرەی ڕۆژانەو شەوانەی خۆی بەخشیوە بەعائیشە.[272] بەم شێوەیە سەودە, تەنها لەبەر ناشرینی, دەبێتە ژنێکی قێزەونو پەراوێزکراو. موحەممەدیش هەتا دەمرێت ناچێت بەلایدا. زۆر جاریش لەلایەن موسڵمانانەوە دووچاری تانەوتەشەر هاتووە.. یەکێك لەو

272 أَنَّ سَوْدَةَ بِنْتَ زَمْعَةَ وَهَبَتْ يَوْمَهَا وَلَيْلَتَهَا لِعَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبْتَغِي بِذَلِكَ رِضَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. صحيح البخاري: كتاب الهبة وفضلها والتحريض عليها, باب, هبة المرأة لغير زوجها وعتقها. حديث2453

پاساوانەی کە عومەری کوڕی خەتتاب بۆ پەیدابوونی حیجاب هێناوییەتیە ئاراوە, باڵاو روخساری ئەم ژنە بووە.[273]

عائیشە

عائشة بنت أبي بكر الصديق بن أبي قحافة.

لەدوای مردنی خەدیجەی پیرو بینینی روخساری سەودەی ناشرین, ئەزموونێکی سێکسیی گەورە بۆ موحەممەد پەیدا دەبێ. پاش چەند مانگێکی کەم, لەدوای گواستنەوەی سەودە, دەچێتە داوای عائیشەو دەیخوازێت عائیشە کچی خەلیفە ئەبوبەکری صدیقو بچوکترین ژنو تاکە کچ بووە کە موحەممەد هێنابێتی. ئەو رۆژەی

273 وكَانَ عُمَر يَقُول لِرَسُولِ اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُحْجُبْ نِسَاءَك فَلَمْ يَكُنْ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَفْعَل فَخَرَجَتْ سَوْدَة بِنْت زَمْعَةَ زَوْج رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَتْ اِمْرَأَة طَوِيلَة فَنَادَاهَا عُمَر بِصَوْتِهِ الْأَعْلَى : قَدْ عَرَفْنَاك يَا سَوْدَة حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزِل الْحِجَاب. تفسير ابن كثير في تفسير الاية 51 الاحزاب.

دەچێتە داوای عائیشە, ئەم مەسەلەیە بەلای ئەبوبەکری صدیقەوە سەرسوڕهێنەر دەبێت, چونکە خۆی بەبرای موحەممەد زانیوەو پێی وتووە (ئەی خۆ من برای تۆم.! موحەممەدیش پێی دەڵێت: بەڵێ تۆ برامی, بەڵام لەدین‌و قورئاندا, کچی تۆ, بۆ من, حەڵاڵە).[274]

موحەممەد, کەمتر لە دوو ساڵ بەر لەکۆچەکەی بۆ مەدینە, عائیشە دەخوازێت. تەمەنی ئەو کاتەی عائیشە شەش ساڵان بووە.[275] پاش هەژدە مانگ لەدوای کۆچەکەی بۆ مەدینە, لەمانگی شەووالداو[276] لەتەمەنی نۆ ساڵیدا دەیگوازێتەوە.[277]

---

274 أَنَّ النَّبِيَّ خَطَبَ عَائِشَةَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ إِنَّمَا أَنَا أَخُوكَ فَقَالَ أَنْتَ أَخِي فِي دِينِ اللَّهِ وَكِتَابِهِ وَهِيَ لِي حَلَالٌ. صحيح البخاري, كتاب النكاح. باب تزويج الصغار من الكبار. حديث4793

275 تَزَوَّجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَائِشَةَ وَهِيَ بِنْتُ سِتٍّ. صحيح البخاري: كتاب النكاح, باب/ من بنى بأمرأة وهى بنت تسع سنين. حديث4863

276 وأعرس بها بالمدينة في شوال على رأس ثمانية عشر شهرا من مهاجره إلى المدينة. المنتخب من كتاب أزواج النبـــي صلى الله عليه وسلم,ابوعبدالله, الزبـــير بن بكار بن عبد الله بن مصعب الزبـــيري أبوعبدالله.. وفاة المؤلف256 مؤسسة الرسالة بـــيروت1403 الطبعة الأولى عدد الأجزاء 1 المحقق سكينة الشهابـــيقصة, تزوج عائشة.

277 وَبَنَى بِهَا وَهِيَ بِنْتُ تسع سنين. صحيح البخاري: كتاب النكاح, باب/ من بنى بأمرأة وهى بنت تسع سنين. 4863

مێژوونووسان پێ لەسەر ئەوە دادەگرن کە ئەم ژنەی (زۆر) بچووك بووە. لەچەندین پەڕاوی مێژوودا ئەوە نوسراوە کە عائیشە لەکاتی باسکردنی منداڵی خۆی‌و ڕۆژی گواستنەوەکەیدا ئاماژە بۆ تەمەنی بچووکیی خۆی دەکات‌و دەڵێت: من لەنێو جۆلانەکەمدا لەگەڵ هاوڕێکانم بووم, دایکم (أم رمان) هاواری لێکردم, چووم بۆ لای, نەمزانی چی دەوێت, دەستی گرتم‌و ڕایکێشام تا لەبەر دەرگای ماڵێك وەستانمی, سەرمسوڕمابوو نەمدەزانی چییە, هەندێك ئاوی هێناو سەرو روخسارمی تەڕ کرد. کردمی بەژووردا, دەبینم کۆمەڵێك ژنی ئەنصاری لەوێن, وتیان لەسەر خێرو بەرەکەت..و.. دایکم چاکی کردم‌و منی دایە دەست ئەوان, ئەوانیش منیان چاك کردو دامیانە دەست پەیامبەر. لەو ڕۆژەدا من تەمەنم نۆ ساڵان بوو.[278]

---

278 عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ تَزَوَّجَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا بِنْتُ سِتِّ سِنِينَ فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَنَزَلْنَا فِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ خَزْرَجٍ فَوُعِكْتُ فَتَمَرَّقَ شَعَرِي فَوَفَى جُمَيْمَةً فَأَتَتْنِي أُمِّي أُمُّ رُومَانَ وَإِنِّي لَفِي أُرْجُوحَةٍ وَمَعِي صَوَاحِبُ لِي فَصَرَخَتْ بِي فَأَتَيْتُهَا لَا أَدْرِي مَا تُرِيدُ بِي فَأَخَذَتْ بِيَدِي حَتَّى أَوْقَفَتْنِي عَلَى بَابِ الدَّارِ وَإِنِّي لَأُنْهِجُ حَتَّى سَكَنَ بَعْضُ نَفَسِي ثُمَّ أَخَذَتْ شَيْئًا مِنْ مَاءٍ فَمَسَحَتْ بِهِ وَجْهِي وَرَأْسِي ثُمَّ أَدْخَلَتْنِي الدَّارَ فَإِذَا نِسْوَةٌ مِنْ الْأَنْصَارِ فِي الْبَيْتِ فَقُلْنَ عَلَى الْخَيْرِ وَالْبَرَكَةِ وَعَلَى خَيْرِ طَائِرٍ فَأَسْلَمَتْنِي إِلَيْهِنَّ فَأَصْلَحْنَ مِنْ شَأْنِي فَلَمْ يَرُعْنِي إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضُحًى فَأَسْلَمَتْنِي إِلَيْهِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ بِنْتُ تِسْعِ سِنِينَ. صحيح البخاري, كتاب المناقب, باب تزويج النبى عائشة وقدومها المدينة وبنائه بها. حديث3681

عائیشە لەدوای شووکردنیشی ئەوەندە منداڵ بووە بە بەردەوامی لەگەڵ هاوڕێکانیدا یاری بووکە پەڕۆینەی کردووە. ڕۆژێکیان موحەممەد لەکاتی یاریکردنی عائیشە بە بووکەکەی بە عائیشە دەڵێت: ئەوە چییە.؟ ئەویش دەڵێت ئەمە کچە بووکەکانمە. موحەممەد دەڵێت: ئەی ئەوەیان چییە لەناوەڕاستدا سوارێك بەسەر ئەسپێکەوەیەو ئەسپەکەش دوو باڵی هەیە.؟؟ عائیشە دەڵێت: ئەی نەتبیستووە کە ئەسپەکەی سلێمان باڵی هەیە.؟ موحەممەدیش پێکەنیوە.[279] عائیشە لە سەرگوزشتەیەکی دیکەدا دەگێڕێتەوەو دەڵێت: لەگەڵ هاوڕێکانمدا یاریمان بە بووکەپەڕۆینە دەکرد, ئەگەر پەیامبەر بهاتایەتەوە بۆ ماڵەوە ئەوان دەڕۆشتن, بەڵام پەیامبەر دەیناردنەوە بەشوێنیاندا تا یاریم لەگەڵ بکەنەوە, ئەوانیش دەهاتنەوەو یاریان لەگەڵ دەکردم.[280] هەموو ئەم ڕیوایەتانە عائیشەیەکی تەواو گچکەمان نیشان دەدەن.

---

279 احياء علوم الدين للامام أبي حامد الغزالي, باب آداب السماع والوجد **(لە کتێبی** –المجهول في حياة الرسول, قسم –الزوجة في ارجوحة– **وەرگیراوە)**

280 عن عائشة رضي الله عنها قالت كُنْتُ أَلْعَبُ بِالْبَنَاتِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ لِي صَوَاحِبُ يَلْعَبْنَ مَعِي فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ يَتَقَمَّعْنَ مِنْهُ فَيُسَرِّبُهُنَّ إِلَيَّ فَيَلْعَبْنَ مَعِي. صحيح البخاري, كتاب الادب, باب, الانبساط إلى الناس. حديث5779

بەم پێیە, موحەممەدی تازە زاوا لە تەمەنی پەنجاو چوار ساڵیدا, لەگەڵ کیژۆڵەیەکی نۆ ساڵاندا, چووەتە پەردەوە.[281] نۆ ساڵیش پێکەوە ژیانی ژنو مێردایەتیان بەسەر بردووە.[282] چونکە لەتەمەنی شەستو سێ ساڵیدا موحەممەد مردووە. عائیشەش, لە هەژدە ساڵییەوە تا مردنی لە تەمەنی پەنجاو حەوت ساڵیدا بەبێوەژنی ماوەتەوە.[283]

پرسیارگەلێکی زۆر دەربارەی تەمەنو روخسارو باڵای ئەوکاتەی عائیشە کراوەو رەخنەیەکی توندو بەردەوام رووبەڕووی ئیسلامو ئایینزاکان بووەتەوە. چونکە لەو کاتەدا نە لەڕووی تەمەنەوە, نە لەڕووی ئەقڵەوە, نە لەڕووی باڵاوە, ئامادەیی ئەوەی

---

281 بڕوانە ئەم سەرچاوە باوەڕپێکراوانەی ئیسلام: صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب تزويج الأب ابنته من الإمام. كتاب المناقب, باب تزويج النبي صلى الله عليه وسلم عائشة وقدومها المدينة.. صحيح مسلم, كتاب النكاح, باب تزويج الأب البكر الصغيرة.. سنن النسائي, كتاب النكاح, باب البناء بابنة تسع سنن.. الترمذي, النكاح, باب عن رسول الله ما جاء في إكراه اليتيمة على التزويج.. سنن ابن ماجه, النكاح, نكاح الصغار يزوجهن الآباء.. سنن أبي داود, الأدب, في الأرجوحة.. سنن الدارمي, النكاح, في تزويج الصغار إذا زوجهن آباؤهن.

282 وَمَكَثَتْ عِنْدَهُ تِسْعًا. صحيح البخاري: كتاب النكاح, باب/ من بنى بأمرأة وهى بنت تسع سنين. حديث4863

283 حاكم لە (المستدرك على الصحيحين, ذكر الصحابيات من أزواج رسول الله, حديث6714

تێدا نەبووە شوو بكات. ئیدی چۆن كەسێك كە خۆی بە پێشەوایەكی ڕووحی دەزانێت, ویژدانی ڕێی پێداوە لەتەمەنی پەنجاو چوار ساڵیدا لەگەڵ ئەم كچۆڵەیەدا جووت ببێت.؟

بۆ وەڵامدانەوەی ئەم ڕەخنە لۆژیكیە, ئیسلامو ئایینزاكان پەنایان بۆ گریمانەیەك بردووە گوایە كچ لەو سەردەمەدا باڵای هەبووەو لەشو لاری پێگەیشتووە. عائیشەش وەك هەر ئافرەتێكی سەردەمەكەی خۆی لەتوانایدا هەبووە شوو بكاتو ئەركەكانی هاوسەرێتی بەڕێوە ببات. ئیسلامییەكان مەبەستیانە بڵێن لەڕووی بایۆلۆژییەوە ئامادەیی جووتبوونی هەبووە.

بەڵام ئەوەی لەم گریمانەیەدا بەدی دەكرێ ئەوەیە: پێكهاتەی بایۆلۆژی, بەمانایەكی تر هەبوونی باڵا, یاخود پانیو كەتەیی, هۆكارن بۆ بەشوودانی كچان.! ئەم پاساوەیان لەگەڵ لۆژیكی سەردەمدا ئاوێتە نابێت, چونكە بەڕێوەبردن, هەركارێك بێت, بەسێكسیشەوە, پێویستی بەگەشەسەندنی ئەقڵیو هوشیاری هەیە. پێكهاتەی ئەقڵو بیركردنەوەی عائیشەش نۆ ساڵان بووەو نەگەیشتووەتە ئەو تەمەنو ئەزموونەی ژیانی هاوسەرایەتی بەڕێوە ببات. لە زانستی پزیشكیدا گریمانەكەیان هەڵە دەردەچێت.

بەلایەکی تردا ئەگەر گریمانەی ئیسلامییەکان لەبەرچاو بگرین‌و بلێین ئامادەیی بایۆلۆژی بەسە بۆ شووکردن, کەلەراستیدا دەقەکانی ئیسلام بەم شێوەیە ڕوانیویانەتە ژن‌و بە لای ئاستی بیرکردنەوەو هەست‌و سایکۆلۆژییەتی ژناندا نەچوون,[284] و یەك ئایەت لەقورئاندا نییە پێچەوانەی ئەم بۆچوونەمانی هەبێت, ئەو پاساوانە وەربگرین کەعائیشە بالآی هەبووەو توانای جووتبوونی لەگەڵ کەسێکی تەمەن پەنجاو چوار سالێدا هەبووە, ئەوە هیچ بەلگەیەك لەمێژووی ئیسلامدا نییە ئەم پاساوەیان بسەلمێنێت. لە تەواوی سەرچاوە باوەڕپێکراوەکانی ئیسلامدا دێڕێك نەنوسراوە کە عائیشە بالآی هەبوو بێت. بەپێچەوانەی ئەمەشەوە دەتوانین بەڵگەی ئەوە بهێنین کەبالآی نەبووە, بەڵکو بچووك بووە. ئیمامی تەبەری لە مێژووەکەی خۆیدا نوسیویتی: ئەو ڕۆژەی موحەممەد زەواجەکەی لەگەڵ کردووە عائیشە بچووك بووەو بەکەڵکی جووتبوون نەهاتووە. صغيرة لا تصلح للجماع.[285] خودی عائیشەش ئەم ڕاستییەمان بۆ دووپات دەکات‌و لەسەرگوزشتەیەکدا لەوە دڵنیامان دەکاتەوە کە نەك هەر خۆی بەڵکو گشت

284 بڕوانە سورەتی الطلاق4

285 تأريخ الطبري: ذكر الخبر عن أزواج رسول الله. ج2 / 211

ئافرەتان لەو زەمەنەدا کەتە نەبوون, گۆشتن نەبوون, قورسایی‌و باڵایان نەبووە, بچوك بوون‌و بە کەمیش خواردنیان خواردووە. هەر لەو ڕیوایەتەدا باسی خۆی دەکات‌و دەڵێت من بچوك بووم‌و تازە پێدەگەیشتم.[286]

کەواتە عائیشە, نەك هەر لەرووی سایکۆلۆژییەوە ئامادەیی شووکردن نەبووە, بەڵکو لەرووی بایۆلۆژیشەوە ئامادەیی تێدا نەبووە جووتبوونی سێکسی بکات! ئەگەر ئەم قسەیەی مێژوونوسی ناودارو بەناوبانگی ئیسلام (تەبەری)و ڕیوایەتەکەی خودی عائیشە وەربگێڕینە سەر زمان‌و سێکسی سەردەم دەبێ بنووسین: لەشە بچووکەکەی عائیشە بەرگەی جووتبوونی لەشە گەورەکەی موحەممەدی نەگرتووە, چونکە تەمەنی موحەممەد پەنجاو چوار ساڵ‌و عایشەش نۆ ساڵان بووە. لۆژیکیش پاڵپشتی ئەم بۆچوونەمانە, لەبەر ئەوەی ڕووداوێك لە مێژوودا هەیە تیۆرەکەمان پشتڕاست دەکاتەوە: ئەو کاتەی موحەممەد باسی حۆرییەکانی بەهەشتی بۆ پیاوان کردووە, وتویەتی:

---

286 (وكان النساء إذ ذاك خفافا لم يثقلن، ولم يغشهن اللحهم، وإنما يأكلن العلقة من الطعام) صحيح البخاري, كتاب الشهادات, باب: تعديل النساء بعضهن بعضا. حديث2518

(لە بەهەشتدا پیاوان دەچنە لای ئەو حۆرییانەی کە خوا بە تایبەتی دروستی کردوون, چەند جار بچنە لای حۆرییەکانو بیانکەن بە ژن, دوایی دەبنەوە بە کیژۆڵەو وەك ئەوە وایە کەس نەچووبێت بە لایاندا.) کە عائیشە گوێی لەم قسەیە دەبێت, ئازارو نارِەحەتی شەوی بووکێنی خۆیو موحەممەدی بیردەکەویتەوە, بۆیە دەڵێت: (واوجعاه..! ئەم وشەیە بە دوو شێوە دەخوێندرێتەوە, یەکەمیان هەموو پیتەکان بەسەر یەکەوە ماناکەی دەکاتە (بە–ژان–ترین ئازار), گەر پیتەکان لەیەك جیابکەینەوە (وا–وجعاه) ماناکەی دەبێتە (وای لە ئازارەکەی) موحەممەدیش, وەك بلێی باش لە قسەکەی عائیشە تێگەیشتبێت, لە وەڵامدا دەڵێت: لە بەهەشتدا ئازار نییە.[287]

لێرەدا ئەگەرچی عائیشە تەمەنێکی لەگەڵ موحەممەددا بەسەر بردووە, بەڵام ئازاری ئەو شەوەی لەبیر نەچووەتەوە کە کیژۆڵەیەکی بچووکی تەمەن نۆ ساڵ بووەو پیاوێکی گەورەی تەمەن پەنجاو چوار ساڵ بۆی چووەتە پەردەوەو توشی ئەو ئازارە پڕ ئێشەی کردووە.

---

287 قَالَ النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْله " إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاء" الْآيَة قَالَ: (هُنَّ عَجَائِز الدُّنْيَا أَنْشَأَهُنَّ اللَّه خَلْقًا جَدِيدًا كُلَّمَا أَتَاهُنَّ أَزْوَاجهنَّ وَجَدُوهُنَّ أَبْكَارًا) فَلَمَّا سَمِعَتْ عَائِشَة ذَلِكَ قَالَتْ: (وَاوَجَعَاه!) فَقَالَ لَهَا النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :(لَيْسَ هُنَاكَ وَجَع). تفسير القرطبي. في تفسير الواقعة الاية36

لەبەرئەوە ئیسلام نەیتوانیوەو ناتوانێت پاساوی گونجاوو دروست بۆ ئەم کارە نەشیاوەی موحەممەد بهێنێتەوەو بەرگری لێبکات. تەنها ئەو گریمانەیەمان هەیە کە بلێین موحەممەد لەگەڵ ئەوەی پەیامبەر بووە کەچی نەیتوانیوە هەڵسوکەوتی پەیامبەرانەی هەبێت. وەك هەر پیاوێکی تری سێکسباز دوای غەریزەکانی خۆی کەوتووەو لەئەنجامی هێرشی پاڵنەرە سێکسییەکانی خۆیدا زەواجی عائیشەی کردووە. چوونەلای کچێکی تەمەن نۆ ساڵ لە لایەن کەسێکی پەنجاو چوار ساڵییەوە, جگە لەموحەممەدو شوێنکەوتووانی ئایینی ئیسلام, دەروونی هیچ ئینسانێکی پیّ ئاسوودە نابێت.! کاتێك رابەری ئاینێك بەسەر غەریزەکانی خۆیدا زاڵ نەبوو, شوێنکەوتوانیشی هەمان رێگە دەگرنەبەر.[288]

سێکس پەیوەندی بەباوەڕو بڕواهێنانەوە نییەو دیاردەیەکی سروشتییە. چاوەڕێی ئەوەمان لەموحەممەد دەکرد وەك یاساکانی سەردەم، لانی کەم، بڕیاری قەدەغەکردنی زەواجی خوار تەمەن هەژدە ساڵی بدایەو پێچەوانەکەشی حەرام بکردایە. وەك خۆی دەڵێت حوکمی قورئان لە ئەزەلەوە بۆ ئەبەدن نەك کاتی. بە پێچەوانەی

---

288 لە بەشەکانی دیکەدا وەك نموونە باسی چەند کەسایەتییەك دەکەین.

ئەقڵ‌و زانست‌و لۆژیکی سەردەمەوە, ئایەت لە قورئاندا هەیە رێگەی داوە بە موسڵمانان کە دەتوانن کچەکانیان, کە هێشتا نەچوونەتە تەڕییەوە, بیاندەن بە شوو.[289]

عائیشە یەکێك دەبێت لەچاوکراوەترین ژنانی موحەممەد. دوور لەکاریگەریی باوەڕی ئایینی, پێویستە خوێندنەوەیەکی تایبەت‌و قووڵ بۆ ئەم ژنەی ناو کۆمەڵگایەکی تەواو چینایەتی بکەین. لەئەنجامی خوێندنەوەیەکی قووڵی مێژوودا دەردەکەوێت کە عائیشە چەپێك بووە لەبیروڕای ئیسلامەتی.! راوییەکان تەنها باسی عائیشە, وەك دایکی ئیمانداران‌و کچێکی کەم تەمەن‌و بەجەستە بچوك باسیان نەکردووە کە تەنها لەشولارێکی جنسی پێوە بێت, بەڵکو ریوایەتەکان باسی لێهاتوویی‌و زیرەکیشی دەکەن. سەرگوزشتە هەیە ئەم ژنە لەسەر مافەکانی خۆی بەگژ موحەممەدیشدا چووەو شەڕی لەگەڵ کردووە. دەیان سەرگوزشتە لەهەردوو صەحیحەکەی بوخاری‌و موسلیم‌و ئەوانی دیکەشدا هەن کە لە زمانی ئەم ژنەوە گێڕدراوەتەوە. بەپێی ئەو ریوایەتانە زیرەکترین ژن بووە لەناو ژنەکانی موحەممەددا. چەندین جار راڤەی ئایەتی

289 وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ (4) سورة الطلاق.

كردووه. هه‌ر كاتێك بیزانیبایه موحه‌ممه‌د غه‌دری لێده‌كات, وه‌ك ژنه‌كانی دیكه‌ی بێده‌نگ نه‌ده‌بوو, به‌ڵكو هه‌رای ده‌نایه‌وه. باسی هه‌موو شوێنێكی له‌شی ژنو پیاوی كردووه‌و له‌ناوهێنانی شوێنه هه‌ستووه‌ره‌كاندا شه‌رمی نه‌كردووه. چه‌ند جارێك موحه‌ممه‌د شكایه‌تی عائیشه‌ی گه‌یاندووه‌ته ئه‌بوبه‌كری باوكی‌و ئه‌ویش لێی داوه. ژنێكی قورس بووه‌و له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی ده‌مه‌قاڵێی زۆری له‌گه‌ڵ موحه‌ممه‌ددا هه‌بووه, به‌ڵام ره‌فتاری به‌شێوه‌یه‌ك بووه كه‌موحه‌ممه‌د ئه‌م ژنه‌ی له‌هه‌مووان خۆشتر بوێت. زۆرینه‌ی شه‌وانو زۆرینه‌ی كاته‌كانی موحه‌ممه‌د, ته‌نانه‌ت له‌كاتی نه‌خۆشی‌و سه‌ره‌مه‌رگیشیدا له‌لای ئه‌م ژنه‌ی ماوه‌ته‌وه.[290] ئه‌وه‌ی مێژووی ئیسلامی خوێندبێته‌وه ئه‌و راستییه‌ی بۆ ده‌رده‌كه‌وێت گه‌ر عائیشه نه‌بوایه كه‌لێنێكی گه‌وره ده‌كه‌وته پاشماوه‌كانی مێژووی ئیسلام.

حه‌فصه

حفصة بنت عمر بن الخطاب العَدَوي القرشي

پێش ئه‌وه‌ی شوو به‌موحه‌ممه‌د بكات هاوسه‌ری (خنيس بن حذافة السهمي.) بووه.

---

290 دواتر هه‌ر له‌م به‌شه‌دا چه‌ندین به‌ڵگه بۆ نوسینه‌كانمان ده‌هێنینه‌وه

لە دوای کۆچ بە دوو ساڵو شەش مانگ,[291] لە تەمەنی نۆزدە ساڵیدا شوو بە پەیامبەری تەمەن پەنجاو شەش ساڵە کردووە. حەفصە جوانێکی شەڕانی بووە و چەندین جار کێشەی بۆ موحەممەد دروست کردووە. شەڕانییەکەی گەیشتوەتە ڕادەیەك کە بگاتە تەڵاقدانو گەڕانەوەی.[292] لەساڵی چلوپێنجی کۆچیدا, واتە لەتەمەنی شەستو یەك ساڵیدا مردووە.

لە کتێبە مێژووییەکاندا باس لەشەڕانی حەفصە کراوە.[293] کاتێك لە مێردی پێشووی بێوەژن کەوتووە, خەلیفە عومەری باوکی ویستویەتی لەهەردوو خەلیفەی ڕاشدین, خەلیفە ئەبوبەکرو خەلیفە عوسمان, مارەی بکات, بەڵام ئەوان نەیانویستووە. بوخاری دەگێڕێتەوە:

کاتێ حەفصەی کچی عومەر لەمێردەکەی (خنيس بن حذافة) بێوەژن دەکەوێت, عومەر دەچێتە لای خەلیفە (عثمان بن عفان)و باسی حەفصەی لەلا دەکاتو پێی دەڵێت: با حەفصەت لێ مارە بکەم, عوسمانیش دوای چەند شەوێك پێی دەڵێت

291 ابو عبدالله المنتخب من كتاب أزواج النبـــي قصة تزوج النبي حفصة بنت عمر.

292 ابو عبدالله, المنتخب من كتاب أزواج النبـــي. قصة تزوج النبي حفصة بنت عمر.

293 هەر لەم بەشەدا چەند نموونەیەك وەك بەڵگە باس دەكەین

نامەوێ. دواتر خەلیفە (ابوبکر صدیق) دەبینێت‌و پێی دەڵێت: ئەگەر حەزدەکەیت حەفصەت لێ مارە دەکەم. ئەویش بێدەنگ دەبێ‌و هیچی پێناڵێت, ماوەیەکی پێدەچێت موحەممەد دەنێرێتە خوازبێنی حەفصەو عومەریش لێی مارە دەکات.[294]

لەسەرگوزشتەیەکی تردا حاکم نوسیوێتی کاتێك مێردەکەی حەفصە دەمرێت‌و بێوەژن دەکەوێت, هەر لەو ماوەیەشدا روقییەی کچی موحەممەد, کە ژنی خەلیفە عوسمان دەبێت, دەمرێت‌و عوسمانیش بێوەپیاو دەکەوێت. عومەر بە عوسمانی وتووە وەرە با حەفصەت لێ مارە بکەم, بەڵام عوسمان پشتی تێکردووەو وەڵامی نەداوەتەوە, عومەر ئەمەی پێناخۆش بووەو لای موحەممەد باسی ئەم نارەحەتییە خۆی کردووە, موحەممەدیش پێی وتووە: دەڵێی چی کارێکی باشتر بکەین, ئوم کەلسومی کچم

294 حِينَ تَأَيَّمَتْ حَفْصَةُ بِنْتُ عُمَرَ مِنْ خُنَيْسِ بْنِ حُذَافَةَ السَّهْمِيِّ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتُوُفِّيَ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ أَتَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَفْصَةَ فَقَالَ سَأَنْظُرُ فِي أَمْرِي فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ ثُمَّ لَقِيَنِي فَقَالَ قَدْ بَدَا لِي أَنْ لَا أَتَزَوَّجَ يَوْمِي هَذَا قَالَ عُمَرُ فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ فَقُلْتُ إِنْ شِئْتَ زَوَّجْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ فَصَمَتَ أَبُو بَكْرٍ فَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا وَكُنْتُ أَوْجَدَ عَلَيْهِ مِنِّي عَلَى عُثْمَانَ فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ ثُمَّ خَطَبَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْكَحْتُهَا. صحيح البخاري: كتاب النكاح, باب عرض الإنسان ابنته أو أخته على أهل الخير. حديث4830

دەدەمە عوسمانو منیش حەفصە دەهێنم.!؟ ئەنجام هەموو لایەك بەمە رازی دەبن.[295] و بەم شێوەیە حەفصە دەبێتە ژنی موحەممەد.

زەینەبی کچی خوزەیمە

زينب بنت خزيمة الهلالية بن عبد الله بن عمرو بن عبد مناف

پاش گواستنەوەی حەفصە بە یەك مانگ ئەم ژنە دەهێنێت. پاش ئەوەی مێردە كۆنەكەی (الطفيل بن الحارث بن المطلب) لەشەڕی ئوحوددا دەكوژرێت, خۆی دەداتە دەست موحەممەدو ئەویش بۆخۆی مارەی دەكات. تەنها دوو مانگ لەگەڵ موحەممەددا دەژی.[296] سەرچاوەكان زۆر بەباشی ئەم ژنەیان هەڵسەنگاندووەو بە دایكی هەژاران ناویان هێناوە.[297]

ئوم سەلەمە

295 المستدرك على الصحيحين, تسمية أزواج رسول الله, ذكر حفصة بنت عمر

296 جعلت أمرها اليه فتزوجها, فمكثت عنده ثمانية أشهر وتوفيت في آخر شهر ربيع الآخر على رأس تسعة وثلاثين شهرا. ابو عبدالله, المنتخب من كتاب أزواج النبـــي. قصة تزوج النبي زينب بنت خزيمة الهلالية.

297 تفسير ابن كثير الاحزاب 50

(هند بِنت أَبِي أميةَ بنِ المغِيرة بنِ عبد الله بنِ عمر بنِ مَخزوم بنِ يَقَظَةَ بنِ مرة المخزومِية)

بە(أم سلمة) بانگ دەکرا, مێردە کۆنەکەی کە ناوی (عبدالله بن عبد الأسد المخزومي)ـە برای شیری موحەممەدەو لەغەزایەکدا بەسەختی بریندار دەبێو لەکاریگەری برینەکەیدا دەمرێت. هەر لەگەڵ تەرِیی تەواو دەبێت, موحەممەد دەنێرێتە داوای‌و ئەویش شووی پێدەکات.[298]

لەساڵی پەنجاو نۆی کۆچیدا مردووە.[299]. سەرچاوەکان دەڵێن ئەم ژنەی دواهەمین ژنی موحەممەد بووە کە بمرێت. هەندێکیش دەڵێن مەیمونە دواهەمین ژن بووە.

جوەیرییە

جويرية بنت الحارث بن أبي ضرار.

298 كتاب الأربعين في مناقب أمهات المؤمنين. (ابن عساكر) جزء1-صفحة 42-43

299 ابو عبدالله, المنتخب من كتاب أزواج النبـــي. قصة تزوج النبي أم سلمة بنت أبي أمية.

یەکێك لەشاژنە جوانەکانی موحەممەد جوەیرییەیە. پاش کوشتنو دەربەدەرکردنی کەسوکارو هۆزەکەی, تەنها جوانییەکەی لەمردنو کۆیلایەتی رزگاری دەکاتو دەبێتە ژنی موحەممەد.

ابن هیشام لە مێژووەکەی خۆیدا دەگێڕێتەوە: لەساڵی شەشی کۆچیدا لەنزیك ئاوێك بەناوی (الْمُرَيْسِيعُ) لە ناوچەی (قَدِيدٍ) شەڕێکی قورس لەنێوان موسڵمانانو هۆزی بەنی موصتەلیق رووی داوە, ئەو شەڕە بەسەرکردایەتی خودی موحەممەد بووەو تێیدا موسڵمانەکان سەرکەوتوون. ئەم مێژوونووسە باوەڕپێکراوە بەراشکاوانە باسی لەوە دەکات کە لەو شەڕەدا کارەسات روویداوەو کردەی تاڵانو ڕاووڕووت جێبەجێ بووە. موحەممەد لەو شەڕەدا کۆیلەو کەنیزەکێکی زۆری دەستکەوت بووەو هەندێکی دابەشی موسڵمانان کردووە.[300] ناوبراو لە دێڕێکدا بە دەق دەڵێت:

وَقُتِلَ مَنْ قُتِلَ مِنْهُمْ وَنَفّلَ رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ أَبْنَاءَهُمْ وَنِسَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ.و..[301]

---

300 هەمان سەرچاوەو ناونیشان

301 سيرة النبوية. ابن هشام , غزوة بني المصطلق.

ئەوەی کوژرا, کوژرا..! هەرچی ژنو منالّو سەروەتو سامانیشیان هەبوو نێردراوی خوا (موحەممەد) ئەنفالی کردن.

عائیشە دەلّێت:

کاتێك کە ئیماندارەکانی خوا دەستکەوتەکانی هۆزی (بني مصطلق)یان دابەشکرد، ژنێك بەناوی (جويرية بنت الحارث) دەبێتە دیلی صەحابەیەك بەناوی (ثابت بن قيس الشماس)[302] ئەویش بۆ خۆی موکاتەبەی دەکات,[303] واتە هەر کاتێك جوەیرییە توانی بڕە پارەیەکی دیاری کراو بداتە ثابت ئەوە لەکۆیلایەتی رزگاری دەبێت.

عائیشە دەلّێت: جوەیرییە ژنێکی روخسار جوان بوو، هاتە لامان تا لە دەست (ثابت) پەنا بە موحەممەد بگرێو لەدەستی رزگاری بکات. (واتە بەبڕێك پارە, یان بە هەر جۆرێکی دیکە, یارمەتی بدات) من (واتە عائیشە) کە جوەیرییەم لەبەردەم حوجرەکەی خۆمدا بینی, رقم لێهەلّسا, زانیم ئەگەر پەیامبەر بیبینێ دەیبات بۆ خۆی. جوەیرییە هاتە ژوورەوەو بەپەیامبەری گوت: ئەی پەیامبەری خوا من جوەیرییەم, کچی

---

302 یان کوڕە مامێکی ثابت

303 سيرة النبوية. ابن هشام , غزوة بني المصطلق.

حارثي كوڕى ئەبى زيرارم (سەرۆك هۆزى بني مصطلق) توشى بەلاّو سەرگەردانى هاتووم, بارم سوك بكە. (واتە من كچى سەرۆك هۆزەكە بوومو پاش كوشتنى كەسوكارو بەئەنفالكردنى هەموو هۆزەكەم, ئێستا زەليلى كەسێكى ترم, كەمێك يارمەتيم بدە با لە دەست صەحابەكە رزگارم ببێت.) پەيامبەريش پێى دەلێت ئەى چى دەلێيت لەدەست ئەو رزگارت بكەمو ببيتە ژنى من.[304] بەم شێوەيە دەبێتە ژنى موحەممەد. ئەو رۆژەى كە جوەيرييە دەكەوێتە دەست موحەممەد, مێردى جوەيرييە شيعرێك بەسەر كوشتنى خۆيدا دەنوسێت.[305]

موسلّمانەكانى ئێستاو مێژوو (جوەيرييە) بە يەكێك لە ژنانى موحەممەد دەزانن, چونكە موحەممەد لە ديلێتى رزگارى كردووەو لە خۆى مارەى كردووە. بەلاّم ئەوەيان لەبيرچووە كاتێك ئەم ژنە داواى ئازادبوونى خۆى كردووە لە بنەمادا ژنێكى ئازاد بووە. بەهۆى هێرشى موسلّمانانەوە كەسوكارەكەى كۆمەلّكوژ كراونو ئەميش بۆتە ئافرەتێكى يەخسيرو كەسوكار ئەنفالكراو. لە پاشماوەى شارێكى وێرانەو شەڕێكى خوێناوى بەجێ ماوە. خودى موسلّمانان پشكى سەرەكييان لەو وێرانەو ئەنفالەدا

---

304 هەمان سەرچاوەو ناونيشان

305 ابو عبدالله, المنتخب من كتاب أزواج النبـــي. قصة تزوج النبي جويرية بنت الحارث بن أبي ضرار

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

بینیوەو خودی موحەممەد سەرۆکی سوپاکە بووە. واتە بەرنامەکەی خودی موحەممەدو شەریعەتی ئیسلام لە ژنە ئازادێکەوە کردیە کۆیلە. دواتر موحەممەد دێتو ئازادییەکەی خۆی بە خۆی دەفرۆشێتەوەو بەناوی کاری حەلاڵی ئیسلامەوە دەیکاتە ژنی خۆی. گەر لەوێدا کەسێك هەبووایە ئەم ژنەی لە کۆیلایەتی رزگار بکردایە ئەم ژنە ئامادە نەبوو شوو بەکەسانێك بکات کە قەتلوعامی کەسوکارەکەی کردوون.

رێحانە

ريحانة بنت زيد بن عمرو بن خنافة بن سمعون بن زيد[306]

تێگەیشتنمان لە چۆنایەتی ئەم زەواجەی موحەممەد لە (رێحانە), بەسە بۆ ئاشکراکردنی دەروونی کەسێك لەجیاتی بینینی پەیامە میتافیزیکییەکەی, دیمەنی کەسێکی گەرۆك بۆ سێکسو جەنگاوەرێکی مەیدانی دونیای فیزیك لەحەقیقەتیدا ببینین. زەواجێك تێیدا بۆمان بسەلمێنێت لەدوای جەنگو کوشتار, دوای پەیدابوونی

306 بۆ زانیاری زیاتر لەسەر ناوی باپیرانی بڕوانە: الطبقات الكبرى ج8 ص 100 وما بعدها

دەسەڵاتو دەستکەوتی ئابووری, مەسەلەی سێکس پانتاییەکی گەورە لە ئایینی ئیسلامو ژیانی ئیماندارانی ئیسلام داگیردەکات.

لە مێژوودا قسەیەکی ڕێحانە نوسراوە, ئەمە دەقەکەیەتی:

فأرسلت إلى بيت أم المنذر بنت قيس أياما حتى قتل الأسارى وفرق السبي فدخل رسول الله {صلى الله عليه وسلم} علي فاختبأت منه فدعاني فأجلسني بين يديه فقال (إن اخترت الله ورسوله اختارك رسول الله {صلى الله عليه وسلم} لنفسه) فقلت فإني أختار الله ورسوله فلما أسلمت اعتقني وتزوجني وكان يقسم لي كما كان يقسم لنسائه وضرب علي الحجاب.[307]

نێردرام بۆ ماڵی (أم المنذر بنت قيس) چەند ڕۆژێك لەوێ مامەوە تا تەواوی پیاوە دیلەکان کوژرانو ژنو منداڵو دیلەکانی دیکەش دابەش کران, موحەممەد هاتە ژوورەوە بۆ لام, من خۆمم لێ شاردەوە, ئەویش بانگی کردمو لە بەردەمی خۆیدا دایینیشاندمو وتی: ئەگەر تۆ خواو نێردراوەکەی هەڵبژێریت ئەوە نێردراوەکەشی تۆ بۆ خۆی هەڵدەبژێرێت. وتم: من خواو نێردراوەکەی هەڵدەبژێرم, ئیتر بەم شێوەیە

307 ابو عبدالله, المنتخب من كتاب أزواج النبـــي. قصة تزوج النبي ريحانة بنت زيد بن عمرو بن قنافة

موسڵمان بووم ئازادی کردم, منی کردە ژنی خۆی‌و وەك ژنەکانی دیکەی بەشی خۆمی پێدەدامو حیجابی بەسەردا سەپاندم.

لێرەدا قسەکەی رێحانە تەواو دەبێت. هەموو جارێکیش مەلاکان بەم چەند دێڕە باس لەم زەواجەی موحەممەدە دەکەنو کۆتایی پێدێنن. بەڵام تا ئێستا کەس پرسیاری ئەوەی نەکردووە: رێحانە کێیە.؟ ئەو پیاوانە کێ بوون کە موسڵمانان کوشتیانن.؟ ئەو ژنو منداڵانە کێ بوون لە نێوان موسڵماناندا دابەش کران.؟ رێحانە بۆ لە موحەممەد خۆی شاردەوە.؟ لەچی ئازادی کرد.؟ لێرەدا وەڵامی ئەو پرسیارانە دەدەینەوە کە بە درێژایی مێژووی ئیسلامو ئێستاشی لەگەڵ بێت کەس جورئەتی ئەوەی نەکردووە لەم زەواجە بدوێت.

یەکێك لەو رووداوانەی کە ئایینی ئیسلامو پەیامبەرەکەی خستۆتە ژێر تیشکی خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانەی قورسەوە, هەروەها یەکێك لەو کارەساتە جەرگبڕانەی کەمێژووی مرۆڤایەتی ناتوانێت لەبیری خۆی بباتەوە, چۆنایەتی بە ئەنجامگەیاندنی ئەم ژنهێنانەی موحەممەدە. ئەم ژنهێنانەی رابەری ئیسلام یەکێکە لە بەسوێترین ئاهەنگی

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەمماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

زەواج لە مێژوودا. یەکێکە لەدیمەنە راستەقینەکانی ئیغتیصابکردن لەژیانی موحەممەد, وەك قارەمانێکی چ دینیو چ دنیایی.

بەبێ ئەوەی هیچ زیادەیەك بخەینە سەر ئەم رووداوە, کتومت چیرۆکەکە وەك خۆی دەگێڕینەوە. نەك تەنها بەگێڕانەوەی ئەم چیرۆکە, هەروەها نەك بەخوێندنەوەی دێڕەکانیو بینینی وشەکانی, بەڵکو ئەگەر بێنو رووداوی ئەم زەواجە بە خەیاڵ, وەك نوسینی سیناریۆیەكو فیلمێکی سینەمایی ببینین, توشی شۆكو سەرسوڕمان دەبین. مەگەر جانەوەرەکان, دەنا دڵو دەروونی هەموو مرۆڤێکی خاوەن هەستو ئەقڵو ویژدان دەهەژێنێت.

لە نیوەڕۆیەکی ساڵی پێنجی کۆچیدا جوبرەئیل دەچێتە لای موحەممەدو پێی دەڵێت: ئەوە شمشێرەکانتان داناوە؟ (واتە ئەو جیهاد ناکەن؟) موحەممەدیش دەڵێت: بەڵێ. جوبرەئیل پێی دەڵێ: دەبزانە مەلائیکەتەکان چەکەکانیان دانەناوە, ئەی پەیامبەر, خوا

فەرمانت پێدەکات بەرەوڕووی بەنی قورەیزە بچیتو نوێژی عەسرت لەوێ بکەیت.[308]

واتە موحەممەد وەحی بۆ هات بچێت شەڕی بەنی قورەیزە بکات. هەر ئەو ڕۆژەش بەسەرکەوتنی موسڵمانان کۆتایی بەشەڕەکە بهێنیو نوێژی عەسریان لەناو هۆزەکەدا بکەن.

بەنی قورەیزە هۆزێکی یەهوودی شاری مەدینە بوونو ئەو کاتە نەبووبوونە موسڵمان. بەپاساوی ئەوەی ئەم هۆزە پەیماننامەیەکی نوسراویان پێشێل کردووە, موحەممەد فەرماندەدا کە موجاهیدانی خوا بۆ ئەو شەڕ بچنو نوێژی عەسریان لەناو ئەو هۆزەدا بکەن. یەهودییەکانی بەنی قورەیزەش بەم هێرشەیان زانیو خۆیان لەقەڵاکانیان مەڵاس دا. پاش ئەوەی لەشکری موسڵمانان گەمارۆی قەڵاکانی بەنی قورەیزەیان دا, شەڕ دەستی پێکرد. بەپێچەوانەی پێشبینییەکەی موحەممەدەوە, نەك هەر ئەو ڕۆژە, بەڵکو بۆ ماوەی بیستو پێنج ڕۆژ شەڕو گەمارۆ درێژەی کێشا. ئەم گەمارۆدانە هۆزی بەنی

---

[308] تأريخ الطبري, غزوة بني قريظة, **هەروەها** السيرة النبوية, الروض الأنف, ج3 قصة غَزْوَةُ بَنِي قُرَيْظَةَ فِي سَنَةِ خَمْسٍ.

قورەیزەیان ناچار کرد, بۆ کۆتاییهێنان بە کێشەکە, دانوستان لەگەڵ موحەممەددا بکەن.

موحەممەد پێی وتن کە لە قەڵاکانیان بێنە خوارەوەو خۆیان تەسلیم بە حوکمی خواو پەیامبەرەکەی بکەن. هۆزی بەنی قورەیزەش پرسیاریان کرد حوکمی خواو پەیامبەر چییە؟ لەوەڵامدا وتیان کوشتنە.! صەحابەیەك پێی وتن: ئەگەر واز لەماڵو سامانتان بهێننو ببنە موسڵمان ئەوا ناتانکوژین. هۆزی بەنی قورەیزەیش لەوەڵامدا دەڵێن: هەرگیزاو هەرگیز واز لەماڵو منداڵو سامانمان ناهێنینو ئایینی خۆمان بەهیچ ئایینێك ناگۆڕینەوە, ئەگەر وابێت, ئێمە خۆمان ماڵو منداڵمان دەکوژینو ئەوجا لەگەڵ موحەممەد رووبەڕوو دەبینەوە, خۆ ئەگەر دۆڕاین, ئەوا لەپاش خۆمان شتێك جێناهێڵین تا خەمی بخۆین.

موحەممەد, صەحابەیەك بە ناوی (أبا لبابة بن عبدالمنذر) دەنێرێتە لایان بەڵکو لەگەڵیان رێکەوێو کۆتایی بەو دانوستانە بهێنێت. کەناوبراو دەگاتە لایان, ئەو ژنو منداڵانەی ماوەی بیستو پێنج رۆژ بوو گەمارۆ درابوونو ژیانی خۆیانو کەسوکاریان کەوتبووە مەترسییەوە, بەقیژەو هاوارو گریانەوە دێنە لای و لێی دەپاڕێنەوە کە فریایان بکەوێو

ڕێگە چارەیەکیان بۆ بدۆزێتەوە. ئەویش پێیان دەڵێت: ئەگەر خۆتان تەسلیم بە پەیامبەرو موسڵمانان بکەن سەرتان دەبڕن.!

لە دوا هەنگاوی ئەم دانوستانەدا هۆزی بەنی قورەیزە رازی دەبن خۆیان تەسلیم بەموحەممەد بکەن بەو مەرجەی خواو موحەممەد حوکمیان نەکەن بەڵکو کەسێك بەناوی (سعد بن معاذ) حوکمیان بکات, چونکە بە دۆستی خۆیان دەزانی. موحەممەدیش بەم مەرجە رازی دەبێت.

موحەممەد لە پیاهەڵدانێکی خۆیدا وتویەتی:

کاتێك خوا بوونەوەری دروست کرد, نوسی کە بەزەییەکەم پێش توڕەبوونم کەوتووە.[309] بابزانین بەزەییو توڕەیی موحەممەد لە کوێدایە:

دوای ئەوەی بەنی قورەیزە خۆیان تەسلیم دەکەن, چەكو کەلوپەلی شەڕیان لێدەسەنن, دەستی پیاوەکان دەبەستنەوە. موحەممەد بە (سعد) دەڵێت ئادەی حوکمیان بکە. سەعدیش بەم شێوەیە حوکمیان دەکات: (پیاوەکان سەربڕن, ژنو منالو

---

309 (إن رحمتي سبقت غضبي). صحيح البخاري, كتاب التوحيد. باب {وكان عرشه على الماء} هود:7. {وهو ربُّ العرش العظيم} التوبة:129 حديث6986

سامانەکانیان دابەش بکەن). پەیامبەری خواش بەم حوکمە رازی دەبێ‌و بە سەعد دەڵێت: (بەراستی بەپێی یاسای خواو پەیامبەرەکەی حوکمت کرد).[310]

فَحَبَسَهُمْ رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ بِالْمَدِينَةِ فِي دَارِ بِنْتِ الْحَارِثِ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي النّجّارِ ثُمّ خَرَجَ رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ إلَى سُوقِ الْمَدِينَةِ ، الّتِي هِيَ سُوقُهَا الْيَوْمَ فَخَنْدَقَ بِهَا خَنَادِقَ ثُمّ بَعَثَ إلَيْهِمْ فَضَرَبَ أَعْنَاقَهُمْ.[311]

سەرەتا موحەممەد هەموو پیاوەکانی بەنی قورەیزە لەماڵی ژنێك لە هۆزی (بَنِي النّجّارِ) بەناوی (بِنْتِ الْحَارِثِ) زیندانی دەکەن. موحەممەد دەچێتە بازاڕەکەی شاری مەدینەوەو فەرمان دەکاتو چەند چاڵێکی گەورە لە بازاڕەکەدا هەڵدەکەنن. ئینجا دەنێرن بە شوێنیانداو کۆمەڵ کۆمەڵ دەیانهێنن. یەکە یەکەو دەستە دەستە هەموو پیاوەکان سەردەبڕن.

310 صحيح البخاري, كتاب المغازي باب: مرجع النبي صلى الله عليه وسلم من الأحزاب، ومخرجه إلى بني قريظة ومحاصرته إياهم. حديث3895 تأريخ الطبري, غزوة بني قريظة, هەروەها البداية والنهاية, الجزء الرابع ص: 134-145. هەروەها السيرة النبوية, الروض الأنف, ج3ص445-446

311السيرة النبوية, ابن هشام. الروض الأنف, ج3ص445-446. تأريخ الطبري, غزوة بني قريظة.

سەیری ناوگەڵی لاوەکانیش دەکەن, هەر لاوێك توکەبەری کردبێت ئەویشیان سەربڕیوە.[312] بەم شێوەیە کۆمەڵ کۆمەڵ دەیانخەنە چاڵەکانەوەو بە خۆڵو لمی شوێنەکە دایاندەپۆشن[313]. (حُيَيّ بْنُ أَخْطَبَ)و (كَعْبُ بْنُ أَسَدٍ) کەسەرۆکایەتی هۆزی بەنی قورەیزەیان دەکرد, ئەوانیش سەردەبڕدرێن. ژمارەی سەربڕواوەکان بە حەوت سەد تا هەشت سەد کەس مەزەندە کراونو زۆربەی مێژوونوسانیش بە هەشت سەد تا نۆ سەد کەس مەزەندەیان کردوون. تەنها یەکێکیان ژن دەبێت, کە ئەویش یەکێك دەبێت لەو ژنانەی عائیشە رێزێکی زۆری لێناوە.[314]

دوای ئەم قەصابخانەیە هەرچی دەستکەوتو ئەنفال هەیە لەنێو خۆیاندا دابەشی دەکەن.[315] لەناو بەشەکەی موحەممەددا ژنێکی جوان دەبێت بەناوی (ريحانة بنت زيد

312 عَنْ عَطِيَّةَ الْقُرَظِيِّ ، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَمَرَ أَنْ يُقْتَلَ مِنْ بَنِي قُرَيْظَةَ كُلُّ مَنْ أَنْبَتَ مِنْهُمْ وَكُنْتُ غُلَامًا ، فَوَجَدَنِي لَمْ أُنْبِتْ فَخَلَّوْا سَبِيلِي. السيرة النبوية, الروض الأنف, ج3 **بڕوانە لاپەرەکانی** 448-449

313 تأريخ الطبري, غزوة بني قريظة, **هەروەها** السيرة النبوية, ابن هشام. الروض الأنف, ج3ص445-446 غزوة بني قريظة في سنة خمس.

314 السيرة النبوية, الروض الأنف, ج3ص445

315 صحيح البخاري, كتاب المغازي باب: حديث بني النضير،3804

بن عمرو بن قنافة). ئەم ڕەیحانەیە هاوسەری سەرۆك هۆزەکە (حُيَيّ بْنُ أَخْطَبَ) بووەو وەك جوانێکی بێئەندازە ناوبانگی دەرکردبوو. کاتێك ژنە دیلەکانیان یەك یەك پیشانی موحەممەد داوە لەبەر جوانی ئەم ژنەی هەڵبژاردووەو کردوویەتی بە ژنی خۆی.[316]

لە گێڕانەوەیەکدا ڕێحانە دەڵێ: من ژنی پیاوێکی خۆشەویست بووم, زۆر ڕێزی لێدەنام, سوێندم خواردبوو جگە لەو لەگەڵ هیچ کەسێکی دی جووت نەبم.[317] پاش ئەم کارەساتە گەورەو جەرگبڕە, کە بەبەرچاوی خۆیو هۆزەکەوە هاوسەرو براو باوكو کوڕو دیلەکانیان سەربڕیوە, بەدیلی دەیبەنە لای موحەممەد. ئەویش لەناو دیلەکاندا بۆ خۆی هەڵیدەبژێرێو دەیکاتە ژنی خۆی.

ئاشکرایە لەدوای سەربڕینی هاوسەرەکەیو تەواوی دیلەکان هیچ ڕێگەیەك بۆ ئەم ژنە نامێنێتەوە ئەوە نەبێت ببێتە یەکێك لە دەستکەوتەکانی موحەممەدو بە هەموو داواکارییەکانی ڕازی ببێتو حیجابی بەسەردا بسەپێت.

---

316 السيرة النبوية, ابن هشام. الروض الأنف, غزوة بني قريظة
http://sirah.al-islam.com/display.asp?f=rwd3280.htm

317 ريحانة بنت زيد بن عمرو بن قنافة قالت كنت تحت زوج محب لي مكرم فقلت لا أستخلف بعده. المنتخب من كتاب ازواج النبـــي 47/1.

دوو ئایەت لە قورئاندا هەن بە راشکاوانە دان بە حەلاڵی ئەو دەستکەوتو سامانەدا دەنێت کە چنگی موحەممەدو موسڵمانان کەوتبوون.

وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطَئُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا.[318]

ئەو خاوەن کتێبانەی کە پشتگیری بێباوەڕەکانیان کرد, خوا لە قەلاَکانیان هێنانییە خوارەوەو ترسو دڵەلەرزەی خستە دڵیانەوە, تا وای لێهات لەو بێباوەڕانە دەستەیەکتان لێ کوشتو دەستەیەکیشتان لێ بەدیل گرتن, زەوی‌و ماڵو خانوو سامانیان بۆ ئێوە مایەوە, هەروەها زەوی تریش کە هێشتا بەسەریدا نەچوون, بە راستی خوا تواناى بەسەر هەموو شتێکدا هەیە.

ئەگەرچی ئەم زەواجەی موحەممەد لەشێوەو شێوازدا کلاسیکی نییەو جۆرێکە لە جۆرەکانی ئیغتصاب, بەلاَم مێژوونوسانی ئیسلامی ئەم رووداوەیان بە رووداوێکی زۆر پیرۆز زانیوەو لە خوێندنەوەی مێژوویاندا شانازی پێوەدەکەن. موحەممەدیشیان وەك

318 الأحزاب 26 و 27

سەرکردەیەکی شەڕکەری تالآنکەری سێکسباز دەرنەخستووە, بەڵکو لە پێشەنگی ئەم جیهادەدا کردویانە بە قارەمانی مێژوو.

رەنگە ئەم جۆرە رووداوانە بێت وای لە کەسێکی ئەو سەردەمە بەناوی (ابن صیاد) کردبێت کە موحەممەد بەپەیامبەری مرۆڤایەتی نەزانێت.[319] لە سەرگوزشتەیەکی بوخاریدا بەدوورو درێژی باسی ئەوە کراوە کە موحەممەد لەگەڵ چەند کەسێکدا ئەم ناوبراوەیان دیوە کەخۆی لە موحممەد بە شایستەتر زانیوە. موحەممەد پێی وتووە: ئایا شاهیدی دەدەیت کە من پەیامبەرم؟ ئیبنو صەییادیش تەماشای کردووەو پێی وتووە: شاهیدی دەدەم کە تۆ پەیامبەری عەرەبە رەشۆکو نەخوێندەوارەکانیت.[320]

ئوم حەبیبە

أم حبيبة بنت أبي سفيان (رملة بنت صخر بن حرب بن أمية بن عبد شمس بن عبد مناف)

319 (ابن صیاد) کەسێکی شارەزا بە ئایین بووەو منداڵانی خۆش ویستووە. هەرکات ماوەی هەبووبێت لەگەڵ منداڵاندا کاتی بەسەر بردووەو یاریو گەمەی لەگەڵ کردوون. خۆی بە زیرەکتر لە موحەممەد زانیوە پێی وابووە ئەو شتانەی موحەممەد هەستی پێ دەکاتو بە وەحی دەزانێت, ئەمیش هەستیان پێ دەکات.

320 صحيح البخاري, كتاب الجنائز. باب: إذا أسلم الصبي فمات.و..و.و، حديث1289

مێردە کۆنەکەی ناوی (عبیداللە بن جحش) بووە. لە ئایینی ئیسلام هەڵگەراوەتەوەو بووە بە مەسیحی. بەم هۆیەوە لەیەکتری جیا بوونەتەوە.[321]

ئەم ئافرەتە کچی ئەبو سوفیانو خوشکی خەلیفە معاویەو پوورزای خەلیفە عوسمانە. هەر عوسمانیش لە موحەممەدی مارە کردووە.[322] بەبینینی ناوی ئەم زاتانەی کە دەبنە کەسوکاری ئەم ژنە بۆمان دەردەکەوێت کە ژنهێنانێکی بەرژەوەندی بووە, چونکە کەسوکاری ئەم ژنە هۆزێکی گەورەو پایەداری ناوچەکە بوون. ئەمەش دەبێتە مایەی پشتوپەنایەکی زۆر گەورە بۆ موحەممەدو زیادکردنی هێزو دەسەڵاتی خێڵەکی لە ناوچەکەدا. ابو سوفیان یەکێکە لەو ناودارانەی کە مێژوو ناتوانێت رۆڵی ئەو وەك سەرکردەیەکی گەورەو سەرمایەدارێکی ناودارو ئەرستۆکراتێکی مێژوویی لەبیر بکات. هەروەها لەگەڵ معاویەی کوڕیدا سەرسەختترین دوژمنی ئیسلام بوون. کاتێك کە شاری مەککە لەلایەن موسڵمانانەوە داگیر کرا, لەو کاتە زۆر ناسکەشدا ابو سوفیان بە مەرج موسڵمانبوونی خۆی راگەیاند. مەرجەکەشی ئەوەبوو ئەگەر موحەممەدو

321 (إني نظرت في الدين فلم أر دينا خيرا من النصرانية. ورجع إلى النصرانية.) ابو عبدالله, المنتخب من كتاب أزواج النبـــي. قصة تزوج النبي أم حبيبة بنت أبي سفيان

322 بۆ زانیاری زیاتر بروانە أبو داود (2107) و (2108) والنسائي 119/6

موسڵمانان, لەهەر شەڕگەیەکدا, دەستکەوتی ماڵو موڵکیان هەبوو, دەبێت بەشێك لەو دەستکەوتانە بدەنێ. ئەم راستییەش لە ئایەتدا بە (الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُم) ئاماژەی بۆ کراوە.[323] لەدوای موسڵمانبوونی ئەبو سوفیانو نەوەکانی, بەشداری هەموو دەستکەوتێکی شەڕیان کردووە. دواتر بوونەتە خەلیفەو دەوڵەتی ئەمەوییان دامەزراندووە.

خەلیفە عوسمانیش سێهەم خەلیفەی راشدینە. معاویەی کوڕی ئەبو سوفیانیش, لەدوای کودەتاکەی بەسەر خەلیفەی چوارهەمدا (علي بن ابي طالب) دەبێتە یەکەم خەلیفەی دەوڵەتی ئەمەوی. بە هەموو پێوەرەکان ئەم زەواجەی زەواجێکی بەرژەوەندی بوو.

زەینەب , بووكو پوورزای موحەممەد

زينب بنت جحش بن رئاب بن يعمر بن صبرة بن مرّة بن كبير.

زەینەب پوورزای موحەممەدەو ژنێکی جوانو قەشەنگی سەردەمەکەی خۆیەتی. لەژێر بەزەیيو سێبەری ئایەتەکانی موحەممەددا شوو دەکاو تەڵاق دەدرێت. یەکەم شووی زەینەب بەدڵی خۆی بووەو دووهەم شووی بەدڵی خۆی نەبووە, بەڵکو بەفەرمانی

323 {إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاء وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللّهِ وَاللّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ} (60) سورة التوبة

موحەممەد شووی بەزەید کردووە. سێهەم شووشی لەبەر خاتری خوا بووە, ئەویش شووکردنەکەیەتی بەخودی موحەممەد.!

زەینەب ئەو ژنە روخسار جوانە بوو کەموحەممەد سلاّواتی بۆ لێداوەو بەبینینی شانوشەوکەتی سوبحانەڵڵای بۆ کردووە.!!

زەینەب بەهێزترین بەڵگەی سەلمێندراوی ئەو راستیانەیە کە لەم نوسینەماندا ئاماژەمان پێداوە, ئەویش غەریزەی سێکسییە.! ئەگەرچی ویستراوە لایەنی شەرعیو ئەقلّی بۆ ئەم چیرۆکە پڕ لەخرۆشاویە جنسییە بدۆزرێتەوە, بەڵام زانایانی ئیسلام نەیانتوانیوە وەلاّمێکی دروستو لۆژیکی بۆ پرسیارو رەخنەکانی ناو ئەم سیناریۆ ئاسمانییە بدۆزنەوە.

ئایەتێك لە قورئاندا هەیە دەمانباتە نێو چیرۆکێکی پڕ لەسەرسوڕهێنەری سێکسییەوە.

لەکاتی گێڕانەوەی ئەم چیرۆکەدا, زۆرێك لە ئیسلامییەکانی ئەمڕۆ, چاوەڕێی سیناریۆیەکی لەم شێوەیەوەیان لە کتێبە مێژوویەکاندا نەکردووە. پێم وایە چاوەڕێی ئەوەش نەبوون کە چیرۆکی تەلاّقدانو شووکردنی ئەم زەینەبە لە ناو قورئانیشدا باس کرابێت.

مَّا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّن قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءكُمْ أَبْنَاءكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ.[324]

خوا لە هیچ کەسێکدا دوو دڵی دروست نەکردووە, ئەو ژنانەتان کە ئێوە پێیان دەڵێن لەجێی دایکمانن, خوا نەیکردوون بەدایکتان, ئەوانەشی بەقسەی خۆتان دەیکەن بەکوڕی خۆتان, خوا نەیکردوون بەکوڕتان, ئەوانە قسەگەلێکن کەبەسەر زارتاندا دێن و دەچن, خوا قسەی حەق دەکاو هەر ئەویش ڕێ نیشاندەرە.

ڕاڤەکاراکان لەسەر ئەوە هاوڕان کە ئەم ئایەتە لەسەر زەید, مێردی دووهەمی زەینەب, نووسراوە.[325] بۆیە پێویستە لەدەمی مێژوونوسانی ئیسلامو موفەسیرەکانیانەوە زەید بناسین. زەید کێیەو بۆچی ئەم ئایەتەو ئایەتی دیکەی لەسەر نوسراوە.!

خەدیجە, پێش ئەوەی شوو بە موحەممەد بکات, خزمەتکارێکی منداڵکارەی هەبوو بەناوی زەید (زيد بن حارثة بن شراحيل بن عبد العزى بن امرئ القيس). لەبنەڕەتدا ئەم

324 الاحزاب 4

325 أجمع أهل التفسير على أن هذا نزل في زيد بن حارثة. **بڕوانە هەموو ڕاڤەکان لەڕاڤەی ئایەتی** الاحزاب 4

مندالّە لە ڕووداوێکدا ون دەبێتو مامی خەدیجە (حكيم بن حزام بن خويلد بن أسد بن عبد العزى) لەبازاڕدا دەیکڕێ. دواتر بەدیاری پێشکەشی خەدیجەی دەکات.[326] پاش ئەوەی خەدیجە شوو بەموحەممەد دەکات ئەم کۆیلەیە لەلایان دەمێنێتەوە. مێژوو ئەوەی سەلماندووە کەموحەممەد زەیدی زۆر خۆش ویستووە. پاش ماوەیەك مامو باوکی زەید, کەبەشوێن کوڕی خۆیاندا وێڵ بوبوون, لای موحەممەد دەیدۆزنەوە. دێنە لایو داوای لێ دەکەن زەیدیان بداتەوە. موحەممەدیش گەڕانەوەی دەداتە دەست زەید خۆیو دەڵێت: ئەگەر ئێوەی هەڵبژارد, ئەوە ببەنەوە بێئەوەی پارەتان لێ بسەنم, ئەگەر منی هەڵبژارد, ئەوە لەلای خۆم دەیهێڵمەوە.

پاش ئەوەی پرسیار لەزەید دەکەن, ئەو, مانەوەی خۆی لەلای موحەممەد هەڵدەبژێرێت. موحەممەدیش ئەمەی پێخۆش دەبێتو بانگەوازێك دەکات: (يَا مَعْشَر قُرَيْش اِشْهَدُوا أَنَّهُ اِبْنِي يَرِثنِي وَأَرِثهُ) ئەی خەڵکی قوڕەیش ئێوە شاهید بن زەید کوڕی منە, میراتم دەگرێو میراتی دەگرم.

---

326 وكَانَ زَيْد فِيمَا رُوِيَ عَنْ أَنَس بْن مَالِك وَغَيْره مَسْبِيًّا مِنْ الشَّأْم, سَبَتْهُ خَيْل مِنْ تِهَامَة, فَابْتَاعَهُ حَكِيم بْن حِزَام بْن خُوَيْلِد, فَوَهَبَهُ لِعَمَّتِهِ خَدِيجَة فَوَهَبَتْهُ خَدِيجَة لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْتَقَهُ وَتَبَنَّاهُ. تفسير القرطبي, تفسير الاية4 من سورة الاحزاب.

پاش ئەوەی چەند جارێك ئەم بانگەوازە بەناو هۆزەکاندا بلاّودەکاتەوە, باوكو مامی زەیدیش بەم بڕیارە رازی دەبنو کوڕەکەیان بۆ موحەممەد جێدەهێڵن.[327] لەبەر ئەم هۆیە کەس بەناوی زەیدی کوڕی حارثة بانگی نەدەکرد, بەڵکو ناویان نابوو زەیدی کوڕی موحەممەد.[328]

پاش ئەوەی موحەممەد پەیامبەریێتی خۆی رادەگەیەنێت. زەید یەکەم خزمەتکار بووە کەباوەڕ بەپەیامبەریێتی موحەممەد بکات. دوای ئەوەی موحەممەد کۆچ بۆ شاری مەدینە دەکات, زەیدیش کۆچ دەکات. عائیشە دەڵێت: ئەو کاتەی زەید گەیشتە مەدینە, پەیامبەر لەماڵی مندا بوو. زەید تەقەی دا لەدەرگا, کە پەیامبەر زانی ئەوە زەیدە, هێشتا خۆی نەپێچابووەوە, جلەکانی لەخۆی ئالاّنو بەپەلە چوو بۆ لای, باوەشی پێدا کردو ماچی کرد.[329]

---

327 تفسیر القرطبي, تفسير الاية4 من سورة الاحزاب.

328 هەمان سەرچاوەو ناونیشان

329 تفسیر القرطبي, في تفسير آية فصلت 34

لە ژیانی موحەممەددا ژنێك هەیە بەناوی (أم كلثوم بنت عقبة) ئەم ژنە خۆی پێشکەش دەکات بەموحەممەد, موحەممەدیش نایەوێ بەڵام لە زەیدی مارە دەکات.[330] ژنەکەش ناچار بووە بەم کارەی موحەممەد ڕازی ببێت, چونکە نەیتوانیوە پەشیمان ببێتەوە.[331] بەم شێوەیە موحەممەد (زەید) دەکاتە خاوەن ژن.

خۆشەویستی موحەممەد بۆ زەید لەرادەبەدەر بوو, تەنانەت گەیشتبووە ڕادەیەك کە داوای پورزایەکی خۆی بۆ بکات بەناوی (زينب بنت جحش). سەرەتا ئەم زەینەبە ڕازی نەبووە شوو بە زەید بکاتو بەئاشکرا ڕایگەیاندووە کەشوو بە زەید ناکات. تەنانەت باسی ئەوەش دەکەن کە براکەی زەینەبیش ڕازی نەبووە. وایان زانیوە

330 أُمّ كُلْثُوم بِنْت عُقْبَة بْن أَبِي مُعَيْط, وَكَانَتْ وَهَبَتْ نَفْسهَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, فَزَوَّجَهَا مِنْ زَيْد بْن حَارِثَة, فَكَرِهَتْ ذَلِكَ هِيَ وَأَخُوهَا وَقَالَا : إِنَّمَا أَرَدْنَا رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَزَوَّجَنَا غَيْرَهُ. تفسير القرطبـــي في تفسير آية الاحزاب

331 بڕوانە صحيح البخاري: كتاب الهبة وفضلها والتحريض عليها, باب لا يحل لأحد أن يرجع في هبته وصدقته.

موحەممەد نیازی هەیە بۆ خۆی مارەی بکات.[332] لەبەر چەند هۆیەکی دیکەش, وەك هۆکارە خێڵەکیو چینایەتییەکان, چونکە پێشتر زەید کۆیلە بووە.! بەڵام ئەم کێشەیە بەلای موحەممەدەوە ئاسانە, چونکە دەتوانێت بە ئایەتێك دەمکوتیان بکات. بۆیە لە قورئاندا ئایەتێك لەم بارەیەوە دەخوێنینەوە:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا.[333]

کاتێك خواو پەیامبەرەکەی بڕیاری شتێك دەدەن, بۆ هیچ پیاوو ژنێکی ئیماندار دروست نییە بەئارەزووی خۆیان جێبەجێی بکەن یان نا, ئەوەی سەرپێچی بکات بەراستی سەرلێشێواوە.

ئیمامی قورتوبی لەتەفسیری ئەم ئایەتەدا دەڵێت ئەم ئایەتە بۆ ئەوە وتراوە تا زەینەب بە حوکمی خواو پەیامبەرەکەی رازی ببێتو شوو بە زەید بکات.[334] بۆیە دەبینین

332 فظَنَّتْ أَنَّ الْخِطْبَة لِنفْسِهِ, فَلَمَّا تَبَيَّنَ أَنَّهُ يُرِيدهَا لِزَيْدٍ, كَرِهَتْ وَأَبَتْ وَامْتَنَعَتْ, فَنزَلَتْ الْآيَة. فَأَذْعَنَتْ زَيْنَب حِينَئِذٍ وَتَزَوَّجَتْهُ. فِي رِوَايَة : فَامْتَنَعَتْ وَامْتَنَعَ أَخُوهَا عَبْد اللَّه لِنَسَبِهَا مِنْ قُرَيْش. تفسير القرطبـي في تفسير آية الاحزاب 36

333 الاحزاب 36

بەحوکمی ئەم ئایەتە زەینەب ناچار دەبێت شوو بە زەید بکات. کەسیش نەیتوانیوە لە قسەی موحەممەد دەرچێت‌و هەمیشە فەرمانەکانی جێبەجێ کراون. موحەممەد حوکمی رەهای خۆی هەبووەو هەر کەس گوێڕایەڵی فەرمانەکانی نەکردبێت سەریان بڕیوە.

موحەممەد زەیدی زۆر خۆشویستووە, ئەگەر ماوەیەك دیار نەبوایە هەواڵی دەپرسی. رۆژێك موحەممەد پێویستی بە زەید دەبێت, دەچێتە ماڵەکەی, زەینەب دەبینێ, بالآبەرزو سپی‌و جوان وەك نایابترین ژنی قورەیش وەستاوە, ئەم دیمەنە جوانە موحەممەد دەجوڵێنێ‌و دەڵێت: (سبحان الله مقلب القلوب). گەورەیی‌و دانایی هەر بۆ خوا کەدڵ لەدڵان هەڵدەگێڕێتەوە.[335] بەم شێوەیە زەینەب دەچێتە دڵی موحەممەدەوەو زەینەبیش هەست بەم حاڵەتە دەکات. ئیمامی تەبەری لە تەفسیرەکەی خۆیدا نوسیویێتی: کاتێك کە خوا زانی چی کەوتۆتە دڵی پەیامبەرەکەیەوە وای لە زەید کرد رقو کینە لە زەینەب هەڵگرێت[336] تا لەیەك جیا ببنەوە. کاتێکیش زەید دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوەو

---

334 تفسیر القرطبـــي في تفسیر آیة الاحزاب 36

335 تفسیر القرطبـــي, تفسیر آیة الاحزاب 37

336فَأَلْقِي فِي نَفْس زَيْد كَرَاهَتهَا لِمَا عَلِمَ اللَّه مِمَّا وَقَعَ فِي نَفْس نَبِيّه مَا وَقَعَ. تفسیر الطبري, في تفسیر الایة 37 الاحزاب

زەینەب ڕووداوەکەی بۆ دەگێڕێتەوە, زەید بە زەینەب دەڵێت: وای دەبینم چووبیتە دڵی پەیامبەرەوە, ئەڵێی چی تەڵاقت بدەمو پەیامبەر مارەت بکات؟ زەینەبیش دەڵێت: لەوە دەترسم تەڵاقم بدەیتو ئەویش مارەم نەکات. بۆ ئەم مەبەستە زەید دەچێت بۆ لای پەیامبەرو پێی دەڵێت: من زەینەب تەڵاق دەدەم. پەیامبەریش بەئایەت وەڵامی دەداتەوە:

أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ.[337]

ژنی خۆت بگرەو تەڵاقی مەدەو لەخوا بترسە.

بەڵام ئەم ئایەتە کاریگەری بەسەر زەیدەوە نەبوو, چونکە بە باشی لەمەسەلەکە تێگەیشتبوو, بۆیە زەینەب تەڵاق دەدات. موحەممەدیش چاوەڕێ دەکات تا تەڕیی زەینەب تەواو دەبێت ئینجا لەگەڵیدا دەچێتە پەردەی زاوایەتییەوە.

ئەم زەواجەی موحەممەد بووە جێی مشتومڕی صەحابەکانو دەیانوت (چۆن دەبێت باوك بووکی خۆی مارە دەکات). چونکە بەلایانەوە ئەو ڕستەیەی موحەممەد زۆر گرنگ بووە کە پێشتر چەند جارێك وتبووی: (ئەی خەڵکی قورەیش ئێوە شاهید بن

337 الاحزاب 37

زەید کوڕی منە, میراتم دەگرێو میراتی دەگرم.) هەروەها لە دیدی موسڵمانانداموحەممەد کەسێکی پاکەو هەڵە ناکات, هەر قسەیەکیش بکات لە خۆوە نایکات, بەڵکو وەحییەو لە لایەن خواوە ئەو وەحییەی بۆ رەوانە کراوە. قورئانیش پاڵپشتی ئەم بۆچوونەیانەو لە قورئاندا دەربارەی موحەممەد نوسراوە:

وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَى, إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى.[338]

قسەو باسو گوفتاری لە هەوەسو ئارەزووەوە نییە, ئەوەی بۆی دێتو دەیلێت وەحییەو رایدەگەیەنێت.

لەبەر ئەم هۆیانە زەید کوڕی موحەممەدەوە نابێت باوك بوکی خۆی مارە بکات. بەڵام موحەممەد وەك راهاتنێکی خۆیو بۆ بێدەنگکردنی خەڵکەکە, بەئایەتێك زەواجەکەی خۆی لە زەینەب حەلاڵ دەکاتو کۆتاییش بە مشتومڕی صەحابەکان دەهێنێ. ئەمەش ئایەتەکەیە:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا

---

338 سورة النجم 3و4

زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا.[339]

ئەی پەیامبەر بۆ ئەو کەسە باس بکە (واتە بە زەید بڵێ) خوا ئیمانی پێبەخشیویت‌و منیش ئازادیم پێبەخشیویت, (واتە کاتی خۆی کافر بوویت‌و خوا ئیمانی پێبەخشیوی, هەروەها کۆیلە بوویت‌و پەیامبەر ئازادیی پێبەخشیویت) (لێرەدا خوا ڕوودەکاتە پەیامبەرو پێی دەڵێت) ئەو کاتەی (بە زەیدت) وت (زەینەب) لەلای خۆت بهێڵەرەوە, (ئەی پەیامبەر ئەوە بۆ وات وت) لە خوا بترسە, تۆ دەتەوێ شتێك لەدڵ‌و دەروونتا بشاریتەوە کەچی خوا دەیەوێ ئاشکرای بکات.!؟ (واتە حەزت لە زەینەبەو لەبەر قسەی خەڵکی ناتەوێ بیدرکێنی, نەکا بڵێن پەیامبەر بوکی خۆی مارە دەکات, کەچی ئێمە وا ئاشکرای دەکەین, حسابیان بۆ مەکە چونکە) خوا لەپێشترە کە حسابی بۆ بکەیت‌و لێی بترسیت (نەك خەڵکی), جا ئەو کاتەی کە زەید (لەزەینەب) تێر بوو وە پێویستی پێ نەماو جیابووەوە, ئائەو کاتە زەینەبمان لەتۆ مارە کردووە (واتە بەتەڵاقدانی لەلایەن زەیدەوە یەکسەر لە تۆ مارە کراوە) بۆ ئەوەی هیچ شەرمەزارییەك بۆ

---

339 الاحزاب 37

ئیمانداران دروست نەبێت کەکەسێك ژنی بەناو کوڕی خۆی مارە دەکاتەوە, (ڕووگیر مەبەو زەینەب ببە بۆ لای خۆتو) هەمیشە فەرمانی خوا جێبەجێ بکە.

بەراستی مرۆڤ توشی تێڕامان دەبێت لەوەی ئایەتێکی لەم چەشنە لە قورئاندا ببینێتەوە.! بەتایبەتی کە ناوی (زەید) لە ئایەتەکەدا هاتووە.! وا دیارە ئەم ئایەتە نەك هەر لەلای ئێمە, بەڵکو لەلای راڤەکارانی وەك ئیبن کەسیرو قورتوبیو زۆری تریش جێی سەرنج بووە, بۆیە قسەیەکی عائیشەیان نوسیوەتەوە کە وتویەتی: ئەگەر پەیامبەر شتێکی لە قورئان بەشاراوەیی بهێشتایەتەوە, ئەوا ئەم ئایەتەی بە شاراوەیی دەهێشتەوە.[340]

بەناوی ئەوەی کە خوا پرۆسەی مارەبڕینی موحەممەدو زەینەبی بەجێکەیاندووە, ئەم شێوە زەواجەش بۆ موحەممەد دەچێتەسەر. تەنها یەك پاساوی لۆژیکیش بۆ ئەم کارەی هەیە, ئەویش هەبوونی پاڵەپەستۆیەکی گەورەی پڕ لە ئارەزووی سێکسیی موحەممەدە , کە لەبەردەم بووکی خۆی, کە وەك کچی وایە, نەیتوانیوە خەفەی بکات.

340 عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّه عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: لو كان محمداً كاتما شَيْئًا مِنْ القرآن لَكَتَمَ هذه الآية. تفسير ابن كثير, في تفسير الاحزاب 37

ئەم سیناریۆیە, کە خوا زەینەبی لە موحەممەد مارە کردووە, وای لەزەینەب کردبوو بڵێت من لە ئاسمانەوە مارە کراوم. شانازی بەخۆیەوە دەکردو بەژنەکانی دیکەی موحەممەدی دەگوت: کەسوکارتان ئێوەی داوە بەشوو, بەڵام من لەحەوت تەبەقەی ئاسمانەوە خوا بەشووی داوم. ئەمەش عائیشەی نارەحەت کردووەو هێناوییەتە قسە کە بڵێ: پاکیزەیی منیش خوا لە ئاسمانەوە داییەزاندووە.[341] واتە هەمووتان بەبێوەژنی شووتان کردووە بەموحەممەد تەنها من نەبێت بە کچێنی شووم پێکرد.

وا دەرکەوتووە ئەم ژنهێنانە بەلای موحەممەدەوە زۆر گرنگو جێی خۆشی بوو, چونکە (أنس) دەگێڕێتەوە: ئەو شاییەی بۆ زەینەب کراوە, بۆ هیچ یەکێ لە ژنەکانی موحەممەد نەکراوە.[342] ئیمامی بوخاری لە سەرگوزشتەیەکدا لە زمانی ئەنەسەوە

341 وَبِذَلِكَ كَانَتْ تَفْتَخِرُ عَلَى نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقُولُ زَوَّجَكُنّ أَهَالِيكُنّ وَزَوَّجَنِي اللَّهُ مِنْ فَوْق سَبْعِ سَمَوَاتٍ. ابن كثير, في تفسير آية الاحزاب37

342 تفسير القرطبـــي, تفسير آية الاحزاب 37

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

نوسیوێتی: نەمدیوە موحەممەد نانی شایی بۆ ژنەکانی دروست بکات وەك ئەو نانەی بۆ زەینەب دروستی کرد, مەڕی بۆ سەربڕی.[343]

صەفییە

صفية بنت حيي بن أخطب بن سعية بن عامر ابن عبيد بن كعب.

لە بنەمادا ناوی حەبیبە بووە, دواتر ناونراوە بە صەفییە. پێشتر دوو شووی کردووەو ژیانێکی سەردارانەی هەبووە. یەکەم مێردی شاعیرێکی یەهودی بووە بەناوی سلام بن مشكم. دوای مردنی ئەم مێردەی, شاعیرێکی تری یەهودی دەیخوازێت بەناوی كنانة

343 أولم النبي صلى الله عليه وسلم على شيء من نسائه كما أولم على زينب، أولم بشاة. باب: الوليمة ولو بشاة, حديث4873

بن أبي الحقيق.[344] دواتر لەساڵی حەوتی کۆچیدا بووەتە ژنی موحەممەدو لەساڵی پەنجای کۆچیدا مردووە.[345]

شوێن‌و دەسەڵات‌و ناوی موحەممەد, سەرەتا وەك پەیامبەرێك, دواتر وەك زەعیمێك، سیاسییەك، سەرکردەیەك‌و پاشایەك, وای لێکرد ژن لەسەر ژن بهێنێ‌و لەهەموو دەستکەوتێکیشدا پشکی خۆی بەربکەوێت, وەك ئەم ژنەی کەناوی (صفیە)یە. صەفیە بەڵگەیەکی رەسەنە بۆ سەلماندنی نەك پەیامبەرێتی موحەممەد, بەڵکو پادشاهێتی ئەم کەسە مێژووییە, کە بەپێچەوانەی دروشمەکانی قۆناغی مەککەیەوە, لەژێر کاریگەری غەریزەکانی سێکسی خۆیدا, چەندین رەفتاری توندوتیژی پراکتیك کردووە.

پاش هێرشێکی بەرفراوان لەلایەن موسڵمانانەوە بۆ سەر شاری (خەیبەر) بەسەرکردایەتی موحەممەد, شارەکە وێران دەبێت‌و موسڵمانان دەستی بەسەردا دەگرن. ئەو شەڕە چەندین رۆژی خایاندووەو چەندین کەسیش خەڵتانی خوێن بوون. ئەو کاتەی شەڕەکە تەواو بووەو موحەممەد چۆتە ناو شارەکەوە, لەخۆشی وێرانبوون‌و

---

344 الطبقات الكبرى, ج 8 ص 109-110

345 **بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە** الطبقات الكبرى, ج 8 ص 109-110

داگیرکردنیدا سێ جار تەکبیری ئەڵلاکەی کردووەو وتوویەتی (الله اکبر, الله اکبر, الله اکبر, شکور خەیبەر وێران بووە.)[346]

پاش کردەی ئەنفالو کۆکردنەوەی دەستکەوتەکانو دابەشکردنیان لەنێوان موسڵمانەکاندا, کەتێیدا چەندین ژن وەك دەستکەوت بوونەتە کەنیزەکی موجاهیدو صەحابەکان, بەپێی حوکمی قورئان ئایەتی چلویەك لە سورەتی ئەنفال[347] پێنج یەکی ئەم دەستکەوتانە بەر موحەممەد کەوتووە. لەناو بەشەکەی موحەممەددا ژنێك هەبووە بە ناوی صەفییە. ئەم ژنە دەموچاوێکی درەوشاوەی پیّوە بووەو یەکێك بووە لەژنە هەرە جوانەکانی یەهودو لەشۆخو شەنگیدا بەناوبانگ بووە.[348] موحەممەدیش لە سەرەتادا نەیزانیبوو ژنێکی جوانو ناوداری لەم شێوەیە یەکێکە لەژنانو دەستکەوتەکانی تری. بۆیە دەیبەخشێت بە صەحابەیەك. بەڵام دواتر بۆی دەردەکەوێت ئەم ژنە کێیەو چۆنە لە

---

346 صحيح المسلم. كتاب النكاح, باب فضيلة إعتاق أمته ثم يتزوجها. حديث1365

347 {وَاعْلَمُواْ أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَيْءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنتُمْ آمَنتُمْ بِاللّهِ وَمَا أَنزَلْنَا عَلَى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ} (41) سورة الأنفال **(باش بزانن ئەو دەستکەوتانەی کە لە جەنگەکاندا چنگتان دەکەوێت پێنج یەکی بۆ خواو پەیامبەرو خزمەکانی و.و.و)**

348 العقيلي, ص174

بەخشینەکەی پەشیمان دەبێتەوەو ژنەکە دەهێنێتەوە بۆلای خۆی. (أنس) کە یەکێکە لە صەحابە باوەڕپێکراوەکانی مێژووی ئیسلام، باسی چۆنێتی ئەم پەشیمانبوونەوەیە دەکاتو دەڵێت:

فَجَاءَهُ دِحْيَةُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنْ السَّبْيِ فَقَالَ اذْهَبْ فَخُذْ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيّ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطَيْتَ دِحْيَةَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيّ سَيِّدِ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرِ مَا تَصْلُحُ إِلَّا لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا قَالَ فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنْ السَّبْيِ غَيْرَهَا قَالَ وَأَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا.[349]

---

349 عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزَا خَيْبَرَ.و.و فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ, قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَ وَأَصَبْنَاهَا عَنْوَةً وَجُمِعَ السَّبْيُ فَجَاءَهُ دِحْيَةُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنْ السَّبْيِ فَقَالَ اذْهَبْ فَخُذْ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطَيْتَ دِحْيَةَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ سَيِّدِ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرِ مَا تَصْلُحُ إِلَّا لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا قَالَ فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنْ السَّبْيِ غَيْرَهَا قَالَ وَأَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا. صحيح المسلم. كتاب التكاح, فضيلة إعتاقه أمته ثم يتزوجها. حديث1365 هەروەها سنن النسائي, باب البناء في السفر.

صەحابەیەك بەناوی (دحیة) دەچێتە لای موحەممەدو پێی دەڵێت: ئەی پەیامبەری خوا یەکێك لەو کەنیزەکانەم پێ ببەخشە کە دەستگیرمان کردوون. پەیامبەریش پێی دەڵێت: برۆ کەنیزەکێك ببە بۆ خۆت. ئەویش دەچێت لەناو بەشەکەی موحەممەددا ژنێك هەڵدەبژێرێت بەناوی (صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيّ)و دەیباتو دەڕوات. پاش کەمێك پیاوێك دێتە لای موحەممەدو پێی دەڵێت: ئەی پەیامبەری خوا ئەوە (صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيّ) شاژنی دوو هۆزی قورەیزەو نەزیرت دا بە (دَحیة)؟ وەڵڵاهی بەتۆ نەبێت بەکەس شیاو نییە. پەیامبەریش دەڵێ: ئادەی بە(دحیة) بڵێن ئەو ژنەم بۆ بهێنێت. کە(دحیة) ژنەکەی هێناو پەیامبەر تەماشای کرد یەکسەر دڵی دەچێتە سەریو بە(دحیة) دەڵێت: برۆ کەنیزەکێکی تر لەکەنیزەکەکان ببە بۆ خۆتو ئەمە بۆ من جێبهێڵە. ئیتر لەکەنیزەکی ئازادی کردو لەخۆی مارەی کرد.

بەم شێوەیە روخساری جوانیی ئەم ژنە لای موحەممەد ئاشکرا دەبێتو پاش کۆمەڵکوژی کەسوکارەکەی دەیکاتە یەکێك لە ژنەکانی خۆی. دەگێڕنەوە لەکاتی گەڕانەوەی موجاهیدەکاندا لەشاری خەیبەرەوە بۆ شاری مەدینە, (صفیە) لە لایەن (ام سلیم) دەڕازێنرێتەوەو پێش ئەوەی بگەنەوە بە شاری مەدینە, موحەممەد بۆی دەچێتە

پەردەوەو بەسەر ئەم کۆستکەوتوەدا دەبێت بە زاوا.[350] ئیمامی بوخاری لەصەحیحەکەیدا لەنوسینەوەی ڕووداوەکەدا شەرمی نەکردووەو نوسیوێتی: ئاهەنگی ئەم ژنە سێ ڕۆژو سێ شەوی خایاندووە.[351] کاتێك موحەممەدو موجاهیدەکان دەگەڕێنەوە شاری مەدینە, ئافرەتە ئەنصارییەکان هەواڵ بۆ عائیشە دەبەن کە موحەممەدو صەفییە بوونەتە بووکو زاوا, بەتوڕەیی‌و گرژیەوە دەچێتەلای موحەممەد. عائیشە خۆی ڕووداوەکە دەگێڕێتەوەو دەڵێت: کە موحەممەد تەماشای چاوانمی کرد, ئیتر من ڕووم لێ وەرگێڕاو گەڕامەوە, موحەممەدیش شوێنم کەوت‌و باوەشی پێداکردم, منیش پێم وت: ئەو یەهودییە بگێڕەوە بۆ ناو یەهودییەکان.[352] سندی, کە شیکردنەوەی بۆ سەرگوزشتەکانی ئیبنو ماجە کردووە, دەڵێت: مەبەستی عائیشە, کە وتویەتی صەفییە

---

350 **هەمان سەرچاوەو ناونیشانی پێشوو**

351 أَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ خَيْبَرَ وَالْمَدِينَةِ ثَلَاثًا يُبْنَى عَلَيْهِ بِصَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ. صحيح البخاری, كتاب النكاح باب اتخاذ السراري ومن أعتق جاريته ثم تزوجها. حديث4797

352 سنن ابن ماجة, المجلد الأول, كتاب النكاح, باب حسن معاشرة النساء. حديث1980

بگێڕەوە بۆ ناو یەهودییەکان, ئەوەیە کەبەو زەواجە زۆر دلّتەنگ بووەو نەیتوانیوە تەحەمولی بکات.[353]

غەریزەی سێکسی مرۆڤایەتی, بەشێوەیەکی نۆرماڵ, لەکاتی ئارامیو ئاشتیدا دەجولێتو هەوەسەکانی پەرە دەسەنن. بەڵام لە لای موسڵمانان ئەم حاڵەتە جیاوازی هەبووە. کلتوری ڕەشۆکیانەی ناوچەکە کاریگەری بەسەریانەوە بووەو چ لەکاتی شەڕدا بێت یان لەکاتی ئاژاوەدا, هەوەسیان جولاوە. پەیامبەری ئیسلامیش, وەك هەر تاکێکی ئەو کۆمەڵگایە, کلتوری ناوچەکە بەسەریدا زاڵ بووە. نەك هەر لەئارامیدا بەڵکو لە شەڕیشدا ئارەزووە سێکسییەکانی لە لوتکەدا بووە. شەڕی خەیبەر, واتە کوشتن, داگیرکردن, کۆمەڵکوژی, تالانیو ئەنفالکردنی شارێکی گەورەی ئەو سەردەمە.! بەدیل کردنو بەکۆیلەو کەنیزەککردنی عەشاماتێك لەخەڵکی. لەو شەڕەدا غەریزەکانی موحەممەد لەسنوور تێپەڕ دەکاتو بێ گوێدانە ڕشتنی خوێنو ئەو کارەساتانە بیر لە سێکس دەکاتەوە. لەشەڕێکی وەهادا هەوەسی سێکسی دەجولێو روخساری ژنێکی کەسوکارکوژراو بۆی دەبێتە مایەی کێشەو دواتر لە خۆشیدا سێ

353 بڕوانە شەرحی سندی بۆ ریوایەتەکانی ابن ماجە لەم سەرگوزشتەیەدا.

رۆژ ئاهەنگی بۆ دەگێڕێت. کەمترین مارەیشی ناداتێ لەبەر ئەوەی کەنیزەك بووەو دەستکەوتی شەڕ بووە, گوایە بووە بە ژنی موحەممەدو لە کەنیزەکایەتی رزگاری بووە.[354] ئەمە لەکاتێکدا صەفییە ژنێکی ئازاد بووەو ئەوەی کردبووی بە کەنیزەك خودی شەریعەتەکەی موحەممەد بوو.

مێژوونوسان دەڵێن: لەکاتی پەردەی بوکێنی ئەم ژنەدا صەحابەیەك لەبەر خێمەکەدا وەستاوەو بە موحەممەدی وتووە: باوكو براو مێردی ئەم ژنە لەشەڕەکەدا کوژراوە, ئێستا لێی دڵنیا نیمو خەمی ئەوەم هەیە دەستێکی خراپت لێبوەشێنێت.[355]

پێویستە ئەوە بیری خوێنەر بهێنینەوە موحەممەد ئەو کەسایەتییەیە کە خوای ئیسلام لەبارەی ئەووەوە, لە قورئاندا بە هەموو مرۆڤەکانی سەر زەوی دەڵێت:

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ.[356]

354 أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ أَعْتَقَ صَفِيَّةَ وَجَعَلَ عِتْقَهَا صَدَاقَهَا. صحيح البخارى, كتاب النكاح باب من جعل عتق الأمة صداقها. حديث4798

355 الحاكم: المستدرك على الصحيحين, ذكر / صفية بنت حيي.

356 الحشر 7

ئەوەی پەیامبەر (موحەممەد) بۆی هێناون ئێوەش وەریگرن, ئەوەشی ئەو رێگریتان لێی دەکات ئێوەش مەیکەن, لە خواش بترسن چونکە خوا لە سزادا زۆر توندوتیژە.

خەولەی کچی حەکیم

خَوْلَة بِنْت حَكِيم بْن الْأَوْقَص مِنْ بَنِي سَلِيم

ئیبن کەسیری راڤەکارو ئیمامی بوخاری نوسیویانە کە یەکێکە لەو ژنانەی خۆیان پێشکەش بەموحەممەد کردووە.[357] (هبة, خۆبەخشین) هەر لەم باسەدا کەمێك لەسەر ئەم خۆبەخشکردنە دەدوێین.

مەیمونە

(ميمونة بنت الحارث بن حزنى ابن بجير بن الهزم بن رويبة)

پێشتر ژنی (مسعود بن عمرو بن عمير الثقفي) دواتر شووی کردووە بە (أبو رهم بن عبد العزى بن أبي قيس) ئەویش دەمرێت و لەساڵی حەوتی کۆچیدا شووی کردووە بە موحەممەد[358] پێش شووکردنی ناوی (برَّة)بووە دواتر موحەممەد ناوی ناوە مەیمونە.

357 (كَانَتْ خَوْلَةُ بِنْتُ حَكِيمٍ مِنْ اللَّائِي وَهَبْنَ أَنْفُسَهُنَّ لِلنَّبِيِّ.) صحيح البخاري: كتاب النكاح, باب, هل للمرأة أن تهب نفسها لأحد. تفسير ابن كثير في تفسير الاية 50-51 الاحزاب.

358 الطبقات الكبرى, ذكر أزواج رسول الله.

عُمرة بِنْت يزيد الكلابية

ساڵی هەشتەم مارەی کردووە, بەڵام لەسەر ناوی تەواوی ئەم ژنە مێژوونوسان کۆك نین, هەندێك دەڵێن ناوی (فاطمة بنت الضحاك بن سفيان)و هەندێکێکی تر دەڵێن ناوی (عمرة بنت يزيد بن عبيد)و هەندێکێکی تر دەڵێن ناوی (سبا بنت سفيان بن عوف) هاتووە. بەلای ئێمەوە (عُمرة بِنْت يزيد الكلابية) راسترە.

لەزۆری‌و بۆری پەڕاوەکانی مێژووی ئیسلامدا کێشمەکێش لەسەر ژمارەو ناوی ژنەکانی موحەممەد هەیە. ئەوەی زانراوە ئەم ژنانەی هەبووە:

1. خديجة بنت خويلد
2. سودة بنت زمعة بن قيس
3. عائشة بنت أبي بكر الصديق
4. حفصة بنت عمر بن الخطاب
5. هند بِنت أَبِي أمية بنِ المغِيرة
6. أم حبيبة (رملة بنت صخر بن حرب)

7. زينب بنت جحش بن رئاب
8. زينب بنت خزيمة بن الحارث
9. جويرية بنت الحارث بن أبي ضرار.
10. صفية بنت حيي بن أخطب
11. ريحانة بنت زيد بن عمرو
12. مارية بنت شمعون. ناسراو بە (مارییەی قیبتی)
13. خَوْلَة بِنْت حَكِيم بْن الْأَوْقَص مِنْ بَنِي سَلِيم
14. (أم حبيبة) رملة بنت صخر بن حرب
15. ميمونة بنت الحارث
16. عُمرة بِنْت يزيد الكلابية
17. جميلة
18. کەنیزەکێکی تر کە زەینەبی کچی جەحش پێی بەخشی بوو.[359]

359 وَجَارِيَةٌ أُخْرَى جَمِيلَةٌ أَصَابَهَا فِي بَعْضِ السّبْيِ وَجَارِيَةٌ وَهَبَتْهَا لَهُ زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: السيرة النبوية, زاد المعاد في هدي خير العباد, ج1ص47-48 فصل في سراريه صلى الله عليه وسلم.

بەپێی ئەم ریزبەندییەی سەرەوە تەنها هەژدە ژن دیارن. ڕەنگە کەمترمان نوسیبێت, یاخود بە هۆی هەبوونی ژنی زۆرەوە لە ژیانی موحەممەددا, تێکەڵاوییەك لە نێوان ژنە ئازادەکانو ژنە کەنیزەکەکاندا رووی دابێت. ڕەنگە ئەمەش راست بێت چونکە مێژوونوسێکی گەورەی ئیسلامی وەك حاکم, لە کتێبی (المستدرك على الصحيحين)دا پاڵپشت بە مێژووی کۆنتر نوسیوێتی: ئەوەی لای ئێمە چەسپاوەو راستە ئەوەیە کە موحەممەد هەژدە ژنی هێناوە. حەوتیان لەقەبیلەکانی هۆزی قوڕەیش, یەکێکیش لەحەلیفەکانی قوڕەیش, نۆ ژنیش لەهۆزەکانی دیکە, یەکێکیش لەیەهودییەکان.[360]

بەپێی چیرۆکەکانی مێژوونوسانی ئیسلام دەرکەوت کە یانزەیان لە ژنانی ئازاد بوون, دووانیان کەنیزەكو یەکێکیان خۆبەخشکەرو یەکێکیان دیاری پاشاو سیانیان لە دەستکەوتو چنینەوەکانی جەنگو کوشتار بوون.

---

360 وقد ثبت وصح عندنا أن رسول الله صلى الله عليه وسلم تزوج ثماني عشرة امرأة سبع منهن من قبائل قريش وواحدة من حلفاء قريش وتسعة من سائر قبائل العرب وواحدة من بني إسرائيل الحاكم, المستدرك على الصحيحين, 4/4

سێهەم

ئەو ژنانەی مارەی کردوون و لەگەڵیان جووت نەبووە

جگە لەو ژنانەی کە پێشتر ناوەکانیمان نوسیون, موحەممەد داوای کۆمەڵێك ژنی دیکەی کردووەو مارەشی کردوون, بەڵام بەهەر هۆیەك بێت لەگەڵیان جووت نەبووەو دواتر تەڵاقی داون. لێرەدا هەندێکیان بەسەر دەکەینەوە, چونکە لە ناویاندا چیرۆکی سەرسوڕهێنەر هەیە:

ئەسما

أسماء بنت النعمان بن أبي الجون بن الأسود بن الحارث

مێژوونوسان هۆکاری جیابوونەوەی ئەم ژنەیان باس کردووە. ئەوە زانراوە ئەو کاتەی ئەم ژنەیان بەبووکی بۆ موحەممەد هێناوەو لە ژوورێکدا دایانناوە, موحەممەد بۆی دەچێتە

پەردەوە, بەڵام ئەم ژنە لێی دوور دەکەوێتەوەو پێی دەڵێ (پەنات لێدەگرم) موحەممەدیش تەڵاقی دەدات.[361]

لەسەرگوزشتەیەکی دیکەدا دەگێڕنەوە: موحەممەد لەژووری پەردەدا بە ئەسمای وتووە (وەرە پێشەوە). ئەسماش پێی وتووە (تۆ وەرە پێشەوە). لەسەر ئەم قسەیە موحەممەد توڕە دەبێ‌و تەڵاقی دەدات.[362]

قوتەیلە

قتيلة بنت قيس بن معدي كرب بن معاوية

کاتێك موحەممەد ئەسما تەڵاق دەداتو لەژووری پەردە بەتووڕەیی دێتە دەرەوە, صەحابەیەك بەناوی (الأشعث بن قيس) بەموحەممەد دەڵێت: خەفەتی پێمەخۆ, گەر حەز بکەیت هەر ئێستا ژنێکت بۆ دێنم جوانیش بێتو لەبنەماڵەیەکی چاکیش بێت. موحەممەد پێی دەڵێت کێیە.؟ ئەویش دەڵێ: قوتەیلەی خوشکمە. موحەممەد دەڵێ ئەوە هێنام (واتە رازی بووم). ئەشعەسیش یەکسەر دەچێت بۆ یەمەن بۆ ئەوەی خوشکەکەی بێنێت, کە لەو کاتەدا دانیشتوی یەمەن بووە. کاتێك ئەم خوشكو برایە لەوڵاتی یەمەن

---

361 الحاكم: المستدرك على الصحيحين, ذكر / أسماء بنت النعمان.

362 هەمان سەرچاوەو ناونیشان لەباسی ئەسمائدا

بەرەو ڕووی مەککە دەکەونە ڕێ, هەواڵی مردنی موحەممەد دەبیستن, یەکسەر دەگەڕێنەوە بۆ یەمەن. دەڵێن قوتەیلە لە ئیسلام هەڵگەڕاوەتەوەو لەگەڵ خۆشەویستێکی خۆیدا بەناوی قيس بن مكشوح المرادي هەڵدێن و خۆیان دەشارنەوە.[363] ئەبوبەکر, کە لە دوای مردنی موحەممەد دەکرێتە خەلیفە, دەیەوێت ئەم دوانە بگرێ و بیانسوتێنێت, لەبەر ئەوەی نابێت هیچ کەسێ ژنانی موحەممەد لە خۆیان مارە بکەنەوە. عومەری کوڕی خەتتابیش ناهێڵێت, بە پاساوی ئەوەی ئەم ژنە لەگەڵ موحەممەددا جووت نەبووەو حیجابی بەسەردا نەسەپاوە.[364]

مەلیکە

مليكة بنت كعب الكنانية

باوکی ئەم ژنە یەکێك دەبێت لەو کەسانەی کە لە شەڕێکی دژ بە ئیسلامدا دەکوژرێت. کاتێك موحەممەد ئەم ژنە مارە دەکات, عائیشە نارەحەت دەبێ و منداڵی و جوانی ئەم ژنەی پێناخۆش دەبێت. دەچێتە لای و پێی دەڵێت: ئەوە شەرم لەخۆت ناکەیت شوو بە بکوژی باوکت دەکەیت؟. ئەویش بەم قسەیە تێکدەچێ و لەشەوی

363 بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: الطبقات الكبرى, ذكر أزواج رسول الله. ذكر قتيلة بنت قيس

364 بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: الحاكم: المستدرك على الصحيحين, ذكر / قتيلة بنت قيس.

پەردەدا خۆی تەسلیم بە موحەممەد ناکات. بەم هۆیەوە موحەممەد تەڵاقی دەدات. کەسوکارەکەی دێنەوە بۆلای موحەممەدو پێی دەڵێن (منداڵەو لێی ببورەو هەڵیانخەڵەتاندووە, بیگێڕەوە بۆلای خۆت). بەڵام موحەممەد رازی نابێت. دواتر شوو بەکەسێکی تر دەکات.[365]

العالية بنت ظبيان

یەکێك لەسەرنجراکێشترین رووداوی جووتنەبوونو تەڵاقدانی یەکێك لەژنەکانی, دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی (هەندێك) شوێن لە لەشی ئەم ژنە سپی بووە.! موحەممەد لەشەوی زاوایەتیدا ئەم ژنە بەرووتی دەبینیو بۆی دەردەکەوێت پەڵەی سپی لەسەر لەشی هەیە, یەکسەر تەڵاقی دەدات, بەڵام مارەییەکەی لێ ناسەنێتەوە.[366]

(اميمة) يان (اسماء بنت النعمان بن شراحيل)

باسێکی سەرسوڕهێنەر لەم ژنە دەگێڕنەوە, لەشەوی پەردەدا موحەممەد بەم ژنە دەڵێت:

---

365 بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە الطبقات الكبرى, ذكر أزواج رسول الله. ذكر مليكة بنت كعب الليثي

366 العقيلي, ص654 لە کتێبی السيرة النبوية, زاد المعاد في هدي خير العباد, ج1ص47-48 فصل في أزواجه. بە شێوەیەکی تر باس کراوە.

قَالَ هَبِي نَفْسَكِ لِي

خۆتم پێشکەش بکە.

ئومەیمەش بەم شێوەیە وەڵامی داوەتەوە:

قَالَتْ وَهَلْ تَهَبُ الْمَلِكَةُ نَفْسَهَا لِلسُّوقَةِ.[367]

چۆن کچە پاشا خۆی پێشکەش بە کەسێکی بازاڕی دەکات.! موحەممەد لێی دەچێتە پێشەوەو دەستی بۆ دەبات تا هێوری بکاتەوە، بەڵام ئومەیمە دەچێتە دواوەو بەموحەممەد دەڵێ: پەنات بەخوا لێ دەگرم.[368] ئیتر موحەممەد تەڵاقی دەدات.

ناکۆکی لە سەرچاوەکاندا هەیە کە گوایە ئەسماو ئومەیمە دوو ژن بن. مەسەلەکەش بۆ ئێمە وەك یەکەو مەبەستیش ئەوەیە ژنان هەبوون ئامادە نەبوون شوو بە موحەممەد بکەن‌و بە کەسێکی بازاڕییان زانیوە.

سەنا

---

367 قَالَ هَبِي نَفْسَكِ لِي قَالَتْ وَهَلْ تَهَبُ الْمَلِكَةُ نَفْسَهَا لِلسُّوقَةِ قَالَ فَأَهْوَى بِيَدِهِ يَضَعُ يَدَهُ عَلَيْهَا لِتَسْكُنَ فَقَالَتْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ. صحيح البخاري, كتاب الطلاق, باب من طلق وهل يواجه الرجل امرأته بالطلاق. حديث4957/4956

368 هەمان سەرچاوەو ناونیشان.

سناء بنت أسماء بن الصلت السلمية

موحەممەد دەیخوازیٚو مارەی دەکات, بەڵام پێش ئەوەی لەگەڵی جووت ببێت ئەم ژنەی دەمریٚت.[369]

ئەو ژنانەی مارەی کردوونو لەگەڵیان جووت نەبووە, کەمو زۆر ئەمانەی خوارەوە هەندیٚکیانن:

1. أسماء بنت النعمان بن أبي الجون
2. سناء بنت أسماء بن الصلت السلمية
3. مليكة بنت كعب الكنانية
4. قتيلة بنت قيس بن معدي كرب
5. أسماء بنت كعب.
6. اميمة بنت شراحيل.
7. شراف بنت خليفة الكلبية.
8. عمرة بنت معاوية الكندية.

369 الحاكم: المستدرك على الصحيحين, ذكر / سناء بنت أسماء بن الصلت السلمية.

9. العالية بنت ظبيان

10. عمرة الغفارية.

11. ليلى بنت الخطيم الأنصارية.

12. ليلى بنت حكيم الأنصارية الأوسية.

13. هند بنت يزيد[370]

چوارهەم

ئەو ژنانەی داوا کردوون و بە هەر هۆکارێك بێت نەبوونەتە مارەبڕی موحەممەد.

کۆمەڵێك ژنی دیکە لە ژیانی موحەممەددا هەن, ئەگەرچی داوای کردوون بەڵام زەواجەکەیان سەرینەگرتووە, چ لە لایەن ژنەکان خۆیانەوە بێت یاخود لە لایەن کەسوکارییانەوە, داواکارییەکەی موحەممەدیان ڕەت کردووەتەوە, یاخود دواتر خۆی

370 بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە المستدرك على الصحيحين. ذكر تسمية ازواج الرسول الله. هەروەها تفسير القرطبـــي: في تفسير آية الاحزاب 28

پەشیمان بووەتەوە. بۆ نموونە: ضباعة بنت عامر یەکێك بووە لە ژنە جوانەکان, سمتێکی تەواو زلی پێوە بووە. موحەممەد, پێش ئەوەی ئیدیعای پەیامبەرایەتی بکات, لەناو کەعبەدا بەرووتی ئەم ژنەی دیوە.[371] موحەممەد داوا کردووە, بەڵام دواتر کە زانیویەتی تەمەنی هەیە پەشیمان بووەتەوە.[372]

ئەمانەی خوارەوەش زۆرو کەم ناوی هەندێکیانن:

1. أمامة بنت حمزة بن عبد المطلب بن هاشم
2. خولة بنت الهذيل بن هبيرة بن قبيصة
3. شراف بنت خليفة بن فروة
4. مرة بنت الحارث بن عوف بن كعب بن ذبيان.
5. حبيبة بنت سهل بن الحارث بن زيد بن ثعلبة الأنصارية.
6. سوده القرشية.
7. صفية بنت بشامة بن نضله.

371 الآصابة, ابن حجر العسقلاني, باب, ضباعة بنت عامر

372 الطبقات الكبرى, لآبن سعد, ذكر من خطب النبي, ولم يتم نكاحه

8. ضباعة بنت عامر بن قرط بن سلمة بن قشيربن كعب بن ربيعة.

9. أم شريك بنت جابر الغفارية.

10. أم شريك الأنصارية. (ام شريك)

11. غُزَيَّة بنت دودان بن عوف

12. أم شريك الدوسيه.

13. أم شريك القرشية العامرية.

14. (أم هانيء) فاختة بنت آبي طالب بن عبد المطلب[373].

لە ناو هەموو ژنەكانیدا تەنها یەك دانەی بە كچێنی هێناوەو ئەوانی دیكە بێوەژن بوون. جگە لە یەكەم ژنی, سەرتاپای ژنەكانی تری لە ماوەی سیانزە ساڵدا, لە تەمەنی 50 بۆ 63 ساڵی هێناونی. بۆ نموونە:

لەتەمەنی 51 ساڵیدا سودة بنت زمعةی هێناوە

لە تەمەنی 54 ساڵیدا عائشة بنت أبي بكر الصديقی هێناوە

373 بۆ زیاتر شارەزا بوون بڕوانە ئەم سەرچاوەیە كەبەشی زۆری ئەم ناوانەی تێدا نوسراوە. الطبقات الكبرى, ذكر من خطب النبي من النساء فلم يتم نكاحه

لە تەمەنی 56 ساڵیدا حفصة بنت عمر بن الخطابی هێناوە

لە تەمەنی 56 ساڵیدا زینب بنت خذيمة بن الحارثی هێناوە

لە تەمەنی 56 ساڵیدا أم سلمة-هند بنت أبي أميةی هێناوە

لە تەمەنی 56 ساڵیدا زینب بنت جحشی هێناوە

لە تەمەنی 58 ساڵیدا (جويرية) بَرَّة بنت الحارثی هێناوە

لە تەمەنی 60 ساڵیدا صفية بنت حيي بن أخطبی هێناوە

لە تەمەنی 60 ساڵیدا (أم حبيبة) رملة بنت أبي سفيانی هێناوە

لە تەمەنی 60 ساڵیدا ميمونة بنت الحارث الهلابيةی هێناوە

تەواوی ژنەکانی دیکەی بە هەمان شێوە.

دەتوانین بڵێین موحەممەد لە تەمەنیدا لەگەڵ هەژدە ژن جووت بووە, لەگەڵ سیانزە ژنی دیکە مارەبڕی کردووە بەڵام لەگەڵیان جووت نەبووە, ویستوویەتی لەگەڵ چواردە ژنی دیکە زەواج بکات بەڵام بۆی مەیسەر نەبووە. خەڵکانێکی زۆری سەردەمەکەی خۆی باسی ئەم ژمارە زۆرەی ژنانی موحەممەدیان کردووەو گوتویانە: موحەممەد ئەوەندە ژنی هێناوە هەر دەڵێی جگە لە ژنهێنان هیچ کارێکی تری نەبووە

بیکات. لەو قسەو باسانەشدا یەهودیەکان بەشداربوون. بۆ وەڵامدانەوەی ئەوانی دیکەش ئایەتێك لە قورئاندا سەرهەڵدەدات:

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آَتَيْنَا آَلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآَتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا.[374]

یان ئەوانە ئیرەیی بەمانە دەبەن کە خوا لە بەخشندەییەکانی خۆی بەشی پێداون. (واتە بۆ ئیرەیی بە موحەممەد دەبەن) خۆ ئێمە کتێبمان بە نەوەی ئیبراهیم بەخشیوە (تەوراتو ئینجیل, زەبور) هەندێکیشمان بە دانایی بەهرەمەند کردووەو دەسەڵاتو پاشایەتی گەورەشمان بە هەندێك بەخشیوە. (وەك داوودو سولەیمانو یوسف).

پێنجهەم
خۆبەخشینی ژن بە موحەممەد

---

374 النساء 54

یەکێکی دیکە لەدیاردە سەرنجڕاکێشەکانی دونیای ئیسلام, دیاردەی خۆبەخشینی ژنە بە موحەممەد کە بە خۆبەخشین (هبة) ناوی هاتووە. هەر ژنێك مێردی هەبووایە یان..نا, ئارەزووی هەبوایە خۆی دەبەخشی بەموحەممەدو ئەویش ئارەزووی لە رابواردنی بکردایە بۆ خۆی حەڵاڵی دەکرد. ئەم خۆپێبەخشینە تایبەت بوو بەموحەممەدو لەئیمانداارانی دیکە حەرام بوو.!

وَامْرَأَةً مُّؤْمِنَةً إِن وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النبـي أَن يَسْتَنكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ.[375]

هەر ژنێکی باوەڕدار کە خۆی پێشکەش بە پەیامبەر بکات, بۆی حەڵاڵە ئەگەر پەیامبەر ئارەزووی هەبوو مارەی بکات.

دیاریکردنی ئەم جۆرە ژنانە کە تایبەتە بەموحەممەد, لە ئایەتەکەدا بەڕوونی دیارەو یەکێکە لەداهێنانەکانی خۆی. دەتوانین بڵێین تاکە داهێنانێکە لەلایەن موحەممەدەوە داهێنرابێت, کەچی نەیهێشتووە موسڵمانەکانی دیکە سوودی لێببینن. ابن کثیر

375 الاحزاب 50

لەتەفسیری ئەم ئایەتەدا دەڵێت: لَيْسَ لِامْرَأَةٍ تَهَب نَفْسها لِرَجُلٍ بِغَيْرِ وَلِيّ وَلَا مَهْر إِلَّا لِلنَّبِيِّ.[376]

بۆ هیچ ژنێك نییە بەبێ مارەیی‌و بەبێ خاوەنەکەی خۆی ببەخشێت بە پیاوێك بە (پەیامبەر) نەبێت.

بەخشین (نەك خۆبەخشین) پێش ئیسلام هەبووە. ژن لەنێوان سەردارو دەسەڵاتدارو دەولەمەندو پادشاکاندا بەدیاری بۆ یەکتری نێردراوە. وەك پاشای مەقۆقس کە دوو ژنو ئامۆزایەکی بۆ موحەممەد بەدیاری ناردبوو, ئەویش بەدڵفراوانییەوە وەریگرتو لەگەڵ یەکێکیشیاندا جووت بوو.[377] بەڵام ژنێك لەسەر خواستی خۆی, خۆی پێشکەش بکات بەکەسێك, لە نیوە دورگەی عەرەبدا, نە لە پێش ئیسلامو نە لە دوای ئیسلامیش نەبووە. موحەممەد ئەم دیاردەیەی بۆ تێرکردنی هەوەسەکانی خۆی داهێناوە.

بەپێی ریوایەتەکان, هەر ژنێك خۆی بەموحەممەد ببەخشییایە, بیویستایە یان..نا ئەو ژنە بۆی نەبوو لەو خۆبەخشینەی پەشیمان ببێتەوە. هەر ژنێك خۆی پێشکەش بە

376 بروانە تەفسیرەکەی ابن کثیر لەتەفسیری ئایەتی 50 الاحزاب

377 الحاكم: المستدرك على الصحيحين: ذكر / سراري رسول الله

موحەممەد بکاو دواتر پەشیمان ببێتەوە, لەلای موحەممەد, وەك سەگ وایە کە ئەڕشێتەوەو دواتر ئەچێتەوە سەر ڕشانەوەکەی خۆیو دووبارە دەیخواتەوە.[378]

قورتوبی لە تەفسیرەکەیدا نوسیویتی: هەندێك مێژوونووس دەڵێن موحەممەد لەو ژنانەی نەبووە کە خۆیان پێبەخشیوە, هەندێکیش دەڵێن ژنی خۆبەخشکەری هەبووە.[379] بەڵام وەك لەبەشی ژنەکانی موحەممەددا باسمان کرد (خَوْلَة بِنْت حَكِيم بْن الْأَوْقَص مِنْ بَنِي سَلِيم) یەکێك دەبێت لەو ژنانەی کە خۆیان پێشکەش بە موحەممەد کردووە.[380] لە تەفسیرەکەی ابن کثیریشدا نوسراوە ژمارەی ئەو ژنانەی خۆیان بە موحەممەد بەخشیوە زۆر بوون.[381] عائیشەی ژنی موحەممەد هەڵوێستێکی سلبی دەربارەی ئەم ژنانە هەبووەو موحەممەدیش بە ئایەت وەڵامی داوەتەوە. بەپێی تەفسیری

---

378 قَالَ النَّبِيُّ لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْءِ الَّذِي يَعُودُ فِي هِبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَرْجِعُ فِي قَيْئِهِ. صحيح البخاري: كتاب الهبة وفضلها والتحريض عليها, باب لا يحل لأحد أن يرجع في هبته وصدقته. حديث2479/2478

379 تفسير القرطبي الاحزاب 50

380 تفسير ابن كثير الاحزاب 50

381 أَنَّ اللَّاتِي وَهَبْنَ أَنْفُسهنَّ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَثِير. ابن كثير, تفسير الاية 50 الاحزاب

قورتوبی, هەر ژنێك خۆی بە موحەممەد ببەخشێت بێ مارە بڕین یەکسەر بۆی حەلاڵ بووە.[382]

ئەو ژنانەی خۆیان بە موحەممەد دەبەخشی, ئەگەر روخسariyان جوان نەبوایە دەیدان بەکەسانی دیکە. بوخاریو موسلیم یەکێك لەو چیرۆکانەمان بۆ دەگێڕنەوە کەچۆن ژنێك خۆی بەموحەممەد پێشکەش دەکا, بەلاّم سەروسیمای ئەم ژنە بەدڵی موحەممەد نابێتو دەیداتە کەسێکی دیکە. نوسیویانە: ژنێك دەچێتە لای موحەممەدو پێی دەڵێت: ئەی پەیامبەری خوا هاتووم خۆمت پێشکەش بکەم. موحەممەدیش هەر لەنوکی پەنجەیەوە تا تەوقی سەر تەماشای دەکات, وا دەردەکەوێت کە روخساری جوان نابێت بۆیە سەری شۆڕ دەکاتەوە بەشێوەیەك کەبلێی نامەوێیت. ژنەکەش کەزانی موحەممەد نایەوێت لەشوێنی خۆی دادەنیشێت. لەو کاتەدا صەحابەیەك کە لەوێدا دانیشتبوو هەڵدەسێو دەڵێ: ئەی پەیامبەر ئەگەر ناتەوێ بیدە بە من, پەیامبەریش پاش کۆمەڵێك مەرج, بەبێ ئەوەی ڕەزامەندی ژنەکە وەربگرێت, لێی مارە دەکات.[383]

---

382 تفسير القرطبي الاحزاب 50

383 جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ جِئْتُ أَهَبُ لَكَ نَفْسِي قَالَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَعَّدَ النَّظَرَ فِيهَا وَصَوَّبَهُ ثُمَّ طَأْطَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هەروەها ژنێکیش بە ناوی (أم كلثوم بنت عقبة) ئەم ژنە خۆی پێشکەش بە موحەممەد دەکات. ئەویش نایەوێ‌و لە زەیدی مارە دەکات. خودی ژنەکەو براکەشی بەم هەڵوێستەی موحەممەد رازی نەبوون, بەڵام هێزوو دەسەڵاتی موحەممەد بووە هۆی ئەوەی کە نەتوانن لە بڕیارەکە پەشیمان ببنەوە.[384]

گەر کەسێك بییەوێت تەواوی رووداوو بەسەرهاتەکانی ژیانی سێکسی موحەممەد لە کتێبێکی لەم چەشنەدا بەسەر بکاتەوە, دووچاری سەختی‌و زەحمەتێکی زۆر دەبێت. هۆکاری هەرە سەرەکیش دەگەڕێتەوە بۆ زۆری‌و بۆری پەڕاوەکانی مێژووی ئیسلام. جاروبار هەندێك پەرەگراف دێنە بەرچاو, خوێنەر ناتوانێت چاو لە ئاستیاندا بنوقێنێت. سەرباری ئەو هەموو ژنە لە ژیانیدا, هەمیشە چاوی لە ئافرەتی تر بووە. جارێکیان کچێکی عەبباسی دیوە بەناوی (أم حبيبه) کە تازە لە شیرخواردن بڕابۆوە, واتە تەمەنی

رَأْسَهُ فَلَمَّا رَأَتْ الْمَرْأَةُ أَنَّهُ لَمْ يَقْضِ فِيهَا شَيْئًا جَلَسَتْ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكَ بِهَا حَاجَةٌ فَزَوِّجْنِيهَا فقَالَ وَهَلْ عِنْدَكَ مِنْ شَيْءٍ قَالَ.و.و. صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب تزويج المعسر.حديث479 صحيح مسلم: باب / ندب النظر إلى وجه المرأة وكفيها لمن يريد تزوجها.

384 أُمّ كُلْثُوم بِنْت عُقْبَة بْن أَبِي مُعَيْط, وَكَانَتْ وَهَبَتْ نَفْسهَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, فَزَوَّجَهَا مِنْ زَيْد بْن حَارِثَة, فَكَرِهَتْ ذَلِكَ هِيَ وَأَخُوهَا وَقَالَا : إِنَّمَا أَرَدْنَا رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَزَوَّجَنَا غَيْرَهُ. تفسير القرطبـــي في تفسير آية الاحزاب

لە نێوان دوو تا چوار ساڵاندا بووە, وتوویەتی: ئەگەر ئەم کچەی عەبباس پێگەیشتو منیش لە ژیاندا بووم ئەوە دەیهێنم.[385]

یاخود جارێکیان ژنێکی ئەنصاری دەچێتە لای موحەممەد, ئەویش دەیباتە شوێنێکی نەبینراوەوەو ماوەیەك بە تەنیا دەبن. پاش ماوەیەك دەگەڕێنەوەو موحەممەد پێی دەڵێت: سوێند بە خوا ئێوە خۆشەویسترین کەسن لای من.[386] لەریوایەتەکەدا نەنوسراوە ئەو ژنە کێ بووە, هەروەها بۆچی ئەو ماوەیە بەتەنیا بوون.

شەشهەم

دایکانی بڕواداران و نادیارەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی موحەممەد

گەر خوێنەرێکی بێلایەن مێژووی ژیانی موحەممەد بخوێنێتەوەو لاپەڕە شاراوەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی هەڵبداتەوە, جگە لە دوو مەسەلەی زۆر گرنگ و تایبەت, کە

385 عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ عَبَّاسٍ وَهِيَ فَوْقَ الْفَطِيمِ قَالَتْ فَقَالَ لَئِنْ بَلَغَتْ بُنَيَّةُ الْعَبَّاسِ هَذِهِ وَأَنَا حَيٌّ لَأَتَزَوَّجَنَّهَا. مسند أحمد. باقي مسند الأنصار. حديث أم االفضل بن عباس و هي أخت ميمونة.

386 أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ مِنْ الْأَنْصَارِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَلَا بِهَا فَقَالَ وَاللَّهِ إِنَّكُنَّ لَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ. صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب ما يجوز أن يخلو الرجل بالمرأة عند الناس. حديث4936

ئەویش دەسەلاّت‌و ئابوورییە, بە ئاسانی بۆی دەردەکەوێت کە موحەممەد لە ناو ژن‌و سێکسدا نوقمی ژیان بووە. سێکس یەکێك بووە لە گرنگترین پێداویستی‌و حەزو ئارەزووەکانی. خۆ ئەگەر کەسێك لێکۆڵینەوەیەکی ورد لەسەر مێژووی ژیانی موحەممەد بکات, سەرباری ئابووری‌و دەسەلاّتخوازی, وا دەزانێت هیچ کارێکی نەکردووە ژنهێنان‌و جووتبوونی سێکسی نەبێت.! بۆیە بە خوێندنەوەی مێژووەکەی چەندین پرسیار دروست دەبێت‌و خۆشبەختانەش خودی مێژوو وەلاّمی هەندێکیانی داوەتەوە. بۆ نموونە, گەر پرسیار بکەین‌و بلّێین چۆن موحەممەد ئەم هەموو ژنەی بەسەر کردۆتەوە؟ دەبینین مێژووە بڕواپێکراوەکانی ئیسلام پێمان دەلّێن موحەممەد نۆرەی جووتبوونی بۆ ژنەکانی دانابوو. هەر شەوو ڕۆژێك لای یەکێکیان ماوەتەوە. زۆرجاریش عەسران نۆرەبڕی لێکردوون‌و هیچ کاتێکیش لەنۆ ژن کەمتری نەبووە.[387] ئەمە جگە لە کۆمەلّێك کەنیزەك. جاری وا هەبووە لەشەوو ڕۆژێکدا لەگەلّ نۆ ژنیدا سێکسی کردووە. ئەم هێزە سێکسییەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو قسەیەی کە موحەممەد

387 أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي لَيْلَةٍ وَاحِدَةٍ وَلَهُ تِسْعُ نِسْوَةٍ. صحيح البخاري. كتاب النكاح باب كثرة النساء. حديث4781 صحيح مسلم: باب, القسم بـين الزوجات وبـيان أن السنة أن تكون لكل واحدة ليلة مع يومها.

گوتویەتی: جارێکیان جوبرەئیل شتێکی داومەتیو خواردومە, ئەو خواردنە هێزی جووتبوونی چل پیاوی پێ داوم.[388]

بەم پێیە دەتوانین هێزی سێکسی موحەممەد بیشوبهێنین بەراسپۆتین, کەهەمیشە لەهەرەتی خرۆشاندندا بووە. ئەمەش لاوازی پەیامبەرو ئیسلام نیشان نادا, بەڵکو ئەمە راستییەکانی ئێمەو توانا سروشتییەکانی مرۆڤ نیشان دەدات. ئەم توانایە دەیسەلمێنێ سێکس پەیوەندی بەگوتاری ئایینیو کاریگەرییە میتافیزیکیەکانەوە نییە, بەڵکو دیاردەیەکی سروشتییە. هەرکات ئارەزووی موحەممەد جوڵابێت, بەهەر شێوەیەك بوبێت خۆی خاڵی کردووەتەوە. ئەمە نابێتە رەخنە لەتواناکانی مرۆڤایەتی, بەڵکو دەبێتە مایەی رەخنەیەکی لۆژیکی لەرووی کەسێکدا کە خۆی دەڵێت من پەیامبەرم. لە دروشمیدا قسەو باسی لەسەر گەندەڵی سێکسی هەیەو داوای کەمکردنەوەی سێکسو خۆراگری لە موسڵمانان دەکات, کەچی خودی خۆی هەڵگری پێچەوانەی ئەم داواکاریانەیە. لەکاتێکدا کە ژنەکانی بەرۆژوو بوون, یان لەکاتی تەرِییاندا بوون, موحەممەد ماچی

388 لقيني جبريل بقدر فأكلت منها وأعطيت الكفيت وقاع أربعين رجلا. المنتخب من كتاب أزواج النبـــي..ما جاء فيما أوتي رسول الله صلى الله عليه وسلم من القوة في الجماع.

کردوونو لەگەڵیاندا رایبواردووە.[389] وەك لەریوایەتەکاندا هەیە موحەممەد شەهوەتەکەی نەڕژاندووەتە ناو هینەکەیانەوە, چونکە لەکاتی تەڕیدا بوون, بە مانایەکی دیکە خوێناوی بوون. لەبەر ئەوە داوای لە ژنەکانی کردووە پارچە پەڕۆیەك بخەنە سەر هینەکەیانو ئەوانیش وایان کردووەو دواتر لێخشاندن روویداوە. ئەم رووداوەش عائیشە خۆی دەیگێڕێتەوەو دەڵێت: لەکاتی تەڕیمدا موحەممەد فەرمانی پێدەکردم کە پارچە پەڕۆیەك بخەمە سەر (زێ)کەمو دوایش لەگەڵم جووت دەبوو.[390]

سەرباری ئەو هەموو ژنە زۆرەی هەیبووە رابواردنی لەگەڵ ژنە تەڕەکانی کردووە, بەپێچەوانەی ئایەتی قورئان رەفتاری کردووە. لە قورئاندا نوسراوە.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ.[391]

---

389 عن عائشة رضي الله عنها قالت ثم كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقبل وهو صائم ويباشر وهو صائم. صحيح مسلم: باب بيان أن القبلة في الصوم على من لم تحرك شهوته. حديث1106

390 عن عائشة قالت: كنت أغتسل أنا والنبي صلى الله عليه وسلم من إناء واحد كلانا جنب وكان يأمرني فأتزر فيباشرني وأنا حائض. صحيح البخاري: كتاب الحيض: باب, مباشرة الحائض. حديث296

391 البقرة222

دەرباری تەڕی پرسیارت لێدەکەن, بڵێ ئەوە ئازارو زەرەرە, ئێوە کە ژنەکانتان لەکاتی تەڕیدا بوون, لێیان دوور بکەونەوەو مەچن بەلایاندا تا پاك دەبنەوە.

لەم ئایەتەدا خوا فەرمانی داوە ئەگەر ژن لە کاتی تەڕیی خۆیدا بوو ئەوە نابێت پیاو بچێت بەلایدا, ئەویش لەبەر دوو هۆ, یەکەم ئازاری بەدواوەیە, دووهەم لەبەر ئەوەی پاك نییە, واتە پیسە. لێرەدا موحەممەد فەرمانی خواکەی خۆی جێبەجێ نەکردووە.!

سەرباری ئەوەش خوا لەم ئایەتەدا ژنانی تەڕ بە ناپاك واتە بە پیسی داناونو ناشزانین بۆ بە پیسی زانیون.! تەڕیی ئافرەتان دیاردەیەکی سروشتییەو لێکدانەوەیەکی زانستی تەواوی هەیە, لەو لێکدانەوانەدا شتێك نییە باس لە پیسی بکات.

ڕەنگە بۆ خۆی بەڕەوای بینیبێت لەکاتی دەستنوێژ, یان بەرۆژووبوونیان, یان لەکاتی تەڕییاندا لەگەڵ ژنەکانیدا رابوێریت، بەڵام بۆ کەسی دیکەی بەڕەوا نەبینیوە. بۆ بەڵگەش رۆژێکیان پیاوێك دەچێتە لای موحەممەدو پێی دەڵێت کە بەرۆژوو بووەو لەگەڵ ژنەکەیدا رایبواردووە. موحەممەدیش سزای دەداتو پێی دەڵێت: یان کۆیلەیەك ئازاد بکە، یان دوو مانگ لەسەر یەك بەرۆژوو ببە، یان شەست هەژاری برسی تێر

بکه.[392]

سەرباری هەبوونی ئەو ژنە زۆرانەش کە موحەممەد هەیبوون کەچی سەرگوزشتەیەك هەیە زۆر بە جوانی باسی هێزی سێکسی موحەممەد دەکاو ئەوەمان پێدەڵێت لەم رووەوە کەسێکی خۆڕاگر نەبووە, بەڵکو ئەگەر بە ڕێکەوت لە بازاڕدا ژنێکی جوانی دیبێت زەوقی هەڵساوەو خۆی پێنەگیراوە, یەکسەر چووەتەوە بۆ ماڵەوەو خۆی لە یەکێك لە ژنەکانیدا خاڵی کردووەتەوە. ریوایەتەکەش بەم شێوەیەیە:

عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى امْرَأَةً فَأَتَى امْرَأَتَهُ زَيْنَبَ وَهِيَ تَمْعَسُ مَنِيئَةً لَهَا فَقَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ وَتُدْبِرُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ.[393]

---

392 أبا هريرة رضي الله عنه قال ثم بـينما نحن جلوس ثم النبـي صلى الله عليه وسلم إذ جاءه رجل فقال يا رسول الله هلكت قال ما لك قال وقعت على امرأتي وأنا صائم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم هل تجد رقبة تعتقها قال لا قال فهل تستطيع أن تصوم شهرين متتابعين قال لا قال فهل تجد ما تطعم ستين مسكينا. صحيح البخاري: كتاب الحيض, باب, إذا جامع في رمضان ولم يكن له شيء فتصدق عليه فليكفر. صحيح مسلم: كتاب الحيض. باب, تغليظ تحريم الجماع في نهار رمضان.

393 صحيح مسلم: كتاب النكاح, باب ندب من رأى امرأة فوقعت في نفسه إلى أن يأتي امرأته أو جاريته فيواقعها. حديث1403

له جابره‌وه ده‌گێڕنه‌وه: نێردراوی خوا, درودی خوای له‌سه‌ربێت, ئافره‌تێكی بینی, خۆی گه‌یانده زه‌ینه‌بی ژنی, كه له‌و كاته‌دا هه‌ویری ده‌شێلا, پێداویستییه‌كه‌ی خۆی جێبه‌جێ كردو دوایی چووه ده‌ره‌وه بۆلای صه‌حابه‌كانیو وتی: ئافره‌ت له وێنه‌ی شه‌یتاندا روو ده‌كاتو هه‌ر له وێنه‌ی شه‌تانیشدا پشت ده‌كات.

ئه‌گه‌رچی زه‌ینه‌ب له‌و كاته‌دا هه‌ویری ده‌شێلا, به‌ڵام ئاره‌زووی سێكسی موحه‌مه‌د بواری ئه‌وه‌ی نه‌داوه چاوه‌ڕێی ته‌واوبوونی هه‌وێر شێلانه‌كه بكات, به‌ڵكو به هه‌ر شێوه‌و جۆرێك بێت له‌گه‌ڵیدا جووت بووه‌و خۆی له‌و ئاره‌زووه كتوپڕییه خاڵی كردۆته‌وه. دوای ته‌واوبوونی جووتبوونه‌كه‌شی, ئه‌وه‌ی له‌بیر ده‌چێت كه غه‌ریزه‌ی سێكسی خۆی ئه‌و حاڵه‌ته‌ی دروست كردووه, ژن تاوانبار ده‌كاو به‌صه‌حابه‌كان ده‌ڵێ: ژن له‌وێنه‌ی شه‌یتاندا روو له‌مرۆڤ ده‌نیو له‌وێنه‌ی شه‌یتاندا پشت له مرۆڤ ده‌كات. ئه‌م به‌دحاڵێبوونه‌ی موحه‌مه‌د له سێكسو ژن, وای له‌خه‌ڵكی كردووه به‌چاوی گومانه‌وه بڕواننه كه‌سایه‌تی موحه‌مه‌د. هه‌ندێك جار موسڵمانانیش له په‌ڕاوه‌كانی مێژوودا رووبه‌رووی ده‌سته‌واژه‌یه‌ك ده‌بینه‌وه كه له‌وه‌وپێش چاوه‌ڕوانی نه‌بوون. بۆ نموونه

هەرگیز چاوەڕوانی ئەوە نەبوون ژنێك بە ڕووی پەیامبەرەکەیاندا وەستابێتەوەو بە موحەممەدی وتبێت (تۆ کەسێکی بازاڕیت).[394]

موحەممەد نەیزانیوە وەرگرتنی چێژی سێکسی پەیوەندی بە سایکۆلۆژی بکەرەوە هەیە, لەبەر ئەمەش رابواردنی کچانی لە بێوەژن پێ خۆشتر بووە. ئامۆژگاری صەحابەکانی کردووە, ئەگەر ژنیان هێنا کچ بهێنن نەك بێوەژن. رۆژێك (جابر بن عبد الله) بە موحەممەدی وتووە ژنم هێنا, موحەممەدیش پێی دەڵێت: کچت هێنا یان بێوەژن.؟ ئەویش دەڵێت: بێوەژن. موحەممەدیش پێی دەڵێت: ئەی بۆ کچێکت نەهێنا لەگەڵی رابوێری‌و یارییەکانی لەگەڵ بکەیت؟.[395] ئەمەش ئەو خاتیرەیەمان بیردەخاتەوە کە دەڵێن: دوو کەنیزەکیان بردە لای خەلیفە موعتەصەم, یەکیان کچ‌و ئەوی دیکەیان بێوەژن بوو, تا یەکێکیان هەڵبژێرێت, ئەویش کچەکەی هەڵبژاردووە. بێوەژنەکە پێی وتووە: یەك رۆژمان لە نێواندا هەیە. کچەکەش لەوەڵامدا وتویەتی: یەك رۆژی لای خوا بەئەندازەی هەزار شەوی ئێوەیە کە حسابی بۆ دەکەن. ئەم قسەیەشی لە ئایەتێکەوە

---

394 صحيح البخاري, كتاب الطلاق, باب من طلق وهل يواجه الرجل امرأته بالطلاق. حديث4956/4957

395 فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَزَوَّجْتَ فَقُلْتُ تَزَوَّجْتُ ثَيِّبًا فَقَالَ مَا لَكَ وَلِلْعَذَارَى وَلِعَابِهَا. صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: تزويج الثيبات. حديث4792

وەرگرتووە کە دەلێت: إِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ.[396]

ئەم هێزە سێکسییەی موحەممەدو حەزە پڕ لە خرۆشاوییەکانی, حاڵەتێکی هێناوەتە بەرهەم خەڵکی دڵیان لێی پیس ببێت. بۆیە ئەگەر جارێك لەجاران لەگەڵ ژنێکدا بەتەنیا بیاندیبایە یەکسەر گومانیان لێدەکرد. بەپێی سەرگوزشتەیەکی عەلی کوڕی ئیمامی حسێن، ڕۆژێك لەگەڵ ژنێکی خۆی دەبێت بەناوی (صفية), لەرێگاکەیاندا بە دوو صەحابە دەگەن, بەناوەکانی (ئوسەید کوڕی حوزەیر)و (عوببادی کوڕی بەشیر صەحابەکان بە ئیستێکەوە سلاویان لیّ کردووەو ڕۆشتوون، (وەك بلێی بە تەشەرەوە سلاویان لێکردبێت) موحەممەد دەیانوەستێنێتو پێیان دەلێ:

ئەمەی لەگەلمە (صفية بنت حيي)یە, دوو صەحابەکەش دەلێن: سوبحانەللا ئێمە کەی شتی خراپمان وتووە. موحەممەدیش پێیان دەلێت: شەیتان شتی وا دەخاتە دلی ئینسانەوە کەبگاتە خوێن, لەوە دەترسم شتێکی خراپی خستبێتە دلتانەوە.[397]

---

396 سورة الحج47

397 جاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزُورُهُ فِي اعْتِكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ فَتَحَدَّثَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً ثُمَّ قَامَتْ تَنْقَلِبُ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهَا يَقْلِبُهَا حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ بَابَ الْمَسْجِدِ عِنْدَ بَابِ أُمِّ سَلَمَةَ مَرَّ رَجُلَانِ مِنْ الْأَنْصَارِ فَسَلَّمَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُمَا

هەروەها (اسماء بنت ابي بكر الصديق) خوشکی عائیشەو ژنخوشکی موحەممەد بە کۆڵێکەوە بەهیلاکی دەڕۆی بەڕێوە، موحەممەد دەیبینێ‌و بانگی دەکا کەلەگەڵێدا سواری وشترەکەی بێت, ئەسمائیش لە ترسی غیرەتی مێردەکەی لەگەڵی سوار نابێت.[398] ئەگەر قسەو باسێك دەربارەی دلپیسی موحەممەد لە ئارادا نەبوایە ئەسما سواری وشترەکە دەبوو.

ئەم چیرۆکەی ئێستا دەینوسینەوە دەمانخاتە پرسیارگەلێکی زۆرەوە, عائیشە دەگێڕێتەوەو دەڵێ: (بەکورتی) شەوێك کەنۆبەی من بوو پەیامبەر بێتە لام, کەتەشریفی هات من خۆم کردبوو بەخەوتوو, نەعلەکانی داکەندو عاباکەی بەسەر شانیدا لابردوو بەسەر نوێنەکەدا پاڵ کەوت, کەتەماشای کرد خەوم لێ کەوتووە, بەئەسپایی هەڵسا, بەئەسپای دەرگاکەی کردەوە, بەئەسپای چوودەرەوە, بەئەسپایی دەرگاکی داخست,

---

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رِسْلِكُمَا إِنَّمَا هِيَ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ فَقَالَا سُبْحَانَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَبُرَ عَلَيْهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَبْلُغُ مِنْ الْإِنْسَانِ مَبْلَغَ الدَّمِ وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَيْئًا. صحيح البخاري, كتاب الاعتكاف, باب هل يخرج المعتكف لحوائجه إلى باب المسجد. حديث1930

398 هەمان سەرچاوەی پێشوو: صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب. الغيرة. حديث4926

به‌ئه‌سپایی ڕۆشت. منیش کراسه‌که‌م له‌به‌ر کرد, سه‌رم داپۆشی, پارچه‌ی عه‌باکه‌م دابه‌خۆمداو شوێنی که‌وتم تا (بقیع) به‌دووایه‌وه بووم. چاوم لێبوو سێ جار ده‌ستی هه‌ڵبڕی, پاش ماوه‌یه‌ك گه‌ڕایه‌وه, منیش گه‌ڕامه‌وه, هه‌نگاوه‌کانی خێرا کرد, منیش خێرام کرد, ڕایکرد, منیش ڕامکردو پێش ئه‌و گه‌یشتمه ماڵه‌وه, ڕاکشاموو خۆم کرد به‌خه‌وتوو. که گه‌یشته ماڵه‌وه, وه‌ك پێی زانیبێتم ووتی: عه‌یشێ (عایش) چیه ئه‌وه؟ ئه‌و ڕه‌شاییه‌ی بینیم تۆ بووی.؟ منیش پێموت: باوكو دایکم فیدات بن به‌ڵێ من بووم. مسته‌کۆڵه‌یه‌کی کێشا به‌سنگمداو وتی: تۆ بۆ واده‌زانی خواو په‌یامبه‌ره‌که‌ی زوڵمت لێ ده‌که‌ن..تاد.[399]

خودی خۆیشی دڵی له‌ژنه‌کانی پیس بووه. بۆ نموونه ڕۆژێك موحه‌ممه‌د گه‌ڕاوه‌ته‌وه بۆ ماڵه‌وه, له‌و کاته‌دا پیاوێك له‌لای عائیشه‌ی ژنی بووه, که موحه‌ممه‌د پیاوه‌که بینیوه, ڕه‌نگی تێکچووه‌و له‌به‌ری گران بووه, عائیشه به موحه‌ممه‌دی وتووه ئه‌مه برای شیریمه.

---

399 صحيح المسلم: كتاب الجنائز باب ما يقال ثم دخول القبور والدعاء لأهلها. حديث974

موحەممەدیش توڕە بووەو پێی وتووە: بیربکەنەوە کەکێ وکێ براتانن, شیردەرایی لەمنداڵیدا لەبرسێتییەوەیە.[400]

ابن قیم الجوزی لە(اخبار النساء)دا لە هەمو مێژوونوسانی دیکە ڕوونتر باسی دڵپیسی موحەممەدمان بۆ دەکاتو دەڵێ: ڕۆژێك پیاوێکی کوێر بەناوی (ابن أم مکتوم) هاتە ماڵی موحەممەد, کەلەو کاتەدا دوو لەژنەکانی لەگەڵی دانیشتبوون, موحەممەد بە ژنەکانی وتووە: هەستن بچنە ژوورەکەی ئەودیو. ژنەکانیش پێیان وتووە: ئەی موحەممەد خۆ ئەو کابرایە کوێرەو چاوی نابینێت. موحەممەدیش پێیانی وتووە: (ئەو کوێرە, خۆ (ئێوە) کوێر نین.![401]

ئێمە ناتوانین ئیسلام یاخود موحەممەد بەوە تاوانبار بکەین کەدیاردەی سێکسبازیان زۆر کردووە, چونکە ئەو سێکسبازییەی لەسەردەمی ئیسلامدا هەبووە نەریتێکی باوی زۆر لەئیسلام کۆنترەو ئاکارو ڕەفتاری دێرینی نیوەدورگەی عەرەب بووە. بەڵام

---

400 قَالَتْ عَائِشَةُ دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدِي رَجُلٌ قَاعِدٌ فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ وَرَأَيْتُ الْغَضَبَ فِي وَجْهِهِ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ أَخِي مِنْ الرَّضَاعَةِ قَالَتْ فَقَالَ انْظُرْنَ إِخْوَتَكُنَّ مِنْ الرَّضَاعَةِ فَإِنَّمَا الرَّضَاعَةُ مِنْ الْمَجَاعَةِ. صحيح مسلم, كتاب الرضاع. باب إنما الرضاعة من المجاعة. حديث1455

401 ابن قيم الجوزية.: اخبار النساء. دار المدى للثقافة و النشر سوريا/ دمشق2001ص108

kurd–islam.com کورد - ئیسلام

تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

دەتوانین ئیسلامو پەیامبەرەکەی بەوە تاوانباری بکەین کە کۆنترین‌و بێبایەخترین دیاردەی سێکسبازیان بە هەموو سلبیاتەکانییەوە دووبارە کردووەتەوە, کە هیچ کاتێك لەگەڵ کەرامەتی ژناندا نایەنەوەو تێیدا سەرەتاییترین مافی ژنانیان نەپاراستووە. هەمیشە ژنیان بە کون‌و شوێنی چێژی سێکس زانیوە. ئەم بۆچوونەش لە ئیسلامدا راستییەکی حاشا هەڵنەگرە. لە سەرگوزشتەیەکدا موحەممەد وتویەتی: ئافرەت عەورەتە (واتە هەموو گیانی زێیە) ئەگەر لەماڵیش بچێتە دەرەوە شەیتان سەرپەرشتیاری دەکات.[402]

هەبوونی ژمارەیەکی زۆر لەژن دەمانخاتە گومانەوە کەموحەممەد توانیبێتی دادپەروەری لەنێوانیاندا دروست بکات. نموونەش بۆ ئەم راستییە زۆر زۆرن. بوخاری لەسەرگوزشتەیەکدا باس لەمە دەکات‌و زۆر بەراشکاوانە رووداوێکمان بۆ دەگێڕێتەوە کە نادادپەروەری موحەممەدمان نیشان دەدات. ئەو نوسیوێتی ژنەکانی موحەممەد لە زۆری‌و نارێکیدا لەناو خۆیاندا ببوون بە دوو بەشەوە, دوو گروپ. لە ریوایەتەکەدا بە

402 عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَرْأَةُ عَوْرَةٌ فَإِذَا خَرَجَتْ اسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ. سنن الترمذي. كتاب الرضاع, باب ما جاء في كراهية الدخول على المغيبات. حديث1183

دوو حزب ناوبراون. گرووپێکیان عائیشەو حەفصەو صەفییەو سەودە بوون, گرووپەکەی تر ئوم سەلەمەو ژنەکانی دیکە بوون.[403]

موحەممەد, عائیشەی لە هەموو ژنەکانی دیکەی زیاتر خۆش ویستووە. عائیشەش بەم شوێنو مەکانەی خۆی زانیوەو لای ژنەکانی دیکە شانازی بەخۆیەوە کردووە. جارێکیان وتویەتی: من بە (دە) شت بەسەر ژنەکانی دیکەی محەممەددا بایەخدارترم. ژنەکانیش وتویانە ئەو دە شتە کامانەن.؟ وتویەتی: جگە لە من هیچ کچێکی دیکەی نەهێناوە, موحەممەد لە کۆچەکەیدا تەنها باوکی منی لەگەڵ بووە, خوا پاکیزەیی منی لە ئاسمانەوە دابەزاندووە,[404] پێش ئەوەی من بهێنێت جوبرەئیل منی نیشانی موحەممەد داوەو پێی وتراوە کە من دەبمە ژنی, دووجار خەوی بە منەوە دیوە, منو مەحەممەد لە یەك تەشتدا خۆمان شتووە, کاتێ منی لەگەڵ بووبم وەحی بۆ هاتووە, لەکاتی مردنیدا

---

403 صحیح البخاری, کتاب الهبة وفضلها والتحریض علیها, باب من أهدی إلی صاحبه وتحری بعض نسائه دون بعض. حدیث2442

404 **ئاماژەیە بۆ مەسەلەکەی فدك.**

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

له باوەشمدا بوو, لەشەوی نۆبەی مندا بوو, له ماڵی مندا نێژرا, ئەمانەی لەگەڵ هیچ یەکێك له ژنەکانی دیکەیدا نەبووە.[405]

عائیشە, جگە لەوەی نۆبەکانی سەودەی پەککەوتەو ناشرینی بۆ خۆی بردبوو, جاری دیکەش هەبووە ئەم بەختەی بۆ دووبارەبۆتەوە. بۆ نموونە جارێکیان موحەممەد له صەفیە توڕەو زویر دەبێت. صەفیە دەچێتە لای عائیشەو پێی دەڵێت (موحەممەدم بۆ ئاشت بکەرەوە نۆبەیەکی خۆمت دەدەمێ) ئەویش رازی دەبێت‌و کێشەکەی بۆ چارەسەر دەکات.[406]

ئەگەر کەسێك دیارییەکی پێبوایەو بیویستایە بە موحەممەدی ببەخشیایە, سەردانەکەی دوا دەخست تا موحەممەد دەکەوتە نۆبەی عائیشەوە ئەو کاتە دەیبرد. ژنەکانی تر بەمە ڕازی نەبوونو بە ئوم سەلەمەیان وتووە ئەم مەسەلەیە لای موحەممەد باس بکات تا دادپەروەری پیادە بکات. ئەویش دوو جار بە موحەممەدی وتووە, بەڵام وەڵامی ناداتەوە

405 الطبقات الكبرى, لابن سعد, باب عائشة
406 المسند لاحمد بن حنبل, باب (حديث) عائشة.

تا لەسێهەم جاردا بە ئوم سەلەمەی وتووە: باسی خراپی عائیشەم بۆ مەکە, من لەباوەشی هیچ ژنێکدا وەحیم بۆ نەهاتووە لەباوەشی عائیشەدا نەبێت.[407]

ئەم گروپە بۆ جاری دووهەم پەنایان بردووە بۆ فاتیمەی کچی موحەممەد, تا بە باوکی بلێت لەبەرامبەر عائیشەدا دادپەروەرییان لەگەڵ بکات. کاتێك فاتیمە ئەم باسەی لەگەڵ دەکات موحەممەد بە فاتیمە دەلێت: ئەی کچەکەم ئایا تۆ ئەوانەت خۆشناوێن کە من خۆشمدەوێن.[408] واتە بێدەنگ بە من وام پێخۆشە.

بۆ جاری سێهەم ژنەکان پەنا بۆ زەینەبی پورزای موحەممەد دەبەن, ئەویش دەچێتە لای موحەممەد کە لەو کاتەدا لە ماڵی عائیشەدا دەبێت, بەدەنگێکی بەرز داوای دادپەروەری لەموحەممەد دەکات, عائیشە کەلەو کاتەدا دانیشتبوو, گوێی لەم قسانە دەبێت بە شێوەیەکی ڕەق وەڵامی دەداتەوەو زەینەب بێدەنگ دەکات. کە زەینەب بێدەنگ دەبێت موحەممەد سەیرێکی عائیشە دەکاتو دەلێت کچی ئەبو بەکرە.[409] وەك مەبەستی ئەوە بێت بلێت بەراستی کچی باوکی خۆیەتی.

---

407 هەمان سەرچاوەو ناونیشان

408 هەمان سەرچاوەو ناونیشان

409 هەمان سەرچاوەو ناونیشان

ململانێی نێوان ژنەکان لەسنووری خۆی تێپەڕیبوو, وتەی ناشرینو جوێنیان بە یەکتر داوە, عائیشەو حەفصە لە نێوان خۆیاندا شەڕیان کردووە, عائیشە قسەی ناشرینی بە باوکی حەفصە (خەلیفە عومەر) وتووە, حەفصەش قسەی ناشرینی بە باوکی عائیشە (خەلیفە ئەبو بەکر) وتووە.[410] هەروەها ژنەکان لەنێوان خۆیاندا پیلانیان دژ بەیەك کێشاوە, ئەگەرچی لە هەمان گرووپیشدا بن.

بەپێی گێڕانەوەیەکی عائیشە, موحەممەد حەزی لەهەنگوینو حەلْوا بووە, جاروبار لەعەسراندا سەردانی ژنەکانی کردوەو لەو شیرینیانەی خواردووە. ڕۆژێکیان دەچێتە لای حەفصەو لەلای ئەو زۆر دەمێنێتەوە. عائیشە دەڵێ دەربارەی مانەوەی ئەو ماوە زۆرە پرسیم, لەوەڵامدا زانیم کەلەلایەن ژنێکەوە هەیکەیەك هەنگوینی باشی بۆ هاتووە, بۆیە بڕیارم دا پیلانێك لەدژی ئەوە ساز بدەین تا ئەوەندە لەلای حەفصە نەمێنێتەوە. بۆ سەرگرتنی پیلانەکەی دەچێتە لای سەودەو صەفییەو لەنێوان خۆیاندا

410 الطبقات الکبری, باب ذکر أزواج رسول الله.. فصل عائشة.

لەسەر پیلانێك ڕێكدەكەون, لە ئەنجامدا خواردنی ئەو هەنگوینە لەموحەممەد حەرام دەكەنو پیلانەكەیان سەردەگرێت.[411]

زۆربەی ئەو شەوانەی كەموحەممەد ژیانی كۆمەڵایەتی لەماڵەكاندا بردۆتەسەر, لەماڵی هەر یەكێك لەژنەكانی بوایە, زۆر جار هەموو ژنەكانی لەو ماڵەدا كۆدەبوونەوە. هەندێك جار موحەممەد ویستویەتی نۆرەبڕیان لێبكات, بەڵام عائیشە لە نۆبەی خۆیدا بەم نۆرەبڕییە ڕازی نەبووە. ئەنەس باسی شەوێكی ماڵی عائیشە دەكاو دەگێڕێتەوە: ئەو شەوە نۆبەی عائیشە بوو, زەینەب دێتو لەلای موحەممەدوە دادەنیشێت, موحەممەد دەستێك بۆ زەینەب دەبات, عائیشە پێی دەزانیو هاواری لێهەڵدەسێو بە موحەممەد دەڵێ: ئەوە زەینەبە، (واتە من نیمو دەستی بۆ مەبە چونكە نۆبەی منە) موحەممەدیش دەستی دەكێشێتەوە. زەینەب ئەمەی زۆر لا ناخۆش دەبێتو لەگەڵ عائیشەدا لێیان دەبێ بە دەمەقاڵێو درێژە دەكێشێ تاكاتی نوێژی شێوان. ئەبوبەكری صدیق دێتو بە

411صحيح البخاري, كتاب الطلاق, باب لم تحرم ما أحل الله لك. حديث4967

موحەممەد دەڵێ: هەستە بچین بۆ نوێژەکەو دەمیان پڕ بکە لەقوڕ. دواى نوێژ ئەبوبکر دەگەڕێتەوەو لێپرسینەوە لەگەڵ عائیشە دەکات.[412]

عائیشە بەچاوێکی بێ ڕێزەوە تەماشای ئەو ژنانەی کردووە کەخۆیان بەموحەممەد بەخشیوە. ئەگەرچی مەسەلەی ژن بەخشین لە قورئاندا هاتووە, بەڵام ناڕازی بووەو وتویەتی: ئەوە ژن شەرم لەخۆی ناکات بەبێ مارەیی خۆی دەبەخشێت بەپیاو؟![413] لەهەر شوێنێکیش زانیبێتی مافی پێشێل دەکرێت یەکسەر دەخالەتی تێدا کردووەو نەیهێشتووە بەسەریدا تێپەڕ ببێت.

412 كَانَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعُ نِسْوَةٍ فَكَانَ إِذَا قَسَمَ بَيْنَهُنَّ لَا يَنْتَهِي إِلَى الْمَرْأَةِ الْأُولَى إِلَّا فِي تِسْعٍ فَكُنَّ يَجْتَمِعْنَ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي بَيْتِ الَّتِي يَأْتِيهَا فَكَانَ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ فَجَاءَتْ زَيْنَبُ فَمَدَّ يَدَهُ إِلَيْهَا فَقَالَتْ هَذِهِ زَيْنَبُ فَكَفَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ فَتَقَاوَلَتَا حَتَّى اسْتَخَبَتَا وَأُقِيمَتْ الصَّلَاةُ فَمَرَّ أَبُو بَكْرٍ عَلَى ذَلِكَ فَسَمِعَ أَصْوَاتَهُمَا فَقَالَ اخْرُجْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَى الصَّلَاةِ وَاحْثُ فِي أَفْوَاهِهِنَّ التُّرَابَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ الْآنَ يَقْضِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ فَيَجِيءُ أَبُو بَكْرٍ فَيَفْعَلُ بِي وَيَفْعَلُ فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ أَتَاهَا أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ لَهَا قَوْلًا شَدِيدًا وَقَالَ أَتَصْنَعِينَ هَذَا. صحيح مسلم, كتاب الرضاع, باب القسم بين الزوجات و بيان أن السنة أن تكون لكل واحدة. حديث1462

413 أَمَا تَسْتَحِي الْمَرْأَةُ أَنْ تَهَبَ نَفْسَهَا لِلرَّجُلِ. صحيح الخاري. كتاب النكاح, باب, هل للمراة تهب نفسها للرجل. حديث4823

دەبێ ئەو راستییە بزانین کە عائیشە یەکێك دەبێت لەزیرەکترین ژنانی ئەو کاتە. زانایانی ئیسلام دایاناوە بە یەکێك لە زیرەکترین ژن لە ژنانی موحەممەدو شارەزاترین ژن لە تەفسیری ئایەتەکانو روونکردنەوەی فەرموودەکاندا.[414]

یەکێك لە سیفەتە باشەکانی عائیشە ئەوە بووە شەرمی لە گێرانەوەی رووداوەکان نەکردووە. دوور لەو شەرمو شکۆیەی ئێستا لەناو ژنانی ئیسلامدا هەیە, ناوی شوێنە هەستوورەکانو باسی زۆربەی دیاردەکانی سێکی کردووە. هەر پرسیارێکیشیان لێکردبێت وەڵامی داوەتەوە. تەنانەت باسی لە چووکی موحەممەدیش کردووەو لە سەرگوزشتەیەکدا دەڵێت: چووکی هیچ کەس وەك چووکی موحەممەد نەبووە. (وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ إِرْبَهُ.)[415]

414 وَاتّفَقَتْ الْأُمّةُ عَلَى كُفْرِ قَاذِفِهَا وَهِيَ أَفْقَهُ نِسَائِهِ وَأَعْلَمُهُنّ بَلْ أَفْقَهُ نِسَاءِ الْأُمّةِ وَأَعْلَمُهُنّ عَلَى الْإِطْلَاقِ. السيرة النبوية. زاد المعاد, ج1ص112 فصل في أزاجه.

415 وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ إِرْبَهُ. صحيح البخاري, كتاب الحيض, باب مباشرة الحائض. حديث296

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

هەرکاتێك لە موحەممەد رازی بوایە دەیوت: (بە خوای موحەممەد), هەرکاتێکیش رازی نەبوایە دەیوت: (بە خوای ئیبراهیم).[416] هەروەها شەرمی لەڕووبەڕووبونەوەی خواو پەیامبەر نەبووەو قسەی خۆی کردووە. دەخالەتی لە زۆر مەسەلەدا کرووە, وەك دەرکەوتنی ئایەتەکان. بوخاریو ئیبن کەسیریش لە تەفسیرەکەیدا نوسیویانە کە عائیشە وتویەتی: زۆر دڵگران بووم لەو ژنانەی کە خۆیان بە موحەممەد دەبەخشی, دەمووت: ئایا دەبێت ئافرەت خۆی پێشکەش بکات.؟ بەڵام کاتێك ئایەتی پەنجاو یەکی ئەحزاب دابەزی:

(تُرْجِي مَن تَشَاء مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَن تَشَاء وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ.[417]

(ئەی موحەممەد) بەئارەزووی خۆت هەر کامێك لەژنەکانت ویست بیانخەیتە پاڵ خۆت یان دووریان بخەیتەوە, بیکە. هیچ گوناهێکیشت ناگات گەر ئارەزووت کەوتەوە سەر ئەو ژنانەشی لەخۆت دوورت خستونەتەوەو ئێستا دەتەوێت بیانهێنیتەوە.

---

416 صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: غيرة النساء ووجدهن. حديث4930

417 الاحزاب 51

kurd-islam.com کورد - ئیسلام

تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

عائیشە کە گوێی لەم ئایەتە بووە, لەپێناوی مافەکانی خۆیدا ڕەخنەی لە خوا گرتووەو بە موحەممەدی وتووە: وای دەبینم کە(خوا)کەت لەبەدیهێنانی ئارەزووەکانتدا بە پەلەیە.![418]

لەریوایەتەکەی بوخاریدا بەم شێوەیە هاتووە:

عائیشە وتویەتی: رقو بێزم لەو ژنانە دەهاتەوە کە خۆیان دەبەخشی بە موحەممەد, دەمگوت خۆ ئافرەت دیاریو شتومەك نییە, چۆن خۆی دەبەخشێت.؟

ڕەخنەی زۆر توندیشی ئاراستەی قسەیەکی موحەممەد کردووە. باوکی زەڕ سەرگوزشتەیەکی موحەممەدی گێڕاوەتەوە کەوتویەتی: سێ شت نوێژ بە نوێژکەر دەبڕێت, کەرو ژنو سەگی ڕەش. پرسیاریان لە ئەبو زەڕ کردووە جیاوازی نێوان سەگی ڕەشو سوور چییە؟ لەوەڵامدا وتویەتی: منیش ئەم پرسیارەم لە موحەممەد کرد,

418 عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْت أَغَار مِنْ اللَّاتِي وَهَبْنَ أَنْفُسهنَّ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَقُول أَتَهَبُ الْمَرْأَة نَفْسهَا ؟ فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّه تَعَالَى " تُرْجِي مَنْ تَشَاء مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْك مَنْ تَشَاء وَمَنْ اِبْتَغَيْت مِمَّنْ عَزَلْت فَلَا جُنَاح عَلَيْك " قُلْت مَا أَرَى رَبّك إِلَّا يُسَارِع فِي هَوَاك. تفسير ابن كثير في تفسير الاية 50 الاحزاب. **هەروەها** صحيح الخاري. كتاب النكاح, باب, هل للمراة تهب نفسها للرجل.

kurd–islam.com کورد - ئیسلام

تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

پێی وتووم سەگی ڕەش شەیتانە.[419] هەر بۆیە جارێکیان کۆمەڵێك لەلای عائیشە بوون, لە نێوان خۆیاندا پرسیار لە یەکتری دەکەنو دەڵێن: چیو چی نوێژ بە نوێژکەر دەبڕێت؟ لە وەلامدا دەڵێن موحەممەد وتویەتی سێ شت نوێژ بە نوێژکەر دەبڕێ: سەگ, کەر, ژن. عائیشەش دەڵێ: ئێمەتان شوبهان بە سەگو کەر؟ ژن چ حەیوانێکی خراپە؟. لە کاتێکدا عائیشە ئەم ڕەخنەیە دەگرێت سوور دەزانێت ئەمە قسەی خودی موحەممەدە کە ئافرەتی بەو ئاژەڵ شوبهاندووە.

هەروەها عائیشە دەنگی بەسەر موحەممەددا بەرزکردووەتەوەو موحەممەدیش لەلای باوکی (ابوبکر) شکایەتی لێکردووە.[420] ئەمەش پێچەوانەی حوکمی ئەو ئایەتەیە کە دەڵێت:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ.[421]

---

419 يَقْطَعُ صَلَاتَهُ الْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ قُلْتُ يَا أَبَا ذَرٍّ مَا بَالُ الْكَلْبِ الْأَسْوَدِ مِنْ الْكَلْبِ الْأَحْمَرِ مِنْ الْكَلْبِ الْأَصْفَرِ قَالَ يَا ابْنَ أَخِي سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا سَأَلْتَنِي فَقَالَ الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ شَيْطَانٌ.
صحيح مسلم, كتاب الصلاة, باب قدر ما يستر المصلي.

420 سنن أبي داود. كتاب الأدب. باب ما جاء في المزاح.

421 الحجرات 2

ئەی ئەو کەسانەی بڕواتان هێناوە دەنگتان بەسەر پەیامبەردا بەرز نەکەنەوە.

ڕەنگە هەر ئەمەش وای کردبێت موحەممەد لەلای ئەبوبەکر شکایەتی عائیشە بکاتو ئەویش بەتوندی لێی بدات.[422]

هەروەها تانەو تەشەریشی لە موحەممەد داوە. پێشتر موحەممەد هەر زەواجێکی کردبێت, تەنها ئەو ژنانەی مارە کردووە کە لە هۆزی قورەیشدا بوون. دواتر لەدەرەوەی هۆزی قوڕەیش لە هۆزی جیا جیا هێنا چەندین ژنی هێناوە. لەیەکەم ژنیدا تانەو تەشەری لە موحەممەد داوەو پێی وتووە: ئەوا دەستی بۆ بێگانەش درێژ کرد, هیچی وای نەماوە ڕوو لە ئێمەش وەرگێڕێ.[423]

عائیشە وەك هەموو مرۆڤێك خاوەنی هەستو حەزو ئارەزوو بووە. مافی ئەوەی هەبووە داکۆکی لەخۆی بکات. بەڵام لەبەر بێهێزیو پلەو پایەی ژن لەو سەردەمەدا هەر ئەوەندەی لەدەست هاتووە کەکردوویەتی.! ئەگەر بەنهێنیش بێت لەدژی فرە ژنی پیلانی گێڕاوە. (ملیکة بنت کعب) کچێکی منداڵکارەی جوان دەبێتو باوکی ئەم

---

422 الطبقات الکبری, باب ذکر أزواج رسول الله.. فصل عائشة.

423 الطبقات الکبری: ذکر عائشة بنت ابي بکر

کچە لەشەڕی بەدردا لەلایەن موسڵمانانەکانەوە دەکوژرێت. موحەممەد داوای دەکاو مارەی دەکات. کە عائیشە ئەم هەواڵەی بیست خۆی دەگەیەنێتە لای ئەم ژنەو پێی دەڵێت: ئەوە تۆ شەرم لەخۆت ناکەیت شوو بەیەکێك دەکەیت کە بکوژی باوکتە.؟[424] بەم شێوەیە لێی هەڵدەگێڕێتەوە.

عائیشە زۆری پێناخۆش بووە جوانێکی وەك جوەیرییە بەشێك لەژیانی داگیر بکات. وەك باسمان کرد, صەفییە ژنی موحەممەد بووەو یەکێکە لەدەستکەوتەکانی شەڕو لەجوانیدا بەناوبانگ بووە. بەم هۆیەوە عائیشە تانەوتەشەر لەم ژنە دەدات. جوەیرییەش شکایەتی کردووەو بە موحەممەدی وتووە ژنەکانت شانازیم بەسەردا دەکەن, موحەممەدیش بەوە دڵنەوایی دەداتەوە کە ئەو مارەییەی بەجوەیرییەی داوە زۆر بووە, چونکە لەبەر خاتری جوەیرییە چەندین دیلو کەنیزەکی لە هۆزی (بني مصطلق) ئازاد کردووە.[425]

---

424 هەمان سەرچاوەی پێشوو.

425 أن جويرية قالت للنبـــي صلى الله عليه وسلم إن نساءك يفخرن علي قال أولم أعظم صداقك ألم أعتق كل أسير من بني المصطلق. المنتخب من كتاب أزواج النبـــي:. قصة تزويج النبي جويرية بنت الحارث بن أبي ضرار.

رەنگە ئەم هۆکارانە بوبێت وای لە موحەممەد کردبێت لەکاتی گەڕانەوەیدا روو لەماڵەوە بکاتو سێ جار بڵێت ئا لێرەدا فیتنەیی هەیەو شاخەکانی شەیتان دەڕوێن.[426]

ئەگەر شەنوکەوی ئەم ریوایەتانەی سەرەوە بکەین, تێدەگەین ئەگەر چی عائیشە موسڵمان بووەو بڕوای بە خواو موحەممەد هەبووە, بەڵام لەبەردەم مافە سەرەتاییەکانی خۆیدا لە موحەممەد دەکەوێتە گومانەوەو پێیوایە خواکەی لایەنگیری ئەو زیاتر دەکات تا موسڵمانانی دیکە. رەخنە دەگرێ لەوەی کە خوا لە بەجێهێنانی ئارەزووەکانی موحەممەددا هەموو دەم ئامادەیە دەسەڵاتی خۆی بداتێ, موحەممەدیش ئامادەیە بەناوی خواوە ئایەتێك دابڕێژێ.![427]

حەفصەی کچی خەلیفە عومەریش, وەك ژنێکی دیکەی موحەممەد, هەمان رەفتاری هەبووە. بەبەردەوامی بەرگری لەخۆیان کردووە. ئەم بەرگرییەش لەناو کۆمەڵگایەکی وەك نیوە دورگەدا دەگمەنەو کەم ژن هەبوون توانای ئەم بەرگرییەیان هەبووبێت. هەر

---

426 قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا فَأَشَارَ نَحْوَ مَسْكَنِ عَائِشَةَ فَقَالَ هُنَا الْفِتْنَةُ ثَلَاثًا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ. صحيح البخاري. كتاب فرض الخمس. باب ما جاء في بيوت أزواج النبي. حديث2937

427 تفسير ابن كثير في تفسير الاية 50 الاحزاب.

بۆیە لەلای موحەممەد ئەمە بەقورس کەوتۆتەوەو پێی رازی نەبووە. جگە لە بەکارهێنانی دەسەلآتی پیاوسالاریانەی خۆی, دەسەلآتی قورئانیش بەکار دەهێنیٚو بەئایەت چەند جارێك هەڕەشەی لیٚ دەکات. لەئایەتی چواری ئەلتەحریمدا بەگژ عائیشەو حەفصەدا دەچێتەوە:

إِن تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِن تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ.[428]

ئەگەر هەردووکتان تەوبە بکەنو بگەڕێنەوە بۆلای خوا ئەوە باشترە, چونکە دڵەکانتان بەرەو نارەوایی چووە, خۆ ئەگەر دژ بەو پشتی یەکتر بگرن, ئەوە چاك بزانن کەخوا لە پشتێتی..و..تاد.

لەبەر ئەوەی ئەم ئایەتە تایبەت بوو بە ژنەکانی موحەممەدو لە کێشە کۆمەڵایەتییەکانی ئەو دوواوە, کەس نەیدەزانی ئەم ئایەتە بۆچیو لە دژی کیٚ نوسراوە. عبداللە بن عباس, وەك کەسایەتییەکی ناوداری ئیسلام, دەڵێت: زۆر حەزم دەکرد بزانم ئەو دوو ژنە کیٚو کیٚ بوون کە خوا بەئایەتێك پێیان دەڵێت: (ئەگەر هەردووکتان تەوبە بکەنو

---

428 التحريم 4

بگەڕێنەوە بۆلای خوا ئەوە باشترە, تا دوای ئایەتەکە) ڕۆژێك لە(عومەری کوڕی خەتتاب)م پرسی ئەو کەسە کێن.؟ لەوەڵامدا پێی وتم (عائیشەو حەفصە)ن.[429]

عائیشەو حەفصە, پێکەوە غیرەیان لە جوانییەکەی صەفیە کردووەو پێیان ناخۆش بووە ژنی موحەممەدە, گاڵتەیان پێکردووەو پێیان وتووە تۆ کچی یەهودیتو کەنیزەکیت, ئێمە لە تۆ نەجیبترین, چونکە ئێمە مارەییمان دراوەو بە پشت دەبینەوە بە ئامۆزای موحەممەد. صەفییەش کە گوێی لەم قسانە دەبێت وەڵامیان دەداتەوەو دەگریو بۆ موحەممەدی باس دەکات, موحەممەدیش دڵنەوایی دەداتەوە.[430]

429..و لَمْ أَزَلْ حَرِيصًا عَلَى أَنْ أَسْأَلَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ الْمَرْأَتَيْنِ مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّتَيْنِ قَالَ اللَّهُ لَهُمَا (إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا) فَحَجَجْتُ مَعَه فَعَدَلَ وَعَدَلْتُ مَعَهُ بِالْإِدَاوَةِ فَتَبَرَّزَ حَتَّى جَاءَ فَسَكَبْتُ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ الْإِدَاوَةِ فَتَوَضَّأَ فَقُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مَنْ الْمَرْأَتَانِ مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّتَانِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمَا (إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا) فَقَالَ وَا عَجَبِي لَكَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ عَائِشَةُ وَحَفْصَةُ. صحيح البخاري: كتاب المظالم باب: الغرفة والعلية المشرفة في السطوح وغيرها. حديث2336

430 ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَبِثْتُ سَنَةً وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَ عُمَرَ عَنْ الْمَرْأَتَيْنِ اللَّتَيْنِ تَظَاهَرَتَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلْتُ أَهَابُهُ فَنَزَلَ يَوْمًا مَنْزِلًا فَدَخَلَ الْأَرَاكَ فَلَمَّا خَرَجَ سَأَلْتُهُ فَقَالَ عَائِشَةُ وَحَفْصَةُ صحيح البخاري: كتاب اللباس, باب, ما كان النبـــي صلى الله عليه وسلم يتجوز من اللباس والبسط. سنن الترمذي, ج2 رقم الحديث3983

تەبەری لە راڤەکەی خۆیدا باسی یەکێك لەو نارەزایەتییانەمان بۆ دەکات کەعایشەو حەفصە لەدژی موحەممەد نیشانیان دابوو. ئەم چیرۆکە ئەگەرچی سەرسوڕهێنەرە, بەڵام بەداخەوە کەم کەس ئاماژەی بۆ کردووە. مەلاو ئاینزاکانی سەردەم بە لایانەوە ئاساییە زۆرێك لە چیرۆکی خورافی لە مزگەوتەکانەوە بۆ خەڵکی باس بکەن, بەڵام تا ئێستا, ئەوەی مێژووی ئیسلامی نەخوێندبێتەوە, هیچ کەسێك چیرۆکێکی راستی لەم شێوەیەی نەبیستووە.! لە راڤەکەی ئیمامی تەبەریدا نوسراوە:

مەبەستی ئایەتی یەك لە سورەتی ئەلتەحریم کەدەڵێت (ئەی پەیامبەر بۆ ئەو شتانە لەخۆت حەرام دەکەیت کەخوا بۆتی حەلاڵ کردوون) ئەوەیە جارێکیان پەیامبەر لەگەڵ کەنیزەکێکی خۆی رادەبوێرێ, لەو کاتەدا حەفصەی ژنی موحەممەد دەچێت بەسەریانداو پێکەوە دەیانگرێ, پێی ناخۆش دەبێتو زۆر نارەحەت دەبێ. بە پەیامبەر دەڵێت: ئەوە بەچاوی خۆم بینیم چیتان دەکرد, خۆ من لەهەموو ژنەکانت بەئارامتر بووم, پەیامبەریش پێی دەڵێت: بێدەنگ بە, لەلای کەسیش باسی مەکە, ئەو کەنیزەکەش لە من حەرام بێتو لێرە بەدواوە بەهیچ شێوەیەك نزیکی نابمەوە.

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

حەفصەش پێی دەڵێت: تۆ چۆن شتێك لەخۆت حەرام دەكەیت كەخوا بۆتی حەڵاڵ كردووە؟؟ پەیامبەریش دەڵێت: سوێند بەخوا ناچم بەلایدا.[431]

حەوتهەم
ڕووداوەكەی ماریەی قیبتی

ماریة بنت شمعون. ناسراو بە(ماریة القبطیة). ئەم ناوە یەكێك بووە لەو كەنیزەكانەی كە بەدیاری لەلایەن پادشای ئەسكەندەرییەوە بۆی ڕەوانە كراوە. ئەم كەنیزەكە لەگەڵ خوشكێكیدا بەناوی سیرینو كوڕە مامێكی بەناوی مابور, هەرسێكیان پێكەوە دەبەخشرێن بە موحەممەد. موحەممەدیش سیرین دەبەخشێ بەصەحابەیەك بەناوی (حسان

431 تفسير الطبري: في تفسير آية 4 من صورة التحريم.

بن ثابت), ماریەو مابووریش بۆ خۆی گل دەداتەوە.[432] وا دیارە ماریە زۆر جوانو قەشەنگ بوبێت بۆیە وا لە موحەممەد دەکات لەلای خۆی بیهێڵێتەوەو بەبێ مارەبڕین لەگەڵیدا جووت ببێت. گوایە ئەم کارە بۆ موحەممەد حەلاڵە. لەساڵی هەشتەمی کۆچیدا کوڕێکی لێی دەبێت بەناوی ئیبراهیم, کە لە تەمەنی هەژدە مانگیدا دەمرێت.[433] هەندێك ریوایەتیش باس لەوە دەکەن کە ئیبراهیم کوڕی موحەممەد نەبێت, بەڵکو کوڕی مابوورە. واتە ماریەو مابوور زینایان کردووەو ئەم منداڵەیان بووە. ئەم دەنگو باسە جگە, لەوەی موحەممەدیش دەیبیستێتەوە, لەناو خەڵکیشدا بەربڵاو بووەو گەیشتووەتە رادەیەك مێژوونوسان لە چەندین سەرچاوەدا بینوسنەوە.

لە ریوایەتەکاندا وا هاتووە کە موحەممەد لەگەڵ ماریە جووت بووەو دووگیانی کردووە. کوڕێکی لێ بووە بە ناوی ئیبراهیم. وا دەردەکەوێت روخساری ئەو منداڵە لەگەڵ روخساری موحەممەد جیاوازی زۆری هەبوبێت, بۆیە لەناو خەڵکیدا هەواڵی ئەوە بڵاوبۆتەوە کە نەك موحەممەد, بەڵکو (مابور) لەگەڵ ماریە جووت بووەو ئەو

432 تفسير الطبري: في تفسير آية 4 من صورة التحريم

433 مارية بنت شمعون وهي التي أهداها إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم المقوقس صاحب الإسكندرية. الحاكم, ذكر, سراري رسول الله صلى الله عليه وسلم فأولهن مارية القبطية (أم إبراهيم)

منداڵەیان بووە. دەیانگوت: موحەممەد لەبێ کوڕیدا پاگەندەی ئەوە دەکات کە ئەو کوڕە هی خۆیەتی. موحەممەدیش ئەم قسەو باسەی بیستبوو. هەر لەو ریوایەتانەدا باس لەوە دەکەن کە رۆژێکیان موحەممەد منداڵەکەی نیشانی عائیشە داوەو لێی پرسیوە: (چۆنی دەبینی, ئایا لەمن دەکات.؟؟) عائیشەش سەیری کردووەو ئیستێکی ژنانەی بۆ کردووە, دواتر بە موحەممەدی وتووە: (شێوەتان وەك یەك نابینم.!). ئەویش کە قسەکەی عائیشە دەبیستێت فەرمان دەدات بە(علي بن ابي طالب) لەهەرکوێ مابووری بینی, بەشمشێرەکەی گەردنی بپەڕێنێت. عەلیش بە خۆیو شمشێرەکەیەوە دەگەڕێت تا مابوور لەسەر دارخورمایەك دەدۆزێتەوە. بەڵام لە سەربڕینی پەشیمان دەبێتەوە, گوایە مابوور خەسێنراوە.[434]

---

434 أهديت مارية إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم ومعها ابن عم لها, فوقع عليها وقعة فاستمرت حاملا, فعزلها ابن عمها, فقال أهل الإفك والزور من حاجته إلى الولد أدعى ولد غيره. فدخل به على النبـــي صلى الله عليه وسلم ذات يوم, فقال: كيف ترين.؟؟ فحملني ما يحمل النساء من الغيرة, قلت: ما أرى شبها. وبلغ رسول الله صلى الله عليه وسلم ما يقول الناس, فقال لعلي بن ابي طالب: خذ هذا السيف فانطلق فاضرب عنق بن عم مارية حيث وجدته. فانطلق, فإذا هو على نخلة, فلما نظر إلى علي ومعه السيف استقبلته, فسقطت الخرقة, فإذا هو لم أصحهما الله عز وجل له ما للرجال شيء ممسوح. الحاكم, ذكر / سراري الرسول. **هەروەها بڕوانە** تفسير ابن كثير فى تفسير الاية(1)التحريم.

بۆی هەیە مەسەلەی رابواردنی مارییە لەگەڵ مابووری ئامۆزایدا رووداوێکی راستەقینە بوبێت. ئەویش لەبەر دوو هۆ, یەکەمیان: جگە لەوەی شێوەی منداڵەکە نەچووەتەوە سەر موحەممەد, تا موحەممەد یەك ژنی هەبوو (خەدیجە), جووتبوونی سێکسی لەگەڵ ئەم ژنەیدا بەشێوەیەکی ئاسایی پەیڕەو کردووە. ئاشکرایە ئەو کەسانەی کە بە شێوەیەکی کەمو درەنگ دەگەنە ئۆرگازم توخمی سێکسیان (شەهوەت) خەستە. لەبەر ئەوەی موحەممەد بە تەنها خەدیجە ژنی بووە, کەم کەم لەگەڵیدا جووت بووەو کەم جووتبوونیش دەبێتە هۆی خەستبوونەوەی شەهوەتو کاریگەری بۆ دووگیانیی جێدەهێڵێ. لەم هۆکارەوە دەبینین لە خەدیجە چەندین منداڵی هەبووە, سێ کوڕو چوار کچ. بەڵام پاش ئەوەی ژمارەیەکی زۆر ژن دەهێنێتو هەمیشە هەوەسی لە هەرەتا بووە, زوو زوو جووتبوونی سێکسی کردوە. لەبەر ئەم هۆیە (شەهوەت)ەکەی تەڕ بووە. سەرباری ئەمەش تەمەنی لە دوای پەنجاکانەوە بووە. بۆیە نەیتوانیوە منداڵی تری دروست بکات. لەرووی زانستیشەوە هەر مرۆڤك سێکسی زۆر بکات, یاخود بچێتە تەمەنەوە, شەهوەتەکەی تەڕەو بۆ دروستکردنی منداڵ ئەو کاریگەرییە

یەکلاکەرەوەیەی نابێت. لەبەر ئەمەشە, جگە لەمنداڵەکانی خەدیجە, لە تەواوی ژنەکانی دیکەی هیچ منداڵێکی دیکەی نەبووە.!

هۆکاری دووهەم تێبینییەکی لۆژیکییە. ئەگەر موحەممەد توانای دروستکردنی منداڵی هەبوایە, دەبوو لەصەفییەو جوەیرییەو ڕێحانەو عائیشە منداڵی ببوایە. ئەم ژنانەی لە جنسیترین‌و جوانترین ژنانی بوون‌و پێکهاتەی جەستەیان ئامادەیی ئەوەی تێدا بووە منداڵیان ببێت, بەتایبەت صەفییەو جوەیرییەو ڕێحانە, کە پێشتر لەمێردە کۆنەکانیان منداڵیان هەبووە. لێرەوە دەگەینە ئەو ئامانجەی کە پینەپەڕۆکردنی ڕووداوەکە لەلایەن گێڕەرەوەکەی بۆ شاردنەوەی زینای نێوان ماریەو مابوور, گوایە مابوور خەسێنراو بووە, پاساوێکی لاوازە.

وەك زانرا, موحەممەد بەبێ مارەبڕین لەگەڵ ماریەدا جووت بووە. مەسەلەی جووتبوونی موحەممەد لەگەڵ ئەم کەنیزەکەیدا ڕووداوێکی ڕاستەقینەیەو ئیسلام نکوڵی لێ ناکات. بە دیدی ئەوان بۆی حەڵاڵ بووە, چونکە کەنیزەکی خۆی بووە. ماریە, لەبەناوبانگترین کەنیزەکی موحەممەدەو تەنها بە دوو ڕووداویش ئەم ناوبانگییەی پێدەرکردووە, یەکەم: دایکی کوڕە گومانوییەکەیەتی بەناوی ئیبراهیم, کەئێستا باسمان

کرد. دووهەم: چیرۆکێکی سێکسی لیٚ دەگێڕدرێتەوە, کە کەمێك لەمەوپێش بەسەرگوزشتەیەك ئاماژەیەکی کورتمان پێدابوو. ئێستاش بە سەرگوزشتەیەکی دیکە, چەند لایەنێکی ڕووداوەکە باس دەکەین:

ڕۆژێك نۆبەی حەفصە دەبێت کەموحەممەد بچێتە لایو لەگەڵی جووت ببێت, پێشوەخت حەفصە داوای مۆڵەت لەموحەممەد دەکات کەشتێکی لەماڵی باوکی (عومەری کوڕی خەتتاب) هەیە, دەیەوێت سەردانی بکاتو ئەو شتە بهێنێتەوە. موحەممەدیش مۆڵەتی دەدات. بەڕۆشتنی حەفصە, هەلێك بۆ موحەممەد دروست دەبیٚو دەنێریٚ بەشوێن ماریەدا تا لەگەڵی جووت ببێت. ماریە گەیشتووەتە جیٚو لەگەڵ موحەممەددا, لەژوورەوەو لەسەر جێگەکەی حەفصە, جووت دەبن. ڕێکەوت وابووە حەفصە زوو بگەڕێتەوە.! کە دەگاتە ماڵەوە, بۆی دەردەکەوێت دەرگاکە لەدیوی ناوەوە داخراوە. بەناچاری لەبەردەم دەرگاکە دادەنیشێت تا دەکرێتەوەو موحەممەدو ماریە دێنە دەرەوە. لەو کاتەدا عارەق لەگۆنای موحەممەد دەتکیٚ. بەم دیمەنە حەفصە تێکدەچیٚو دەست دەکات بەگریانو هاوارو بەموحەممەد دەڵێت: ئا بۆ ئەمە مۆڵەتت دام.؟؟ کەنیزەکی خۆت بهێنیتە ماڵەکەمەوەو لەسەر جێگەکەی منیش سواری بیت.؟؟

ئائمەت لەماڵی کام لەژنەکانت کردووە؟ سوێند بەخوا ئەمەی تۆ کردت حەڵاڵ نییە. موحەممەدیش پێی دەڵێت: سوێند بەخوا راستت نەکرد, ئەی ئەو کەنیزەکی خۆم نییەو خوا بۆ منی حەڵاڵ نەکردووە.؟ بەڵام وا لەبەر خاتری تۆ لەخۆمی حەرام دەکەم, تۆش لای هیچ کەس لەژنەکانم باسی مەکەو ئەم نهێنییەم بپارێزە. بەڵام حەفصە کێشاوییەتی بە دیواری ماڵی عائیشەو هاواری لێکردووە: مژدەم بدەرێ موحەممەد ماریەی لەخۆی حەرام کردو خوا لەماریە رزگاری کردین.[435]

بەم شێوەیە مەسەلەکە دەگاتە عائیشەو بە هەموو لایەکدا بڵاودەبێتەوەو موحەممەد نارەحەت بکات. هەردوکیان (عائیشەو حەفصە), بە شێوەیەك ئەم مەسەلەیە گەورە دەکەن کە مێژوو بینوسێتەوە.

بۆ دەمکوتکردنیان, وەك پیشەی هەمیشەی, موحەممەد بە ئایەتێك هەڕەشەیان لێدەکات:

---

435 فَقَالَتْ أَيْ رَسُولَ اللَّه فِي بَيْتِي وَعَلَى فِرَاشِي ؟ قَالَ النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَفْصَةَ " لَا تُخْبِرِي أَحَدًا وَإِنَّ أُمّ إِبْرَاهِيم عَلَيَّ حَرَام " فَقَالَتْ أَتُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّه لَك ؟ قَالَ " فوَاَللَّهِ لَا أَقْرَبُهَا " قَالَ فَلَمْ يَقْرَبْهَا حَتَّى أَخْبَرَتْ عَائِشَةَ. الواحدي, اسباب النـــزول, ابو الحسن الواحدي النيسابوري, مؤسسة الحلبى بالقاهرة طبعة 1968. ابن كثير فى تفسير الاية1-5 التحريم.

أَيُّهَا النبـي لِمَ تُحرِّمُ مَا أَحلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ. وَإِذْ أَسرَّ النبـي إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَن بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ. إِن تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِن تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ. عَسَى رَبُّهُ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُّؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا.[436]

ئەی پەیامبەر, بۆچی ئەو شتانە لەخۆت حەرام دەکەیت کەخوا بۆی حەڵاڵ کردویت؟؟ دەتەوێت بەم کارەت ژنەکانت رازی بکەیت.؟ لەکاتێکدا هەر خوا بەبەزەییو لێخۆشبووە.! کاتێك پەیامبەر قسەیەکی نهێنی لای هەندێك لەژنەکانی درکاند (نهێنییەکە حەفصە پێی زانی)و گەیشتە لای (واتە گەیشتە لای عائیشە), خواش پەیامبەری ئاگادار کردەوەو لەو رازونیازە باسی هەندێکی کردو باسی هەندێکی نەکرد, (هەر بۆیە پەیامبەر گلەیی لە حەفصەکرد), (حەفصەش پێی وت:) کێ ئەم هەواڵەی دایتێ؟؟ وتی خوای زاناو بەئاگا. (ئینجا پەیامبەر نارەزایی خۆی دەردەبڕیو

436 التحريم 1-5

بەحەفصەو عائیشە دەڵێت:) ئەگەر ئێوە تەوبە بکەن ئەوە باشە چونکە دڵەکانتان بەرەو نارەوایی چووە, خۆ ئەگەر دژ بەپەیامبەر پشتی یەکتر بگرن ئەوە چاك بزانن کەخوا پاڵپشتێتی, هەروەها جوبرائیلو هەموو ئیمانداراناو فریشتەکانیش, گەر خوا بیەوێت پەیامبەر تەلاقتان دەداتو خوا ژنی لەئێوە باشتری پێدەبەخشێت, موسڵمان بێت, باوەڕدار بێت, ملکەچی پەروەردگار بێت, زوو زوو لەهەڵە پەشیمان ببێتەوە, باوەڕدار بێت, ملکەچ بێت, زوو زوو لەهەڵەی خۆی پەشیمان ببێتەوە, خواپەرستو ڕۆژووگر, لە بێوەژنیشو لە کیژانیش.

موحەممەد توانی بەم ئایەتە ژنەکانی خۆی دەمکوت بکات. نوسینەوەی ئەم ڕووداوەش, لە زۆربەی هەرەزۆری سەرچاوە باوەڕپێکراوەکانی ئیسلامدا, چەندین پرسیارکەرو ڕەخنەگرێکی لەم سەردەمەدا هێنایە گۆ. جێی سەرسوڕمانە موحەممەد لەگەڵ کەنیزەکێکی خۆیدا رابوێرێو لە کاتی رابواردنەکەشدا یەکێك لە ژنەکانی بچێت بەسەریاندا.! ژنەی مافپێشێلکراویش بەرگری لە مافی خۆی بکات, بەلام موحەممەد هەڕەشەی تەلاقدانی لێبکات.!

بە پێودانگی لۆژیکی سەردەم, دەتوانین بلێین موحەممەد دەستی بۆ کەنیزەکێکی مارەنەبڕاوی خۆی درێژ کردووە.! بەمەش کلتورو یاساو ڕێسای زەمەنێکی زیندوو کردەوە کە رەشۆکیەکانی نیوە دورگەی عەرەب پێش سەرهەڵدانی ئیسلام پەیڕەوییان لێدەکرد. لەو ژمارە زۆرە ژنەی هەیەتی نەیتوانیوە خۆی تێر بکات, نۆرەبڕیشی لە ژنەکانی کردووەو بەدزی ئەوانەوە سێکسی کردووە.! سەرباری ژنەکانی, لەماڵ نەبوونی حەفصەی قۆزتووەتەوەو لەگەڵ کەنیزەکێکی خۆی ڕایبواردووە. لە ئایەتەکانی قورئاندا ئەوە حەڵاڵ کراوە کە موڵکدارەکان لەگەڵ کەنیزەکی خۆیاندا سێکس بکەنو هیچ گوناحێکیشی تێدا نەبێت. [437] ئەم ڕووداوەش بەڵگەیەکی رەسەنە بۆ ئەوەی جووتبوونی موسڵمانان لەگەڵ کەنیزەکیاندا لە ئیسلامدا حەڵاڵ بێتو بۆ سەقامگیریی ئەم کلتورە رەشۆکیەش خودی موحەممەد بۆتە پێشەنگ.

وا چاوەڕواندەکرا موحەممەد ئەم کارەی لەماڵی حەفصە نەکردایە, تا بەو شێوەیە ئاشکرا نەبوایە.! یاخود کەمێك لە گەڵ ماریەدا دادپەروەر بوایە, ماڵو حاڵی پێ بدایە, مارەی بکردایە, بەلایەنی کەمەوە وەك ژنەکانی دیکەی مافی بۆ دیاری بکردایە, تا

437 {وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاء إِلاَّ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ..} (24) سورة النساء

نەبوایەتە مەخسەرەی ژنەکانی دیکەی, خودی خۆشی بیتوانایە بە ئازادیو لە ماڵی خۆیدا لەگەڵی جووت ببوایە. هەبوونی حەفصە لەناو ئەم ڕووداوەدا, وای کرد بەسەرهاتێکی سێکسی موحەممەد لەناو مێژووی ئیسلامدا ون نەبێت. حەفصە کەسێکی شەڕانی بووەو ئەم جۆرە کارانەی پێ قبوڵ نەکراوە. دەبوو موحەممەد درکی بەم ڕاستییە بکردایە, چونکە لەلایەکەوە لەسەر ڕەفتاری شەڕانگێزی جارێکیان تەڵاقی داوە, لە لایەکی ترەوە ڕەفتاری توندوتیژی حەفصە گەیشتبووە سنووربەزاندنو لەسەرگوزشتەیەکدا بە فەرمانێك یەکێك بە کوشت دەدات.[438] عومەری کوڕی خەتتابیش لەم کێشانە بە ئاگا بووەو سوێندی خواردووە کە موحەممەد حەفصەی خۆش ناوێو لەبەر خاتری خۆی نەبێت (واتە خودی عومەر) تەڵاقی دەدات.[439]

ئاشکرایە لە پێش سەرهەڵدانی ئیسلامدا خوێندەوارێکی باشی ئافرەتان لە ناوچەکەدا هەبوون. یەکێك لەو ئافرەتانە (الشفاء بنت عبدالله) بوو. ئەم ئافرەتە حەفصەی فێری خوێندەواری کردبوو. موحەممەدیش بەم کارەی زانیبوو. ڕۆژێك ئەم ئافرەتە دەبینێت,

---

438 أَنَّ حَفْصَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَتَلَتْ جَارِيَةً لَهَا سَحَرَتْهَا وَقَدْ كَانَتْ دَبَّرَتْهَا فَأَمَرَتْ بِهَا فَقُتِلَتْ. موطأ مالك, كتاب العقول, باب ما جاء في الغيلة و السحر. حديث2575

439 بڕوانە تفسير القرطبي في تفسير التحريم 4

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

پێی دەڵێت: وەك چۆن فێری خوێندەواریت كردووە بەنوشتەیەكیش فێری دانیشتنو بێدەنگی بكە.[440]

هەبوونی كێشەگەلێكی زۆر وای لە موحەممەد كردبوو بڕیاربدات مانگێكی تەواو نەچێت بەلای هیچ یەكێك لە ژنەكانیو بلێ: ما أنا بداخل عليهن شهرا. تا مانگێكی تەواو ناچم بەلایاندا.[441]

یەك زەواجی موحەممەد لەسەر بنەمای خۆشەویست دروست نەبووە. پێشوەخت لەگەڵ هیچ كام لەژنەكانی هاوڕێ نەبوون. ئەم كێشەیەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی كە لە ئیسلامدا, پێش زەواجكردن, خۆشەویستیو یەكتر بینینی نێرو مێ حەرامە. لە ئیسلامدا بە هیچ شێوەیەك ئاماژە بۆ هاوڕێیەتیو خۆشەویستی نێوان ئەم دوو بوونەوەرە هەستیارە نەكراوە. هۆیەكانی ژنهێنان لە ئیسلامدا خۆشەویستیو پێكەوەژیانو ڕێزگرتنی خواستە یەكسانییەكانی هاوسەریێتی نییە, بەڵكو بە پێچەوانەوە كۆمەڵێك هۆكاری دیكەن كە ئیسلام بۆی دیاریكردووین. هۆكارەكانیش پڕن لە

440 المسند للإمام أحمد بن حنبل, المجلد السادس, حديث الشفاء بنت عبد الله.

441 صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: موعظة الرجل ابنته لحال زوجها.4895

کەرامەتشکاندنی ئافرەت. هۆیەکانی ژنهێنان بۆ موسڵمانان روون کراوەتەوەو هەر موسڵمانێك ئیمانی پتەو بێت, دەبێت لەم فەرمایشتەی رابەری ئیسلامە لا نەدات. موحەممەد لە گێڕانەوەیەکی خۆیدا هاوسەرگیری دابەشی چوار هۆکاری گرنگ کردووە کەلەو کاتەدا بەرێوە دەچوو:

تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ.[442]

بۆ چوار شت ژن مارەدەکرێت, بۆ داراییەکەی, بۆ بنەماڵەو خێڵو هۆزەکەی, بۆ جوانییەکەی, بۆ دینەکەی. تۆش فرسەت لەدینەکەی وەرگرە, دەستت لەخێر گیردەبێت.

ئەگەرچی موحەممەد ئامۆژگاری موسڵمانان دەکات کە لەبەر دین ژن بهێنن, بەلام پێی زانیبێت یان نا, مەسەلی دین پلەی چوارهەمەو مەسەلەی داراییو بنەماڵەو جوانییەکانی ئافرەتی پێش کەوتووەو تێیدا مەسەلەی ئابووری یەکەمە. لەناو ئەم حالانەدا ئاماژەیەك بۆ خواستەکانی ژن نییەو باسی خۆشەویستی نەکراوە. لەم

442صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب, الأكفاء في الدين. حديث4802

ریوایەتەدا مافی ئافرەت دیار نییە لەوەی کە شووی کرد بەپیاوێك پێویستە مێردەکەی سامانی هەبێتو لەبنەماڵەو خێڵو هۆزێکی دیار بێتو جوانیش بێتو دینداریش بێت.

لە دوا پەرەگرافی ئەم بەشەدا پێویست بوو باسی رووداوە مێژووییە گەورەکەی یەکێك لە ژنەکانی موحەممەد بکەین (عائیشە) کە دەڵێن زینای کردووە, بەڵام ئەم باسە بۆ بەشی (زیناو حوکمەکانی شەریعەتی ئیسلامی) هەڵدەگرین, چونکە پەیوەندییەکی توندوتۆڵ لە نێوان رووداوەکەو شەریعەتەکانی زینادا هەیە.

سێکس و شەرع و ژن
بەشی یەکەم
زینا لە ئیسلامدا

بە لێکدانەوەی ئیسلام،[443] زینا ئەو کارە سێکسییەیە کە لە نێوان دوو ڕەگەزدا ئەنجام دەدرێت، بێئەوەی هیچ پەیوەندییەکی شەرعی پێکەوە گرێیان

443 لەبەر ئەوەی دەروازەکانی ئەم لێکۆڵینەوەیە تەنها باس لەسەر ئیسلام دەکات, تەنها لەو ڕوانگەیەوە لێی دەڕوانین.

بدات. پەیوەندی شەرعیش، لە نێوان ڕەگەزی نێرو مێدا، تەنها بە مارەبڕینێکی ئیسلامیانە دروست دەبێت. بەدەر لەمە, هەر کارێکی سێکسی، بە هەر شێوەو شێوازێكو بە هەر جۆرێك بێت، لە نێوان هەر ڕەگەزێکیشدا بێت، لە ئیسلامدا بە زینا دانراوە.

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنَا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا.[444]

نزیکی زینا نەبنەوە، چونکە کاروکردەوەیەکی هەڵەو تاوانێکی گەورەو ڕێچکەیەکی خراپە.

لەبیرۆکەی موسڵمانە نەشارەزاکاندا زینا بە جووتبوونی تەواوی دوو کەس ناسراوە, لەیاسا بنەڕەتییەکانی ئیسلامدا جووتبوون ڕووبدات یان نا، بەزیناو خەتایەکی تەواو گەورە دانراوەو نابێت موسڵمانان لێی نزیك ببنەوە. تەنانەت قسەکردنی دوو ڕەگەزی نێرو مێ پەیوەست بەم چەمکە، پێش ئەوەی لەیەك مارە ببڕدرێن، وەك دڵداریو خۆشەویستی، ماچو ڕابواردن، قسەو

---

444 الاسراء 32

تەماشاکردن، دەستگرتن‌و یاریکردن، لە ئیسلامدا بە زینا دانراوە. باسکردن لە لاشەی یەکتری‌و بینینی دیمەنی هەوەس هەژێنیش حەرامە. لە صەحیحەکەی بوخاریدا ئاماژە بەگەلێك لەم شێوە زینایانە کراوە, تەنانەت ئەوەش نوسراوە کە ژوان‌و ژوانگەگرتن بە زینا دانراوە.[445]

لەڕوانگەی موحەممەدەوە، زیناکردن تەنها جووتبوونی دوو مرۆڤ نییە، بەڵکو چاو بەڕوانین زینا دەکات، زمان بە درکاندن، دەروون هەوادارو تامەزرۆیەتی، داوێنیش جێبەجێیان دەکات ، یاخود رەتیان دەکاتەوە. بەبۆچوونی ئیسلام, هەموو مرۆڤێك بەشی خۆی زینای لەسەر نوسراوە، بێگومان دەبێ دووچاری ئەو زینایەش ببێت.[446] بۆ نموونە لە ڕوانینی چاودا موحەممەد وتویەتی: نابێت پیاو تەماشای پێش‌و دوای پیاوی تر بکات، هەروەها نابێت ژنیش تەماشای پێش‌و

445 صحيح الخاري, كتاب النكاح, باب: قول الله جل وعز: {ولا جناح عليكم فيما عرضتم به من خطبة النساء أو أكنتم في أنفسكم علم الله - الأية إلى قوله - غفور رحيم}.البقرة:235.

446 (قال أبو هريرة عن النبـي صلى الله عليه وسلم ثم إن الله كتب على بن آدم حظه من الزنا أدرك ذلك لا محالة فزنا العين النظر وزنا اللسان المنطق والنفس تتمنى وتشتهي والفرج يصدق ذلك كله أو يكذبه). صحيح البخاري، كتاب الاستئذان باب، زنا الجوارح دون الفرج حديث5889

دوای ژنی تر بکات.[447] هەروەها ابن عباس دەگێڕێتەوە: لە کاتی نوێژی جەماعەتدا، ژنێك لە دوای موحەممەدەوە نوێژی دەکرد، سوێند بە خوا جوانی وام نەدیبوو. هەندێك لە صەحابەکان دەچوونە ریزەکانی پێشەوەو نوێژیان دەکرد تا نەیبینن. هەندێك صەحابەی تر دەچوونە ریزەکانی دواوە. کاتێك ژنەکە نوێژی دەکردو کڕنوشی دەبرد، لەژێرەوە تەماشای سمتی ژنەکەیان دەکرد.[448] کارێکی لەم شێوەیە بە زینای چاو دادەنرێت، لەسەر ئەم بەسەرهاتەش لەقورئاندا ئایەتێك نوسراوە.[449]

موحەممەد بەئاگر هەڕەشەی سوتاندنی لەو ژنانە کردووە کە خۆیان دەڕازێننەوەو کارێك دەکەن خەڵکی لە خشتە ببەن. دەڵێت: ئەو ژنانە لە

---

447 (قالَ رَسُولُ الله: "لاَ يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ، وَلاَ الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ المَرْأَةِ). صحيح مسلم، كتاب الحيض، باب تحريم النظر إلى العورات. حديث338

448 (عَنْ اِبْن عَبَّاس رَضِيَ اللَّه عَنْهُمَا قَالَ كَانَتْ تُصَلِّي خَلْف النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِمْرَأَة حَسْنَاء قَالَ اِبْن عَبَّاس لَا وَاَللَّه مَا رَأَيْت مِثْلهَا قَطُّ وَكَانَ بَعْض الْمُسْلِمِينَ إِذَا صَلَّوْا اِسْتَقْدَمُوا يَعْنِي لِئَلَّا يَرَوْهَا وَبَعْض يَسْتَأْخِرُونَ ; فَإِذَا سَجَدُوا نَظَرُوا إِلَيْهَا مِنْ تَحْت أَيْدِيهمْ). تفسير ابن كثير، في تفسير الاية الحجر24.

449 (وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ). الحجر24.

ئەهلی ئاگرن کە جلیان لەبەردایەو ڕووتیشن.[450] ئەوانە خۆیان لەخشتە دەرچوونو کەسانی تریش لەخشتە دەردەکەن, پرچی سەریان وەك (کۆپارە) خڕیی پشتی حوشتر دادەهێنن, ئەوانەش ناچنە بەهەشتەوە، بۆنیشی ناکەن، ئەگەرچی بۆنی بەهەشت چەند ڕێگایەکیش دوورە.[451]

لە ئایەتێکدا ئاماژە بەوە کراوە کەسێك خوازبێنی بێوەژن بکات، بۆی نییە بە نهێنی قسەی لەگەڵ بکات.

وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاء أَوْ أَكْنَنتُمْ فِي أَنفُسِكُمْ عَلِمَ اللّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِن لاَّ تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا.[452]

450 مەبەستی لە دانەپۆشینی لەشە بە تەواوی, بەو پێیەی ئیسلام داوای دەکات

451 (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا). صحيح مسلم، كتاب اللباس والزينة, باب: النساء الكاسيات العاريات المائلات المميلات. حديث2128

452 البقرة235

گوناهتان ناگات کە بە ناراستەخۆ خوازبێنی بێوەژنی مێردمردوو بکەن, یاخود لەدەروونی خۆتاندا بڕیاری خوازبێنیتان دابێت, خوا زانیویێتی کە ئێوە باسیان دەکەن, بەڵام بە نهێنی پەیمانیان لەگەڵ نەبەستن.

ڕاڤەکاران وا لێکیانداوەتەوە کە قسەکردنی نهێنی لەو بارەیەوە، زینایە. قورتوبی لە تەفسیرەکەیدا نوسیویێتی: هەموو قسەیەکی نابەجێ، باسکردنی جووتبوون (سێکس)، هەوڵدان بۆی، ژوانگرتن بە نهێنی، هەر شتێکی تر لەو بارەیەوە، نابێت بکرێت چونکە کۆڕای زانایان بەباشیان دانەناوەو ڕێگرن لەکردەکەی.[453] تەبەریش لەراڤەکەیدا, دەربارەی ئەم ئایەتە نوسیویێتی: ئەگەر بەنهێنی لەگەڵ ئافرەتێکدا پەیمانت بەست ئەوە وەك زینات کردبێت وایە. (ابن کثیر)یش هەمان بۆچوونی هەیەو دەڵێ: بە ئافرەت نەڵێیت من عاشقی تۆم و پەیمانم بدەری، جگە لە من شوو بە کەسێکی دیکە نەکەی، یان لەم جۆرە

---

453 أَجْمَعَتْ الْأُمَّة عَلَى أَنَّ الْكَلَام مَعَ الْمُعْتَدَّة بِمَا هُوَ نَصّ فِي تَزَوُّجهَا وَتَنْبِيه عَلَيْهِ لَا يَجُوز، وَكَذَلِكَ أَجْمَعَتْ الْأُمَّة عَلَى أَنَّ الْكَلَام مَعَهَا بِمَا هُوَ رَفَث وَذِكْر جِمَاع أَوْ تَحْرِيض عَلَيْهِ لَا يَجُوز، وَكَذَلِكَ مَا أَشْبَهَهُ. وَقِيلَ : السِّرّ الزِّنَا. تفسير القرطبي، في تفسير البقرة 235

قسانە.[454] بەم پێیە جگە لە مارەبڕ، کردەی سێکس‌و ژوانگەبەستن‌و هاوشێوەکانی حەرامە. ڕوودانی کارێکی لەم شێوەیە دەبێتە زیناو بکەرەکانی سزا دەدرێن.

دیارە ئەم یاسایانە لەدوای ڕووداوێکی زۆر سەریان هەڵداوە,

لە یاساکانی قورئاندا، بەتایبەت ئەو یاسایانەی لە شاری مەککەو لەسەرەتای سەرهەڵدانی ئیسلامدا دەرکەوتن، کە ئەم قۆناغە زیاد لە سیانزە ساڵی خایاند، هەموو جۆرە سزایەکی زیناکەر بۆ ڕۆژی قیامەت هەڵگیرابوو. جگە لە هەڕەشەی ئەشکەنجەکانی دۆزەخ لەو دونیا بۆ زیناکەران، هیچ شەرعێکی توندتیژ دژ بەم ناشەرعییە ئیسلامییە لەم دونیایەدا نەبوو. ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بانگەوازە تەقلیدییەی کە موحەممەد کاری تێدا دەکرد، سەرباری ئەوەی هێزێکی ئەوتۆشی نەبوو تا یاسا دابنێت‌و جێبەجێی بکات. لە قۆناغی مەدینەدا،

454 لا تقل لها إني عاشق وعاهديني أن لا تتزوجي غيري ونحو هذا. تفسير ابن كثير: في تفسير آية 235 البقرة

کە نزیکەی دە ساڵی خایاند، گۆڕانکاری گەورە روویدا. لەو قۆناغەدا دەسەڵاتو ئابووری لەباشیدا بوو, بۆیە سزای زیناکەرانی بۆ ئەم دونیا دەستنیشان کردوو جێبەجێشی کرد.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آَمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآَخِرَةِ.[455]

ئەوانەی کە حەز دەکەن کاری زینا بەناو کەسانی باوەڕداردا بڵاوبکەنەوە، لەم دونیاش‌و لەو دونیاش ئەشکەنجەی بەسوێیان هەیە.

دەتوانرێت قۆناغی مەدینە بکرێت بە دوو بەشەوە, چونکە لە نیوەی یەکەمدا ، سزاکانی زینا ساناو ئاسان بوونو جیاوازیشیان هەبووە. ئەو سزایەی بۆ رەگەزی نێر دانرابوو، سوکترو سادەتر بوو وەك لەوەی بۆ رەگەزی مێ دانرابوو، کە تا بڵێی سەختو گران بوو:

455 النور 19

وَاللاَّتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِن نِّسَآئِكُمْ فَاسْتَشْهِدُواْ عَلَيْهِنَّ أَرْبَعةً مِّنكُمْ فَإِن شَهِدُواْ فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللّهُ لَهُنَّ سَبِيلاً. وَاللَّذَانَ يَأْتِيَانِهَا مِنكُمْ فَآذُوهُمَا فَإِن تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُواْ عَنْهُمَا.[456]

ئەو (مێیانەی) بەکاری زینا هەڵدەسن، چوار شاهیدیان لەسەر بگرن، ئەگەر هەرچواریان شاهیدیان دا، زیناکەران لەماڵەکاندا زیندانی بکەن هەتا مردن زەفەریان پێدەهێنێ، یان ئەوەتا خوا ڕێگەچارەیەکی دیکەیان بۆ دەدۆزێتەوە. ئەو (نێرانەی) بەم کارە هەڵدەستن، ئەوە ئەزیەتیان بدەن، ئەگەر تۆبەیان کردو چاك بوون، وازیان لێ بهێنن، خوا تۆبەوەرگرو میهرەبانە.

جیاوازی ئەم دوو ئایەتە لەچۆنییەتی سزادانەکەدایە. زیندانیکردنی هەتا هەتایی، تا مردن، بۆ ڕەگەزی (مێ)، ئەزیەتدانی ڕەگەزی (نێر) بۆ ماوەیەکی کورتخایەن. ئەم دوو ئایەتە پێلەسەر ئەوە دادەگرن سزای مێ لە سزای نێر گەورەترەوە بەروونی جیاوازی ڕەگەزیو چینایەتی پێوەی دیارە.

---

456 النساء 15-16

لە گۆڕانێکی کتوپڕدا سزاکە دەگۆڕێت بۆ شوولّ لێدان لە هەردووکیان:

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّـهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّـهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ.[457]

زیناکەری مێو نێر هەریەك لەوانە سەد شوولّیان لێبدەن (جەلّد)، لەبەر دینی خوداو ئەگەر باوەڕتان بەخواو رۆژی دوایی هەیە بەزەییتان پێیاندا نەیەتەوە، بۆ ئەشکەنجەدانیشیان با کۆمەڵێك لەباوەڕداران شاهیدحالّ بن.

لەنێوەی دووهەمی قۆناغی مەدینەدا گۆڕانکاری کەوتە شێوەی سزاکەوە، ئەویش بە راسپاردەی موحەممەد. لە وەلاّمی ئەوەی کە لە ئایەتی ژنان15دا نوسراوە (لەبەرامبەر زیناکەران چاوەڕێی ئەوە بن خوا رێگەچارەیەکیان بۆ دەدۆزێتەوە) لە سەرگوزشتەیەکدا موحەممەد بەم شێوەیە چارەسەری بۆ دۆزینەوە:

---

457 النور 2

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

(وصارت السنة فيمن أحصن جلد مائة الرجم بالحجارة، وفيمن لم يحصن جلد مائة ونفي سنة).[458]

سوننەت بوو بەوەی موحصەنەکان, واتە ژنانو پیاوان، ئەوانەی هاوسەرگیریيان کردووە، سەد شوڵیان لێبدریو بەردباران بکرێن تا مردن. کوڕانو کچانیش، واتە ئەوانەی هاوسەرگیرییان نەکردووە، یەکی سەد شووڵیان لێبدرێتو ماوەی ساڵێکیش دوور بخرێنەوە.

لە سەرچاوەیەکی دیکەدا نوسراوە:

(خذوا عني قد جعل الله لهن سبيلا البكر بالبكر جلد مائة ونفي سنة والثيب بالثيب جلد مائة والرجم).[459]

---

458 الناسخ والمنسوخ في كتاب الله للقتادة ص493. (خذوا عني قد جعل الله لهن سبيلا البكر بالبكر جلد مائة ونفي سنة والثيب بالثيب جلد مائة والرجم). الناسخ والمنسوخ في القرآن الكريم، للنحاس،ص97

459 الناسخ والمنسوخ في القرآن الكريم، للنحاس،ص97 (خذوا عنى قد جعل الله لهن سبيلا، البكر بالبكر جلد مائه وتغريب عام، والثيب بالثيب الرجم). الناسخ والمنسوخ، هبة الله بن السلامة ص104-105.

لێمی وەرگرن, خوا رێگەچارەی بۆ دۆزینەوە, ئەوانەی هاوسەرگیرییان نەکردووە سەد شوولّو سالّێك (نەفی) دوورخستنەوە, ئەوانەشی هاوسەرگیرییان کردوە سەد شوولّو رەجمیش.

سزای ئەوانەش دەدرێت کە بوختانی زینا بۆ ژنانی ئازاد دەکەن (ژنە سەربەستەکان، نەك کەنیزەکەکان):

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا.[460]

ئەوانەی بوختان بۆ ئافرەتی خاوەنمێردی داوێنپاك دەکەنو چوار شاهیدیشیان بۆ سەلماندنی قسەکانیان نییە، هەشتا شوولّیان لێبدەنو هەرگیز شاهیدییان لێوەرمەگرن.

ئەوەی لەم ئایەتەدا گرنگ بێت ئامادەکردنی چوار شاهیدەکەو شوولّلێدانی بوختانچییەکانە. ئەوەی نەتوانێ چوار شاهید ئامادە بکات، شوولّداری

460 النور 4

ده‌كرێت. جاله‌به‌ر ئه‌وه‌ی به دوو ژن یه‌ك شاهیدی پیاوه, ئه‌گه‌ر چوار شاهیدی پیاو نه‌بوو ده‌بێ هه‌شت ژنی ئازاد شاهیدی بده‌ن. له‌ئه‌نجامی ئه‌وه‌ی كه‌نیزه‌ك به نیوه‌ی ژنی ئازاد دانراوه, ئه‌گه‌ر هه‌شت ژنی ئازاد نه‌بوو ئه‌وه ده‌بێت شانزه كه‌نیزه‌ك شاهیدی بده‌ن. ئه‌گه‌ر كه‌متر بوون ئه‌وا شاهیدیان لێوه‌رناگیرێ‌و سه‌رباری ئه‌وه‌ی هه‌شتا شوولّیان لێده‌ده‌ن, به‌پێی ده‌قی ئایه‌ته‌كه بۆ جارێكی دی هه‌تا هه‌تایه شاهیدیان لێوه‌رناگیرێت.

شاهیدیدانیش به شێوه‌یه‌كه كه هه‌موویان زیناكه‌یان به‌چاوی خۆیان دیبێت. به‌رووتی‌و به‌جووتبوونه‌وه هه‌ردووكیان ببینرێن, به‌م شێوه‌یه زیناكه ده‌سه‌لمێت. سه‌رگوزشته‌یه‌ك هه‌یه كه‌مێك له‌م باره‌یه‌وه سه‌رنج ڕاكێشه‌و جێی خۆیه‌تی بۆ به‌لّگه‌ی قسه‌كانمان به نموونه بیهێنینه‌وه:

له‌سه‌رده‌می خه‌لیفه‌ی دووهه‌مدا (مغيرة) له به‌سره والی بوو. دوو دوو, سێ سێ ژنه‌كانی ته‌لاّقی ده‌داو ژنی دیكه‌ی ماره ده‌كرده‌وه تا له‌ژیانیدا توانیبوی (99) نه‌وه‌دونۆ ژن بهێنێت, جگه له‌كه‌نیزه‌ك. خۆی گوته‌نی ده‌لّی: هه‌تا

پیاوبووم, خۆم تێرم دەکردن, کەپیربووم (بۆ ئەوەی پیاوانی دەرەوە تێریان نەکەن) بەپارەو بەخشش‌و دیاری رامدەگرن.[461] کەسێکی مێباز بووە. بەو هۆیەوە لەلای عومەری کوڕی خەتتاب شکایەتی لێدەکەن کە زینا دەکات. عومەریش ئەبو موسای ئەشعەری‌و چەند کەسێکی دیکە ڕادەسپێرێ تاچاودێری (مغيرة) بکەن، ئەگەر شتی وەهای کرد ئەوە بینێرن بۆلای عومەر تا دادگایی بکات.

پاش چاودێرییەکی ورد, چوار کەس ئامادە دەکەن تا لە ریکەوتێکدا (مغيرة) لەماڵێکدا, لەگەڵ ژنێکدا بەناوی (ام جميل بنت عمرو) دەبینن بە رووتی جووت بوون. دەیگرن‌و لەگەڵ شاهیدەکاندا دەینێرن بۆلای عومەر، ئەویش لەگەڵ شایەتەکاندا بەرەوڕوویان دەکاتەوە:

یەکەم شاهید (نافع بن حارث) دەڵێ:

---

461 الجاحظ: المحاسن والاضداد, الشركة اللبنانية للنشر, طبعة 1969 فصل- محاسن التزويج.. ص 129

(مغيرة)م بەسەر سکی ژنەکەوە بینی، بەچاوی خۆم بینیم سەگە سورەکەی[462] وەك خەنجەر لەنێو کەلاندا دەهێناو دەیبرد. سوێندیشی خوارد کە راست دەکات.

دووهەمو سێهەم شاهیدیش (شبيل بن معبد)و (ابوبكره) بەهەمان شێوەی (نافع) شایەتییان دا کە(مغيرة) لەگەڵ (ام جميل)دا زینای کردووەو بەچاوی خۆیان بەرووتی هەردوکیانیان بینیوەو رووداوەکەیان باسکرد. لەسەر ئەم قسانەش سوێندیانخوارد.

شاهیدی چوارهەم (زياد) دەبێت. پێش ئەوەی شاهیدی بدات، عومەر پێی دەڵێ: ئەی زیاد، تۆ درۆ ناکەیت، ئەوەی لەتۆی رادەبینم ئەوەیە بەهۆی تۆوە هاوەڵێکی موحەممەد بەردباران نەکرێت.

زیادیش دەڵێ:

---

462 لەدەقە عەرەبیەکەدا بەو شێوەیە نوسراوە

دیمەنێکی زۆر ناشرینم بینی، گوێم لەئاخو ئۆفو هەناسەبڕکێ بوو، سمتێکم بینی بەرز دەبۆوەو نزم دەبۆوە، دوو لینگیش کەوەکو گوێچکەی کەر بەرز ببونەوە، ئیتر من هیچم نەدی.

خەلیفە عومەر ئەم قسەیەی (زیاد) بەشاهیدی وەرناگرێت، چونکە ناوی موغەیرەو ژنەکەی نەهێنابوو. بەپێی حوکمی ئایەتەکەش کە دەبێت چوار شاهید هەبن، ئێستا سیان هەیە نەك چوار، شکاتەکە وەك زینا تۆمار ناکات. لەکارێکی چاوەڕوانکراودا موغەیرە ڕەوانەی بەصرە دەکاتەوە، سێ شاهیدەکەی تر ڕەوانەی دارکاری دەکات. هەر یەك لەو سێ شاهیدە (80) داریان لێدەدەن، گوایە شاهیدی درۆیان داوە. لەکاتی لێدانەکەدا، یەکێك لە شاهیدەکان لەسەر قسەی خۆی سوور بووەو سوێندی خواردووە ئەوەی موغەیرە کردویەتی و ئەوەی ئەو بینیوێتی زینا بووە, بۆیە لەشاهیدی خۆی پەشیمان نەدەبووەوە.[463]

463 خلیل عبدالکریم: مجتمع یثرب، ص 57-58 **هەروەها**: البلاذري: کتاب فتوح البلدان، القسم الثانی، ص423

بەم چیرۆکەدا بۆمان دەردەکەوێت دەبێت چوار شاهید بۆ سەلماندنی کاری زینا هەبن.

کاری زینا دوو کەس یان زیاتر بەشدارنو دوور لە بیستنو بینینی خەڵکی، بە نهێنی، ئەنجام دەدرێت نەك بە ئاشکرا. جا ئایا بۆ سەلماندنی کارێکی زینا، هێنانی چوار شاهید لۆژیکییە؟

صەحابەیەك پیاوێکی بەسەر ژنەکەی خۆیەوە دیبوو زینای لەگەڵ دەکرد، بەڵام لەبەر ئەوەی چوار شاهیدی نەبوو، نەیزانیبوو چی بکات. هاتبوو بۆلای موحەممەد شکایەتی خۆی بکات. ئەویش نەیزانیبوو چییان لێبکات ئەوەندی نەبێت لەگەڵ ژنەکەیدا لێکیان جیابکاتەوە. دواتر وتبووی: ئەگەر کەسێکی زیناکەرم بەبێ شاهید بەردباران بکردایە، ئەوا ژنەکەی ئەو پیاوەم بەردباران دەکرد.[464]

---

464 ذُكِرَ التَّلَاعُنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَاصِمُ بْنُ عَدِيٍّ فِي ذَلِكَ قَوْلًا ثُمَّ انْصَرَفَ فَأَتَاهُ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِهِ يَشْكُو إِلَيْهِ أَنَّهُ وَجَدَ مَعَ أَهْلِهِ رَجُلًا فَقَالَ عَاصِمٌ مَا ابْتُلِيتُ بِهَذَا إِلَّا لِقَوْلِي فَذَهَبَ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي وَجَدَ عَلَيْهِ امْرَأَتَهُ وَكَانَ ذَلِكَ الرَّجُلُ مُصْفَرًّا قَلِيلَ اللَّحْمِ سَبِطَ الشَّعَرِ وَكَانَ

مێژوونوسان دەڵێن یەکەمین ژنو مێردێك کە دووچاری ئـەم کێـشەیە هـاتبن‌و موحەممەد لـێکی جیاکردبنەوە صەحابەیەك بوو بـەناوی هـیلالی کـوڕی ئومەییـە، لەگەڵ ژنەکەی, دەرکەوتبوو ژنەکەی لەگەڵ صـەحابەیەکی دیکـەدا بـە نـاوی (شورەیك کوڕی سەحما) زینای کـردووە. موحەمـەد ئـەم صـەحابەیەی لەگـەڵ ژنەکەیدا جیایکردبوونەوە. لەراستیدا موحەممەد گومـانی لـە راسـتگۆیی هـیلال نەبوو، چونکە گومانی نەبوو ژنەکەی هیلال زینای کردووە. بۆیە وتبووی: دواتر تەماشاکەن، ئەگەر ژنەکەی هیلال منداڵی بوو، منداڵەکە چاو رەشـی قەویلـەیی (چاو کلی) سمت پانی ئەستوور, قاچ ئەستوری کراوە بوو, ئەوە منداڵی هـیلال خۆیەتی. ئەگەر چاوی رەش بوو، موو لوول بوو، قاچ باریك بوو، ئەوە منـداڵی شورەیکەو زینایان کردووە. دەگێڕنەوە لەداوییدا منداڵێکی بووە چاورەش‌و موو

الَّذِي ادَّعَى عَلَيْهِ أَنَّهُ وَجَدَ عِنْدَ أَهْلِهِ خَدْلًا آدَمَ كَثِيرَ اللَّحْمِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ بَيِّنْ فَوَضَعَتْ شَبِيهًا بِالرَّجُلِ الَّذِي ذَكَرَ زَوْجُهَا أَنَّهُ وَجَدَهُ عِنْدَهَا فَلَاعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَهُمَا فَقَالَ رَجُلٌ لِابْنِ عَبَّاسٍ فِي الْمَجْلِسِ أَهِيَ الَّتِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ رَجَمْتُ أَحَدًا بِغَيْرِ بَيِّنَةٍ رَجَمْتُ هَذِهِ. صحيح المسلم، كتاب اللعان، حديث1497

لوولو قاچ باريك بووه.[465] واته هەرچەندە ژنەكە زینا كردووه, بەڵام لەبەر نەبوونی چوار شاهید كەس بڕوای بە هیلال نەكردووه.

بۆ چارەسەری كێشەوگرفتی كاروبارە سێكسیەكانی هاوسەرانو نەبوونی چوار شاهید، جیاكردنەوەی ژنو مێرد لە ئیسلامدا بە چاكترین چارەسەر دانراوە. بەم جۆرە جیابوونەوەیە دەڵێن مولاعەنە. چەند ئایەتێك هەن بەدرشتی باس لەم یاسایە دەكات:

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاء إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ، وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ. وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ، وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ.[466]

---

465 صحيح البخاري, كتاب التفسير, باب: ويدرأ عنها العذاب أن تشهد.و.و حديث4470 لە صەحیحەكەی موسلمیشدا بە شێوەیەكی دیكە هاتوە: صحيح المسلم، كتاب اللعان، حديث1496

466 النور 6-9

ئەو کەسانەی ژنەکانیان بەزینا تۆمەتبار دەکەنو جگە لە خۆیان چوار شاهیدیان نییە، دەبێ هەریەکەیان چوار جار بەخوای گەورە سوێندبخۆن کە ئەوەی دەیلێت راست دەکات. لەپێنجهەمین سوێندیدا ئەوە بلێ کە: نەفرەتی خوای لەسەر بێت ئەگەر درۆی کردبێت. ژنەکەش لە ئەشکەنجە رزگاری دەبێت کە ئەویش چوار جار سوێندبخوات کە مێردەکەی لە درۆزنەکانە، لەپێنجهەمین جاریشدا بلێت: غەزەبی خوای لەسەر ئەگەر مێردەکەی لەراستگۆکان بێت.

چیرۆکێك هەیە، دەبێتە نموونەیەکی باش بۆ ئەم چەمکە:

صەحابەیەك بە موحەممەد دەڵێ: ئەی پەیامبەری خوا گەر یەکێك زینای لە ژنەکەی بینیو شاهیدی نەبوو، ئەگەر قسە بکات ئەوە لەسەر شتێکی گەورە قسەدەکات، ئەگەر قسە نەکات ئەوە لەسەر شتێکی گەورە بێدەنگ دەبێ! موحەممەد بێدەنگ دەبێو وەڵامی ناداتەوە. جارێکی دیکە صەحابەکە ئەم مەسەلەیە دووبارە دەکاتەوە, موحەممەدیش ئایەتەکانی بۆ دەخوێنێتەوەو ئامۆژگاری دەکات کە دەبێت چوار شاهید بۆ سەلماندنی قسەکانی ئامادە بکات.

پیاوەکەش، لەبەر ئەوەی شاهیدی نەبوو، دەڵێت: سوێند بەو کەسەی تۆی بە هەق ناردووە درۆی لەسەر ناکەم. موحەممەدیش دەنێرێت بە شوێن ژنەکەیداو ئامۆژگاری دەکاتو ڕۆژی قیامەتی بیر دەخاتەوە، کە ئەشکەنجەی ئەم دونیا لە ئەشکەنجەی ئەو دونیا ئەهوەنترە. ژنەکەش دەڵێت: سوێند بەو کەسەی تۆی بە هەق ناردووە مێردەکەم درۆ دەکات.

موحەممەد سوێندیدان. سەرەتا بە پیاوەکە دەستی پێکرد ، ئەویش چوار جار سوێندیخوارد کە ڕاست دەکات، بۆ سوێندی پێنجەمیش نەفرەتی خوای لەسەر ئەگەر درۆی کردبێت. دوایش ژنەکە بە هەمان شێوە سوێندیخوارد. دواتر موحەممەد لێکی جیا کردەوە.[467]

467 قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ أَنْ لَوْ وَجَدَ أَحَدُنَا امْرَأَتَهُ عَلَى فَاحِشَةٍ كَيْفَ يَصْنَعُ إِنْ تَكَلَّمَ تَكَلَّمَ بِأَمْرٍ عَظِيمٍ وَإِنْ سَكَتَ سَكَتَ عَلَى مِثْلِ ذَلِكَ قَالَ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ أَتَاهُ فَقَالَ إِنَّ الَّذِي سَأَلْتُكَ عَنْهُ قَدْ ابْتُلِيتُ بِهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَؤُلَاءِ الْآيَاتِ فِي سُورَةِ النُّورِ (وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ) فَتَلَاهُنَّ عَلَيْهِ وَوَعَظَهُ وَذَكَّرَهُ وَأَخْبَرَهُ أَنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ قَالَ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا كَذَبْتُ عَلَيْهَا ثُمَّ دَعَاهَا فَوَعَظَهَا وَذَكَّرَهَا وَأَخْبَرَهَا أَنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ قَالَتْ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّهُ لَكَاذِبٌ فَبَدَأَ بِالرَّجُلِ فَشَهِدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنْ الصَّادِقِينَ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنْ الْكَاذِبِينَ ثُمَّ ثَنَّى

ئەم چارەسەرە میتافیزیکییە, سوێندخواردن, زۆرێك لە کاری زینای صەحابەو ژنانی پەردەپۆش کردبوو. چەندین رووداو هەن باس لە چەمکی مولاعەنە دەکەن، بەڵام ناوەڕۆکی چیرۆکەکان کردەی زینای صەحابەو موسڵمانانمان نیشان دەدەن.

مەسەلەی کوشتنی ئەو ژنانەی سێکس لەگەڵ دۆستەکانی خۆیاندا دەکەن لەوەوە هاتووە کە هەندێك لە صەحابەکان مولاعەنەیان بەچارەسەر نەزانیوە. پیاوانی موسڵمان، وەك راهاتنێکی کلتووریو نەریتی کۆنی خۆیان، کوشتنی ژنەکانیان بە شەهامەتو پیاوەتی خۆیانو باشترین چارەسەر زانیوە. بۆیە موحەممەدیش پشتگیری لەم بیرۆکەیە کرد. بەڵگەی ئەمەش ئەم رووداوەیە کە مێژوونوسە باوەڕپێکراوەکانی ئیسلام تۆماریان کردووە. صەحابەیەك, کە باسی مولاعەنەی دەکرد, بە موحەممەدی وتووە:

بِالْمَرْأَةِ فَشَهِدَتْ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنْ الْكَاذِبِينَ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنْ الصَّادِقِينَ ثُمَّ فَرَّقَ بَيْنَهُمَا. صحيح مسلم: كتاب اللعان حديث1493

كَلَّا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ كُنْتُ لَأُعَاجِلُهُ بِالسَّيْفِ قَبْلَ ذَلِكَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْمَعُوا إِلَى مَا يَقُولُ سَيِّدُكُمْ إِنَّهُ لَغَيُورٌ وَأَنَا أَغْيَرُ مِنْهُ وَاللَّهُ أَغْيَرُ مِنِّي.[468]

نەخێر, سوێند بەو کەسەی تۆی بە هەق ناردووە ئەوە من بومایە پێش هەموو شتێك خۆم بە شمشێر چارەسەرم دەکرد. (واتە دەمکوشت) موحەممەدیش بە ئامادەبووان دەڵێت: گوێبگرن لەو قسانەی کە گەورەکەتان دەیلێت، ئەو غیرەی هەیە (پێی ناخۆشە ژنەکەی زینا دەکات بۆیە ئاوا دەکات)، من لەو زیاتر غیرەم هەیە، خواش لە من زیاتری هەیە.

سەرگوزشتەی لەم شێوەیە لە پەڕاوەکانی مێژوودا زۆرن. هەر ئەم نەریتە کۆنەیە بۆ ئێستای موسڵمانان ماوەتەوەو لەبەر چەند هۆیەکی نادیارو بە پاساوی پاراستنی شەرەف ژن دەکوژن. ئەوەی تێبینی کراوە ئەو هەقەی بەپیاو دراوە

---

468 صحيح المسلم، كتاب اللعان. حديث1498

مولاعەنە لەژنەکەی بگرێت هەمان ئەو هەقە بەژن نەدراوە لە مێردەکەی بگرێت. تەنها ئەوەیە ژن توانیوێتی بەسوێند خۆی لە سزای زینا رزگار بکات.

ئێمە قسەمان لەسەر شەرعیەت‌و حەرامی‌و فاحیشەیی‌و چۆنیەتی چارەسەرکردنەکەی نییە، بەڵکو دەرخستنی دیاردەی گەندەڵییەکانی سێکسە لە ئیسلامدا, کە بەسەر عەقیدەی ئیمانداران‌و صەحابەکاندا زاڵتر بووە. موحەممەد، گەر بیزانیبایە قسەکردنی ئایینی لەسەر سێکس هێندە ئاڵۆزە، بەتایبەتی کە شارەزایی لێی نییە، نەیدەکردە کێشەیەکی کۆمەڵایەتی ئاوها قەبە کەبۆی چارەسەر نەکرێ. بەپێچەوانەوە کارێکی دەکرد، سێکس لەڕووناکیدا بەچاکی پراکتیك بکرێ، نەك لە تاریکیداو بەرێگەیەکی چەوت.

هەروەها سزای ئەو کەسانەش دیاریکراوە کە حەز دەکەن کاری زینا بلاوبکەنەوە:

سزای بەردبارانکردن (الرجم) بەردبارانکردنی زیناکەرە تا مردن. ئەم سزا سەختە، بۆ تۆقاندن‌و چاوشکاندنی زیناکەران، هاتۆتە ناو ئیسلامەوە.

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

بەردبارانکردن داهێنانێکی ئیسلامی نییە، بەڵکو پێش سەرهەڵدانی ئیسلام ئەم دیاردەیە پەیڕەوکراوە. خەڵکانی ناوچەکە، بەهۆی ئایینی یەهوودییەوە، بەم شەرعە بەئاگابوون. لەتەوراتدا نوسراوە: ئەگەر ژنێك لەپیاوێك نیشانە بکرێت، بەڵام یەکێکی دیکەی لەشاردا بینیو لەگەڵی جووت بوو، ئەوا هەردووکیان لەدەروازەی شار بەرنەدەرەوەو بەردبارانیان بکەن.[469] لە مزگێنیشدا (الانجیل نوسراوە: ژنێکیان لەکاتی زینادا گرتبوو، بردیانە لای عیساو پێیان گوت: موسا فەرمانی پێکردوین کەئەم ژنانە بەردباران بکەین، تۆ دەڵێی چی؟ عیساش گوتی: ئێوەش وەها بکەن.

ئیسلام، وەك زۆربەی ئەو رێورەسمانەی کە لە ئایینەکانو دابونەریتە کۆنەکانی پێش خۆی چەندین ئاکاری وەرگرتووە. ئەم کلتوری رەجمی زیناشی لە یەهودییەکانەوە گواستەوە بۆ ناو ئیسلام, بێئەوەی هیچ گۆڕانکارییەکی تێدا

469 سفر تثنية، باب 2، 23-24

بکات, بەیاسایەکی نوێی ئیسلامی ناساندووەتەوە, خۆشیان دان بەم راستییەدا دەنێن.[470]

ئەو ئایەتەی کە بۆ یەکەمجار باسی بەردبارانی کردووە، لەم قورئانەی ئێستا لەبەردەستدایە، واتە مەصحەفەکەی عوسمان، نەماوە، بەڵام لە قورئانەکەی ئوبەی کوڕی کەعبو عەبدوڵڵای کوڕی مەسعودو عەبدوڵڵای کوڕی عەبباسدا هەیە. زۆر سەرچاوە, بۆ نموونە بوخاریو موسلیمو ئەبی داود, پێ لەسەر ئەم راستییە دادەگرن. بوخاری نوسیوێتی:

رۆژێکیان (عومەری کوڕی خەتتاب روویکردە مزگەوتەکەو لە مینبەرەوە وتی: ئێستا شتێکتان بۆ باس دەکەم، ناچارم کە باسی بکەم، کێ دەزانێت وا نییە، رەنگە مردنم نزیك بوبێتەوە. کێ ئەقڵی گرتیو باوەڕی کرد، لەهەر شوێنێك بوو باسی بکات، هەر کەسێکیش ترسا لەوەی باوەڕی پێناکات با بۆ کەسی نەگێڕێتەوەو درۆ بەناوی منەوە نەکات. خوا، پەیامبەری بە هەق ناردووەو

470 السنن لأبي داود، باب، في رجم اليهوديين حديث4446

کتێبێکیشی لەسەر دابەزاندووە. یەکێك لەو ئایەتانەی کەخوا دایبەزاندبوو، ئایەتی بەردبارانکردنە. کاتی خۆی خوێندومانەتەوەو شەرعمان لێوەرگرتووەو بەباشمان زانیوەو چەسپاندومانە. پەیامبەری خواش بەو شەرعە بەردبارانی زیناکەری کردووەو ئێمەش لەدوای ئەو زیناکەرمان بەردباران کردووە. ئێستا ئەو ئایەتە لەقورئاندا نابینم، زۆر لەوە دەترسم ڕۆژانێك بێت خەڵکی بڵێن (ئەوە چییە ئایەتی بەردبارانکردن لەقورئاندا نابینین) بەمەش واز لەئەرکێکی خوای گەورە بهێنن کەلەسەر موسڵمانان فەرز کراوە. بەردباران لە قورئاندا نوسراوێکی هەقو ڕاستە لەسەر هەر پیاوو ژنێك کە زینا بکەن.[471]

---

471 عمر بن الخطاب مقبلا على المنبر ثم قال فَإِنِّي قَائِلٌ لَكُمْ مَقَالَةً قَدْ قُدِّرَ لِي أَنْ أَقُولَهَا لَا أَدْرِي لَعَلَّهَا بَيْنَ يَدَيْ أَجَلِي فَمَنْ عَقَلَهَا وَوَعَاهَا فَلْيُحَدِّثْ بِهَا حَيْثُ انْتَهَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ وَمَنْ خَشِيَ أَنْ لَا يَعْقِلَهَا فَلَا أُحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَكْذِبَ عَلَيَّ إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَقِّ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ فَكَانَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ آيَةُ الرَّجْمِ فَقَرَأْنَاهَا وَعَقَلْنَاهَا وَوَعَيْنَاهَا رَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجَمْنَا بَعْدَهُ فَأَخْشَى إِنْ طَالَ بِالنَّاسِ زَمَانٌ أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ وَاللَّهِ مَا نَجِدُ آيَةَ الرَّجْمِ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَيَضِلُّوا بِتَرْكِ فَرِيضَةٍ أَنْزَلَهَا اللَّهُ وَالرَّجْمُ فِي كِتَابِ اللَّهِ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى إِذَا أُحْصِنَ مِنْ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ. صحيح البخاري، كتاب الحدود، باب رجم الحبلي من زنا اذا احصنت. حديث6442. صحيح المسلم، كتاب الحدود باب رجم الثيب في الزنى. حديث1691.السنن للإمام أبي

(ذر بن حبش)یش ده‌ڵێ: ئوبه‌ی کوڕی که‌عب (ئه‌م ناوه یه‌کێکه له‌کاتب وه‌حییه به‌ناوبانگه باوه‌ڕپێکراوه‌کان) پێی وتم: ئه‌ی زه‌ڕ، چه‌ند له‌سوره‌تی ئه‌حزاب ده‌خوێنیته‌وه؟ منیش وتم: حه‌فتاوسێ ئایه‌ت. ئوبه‌ی وتی: ئه‌و سوره‌ته زۆر له‌وه درێژتر بووه، هیچی وای نه‌مابوو بگاته درێژی سوره‌تی به‌قه‌ره یان زیاتریش، وه‌ئایه‌تی به‌ردبارانیشی تێدابوو، که له کۆتاییه‌که‌یدا ده‌ڵێت: (الشیخ والشیخة إذا زنیا فارجموهما البتة نکالا من الله والله عزیز حکیم).[472]

دیاره سوره‌تی به‌قه‌ره 286 ئایه‌ته‌و سوره‌تی ئه‌حزابیش 73 ئایه‌ته، به‌م پێیه، زیاتر له 200 ئایه‌ت له سوره‌تی ئه‌حزاب دیار نه‌ماون‌و ئایه‌تی به‌ردبارانکردنیشی تێدابووه.

داود, کتاب الحدود کتاب الحدود باب في الرّجم 4418. الموطأ. کتاب الحدود، باب مَا جَاءَ فِي الرَّجْمِ. حديث2405

472 له ته‌فسیره‌که‌ی (أبن کثیر)یشدا نووسراوه، که‌ئوبه‌ی کوڕی که‌عب وتوویه‌تی: سوره‌تی ئه‌حزاب، وه‌ك سوره‌تی به‌قه‌ره درێژ بووه‌و ئه‌م ئایه‌ته‌شی تێدابووه (الشیخ والشیخة إذا زنیا فارجموهما البتة) بڕوانه سه‌ره‌تای ته‌فسیری سوره‌تی ئه‌حزاب. هه‌روه‌ها بڕوانه: السیوطي: الاتقان في علوم القرآن. ج1ص25. هبة الله بن سلامة. الناسخ والمنسوخ،ص28

ئەگەرچی ئەم ئایەتە لە قورئانەکەدا نەماوە بەڵام یاسای خۆی وەرگرتووە. عومەریش راست دەکات، چونکە یاسای بەردبارانکردن کە لە زۆر وڵاتە ئیسلامییەکاندا بەڕێوەدەچێت، لەم ئایەتە بزربووەوە وەرگیراوە. هەروەها چەندین صەحابە زینایان کردووەو لەلایەن موحەممەدەوە بەیاسای ئەم ئایەتە بەردباران کراون.[473]

نەبوونی ئەم ئایەتە لەقورئاندا دەگەڕێتەوە بۆ پێشینەیەکی خۆی. پێش کۆکردنەوەی هەموو ئایەتەکان لە یەك بەرگدا، بە شێوەیەکی بەربڵاو هەر کۆمەڵە ئایەتێك لای چەند کەسێك مابوونەوە. بزربوونی ئەم ئایەتەو ئایەتێکی تریش لە قورئاندا دەگەڕێتەوە بۆ ڕووداوێکی سەرسوڕهێنەر. دوو ئایەت، یەکێکیان دەربارەی شیردەراییە، ئەوی دیکەیان ئایەتی بەردبارانکردنە، لەماڵەکەی موحەممەددا بوو. عائیشە دەڵێت:

473 هەر لەم بەشەدا کۆمەڵێك نموونە لەسەر زینای صەحابەو موسڵمانان دەخوێنینەوە.

لَقَدْ نَزَلَتْ آيَةُ الرَّجْمِ وَرَضَاعَةُ الْكَبِيرِ عَشْرًا وَلَقَدْ كَانَ فِي صَحِيفَةٍ تَحْتَ سَرِيرِي فَلَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَشَاغَلْنَا بِمَوْتِهِ دَخَلَ دَاجِنٌ فَأَكَلَهَا. 474

ئایەتی بەردبارانکردن دابەزیوە، هەروەها ئایەتی دەجار شیردان بە کەسانی گەورەش. لە گەلاخورمایەکدا لەژێر جێنوێنەکەم دانرابوو. کاتێك کە پەیامبەری خوا مردوو بە مردنییەکەیەوە سەرقاڵبووین، گوێرەکەیەك هاتە ژوورەوەو خواردی.

لە ئایەتێکی دیکەدا ئەوەمان بۆ روون دەبێتەوە گەر ژنێك لەگەڵ بێگانەیەکدا سێکسی کرد, بۆی نییە بگەڕێتەوە ناو کۆمەڵگاو ببێتە کەسێکی ئاساییو بە خواستی خۆی شوو بکات, دەبێتە کەسێکی پەراوێزکراوی سەرشۆڕ. بۆ پیاویش بەهەمان شێوە:

474 ابن ماجة, كتاب النكاح، باب، رضاع الكبير حديث1943

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ.[475]

زیناکەری نێر تەنها زیناکەری مێ یاخود مێیەکی بێباوەڕ مارە دەکات. زیناکەری (مێ)ش تەنها بە زیناکەری نێر یاخود بە نێرێکی بێباوەڕ شوو دەکات, ئەمەش لەسەر باوەڕداران حەرام کراوە.

سەرچاوە مێژووییەکانی ئیسلام باس لە ژنێکی زیناکەر بە ناوی (ام مهزول) دەکەن, پاش سەرهەڵدانی ئیسلامو موسڵمانبووی دەست لەکاری زینا هەڵدەگرێت. موسڵمانێك دەیخوازێت تا بیکاتە هاوسەری خۆی، بەڵام موحەممەد ڕازی نەبووە، بەڵکو بە خوێندنەوەی ئایەتەکە پێی لەسەر ئەم یاسایە داگرتووە.[476]

---

475 النور 3

476 (عَنْ عَبْد اللَّه بْن عَمْرو" أَنَّ رَجُلًا مِنْ الْمُؤْمِنِينَ اِسْتَأْذَنَ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي اِمْرَأَة يُقَال لَهَا أُمّ مَهْزُول كَانَتْ تُسَافِح وَتَشْتَرِط لَهُ أَنْ تُنْفِق عَلَيْهِ قَالَ فَاسْتَأْذَنَ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ ذَكَرَ لَهُ أَمْرهَا قَالَ فَقَرَأَ عَلَيْهِ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" الزَّانِي لَا يَنْكِح إِلَّا زَانِيَة أَوْ مُشْرِكَة وَالزَّانِيَة لَا يَنْكِحهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِك وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ.) تفسير ابن كثير، النور 3

گەر بەراوردێکی تەواوی ئایەتەکانی دەربار بەم مەسەلەیە بکەین, پریشکی یاساکان زیاتر چینە هەژارو کۆیلەیەکان دەگرێتەوە. ئەرستۆکرات‌و سەرمایەدارەکان بەچەندین شێوە خۆیان لەسزاکانی زینا دەرباز کردووە, دیارە ئایەتەکانیش پاڵپشتیان دەکەن. بۆ نموونە هەژارەکان بەهۆی نەبوونی دارایانەوە نەیانتوانیوە ببنە خاوەنی کەنیزەك. ئەگەر سێکسیان لەگەڵ ژنە ئازادو کەنیزەکەکانیشدا کردبێت بەزینا دانراوەو سزایان داون, لەوانە بەردبارانکردن تا مردن. بەڵام سەرمایەدارەکان بەهۆی ئەوەی خاوەنی چەندین ژن‌و کەنیزەك بوون, بەتایبەتی کەنیزەکەکان کە مارەیان نەدەکردن, توانیویانە سێکسیان لەگەڵ بکەن, کارەکەشیان زینا نەبووەو دیاردەیەکی لەم شێوەیە حەرام نەکراوە. دەربارەی کەنیزەك سەرگوزشتەیەك هەیە دەڵێت:

أَنَّ رَجُلًا أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ لِي جَارِيَةً هِيَ خَادِمُنَا وَسَانِيَتُنَا وَأَنَا أَطُوفُ عَلَيْهَا وَأَنَا أَكْرَهُ أَنْ تَحْمِلَ فَقَالَ اعْزِلْ عَنْهَا إِنْ شِئْتَ.[477]

---

477 صحيح مسلم, كتاب النكاح, باب, حكم العزل. حديث1439

لە جابرەوە دەگێڕنەوە: پیاوێك هاتە لای پەیامبەری خواو پێی وت: من کەنیزەکێکم هەیە, خزمەتمان دەکاو ئاومان بۆ دەکێشێت, حەز ناکەم دووگیان بێت. موحەممەدیش پێی دەڵێت: جا ئەگەر پێتخۆشە مەچۆ بەلایدا.

یاخود ئەگەر لەشەڕەکاندا ئافرەتیان بەدیل بگرتایە ئیغتیصابیان دەکردنو ئەم کارەش بە زینا دانەنراوە. ئیمامی موسلیم سەرگوزشتەیەکی بەم شێوەیە نوسیوەتەوە:

غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزْوَةَ بَلْمُصْطَلِقِ فَسَبَيْنَا كَرَائِمَ الْعَرَبِ فَطَالَتْ عَلَيْنَا الْعُزْبَةُ وَرَغِبْنَا فِي الْفِدَاءِ فَأَرَدْنَا أَنْ نَسْتَمْتِعَ وَنَعْزِلَ فَقُلْنَا نَفْعَلُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَظْهُرِنَا لَا نَسْأَلُهُ فَسَأَلْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ خَلْقَ نَسَمَةٍ هِيَ كَائِنَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِلَّا سَتَكُونُ.[478]

---

478 صحيح البخاري, كتاب المغازي, باب: غزوة بني المصطلق من خزاعة، وهي غزوة المريسيع.
حديث3907 صحيح مسلم, كتاب النكاح, باب, حكم العزل

صەحابەیەك گێڕاویەتیەوە: لەگەڵ پەیامبەردا چووین بۆ غەزای بەنی موستەلیق, لەو شەڕەدا ئافرەتانی عەرەبمان بەتالانی دەستکەوت. بێ ژنیو دووری لە ژنەکانمانەوە درێژەی کێشاو وای لیٚ کردین حەز بە جووتبوونیان بکەین,, لە کاتی ڕشتنی شەهوەتەکانماندا خۆمان بکشێینە دواوە تا منداڵ دروست نەکەین, بۆیە بڕیارماندا وابکەین, پەیامبەر لە نێوانماندا دانیشتبوو, پرسیارمان لە پەیامبەر کرد, ئەویش پێی وتین: خۆپاراستنی ناوێت چونکە چارەنوسی خودایی ڕەتبوونەوەی نییە, هەر چارەنوسێك خودای گەورە نوسیبێتی هەتا ڕۆژی قیامەت هەر دێتەدیو گەر لەچارەی کەسێکی نوسیبێت دروست ببێت هەر دروست دەبێت.

لەڕووداوێکی وەهادا هەموو مرۆڤێك لەچاوەڕێی ئەوەدایە موحەممەد ڕێگربێت لەبەردەم کلتورێکی کۆنی خەڵکانی ڕەشۆکەوە کەپێش ئیسلام لەناوچەکەدا هەبووە. بەپێچەوانەوە خودی خۆی ڕێنیشاندەرو ئامۆژگار بووە بەدرێژەدانی ئەم جۆرە ئێغتیصابانەو لەیاساکەیدا ئەم جۆرە سێکسە بە حەرامو زینا دانەنراوە.

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تیڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ئەگەر کۆیلەو کەنیزەك لەنێوان خۆیاندا سێکس بکەن حەرامەو سزای لەسەرە, نیو ئەوەندەی سزای ژنە ئازادەکان سزایان بۆ دیاری کراوە:

فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ.[479]

خۆ ئەگەر هاتوو کەنیزەکەکان زینایان کرد ئەوە نیوەی سزای ژنە موحسەنەکان (ژنی داوێنپاكو ئازادو مێردار) دەدرێن.

ئەبو هورەیرەش دەڵێ پەیامبەری خوا فەرمانی دەرکردووە، گەر کەنیزەکێك زینای کرد شووڵی لێبدەن. ئەگەر کردی بەدوو هەر شووڵی لێبدەن، ئەگەر کردی بەسێ یان بەچوار، بیفرۆشن، ئەگەر بەنرخی پەتێکی (موو)ش بێت.[480] بە واتایەکی تر، کۆیلەو کەنیزەك بەردباران ناکرێن بەڵکو سزایەکی ئەهوەنتریان هەیە. عەلی کوڕی ئەبی تالب، پاڵپشت بەم ئایەتەو قسەکەی موحەممەد، بیری

479 النساء 25

480 (عن أبا هريرة رضي الله عنه وزيد بن خالد عن النبـي صلى الله عليه وسلم قال ثم إذا زنت الأمة فاجلدوها ثم إذا زنت فاجلدوها ثم إذا زنت فاجلدوها في الثالثة أو الرابعة بيعوها ولو بضفير). صحيح مسلم، كتاب الحدود باب رجم اليهود، أهل الذمة، في الزنى. حديث1703

موسڵمانانی خستووەتەوە کە دەبێت شووڵ لە کەنیزەك بدرێت نەك بەردباران.

وەك نموونە باسی زیناکردنی کەنیزەکێکی موحەممەدمان بۆ دەکات (بەم سەرگوزشتەیە دەردەکەوێت کە کەنیزەکەکانی موحەممەدیش تیایاندا هەبووە زینایان کردووە) عەلی دەڵێ:

فَإِنَّ أَمَةً لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَنَتْ فَأَمَرَنِي أَنْ أَجْلِدَهَا.[481]

کەنیزەکێکی پەیامبەری خوا زینای کردبوو، فەرمانی پێکردم کە شووڵی لێبدەم.

گەر ئەم ئایەتە (النساء25) بەتەواوی بخوێنینەوە یاساگەلێکی زۆرمان بۆ روون دەبێتەوە:

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ

---

481 صحيح مسلم: كتاب الحدود، باب، تأخير الحد عن النفساء. حديث1705

أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَّ فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

گەر کەسێك لە ئێوە توانای مارەیی نەبوو نەیتوانی لە ئافرەتانی داوێنپاکی ئازادی باوەڕدار بۆ خۆی مارە بکات, ئەوە لەو کچە باوەڕدارە کەنیزەکانە مارە بکەن کە لە شەڕگەکاندا بەتاڵانی چنگتان کەوتوون, هەر خواش دەزانێ بە باوەڕتانو باشتان دەناسێت, بە ڕەزامەندی خاوەنەکانیان مارەیان بکەنو کرێکەیان بەباشیو بێ کەموکوڕی بدەنێ, بەو مەرجەی (کەنیزەکەکان داوێنیاك بنو بەنهێنی دۆستو خۆشەویست نەگرن, جا ئەگەر لەوەو دوا داوێنپیسیان کرد ئەوە نیو ئەوەندەی سزای ئافرەتە ئازادەکانیان لەسەرە, هێنانی ئەم کەنیزەکانەش بۆ کەسانێکە کە بزانێت توشی گوناهـ دەبێت, خۆ ئەگەر ئارام بگرن ئەوە باشترەو خواش بەبەزەییو دلۆڤانە.

یاساکانی ئەم ئایەتە روونن. لەم حوکمە ئیلاهییەدا ئەم چەند خاڵە دەخوێنینەوە:

1– ئەرکە لەسەرشانی پیاوی موسڵمان دەبێ لە ئافرەتە ئازادەکان ژن بهێنێت.

2– خۆ ئەگەر, لەبەر هەژاریو نەداری نەیتوانی مارەییو داواکارییەکانی ژنی ئازاد دابین بکات, ئەو کاتە بۆی هەیە لەناو یەکتردا ئەو ئافرەتانە بخوازن کە لە شەڕگەکاندا بە تالآنی چنگیان کەوتوون (کەنیزەکەکان). کەواتە ئافرەتی ئازاد پێشترە لەکەنیزەك.

3– دەشبێ لەو کەنیزەکانە بکاتە ژنی خۆی کە باوەڕدارن.

4– ناشبێت ئەو کەنیزەکانە دۆستگرو خۆشەویستدار بن, خۆ ئەگەر کارێکی لەو شێوەیەیان کرد, یان داوێنپیسیان کرد ئەوە نیوەی ئەو سزایەیان لەسەرە کە بۆ ئافرەتە ئازادەکان دانراوە. واتە, لەبەر ئەوەی ئافرەتە ئازادەکان پلە دوون, ئەوا ئافرەتە دیلکراوەکان دەبنە پلە چوار.

5– ژنهێنان لە ئافرەتی کەنیزەك کاتێك حەلاڵە ئەگەر پیاوەکە گومانی لەوە هەبوو کەناتوانێت خۆڕاگر بێت, واتە بەبێ ژنو سێکسکردن بژی. ئەگەر زانی توشی زیناکردن دەبێت ئەوسا بۆی هەیە لە کەنیزەکانە بهێنێت بۆ ئەوەی زینا نەکات.

6- ئەگەر پیاو توانی ئارام بگرێو سێکس نەکات ئەوە باشترە لەوەی زەواج لەگەڵ ئافرەتە کەنیزەکەکاندا بکات.

7- ئەم یاسایە بۆ هەژارەکانە, لەبەرئەوەی دەوڵەمەندەکان خاوەنی چەندین کەنیزەك بوونو هەرکات ئارەزوویان هەبوبێت سێکسیان لەگەڵ کردوون. ئەمەش بەپێی یاسای ئایەتی 24ی ژنان ڕێگەی پێ دراوە.[482]

بۆ کەسە ئازادەکانیش بەردباران سزای سەرەکی بووە. زیادەڕەویش لەجێبەجێکردنیدا کراوەو دوو سزا پێکەوە, شووڵلێدانو بەردبارانکردن, لەبەرامبەر یەك کەسی ئازاددا پیادەکراوە. بەمەش ئیجتیهاد کراوەو زیادە خراوەتە سەر یاسایەکی خوا.

عَلِيّ بْن أَبِي طَالِب لَا اِخْتِلَاف عَنْهُ فِي ذَلِك , وَأَنَّهُ جَلَدَ شُرَاحَة الْهَمْدَانِيَّة مِائَة وَرَجَمَهَا بَعْد ذَلِك, وَقَالَ: جَلَدْتها بِكِتَابِ اللَّه وَرَجَمْتها بِسُنَّةِ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

---

482 لەبەشی موتعەی ژناندا بەدرێژی باسی ئەم ئایەتە کراوە.

هیچ ناکۆکییەك نییە لەسەر ئەوەی کە عەلی کوڕی ئەبی تالّب، لەسەر زینا سەد شووڵی لە (شراحة الهمداني) داوەو دوایش بەردبارانی کردووە. لەسەر ئەمەش پرسیاریان لێکردووە: بۆ دوو جۆر سزات داوە؟ لەوەڵامدا وتویەتی: بەکتێبی خوا شووڵم لێداوەو بەسوننەتی پەیامبەری خواش بەردبارانم کردووە.[483]

جگە لەو سزایەی ئیسلام دیاریکردووە نابێت هیچ شێوە سزایەکی دیکە، وەك بەدیلێك بۆی، ئەنجام بدرێت. نێوانی دوو پیاو تێکدەچێ‌و دەچنە لای موحەممەد. یەکێکیان پێی دەڵێت: کوڕێکی من لای ئەم پیاوە، بۆ کارکردن بەکرێگیرابوو، زینای لەگەڵ ژنەکەیدا کرد. ئەم پێی وتم کە دەبێت کوڕەکەم ڕەجم بکرێت. منیش بە شێوەیکی تر لەگەڵی ڕێککەوتم‌و سەد مەڕو کەنیزەکێکی خۆمم دایە. دواتر پرسیارم لە شارەزایان کرد وتیان ئەوەی لەسەر کوڕەکەمە سەد شووڵ‌و دوورخستنەوەیە بۆ ماوەی ساڵێك، ڕەجمیش لەسەر ژنەکەیە نەك کوڕەکەی من.

---

483 تفسير القرطبي: في تفسير الاية16 من سورة النساء.

ئێستا هاتوین بە کتێبی خوا کێشەی نێوانمان چارەسەر بکەیت. موحەممەدیش پێیان دەڵێت: سوێن بە خوا ئێستا کێشەی نێوانتان بە کتێبی خوا چارەسەر دەکەم: کەنیزەکو مەڕەکانی گێڕایەوە بۆ باوکی کوڕەکە، سەد شوولّی لە کوڕەکەی داو بۆ ماوەی ساڵێکیش دووری خستەوە، ژنەکەشیان هێناو بەردبارانیان کرد.[484]

ژنی بێ مێردیش یەکێکە لەو مەسەلانەی کە لای ئیسلام بووە بە کێشە. پێی وایە بێوەژن بیر لە هیچ ناکاتەوە سێکس نەبێت! یاسیەکی بۆ ئەمەش داناوە, هەر ژنێك تەلاق بدرێت نابێت لە ماڵەکەیدا دەربکرێتە دەرەوەو نابێت خۆیشی بچێتە دەرەوە، تا ماوەیەکی دیاریکراو، کە ئەویش سێ تەڕییە.

484 الموطأ. كتاب الحدود، باب مَا جَاءَ فِي الرَّجْمِ. حديث 2401

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ.[485]

ئەی موحەممەد گەر ژنەکانتان تەڵاقدا, ئەوە لەماوەی دیاریکراوی تەریدا تەڵاقیان بدەن, ماوەکەش بژمێرن, لەخواش بترسن چون هەر ئەو پەروەردگارتانە, لە ماڵەکانیاندا دەریان مەکەنە دەرەوە، ژنەکانیش دەرنەچنە دەرەوە، گەر وابێ ئەوە کاری خراپەو زینایەکی روونو ئاشکرا لەگەڵ خۆیاندا دەهێننەوە، ئەوە سنووری خوایە نابێت ببەزێنرێت.

قورئان ئامۆژگاری پیاوە دەوڵەمەندە موسڵمانەکانی کردووە کە بە زۆر لەشفرۆشی بە کەنیزەکەکانیان نەکەن. هەر کەنیزەکێکیش بەزۆر ئەم کارەی پێبکرێت خوا سزای نادات:

485 الطلاق 1

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ.[486]

ئەوانەی ژنی مارەبڕیان دەست ناکەوێت با خۆیان بگرن تا خوا لە چاکەی خۆی دەوڵەمەندیان دەکات. ئەو کۆیلەو کەنیزەکانەی هەتانن و دەیانەوێت مەرجنامەیەك (نوسراوێکی مەرجدار)تان لەگەڵ بکەن تا ڕزگاریان ببێت, ئەگەر زانیتان کاری چاکی تێدایە ئێوەش لەگەڵیان بیکەنو شتێکیش لەو سامانەی خوا پێی بەخشیون بیاندەنێ. ئەو کەنیزەکانەی هەتانن و دەیانەوێن داوێنپاك بن ئێوە بۆ خۆشیو رازاوەییەکانی دونیا ناچاریان مەکەن لەشفرۆشی بکەن. هەرکەسێکیش ناچاریان بکات خوا لە بەرامبەریاندا لێخۆشبوو میهرەبانە.

---

486 النور 33

خاوەنداران، پالپشت بە سامانو سەردارییەکەیان، دەیانتوانی کەنیزەکی خۆیان لەناو چەندین یاسای جۆراو جۆری پیاوسالارانەی خۆیاندا ببیننەوە. لەبەرامبەر هەموو بەخشینیی هێزی کارو دەروونی نێرینەو مێینەیاندا، کرێی کۆیلەو کەنیزەك تەنها جلوبەرگی کۆنەو خواردنی ئاردو خورماو شوێنی خەوتنو پشودانیان بوو، کە بۆ گەوریش نەدەشیا. دەیانتوانی لەگەڵ کەینزەکدا رابوێرن، لەگەڵ ئەو کەنیزەکانەشدا سێکس بکەن کە هاوسەریان هەبووە، نێربازی لەگەڵ نێرە لوسەکانیان (غیلمان) بکەنو گەر ئارەزوشیان کرد بیانخەسێنن، بێئەوەی مافێکیان بۆ دیاری بکەن. دەسەلاتیان هەبووە لێیان بدەن، کاریان پێبکەن، وەچەیان پێبخەنەوە. بەدەر لەمانەش، لە پێناو کەڵەکەکردنی زیاتری سامانیان، لەشفرۆشییان پێکردوونو توشی چەوساندنەوەیەکی دیکەی لەشدەروونیان کردوون. ئەم ئاکارانە، پێش سەرهەڵدانی ئیسلام، کلتوری نیوە دوورگە بوون، پاشتر ئیسلام کردنی بەرێوڕەسمێکی شیاوی ئاسمانیو ئایینی خۆی!

صەحابەیەك لەشاری مەدینەدا هەبوو بە ناوی (عَبْداللّٰـه بْـن أُبَـيّ بْن سَـلُول) کەنیزەکێکی هەبوو بە ناوی موعازە. هەر کەسێك ببوایەتە میوانی، وەك پێشکەشکردنی میوەو شیرینیو شەربەت، ئەم کەنیزەکەی دەناردە لایان تا سێکسیان لەگەڵ بکات. کەنیزەکەکەش، شکایەتی خۆی دەگەیەنێتە موحەممەدو ئەویش ئەو ئایەتەی لەسەر دەنوسێت کە دەڵێت بەزۆر زینا بە کەنیزەکەکانتان مەکەن.[487] ئەم عەبدوڵلایە ئەو صەحابەیە بوو کە موحەممەد بە هاوەڵ واتە بەصەحابەی زانیوە.[488]

موسڵمانانی ئەمڕۆ، لە کاتی خوێندنەوەی چیرۆکێکی لەم شێوەیە چاوەڕێی ئەوە دەکەن موحەممەد سزای عەبدوڵلای دابێت، چونکە ئایەتی 19ی سورەتی نور باس لە سزای ئەو کەسانەش دەکات کە کەنیزەکی خۆیان بەزۆر دووچاری زینا دەکەن، بەڵام بەهۆی ئەوەی کە لە چیرۆکەکەدا کەنیزەك هەیە نەك ژنی

---

487 تفسير ابن كثير، في تفسير الآية 33 النور.

488 **لەغەزای بەنی موستەڵقدا قسەیەکی موحەممەد دەربارەی صەحابەیی عەبدوڵلا نوسراوە.** السيرة النبوية, ابن هشام, الجزء الرابع, غزوة بني المصطلق

سەربەست، یاسای قورئان تەنها بەوەوە وەستاوە کەئامۆژگاری خاوەن کەنیزەکەکان بکاتو داوای بەزەییان لێبکات. زانایانی ئیسلامیش شەرمیان لە نوسینەوەی ئەو رووداوە نەکردووە، تەنها ئەوەندەیە عەبدوڵڵایان ناوزەند کردووە بە دووڕوو.

صەحابەیەکی تریش، عەبدوڵڵای کوڕی ئوبەی، شەش دانە لە کەنیزەکەکانی خۆی هەڵبژاردبوو لەشفرۆشی پێدەکردن.[489] ئەم کارەش لەلایەن کوڕی ئوبەیەوە، بەپێی شەرع کراوە، چونکە زۆرلێکردنی تێدا نەبووەو رەزامەندی کەنیزەکەکانی تێدا بووە.

لە کاتی کڕینی کەنیزەکدا کڕیار دەیتوانی, لەبەرامبەر بڕێك پارە, لەگەڵ ئەو کەنیزەکەدا سێکس بکات کە دەیویست بیکڕێت, بۆ ئەوەی بزانێت بەکەڵکی جووتبوونو چێژی سێکس دێت یان نا. کوڕی عومەر, هەر کاتێك ویستبێتی کەنیزەکێك بکڕێت, سەرەتا بە پارە لەگەڵی جووت دەبوو, دەستیشی دەهێنا بە

489 عادل عبالمنعم: الزواج والعلاقات الجنسية في الاعلام. ص 13

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

سمتو سكو زىۆ رانيدا.[490] دواى ئەو كارەى مامەڵەى لەگەڵ خاوەنەكەى دەكرد. ئەم كارانە لە ئيسلامدا بە زينا دانەنراون.

لە ياساى ئايەتەكەدا (النور33) ئەوە دەبينين كە سزاى كەنيزەكەكان نادرێت، چونكە (بە زۆر) لەشفرۆشييان پێدەكرێت، هەروەها سزاى ئەو خاوەن كۆيلانەشى تێدا نييە كە (بە زۆر) لەشفرۆشى بە كەنيزەكانيان دەكەن. ئايەتەكە باس لە لەشفرۆشى كەنيزەك دەكات، چاوەڕوان دەكرا ياسايەك دەربارەى خاوەن كەنيزەكانيش لە ئايەتەكەدا هەبوايە.

ئيمامى موسليم لە ئەبوهورەيرەوە سەرگوزشتەيەكى موحەممەدى نوسيوە:

مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ بِالزِّنَا يُقَامُ عَلَيْهِ الْحَدُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.[491]

گەر خاوەندارێك كۆيلەى خۆى لەسەر زينا سزا داو دوايش دەركەوت كەكۆيلەكە بێتاوان بوو، ئەوە خوا لەو دونيا داركارى خاوەنەكەى دەكات.

---

490 منتخب كنز العمال في سنن الاقوال والافعال للشيخ العلامة علي المتقي الهندي, باب في احكام البيع. (لە كتێبى المجهول في حياة الرسول وەرگيراوە)

491 صحيح مسلم: كتاب الايمان. باب، التغليظ على من قذف مملوكه بالزنى. حديث1660

ئەگەر هاتوو کۆیلەو کەنیزەکێك، بەمانایەکی دیکە، هەژارێك کە بەهۆی سیستەمی ئابوورییەوە بووتە ژێردەستە، لەگەڵ خۆشەویستەکەی خۆیدا سێکس بکەن، هەر لەم دونیا شووڵیان لێ هەڵدەگرنو ئازار دەگەیەننە جەستەیان، لەو دونیاش، بەئاگری دۆزەخ، جارێکی دیکە ئەشکەنجە دەدرێنەوە. بەم پێیەش خەتاباری هەژار لەئیسلامدا، لەهەردوو دونیادا سزا دەدرێ. لەبەرامبەریشدا ئەگەر موڵکدارێك، کە بەهۆی سیستەمی ئابوورییەوە بووەتە خاوەندارو سەرمایەدار، خەتایەك بکات، یاخود کۆیلەیەکی بێتاوان سزا بدات، یان بکوژێ، ئەوە لەم دونیایە وازی لێدەهێنرێ لەناو خۆشییەکانو نازو نیعمەتی سەرمایەو دەسەڵاتی خۆیدا بگەوزێ، تەنها لەو دونیا لێپرسینەوەی لەگەڵ دەکرێ، لێپرسینەوەکەش دارکارییە! ئەمەش یەکێکە لەنیشانەکانی نەبوونی دادپەروەریتیی ئایینەکەی موحەممەد، بەرامبەر بەچینوتوێژەکانی کۆمەڵ، کە تەنها ئاستی ئابووری لێکیان جیا دەکاتەوە. شەرعیەتدان بەجیاوازی چینایەتی، وای لەدانەری شەرع کردووە کەلێپرسینەوەی چینە باڵاکان لەچینە ژێردەستەکان جیاوازتر بێت. ئەو

سزایەی بەسەر ژنە ئازادەکاندا سەپێنرابوو، بەڕەوا نەبینراوە بەسەر کەنیزەکیشدا بسەپێنرێت، چونکە پلەیەك خوارتر تەماشا کراون. ڕەنگە ئەمە تاکە بەختێك بوو بێت کە کەنیزەکەکان بەر هەڕەشەی بەردباران نەکەوتبن.

لەگەڵ هەبوونی ئەم حوکمە گەورەو توندو دڕندانەیەدا (بەردباران) ئیسلام نەیتوانی بنەبڕی گەندەڵییە سێکسیەکانی کۆمەڵگاکەی بکات. حەزو خرۆشاندنی سێکس بەسەر عەقیدەی موسڵماناندا زاڵ بووەو هەڕەشەی بەردبارانکردن، نەیترساندوون. گەر بۆیان کرابێت, ئەگەر لە جیهادیشدا بووبن, لەپێناوی شاردنەوەی حەزو غەریزەکانیاندا درۆیان لەگەڵ موحەممەد کردووە. صەحابەیەك دەگێڕێتەوە: لەگەڵ پەیامبەر چوومە غەزایەك, لەکاتی هاتنە دەرەوەمدا لە خێمەکەم بینیم چەند ژنێك لەدەوروبەرمدان, گەڕامەوە بۆ ناو خێمەکەمو پۆشاکێکم لەبەرکردو ئینجا هاتمەوە بۆ لایان, لەناویاندا

دانیشتمو قسەم لەگەڵ دەکردن, پەیامبەر هاتو وتی: ئەی جبیر چییە وا لێرە دانیشتویت؟؟ وتم: حوشترەکەم لیّ بەلەسە بووە. بەشوێنیدا دەگەڕێم[492]

لەدوا پلەی جیهاددا سێکسو هەوەسەکانی وەك مەسەلەیەکی گرنگ ماونەتەوە. صەحابەیەو لە جیهاددایە, بەلاّم کە ژنان دەبینیّ, هەوەسی سێکسی دەجولێتو ئەرکی ئیمانداریّتی لەبیر دەچێتەوەو شوێن ئارەزووەکانی خۆی دەکەوێت. سێکس کە دیاردەیەکی سروشتیە لە کلتوری دانیشتوانی نیوە دورگەدا مانای تری هەبووە. ئەمەش راستە, چونکە سێکس لیّکدانەوەی میتافیزیکی نییە تا بەئایینەوە ببەسترێتەوە. دیاردە سروشتییەکانیش پەیوەندییان بە گوتاری میتافیزیکییەوە نییە. توندوتیژی میتافیزیکیش ناتوانیّ بەر بەو شێوەو شێوازە لە گەندەڵی سێکسی بگرێت, بۆیە هەڕەشەکانی موحەممەد بەری بەزینا نەگرت, بەڵکو زیناکردن بەشێك بووە لەکاروکردەوەی موسڵمانانو صەحابەکانیش بەشداربوون. ئەو چەند رووداوەی کە پێشتر وەك نموونە

492 ابن اثير: اسد الغابة فى معرفة الصحابة 324/1 باب الجيم (جبير بن النعمان)

هێناومانەتەوەو لە زینا دەدوێن، بەراورد بەو گەندەڵییەی لە زەمەنی حوکمڕانی ئیسلامدا هەبوون، ژمارەیەکی تا بڵێی کەمو نەبینراون, یەك لە سەدانی ئەو رووداوانەش نین کە مێژووی ئیسلام تۆماری کردوون. ئەمانەی خوارەوە چەند نموونەیەکی دیکەن:

یەکەم: لەسەردەمی موحەممەددا (نضرة بن اکثم) کچێك مارە دەکاتو دەیگوازێتەوە. کاتێك بۆی دەچێتە پەردەوە، دەبینێت کچێنی لەدەست داوەو دووگیانە! موحەممەد بە بڕیارێك منداڵی ژنەکە دەکاتە کۆیلەی نەزرەو لەژنو مێردایەتیش جیایان دەکاتەوە.[493]

دووهەم: پیاوێك دەچێتە لای موحەممەدو پێی دەڵێ: ژنەکەم کوڕێکی بووە ڕەنگی ڕەشەو بەهی خۆمی نازانم. موحەممەدیش پێی دەڵێت: حوشترت هەیە؟ دەڵێ: بەڵێ. موحەممەد پێی دەڵێ: ڕەنگیان چۆنە؟ پیاوەکە دەڵێ: سوورن.

---

493 (نضرة بن أكثم أنه نكح امرأة بكرا ودخل بها فوجدها حبلى فجعل النبي صلى الله عليه وسلم ولدها عبدا له وفرق بينهما). المستدرك على الصحيحين. كتاب النكاح. حديث2747

موحەممەد پرسیاری لێدەکات: ئایا ڕەنگی تاڵەیان تێدایە؟ پیاوەکە دەڵێ: بەڵێ. موحەممەد دەڵێ: ئەو ڕەنگەیان لەچییەوە پەیدا بووە؟ پیاوەکە دەڵێ: ڕەنگە لە بنەچەیدا هەبوبێتو بۆخۆی چڕی بێت. موحەممەدیش پێی دەڵێت: ڕەنگە کوڕەکەی تۆش لە بنەچەیدا ئەو ڕەنگەی هەبوبێتو بۆخۆی چڕی بێت.[494]

سێهەم: ئەسلەمی هات بۆ لای موحەممەدو چوار جار شاهیدی لەسەر خۆیدا کە زینای لەگەڵ ئافرەتێکدا کردووە. موحەممەدیش ڕووی خۆی لێوەرگێڕاوە. لە جاری پێنجەمدا موحەممەد پێی گوت: ئافرەتەکەت گا؟ وتی: بەڵێ. موحەممەد پێی وت: هەتا ئەوەی تۆ لە ناو ئەوەی ئەودا ون بوو؟ وتی بەڵێ. موحەممەد پێی وت: وەك ئەوەی چەقۆ لەناو کەلانداو گوریس لەناو بیردا ون دەبێت؟ وتی بەڵێ. موحەممەد پێی وت: ئایا تۆ دەزانی زینا چییە؟ وتی: بەڵێ، ئەو کارەم بە

فَقَالَ إِنَّ امْرَأَتِي وَلَدَتْ غُلَامًا أَسْوَدَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَمَا أَلْوَانُهَا قَالَ حُمْرٌ قَالَ هَلْ فِيهَا مِنْ أَوْرَقَ قَالَ إِنَّ فِيهَا لَوُرْقًا قَالَ فَأَنَّى أَتَاهَا ذَلِكَ قَالَ عَسَى أَنْ يَكُونَ نَزَعَهُ عِرْقٌ قَالَ وَهَذَا عَسَى أَنْ يَكُونَ نَزَعَهُ عِرْقٌ. صحيح مسلم. كتاب اللعان، حديث1500 صحيح البخاري، كتاب الطلاق. باب: إذا عرض بنفي الولد. حديث4999

حەرامی کردووە کە پیاو بە حەلاڵی لەگەڵ ژنەکەی خۆیدا دەیکات. موحەممەد پێی وت: جا تۆ بەم قسانەت دەتەوێ چی بڵێیت؟ وتی: دەمەوێ پاکم بکەیتەوە. موحەممەدیش فەرمانی دەرکردو بەردبارانیان کرد. دوو صەحابە قسەیان دەکرد، موحەممەد گوێی لێ بوو یەکیان بە ئەوی دیکەی دەوت: (بڕوانە ئەوە کە خوا بۆی شاردبۆوە کەچی وازی لەخۆی نەهێنا تا وەك سەگ بەربارانیان کرد.) موحەممەد لێیان بێدەنگ بوو. پاش ماوەیەك بەلای تەرسی کەرێکدا تێپەڕین، موحەممەد پێی تێهەڵزنا ، ئینجا داوای لەو دوو صەحابەیە کرد کە دەبێت لەو تەرسە بخۆن.[495]

---

495 (جَاءَ الْأَسْلَمِيُّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ أَنَّهُ أَصَابَ امْرَأَةً حَرَامًا أَرْبَعَ مَرَّاتٍ كُلُّ ذَلِكَ يُعْرِضُ عَنْهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَقْبَلَ فِي الْخَامِسَةِ فَقَالَ أَنِكْتَهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ حَتَّى غَابَ ذَلِكَ مِنْكَ فِي ذَلِكَ مِنْهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ كَمَا يَغِيبُ الْمِرْوَدُ فِي الْمُكْحُلَةِ وَالرِّشَاءُ فِي الْبِئْرِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَهَلْ تَدْرِي مَا الزِّنَا قَالَ نَعَمْ أَتَيْتُ مِنْهَا حَرَامًا مَا يَأْتِي الرَّجُلُ مِنْ امْرَأَتِهِ حَلَالًا قَالَ فَمَا تُرِيدُ بِهَذَا الْقَوْلِ قَالَ أُرِيدُ أَنْ تُطَهِّرَنِي فَأَمَرَ بِهِ فَرُجِمَ فَسَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِهِ يَقُولُ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ انْظُرْ إِلَى هَذَا الَّذِي سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَلَمْ تَدَعْهُ نَفْسُهُ حَتَّى رُجِمَ رَجْمَ الْكَلْبِ فَسَكَتَ عَنْهُمَا ثُمَّ سَارَ سَاعَةً حَتَّى مَرَّ بِجِيفَةِ حِمَارٍ شَائِلٍ بِرِجْلِهِ فَقَالَ أَيْنَ فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَقَالَا نَحْنُ ذَانِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ انْزِلَا فَكُلَا مِنْ جِيفَةِ هَذَا الْحِمَارِ فَقَالَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ مَنْ يَأْكُلُ مِنْ هَذَا

چوارهەم: پیاوێك هاتە لای موحەممەدو وتی: ژنێکم هەیە یەکێکە لە خۆشەویستترین کەس لەلام، کەچی دەست لەکەس ناگێڕێتەوە. (واتە سێکس لەگەڵ هەموو کەس دەکات) موحەممەد پێی دەڵێت: تەڵاقی بدە. پیاوەکە دەڵێت: ناتوانم ئارامیی دووری ئەو بگرم. موحەممەدیش پێی دەڵێت دە بڕۆ چێژی لێوەربگرەو تێریکە.[496]

پێنجەم: موسڵمانێك چووەتە لای موحەممەدو دانی بەوەداناوە کەزینای کردووە. موحەممەدیش رووی لێوەرگێڕاو وەڵامی نەداوەتەوە. موسڵمانەکە تاچوار جار پێی وتووەتەوە، موحەممەدیش پێی وتووە ئەوە تۆ دەماری شێتیت تێدایە؟ ئەویش دەڵێ: نەخێر. موحەممەد پێی دەڵێت: لەوەوپێش ژنت هێناوە؟ دەڵێ: بەڵێ. موحەممەدیش فەرمانی بەردبارنکردنی دەدات. موسڵمانانیش

قَالَ فَمَا نِلْتُمَا مِنْ عِرْضِ أَخِيكُمَا آنِفًا أَشَدُّ مِنْ أَكْلٍ مِنْهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهُ الْآنَ لَفِي أَنْهَارِ الْجَنَّةِ يَنْقَمِسُ فِيهَا) سنن ابي داود. كتاب الحدود، باب، رجم ماعز بن مالك. حديث4428.

496 (جَاءَ رَجُل إِلَى رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : إِنَّ عِنْدِي اِمْرَأَة مِنْ أَحَبّ النَّاس إِلَيَّ وَهِيَ لَا تَمْنَع يَد لَامِس قَالَ : " طَلِّقْهَا " قَالَ : لَا صَبْر لِي عَنْهَا قَالَ" اِسْتَمْتِعْ بِهَا.) تفسير ابن كثير، النور 3

بردویانەو بەردبارانیان کردووە. کاتێك ئازار زۆری بۆ موسڵمانەکە هێناوەو لەوەدا بووە هەموو گۆشتەکەی بەبەرد بدڕێ، لەدەستی بەردبارانکەران رایکردوە، ئەوانیش شوێنی کەوتن‌و گرتویانەتەوەو بەردبارانیان کردووە تا مردووە.[497]

شەشهەم: ماعز بن مالك چووەتە لای موحەممەدو پێی وتووە پاکم کەرەوە (واتە زینام کردووەو بەردبارانم بکە) سەرەتا موحەممەد پێی وتووە: ئاگات لەخۆت بێت، بڕۆ تەوبەو ئەستەغفیرەڵڵا بکە. ئەویش رۆشتووەو ماوەیەکی زۆری پێچووە، گەڕاوەتەوەو بەموحەممەدی گوتووە: ئەی پەیامبەری خوا پاکمکەرەوە. بەم شێوەیە چوار جار دێتە لای موحەممەدو داوای پاکبوونەوەی لێدەکات. لەچوارهەم جاردا موحەممەد پێی دەڵێت لەچی پاکت بکەمەوە؟ ئەویش دەڵێت لەزینا! موحەممەد پرسیار لەدانیشتوان دەکات: ئایا ئەمە شێت

---

497 صحيح البخاري، كتاب المحاربين من أهل الكفر والردة. باب، الرجم بالمصلى. حديث6434. صحيح مسلم، كتاب الحدود. باب، من اعترف على نفسه حديث1691

نییه؟ ئەوەی لەویٚ دەبێت دەڵێن: نەخێر. موحەممەد پرسیاری کردووە: ئەی مەشروبی نەخواردووەتەوە؟ هەر لەوێدا یەکێك هەڵساوەو بۆنی دەمی کردووەو بە موحەممەدی وتووە: نەخێر سەرخۆشیش نییە. ئینجا پرسیاری لە صەحابەکە کردووە: تۆ زینات کردووە؟ ئەویش دەڵێت: بەڵێ. موحەممەدیش فرمان دەداو بەردبارانی دەکەن.[498] دواتر ئەو ژنە موسڵمانەش بەردباران دەکەن کە زیناکەی لەگەڵ صەحابەکەدا کردووە.[499]

ئەمانەی باسمان کردن چەند سەرگوزشتەیەکن کەباس لەیاسای سزای زینا دەکەن, کە لەناویاندا چەندین زینای صەحابەو ئیمانداره‌کانی سەردەمی موحەممەد دەخوێنینەوە. لە کتێبەکەی مالکدا (الموطأ) لە سیو یەك سەرگوزشتەدا باسی چەندین زینای صەحابەو موسڵمانانی کردووە.[500] بەدەر لەوەی هەر یەك لەم ڕووداوانە چیرۆکی تایبەت بە خۆی هەبووە، بەڵام ئەنجام

---

498 صحیح مسلم: كتاب الحدود. باب، من اعترف على نفسه بالزنى. حدیث1695

499 هەمان سەرچاوەی پێشوو.

500 بڕوانە الموطأ. كتاب الحدود، باب مَا جَاءَ فِي الرَّجْمِ.

هەر ئەوەیە کە ئیسلامو هەڕەشە توندو جەرگبڕەکانی، وەك سوتاندن لە دۆزەخی ئەو دونیاو بەردبارانکردن تا مردنی ئەم دونیا، نەیتوانیوە چارەسەری گەندەڵی سێکس بکات. زانایانی ئیسلام، بەشێوەیەکی نالۆژیکی، دوور لە خوێندنەوەی کاریگەرە سروشتییەکان، ئافرەتیان بە تاوانباری یەکەمو سەرەکی داناوە. دوور لە شیکردنەوەی زانستی پێیانوایە، لە کردەی زیناکردندا، ژن لە پیاو لەپێشترو بەهێزترە.[501]

زانستی ئەمڕۆ چارەسەری زۆرێك لەو یاسایانە دەکات کە موحەممەد لە ئایینەکەیدا دایناوە. لە تاقیگەی پزیشکیداو لە ماوەی پێنج خولەکدا ئەو راستییانە دەردەکەون کە لە ئسلامدا بە سوێندخواردنو چوار شاهیدە تەواو دەبێت. نەبوونی زانست لە ئایینی ئیسلامدا وای لە خەلیفە عوسمان کرد، بەبێ هیچ بەلگەیەك، فەرمانی بەردبارانکردنی ژنێك بدات تەنها لەبەر ئەوەی لە

501 (فعل المرأة في الزنا أقوى، وحيلتها فيه أسبق. لأنها تحتوي على إثم الفعل وإثم المواطأة). هبة الله بن السلامة, الناسخ والمنسوخ. ص104-105

شەش مانگیدا منداڵێکی بووە. دواتر پەشیمان بووەتەوەو ناردویەتی بەشوێنیدا تا بەردباران نەکرێت، بەڵام کار لەکار ترازابوو، چونکە بە بەرد ژنەکەیان کوشتبوو.[502]

ژنەکانی موحەممەدیش بەشداربوون لە یاساکانی سەبارەت بە زینا. هەڕەشەو گوڕەشەی توندیش لەوان کراوە.

یَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ.[503]

ئەی ژنانی پەیامبەر، هەرکام لە ئێوە بە کاری زینا هەڵسێت ئەشکەنجەکەی بە دوو ئەوەندە بۆ زیاد دەکرێت.

جێی پرسیارە کە بۆچی ئایەتێکی لەم چەشنە لە قورئاندا هەیە! وەك مێژووی ئیسلامو موسڵمانان باسی دەکەن، ژنانی موحەممەد لە پاکترین ژنانی سەر رووی

502 (أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ أُتِيَ بِامْرَأَةٍ قَدْ وَلَدَتْ فِي سِتَّةِ أَشْهُرٍ، فَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُرْجَمَ، فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ : لَيْسَ ذَلِكَ عَلَيْهَا.و.و.فَلاَ رَجْمَ عَلَيْهَا. فَبَعَثَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فِي أَثَرِهَا، فَوَجَدَهَا قَدْ رُجِمَتْ). موطأ، كتاب الحدود، باب مَا جَاءَ فِي الرَّجْمِ. حديث2406

503 الاحزاب 30

زەوی بوون. لە هەڵە بێگەرد بوونو بە دیدی ئەوان شیاوی ئەوە نەبوون تاوانێکی گەورەی وەك زینا ئەنجام بدەن. ئەو باوەڕەی موسڵمانان شانازی پێوە دەکەن، پێمان دەڵێت: ئایەتێك ژنانی موحەممەدو ژنای خەڵکانی ئاسایی، لەکاری زینادا، وەك یەك تەماشا بکات، پێویست نەبوو لە قورئاندا هەبێت. جگە لەمەش ئێستا یاسای ئەم ئایەتە ڕاوەستاوەو بە مردنی ژنەکانی موحەممەد سوودی نەماوە.[504]

بەشی دووهەم

ڕووداوی بوختان

---

504 لێرەوە دەردەکەوێت کە ئایەتەکە کاریگەرە یاساییەکەی تا ئەبەد حوکمی نەکرد. ئەمەش لەگەڵ ئەو بیرۆکەیەی قورئانو ئیسلامدا ناگونجێت کە دەڵێن: یاساکانی ئیسلام لە ئەزەلەوە نوسراونو تا ئەبەدیش درێژە دەکێشن. ئەو پرسیارەی لێرەدا سەرهەڵدەدات ئەوەیە: ئایا، لە خۆڕا، ئایەتێکی لەم چەشنە دێتە قورئانەوە؟ وەڵام ئەوەیە کە ژنانی موحەممەدیش لە کردەی زینا بەدەر نەبوون. بۆ سەلماندنی ئەم بۆچوونەشمان باسی ڕووداوێکی گەورەی یەکێك لە ژنەکانی موحەممەد دەکەین

ڕووداوێك كە لە مێژووی ئیسلامدا بە(بوختان، الافك) ناسراوە، یەكێكە لە چیرۆكە سەرسوڕهێنەرەكانی ژیانی جنسی عائیشە. ئەم ڕووداوە، لەكاتی خۆیدا، كێشەیەكی گەورەی بۆ (موحەممەد) وەك پەیامبەرێك دروست كردو سەرهەڵدانو كۆتاییهاتنی زیاتر لەمانگێكی خایاند. كورتەی ڕووداوەكەش ئەوەیە كە عائیشە لە غەزایەكدا بەتەنیا جێدەمێنێت. كاتێك دەبینرێتەوە لەگەڵ كەسێكدایە بە ناوی (صَفْوَان بْن الْمُعَطِّل السُّلَمِيّ)و لەچۆڵەوانیەوە دەگەڕێنەوە. سیناریۆیەك بۆ پێكەوەبوونی ئەم دووانە دارِێژراو قسەو باسی زیناكردنیان لە شاری مەدینەو دەوروبەری بڵاوبووەوە. بەبێ شەرمی ئەوەی كە باسی یەكێك لە ژنەكانی پەیامبەرێك دەكەن، موسڵمانان بە ئاشكرا قسەوباسی زینای عائیشەو صەفوانیان دەكرد. بەشێوەیەك گەورە كرابوو كەچەندین ئایەتی لەناو قورئاندا بۆ تەرخان كراو بەم شێوەیەش تا ئیسلام مابێت لەبیرناچێتەوە.

ئەم ڕووداوە لەسەرچاوەی ڕەسەنی ئیسلامەوە (بوخاری) وەردەگرین كەخودی عائیشە حیكایەتخوانەكەیەتی:

عائیشه دەڵێت (بەکورتی): ئەگەر پەیامبەری خوا بەنیازی سەفەر بڕۆیشتایەته دەرەوەی شار، دەو (تیروپشك)ی بۆ ژنەکانی دەکردو یەکێکیانی لەگەڵ خۆی دەبرد. لەیەکێك لەغەزاکاندا دەوی کردوو من دەرچووموو لەگەڵی چووم. ئەمەش پاش هاتنی فەرمانی حیجاب بوو. لەکەژاوەیەکدا بووم, پاش ئەوەی پەیامبەری خوا لە غەزاکەی بووەوە، باروبارگەمان پێچایەوەو رووومان لە مەدینه کرد. شەومان بەسەرهاتو لە رێگە لاماندا. کاتێك فەرمان درا بکەوینه رێ، به نیازی دەستبەئاوگەیاندن لە لەشکرەکە دوور کەوتمەوە. کە تەواو بوومو گەڕامەوە، دەستم برد بۆ سنگم، زانیم کە ملوانکەکەم پچڕاوەو لێم کەوتووە. گەڕامەوەو بەشوێن ملوانکەکەمدا گەڕاموو کاتێکی زۆری پێ بەسەربردم. (عائیشه هەر وەك ژنێکی دی بە پیادە یان بە سواری نەبوو، بەڵکو لەسەر حوشترێکی گەورە کەژاوەیەکیان بۆ دروست کردبوو، وەك خۆی دەڵێت:) کەژاوەکە لە حوشترەکە بارکرابوو، کەوتبوونەرێ، وایان زانیبوو منی تێدام. لەو زەمانەدا ژنان کێشیان سووك بوو، لاواز بوونو گۆشتن نەبوون، منیش

منداڵو بچووك بووم. كاتێك كەژاوەكەم دەخەنە سەر حوشترەكە، وایانزانیبوو منی تێدام. كە ملوانكەكەم دۆزییەوەو گەڕامەوە، بینیم شوێنەكە چۆڵ بووە. هاوارم كرد، كەس وەڵامی نەدامەوە. كەمێك بەرەو پێش چووم‌و دواتر گەڕامەوە شوێنی خۆم، وامزانی لەو شوێنەدا بمێنمەوە باشترە، بەو هیوایەی بگەڕێنەوەو هەر لەوێدا بمدۆزنەوە. ئیتر لەوێدا دانیشتم‌و خەوم لێكەوت.

صەفوانی كوڕی موعەتتەڵی سەلەمی (خزمەتكاری موحەممەد لە ماڵی عائیشەدا) ئەویش لە لەشكرەكە بەجێمابوو، تارماییی كەسێكی خەوتووی بینی، هات بۆ لام‌و منی ناسییەوەو وتی (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ). سواری حوشترەكەی كردم, یەك وشە قسەم لەگەڵ نەكرد, بەرەو مەدینە كەوتینە ڕێ، تا لە نیوەڕۆیەكدا گەیشتینەوە بە لەشكرەكەو دواتر گەیشتینە مەدینە, ئیتر بوختانی زینایان بۆ كردین. ئەو كەسەی كە دەستپێشخەری بوختانەكە بوو (عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيّ ابْنُ سَلُولَ) بوو.[505] نەخۆش كەوتم. خەڵكانیش قسەی

505 لەگەڵ چەند كەسانێكی دیكەدا: پیاوێك لە بني عوف, مالك بن أبي قَوْقَل، سُوَيْد، دَاعس.

بوختانچیەکانیان دەکرد. نەخۆشیەکەم درێژەی کێشاو لە ئازاردا بووم. هیچ شتێکم لەو سۆزەی پەیامبەری خوا نەدەدی کە پێشتر لە کاتی نەخۆشیدا لێم بینیبوو. کە دەهات تەنها دەیگوت (کچەکەتان چۆنە؟).

من بوختانەکەم نەبیستبوو, رۆژێکیان بە هۆی چوونەدەرەوەم بۆ دەستبەئاوگەیاندن بیستم. بەم هۆیەوە نەخۆشییەکەم زیادی کرد. رۆژێك پەیامبەری خوا هاتەوەو پرسی: (کچەکەتان چۆنە؟) داوام لێکرد مۆڵەتم بدا بچم سەردانی باوكو دایکم بکەم، بەڵکو لەویێ هەموو هەواڵەکە بزانم. ئەویش مۆڵەتی دامو چوومە لای باوكو دایکم. دایکم هەموو شتێکی بۆ گێڕامەوە. منیش ئەو شەوە لەوێ مامەوە، چاوانم لە فرمێسكدا وشکیان نەدەکرد تا رۆژ بووەوە.

پەیامبەری خوا، عەلی کوڕی ئەبی تالّبو ئوسامەی کوڕی زەیدی بانگ کرد، دەربارەی جیابوونەوەی لە من، راوبۆچوونی لێوەرگرتن. ئوسامە بە پەیامبەری خوای وت: عائیشە کەسوکاری خۆتەو من تەنها شتی باشم لێبیستووە. بەڵام

عەلی پێیوتووە: ئەوەندە خۆت نارەحەت مەکە، تەلاّقی بدە، ژنی وەك ئەو زۆرە! پرسیارێکیش لە کەنیزەکەکەی بکە بزانە چی دەلّێت. کە پرسیاریان لە کەنیزەکەکە کرد، وتی جگە لە باشە شتم لێنەدیوە. ئیتر پەیامبەری خوا دەچێ بۆ مزگەوتو لە دوای نوێژ خوتبەیەك دەداو لەخوتبەکەیدا دەلّێت: کێ لەدەست پیاوێك رزگارم دەکات کەلەناو کەسوکارەکەمدا دوچاری ئازاری کردووم؟! (مەبەستی لە عەبدوللاّی کوڕی ئوبەی کوڕی سەلول بوو, چونکە ئەو وتبووی عائیشەو صەفوان زینایان کردووە). سوێند بەخوا شتی چاك نەبێت لەکەسوکاری خۆمم نەبیستووە، باسی پیاوێکیش دەکەن (مەبەستی لە صەفوانە) جگە لەشتی چاك هیچم لێنەبیستووەو لەگەلّ مندا نەبێت نەچووەتە مالّمەوە. هەر لەوێدا سەعدی کوڕی مەعاز سەرەك هۆزی (ئەوس) لەناو نوێژکەراندا هەلّدەستێو دەلّێ: رێگەم بدە، ئەگەر ئەو پیاوە لە هۆزی (ئەوس) بێت، بدەم لە گەردنیو بیکوژم، بەلاّم ئەگەر لە هۆزی (خەزرەج) بێت، خۆت فەرمان بدە با جێبەجێی بکەین. سەعدی کوڕی عوبادە کەگەورەی خەزرەجییەکان بوو، لەو

کاتەدا هەڵساو لە سەعدی کوڕی مەعاز تووڕەبوو، پێی وت: درۆت کرد، سوێند بە خوا نایکوژیو ناشتوانی بیکوژی. هەر لەوێدا (أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ) هەڵساو ڕووی کردە گەورەی خەزرەجییەکانو پێیوت: بەخودا درۆت کرد، سوێند بە خوا دەیکوژینو تۆش منافقیت بۆیە وا بەرگری لەمنافق دەکەیت. بەم شێوەیە هەردوو هۆزی ئەوسو خەزرەج بوو بەشەڕە قسەیانو هیچی وای نەمابوو پێکداهەڵپژێن، پەیامبەری خوا هێوری کردنەوەو بێدەنگی کردن.

منیش ئەو ڕۆژانە هەر دەگریام. پەیامبەری خوا کە تائەوکاتە لەم بارەیەوە وەحی بۆ نەهاتبوو (زیاتر لە مانگێکی خایاند) هاتەوە بۆ ماڵەوەو پێی وتم: ئەگەر بێتاوانیت ئەوا خوا فریات دەکەوێت ئەگەر گوناهت کردووە پەشیمان بەرەوە چونکە خوا پەشیمانی لەتۆ قبوڵ دەکات. منیش پێم وت: سوێند بەخوا ئەزانم هەمووتان بڕواتان کردووە کە من زینام کردووە، ئەگەر بڵێم بێتاوانم کەستان بڕوام پێناکەن ئەگەر بڵێم ئەم گوناهەم کردووە ئەوا خوا دەزانێ نەمکردووە، ئێوەش بڕوا دەکەن کە کردوومە، تەنها ئارام بگرم باشە، بەڵکو خوا فریام

کەوێت. ئیتر منیش لەجێگەی نەخۆشییەکەم هەڵسامەوە، تکاکاربووم خوا پاکێتیم دەرخات، بەڵام سوێند بەخوا نەمدەزانی خوا لەسەر من وەحی دادەبەزێنێت. من زۆر لەوە کەمترم خوا دەربارەی من شتێك بلێت. هیواخوازبووم کە پەیامبەری خوا لەو بارەیەوە بەخەوبینینێك پاکیزەیی منی بۆ دەرکەوێت..و.و. شتێکی چاوەڕواننەکراو بوو پەیامبەری خوا بەپێکەنینەوە پێی وتم: ئەی عائیشە، سوپاسی خوا بکە ئەوە خوا پاکێتی تۆی دەرخست.[506]

پاکیزەیی عائیشەش بەم چەند ئایەتە باس کراوە:

(إِنَّ الَّذِينَ جَاؤُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُم مَّا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ لَوْلَا

---

506 بۆ تەواوی ڕووداوەکە بڕوانە صحيح البخاري، كتاب الشهادات، باب تعديل النساء بعضهن بعضا. حديث2518 صحيح المسلم. كتاب التوبة، باب في حديث الإفك وقبول توبة القاذف. حديث2770 لەسەر هێڵی ئینتەرنێتنیش بڕوانە ئەم ماڵپەڕە بە سەرگوزشتەی بوخاری ژمارە (2467) http://hadith.al-islam.com/Display/Display.asp?Doc=0&Rec=4187

جَاؤُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاء فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاء فَأُوْلَئِكَ عِندَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمٌ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَا أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَن تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ). [507]

(ئەوانەی بوختانەکەیان هەڵبەستبوو گروپێك بوون لەخۆتان. وانەزانن بۆ ئێوە خراپ بوو، بەڵکو مایەی خێرە بۆتان. تاوانی هەر یەك لەوانە لەگەردنی خۆیانە. ئەو کەسەش کەبوختانەکەی گەورە کرد سزایەکی سەختی دەگاتێ. دەبوایە پیاوانو ژنانی ئیماندار، بەگوێبیستی دەنگوباسەکە، بەچاکی لێکیان بدایەتەوەو بیانوتایە ئەمە بوختانێکی ئاشکرایە, دەبوو چوار شاهیدیان بهێنایە، ئەگەر چوار شاهیدیان نەهێنا، ئەوە لەلای خوا درۆزنن. ئەگەر فەزڵو بەزەیی خوا لەم دونیاو

507 النور 11 وما بعدها

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ئەو دونیا نەبوایە دوچاری سزایەکی گەورە دەبوون. دەماودەم شت دەلێنەوەو باسی شتێك دەکەن کەئاگاتان لێی نییە، وادەزانن هەروا شتێکی سادەو ئاسانە، لەکاتێکدا لای خوا زۆر گەورەیە. کاتێك گوێتان لە دەنگۆکە بوو، دەبوو بتانوتایە ئێمە قسەی وا ناکەین، ئەمە بوختانێکی گەورەیە. خوا تەمبێتان دەکات، ئەگەر باوەڕدارن هەرگیز بوختانی لەو شێوەیە دووبارە نەکەنەوە.و.)

موحەممەد, بەهێنانی ئەم چەند ئایەتە، عائیشە لە کێشەو بەردبارانکردنی ئایینەکەی رزگار دەکات. قسەو باسیش لەناو خەڵکیدا نامێنیٚو چیتر کەس باسی ناکات. هەر ئەمەش وای لە موسڵمانان کرد شەوێك ناو بنێن بە شەوی بەرات، تا هەموو ساڵێك لە یادەوەری ئەو رووداوە تاڵەیاندا شیرینی بەسەر منداڵەکاندا ببەخشنەوە، بەو هیوایەی لەم رێگەیەوە پاکیزەیی عائیشە بۆ منداڵەکان بسەلمێنن، تا لەگەورەبوونیاندا بەرگری لە یەکێك لە ژنەکانی موحەممەد بکەنو بلێن زینای نەکردووە. منداڵ لەتەمەنی پەروەردەکردندایەو ئاستی هوشیاری کەمە. نازانێ راستو دروست کامەیەو پرسیار دەربارەی ئەو

جۆرە رووداوانە ناکات کە پرسیاری لۆژیکی دروست دەکەن. بۆیە زۆر بەئاسانی دەبنە هەڵگری بیروبۆچوونی قسەکەر.

ئێمەش قەرزداری مێژوونووسانی ئیسلامین کەبەهۆی ئەوانەوە ئەم چیرۆکەمان زانی. چیرۆکێك بەشێوەیەکی دروست باس لەواقعیەتی ژنێك دەکات کە بەهۆی دەستوری رەشۆکیەوە، لەتەمەنی نۆساڵیدا، دەبێتە ژنی کەسێکی تەمەن پەنجاو چوار ساڵ. بەتێپەڕبوونی چەند ساڵێك گەورە دەبێ‌و تێدەگاو هۆشداری ئەوەی لا دروست دەبێت کە خاوەنی کەسایەتی‌و هەست‌و غەریزەی سێکسیە. پێشوەخت هیچ کەسێك، تەنانەت باوك‌و دایکیشی، رێزیان لەم حەزو ئارەزووانەی نەگرتووە، بەڵکو دوچاری چارەنوسێکیان کردووە کەلەتەمەنی هەژدە ساڵییەوە مێردەکەی بمرێ‌و تا مردنی بە بێوەژنی بمێنێتەوە. لە هەموو مافە سەرەتایی‌و ئارەزووەکانیشی بێبەش بێت. هەر ئەم راستیانەشە وای لە عائیشە کردووە لەناو رووداوێکی لەم شێوەیەدا بژی‌و بەچیرۆکێکیش بەرگری لە خۆی بکات کە زیاتر لە پاساوهێنانەوە دەچێت نەك نکوڵی لێکردن.

گەر کەمێك لە عائیشە دوور بکەوینەوەو بێینەوە لای موحەممەد. عائیشە زینای کردبێت یان..نا موحەممەد بە لایەکدا تاوانبار دەردەچێت. ئەگەر زینای نەکردبێت ئەوە کاتێك موحەممەد کە لە مزگەوتەکانەوە باسی پاکیزەیی عائیشەی کردووە, راستی کردوە بەڵام لەگەڵ خودی عائیشەدا تاوانبارە چونکە لەگەڵی باش نەبووەو ماوەی مانگێکیش لێی دوورکەوتووەتەوەو قسەی لەگەڵ نەکردووە, لەکاتێکدا عائیشە نەخۆشیش بووە. لێرەدا دادپەروەری موحەممەد دیار نییەو بۆ یەکێك لە ژنەکانی بە نادادپەروەرو بەدگومان تاوانبار دەکرێت, پێی وتووە (گەر زینات کردووە تەوبە بکە چونکە خوا تەوبە لەتۆ قبوڵ دەکات) عائیشەش زینای نەکردووەو بێتاوانە! ئەی دادپەروەری موحەممەد کوا!؟ خۆ ئەگەر عائیشە زینای کردبێت, ئەوە موحەممەد درۆزنە, چونکە لە مزگەوت باسی لە پاکیزەیی عائیشە کردووەو کردەی زینای داپۆشیوە.

لەکاتی خۆیدا راستیو حەقیقەتی ئەم رووداوە لای صەحابەیەك بەناوی حسان بن ثابت یەکلایی بووەتەوە. دوای قسەوباسی پاکیزەیی عائیشە لەکاری زینا، ئەم

صەحابەیە بڕوای نەکردووەو سووربووەلەسەر ئەوەی عائیشە زینای کردووەو صەفوانیش خیانەتی لەموحەممەد کردووە. بۆیە صەفوان بەرەنگاری حەسسان بووەتەوەو شەڕ لەنێوانیاندا رووی داوەو حەسسان بریندار بووە بۆیە داوای خوێنی کردووە. لەبەر ئەوەی صەفوان خزمەتکاری موحەممەد بووە، کێشەکەیانی بەوە چارەسەر کردووە کە موحەممەد کەنیزەکێکی خۆی بەناوی سیرین ببەخشێت بە حەسسان.[508] ئەم سیرینە خوشکی ئەو مارییەیە کە لەگەڵ مابووردا، هەرسێکیان وەك دیارییەك لەلایەن پادشایەکەوە بۆ موحەممەدی پەیامبەر نێردرابوون.

ئیسلام پاساوی جۆراوجۆر بۆ ئەم جۆرە چیرۆکانەی ژیانی موحەممەد دەهێنێتە ئاراوە. بەناوی بەرژوەندی کۆمەلایەتی، سیاسی، شەرعی، حەلاڵو حەرام، دلڕاگرتنی کەسایەتییەکان، کێشەکانی بە ئایەت چارەسەر کردوون. زۆر بە

508 سيرة ابن هشام ، الجزء الثاني في مسألة الافك، هەروەها ابن الاثير، أسد الغابة في معرفة الصحابة، باب، الصّاد و الألِف ذكر، صفوان بن المعطّل.

ئاسانی دەتوانین لە ڕێی ئەو پاساوانەوە بەنێو ڕەهەندی ژیانی کۆمەڵایەتی موحەممەد ڕۆبچینە خوارەوەو زۆرێك لە نهێنییەکانی ئاشکرا بکەین.

بۆ ئەوەی بۆچوونەکەمان دەربارەی ئەم ڕووداوەی عائیشە جێی خۆی بگرێت، پێویستە کەمێك بەسەر ئەو ئایەتانەدا بچینەوە کە پاکیزەیی عائیشە دەردەخەن. وردببینەوە قورئان چۆن چارەسەری مەسەلەیەکی وەها گرنگی مێژوویی کردووە. سەرەتا بۆ جارێکی دیکە ئایەتەکان دەخوێنینەوە:

(ئەوانەی بوختانەکەیان هەڵبەست دەستەیەك بوون لەخۆتان. وانەزانن کەوا ئەو بوختانە خراپ بوو بۆتان، بەڵکو مایەی خێر بوو. تاوانی هەر یەك لەبوختانکەران لەگەردنی خۆیانە. ئەو کەسەش کەبوختانەکەی گەورە کرد سزایەکی سەختو گەورەی بۆ ئامادەکراوە. دەبوایە هەر دوای بوختانەکە ئیماندارانی پیاوانو ژنان گومانیان لەپاکیو چاکی خۆیان نەبوایەو بیانوتایە ئەمە بوختانێکی ئاشکرایە. دەبوو بوختانچییەکان چوار شاهیدیان بهێنایە بۆ سەلماندنی قسەکانیان، ئەگەر چوار شاهیدیان نەهێنا ئەوە ئیتر لەلای خوا لەدرۆزنەکانن.

ئەگەر فەزڵی خوا لەم دونیاو ئەو دونیا نەبوایە دوچاری سزایەکی گەورە دەبوون. ئەوە بۆچی دەماودەم شت دەڵێنەوەو باسی شتێك دەکەن کەئاگاتان لێی نییە؟ ئایا وادەزانن ئەو بوختانە هەرئاوا شتێکی سادەو ئاسانە، لەکاتێکدا ئەوە لای خوا زۆر گەورەیە؟ دەبوو کاتێك گوێتان لەبوختانێکی وەها بوو، بتانوتایە ئێمە قسەی وا ناکەین، ئەمە بوختانێکی گەورەیە. خوا ئامۆژگاریتان دەکات ئەگەر باوەڕدارن هەرگیزاو هەرگیز شتی وەها دووبارە نەکەنەوە..و..و.)

جگە لە هەردوو کتێبە مێژوویيە بەناوبانگەکەی دونیای ئیسلام (اسباب النزول)ی جەلالەینو واحدی، ڕاڤەکارە گەورەکانی مێژووی ئیسلامیش، وەك: ابن كثير[509] و القرطبي[510] و الطبري[511] لە کاتی ڕاڤەکردنی ئەم ئایەتانەدا بەراشکاوانە باس لە ڕووداوی زیناکە دەکەنو هۆکاری دەرکەوتنی ئایەتەکان

509هذه العشر آيات كلها نزلت في شأن عائشة, تفسير ابن كثير, النور 11

510 سبب نزولها ما رواه الأئمة من حديث الإفك الطويل في قصة عائشة. تفسير القرطبي: النور11-22

511 الَّذِينَ جاءُوا بـــالإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ الذين قالوا لعائشة الإفك والبهتان. تفسير الطبري, النور 11

دەبەستنەوە بە بەسەرهاتەکەی عائیشەوە. لێرەوە نابێت گومانمان لە مەبەستی دەرکەوتنی ئایەتەکان بۆ ئەو ڕووداوە هەبێت.[512]

وەك لە سەرەتاکەیدا دیارە، بێ ئەوەی هیچ زانیارییەکمان لەسەر ڕووداوەکە بداتێ یەکسەر دەڵێ ئەم ڕووداوە بوختانە. سەرەتاو کۆتایی ڕووداوەکە ڕەت کراوەتەوە. هەبوونی بوختانیش واتە هەبوونی تاوانکارێکی بوختانکەر. لێرەوە دەگەینە ئەو ئامانجەی کە موحەممەد مەبەستێتی، ئەویش ڕەتکردنەوەی یەکلەبەری ڕووداوەکەیەو تاوانبارکردنی چەند کەسانێکیشە بە دروستکردنی بوختانەکە. دوابەدوای ئەوەش، بەشێوەیەکی تایبەتی، سزایەکی سەخت بۆ دروستکەرانی بوختانەکە دیاریدەکات، بە شێوەیەکی گشتیش موسڵمانان تاوانبار دەکاتو لە ڕێی قورئانەوە داوای هەڵوێستیان لێدەکات. بە موسڵمانان دەڵێت: (بەبێ ئەوەی ئاگاداری ڕووداوەکە بن، دەماودەم بوختانەکەتان گێڕاوەتەوە. دەبوو ڕووداوەکەتان بە ڕاست نەزانیبایە، بۆیە پێویستە سزا بدرێن، چونکە بوختانێکی

---

512 خوێنەر دەتوانێت بڕوانێتە تەفسیرەکان، بۆ هەر یەکەیان لە سورەتی النور ئایەتی 11 بە دواوە.

لەو شێوەیە بەلای خواوە تا بلێی گەورەیە.) بەم جۆرە موحەممەد سەرنجی موسڵمانان بۆلای کێشەی خۆیان رادەکێشێت نەك کێشەی زینای ژنەکەی خۆی! بەڵام لەبەر ئەوەی لەو دەمەدا نەیتوانیوە سزای گشت خەڵکی بدات، باسی بەزەیی خوایان بۆ دەکاو پێیان دەڵێت: (ئەگەر رەحمی خوا نەبوایە ئەوا دووچاری سزایەکی زۆر توند دەبوون.) لەبەر ئەوەی بوختانچییە سەرەکییەکان چەند دانەیەکن‌و دیارن، دەڵێ: (لەم سزایە رزگاریان نابێت). جا لەبەر ئەوەی سەرەکیترین کەسیش لە بوختانچییەکان عەبدوڵڵایەو ئەم ناوبراوە ئەندامی هۆزێکی گەورەی ناو مەدینەیەو پشتی دەگرن، ناتوانێت سزای بدات. بۆیە پاڵپشت بە قورئان، داوا لە بوختانچییەکان دەکات چوار شاهید ئامادە بکەن تا قسەکانیان بسەلمێنن. خۆ ئەگەر چوار شاهید ئامادە نەکەن ئەوە وەك درۆزن تەماشا دەکرێن. ئەگەر جارێکی تر بوختانێکی لەو شێوەیە دووبارە ببێتەوە خوا لێیان نابورێت‌و کارەساتێکی گەورەیان بەسەر دەهێنێت).

حوکمەکانی ئەم ئایەتە تا بڵێی زۆرن. پوختەی چیرۆکەکەش پێمان دەڵێت عائیشە زینای کردووە. ئەو پاساوانەی عائیشە بۆ نەکردنی زینا هێناونی، لاوازن. بۆ روونکردنەوەو بە ئەنجام گەیشتنی ئەم راستیانە پێویستە چەند لایەنێك روون بکەینەوە کە پەیوەندییان بە کات‌و شوێنەوە هەیە:

سەردەمی رووداوەکە هەزارو چوار سەد ساڵ زیاترەو کاتەکەی شەوە، تاریکە، لەباسکردنی رووداوەکەدا ئەوە روون نەکراوەتەوە مانگەشەو بووە یان..نا تا بتوانین بەشێوەیەکی زانستی بەرچاورروونی شەوەکە دیاری بکەین. کاتەکەی پشوودانی ئیماندارەکانی ئیسلامە، لەئەنجامی شەڕو داگیرکردنو قەتلوعامکردنی هۆزێك توشی هیلاکیو برسێتی هاتوون. لەشوێنێکدا لایانداوەو بۆ ماوەیەکی کەم پشوو دەدەنو بەرەو شاری مەدینە بەرێدەکەونەوە.

شوێنەکەش بیابانە. دوور لە ئاوەدانییە. وەك هەموو ناوچەکانی دیکە شوێنی دەستبەئاوگەیاندنی تێدا نییە. کاروانو جەنگاوەرانی سوپای ئیسلام بڵاوەیان کردووە. هەر کۆمەڵەو لە شوێنێکدا خەریکی دابینکردنی خواردنو

جیبەجێکردنی پێداویستییەکانیان. دوای خواردنو پشوودان خۆیان کۆدەکەنەوەو بەرێدەکەون.

دوو کەس لە سوپاکە جێدەمێننو شانۆنامەیەك بۆ مێژووی ئیسلام دەنوسنەوە. ئەکتەرەکانی پەردەی یەکەمی ئەم شانۆییە تەنها دوو قارەمانن، یەکێکیان کەسێکی ناوداری مێژووی ئیسلامە، کە ئەویش عائیشەی ژنی موحەممەدە، یەکێکی دیکەش، کە لەمێژووی ئیسلامدا جگە لە دەورێکی کۆمبارس هیچ شتێکی دیکەی لێ نەزانراوە. جگە لەم ڕووداوە کە کردیە یەکێك لە ناودارەکانی مێژوو، شتێکی ئەوتۆی لەسەر نەنوسراوەو سێ سەرگوزشتەی باوەڕپێکراوی ئەم ناوبراوە لەپەڕتووکە ناودارە باوەڕپێکراوەکاندا نییە. شەڕکەرو موجاهیدو کاتب وەحی نەبووە. تەنانەت ماوەیەك پێش شەڕی بەنی موصتەلیق، یان پێش شەڕی خەندەق بووەتە موسڵمان. واتە چەند ساڵێك دوای کۆچو[513] هەرزەکاریش بووە!

513ابن الاثير، أسد الغابة في معرفة الصحابة، باب، الصّاد والألِف ذكر، صفوان بن المعطّل.

بەپێی ئەوەی عائیشە خۆی باسی دەکات صەفوان, کە یەکێك دەبێت لەو گەنجانەی پێش ئەوەی حیجاب بەسەر ژنە ئازادەکانی موسڵمانانندا بسەپێت، عائیشەی دیوە. واتە بەسەرو ملو شانی رووتەوە دیوێتی. هاتووچۆی ماڵیانی کردووە. وەك موحەممەد لەناو رووداوەکەدا باسی دەکات، خزمەتی ماڵەکەی کردووەو پێداویستییەکانی جێبەجێ کردووە.

صەفوان گەنجەو[514] عائیشەش کیژۆڵەیەکی کەم تەمەن. صەفوان هەژارە، بۆیە خزمەتکارە. عائیشەش لە صەفوان بچوکترە, تەمەنی لەنێوان دوانزە تا چواردە ساڵاندایە. ژنی پادشایەکی روولەدەرە, مێردەکەی پێشەوایەکە بەلایەنی کەمەوە تەمەنی لە پەنجاو حەوت ساڵ تێپەڕی کردووە. جگە لە ناسینو هاتوچۆکردنی لەگەڵ صەفواندا، پەیوەندییەکی کۆمەڵایەتیو خزمایەتی لە نێوانیاندا نییە. لەبەر ئەوەی صەفوان، لە رووی داراییەوە هەژارە، کەنیزەکی نەبووەو خزمەتکاریشی

---

514 دەڵێن لە ئەنجامی بریندارببوونی لە ساڵی پەنجاو هەشتی کۆچیدا مردووە، کەواتە لەکاتی چیرۆکەکەدا هەرزەکار بووە. بڕوانە: ابن الاثير، أسد الغابة في معرفة الصحابة، باب، الصّاد والألِف ذكر، صفوان بن المعطّل.

نەبووە، بەڵکو خۆی خزمەتکار بووە. گەنجێکی لەم شێوەیە، لە ناو کۆمەڵگایەکی گەرمنشینی پڕ لە سێکسو پڕ لە دەستکەوتی کەنیزەك، بێ سێکس ئاوێتە نابن.

عائیشە ژنی کەسێکی پیرە. مێردەکەی، بە لایەنی کەمەوە لە یانزە شەودا یەك جار دێتە لای‌و جووتبوونی سێکسی لەگەڵ دەکات.[515] ئەویش ئەگەر وای دابنێین لەو هەژدە ژنەی لەبەشی موحەممەدو سێکسدا ژماردمانن کەمتری هێنابێت. کیژۆڵەیەکی گەنج، دوور لە هەموو کێشەیەکی ئابووری‌و کۆمەلایەتی, خزمەتکاری هەبووەو بە فەرمانکردن کاری بۆ جێبەجێ بووە. بەلاّم لە هەموو خۆشییەکانی ژیانی سێکسی دوور خراوەتەوەو حیجابی بەسەردا سەپاوە, بە حوکمی ئیسلام, بۆ گۆڕەکەی‌و ماڵی باوکی نەبێت, نابێت لەماڵەکەی خۆی بچێتە دەرەوە.

515 لەبەشی موحەممەدو سێکسدا بەوردی باسمان لەم چەمکە کردووەو ئاماژەمان بەسەرچاوەکەی داوە.

عائیشە باس لەوە دەکات لەکاتی سەروبەندی رۆشتندا بۆ دەست بەئاوگەیاندن دوور کەوتووەتەوە. ئەمەش پاساوێکی لاوازە. ئایا لە شەوێکی تاریکدا دەهێنێت ئەوەندە دوور بکەوێتەوە؟ ئەی ئەوە چۆن بوو زۆری پێچوو؟ ئایا ماوەی دەستبەئاوگەیاندن زۆرترە یاخود کۆکردنەوەی شتومەکی سوپایەك کە چەندین ولاّخو حوشتری بارهەڵگری تێدا بووە؟

ئەی ئەو هەموو پاکانەیە چییە عائیشە بۆ خۆی دەیکات: (کەژاوەکە لە حوشترەکە بارکرابوو، کەوتبوونەڕێ، وایان زانیبوو منی تێدام. لەو کاتەدا ژنان کێشیان سووك بوو، لاواز بوونو گۆشتن نەبوون، منیش منداڵو بچووك بووم. کاتێك کەژاوەکەم دەخەنە سەر حوشترەکە، وایانزانیبوو منی تێدام. یەك وشە قسەم لەگەڵ صەفوان نەکردووە.) گەر یەکێك بەرگری لەخۆی بکات, بەڵگە دەخاتە روو یاخود پاکانە بۆ خۆی دەکات؟؟.

دواتر باسی بزربوونی ملوانکەیەکمان بۆ دەکات. ئەم پاساوەش لاوازە. مێژوونووسانی ئیسلام باسی هەژاریو نەداری ژنانی موحەممەدی ئیسلامان بۆ

دەکەن بەشێوەیەك کە لەگەڵ موسڵماناندا یەکسان بوونو باری داراییان لە لێواری برسێتیدا بووە. ئەم ملوانکەیە چیی بوو لەم چیرۆکەدا دەردەکەوێت؟ ئەو ڕێکەوتە چی بوو عائیشە ملوانکەکەی ون بکات؟ یاخود ئەو ماوە زۆرە بۆ دۆزینەوەی ملوانکەکە بۆ؟

عائیشە کەژاوەی هەبووە. خزمەتکارەکانی، بەتایبەتی کەنیزەکەکانی خۆی، لەکاتی چاکردنو بارکردنی کەژاوەکەدا ئەوە چۆن بوو نەیانزانی عائیشەی تێدایە یان نا؟ ئەو ڕێکەوتە چۆن لێکبدەینەوە کەژاوەکەی بخرێتە سەر حوشترەکەی بێئەوەی ئاگایان لە عائیشە بێت؟!

ئەوە چۆن بوو صەفوانیش لە کاروانەکە بەجێ مابوو؟ بۆ صەفوان بوو، کە پێشتر هاتووچۆی عائیشەی کردووە، بۆ موسڵمانێکی تر نەبوو؟ ئەو پاساوە نالۆژیکییە چییە کە دەڵێن بۆ کۆکردنەوەی کەلوپەلە بەجێماوەکان مابووەوە؟ بۆ لە ڕووداوەکانی تردا باسی بەجێمانی صەفوان نەکراوە؟ ئەم کەسە نەناسراوە, کە تازە موسڵمان بووە, چی بوو وا کردیانە موجاهیدێکی متمانەپێکراوی

ناوداری مێژووی ئیسلام؟ ئەی ئەوە چۆن بوو موحەممەد عائیشەی لەبیرچوو بوو؟ ئایا سەرکردە، بەشێك لە ژیانی خۆی، هاوسەری خۆی، خۆشەویستترین ژنی خۆی لەبیر دەکات؟

لەراستیدا لەم پێودانگەی خوارەوە دەتوانین بگەینە ئەو بڕیارەی کە عائیشە زینای کردووە یان نا: موحەممەد لەگەڵ عائیشەی ژنیو سوپایەکی گەورە بەرەو شەڕی بەنی موستەلّیق چووە. لەو شەڕەدا ناوچەو هۆزە نەیارەکانی ئیسلام کاولو کۆمەڵکوژ کراون. موحەممەدو موسڵمانان، جگە لەدەستکەوتی ماڵی، چەندین ژنیشیان بەدیل گرتووەو لەنێو خۆیاندا دابەشیان کرووە. موحەممەد لەم جۆرە شەڕو کارو کردەیەدا ئەزموونی هەیە. لە شەڕگەکانی دیکەدا, ژنانی وەك رێحانە لە بەنی قورەیزەو صەفییەی لە خەیبەر, دەستکەوت بووەو هەر ئەو شەوەش لەگەڵیان جووت بووە. لەم شەڕەشدا, کە دەکاتە شەڕی بەنی موستەلّیق, جوانێکی ناودار بەناوی جوەیرییە دەبێتە دیلی سابت ناوێكو دواتر

موحەممەد بە پارە لێی کڕیوەتەوەو کردویەتی بە کەنیزەکی خۆی, دوایی لەگەڵی جووت بووە.

عائیشەش کەسێکی سێکسی بووە. (جارێکیان لەگەڵ حەفصەدا نەخشەی پیلانێك لە موحەممەد دەکێشن کە نۆبە شەوی یەکتریان بگۆڕنەوە بێئەوەی موحەممەد بزانێت, هەر یەکەو شەوێك بچێتە لای. بەرێکەوت یەکەم شەو وابووە کە حەفصە بچێتە لای, لەشەوی درەنگدا عائیشە لەپیلانەکەی پەشیمان دەبێتەوە, هەست بە بێ موحەممەدی دەکات, لەهەراسانیداو بێئاراميدا هەردوو قاچی دەخاتە ناو گژوگیاو دڕكو داڵەوەو دەڵێت: خوایە لەتۆڵەی ئەم هەڵەیەی کە کردمو ئەمشەو لەهاودەمی موحەممەد دابڕام, دووپشکێك یان مارێکم بۆ برەخسێنە با پێمەوە بدات. [516] سێکس هەرەسی بۆ هێنابوو, لەبری ئەوەی ئەو

516 فقالت حفصة: ألا تركبين الليلة بعيري وأركب بعيرك، تنظرين وأنظر؟ فقالت: بلى، فركبت، فجاء النبي صلى الله عليه وسلم إلى جمل عائشة وعليه حفصة، فسلم عليها، ثم سار حتى نزلوا، وافتقدته عائشة، فلما نزلوا جعلت رجليها بين الإذخر وتقول، يا رب سلط علي عقربا أو حية تلدغني، ولا أستطيع أن أقول له شئيا. صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: القرعة بين النساء إذا أراد سفرا.حديث4913

شەوە لە سێکس دابڕابوو, حەزی لە مردن کردبوو.) کەسێکی سێکسی لەم چەشنە ئارام ناگرێت مێردەکەی بەو شێوەیەی لەگەڵ بکات.

دیمەنەکان بەرەو ڕوونبوونو ئاشکراتر دەچن. ڕەنگە لەو شەوەدا موحەممەد لە عائیشە دوور کەوتبێتەوەو لەگەڵ جوەیرییەدا جووتبووبێت. لەکاتی بارپێچانەوەشدا خەمی عائیشەی نەبووەو لە گەڕانەوەشیدا لەبیری کردووە. خودی عائیشە دەڵێ: جوەیرییە ژنێکی ڕوخسار جوان بووەو ڕقم لێی بووەتەوە.[517] نەیویستووە ئەم غەدرە گەورەیەی کە موحەممەد لێی کردووە هەروا بە ئاسانی بەسەریدا تێپەڕ ببێت. لە پەرچەکردارێکدا لەگەڵ صەفواندا ڕێکدەکەونو لەکاتی پشوودانداء لە شوێنی نیشتەجێی سوپاکە دوور دەکەونەوەو لێکدەئالێن. بەم هۆیە ماوەیەکی زۆر ماونەتەوەو کاتێك بەخۆیان زانیوە لە تاریکیدا کاروانەکە بەجێی هێشتوونو بەجێماون.

517 سيرة النبوية. ابن هشام , غزوة بني المصطلق.

قورئان دەڵێت عائیشە پاکەو زینای نەکردووە. تێڕوانینی ئەمەش پەیوەندی بە دوو لایەنەوە هەیە، عەقیدەو لۆژیك. هەر موسڵمانێك باوەڕی پتەوی بە ئیسلام هەبێت، دەبێ باوەڕ بەوە بکات کەبنەمای ڕووداوەکە لە سەر چیرۆکێکی پڕ لە بوختان وەستاوە. لەئاست ڕووداوێکی مێژوویی وەها گەورەدا کەرو کوێرو هیچنەزان بێتو پرسیار نەکاو بەشوێن ڕاستییەکاندا نەگەڕێت. ئەو تاکە پاساوەی کە قورئان بۆ پاکێتی عائیشە لە کاری زینا نیشان دەدات ئەوەیە لە کاتی جووتبوونی عائیشەو صەفواندا چوار کەس، وەك شاهید، ئامادە نەبوون!

فَإِذ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاء فَأُوْلَئِكَ عِندَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ.[518]

ئەگەر چوار شاهیدیان نەهێنا، ئەوە لەلای خوا درۆزنن.

لێرەدا قورئان داوای چوار شاهید دەکات. چوار پیاو، هەر چواریان، لە نزیکەوەو بە چاوی خۆیان، عائیشەو صەفوانیان بەرووتیو بە جووتی ببینیبێت. هەرکات توانرا چوار شاهیدەکە ئامادە بکرێت، ئەو کاتە ڕووداوەکە بە ڕاست

518 النور 13

دادەنرێت، ئەگەر نا، ئەوە راست نییەو بوختان بۆ عائیشە کراوە. ئەوی دیکەش لۆژیکە, پاش وردبوونەوەمان لە چیرۆکەکە, دەرکەوت بەروونی باس لە رووداوەکە دەکاتو پێویستمان بەبەڵگەی زیاتر نییە.

ئامادەبوونی چوار شاهید، نەك لەلای ئێمەو لەم سەردەمەدا، بەڵکو لەسەردەمی موحەممەدیشدا، بۆتە مایەی رەخنەو خودی موحەممەدیان رووبەرووی چەندین پرسیار کردۆتەوە کە نەیتوانیوە وەڵامیان بداتەوە. دەگێڕنەوە صەحابەیەك بەناوی (سعد) بە موحەممەد دەڵێت: ئەی پەیامبەری خوا، سوێندم بەگەورەیی خوا دەزانم ئەم ئایەتە لەخواوەیە، بەڵام سەرم سوڕماوە، ئەگەر من ژنەکەی خۆم ببینم کابرایەك لەنێوان هەردوو ڕانیدا بوو، ئەبێ لێیان تێکنەدەمو نەیانجوڵێنم تا دەچم چوار شاهید ئامادە دەکەم، جا هەتا من چوار شاهیدەکە دەهێنم ئەوان ئیشی خۆیان تەواو دەکەن![519]

---

519 (والله يا رسول الله إني لأعلم أنها حق وأنها من عند الله ولكن قد تعجبت أن لو وجدت لكاع قد تفخذها رجل لم يكن لي أن أهيجه ولا أحركه حتى آتي بأربعة شهداء فوالله إني لا آتي بهم حتى يقضي حاجته).

الواحدي النيسابوري: أسباب النزول، **لەباسکردنی ئایەتی 4ی نوردا**

صەحابەیەکی تر (هلال بن امیة) دەڵێ: من لەوەختی عیشادا چوومەوە بۆ ماڵەوە، بەم گوێیانەی خۆم لێم بیستن‌و بەم چاوانەی خۆم بینیمن پیاوێك لەگەڵ ژنەکەمدایە. موحەممەدیش یاسای چوار شاهیدەکەی بیر دەخاتەوە. هیلالیش نارەحەت دەبێ.[520]

لە سەرگوزشتەیەکی تردا هیلال، پیاوێکی بەسەر ژنەکەی خۆیەوە بینیبوو، چووبووە لای موحەممەدو شکایەتی لێکردبوو، موحەممەدیش پێی دەڵێت: ئەی هیلال یان بەڵگەم بدەرێ کەراست دەکەیت یان دارکاریت دەکەم. ئەویش دەڵێت ئەی پەیامبەری خوا ئەگەر پیاوێك کەسێك بەسەر ژنەکەیەوە ببینێت ئەبێ دوای ئەوە بکەوێت کەچۆن بەڵگە پەیدا بکات؟؟.[521]

---

520 (جاء هلال بن أمية من أرضه عشياً فوجد عند أهله رجلاً فرأى بعينه وسمع بأذنه فلم يهيجه حتى أصبح وغدا على رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله إني جئت أهلي عشياً فوجدت عندها رجلاً فرأيت بعيني وسمعت بأذني فكره رسول الله صلى الله عليه وسلم ما جاء به واشتد عليه.) الواحدي النيسابوري: اسباب النزول. **هەمان سەرچاوە لەباسکردنی ئایەتی 4ی نوردا**

521 صحيح البخاري: كتاب التفسير, باب, ويدرأ عنها العذاب أن تشهد أربع شهادات بالله إنه لمن الكاذبين. 4470

جا ئایا ژنەکەی هیلالی صەحابی زینای کردووە یان..نا؟ بێگومان زینای کردووە، بەڵام موحەممەد ناتوانێت هیچ کارێك لەگەڵ ئەم روداوەدا بکات، چونکە مەسەلەکەی عائیشە دێتەوە گۆڕێو ڕووبەڕووی پرسیارگەلێکی زۆری دەکەنەوە. هێنانی چوار شاهید لەگەڵ لۆژیکی ئەو سەردەمەشدا نەدەهاتەوە. موسڵمانان ناچار بوون، بە رووکەش ملکەچی فەرمانەکانی موحەممەد بن، لەپشت پەردەشەوە خۆیان چارەسەری کێشەکانیان بکەن. بۆ نموونە صەحابەیەك بەناوی عوەیمیری عەجلانی بە صەحابەیەکی تر (عاصم کوڕی عەدیی) دەڵێ: ئەی عاصم پێم بڵێ ئەگەر پیاوێ بێگانەیەکی لەگەڵ ژنەکەی بینی، ئەگەر بیکوژێ ئێوەش دەیکوژنەوە؟ ئەگەر نا، ئەی چی بکات؟ پرسم بۆ بکە. ئەویش پرسیاری لە موحەممەد کردووەو ئەویش رقی لەم جۆرە مەسەلانە بۆتەوە.[522]

522 (أَنَّ عُوَيْمِرًا الْعَجْلَانِيَّ جَاءَ إِلَى عَاصِمِ بْنِ عَدِيٍّ الْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ لَهُ يَا عَاصِمُ أَرَأَيْتَ رَجُلًا وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا أَيَقْتُلُهُ فَتَقْتُلُونَهُ أَمْ كَيْفَ يَفْعَلُ سَلْ لِي يَا عَاصِمُ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَ عَاصِمٌ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَرِهَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسَائِلَ.و) صحيح البخاري، كتاب الطلاق، باب، من أجاز طلاق الثلاث. حديث4959

لەباسێکی بوخاریدا وا هاتووە کە موحەممەد وتویەتی: سەرنج بدەن, ئەگەر منداڵەکەی عوەیمیری, رەشکەڵەیەکی چاورەشی تۆخ بوو, سمتو پوز ئەستوور بوو, ئەوە وای دەبینم کە عوەیمیری راست دەکات, (واتە ژنەکە زینای کردووە) ئەگەر منداڵەکە سوکەڵە بوو, ئەوە وای دەبینم عوەیمیری بوختانی بۆ کردووە, (واتە ژنەکە زینای نەکردووە). کاتێك کە ژنەکە منداڵی بوو, شێوەی لەو پیاوە دەچوو کە عومەیری دەیوت بەسەر ژنەکەمەوە گرتوومە. لەبەر ئەم هۆیە منداڵەکەیان بەناوی دایکیەوە بانگ دەکرد.[523]

لە سەرگوزشتەیەکی تردا کە ئەبوهورەیرە دەیگێڕێتەوە: سەعد کوڕی عبادە، پرسیار لە موحەممەد دەکات: ئەگەر پیاوێك بەسەر ژنەکەمەوە ببینم، نابێ دەستیان بۆ ببەم تا چوار شاهید پەیدا دەکەم؟ موحەممەدیش لە وەڵامدا دەڵێت:

523 صحيح البخاري، كتاب التفسير, باب: قوله عز وجل: (والذين يرمون أزواجهم..الاية) حديث4468

بەڵێ. سەعد دەڵێ: نەخێر، سوێند بە خوا، پێش ئەوەی شاهیدەکان ئامادە بکەم خۆم بە شمشێر چارەیان دەکەم.[524]

کەسانی هۆشیار، کە لۆژیکانە دەڕواننە ڕووداوەکانو بەشوێن حەقیقەتدا دەگەڕێن، وەڵامی ئەو ڕەخنەو پرسیارەیان دەوێتەوە کە قورئان هێناویەتیە گۆڕێو عائیشە لە کاری زینا پاك دەکاتەوە. ئایا داواکردنی چوار شاهید، کە لەو کاتەدا مەحاڵە، بەڵگەیە بۆ پاکێتی عائیشە لە کاری زینا؟ قورئان کە وەك موعجیزەیەك بۆ موسڵمانان دەرکەوتووە، دەخوازرا بە موعجیزەیەك بەڵگەیەکی ڕوونو ئاشکرای بهێنایەو پاکیزەیی عائیشەی دەرخستایە، نەك خەڵکی ڕووبەڕووی بەڵگەیەك بکاتەوە کە لەتوانای ئامادەکردنیدا نین. مەگەر ڕێکەوت، دەنا هیچ کەسێك ناتوانێت چوار شاهید بۆ زینایەك, کە بەنهێنی ئەنجام دەدرێت, ئامادە بکات. قورئان بە یەکو دوان تەنانەت بە سێ شاهیدیش ڕازی نابێو

524 (قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ وَجَدْتُ مَعَ أَهْلِي رَجُلًا لَمْ أَمَسَّهُ حَتَّى آتِيَ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ قَالَ كَلَّا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ كُنْتُ لَأُعَاجِلُهُ بِالسَّيْفِ قَبْلَ ذَلِكَ). صحيح المسلم. كتاب اللعان. حديث1498

بەروونی داوای چوار دەکات. بەڵەی لەم شێوەیەش بە دەگمەن لە دونیادا هەڵدەکەویت. زینا, بەشێوەیەکی گشتی, بە نهێنی ئەنجام دەدرێت نەك بە ئاشکرا. بەم هۆیەوە کەس ناتوانێت شاهیدی لەسەر روداوەکەی عائیشە بدات. دوو بە دوو، تەنها عائیشەو صەفوان, لە کاتێکی تاریكو لە شوێنێکی چۆڵەوانیدا بوون. کەواتە پاساوەکانی قورئان بۆ پاکیزەیی عائیشە لاوازنو جێی بایەخ نین.

بەشی سێهەم
ماف , تەڵاق
قسەوباسی مارەبەجاش

تەڵاق, کەمانایەکی ئایینی هەیە, ڕێسایەکە, لە ئەنجامی دروستبوونی گرێبەستی شەرعی نێوان ژنو مێرد لە ئیسلامدا, دێتە کایەوە. هەر ژنو مێردێك بەپێی

شەرعی ئیسلام لەیەك مارەبکرێن، پیاوەکە دەبێتە خاوەنی ئەو مافە کە پێی دەوترێت تەڵاق.

ئەم وشەیە عەرەبییەو پیتەکانی (ط.ل.ق) چەندین مرادیفیان لە زمانی عەرەبیدا هەیە, کە مانای هەموویان دەچنەوە نزیك یەك:

طَلق، طُلق، طَليق: بەرەڵا، سەربەست، ئازاد.

طَلّقَ: بەرەڵای کرد، وازی لێهێنا، سەربەستی کرد.

طَلُقَ: بەرەڵابوو.

أطلقَ: بەرەڵا کرا، وازی لێهێنرا.

أطلقَ: تەقاندی.

أطلقَ مُسريعاً: فرتەی کرد. بە خێرایی بۆی دەرچوو.

طَلاقَة: ئاشکرایی.

إنطلاق: دەرپەڕین، دەرچوون.

مُطلَقاً: هەرگیزاو هەرگیز، بڕای بڕ. بەیەکجاری.

کۆی وشەکان لە چەند مانایەکی بنەڕەتی پێکهاتووە: (بەرەڵاکردن, وازهێنان, دەرچوون, بەخێرایی، بە کتوپڕی, بەئاشکرایی‌و بەیەکجاری.) هێزی ئەم مانایانەش لەم وشە ئایینیەدا لای پیاوە، چونکە پیاوی موسڵمان دەتوانێت ئەم وشەیە بەکار بهێنێت نەك ژن. ئەمەش دەلالەتی خۆی هەیە. پێش سەرهەڵدانی ئایینی ئیسلام، دەسەڵات لای پیاو بووە. ئیسلامیش، کەسەریهەڵدا، ئەم دەسەڵاتەی لێنەسەندەوە، بەڵکو خودی ئایینەکە هەڵگری هەمان بیروتێزی ئەو کلتورو دابونەریتە بوو کە دانیشتوانی ناوچەکە پراکتیکیان دەکرد. لەبەر ئەم هۆیەش پیاوانی موسڵمان, بەپێی ئەو دەسەڵاتەی کە ئیسلام پێیانی دابوو, زۆر بەئاسانی توانیویانە ئەم وشەیە بۆ مەبەستی جۆراوجۆر بەکار بهێنن.

لە کلتووری ئیسلامدا بۆ دوو مەبەستی سەرەکی بەکارهێنانی ئەم چەمکە بەربڵاو بووە. یەکێکیان بۆ سوێندخواردن. بۆ نموونە: لەجیاتی ئەوەی بڵێن (سوێند بە خوا من ئەو کارەم نەکردوە)، دەوترێت (بە تەڵاقم ئەو کارەم نەکردووە). هەرووەك چۆن سوێندخواردن بە خوا، لە ئیسلامدا سوێندێکی

یەکلاکەرەوەی هەبووە ، بەهەمان شێوەش سوێندخواردن بەتەڵاق، لە بیری موسڵمانانداندا یەکلاکەرەوەیە. بە مانایەکی تر، کاتێك پیاو سوێن بە تەڵاقی دەخوات کە کارێکی دیاریکراوی نەکردووە، ماناکەی بەو شێوەیەی لێدێت کە بلێت: (بەو هەقو گرێبەستەی مافی شەرعی داوە بە من کە لەگەڵ ژنەکەمدا سێکس بکەم، ئەو کارەم نەکردووە، ئەگەر ئەو کارەم کردبێت ئەوە جووتبوونی ژنەکەم لێ حەرام بێت). ئەمە مانای گشتیی سوێندە بە تەڵاق.

ئەم جۆرە سوێندە ، پەیوەندی هەیە بە تێکەڵبوونو نەبوونی حەڵاڵیو حەرامیی سێکسی ژنو مێردی موسڵمان. بە کورتی، سوێندی تەڵاق، لە چواردەوری ناوگەڵی هەردووکیاندا، چ ژن بێتو چ پیاو، کۆ دەبێتەوە. ئەگەرچی ژن مافی هەیە ئەم وشەیە بەکار بهێنێت، بەڵام بە پێچەوانەی پیاوەوە، نە وشەکەی بەکارهێناوە، نە باوەڕیشیان پێکردوە. پەروەردەی کۆمەڵایەتی ئیسلام کارێکی وای کردووە ژنان لەبەکارهێنانی ئەم وشەیە دووربکەونەوەو خۆیانی لێ بپارێزنو بە مافی خۆیانی نەزانن.

تەڵاق لە نەریتی پیاوی موسڵماندا زۆر بەکاردێتو موسڵمانەکانیش باوەڕیان بەم شێوە سوێندە هەیە. پیاو بەژنەکەی خۆی وتووە (تۆ لەجێی دایکمیت). واتە زێی ژنەکەی خۆی بەزێی دایکی خۆی لێکچواندووە, بەو مانایەی کە زێی ژنەکەی وەك ئەوەی دایکی وایەو ئیتر سێکسی لەگەڵ ناکات, ئەمەش بۆ ئەوەیە کە ژنەکەی تەڵاق بدات. ئەم جۆرە سوێندە جاران لەناو موسڵمانانادا باو بوو, بەڵام ئایەتێك لەقورئاندا نوسرا, ئەگەر پیاوێك زێی ژنەکەی بەزێی دایکی لێکچواند, ئەوە تەڵاقی ناکەوێت, بەڵام لێی حەرام دەبێتو نابێت پێکەوە سێکس بکەن, تا لەبری ئەو سوێنخواردنە پیاوەکە سزا بدرێت, ئەوسا بۆ ئەو ژنو مێردە هەیە ببنەوە بە هاوسەری یەکتر:

الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُمْ مِن نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ. وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ. فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا.[525]

ئەو پیاوانەی بە ژنەکانیان دەڵێن تۆ لەجێی دایکمانیت, بەو قسەیەیان ژنەکانیان نابنە دایکیان, چونکە تەنها ئەوانە دایکیانن کە ئەوانیان لێ بووە, ئەوانە قسەیەکی نابەجێو ناپەسەند دەکەن, بێگومان خواش چاوپۆشی دەکاتو لێیان خۆش دەبێت. ئەوانەی بە ژنەکانیان دەڵێن تۆ لەجێی دایکمانیتو دوایی پەشیمان دەبنەوە لەو قسەو هەڵوێستەیان, پێش ئەوەی ئەو ژنو مێردە بەیەك بگەنەوە, دەبێت کۆیلەیەك ئازاد بکرێت, ئەوەش بۆ تەمبێکردنتانە, خواش ئاگادارە بەو کارو رەفتارەتان کە ئەنجامی دەدەن. ئەوەی کۆیلە شك نابات تا رزگاری بکات, پێش ئەوەی ئەو ژنو مێردە بەیەك بگەنەوە, دەبێت دوو مانگی لەسەریەك رۆژوو بگرێت, ئەوەشی کە توانای ئەم کارەی نەبوو ئەوە با ژەمێك خواردن بدات بە شەست کەسی هەژار.

---

525 المجادلة 2-4

ئاوەزی موسڵمانان, وەك دەستوورێكی كۆمەڵایەتی, ئامادەی هەڵگرتنی كلتووری سوێندخواردنن بە تەڵاق. وەك لەمانای وشەو مرادیفەكانی سەرەوە دیاریمانكردوون، بۆ یەكلاییكردنەوەی دەرئەنجامەكان بەكاریان هێناوە. هەبوونی باوەڕی كۆمەڵگا ئیسلامییەكان بە سوێندی تەڵاق لەلای پیاوەوە، وای كردووە، لە هەر شوێنو لە هەر كاتێكدا پیاو ئارەزووی كرد، شەرم نەكاو سوێند بە تەڵاق بخوات. كلتورەكەشیان ، كە لەسەر هێزو دەسەڵاتی پیاو بەڕێوەچووەو دەچێت، ئەنجامێكی بەرهەم هێناوە پیاوان شەرم نەكەنو ئەم سوێندە زۆر بەكار بهێنن.

كلتوری تەڵاقدان, پێش سەرهەڵدانی ئیسلام، هەبووەو لەسەر كاری ڕاستو ناڕاست، هەركات مەیلیان هەبوبێت ئەم سوێندەیانخواردووەو زیاد لە چەند جارێك ژنەكانیان تەڵاقداوە. ئیسلامیش بووە هەڵگری هەمان ڕێچكە, یەكێك لەو حاڵەتانەی كە ڕێگە بۆ پیاو خۆش دەكات ژنەكەی ڕازی بكات, درۆ كردنە. موحەممەد وتویەتی:

لَا يَحِلُّ الْكَذِبُ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ يُحَدِّثُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ لِيُرْضِيَهَا وَالْكَذِبُ فِي الْحَرْبِ وَالْكَذِبُ لِيُصْلِحَ بَيْنَ النَّاسِ.[526]

درۆكردن لە سێ حاڵەتدا نەبێت حەڵاڵ نییە. درۆیەك كە مێرد بۆ رازیبوونی ژنەكەی بیكات، درۆیەك لە جەنگدا بكرێت، درۆیەك نێوانی خەڵكی چاك بكات.

هەڵەی پیاوو پینەپەڕۆكردنی بە وشەی تەڵاق, موسڵمانانی دووچاری چەندین گێچەڵی شەرعی كردووەتەوە. رۆژانە لە مزگەوتو شوێنە ئایینیەكاندا چەندین كێشەی لەم جۆرە رووبەرووی پیاوانی ئایین دەبنەوەو ئەوانیش بەپێی شەرع چارەسەری گرفتەكان دەكەن. هەندێك جاریش نەیانتوانیوە چارەسەرێكی بنەڕەتی بۆ ئەم درۆكردنو چاكردنەوەی تەڵاقە بدۆزنەوەو چەندین شەڕی خوێناوی رووی داوە.

جۆری دووهەم، وشەی تەڵاق، بۆ جیاكردنەوەی ژنو مێردایەتی موسڵمان

526 سنن الترمذي. كتاب البر و الصلة عن رسول الله. باب ما جاء في إصلاح ذات البين. حديث2003

بەکارهێنراوە. لەبەر ئەوەی تەڵاقەکەش بەدەست پیاو بووە، دوا بڕیاری تەڵاقدانی ژن لای پیاوەوە دەستی پێکردووە.

لە دەقە سەرەکییەکانی ئیسلامدا هیچ مافێك نەدراوە بە ژن مێردەکەی تەڵاق بدات. پیاو دەتوانێت ڕاستەوخۆ ژنەکەی تەڵاق بدات. ئەگەر ژن ویستی لە مێردەکەی جیابێتەوە، دەبێت ڕوو لە پیاوانی ئایینی شارەزا بکاو شکایەت بکات. ئەوانیش، دوای تێپەڕبوونی ماوەیەکی زۆرو دۆزینەوەی پاساوێك کە لەگەڵ خواستی پیاوانەیاندا بگونجێت، لێکیان جیادەکەنەوە. زۆرینەی جاریش، ئەگەر ماف لای ژن بوبێت، بەختی ئەوەی نەبووە بگاتە مافەکانی. بۆ نموونە جارێکیان ژنێك لای عومەری کوڕی خەتتاب شکایەت لە مێردەکەی دەکات, گوایە ئەم مێردەی بە ڕێژەیەکی کەم جووتبوونی لەگەڵ ئەنجام دەدات. (عومەر)یش کە بە دادپەروەر بەناوبانگە, بەم شێوەیە وەڵامی دەداتەوە:

أنّ الرّجل إذا أتى امرأته في كلّ طهرٍ فقد أدّى حقّها.[527]

527 ابن قيم الجوزية: اخبار النساء. ص11

گەر پیاو، لە هەموو پاکبوونەیەکی تەڕیدا (واتە لە نێوان دوو تەڕیدا) بچێتە لای ژنەکەی، ئەوە هەقی ژنەکەی داوە.

ئیتر عومەر ژمارەی چوونەلای پیاوی بۆلای ژنەکەی دیاری نەکردووەو موسڵمانان وا لەم سەرگوزشتەیە تێگەیشتوون کە لەنێوان دوو تەڕیدا, پیاو یەکجار بچێتە لای ژنەکی, ئەوە مافی ژنەکەی داوە. بەم شێوەیە, ئەگەرچی ماف لای ژن بووە, بەڵام ژنەکە نەیتوانیوە بەرگری لەم مافە زەوتکراوەی بکاتو شکایەتەکەی بگەیەنێتە جێگەی خۆی.

داواکردنی جیابوونەوە لە کۆمەڵگا ئیسلامییەکاندا، لە لایەن ژنەوە، ئەوەندە کەم بووە، بەراورد بەرێژەی داواکارییەکانی پیاو، دەتوانین بڵێین نییە! ئەم تێگەیشتنەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو یاسایانەی کە لە قورئاندا بەسەر ژندا سەپاوە. دیارە عومەریش پاڵپشت بە گوتەکانی موحەممەد ئەم دادوەرییەی کردووە:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ.[528]

موحەممەد وتویەتی: هەر ئافرەتێك داوای تەڵاق لەمێردەکەی بکات, داواکەی لەجێی خۆیدا نەبێ, ئەوە بۆنی بەهەشتی لیٚ حەرامە.

هەر ژنێك داوای جیابوونەوەی لە مێردەکەی کردبێت بە چاوێکی بێرێز تەماشا کراوە. یەکێك لەکاریگەرە گرنگو دیارەکان دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە ژن دەبێ هەمیشە ملکەچی مێردەکەی بێت. لە ئیسلامدا، پلەو پایەی پیاو بەراورد بە ژن، بەرز ترە. بۆیە ناکرێت ژن داواکاری لە مێردەکەی هەبێت, بەڵکو دەبێت جێبەجێکەری داواکانی پیاو بێت. موحەممەد دەربارەیان وتویەتی:

لَوْ كُنْتُ آمِرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا لِعِظَمِ حَقّه عَلَيْهَا.[529]

---

528 سنن ابي داود, كتاب الطلاق, باب في الخلع, حديث2226.

529 المستدرك على الصحيحين. الحاكم النيسابوري. كتاب البر والصلة حديث7325. تفسير ابن كثير يوسف100

هەروەها لە ئایەتی 34ی النساء

(ئەوەندە هەقی مێرد بەسەر ژنەکەیەوە گەورەیە، گەر فەرمانم بەکەسێك بکردایە کڕنووشی بۆ کەسێك ببردایە، فەرمانم بەژن دەکرد کڕنوشی بۆ مێردەکەی ببردایە).

لەبەرامبەر ئەم قسەیەی موحەممەددا هیچ یاسایەك نییە کە هەقی ئافرەت بەسەر پیاوەوە باس بکات. موحەممەد لە شوێنێکی دیکەدا پلەو پایەی پیاو دەگەیەنێتە ئاستێك کە پلەی خوایەتی پێبدرێت. دەڵێت:

وَلَا تُنْفِقُ الْمَرْأَةُ شَيْئًا مِنْ بَيْتِهَا إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا.[530]

هەروەها مەحەممەد وتویەتی: ئافرەت, بەبێ مۆڵەتی مێردەکەی, نابێ لە ماڵەکەیدا خەرجی بکات.

ئەم کلتورە کۆنانەی کە پێش ئیسلام هەبوونو دواتر ئیسلام سەریهەڵداو وەك یاسایەکی زۆر باش لە قورئاندا کردنی بە یاسا, تەنها ڕووی لەپیاوەو قسە بۆ پیاو دەکات. سنوور بۆ ڕەفتارەکانی دەسەڵاتی پیاو دانەنراوە. مافە سەرەتایەکانی

530 سنن ابي داود, البيوع, في تضمين العور, حديث3565

ژن لە ژێر سێبەرو لێواری گەمەو ئارەزووەکانی پیاودایە. هەر کات پیاو ئارەزوو بکات لە پێناوی چێژو خۆشییەکانی خۆیدا, پاڵپشت بە یاساکانی ئایەتو قسەکانی دیکەی موحەممەد, مافەکانی ژن دەکاتە قوربانی حەزەکانی خۆی. بۆ نموونە هەر کاتێك پیاو ئارەزووی سێکسی هەبوو، ئەگەر ژنەکە ئارەزووشی نەبوو، دەبێت خۆی بۆ مێردەکەی ڕووت بکاتەوەو هەمیشە ئامادەباش بێت. لەم بارەیەوە یاسایەك لای موحەممەد هەیە:

قَالَ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَآله وَسَلَّمَ: إِذَا دَعَا الرَّجُل اِمْرَأَته إِلَى فِرَاشه فَأَبَتْ عَلَيْهِ لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَة حَتَّى تُصْبِح.[531]

موحەممەد وتویەتی: ئەگەر پیاوێك ژنەکەی بانگ کرد بۆ سەر جێخەوتنەکەی، ژنەکەش سەرپێچی کرد، تا ڕۆژ دەبێتەوە مەلائیکەتەکان نەفرەتی لێدەکەن.

بەڵام باسی ئەوە نەکراوە گەر ئافرەت ویستی سێکسی هەبوو, چۆن پیاو وەڵامی بداتەوە. تەنها باسی ئەوە کراوە کە ئافرەتەکە ملکەچی پیاوەکە بێت.

---

531 تفسير ابن كثير. النساء 34

تەنانەت نابێت بەبێ مۆڵەتی مێردەکەی رۆژوو بگرێت یان لەماڵەکەیدا بچێتە دەرەوە:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ.[532]

موحەممەد وتویەتی: هەر ژنێ مێردەکەی لەژیاندا بوو، بۆی حەڵاڵ نییە بەبێ مۆڵەتی مێردەکەی رۆژوو بگرێت. هەروەها بۆی حەڵاڵ نییە بەبێ مۆڵەتی مێردەکەی لەماڵ بچێتە دەرەوە.

لێرەشدا سنوور بۆ حەزو ویستەکانی پیاو دیاری نەکراوەو لەبەرامبەریشدا, ژن, مافی رێگرتنی نییەو ناتوانێت نارازی بێت. لەسەرگوزشتەیەکی تردا باسی چوونە بەهەشتی ژنان دەبەستێتەوە بە ملکەچی ژن بۆ مێردەکەی:

إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسهَا وَصَامَتْ شَهْرهَا وَحَفِظَتْ فَرْجهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجهَا قِيلَ لَهَا اُدْخُلِي الْجَنَّة مِنْ أَيّ الْأَبْوَاب شِئْت.[533]

---

532 صحيح البخاري. كتاب النكاح. باب لا تأذن المرأة في بيت زوجها لأحد إلا بإذنه. حديث4899

533 تفسير ابن كثير النساء 34. المسند للإمام أحمد بن حنبل. المجلد الاول حديث عبد الرحمن بن عوف الزهري

موحەممەد وتویەتی: ئەگەر ئافرەتێك رۆژانە پێنج نوێژەکەی خۆی جێبەجێکرد، مانگی رەمەزان بەڕۆژوو بوو، داوێنی خۆی لەکاری حەرام پاراست، ملکەچی مێردەکەی بوو، لەو دونیا پێی دەڵێن: لەهەر دەرگایەکەوە خۆت ئارەزووی دەکەیت بچۆرە بەهەشتەوە.

لەم قسەیەشدا تەنها ئەرکی ئافرەت دیاری کراوەو ئەرکی پیاو دیار نییە. قسە لەسەر ئەوە نەکراوە ئەگەر ژنەکە لە مێردەکەی رازی نەبوو, پیاوەکە دەچێتە بەهەشت یان..نا. سەرباری ئەو بەڵگە زۆرانەش, گەر زیاتر رۆبچینە خوارەوەناو یاساکانی ئیسلامەوەو لاپەڕەکانی مێژوو هەڵبدەینەوە, سەدان قسەو رەفتاری دیکەی دژ بە ژنان دەدۆزینەوە. لە هەر بەشێکیشیان بکۆڵینەوە ئەنجامەکەی دەمانباتەوە بۆ ئەو یاسا پڕ لە تارماییانەی کە ئەم ئایینە جگە لە سوکایەتی‌و بەکەمزانینی ئافرەتان, شتێکی ئەوتۆی بۆ ئەم توێژە بەرهەم نەهێناوە. بە خوێندنەوەی دەقە ڕەسەنەکانی ئیسلام دەگەینە ئەو دێکۆمێنتانەی, کە تەرکیزی

رضي الله عنه

بەرنامەكانی موحەممەدو ئیمپراتۆرییەتەكەی زۆر لەسەر داپلۆسینو سەركوتكردنو شاردنەوەو گۆشەگیری ئافرەت گیرساوەتەوە, پیاوە ئیماندارەكانیشی كردووە بە جەللادێكی هەمیشەیی بەسەریانەوە.

ئێمە لەم نوسینەماندا ژمارەیەكی كەم ئایەتو قسەی موحەممەدمان نوسیوەو باسو لێكدانەوەی خۆشمان لەپاڵیدا داناوە, بەڵام چەندانی دیكە هەن, چەمكو مانایان ئەوەندە روونە پێویستیان بە لێكدانەوە نییە.

امْرَأَةٌ غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا قَدْ كَفَاهَا مُؤْنَةَ الدُّنْيَا فَتَبَرَّجَتْ بَعْدَهُ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهَا.[534]

موحەممەد وتویەتی: ئافرەتێك, پیاوەكەی سەفەری كردبێتو هەموو پێویستیەكانی بۆ دابینكردبێت, كەچی خۆی بگۆڕێتو بچێتە دەرەوە, لە رۆژی قیامەتدا لێی ناپرسرێتەوە.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ اسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ بِقَوْمٍ لِيَجِدُوا رِيحَهَا فَهِيَ زَانِيَةٌ.[535]

---

534 المسند للإمام أحمد بن حنبل, باقي مسند الأنصار, مسند فضالة بن عبيد الأنصاري رضي الله عنه.

535 مسند احمد بن حنبل, أول مسند الكوفيين, حديث أبي موسى الأشعري رضي الله تعالى عنه

موحەممەد وتویەتی: هەر ئافرەتێك خۆی بۆندار كردو بەلای كۆمەڵێكدا تێپەڕی بۆ ئەوەی بە بۆنەكەی بزانن, ئەو ئافرەتە بەدڕەوشتە.

أَيُّمَا امْرَأَةٍ تَطَيَّبَتْ، ثُمَّ خَرَجَتْ إِلَى الْمَسْجِدِ، لَمْ تُقْبَلْ لَهَا صلاةٌ، حَتَى تَغْتَسِلَ.[536]

موحەممەد وتویەتی: هەر ئافرەتێك خوی بۆنخۆش‌و جوان كردو چووە دەرەوە بۆ مزگەوت, ئەوا نوێژی قبوڵ نییە تا خۆی دەشوات.

دەربارەی بۆنخۆشی پیاویش لەیاساكانی ئیسلامدا هیچ ڕێگرییەك نییە.

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحَتْ بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ.[537]

موحەممەد وتویەتی: هەر ئافرەتێك بەبێ مۆڵەتی بەخێوكەرەكەی (سەردارەكەی, بەرپرسیارەكەی) مارە بكرێت، ئەو مارەكردنەی بەتاڵە,

536 سنن ابن ماجة , كتاب الفتن, باب فتنة النساء, حديث4002

537 سنن الترمذي, النكاح عن رسول الله, ما جاء لا نكاح إلا بولي

(جارێکی تریش) ئەو مارەکردنەی بەتاڵە, (جارێکی تریش) ئەو مارەکردنەی بەتاڵە.

مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنْ النِّسَاءِ.[538]

موحەممەد وتویەتی: لە دوای خۆم هیچ ئاشووبێکم بۆ پیاو جێنەهێشتووە زەرەرو زیانی زۆری لێبدات, ژن نەبێت.

إِنْ كَانَ الشُّؤْمُ فِي شَيْءٍ فَفِي الدَّارِ وَالْمَرْأَةِ وَالْفَرَسِ.[539]

موحەممەد وتویەتی: ئەگەر نەگبەتی هەبێت ئەوە لە خانوو ئافرەتو ئەسپدایە.

لَيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحِرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ.[540]

موحەممەد وتویەتی: لە نیشانەکانی نزیکبوونەوەی ڕۆژی قیامەت ئەوەیە کە بەشێك لە قەومەکان زێی ژنە ئازادەکانو قوماشی ئاوریشمو مەشروبو ئامێری مۆسیقا حەلاڵ دەکەن.

538 . صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب ما يتقى من شؤم المرأة. حديث4808

539 صحيح البخاري. كتاب النكاح, باب ما يتقى من شؤم المرأة. حديث4806

540 صحيح البخاري, كتاب الاشربة, باب, ما جاء فيمن يستحل الخمر ويسميه بغير اسمه. حديث5268

ئیسلام پێی وایە گەر ئافرەت بەتەنیا بوو لە سێکس نەبێت بیر لەهیچ ناکاتەوە, لەبەر ئەمەش تەنیابوونی ئافرەت بە کارێکی حەرامی داناوە. موحەممەد وتویەتی:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا.[541]

بۆ ئافرەت حەلاڵ نییە, باوەڕی بەخواو ڕۆژی دوایی هەبێت, ڕۆژو شەوێك سەفەر بکاتو یەکێك لە مەحرەمەکانی لەگەڵ نەبێت. (مەحرەم ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە سێکسکردن لەگەڵیاندا حەرامە, وەك باوك, برا, مام..تاد).

ئیسلام پێی وایە هەر پیاوو ئافرەتێك بەتەنیا بن هیچ کارێك ناکەن سێکس نەبێت, لە سەرگوزشتەیەکدا موحەممەد وتویەتی:

لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ.[542]

پیاوو ئافرەت بەتەنیا گۆشەگیر نەبن.

---

541 صحيح البخاري, أبواب تقصير الصلاة, باب: في كم يقصر الصلاة. حديث1038

542 صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: لا يخلون رجل بامرأة إلا ذو محرم والدخول على المغيبة.

لای موحەممەد, ئافرەت, مایەی کێشەی زۆرەو لە هەموو بوارێکدا هەر ئەم ڕەگەزە تاوانباری یەکەمە. تەنانەت جیاکاریشی لە نێوان کچو بێوەژندا کردووەو مافی بێوەژنی خستۆتە خوار کچەوە:

السُّنَّةُ إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ الْبِكْرَ عَلَى امْرَأَتِهِ أَقَامَ عِنْدَهَا سَبْعًا وَإِذَا تَزَوَّجَ الثَّيِّبَ عَلَى امْرَأَتِهِ أَقَامَ عِنْدَهَا ثَلَاثًا.[543]

موحەممەد وتویەتی: سوننەتی من وایە, ئەگەر پیاوێك کچێکی خواست بەسەر ژنەکەیدا ئەوە حەوت ڕۆژ لەلای بمێنێتەوە. خۆ ئەگەر بێوەژنێکی بەسەر ژنەکەیدا هێنا سێ ڕۆژ لای بمێنێتەوە.

قَالَ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " خَيْر النِّسَاء اِمْرَأَة إِذَا نَظَرْت إِلَيْهَا سَرَّتْك وَإِذَا أَمَرْتهَا أَطَاعَتْك وَإِذَا غِبْت عَنْهَا حَفِظَتْك فِي نَفْسهَا وَمَالِك.[544]

543سنن الترمذي, النكاح عن رسول الله باب ما جاء في القسمة للبكر والثيب

544 تفسير ابن كثير النساء 34

موحەممەد وتویەتی: باشترین ژن ئافرەتێکە کە تەماشات کرد دڵت خۆش بکات, کە فەرمانت پێ کرد ملکەچیت بکات, گەر لێی دوور کەوتیتەوە ماڵتو داوێنی خۆی بپارێزێت.

موحەممەد لە قسەیەکی دیکەیدا ئەوەی روون کردووەتەوە کە ئافرەتان شایستەی بەرێوەبردنی کاروباری دەوڵەت نین:

لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَّوْا أَمْرَهُمْ امْرَأَةً.[545]

وتویەتی: هەر نەتەوەیەك ژن سەرداری بکات رزگاری نابێت, یان سەرکەوتوو نابێت.

ئەمە لەکاتێکدا کە قورئان باسی داناییو توانایی ئافرەتێکمان بۆ دەکات, کە ناوی بەلّقیس بووە. بەم شێوەیەش دژایەتی لەنێوان دەقو سوننەتدا دەبینین.

هەروەها موحەممەد پێی وایە هەر لە بنەمادا ئافرەت خواروخێچ دروست کراوە:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمَرْأَةُ كَالضِّلَعِ إِنْ أَقَمْتَهَا كَسَرْتَهَا

545 صحيح البخاري. كتاب الفتن, باب باب: الفتنة التي تموج كموج البحر. حديث6686

وَإِنْ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَفِيهَا عِوَجٌ.[546]

موحەممەد وتویەتی : ئافرەت وەك پەراسوو وایە (خوارە)، گەر راستی بکەیتەوە دەشکێت، ئەگەر دەتەوێت خۆشیو لەزەتی لیٚ بچێژیت هەر بەو خوارییە لیٚی بچێژە.

خواروخێچی ئافرەتانیش، لەدیدی موحەممەددا، دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لە ئەقلّی ئەم رەگەزەدا نوقسانی هەیە، دیمەنی ترسناکی ئەم رەگەزە مایەی سەرگەردانیو چارەنووسی رەشی پیاوە:

خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلُبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ

---

546 صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: المداراة مع النساء، وقول النبي صلى الله عليه وسلم إنما المرأة كالضلع.حديث4889

شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا.[547]

پوختەی ئەم سەرگوزشتەیە ئاوایە: موحەممەد بۆ شوێنگەنوێژ چووە دەرەوە, بەلای چەند ژنێکدا تێپەڕی, پێیانی وت: ئەی ژنینە صەدەقە بکەن چونکە واتان دەبینم کەبەشی زۆری ئەهلی دۆزەخ لەئێوە بن. ژنەکان پێیان وت: جا بۆ ئەی پەیامبەری خوا؟ پێی وتن: نەفرەت زۆر دەکەنو ناشوکری مێردو کەسوکار زۆر دەکەن, لەوانەی کەئەقڵو دینیان نوقصانە نەمدیوە لەئێوە زیاتر ئەقڵی پیاوی ئاقڵ لاببات. ژنەکان وتیان: ئەی پەیامبەری خوا ئەبێ نوقصانی ئەقڵی ئێمە لەچیدا بێت؟ موحەممەدیش پێی وتن: ئایا بەدوو ژن یەك شاهێدی پیاو وەرناگیرێت؟ وتیان: با. موحەممەد وتی: ئەوە لەنوقصانی ئەقڵەکەیەتی. ئەی ئەگەر کەوتە تەرییەوە واز لەنوێژو رۆژوو ناهێنێت؟ ژنەکان وتیان: با. پێی وتن:

547 صحيح البخاري, كتاب الحيض, باب, ترك الحائض الصوم, حديث298. صحيح مسلم, كتاب الايمان , باب, بيان نقصان الإيمان بنقص الطاعات وبيان إطلاق, حديث79

ئەوەش لەنوقصانی دینەکەیەتی.

کاریگەری بیرو تیژی نەریتی نیوە دورگەی عەرەب وای لە موحەممەد کردبوو, هەر دیمەنیکی دیبیتو لەهەر شتیك دوابیت, یاخود گوێبیستی قسەو باسیك بوبیت, مەسەلەی ئافرەت بەشیك بوبیت لەو دیمەنو باسانە, یەکسەر یاسایەکی بۆ دادەهینا. صەحابەیەك بەناوی ئیبن عومەرەوە دەگیڕیتەوە:

كُنَّا نَتَّقِي الْكَلَامَ وَالِانْبِسَاطَ إِلَى نِسَائِنَا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَيْبَةَ أَنْ يَنْزِلَ فِينَا شَيْءٌ فَلَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَكَلَّمْنَا وَانْبَسَطْنَا.[548]

دەڵێ: لە سەردەمی پەیامبەردا خۆمان ئەپاراست لەوەی قسەی خۆشو گاڵتەو گەپ لەگەڵ ژنەکانمان بکەین, لە ترسی ئەوەی نەکا ئایەتێکیش لەو بارەیەوە نازڵ ببێ, کە پەیامبەر مرد, ئێمەش دەستمان کردەوە بە قسەی خۆشو گاڵتەو گەپ.

548 صحيح البخاري, كتاب النكاح, باب: الوصاة بالنساء. 4891

سەرباری ئەم یاسایانە, وەك بەزەییەك بە بارودۆخی ژنان, موحەممەد ئامۆژگاری پیاوان دەکات, وەك بلێی یاسایەکی باشی بۆ دانابن, پێیان دەلێت:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضِّلَعِ أَعْلَاهُ[549]

ئاگاتان لە ژنان بێتو چاکەیان لەگەڵ بکەن, چونکە ئافرەت لە پەراسوو دروستکراوە, ئەگەر خوارییەکی هەبێت ئەوە لەو پەراسووە خوارەوەیە.

دەبێت ژن شارەزای ئەوە بێت کە یاسای باڵادەستی پیاو بەسەریاندا, پاڵپشتە بە ئایەتی قورئان. ئەو قسانەشی موحەممەد کردوونی لە خۆوە نەیکردوون, بەڵکو وەك قورئان باسی کردووە وەحی پێدراوەو هەر قسەوباسو ڕەفتارێکی هەبوو‌بێت خوا ڕێنیشاندەری بووە.

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى.[550]

549 صحيح البخاري. كتاب الانبياء, باب قول الله تعالى: وإذ قال ربك للملائكة إني جاعل في الأرض خليفة حديث3153

550 النجم 4

ئەو قسەو باسانەی دەیکات لەخۆوە نییە بەڵکو (وەحی)یەو پێی دەدرێت.

نەك تەنها لە قسەکانی موحەممەددا, بەڵکو لە قورئانیشدا کۆمەڵێکی زۆر یاسای دژ بە ژنان هەن. بۆ نموونە لە ئایەتێکدا ژنان لە ریزی ئەسپو مەڕو ماڵاتدا دانراونو بۆ خۆشیو رابواردنەکانی پیاو دروست بوون:

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ.[551]

ئارەزووی سێکسی لە ژنانو زۆربوونی نەوەی کوڕو دەستکەوتی زۆری زێڕو زیوو ئاڵتونی زۆرو رەوە ئەسپی رەسەنو مەڕوماڵاتو زەویوزاری کشتوکاڵ, بۆ خەڵکی رازێنراوەتەوەو لە ژیانی دونیایاندا مایەی خۆشین, (خوا)ش لەوە زۆر باشتری هەیە.

551آل عمران 14

نەك تەنها وەك ئەسپو مەڕومالاّت, بەلّكو جەستەی ژنی وەك كێلّگەیەك بۆ پیاو وێنا كردووە. لە ئایەتێكدا بە پیاوان دەلّێت:

نِسَآؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأْتُواْ حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ. 552

ژنەكانتان كێلّگەتانن, چۆنتان دەوێت بیانكێلّن.

لە ئایەتێكی دیكەدا ژنانی تەڕ ناپاكنو دەبێت پیاو نەچێتە بە لایاندا, لە كاتی تەڕییاندا خوا خۆشی ناوێن:

فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ.و..و إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ. 553

(ئەی موحەممەد) دەربارەی تەڕی (سوڕی مانگانەی ژن) پرسیارت لێدەكەن پێیان بلّێ: ئەوە ئازارو زەرەرەو نزیكیان مەبنەوە هەتا پاك دەبنەوە.و.و خوا تەوبەكارو پاكەكانی خۆش دەوێت).

---

552 البقرة 223

553 البقرة 222

بۆ پاڵپشتی ئەم ئایەتەش, کە ئافرەتان پیسن, پرسیاریان لە موحەممەد کردووە:

سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم قلت: الرجل يجامع أهله فلا ينزل قال: يغسل ما مس المرأة منه ويوضأ ويصلي.[554]

پرسیم لە نێردراوی خواو وتم: ئەگەر پیاوێك لەگەڵ ژنەکەیدا رابوێرێت بەڵام شەهوەتەکەی دانەبەزێت (نەگاتە ئۆرگازم) پێویست بە خۆشوشتن دەکات؟ (موحەممەدیش لە وەڵامدا) پێی دەڵێت: ئەو شوێنانەی دەشوات کەبەر لەشی ئافرەتەکە کەوتوون, ئینجا دەستنوێژ دەگرێو نوێژەکەی دەکات.

ئیمامی شافعی, وەك بڵێی چاك شارەزای سێکس بووبێت, لە شیکردنەوەی فتوایەکدا باسی مژینیشمان بۆ دەکات, دەنوسێت: ئەگەر یەکێك چووکی خۆی لە ناو زێی ئافرەتدا, یان لەکونی دواوەی ئافرەتدا ون کرد, پێویستە خۆی بشوات, بەڵام بیکات بە دەمیدا یاخود شوێنی تر, ئەگەر شەهوەت دانەبەزێت,

554 المسند احمد بن حنبل, المجلد الخامس, حديث أبي أيوب الأنصاري رضي الله تعالى عنه.

خۆشوشتنی واجب نییە. ئەگەر دڵنیا نەبوو لەوەی شەهوەتەکەی دابەزیوە یان نا, خۆشووشتنی لەسەر واجب نییە, ئەگەر خۆی بشوات باشترە.[555]

لەگەڵ ئەوەشدا حمنەی کچی جەحش دەگێڕێتەوە کە نەخۆشی تەڕی لەگەڵدا بووە بەڵام مێردەکەی جووتبوونی تەواوی لەگەڵ کردووە.[556]

لە ئایەتێکی دیکەدا نابێت ژن لە ماڵەکەی خۆی بچێتە دەرەوەو لەسەر ئارەزوو پۆشاك بپۆشێت:

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا.[557]

---

555 (ولا نوجب الغسل إلا أن يغيبه في الفرج نفسه أو الدبر فأما الفم أو غير ذلك من جسدها فلا يوجب غسلا إذا لم يُنزل.و.و ولو شك رجل أنزل أو لم ينزل، لم يجب عليه الغسل حتى يستيقن بالإنزال، والاحتياط أن يغتسل). الشافعي: كتاب الأم، باب ما يوجب الغسل

556 عن حَمْنَة بنت جحش أنها كانت مستحاضة، وكان زوجها يجامعها. سنن ابي داود, كتاب الطهارة, رقم 120- باب المستحاضة يغشاها زوجها. حديث310 **بۆ نەخۆشییەکەشی بڕوانە** باب [من قال] إذا أقبلت الحيضة تدع الصلاة, حديث287

لەماڵەکانتاندا گۆشەگیر بن‌و وەك سەردەمی سەرەتاکانی گێلی مەپۆشن‌و خۆتان دەرمەخەن, نوێژ بکەن‌و زەکات بدەن‌و ملکەچی خواو پەیامبەرەکەی بن. (ئەی بنەماڵەی موحەممەد) خوا دەیەوێت ناپاکی لە ئێوە دووربخاتەوەو بە تەواوی پاکتان بکاتەوە.

لە میراتیشدا نیو ئەوەندەی پیاوی بەردەکەوێت:

لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ.[558]

نێرینە دوو ئەوەندەی مێینە (میرات)ی بەردەکەوێت.

وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى.[559]

557الاحزاب 33

558 النساء 11

559 البقرة 282

(لە کاتی شاهیدیداندا) دوو شاهید لە پیاو بگرن, ئەگەر دوو پیاو دەست نەکەوت ئەوە پیاوێك‌و دوو ئافرەت لەو ئافرەتانەی کە ئێوە لە شاهیدیان ڕازین, تا ئەگەر یەکێکیان گومڕابوو یان لەبیری چوو, ئەوە ئەوی دیکە وەبیری بخاتەوە.

ئەم ئایەتەی سەرەوە ئەوەمان بۆ دەسەلمێنێت کە ئایینی ئیسلام ئافرەتی بە کەم ئەقڵ داناوە.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَآ أَنْفَقُواْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّهُ وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً.[560]

پیاوان لەژنان باڵادەستترن, ئەمەش بەهۆی ئەو ڕێزەو بەخشندەیەی کەخوا بەخشیویێتی بەهەندێك (پیاو) بەسەر هەندێکی تردا (ئافرەت), پیاوان سامانیان هەیەو خەرجیی ماڵیان دەکەن, ژنانی چاك‌و باشیش ئەوانەن کە هەمیشە

560 النساء 34

گوێڕایەڵو ملکەچی مێردەکانیانن, لەکاتی ئامادەنەبوونی مێردەکانیاندا داوێنی خۆیان دەپارێزن, کە خوا پاراستوویەتی. (ئەی پیاوان) ئەو ئافرەتانەی کە یاخیو بەلەسە دەبنو ترستان لەسەرپێچیان هەیەو ملکەچتان نین, (تەمبێ)یان بکەن, لە جێگەی رابواردنیان دوور بکەونەوە, لێیان بدەن. خۆ ئەگەر ملکەچتان بوون, ئێوەش ستەمیان لێمەکەنو رێگەی تر مەگرنە بەر.

وەك بلێی ئەم ئایەتە کەمی وتبێت, راڤەکاری ناسراوو باوەڕپێکراوی ئیسلام، ئیبن کەسیر، زانیاری زیاترمان دەداتیو لە تەفسیری ئەم ئایەتەدا نوسیوێتی:

الرَّجُل قَيِّم عَلَى الْمَرْأَة أَيْ هُوَ رَئِيسهَا وَكَبِيرهَا وَالْحَاكِم عَلَيْهَا وَمُؤَدِّبهَا إِذَا اِعْوَجَّتْ " بِمَا فَضَّلَ اللَّه بَعْضهمْ عَلَى بَعْض " أَيْ لِأَنَّ الرِّجَال أَفْضَل مِنْ النِّسَاء وَالرَّجُل خَيْر مِنْ الْمَرْأَة وَلِهَذَا كَانَتْ النُّبُوَّة مُخْتَصَّة بِالرِّجَالِ.[561]

(پیاو باڵادەستە بەسەر ژنانەوە، ئەگەر ژن خواروخێچی نواند، ئەوە پیاو گەورەو سەرۆکو دادوەرو تەمبێکەریێتی، چونکە پیاوان لە ژنان باشترو

561 تفسير ابن كثير النساء 34

بەڕێزترن, پیاو لە ئافرەت چاكترە, لەبەر ئەوەشە كە پەیامبەرایەتی تایبەتمەند بووە بە پیاوان.

لەدرێژەی تەفسیرەكەدا ئەم چەند دێڕەش دەخوێنینەوە:

جاءَتْ اِمْرَأَة إِلَى النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَشْكُو أَنَّ زَوْجها لَطَمَهَا فَقَالَ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَآله وَسَلَّمَ " الْقِصَاص " فَأَنْزَلَ اللَّه عَزَّ وَجَلَّ : الرِّجَال قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاء " الْآيَة . فَرَجَعَتْ بِغَيْرِ قِصَاص

ئافرەتێك هاتە لای پەیامبەر, شكایەتی لە مێردەكەی هەبوو چونكە مستەكۆڵەیەكی كێشابوو بە دەموچاویدا, پەیامبەریش پێی دەڵێت: تۆڵەت بۆ دەكەمەوە. ئیتر خوا ئەم ئایەتەی دابەزاند (پیاوان لە ژنان باڵادەستترن). ئیتر ئافرەتەكە گەڕایەوە بێئەوەی تۆڵەی بۆ وەربگرێتەوە.

لەكاتی باسكردنی ئەم ئایەتەدا ئیسلامییەكان دەڵێن: سەرەتا دەبێ پیاوان ئامۆژگاری ژنانیان بكەن, ئەگەر یاخیبوونو بەلەسەییەكیان چاك نەبوو ئەوجا لەجێگەی رابواردن لێیان دوور بكەونەوە, هەندێكیش دەڵێن لەكاتی بەپێی

دەقی ئایەتەکە, ئەو بۆچوونەیان تەواو نییە, پیاوان بۆیان هەیە لەیەك کاتدا ئامۆژگاریشیان بکەن, سێکسیان لەگەڵ نەکەن, لێشیان بدەن, بەو بەڵگەیەی لەئایەتەکەدا باسی ڕێزبەندی سزاکان نەکراوە. خۆ ئەگەر بوترێت: ئیعجازی قورئان لەوەدایە کە بەپڕیو چڕی لەشتەکان دواوە, پێویست بەدرێژدادڕی ناکات. دەڵێین: ئەم پاساوە لاوازە, چونکە ئەم جۆرە ئیعجازە (چڕیو پڕی لە مانادا) دەبوو لە هەموو ئایەتەکاندا هەبوایە نەك لەهەندێکدا هەبێتو لە هەندێکی دیکەدا نەبێت. گەلێك ئایەت هەن خوێنەر زۆر بەئاسانی دەتوانێت درێژدادڕی پێوە ببینێت. بۆ نموونە:

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا.[562]

هەر ئەو (خوا) لە ئاسمانەوە ئاو دەبارێنێت, چرۆو چەکەرەی هەموو شتێکی پێ دەرهێنا, لەویشەوە لاسکی سەوزمان لێ دەردەهێنا, لەویشەوە دەنكو کەلوی

562 الانعام 99

یەك لەسەر یەك (سەفتەكراو) دەردەهێنین.

لەم ئایەتەدا سێ جار ئاماژە بە وشەی دەرهێنان (فَأَخْرَجْنَا, فَأَخْرَجْنَا, نُخْرِجُ) كراوە, كە لە بنەڕەتدا زیادەنو دووانیان پێویست نەبوو بنوسرێن. ئەگەرچی لەم ئایەتەدا تێكەلاوییەك لەنێوان كەسی یەكەمو دووهەمو سێهەمدا هەیە, ئەوەی ئێمە مەبەستمان بێتو لێی تێدەگەین ریزبەندیو یەك لەدوایەكی كارەكانەو هیچ كامیان پێش ئەوی دیكەیان ناكەوێت. ئەگەر قورئان مەبەستی هەبوایە ئامۆژگاریو نەكردنی سێكسو لێدان پێكەوە جیبەجێ نەكرێن, هیچی تێنەدەچوو لە ئایەتەكەدا بەیەك وشە, موعجیزەئاسا, ئاماژەی بۆ بكردایە. نەبوونی ئەو وشەیە لێكدانەوەی ئایەتەكەی شپرزە كردووەو بەم هۆیەوە ئیعجازی قورئانیشی بەرەو شپرزەیی بردووە. ئەم مافە ئیلاهییەش, كە پیاو بەسەر ژنەوە بالادەستە, دەگەڕێتەوە بۆ ئەو كلتورەی كە پێش ئیسلام لەناوچەكەدا هەبوون.

لە ئایەتێكی دیكەدا پێ لەسەر ئەوە دادەگرێت كە پیاوان پلەیەك لە ژنان بەرزترو بالاترو لەپێشترن:

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەڕە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ.[563]

پیاوان پلەیەك لە سەروی ژنانەوەن.

لە ئایەتێكی دیكەدا ژنانی تەڵاقدراو تا تەواوبوونی سێ تەڕی ناتوانن شوو بكەنەوە:

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ.[564]

ژنانی تەڵاقدراو دەبێت تا سێ تەڕی چاوەڕێ بكەنو شوو نەكەنەوە, ئەگەر بڕوایان بە خواو ڕۆژی دوایی هەیە بۆیان حەڵاڵ نییە ئەوە بشارنەوە كە خوا لە ڕەحمیاندا دروستی كردووە, (لەو ماوەیەدا كە تەڵاق دراون) ئەگەر ویستیان ڕێكبكەونەوە ئەوە كۆنە مێردەكانیان شایستەترن بە گێڕانەوەیان.

ژنانی مێرد مردووش تا تەواوبوونی چوار مانگو دە ڕۆژ ناتوانن شوو بكەنەوە:

---

563 البقرة 228

564البقرة 228

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ.[565]

ئەو پیاوانەی دەمرنو ژنەکانیان جێدەمێنن, با ژنەکان تا چوار مانگو دە رۆژ (یان دە شەو) چاوەڕێ بن, کە گەیشتنە کۆتایی ماوەکەیان هیچ گوناهێکیان ناگات, هەر کارێکی ڕەوا ئارەزووی بکەن, بیکەن, خواش بە کاروکردەوەتان ئاگادارە.

لە ئایەتێکی دیکەدا نوسراوە ژنانی تەڵاقدراو لەماڵ بچنە دەرەوە ئەوە زیناو خراپە دەکەن. قورئان, لەرێی موحەممەدەوە روو دەکاتە پیاوانو دەڵێت:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ.[566]

565البقرة (234)

566الطلاق 1

ئەی پەیامبەر, ئەگەر ژنانتان تەڵاق دا لەکاتی دیاریکراوی تەرییاندا تەڵاقیان بدەنو ماوەکە ببژێرنو لە خوای پەروەردگارتان شەرمو ترستان هەبێت, لە ماڵەکانیاندا دەریان مەکەنە دەرەوە، خۆشیان نەچنە دەرەوە، مەگەر کاری بەدڕەوشتیی ئاشکرا ئەنجام ئەدەن، ئەوەیە سنووری خوا, ئەوەی سنووری خوا ببەزێنێت ناهەقی لە خۆی کردووە.

هەر ژنێکیش ڕەچاوی ئەم یاسایانە نەکات سزایەکی سەخت لە ڕۆژی قیامەتدا چاوەڕێی دەکات. قیامەتیش لە ئەفسانەی ئیسلامی 1427 ساڵ لەمەوبەر, ئاگرێکی تێدایە مەگەر هەر موحەممەد قوولیو گەرمی ئەو ئاگرەمان بۆ دیاری بکات! بۆ قولییەکەی صەحابەیەك دەگێڕێتەوە: ئێمە لەگەڵ پەیامبەردا بووین، گوێبیستی گرمەیەك بوین. پەیامبەر وتی: ئایا دەزانن ئەوە چی بوو؟ وتمان ئێمە نایزانین، خواو پەیامبەرەکەی دەزانن. پەیامبەر وتی: ئەوە بەردێك بوو، حەفتا

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

پاییزە (حەفتا ساڵە) فڕێ دراوەتە ئاگری دۆزەخەوە، لەو کاتەوە بەردەکە شۆڕ دەبێتەوە، ئەوە ئێستا گەیشتە بنەکەی.[567]

بۆ گەرمییەکەشی موحەممەد وتویەتی: گەرمی ئاگری دۆزەخ حەفتا جار گەرمترە لەم ئاگرە ئاساییەی کە ڕۆژانە مرۆڤ بەکاری دێنێت.[568]

ئەم یاسا کۆنانەی ئیسلام وای لە ئافرەتانی موسڵمان کردووە بەردەوام بێبەهاو ڕەزیلو سەرشۆڕی مێردو کۆمەڵگەکەیان بن. لەبەر ئەم هۆیانە ئافرەتان, نەك نەیانتوانیوە داوای ژیانی خۆشو مافە سەرەتاییەکانو جیابوونەوەیان (تەڵاق) بکەن، بەڵکو هەمیشە لەبەردەم هەڕەشەی کوشتنو ئەتککردنو تەڵاقدانی مێردەکانیاندا بوون. بەلای پیاویشەوە گرنگ نەبوو لە یەك جاردا چەندین ژنی خۆی تەڵاق بدات. دەسەڵاتی ئایینەکەی ئەم هێزەی پێ بەخشیبوو. زۆربەی جار لەسەر کاروباری زۆر سادەو ئاسانو بچووکترین هۆ، ژنان ڕووبەڕووی ئازاری

567 صحيح مسلم. كتاب الجنة، وصفة نعيمها وأهلها. باب في شدة حر نار جهنم، وبعد قعرها، وما تأخذ من المعذبين. حديث2844
568 صحيح البخاري. كتاب بدء الخلق، باب: صفة النار، وأنها مخلوقة. حديث3092

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

دەروونیو لێدانو تەڵاقدان بوونەتەوە. (ابن قيم) خاتیرەکمان بۆ دەگێڕێتەوەو دەڵێت: ژنێك لەگەڵ مێردەکەیدا دەبێتە دەمەبۆڵەیان, ژنەکە بە مێردەکەی دەڵێت: ئەی موفلسیی شاخ رواوی (واتە هەمیشە بێپارەیتو ئەوەندە گەمژەیت، بەوێنەی ئاژەڵ، شاخ لەسەرت رواوە) پیاوەکەش پێی دەڵێت:

إن كان ما ذكرت حقاً فواحدةٌ من الله، وأخرى منك، يا زانية، وأنت طالقٌ ثلاثاً.[569]

ئەوەی باست کرد ئەگەر راست بێت، یەکێکیان بێ پارەییمە, ئەوە لەخواوەیە، ئەوی دیکەشیان (رواندنی دوو شاخ لەسەرمدا) ئەوە لە تۆوەیە، ئەی زیناکەر، برۆ سێ بەسێ تەڵاقت کەوتبێت.

هەروەها دەگێڕنەوە ژنێك هەبووە زوو زوو شووی کردووەو زوو زووش تەڵاق دراوە. لێیان پرسیوە: ئەوە بۆ ئەوەندە تەڵاق دەدرێیت؟ بۆ کارێك

569 ابن قيم الجوزية: اخبار النساء. ص88

kurd-islam.com کورد - ئیسلام

تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ناکەیت تەڵاق نەدرێیت؟ ئەویش لەوەڵامدا وتویەتی: زێی تەسكو تروسكیان لەمن دەوێت، خوا گۆڕەکەیان لیّ تەسكو تروسك بکات.[570]

هەروەها دەگێڕنەوە ژنێك لەمێردەکەی زویر دەبیّو رووی ناداتیّ، پیاوەکەش، ئەم فرسەتە لەدەست نادات و یەکسەر تەڵاقی دەدات. ژنەکە ئەم کارەی زۆر پیّ سەیر دەبیّو پیّی دەڵیّ: ئەوە بۆ تەڵاقت دام؟؟ ئەی من بۆ تۆ ئامۆژگار نەبووم؟ بەرەحم نەبووم بۆت؟ من چ عەیبێکم هەبوو جگە لەوەی کەمێك خۆمم تەسك کردەوە؟؟

مێردەکەشی پیّی دەڵێت:

لو كان الضّيق في حرك ما طلّقتك أبداً!

گەر تەسکیی لە زێتدا بوایە هەرگیز تەڵاقم نەدەدای.[571]

بەهۆی زۆریی کێشەی تەڵاقەوە, کە گرنگەکانیان لەبەشی فرەژنیدا باس کراون, موحەممەد لایەکی لە ئەنجامەکانی ئەم کلتورە کۆنە کۆمەڵایەتییەی نیوە

570 يريدون الضّيق، ضيّق الله عليهم قبورهم. ابن قيم الجوزية: اخبار النساء. ص241ص91

571 ابن قيم الجوزية، اخبار النساء ص88

دوورگەی عەرەبیش کردووەتەوە, چەندین رێساو یاسای لە قورئاندا بۆ دارشتووە. قورئان روو دەکاتە پیاوانو دەڵێت:

لاَّ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَّقْتُمُ النِّسَاء مَا لَمْ تَمَسُّوهُنُّ أَوْ تَفْرِضُواْ لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ[572]

گوناهتان لەسەر نییە ئەگەر ژنانێك تەلاّق بدەن کەهێشتا نەچووبنە لایانو مارەییتان بۆ دیاری نەکردبن. وا چاکترە هەندێك سامانیان بدەنیٚ بەو جۆرەی کە پێویستیێتی، هەرکەس بەپێی توانای خۆی، ئەمەش ئەرکێکی پێویستە لەسەر چاکەکاران.

پێش ئیسلام پیاو لە توانایدا هەبووە گەمە بە چارەنووسی ئافرەت بکات. بەبێ ئەوەی رێگرێك هەبێت بە ئارەزووی خۆی ئافرەتی مارە کردووەو دوایش تەلاّقی داوە. ئابووریو سەرمایە لەلای پیاو بووەو هەر ئەو بریاری درێژەدانی

572 البقرة 236

ژیانی هاوسەریێتی ژنەکانی کردووە. مەبەستی ئایەتەکەش ئەوەیە: گەر پیاوێك ژنێکی مارە کردو پێش ئەوەی لەگەڵی جووت ببێت تەڵاقی دا، دەبێ پارە، یان هەر شتێکی دیکە کە بۆ ماوەیەك ژیان بەڕێوە ببات، لەلایەن پیاوەکەوە بدرێت بە ژنەکە. بۆ ئەوەی ژنەکە بەو پارەو شتومەکە چەند مانگێك ژیانی خۆی مسۆگەر بکات. بەڵام لەم بارەیەوە هیچ ئایەتێك نییە روو بکاتە ئافرەتانو کۆمەڵێك مافیان بۆ دیاری بکات, یاخود ئامۆژگارییان بکات.

چاوەڕواندەکرا ئایینی ئیسلام، وەك دەرکەوتەیەکی مێژوویی, پێش سەردەمەکەی خۆی بکەوتایەو چارەسەرێکی گونجاوی بۆ ئەم بێڕێزییە بە ئافرەت بنوسیبایە، بەپێچەوانەوە ڕێورەسمی سەردەمێکی زۆر کۆنی دووبارە کردووەتەوەو بڕیارەکانی هاوسەرگیریو دەسەڵاتی تەڵاقدانی تەنها لەلای پیاو هێشتوەتەوە. ئەو ئەرکەی بۆ پیاو دیاریکراوە، کە بڕێك پارە، یان شمەك، بدات بە ئافرەتەکە، بۆ سەرکزو بێدەنگکردنی ئافرەتانە لەئاست ماف سەندنو نارەزایەتییان. ئەم حوکمەی ئیسلام، کە پیاو بڕیار بداتو ئافرەتیش سەرکز بێت، دەگەڕێتەوە بۆ

سەرمایەو دەسەڵاتی پیاوسالاریی، نەك دادپەروەری كۆمەڵایەتی.

لە ئایەتێكی دیكەدا لەم راستییەمان دڵنیا دەبینەوە, بەپیاوان دەڵێت:

وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ.[573]

لەسەر پیاوانی لەخواترس بۆ ژنانی تەڵاقدراو بڕێك سامانو پارە پێویستە كە بیاندەنێ.

جارێكی دیكەش بە پیاوان دەڵێت:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا.[574]

ئەی ئەو كەسانەی باوەڕتان هێناوە كاتێك ئافرەتانی ئیماندارتان مارەكرد، گەر, پێش ئەوەی بچنە لایان, تەڵاقتاندان، ئەوە هیچ تەڕی ناوێت تاحسابی بۆ بكەن (ئەوەی شوو بكات بەكەسێكی دی ماوەی چاوەڕوانی تەڕی ناوێت) لەگەڵ ئەوەشدا هەندێك شتیان بدەنێو بەجوانی دەستبەرداریان بن.

---

573 البقرة 241

574 الاحزاب 49

تەنانەت خودی موحەممەدیش ئەم هەڵوێستەی لەگەڵ ژنەکانی خۆی هەبووە. هەندێك لە ژنەکانی لەسەر کێشەیەك نارِەزایەتی دەردەبرِن، ئەو بە ئایەت، بەم شێوەیە وەڵامیان دەداتەوە:

إِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا. [575]

گەر ئێوە ژیانی دنیاو رازاوەییەکەیتان دەوێت، وەرن با هەندێك پێداویستیتان بدەمێ، لەوەو دواش تەڵاقتان بدەمو بەجوانی دەستبەردارتان بم.

ئیسلام، سەندنی پارە لە پیاوو بەخشینی ئەم پارەیە بە ژن، بە خۆشیو چاکە بۆ ژن دادەنێت، بۆیە لەئایەتەکاندا ناوی ناوە (موتعە). پێی وایە راستیو دادپەروەری لە خێزاندا لە قسەی جوانو بەزەییو پێدانی پارەدایە نەك لە دادپەروەری کۆمەڵایەتیو دەستەبەرکردنی مافە بنەرِتییەکانیان. دەرئەنجامیش جگە لە سەرکوتکردنو داپڵۆسینی ئافرەت شتێکی ئەوتۆی بەرهەم نەهێنا.

---

575 الاحزاب 28

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ.[576]

ئەی موحەممەد گەر ژنەکانتان تەڵاقدا, ئەوە بۆ وە لە ماوەی دیاریکراوی تەریاندا تەڵاقیان بدەن, ماوەکەش بژمێرن.

پیاو بۆی هەبووە لەسەر هەوەسو ئارەزووەکانی خۆی ژن تەڵاق بداتو ژنی دیکە بخاتە شوێنی. بەئایەتێك ئەم هەقە بەپیاو دراوە:

وَإِنْ أَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا.[577]

گەر ویستان ژنێك بگۆڕن بە ژنێکی دیکە, ئەگەر مارەییەکی زۆریشتان پێ دابوو, ئەوە هیچیان لێوەرمەگرنەوە.

تەڵاقدانی بەرەهایی نەهێشتو کەمی کردەوە:

الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ.[578]

---

576 الطلاق 1

577 النساء 20

578 البقرة 229

تەڵاقدان دووجارە، یان ئەوەتا بۆ لەوەو دوا بە باشی بژین، یا ئەوتا بە خۆشی دەستبەرداری یەکتر ببن.

واتە پیاو دەتوانێت دووجار ژنی خۆی تەڵاق بدات. لەو دووجارەدا دەتوانێت ژنەکەی ڕاکێشێتەوە بۆلای خۆیو درێژە بەژیانی خۆیان بدەن، یاخود پیاو بڕیاری کۆتایی بداتو ژنەکەی نەگێڕێتەوە بۆلای خۆی. ئەگەر دووجارەکە بوو بە سێ، یاسایەکی دیکە بەسەریاندا جێبەجێ دەبێت کە لە کۆمەڵگای کوردیدا بە مارەبەجاش بەناوبانگەو لە زمانی عەرەبیدا پێی دەگوترێت (محلل):

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ.[579]

ئەگەر بۆ جاری سێهەم پیاوێك ژنەکەی خۆی تەڵاق دا، ئەوە بۆی حەڵاڵ نییە ئەو ژنە لەخۆی مارە بکاتەوە تا ژنەکە لە مێردێکی تر مارە نەکرێت. جا ئەگەر لە مێردێکی دیکە مارە بڕاو ئەویش تەڵاقی دا, زانییان دەتوانن پێکەوە

579 البقرة230

سنورەکانی خوا جێبەجێ بکەن ئەوە هیچ گوناهێکیان لەسەر نییە بگەڕێنەوە بۆلای یەکتر.

لێرەدا چەمکی مارەبەجاشی ئیسلام بە روونی دەرکەوتووە. پیاوی موسڵمان تا دوو جار دەتوانێت ژنەکەی تەڵاق بدات. چونکە لە هەردوو جارەکەدا دەتوانێت لەگەڵی رێکبکەوێتەوەو ببنەوە بە ژنو مێردی یەکتری. دەبێ هەردوو جارەکەش، لای شارەزایەکی ئایینی (وەك مەلا) چارەسەری شەرعییانە بۆ چۆنێتی سوێندی تەڵاقەکە بدۆزرێتەوە. پاش چارەسەرکردنەکە، پیاوەکە برێك پارە دەدات بە مەلا, ئیتر ژنو مێردەکە دەگەڕێنەوە لای یەکتری. گەر جاری سێهەم مێردەکە ژنەکەی تەڵاق دایەوە، لێرەدا سوێندی تەڵاقەکە چارەسەر نابێتو ناتوانن بگێڕێنەوە لای یەکتر. ئەگەر مێرد، لەبەر خۆشەویستی بۆ ژنەکەی، سوور بوو لەسەر گێڕانەوەی، هەروەها ژنەکەش سووربوو لەسەر گەڕانەوەی بۆلای مێردەکەی, تاکە چارەسەری ئایینی ئیسلام ئەوەیە کە ژنەکە شوویەکی تر بە پیاوێکی تر بکات. واتە بە ڕێگەیەکی شەرعی لە پیاوێکی دیکە مارەی

بکرێو ماوەیەك ژنی بێت, ئەگەر بۆ یەك کاتژمێریش بێت. دواتر ئەم مێردە تازەیە ژنەکە تەڵاق بدات، ئینجا مێردە کۆنەکەی بۆی هەیە بیگێڕێتەوە لای خۆی. ئەویش ئەگەر مێردە تازەکە تەڵاقی بدات، چونکە هەندێك جار، لە مارەبڕینێکی وەهادا، ژنو مێردە تازەکە یەکترییان بەدڵ بووەو بڕیاریانداوە لای یەکتر بمێننەوە. هەندێك جاریش روویداوە (ژنەکە) بۆ ئەوە شووی کردووەتەوە تا تەڵاق بدرێتەوەو بگەڕێتەوە بۆلای مێردە کۆنەکەی, خۆشیویستووەو نەیتوانیوە بەبێ ئەو بژی، چاوەڕێی ئەوە بووە مێردە تازەکەی تەڵاقی بدات، بەڵام ئەو تەڵاقی نەداوە، بەڵکو داگیری کردووە, ئەم کارەش بەپێی شەرع بۆ پیاوەکە حەڵاڵە. زۆرینەی جاریش بە ئاسانی کۆتایی هاتووە.

ئەوەی گرنگ بێت لەم مارە بڕینو تەڵاقدانەدا (مارەبەجاش) دەبێت ژنەکە بۆ یەك شەو یان زیاتر, یاخود یەك کاتژمێر لای مێردە تازەکەی بمێنێتەوەو پێکەوە سێکس بکەن. دەبێ لە سێکسەکەشدا هەردووکیان بگەنە ئۆرگازم. (ڕەحەتبوونی تەواو, چەشتنی خۆشاوی سێکس) دوای چێژوەرگرتنی

خۆشاویەکە لە هەردووکیاندا, ژنەکە تەڵاق بدرێت, پاش سێ تەڕی, مێردە کۆنەکەی مارەی بکاتەوە.

بۆ سەلماندنی ئەم راستییەشمان چەندین سەرگوزشتە دەربارەی موحەممەدو صەحابەکان هەیەو لێرەدا هەندێکی بە نموونە دەهێنینەوە:

پیاوێك ژنەکەی تەڵاق دابوو، شووی بە پیاوێکی دیکە کردبوو. ئەم پیاوە چووکی بچووك بوو، لەکاتی سێکسدا ژنەکە نەگەیشتبووە چێژ. دواتر پیاوەکە تەڵاقی دابوو. ژنەکە چووبوو بۆلای موحەممەدو پێی وتبوو: ئەی پەیامبەری خوا مێردەکەم تەڵاقی دام، منیش شووم بە مێردێکی تر کردوو هات لەگەڵم جووت بوو، بەڵام ئەوەی ئەو هەیبوو (چووکی پیاوەکە) وەك ئەم گوڵێنکەیە وابوو (لە جلەکانیدا چەند گوڵێنەیەك دوورابوو، دانەیەکی بچووکی نیشانی موحەممەد دابوو، گوایە چووکی مێردە تازەکەی بە ئەندازەی ئەو گوڵێنکەیە نەرمو شل بووە. ژنەکە بەردەوام دەبێتو دەڵێت:) یەك جاریش نەبێت نەهاتووە بەلامدا، ئەویش منی نەگەیاندە هیچ شتێك (واتە خۆشاویم لێ نەدی) ئایا ئێستا بۆ مێردە

کۆنەکەم حەڵاڵم؟ موحەممەدیش پێی دەڵێت: بۆ مێردی یەکەمت حەڵاڵ نیت تا مێردە تازەکەت لە خۆشاوییەکەت نەچێژێو تۆش لە خۆشاوییەکەی نەچێژیت.[580]

لە گێڕانەوەیەکی دیکەدا پیاوێك ژنەکەی تەڵاق دابوو، ژنەکەش شووی کردبوو بە کەسێکی ترو خۆشاویی لێنەدیبوو، ئەویش تەڵاقی دابوو. پرسیار لە موحەممەد کرا: بۆ لای مێردی یەکەمی بگەڕێتەوە حەڵاڵە؟ موحەممەدیش

---

580 (عن عائشة قالت: طلق رجل امرأته، فتزوجت رجلا غيره فطلقها، وكانت معه مثل الهدبة، فلم تصل منه إلى شيء تريده، فلم يلبث أن طلقها، فأتت النبي صلى الله عليه وسلم فقالت: يا رسول الله إن زوجي طلقني، وإني تزوجت زوجا غيره فدخل بي، ولم يكن معه إلا مثل الهدبة، فلم يقربني إلا هنة واحدة، لم يصل مني إلى شيء، فأحل لزوجي الأول؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: (لا تحلين لزوجك الأول حتى يذوق الآخر عسيلتك وتذوقي عسيلته) صحيح البخاري، كتاب الطلاق باب: من قال لامرأته: أنت على حرام. حديث4964 **له سەرگوزشتەیەکی تردا بەم شێوەیە هاتووە:** (جَاءَتْ امْرَأَةُ رِفَاعَةَ الْقُرَظِيِّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ كُنْتُ عِنْدَ رِفَاعَةَ فَطَلَّقَنِي فَأَبَتَّ طَلَاقِي فَتَزَوَّجْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الزَّبِيرِ إِنَّمَا مَعَهُ مِثْلُ هُدْبَةِ الثَّوْبِ فَقَالَ أَتُرِيدِينَ أَنْ تَرْجِعِي إِلَى رِفَاعَةَ لَا حَتَّى تَذُوقِي عُسَيْلَتَهُ وَيَذُوقَ عُسَيْلَتَكِ. صحيح البخاري، كتاب الشهادات، باب شهادة المختبي. حديث2496. سنن الترمذي. كتاب النكاح عن رسول الله. ما جاء فيمن يطلق امرأته ثلاثا فيتزوجها آخر فيطلقها.)

وتبووی: نەخێر، دەبێت وەك مێردەکەی یەکەمی خۆشاوییەکەی لیٚ بچێژێت.[581]

ئەمەیە مارەبەجاش. ئەمە چارەسەرێکی ئیلاهییانەی ئیسلامە بۆ کێشەیەکی کۆمەڵایەتی تەواوی بەشەرییەت. بە باوەڕی موسلّمانان ئەم یاسایە لە ئەزەلەزە نوسراوەو دەبێت تا ئەبەدیش مرۆڤایەتی پیادەی بکات. لەسەر رۆشنایی ئەم ئایەتە (ژن) لەسەر حسابی کەرامەتی خۆی باجی هەڵەکانی (پیاو) دەدات. لە ئەنجامی هەڵەکانی پیاودا ژن تەڵاق دەدریٚ، بە فەرمانی خواو پەیامبەریش ژن سزا دەدرێت نەك پیاو! دەبێت ژن، بۆ یەك جاریش بێت، لەگەڵ کەسێکی دیکە جووت ببێت ئەو کات بۆی هەیە بگەڕێتەوە لای مێردە کۆنەکەی. جووتبوونی ژن لەگەڵ کەسێکی دیکە، مەرجێکی بنەڕەتییە لە گەڕانەوەیدا بۆ لای مێردە خۆشەویستەکەی.

581 (أن رجلا طلق امرأته ثلاثا، فتزوجت فطلق، فسئل النبي صلى الله عليه وسلم: أتحل للأول؟ قال: لا، حتى يذوق عسيلتها كما ذاق الأول). صحيح البخاري، كتاب الطلاق، باب: من أجاز طلاق الثلاث. حديث4961

ئایینی ئیسلام, بەم ئایەتە پێمان دەڵێت: مارەبەجاش یاسای بەختەوەرکردنی مرۆڤایەتییە, رێزگرتنی دوو خۆشەویستە کە دەیانەوێت پێکەوە بژین، راستکردنەوەی هەڵەی پیاوە تا جارێکی دیکە هەڵە نەکاتەوە. بەبۆچوونی خۆشمان مارەبەجاش ئەتککردنی شەرعیانەی ژنە لە ئیسلامدا, ئەوپەڕی بێبایەخکردنو لەبەرچاوخستنی ئینسانو کەرامەتشکاندنی ژنانە.

لە ئێستادا مارەبەجاش بەرەو نەمان چووەو رێژەیەکی زۆر کەم نەبێت پەیرەو ناکرێت. ئەو رێژە کەمەش لە مزگەوتەکانەوە بەنهێنی ئەنجام دەدرێ. بێئەوەی کەس بزانێت, خودی مەلاو پیاوانی ئایینیو فەقێو خزمەتکاری مزگەوتەکان دەبنە زاوای یەك شەوە.

ئەو ژنانەی بڕوایان بە ئیسلام هەیە، پێیانخۆش بێت یان نا، دەبێت هەمیشە ملکەچی ئەم یاسایانە بنو لە چاوەڕێی ئەوەدا نەبن ئەم ئایینە گۆڕانکاری جددی بە خۆوە ببینێت! کەرامەتی شکاوی ژنان لەم ئایینەدا بەپاساوی هەندێك لە شارەزایانی ئایین پینەپەڕۆ ناکرێت, لەبەر ئەوەی ئەم یاسایان لە قورئاندا هەن. بە

واتایەکی تر تا ئیسلام دەسەڵاتی هەبێت، دەبێت ئافرەتانی موسڵمان هەمیشە ملشۆڕو خزمەتکاری مێردەکانیان بن. بە پێچەوانەوە تەڵاق دەدرێن، یا ژنیان بەسەردا دەهێنرێت، یان سێکسیان لەگەڵ ناکرێت، یاخود لێیان دەدرێت، ئەمە جگە لەو سزا سەختو گرانەی کە لە ڕۆژی قیامەتدا چاوەڕێیان دەکات.

لەکاریگەری ئەم هۆکارانە, لەسەردەمی موحەممەددا, کەڵە ژنێك بڕیار دەدات هەرگیز نەکەوێتە بەر بەزەییەکانی مێردو لە ژێر سێبەری یاساکانی ئیسلامو مێردە موسڵمانەکەیەوە ئیهانە نەکرێت.

عن أبي هريرة رضى الله تعالى عنه قال جاءت امرأة إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت يا رسول الله أنا فلانة بنت فلان قال قد عرفتك فما حاجتك قالت حاجتي إلى بن عمي فلان العابد قال رسول الله صلى الله عليه وسلم قد عرفته قالت يخطبني فأخبرني ما حق الزوج على الزوجة فإن كان شيئا أطيقه تزوجته وإن لم أطق لا أتزوج قال من حق الزوج على الزوجة أن لو سألت منخراه دما وقيحا وصديدا فلحسته بلسانها ما أدت حقه لو كان ينبغي لبشر أن يسجد لبشر

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

لأمرت المرأة أن تسجد لزوجها إذا دخل عليها لما فضله الله عليها قالت والذي بعثك بالحق لا أتزوج ما بقيت في الدنيا هذا.[582]

لە ئەبو هورەیرەوە دەگێڕنەوە: رۆژێك ژنێك هاتە لای پەیامبەرو وتی:

ئەی پەیامبەری خوا من فلانی کچی فلانم.

پەیامبەر وتی: وا تۆم ناسی، پێویستیت بەچییە؟

ژنەکە وتی: شتێکم دەربارەی ئامۆزاکەم هەیە، کەفلانە بەندەیە.

پەیامبەر وتی: وا ئەوم ناسی.

ژنەکە وتی: ئەو داوام دەکا شووی پێبکەم، پێم بلێ هەقی مێرد بەسەر ژنەوە چییە، ئەگەر لە توانامدا هەبوو ئەوە شووی پێدەکەم، ئەگەر..نا ئەوە شووی پێناکەم.

پەیامبەریش پێی دەلێت: هەقی مێرد بەسەر ژنەوە ئەوەیە ئەگەر مێرد داوای کردو ژنەکەش زمانی لەناو کێمو جەراعەت (زوخمی پیسی تێکەڵ بەخوێن)و

582 الحاكم، المستدرك على الصحيحين. كتاب النكاح، حديث2768 مجمع الزوائد - الهيثمي ج 4 ص 307

پیسایی کونە لووتیدا بۆ مێردەکەی بگێڕێ، هێشتا هەقی مێردەکەی نەداوە. ئەگەر پێویست بوایە ئادەمیزاد کڕنوش بۆ ئادەمیزاد ببات، ئەو کاتەی پیاو کە دەچێتە لای ژنەکەی، فەرمانم بە ژن دەکرد کڕنوش بۆ مێردەکەی ببات. ئەویش لەبەر ئەوەی خوا فەزڵی مێردەکەی بەسەردا داوە.

ژنەکەش وتی: سوێند بەوەی تۆی بۆ ئێمە بەهەق ناردووە، هەتا لە دونیادا بمێنم شوو ناکەم.

بەشی چوارهەم
دیاردەی خەتەنەکردن

خەتەنەکردن، بڕینی گۆشتی سەری چوکی پیاوانو قیتکەی ئافرەتانە. بۆ نێر، سەری چووك زیاتر دەخرۆشێنێو چێژی سێکس زیاتر دەکات، بۆ (مێ)ش دەبێتە هۆی دامرکاندنەوەی خرۆشاندنی زێو کوشتنی یان کەمکردنەوەی

چێژەکەی بەرێژەیەکی زۆر. خەتەنەکردن، پیاوان بێت یان ژنان، لە ئیسلامو یەهودیەتدا بەکارێکی زۆر باش دانراوە.

خەتەنەکردن داهێنانێکی ئیسلامی نییەو نەریتێکی زۆر کۆنترە. جگە لەوەی لە ئیسلامدا کۆمەڵێك پاساوی فیزیکی بۆ خەتەنەکردن هەیە، هەروەها مانایەکی میتافیزیکیشی هەیە کە ئێمە نازانین چییەو چۆنە. لەیەهودیدا، یەکێك لەو دیارییە باشانەی کە خوا بەئیبراهیمی پەیامبەری بەخشیوەو بۆ موسڵمانان ماوەتەوە خەتەنە کردنە. لەتەوراتدا، یەکێك لەتایبەتمەندییەکانی یەهوە (خوا) خەتەنەکردنی ئیماندارانە. لە پەیمانی کۆندا نوسراوە: خوا پەیمان دەدات بەئیبراهیم، لەبەرامبەر خەتەنەکردنی کوڕەکانی، بەئەندازەیەکی زۆر زەوی پێببەخشێتو نەوەکانیشی لەم بەخشینە کەمیان نەداتێ.و.و. خوداوەند خۆی نیشانی ئیبراهیم داو گوتی: تۆ زۆر دەبیتو دەبیتە باوکی چەندین نەتەوە، هەموو زەویەکانی کەنعان دەبەخشمە تۆو نەوەکەتو بۆ هەتا هەتایە دەبنە موڵکتان. لەبەرامبەر ئەمەشدا دەبێ پەیمانی من بەجێ بهێنیت، ئەویش ئەوەیە کە هەموو نێرینەی گەلەکەت

خەتەنە بکەیتو سەری چووکیان ببڕیت. لەدوای ئەمە هەر نێرینەیەك خەتەنە نەکرابێتو گۆشتی سەری چووکی نەبڕابێت، ئەو کەسە لەقەومەکەی دادەبڕێت، (واتە دەیکوژین) چونکە پەیمانی ئێمەی شکاندووە.[583]

ئەوەی لە یەهودیدا هەیە خەتەنەی پیاوانە نەك ئافرەتان. بەڵام لە ئیسلامدا ئافرەتانیش دووچاری ئەم دیاردەیە بوونەتەوە. ئەگەرچی لەقورئاندا ئایەتێك بۆ ئەم کردارە نابینین، بەڵام لە ئیسلامدا، لەبەر قسەیەکی موحەممەد، وەك ئەرکو کارێکی (زۆرباش) دانراوەو پەیڕەوی لێکراوە. چ پیاوانو چ ژنان دەبێت خەتەنە بکرێن.[584] مانای فیزیکی خەتەنە لە ئیسلامدا، لە قسەیەکی موحەممەددا دەخوێنینەوە.

الْفِطْرَةُ خَمْسٌ أَوْ خَمْسٌ مِنْ الْفِطْرَةِ الْخِتَانُ وَالِاسْتِحْدَادُ وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَتَقْلِيم

---

583 سفری خولّقاندن، بابی حەڤدەهەم 5-14 هەروەها بابی سیو چوارهەم 14-17 وەرگێڕانەکەی وەرگیراوە لە: شوجاعەتدینی شەفا, پیامبران در آین های توحيدي, وەرگێڕانی لەفارسییەوە: شازین هێرش, گۆڤاری ریفۆرم, ژمارە7, بەهاری2005 لاپەڕەکانی22-105

584 ابن تميمة: فتاوي النساء. ص8

الْأَظْفَارِ وَقَصُّ الشَّارِبِ.[585]

ئەو پێی وایە: پێنج خەسڵەت هەن کە خاوێنی بە مرۆڤ دەدەن: خەتەنەکردن، لابردنی تووکەبەر، هەڵکێشانی مووی بنباڵ قرتاندنی نینۆك، بەرسمێڵکردن. بۆیە وەك سوونەتێکی باش موسڵمانان پەیڕەوی لێدەکەن.

لە ژیانی موحەممەددا ژنێك لە شاری مەدینەدا کاری خەتەنەکردنی جێبەجێ کردووە. ئەم ژنە، زۆر بێبەزەییانە لە بندا قیتکەکەی بڕیوە. دیارە ئەم شێوەیەش بەتەواوی چێژی سێکس لەلای ئافرەت ناهێڵێت.

أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَخْتِنُ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُنْهِكِي فَإِنَّ ذَلِك أَحْظَى لِلْمَرْأَةِ وَأَحَبُّ إِلَى الْبَعْلِ.[586]

موحەممەدیش پێی وتووە لەکاتی خەتەنەکردنەکەدا کەمێك دەست بەرز بکاتەوەو تەواو لە بندا نەیبڕێت، چونکە بۆ ئافرەت چاکترەو بۆ پیاویش

---

585 صحيح البخاري. كتاب اللباس باب، قص الشارب. حديث5550 صحيح مسلم، كتاب الطهارة، باب خصال الفطرة حديث257 سنن ابن ماجة، كتاب الطهارة وسننها. بَاب الفطرة حديث294

586 سنن ابي داود، كتاب الادب، باب ما جاء في الختان، حديث5271

خۆشترە. ئەم قسەیەی موحەممەد وای لە ئیبن تەیمییە، فتوادەری بەناوبانگی ئیسلامی، کردووە فتوا بدات کە دەبێت ئافرەتان خەتەنە بکرێن.[587]

وَاجِب عِنْد الشَّافِعِيّ وَكَثِير مِنْ الْعُلَمَاء , وَسُنَّة عِنْد مَالِك وَأَكْثَر الْعُلَمَاء , وَهُوَ عِنْد الشَّافِعِيّ وَاجِب عَلَى الرِّجَال وَالنِّسَاء جَمِيعًا , ثُمَّ إِنَّ الْوَاجِب فِي الرَّجُل أَنْ يَقْطَع جَمِيع الْجِلْدَة الَّتِي تُغَطِّي الْحَشَفَة حَتَّى يَنْكَشِف جَمِيع الْحَشَفَة , وَفِي الْمَرْأَة يَجِب قَطْع أَدْنَى جُزْء مِنْ الْجِلْدَة الَّتِي فِي أَعْلَى الْفَرْج.[588]

لای شافعی و زۆرێك لە زانایانی ئیسلام خەتەنە واجبە. لای مالکی زۆربەی زانایانیش سوننەتە. لای شافعی, (کە بەشی زۆری موسڵمانانی ناوچەکەی ئێمە لەسەر مەزهەبی ئەون) چ پیاوان بن یان ژنان, لەسەر هەموو پیاوو ژنێك واجبە. لەسەر پیاوان پێویستە هەموو ئەو پێستەی سەری چووك دادەپۆشێت ببڕێت تا هەموو سەری چووك دەرکەوێت. لە ئافرەتانیشدا پێویستە لە بندا ئەو قیتکەیە ببڕدرێت کە دەکەوێتە بەشی سەرەوەی زێ.

587 ابن تيمية، مجموعة الفتاوى، م11 فقه الطهارة والصلاة، ص68
588 صحيح مسلم بشرح النووي، كتاب الطهارة، باب خصال الفطرة

مانای میتافیزیکی خەتەنەکردنیش لەوەدایە کە خوا قسەی لەسەر کردووەوە داوای لە ئیبراهیم کردووە لەوەودوا نەوەکانی خەتەنە بکات. کەواتە خەتەنەکردن بەلای خواوە گەورەیە بۆیە لەبەرامبەر جیبەجیکردنیدا دیاری گەورە پیشکەش بە ئیبراهیمو نەوەکانی دەکات. بەگوتەی موحەممەد، ئیبراهیم لەتەمەنی سەدو بیست ساڵیدا خەتەنە کراوە. دوای خەتەنەکردنیشی هەشتا ساڵی دیکە ژیاوە.[589] لەبەر ئەم هۆیە دەبیت موسڵمانان ڕێچکەی ئیبراهیم بگرنەبەر، چونکە ئایەتێك هەیە باس لەوە دەکات کە شوێنکەوتەی ئایینی ئیبراهیم کارێکی پەسەندە، لەبەر ئەوەی خوا ئیبراهیمی کردۆتە ڕێزدارو خۆشەویستی خۆی.[590] لە چیرۆکێکی ئەفسانەیشدا دەڵێن: پەیامبەری ئیسلام بەخەتەنەکراوی لەدایك بووە.[591] خودی موحەممەدیش وتویەتی:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : (الْخِتَانَ سُنَّةٌ لِلرِّجَالِ مَكْرُمَةٌ

---

589 (قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اختتن إبراهيم عليه السلام وهو ابن مائة وعشرين سنة ثم عاش بعد ذلك ثمانين سنة). تفسير القرطبـي في تفسير البقرة124

590 (وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا) (وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا). النساء:125. النحل: 123

591 (أن النبي صلى الله عليه وسلم ولد مختونا). تفسير القرطبـي البقرة124

لِلنِّسَاءِ).[592]

خەتەنەکردن بۆ پیاو سوننەتەو بۆ ژنانیش شکۆمەندییە.

گوتەو ڕەفتارەکانی موحەممەدیش دەبێت وەك یاساکانی قورئان بەڕێوەبچێت. چونکە چەندین ئایەت هەن ئاماژە بەوە دەدەن کە فەرمان بە موسڵمانان کراوە یاساکانی ئەو جێبەجێ بکرێن. لەوانە:

مَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا.[593]

ئەوەی پەیامبەر (موحەممەد) بۆی هێناون لێوەی وەرگرنو ئەوەی ئەو نەهیتان لێ دەکات ئێوەش وەلاوەی نێنو بەلایدا نەچن.

خەتەنەکردنی پیاو، سەری چووکی تیژ دەکات, بەم هۆیەوە هەست بەچێژی زیاتر دەکات. بەڵام خەتەنەکردنی ژن، کەبڕینی قیتکەیەو دەکەوێتە بەشی سەرەوەی زێ, جۆرێکە لەکوشتنی چێژی سێکسو هەڵکۆڵینی جەستەیان. بڕینی بەشێك لەم پارچە هەستوەرە ، مانایەکی ڕوونو ئاشکرای هەیە, ئەویش

592 تفسير القرطبي البقرة124
593 الحشر 7

سەربڕینی چێژی سێکسو کوشتنی حەزەکانی خرۆشاندنو دامرکانەوەی ئارەزووە. بەمانایەکی دیکە تیرۆرکردنی بەشێکە لە ژیانی ئافرەت، کە لە سەرەتای سەرهەڵدانی ژیانیدا، هەر لە منداڵییەوە جێبەجێ دەکرێت. ئەم دیاردەیەش لەپێناو بنەبڕکردنی گەندەڵی سێکسی کۆمەڵگا ئایینیەکان هاتۆتە ئاراوە، کە پێیان وایە ڕەگەزی مێ دەوری سەرەکی لەم گەندەڵییەدا دەبینێت, بۆیە دەبێت ئەو دەورەی لەکار بخرێت تا گەندەڵی نەمێنێت. ئەم حوکمە ڕەقە بەرامبەر بەژن بەوپەڕی سوکایەتی بەم توێژە دەژمێردرێت. خەتەنەکردن یەکێکە لەداهێنانەکانی ئایین بۆ بێڕێزکردنو تیرۆرکردنی جەستەی ئافرەتان، ئایینزاکانی ئیسلام دەوری سەرەکیان بۆ پەیڕەوکردنو بەردەوامبوونی بینیوەو بەشی شێریان لەم جۆرە تیرۆرکردنەی ئافرەتان بەرکەوتووە.

بەشی پێنجهەم
دەرپێ

شێوەكانی پۆشینی جلوبەرگ دیاردەیەكی كۆمەڵایەتییە بۆ داپۆشینی لەش. پۆشینی جلوبەرگیش، وەك هۆكاری یەكەم، پاراستنی جەستەیە لەكاریگەرییە سروشتییەكان. گەرمیی تیشكی خۆر یەكێكە لەو كاریگەرییە بنەڕەتییانە. لەنیوە دوورگەی عەرەبدا، گەرمیی خۆر زۆر لەوە بە تینتربوو كەسێك بتوانێت بەڕوتی بجوڵێ‌و لەبیابانەكاندا بسوڕێتەوە. بۆ كەمكردنەوەی تینی خۆر بەپۆشاكێك لاشەیان داپۆشیوە. بەڵام لە جۆرەكانی جلوبەرگدا دەرپێی تێدا نەبووە.[594]

---

594 دەرپێی كورت، ژێردەرپێ.

عەرەبەکانی نیوە دورگە، لەسەردەمی سەرهەڵدانو گەشەکردنی ئیسلامدا دەرپێیان بەکار نەهێناوە. مێژوونوسان ناسینو پۆشینی دەرپێیان گەڕاندووەتەوە بۆ سەردەمی خەلافەتی ئەمەوی. بەهۆی نەریێتو کلتووری کۆمەڵگای (شام) ئەم پۆشینە سەریهەڵداوەو بڵاوبۆتەوە.[595] (د.عبدالحميد) دەڵێ: لە هیچ یەکێك لە کتێبە مێژووییەکانی کۆنی ئیسلامدا باس لەپۆشینی دەرپێی کۆمەڵگای نیوەدورگەی عەرەب نەکراوە، نە لەپێش ئیسلامو نە لەکاتی دەوڵەتەکەی موحەممەدیشدا.[596] لەلای هەردوو ڕەگەزیش وەك یەك وابووەو تەنها پۆشینەکانی سەرەوە هەموو لەشی داپۆشیون.

مێژوونوسان باسی کلتووری ئیسلام دەکەنو دەڵێن لەکاتی نوێژی جەماعەتدا پیاوان لە پێشەوەو ژنان لەدواوە ریزیان بەستووە. پیاوەکان، بۆ ئەوەی هەڵسوکەوتی چەمینەوەو هەڵسانەوەی نوێژکردنیان ئاسایی بێت، کەمێك دزداشەکانیان بەرز کردەوەتەوەو بە گرێیەك بەستویانە تا نوێژەکانیان تەواو

595 السيسلي: سايكولوجية الاخلاق. ص95
596 نفس المصدر ل30

کردووە. بەم شێوەیە لەکاتی کڕنوشدا ڕانو سمتو گونی شۆڕیان لە دواوە دەرکەوتووە. ئایینزایەکی ئیسلام لەزەمەنی موحەممەددا بۆمان دەگێڕێتەوەو دەڵێت: ڕۆژێکیان لەبەر شارەزایم لە ئیسلام ئامادەبوان داوایان لێکردم پێشنوێژییان بۆ بکەم. منیش کردم. کراسێکم لەبەردا بوو، کە کڕنوشم دەبرد پاشەڵم دەردەکەوت. ژنێك بە خەڵکی گەڕەکی وتبوو: ئەوە قنگی ئەو قورئان خوێندنەتان لەبەر چاومان داناپۆشن؟[597]

موحەممەد ئامۆژگاری موسڵمانانی پیاوی کردووە داوێنی خۆیان داپۆشن. نارازیش بووە بەو کەسانەی ئەم کارە ناکەن.[598] مەلاکان، پێش ئەوەی نوێژ دابەستن، کردبویان بە خوو, هەموو جارێك لەپێش نوێژکردندا هاواریان دەکرد: (لەکاتی تەواو بوونی کڕنوشدا، هەتا پیاوەکان سەر هەڵنەبڕن، ژنەکان سەر هەڵنەبڕن) بۆ ئەوەی ئافرەتان دیمەنی ڕووتی دواوەی پیاوەکان نەبینن. ئەم

---

597 (وكانت علي بردة، كنت إذا سجدت تقلصت عني، فقالت امرأة من الحي: ألا تغطون عنا است قارئكم؟). صحيح البخاري، كتاب المغازي، باب: من شهد الفتح. حديث4051

598 (نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم.و.و أن يحتبي الرجل في ثوب واحد ليس على فرجه منه شيء). صحيح البخاري، كتاب الصلاة، أبواب الصلاة في الثياب.، باب، ما يستر من العورة. حديث365

قسەیەشیان لە ئامۆژگارییەکی موحەممەدەوە وەرگرتبوو، چونکە کەسێك لە کاتی نوێژداو بە ئامادەبوونی خودی موحەممەد وتبووی:

يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُنَّ حَتَّى يَرْفَعَ الرِّجَالُ.[599]

ئافرەتەکان لە کڕنوشدا سەریان بەرز نەکەنەوە تا پیاوەکان بەرز دەبنەوە.

لە پێش ئیسلامدا، ئەو خەڵکانەی حەجیان دەکرد، هیچ جۆرە پۆشاکێکیان لەبەر نەبووەو بە رووت‌و قووتی بەچواردەوری کەعبەدا دەسوڕانەوە. ئەم نەریتە تا دوا ساڵەکانی ژیانی موحەممەدیش درێژەی کێشاوە. تا لە دواجاردا بڕیاری دا لەشیان داپۆشن.[600]

نەبوونی دەرپێ، وەك نەریتێکی نیوە دوورگە، دیاردەیەکی ئاسایی بوو. بەم هۆیەشەوە دەرکەوتنی ناوگەڵ دیاردەیەکی ڕۆژانەی دانیشتوانەکە بووە. ئیسلام، کە بە شێوەیەکی زۆر توند باس لە شاردنەوەی ناوگەڵ دەکات، هیچ بەدیلێکی

---

599 صحيح مسلم، كتاب الصلاة باب أمر النساء المصليات وراء الرجال أن لا يرفعن رؤوسهن من السجود حتى يرفع الرجال. حديث441

600 (لا يحج بعد العام مشرك، ولا يطوف بالبيت عريان.) صحيح البخاري، أبواب الجزية والموادعة، باب: كيف ينبذ إلى أهل العهد حديث3006

بۆ نەبوونی ئەم شێوەپۆشینە نەبووە. لە شوێنە گشتییەکاندا زۆر بە خێرایی سێکس ئەنجام دراوە. ژن بۆ کڕینی شمەك چووە، کەچی هەر لەبەردەم دوکانەکەدا، بەهۆی نەبوونی دەرپێوە، زۆر بەخێرایی لاقەی دەکەن. ئافرەتێك بۆ کڕینی خورما دەچێتە دوکاندارێکی خورمافرۆش بەناوی (نبهان التمار). ئەم پیاوە زەوقی سێکسی دەچێتەسەر. هەر لەبەردەم دوکانەکەدا جلبابەکەی هەڵدەداتەوەو خۆی بە ژنەکەوە جووت دەکات. ئەم رووداوە دەگاتە لای موحەممەدو ئەویش ئایەتێکی بۆ نازڵ دەکات.[601]

رووداوەکەی بەنی قورەیزە، ئەو قەصابخانەیە بوو کە موحەممەد لەدژی جولەکەکانی بەنی قورەیزە هەڵیگیرساند. لەو کۆمەڵکوژییەدا، بەحوکمی خواو پەیامبەر، هەر پیاوێك توکەبەری هەبوایە سەریان دەبڕی. بە هۆی نەبوونی دەرپێوە زۆر بەئاسانی توانراوە بزانرێت گەنجو لاوەکان تووکەبەریان هەبووە یان..نا. سەرەتا هەموو دیلەکانیان ریز کردوونو یەکەیەکە دشداشەکانیان

601 الواحدي: اسباب النزول / ص 82

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

هەڵبڕیوە، پاش تەماشاکردنی ناوگەلّیان، شمشێریان دەدا لەگەردنی ئەوانەی تووکەبەریان دەرکردبوو.[602]

بینینی گەلّوگونی پیاو لەو ناوچەیەدا زۆر ئاسایی بووە. گەر بە مێژوودا بچینەوە، یەکێك لەدیاردە هەرە سەرنجڕاکێشەکانی مێژووی سێکس، پەرستنی چووکی پیاو بووە.

لەگەڵ ئەمەشدا کرداری خەساندنیان بەکارهێناوە. وەك سزا چووکی کۆیلەکانیان بڕیوەو گونیان تەقاندوون. ئایینزاکانی ئیسلام, لەلایەکەوە چووکو گونیان کردووەتە پیرۆزترین دیمەنو روخساری مزگەوتەکانیان پێ نەخشاندووە، بەلاّم لەلایەکی دیکەوە لەبەرامبەر هەژارو کۆیلەدا بۆ ئەوپەڕی ئەتکردن بەکاریان هێناوە. جارێکیان (خەلیفە سلێمان کوڕی عەبدولملیك) لەدەشتێکدا گەشتو سەیرانی دەکرد، گوێی لەدەنگێك بوو، دەنگێکی نەرمو گۆرانی بێژانە. خەلیفە لەبیستنی ئەم دەنگە خرۆشاوییەدا تووڕە دەبێو ئەو دەنگە

602 تأريخ الطبري، غزوة بني قريظة، **هەروەها** السيرة النبوية، ابن هشام. الروض الأنف، ج3ص445-446 **لەبەشی موحەممەدو سێکسدا بەدرێژی باسی ئەم ڕووداوە کراوە.**

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

لەسەر پاكداوێنی ژنان وەك هۆیەكی لەخشتەبردنیان بەمەترسی دەزانیّ. هەر بۆیە فەرمان دەدا گۆرانیبێژەكە بخەسێنن. ئەوە بوو گونی ئەو هەژارەیان دەرهێناو خەساندیان.[603]

بەشی شەشەم
مەمك و مژین

دیمەنو مژینو ماچو دەستلێدانی مەمكی ئافرەت، شێوازێكە لە شێوازەكانی یاریبازیو خرۆشاندنی سێكس. دیاردەیەكی جیهانییە. بەڵام شێوەو روخسار، جۆرو رەنگ، یاریكردنو زمانلێدانو مژینی گۆی مەمك، گوشینو هەڵگلۆفین، بە پێی خواستو ئارەزووی كۆمەڵگەكان گۆڕاون. نابیّ ئەوەشمان لەبیر بچێت كە هەندێك هەن، نێر بن یان مێ، تێڕوانینی جیاوازیان هەیەو بە بینینو یاری

603 الوردي. د.علي الوردي، وعاظ السلاطين. الطبعة الثانية، دار الكوفان – لندن 1995.ص10

kurd–islam.com کورد - ئیسلام

تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

پیٚكردنی مەمك، چیٚژی سیٚكسی وەرناگرن.

لە نەریٚتی نیوە دورگەی عەرەبیشدا، سەرباری ئەوانەی ئاماژەمان پیٚدان، هەر ژنیٚك مەمكی گەورەو سمتی بەرز بوایە، بەختی شووكردنی باشتر بووە.[604] ئەو كەنیزەكانەی مەمكی گەورەیان بوو، لەبازاڕەكاندا نرخی فرۆشتنیان زیاتری كردووە.[605] مەمك، جیٚی سەرنجو خرۆشاندنی عەرەبەكانی نیوە دوورگە بووە.

لە ئەدەبی عەرەبدا چەندین شیعر لەم بارەیەوە دەدۆزینەوە. حەجاجی كوڕی یوسفی سەقەفی نامەیەكی بۆ مەروانی كوڕی حەكەم نوسیوە, لەو نامەیەدا داوای لیٚكردووە ژنیٚكی بۆ بدۆزیٚتەوە لە دوورەوە جوان بیٚتو لەنزیكەوە نەرمو نیان بیٚت, لەنەتەوەكەی خۆیدا شەریف بیٚتو لەدەروونی خۆیدا زەلیل بیٚت, خزمەتكاری میٚرد بیٚت. مەروانیش لەوەلاٚمی نامەكەیدا دەلیٚ: بەراستی پیٚكاتو ئەوەی تۆ دەتەویٚ ئەوە (خولة بنت مسمع)ـە مەمكی زۆر زلو گەورەیە.

---

604 السيسلي: د. عبدالحميد السيسلي: سايكولوجية الاخلاق . الطبعة الثانية، 1980دار الكتب الاسلامية، مصر.ص507

605 هەمان سەرچاوەی پیٚشوو 517

حەجاجیش لەنامەی دووهەمدا بۆی دەنووسێ: ژن بەبێ مەمکی گەورە باش نییە, مەمکی گەورە پیاو گەرم دەکاتەوەو منداڵیش تێر دەکات.[606]

گەر بێتەوە بیرمان، لەبەشی حیجابدا، باسمان لە شاردنەوەی درزی نێوان هەردوو مەمك کردووە. قورئان زۆر بە ڕوونی باسی ئەو شوێنەی کردووە، کە بە وشەی (جُيُوبِهِنَّ) لە ئایەتەکەدا هاتووە.[607] واتە سەروی نێوان هەردوو مەمك. لە ئایەتێکی دیکەدا پێناسەی مەمکی تێدا دەبینین. (وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا.[608] پۆلە کیژی مەمك خڕی هاوتەمەنیش).[609] هەبوونی ئایەتێکی لەم چەشنە، جگە لە نیشاندانی هەوەسی سێکسی پیاوی ئەو ناوچەیە بۆ مەمكو درزەکەی، هەروەها ئاماژەیەکە بۆ گرنگی ئەم دیمەنەی ئافرەتان بۆ جوڵاندنی هەوەسی پیاو لە قورئاندا. ئەمەش نیوە دوورگەی عەرەبی پێ لەکەدار ناکرێت، یاخود ئەوان

---

606 ابن قيم الجوزية: أخبار النساء ص 267

607 النور 31

608 النبأ 33.

609 بۆ بە کوردی کردنی ئەم ئایەتە سوودم لە وەرگێڕانەکەی مامۆستا هەژار وەرگرتووە.

داهێنەری ئەم شێوە چێژە نین، چونکە دیاردەیەکە لە جیهاندا باوە. بەڵام ئەوە مایەی سەرنجە کە قورئان، بە گوتەی ئیسلامییەکان لە خواوە دابەزیوە، لە ئەزەلەوە نوسراوە، دەشبێ بۆ هەتا هەتا یاسای لێوەردەگیرێت، کەچی باسی ئەم شتە لاوەکیانە بکات! لەگەڵ ئەوەشدا، نەك هەر لەناو کۆمەڵگە بێباوەڕەکان بە ئیسلام، بەڵکو لەناو موسڵمانانیشدا نەیتوانیوە یاساکە بەرقەرار بکات.

مەمك، جگە لە دیمەنە سێکسییەکەی، بەرهەمهێنی شیرە. لە سەردەمی کۆنی نیوە دوورگەدا وا باو بووە، زۆربەی ئەو منداڵانەی کە لە خێزانە سەرمایەدارەکاندا لەدایکدەبوون، لەرێی ژنێکی شیردەرەوە بەخێو دەکرانو گەشەیان دەکرد. موحەممەد یەکێك بووە لەو منداڵانەی ماوەیەك لەلایەن دایەنەوە شیری پێدراوە. ئەو ژنە شیردەرانەی کە لەو سەردەمەدا بۆ ئەو مەبەستە هەبوون، بەناوبانگ بوونو زۆربەشیان هەژار بوون. لەپێناوی دەستکەوتی ئابووریدا شیردەرایی منداڵیان کردووە.[610]

610 السيسلي: 767

نەریتی پێش ئیسلام وابووە، ئەو منداڵانەی لای یەك دایەن شیریان پێدەدرا، نەدەبوونە خوشك‌و برای یەكتر، بەڵام ئیسلام ئەم نەریتەی گۆڕی‌و منداڵی شیردەرایی كردنە خوشك‌و برا. بەم هۆیەوە كاریگەری بەسەر تەواوی بنەماڵەوە دانا.[611] ئەو دەوڵەمەندانەی منداڵەكانیان دەناردە لای دایەن، ناچاربوون بیاننێرنە لای ئەو ژنانەی كە زۆر چاك دەیانناسین، بۆ ئەوەی لەگەورە بوونیاندا ئەو ژنانە بەسەر بكەنەوەو توشی كێشەی كۆمەڵایەتی نەبن.

ئیسلام داهێنانێكی نوێی بۆ ئەنجامدانی مژینی مەمك هێنایە ئاراوە. نەك بۆ سێكس، بەڵكو بۆ خزمایەتی‌و چارەسەركردنی كێشەی كۆمەڵایەتی. ئەو یاسایەش مژینی مەمكی ئافرەتانە لەلایەن پیاوانەوە بە حەڵاڵی. گەر پیاوێك ویستی ژنێكی بێگانە لە خۆی حەرام بكات‌و ژنەكە وەك دایكی یاخود وەك خوشكی ببینێت، هەروەها وەچەكانیشی وەك كچی خۆی ببینێت، ئەوە پێویستە مەمكی ژنێكی پلە یەكی ئەو خێزانە بمژێت، بۆ ئافرەتەكەش بە هەمان شێوە. گەر

611 هەمان سەرچاوەی پێشوو 767

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەمە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ئەمە ڕوویدا، ئەگەر ڕۆژێك لە ڕۆژان، ئەو پیاوە لەگەڵ ژنێکی ئەو خێزانەدا پێکەوە بینران‌و کەسیان لەگەڵ نەبوو، گومانی سێکسبازییان لێناکرێت.

لە عائیشەوەی ژنی موحەممەدەوە دەگێڕنەوە: (أَبَا حُذَيْفَةَ بْنَ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ) یەکێك دەبێت لە صەحابەکانی موحەممەد، منداڵێکی بە ناوی (سالم) کردبوو بە کوڕی خۆی. بەخێوی کردبوو تا گەورە بووبوو. ژنێکیشی بۆ هێنابوو کە برازای خۆی بوو بەناوی (فَاطِمَةَ بِنْتَ الْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ). ئەم نەریتەش لە پێش سەرهەڵدانی ئیسلامدا هەبووەو هەر کەسێك منداڵێکی هەتیوو، یان هەژاری بەخێو بکردایە، وەك یەکێك لە کوڕەکانی خۆی هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەکرد, دواتر دەیکردە کوڕی خۆی. لە خۆشی‌و ناخۆشیدا بەشدار بوو، بمردایە، یاخود باوکە بەخێوکەرەکەی بمردایە، وەك ئەندامانی خێزانەکە بەشە میراتی بەردەکەوت. خەڵکیش بەناوی باوکە بەخێوکەرەکەیەوە بانگیان دەکرد. پەیامبەری ئیسلام بەم ئەزموونەدا ڕۆشتووەو منداڵێکی بەخێو کردووە، بەناوی زەید. کچە پورزایەکی خۆشی بەناوی زەینەب کردە ژنی، کەنیزەکێکیشی

پێداوە. ئەم پیاوەیان بەناوی باوکە رەسەنەکەی خۆیەوە بانگ نەدەکرد بەڵکو پێیان دەوت زەیدی کوڕی موحەممەد. بەڵام ئیسلام، لەبەر هۆیەکی سێکسی، کە لە بەشی ژنەکانی موحەممەددا باسمان کردووە، ئەم نەریتە جوانەی سڕییەوە، ئەویش بە ئایەت:

(ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ)[612]

ئەو منداڵانە بەناوی باوکی خۆیانەوە بانگ بکەن، (واتە بەناوی رەسەنی باوانیانەوە) لای خوا ئەمە پەسەندترە، ئەگەر باوکیان لای ئێوە نەناسراون ئەوە برای دینیتانن‌و ئێوە بەرپرسی ئەوانن.

ئەم یاسایە, هەڵگرتنەوەی منداڵە هەتیوو بێکەسەکانو بەخێوکردنیان, کە دابونەریتێکی جوانی کۆمەڵایەتی‌و مرۆڤایەتی بوو، لەناو موسڵمانانەدا نەما. بۆ نموونە (أَبَا حُذَيْفَةَ)و ژنەکەشی (سَهْلَةُ بِنْتُ سُهَيْلٍ) (سالم)یان لە منداڵییەوە

612 الاحزاب 5

بەخێوکردووەو گەورەیان کردووەو ژنیشیان بۆ هێناوە، وەك کوڕی خۆیان هەڵسوکەوتیان لەگەڵ کردووە، کەچی بەهۆی ئەم ئایەتەوە باوك (أَبَا حُذَيْفَةَ) دڵی لە کوڕەکەی (سالم) پیس دەبێت، گوایە ئەم کوڕە بۆی هەیە لەگەڵ سەهلەدا سێکس بکات. ژنەکەش (سَهْلَة) بەم خانەگومانەی مێردەکەی دەزانێت. بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشە کۆمەڵایەتییە کە بەهۆی ئەم ئایەتەکەوە بۆ ئەو خێزانە دروست بووە, سەهلە دەچێتە لای موحەممەدو پێی دەڵێت: سالم گەورە بووەو بووە بە پیاو، جار جار کە دێتە ژوورەوە بۆ لامان وا هەست دەکەم کە مێردەکەم خانەگومان بێت. موحەممەدیش پێی دەڵێت: شیری بدەرێ بەم شێوەیە بۆی حەرام دەبێتو دڵپیسی مێردەکەشت نامێنێت. لە سەرگوزشتەیەکی تردا هاتووە کە ژنەکە بەموحەممەدی وتووە: کاتێك سالم دێتە ژوورەوە، دەموچاوی مێردەکەم دێتە پێش چاو، منیش رقم لەمە دەبێتەوە. چار چییە؟ موحەممەدیش پێی دەڵێ: شیری مەمکەکانتی بدەرێ. ژنەکە دەڵێت: جا چۆن شتی وا دەبێت، سالم پیاوێکی گەورەیە، ڕیش و سمێڵی هەیە!؟ موحەممەدیش

بزه ده‌یگرێ‌و ده‌ڵێت: ئه‌وه‌م ئه‌زانی که گه‌وره‌یه، ته‌نانه‌ت شه‌ڕی به‌دریشی بینیوه. ئیتر ده‌ست ده‌کات به‌پێکه‌نین.[613] ژنه‌که‌ش وه‌های کردو مه‌مکی خسته ده‌می پیاوه‌که‌وه.

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی پیاوان ڕیش‌و سمێڵیان هه‌بووه‌و ته‌مه‌نێکیان تێپه‌ڕاندووه، به‌ڵام به‌ناوی ئه‌وه‌ی ببنه که‌سانی نزیك به ژنه‌که، واته به حیله‌ی شه‌رعی، مه‌می ئافره‌تانیان مژیوه! ئه‌م یاسایه تا ئێستاش به حه‌ڵاڵی ماوه‌ته‌وه‌و ده‌قێکی شه‌رعییه، واته بکه‌ر له ڕووی عه‌قیده‌وه ده‌توانێت به ئه‌نجامی بگه‌یه‌نێت. ده‌قێکیش نییه حه‌رامی کردبێت، به‌ڵام ته‌نها له سه‌رده‌می موحه‌ممه‌ددا به زۆری ڕوویداوه‌و له‌دوای ئه‌و به‌ره‌و نه‌مان چووه، چونکه ئه‌م یاسایه له‌گه‌ڵ لۆژیکی مرۆڤایه‌تیدا یه‌کناگرێته‌وه!

---

613 صحيح مسلم، كتاب الرضاع، باب رضاعة الكبير. موطأ مالك، كتاب الرضاع، باب مَا جَاءَ فِي الرَّضَاعَةِ بَعْدَ الْكِبَرِ. حديث1781

kurd-islam.com كورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

بەپێی یاساکە بە مژینێكو دووان کردارەکە ناگاتە ئەنجام،[614] بەڵکو زۆر لەوە زیاترە. کاتی خۆی لەقورئاندا ئایەت هاتبووە کە (دە) جار، لە (دە) کاتی جیاوازدا مژینەکە ئەنجام بدرێت ئەوسا کارەکە بەشێوەیەکی شەرعی ئەنجام دراوە.[615] هەر جارەی یەك خولەکیشی پێچووبێت، ماوەی مەمك مژینەکە، بۆ هەر (دە) جارەکە، دەکاتە دە خولەك. وا دیارە (دە) خولەك لە مژینی مەمك زۆر بووەو کێشەی سێکسی ناوەتەوە، بۆیە دە جارەکە کەم کراوەتەوە بۆ پێنج جار.[616] کەواتە ئێستا دەبێت پێنج جار کرداری مەمك مژین بگاتە ئەنجام. ئەگەر مژینی زیاتر روو بدات، یاساکەی نازانم چۆنە، بەڵام کەمتر لە پێنج جار نابێت.

---

614 ("لا تحرِّم المصة ولا المصتان"). سنن ابي داود، كتاب النكاح، باب، هل يحرم ما دون خمس رضعات. 2063

المستدرك على الصحيحين: باب / أيضا في الرضاعة.

615 (كان فيما أنزل اللّه عزوجل من القرآن: عشر رضعات يحرمن). صحيح مسلم، كتاب الرضاع، باب التحريم بخمس رضعات، حديث1452

616 (نسخن بخمس معلومات يُحَرِّمن فتوفي النبي صلى اللّه عليه وسلم وهنَّ مما يقرأ من القرآن). صحيح مسلم، كتاب الرضاع، باب التحريم بخمس رضعات، حديث1452. سنن ابي داود، كتاب النكاح، باب، هل يحرم ما دون خمس رضعات. حديث2062

بۆ بەڵگەش پیاوێك دەگێڕێتەوەو دەڵێت: عائیشە ناردمی بۆ لای ئوم کەلسومی خوشکی، پێی وت: دە جار شیری بدەرێ تا بتوانێت بێتە لام. ئوم کەلسومیش سێ جار شیری دامیو ئیتر نەخۆش کەوت. جگە لەو سێ جارە ئیتر شیری نەدامێ، منیش نەدەچووم بۆ لای عائیشە، چونکە ئوم کەلسوم دە جار شیری نەدامێ.[617]

رەنگە ئەم مژینە لەلای کەسێکی وەك سالم ئاسایی بێت، بەتایبەت بۆ ژنێك کە لە منداڵییەوە بەخێوی کردووەو وەك دایکی راستەقینەی دێتە بەرچاوی. بەڵام بۆ کەسانی نەناسراوو نەدیوی ناو کۆمەڵگەیەکی پڕ لە سێکس، تێگەیشتنو چارەسەرکردنی کێشە کۆمەڵایەتییەکان نییە، بەڵکو لێکدانەوەیەکی سێکسی هەیە. لەسەردەمی موحەممەددا ئەم دیاردەیە زۆر بووە، بەڵام وردە وردە بەرەو

617 (أَنَّ عَائِشَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، أَرْسَلَتْ بِهِ وَهُوَ يَرْضَعُ إِلَى أُخْتِهَا أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، فَقَالَتْ : أَرْضِعِيهِ عَشْرَ رَضَعَاتٍ، حَتَّى يَدْخُلَ عَلَيَّ. قَالَ سَالِمٌ : فَأَرْضَعَتْنِي أُمُّ كُلْثُومٍ ثَلاَثَ رَضَعَاتٍ، ثُمَّ مَرِضَتْ، فَلَمْ تُرْضِعْنِي غَيْرَ ثَلاَثِ رَضَعَاتٍ، فَلَمْ أَكُنْ أَدْخُلُ عَلَى عَائِشَةَ، مِنْ أَجْلِ أَنَّ أُمَّ كُلْثُومٍ لَمْ تُتِمَّ لِي عَشْرَ رَضَعَاتٍ.) موطأ مالك، كتاب الرضاع، باب رَضَاعَةِ الصَّغِيرِ. حديث1774

نەمان چووە. بۆ راستی ئەم بۆچوونەشمان زۆرێك لە موسڵمانان ئەم دیاردەیەیان پێ قبووڵ نەكراوە. بەتایبەت ژنەكانی موحەممەد. وتوویانە هەرگیز ئێمە شتی وا ناكەین‌و ئەم مەسەلەیە پەیوەندی تەنها بە كێشەكەی سالمەوە هەیە نەك هەموو كەس.[618] بەڵام لای عائیشەو حەفصە، كە هەردوكیان ژنی موحەممەد بوون، بە جۆرێكی تر هەڵسوكەوتیان لەگەڵ ئەم یاسا ئیسلامیەدا كردووە. باوەڕی تەواویان وا بووە ئەم یاسایە بۆ چارەسەركردنی هەموو كێشەیەكی لەو جۆرەی كۆمەڵگەیە نەك تەنها بۆ كێشەی یەك كەس. لەبەر ئەم هۆیەش رێگەیان دەدا بە چەندین پیاو، لەهەر كاتێكدا بێت، بۆیان هەیە بچنە لایان‌و دانیشن‌و قسە بكەن بێئەوەی كەس بیانبینێت، بەو مەرجەی لە رێگەی شیردەراییەوە ببنە كەسی یەكتری. جا لەبەر ئەوەی عائیشەو حەفصە منداڵ بوون، تەمەنیان لە نێوان (9)

618 (وَأَبَى سَائِرُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ، أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْهِنَّ بِتِلْكَ الرَّضَاعَةِ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ، وَقُلْنَ : لاَ وَاللَّهِ مَا نَرَى الَّذِي أَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللَّه سَهْلَةَ بِنْتَ سُهَيْلٍ، إِلاَّ رُخْصَةً مِنْ رَسُولِ اللَّهِ فِي رَضَاعَةِ سَالِمٍ وَحْدَهُ، لاَ وَاللَّهِ لاَ يَدْخُلُ عَلَيْنَا بِهَذِهِ الرَّضَاعَةِ أَحَدٌ). موطأ مالك، كتاب الرضاع، باب مَا جَاءَ فِي الرَّضَاعَةِ بَعْدَ الْكِبَرِ. حديث1781. سنن ابي داود، كتاب الرضاع، باب من حرَّم به.

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

بۆ (26) ساڵ بوو، بەتایبەتی عائیشە کە مەمکەکانی بچوك بوون، فەرمانی بە خوشکەکەی خۆی (أُمَّ كُلْثُوم بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ)و کچانی براکەی کردبوو شیر بدەن بەو پیاوانەی کە دەیانەوێت بچنە لای.[619] حەفصەش صەحابەیەکی ناردووە بەناوی (عَاصِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ) بۆ لای خوشکەکەی (فَاطِمَةَ بِنْتِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ) تا دە جار شیری بداتێ.[620] ئەو کەسانەی کە عائیشە ناردبوونی بۆ شیرخواردن لەلای خوشكو خوشکەزاو برازاکانی، زۆر بوون. لەبەر کێشەیەك، کە نازانین چییە، بڕیاری دابوو تەنها ڕێگە بەو پیاوانە بداتو

619 (فَأَخَذَتْ بِذَلِكَ عَائِشَةُ أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ، فِيمَنْ كَانَتْ تُحِبُّ أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْهَا مِنَ الرِّجَالِ، فَكَانَتْ تَأْمُرُ أُخْتَهَا أُمَّ كُلْثُومٍ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، وَبَنَاتِ أَخِيهَا أَنْ يُرْضِعْنَ مَنْ أَحَبَّتْ أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْهَا مِنَ الرِّجَالِ). موطأ مالك، كتاب الرضاع، باب مَا جَاءَ فِي الرَّضَاعَةِ بَعْدَ الْكِبَرِ. حديث1781. سنن ابي داود، كتاب الرضاع، باب من حرَّم به. حديث2061

620 (أَنَّ حَفْصَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، أَرْسَلَتْ بِعَاصِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ، إِلَى أُخْتِهَا فَاطِمَةَ بِنْتِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ تُرْضِعُهُ عَشْرَ رَضَعَاتٍ لِيَدْخُلَ عَلَيْهَا، وَهُوَ صَغِيرٌ يَرْضَعُ، فَفَعَلَتْ، فَكَانَ يَدْخُلُ عَلَيْهَا.) موطأ مالك، كتاب الرضاع، باب رَضَاعَةِ الصَّغِيرِ. حديث1775

لەگەڵیان دانیشێت کە خوشکەکەیو خوشکەزاکانی شیریان پێدابوو، ئەوانەشی ڕەت دەکردەوە کە ژنی براکانی شیردەراییان دەکرد.[621]

لەم ڕێگەیەوە عائیشە توانیبووی لەگەڵ چەندین پیاودا بە تەنیا دابنیشێت. خۆیو شیری. ئەم کارەی عائیشەش بەلای موحەممەدی مێردییەوە سەخت بووە. بۆیە ڕۆژێك موحەممەد لەو مەسەلەیە لێی تورە دەبێت. سەرگوزشتەیەك لەم بارەیەوە هەیە کە ڕۆژێکیان موحەممەد دەچێتە ماڵەوە، دەبینێت عائیشە لەگەڵ پیاوێکدایە، دوو بە دوو دانیشتون. عائیشە خۆی ڕووداوەکە دەگێڕێتەوەو دەڵێت: کە ئێمەی بینی، تێکچوو، تووڕەبوونم لە دەموچاویدا بینی، منیش پێم

621 (أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ، كَانَ يَدْخُلُ عَلَيْهَا مَنْ أَرْضَعَهُ أَخَوَاتُهَا، وَبَنَاتُ أَخِيهَا، وَلاَ يَدْخُلُ عَلَيْهَا مَنْ أَرْضَعَهُ نِسَاءُ إِخْوَتِهَا). موطأ مالك، كتاب الرضاع، باب مَا جَاءَ فِي الرَّضَاعَةِ بَعْدَ الْكِبَرِ. حديث1776

وت: ئەی پەیامبەری خوا ئەم پیاوە برای شیریمە. موحەممەدیش پێی دەڵێت: باش تەماشای برای شیریتان بکەن، بشزانن کە شیردەرایی لە برسێتییەوەیە.[622]

بەپێی سەرگوزشتەکان کەسێك بەتەمەن بەناوی (عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ), بۆ شیردەرایی, مەمکی عائیشەی مژیوەو بە برای شیری عائیشە بەناوبانگ بووە.[623]

مژینی مەمك بۆ خزمایەتی، دیاردەیەکی رزیوی لەم چەشنە، بۆ پینەپەڕۆکردنی ئەو متمانەیەیە کە پیاوی موسڵمان بە دایكو ژنو خوشكو کچەکانی خۆیان نیانە. ئیسلام ویستویەتی دیاردەیەکی ئاسایی بەرچاوی مرۆڤایەتی، کە دانیشتنو قسەکردنی نێوان بوونەوەرە ئاقڵەکانە، بکاتە جۆرێك لە کێشە کۆمەڵایەتییەکان. لە کاتێکدا مژینی مەمك، جگە لە هێنانی کێشە، هیچ سوودێکی بۆ دیاردەو کێشە کۆمەڵایەتییەکان نەهێناوە. ئیسلام پێی وایە هەر نێرێك لەگەڵ هەر مێیەکی

---

622 (قالت عائشة: دخل رسول الله صلى الله عليه وسلم وعندي رجل قاعد. فاشتد ذلك عليه. ورأيت الغضب في وجهه. قالت فقلت: يا رسول الله! إنه أخي من الرضاعة. قالت فقال "انظرن إخوتكن من الرضاعة. فإنما الرضاعة من المجاعة"). صحيح مسلم، كتاب الرضاع، باب إنما الرضاعة من المجاعة حديث1455

623 مسند أحمد, باقي مسند الأنصار, حديث السيدة عائشة.

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

نەناسدا، پێکەوە دانیشتن، یاخود قسە بکەن، ئەوە باسی سێکس دەکەنو لەسەر کاتو شێوەی رابواردنیان رێکدەکەون. هەموو نزیکبوونەوەیەکی نێرو مێی بەستووەتەوە بە سێکسەوە.

بەشی حەوتهەم
هەڵکوتینەسەر

پیاوان، بەپێی کلتووری کۆنو یاسای ئیسلامیش لە مومارەسەکردنی سێکسدا پەکیان نەکەوتووە. چەندین رێگا لە ئیسلامدا هەن رێخۆشکەرن بۆ تێربوونی پیاو لە سێکس. گەر سەفەریان کردبێت ، توانیویانە زەواجی کاتی بکەن، بۆ

ماوەیەك لەگەڵ ژنە کاتییەکانیاندا سێکس بکەنو دوایی تەڵاقیان بدەن. گەر لە جیهادیش بن، چەندین ژنیان دەستکەوت بووەو سێکسیان کردووە. یاخود کەنیزەکیان کڕیوەو لەگەڵیان رایانبواردووە. ئەوانەی توانای ئەم کارانەیان نەبووەو مافیان نەبووە بەشێوەی پیاو لەسێکس خۆیان تێربکەن, هەروەها نەیانتوانیبێت لە ماڵەکانیان بچنە دەرەوە، تەنها توێژی ژنان بوون! لێرەدا دیاردەیەکی دیکە، سەریهەڵداوە کە مێژووی ئیسلام زۆر بە لاوازی قسەی لەسەر کردووە، ئەویش رووداوەکانی هەڵکوتانەسەرە. هەڵکوتینەسەری پیاوان بە شەو، بۆ سەر ژنانێك کە مێردەکانیان لەماڵەوە نین.

نێوان دوو ناوچە لە نیوە دوورگەی عەرەبدا ، بەلایەنی کەمەوە، هەشت رۆژ پیادە یان سواریی بووە. زۆرینەی جار موجاهیدەکان لەپێناوی بلاوکردنەوەی دەسەڵاتی ئیسلامدا دەچوون بۆ شەڕی ناوچەکانی دیکەو زیاد لە مانگێك یان دووانیان پێچووە. یان وەك نێردراو بۆ چەند شارێك چوونو ماوەیەکی زۆر دوور دوور کەوتونەتەوە. ژنانی ئەم موجاهیدانەش بە هۆی زۆرپێچوونی

ماوەیەکی زۆری مێردەکانیانەوە لە سێکسبازیەوە دوور بوون، هەمیشە لەچاوەڕێی ئەوەدابوون بێنەوەو گڕی سێکسییان دامرکێننەوە.

ئەو موسڵمانانەی لەشارەکەدا دەمانەوە بەدەرونی شێواوی سێکسی ئەو ژنانەیان دەزانی. گەر موسڵمانێك بیویستایە لەگەڵ یەکێك لە جۆرە ژنانە رابوێرێت، بەشەو بۆی دەچووە ماڵەکەوەو خۆی دەدا بەسەر ژنەکەداو رایدەبوارد. بە شێوەیەکی تەقلیدیش وا بووە، ئەگەر پیاوێك خۆی کردبێت بە ماڵێکداو ویستبێتی لەگەڵ ژنێك رابوێرێت، ژنەکە قسەی نەکردووەو بۆی پاڵکەوتووەو خۆیان لە سێکس تێر کردووە. ئەم دیاردەیە لە زمانی عەرەبیدا پێی دەگوترێت (المغیبات).

زۆربەی بەسەرهاتەکان، لەبەرئەوەی ڕەزامەندی ژنەکەی لەگەڵدابووەو زیاتریش بەشەوو بەپەنهانی کراوە، لەسەرچاوەکاندا تۆمار نەکراون. بەڵام بەهۆی یاساکانی موحەممەدەوە بۆمان دەردەکەوێ کە دیاردەیەکی بەربڵاو بووەو تەشەنەی سەندووە. چونکە زیاد لەجارێك دەخاڵەتی تێدا کردووە. ئیمامی

بوخارى لەم بارەیەوە قسەیەكی موحەممەدى بۆ نوسیوینەتەوە كە دەڵێت:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَطَالَ أَحَدُكُمْ الْغَيْبَةَ فَلَا يَطْرُقْ أَهْلَهُ لَيْلًا. 624

موحەممەد وتویەتى: ئەگەر كەسێك لەئێوە (لەكۆچەكەیدا، بۆ غەزا، فتوحات، نێرراو، یان هەر شتێكی دى لەو بارەیەوە) نەهاتەوەو زۆرى پێچوو، كەس بەشەو تەقە لەدەرگاى ماڵەكەى نەدا.

ئیمامى موسلیمیش سەرگوزشتەیەك دەگێڕێتەوە كەتێیدا دەردەكەوێت بەئامۆژگارى ئەم گرفتەى بۆ چارەسەر نەكراوە، بۆیە لە موحەممەد لە وتەیەكی دیكەدا هەڕەشەى میتافیزیكى دەكات:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ : حُرْمَةُ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ. 625

---

624 صحيح البخاري. كتاب النكاح، باب: (لا يطرق أهله ليلا إذا أطال الغيبة، مخافة أن يخونهم أو يلتمس عثراتهم). حديث4946

625 (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ : حُرْمَةُ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَخْلُفُ فِى امْرَأَةِ رَجُلٍ مِنَ الْمُجَاهِدِينَ فَيَخُونُهُ فِيهَا إِلاَّ وُقِفَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَخَذَ مِنْ عَمَلِهِ مَا شَاءَ فَمَا ظَنُّكُمْ؟) صحيح مسلم كتاب الإمارة، باب: حرمة نساء المجاهدين، وإثم من خانهن فيهن. حديث1897 سنن ابي داود كتاب الجهاد باب في حرمة نساء المجاهدين على القاعدين2496، واحمد بن حنبل، وسنن النسائي، كتاب الجهاد، باب 47 حديث3189

حورمەتی ژنانی موجاهیدەکان وەك حورمەتی دایکی ئەوانە وەهایە کە لە ماڵەوە دانیشتوونو لەجیهاد نین.

وا دەرکەوتووە کە موحەممەد نەیتوانیبێت چارەسەری ئەم دیاردە پڕ لە گەندەڵییە بکات. بۆیە لەم قسەیەیدا جگە، لە تووڕەبوونو گرژبوونی دەمارەکانی، شتێکی ئەوتۆی دیکەی لێ ناخوێنینەوە. نەزانینو نەناسنی ئەو موسڵمانو صەحابانەی کە بە شەو هەڵیاندەکوتایە سەر ژنانی برا موجاهیدەکانیان، ترسو دڵەراوکێی خستبووە دڵی ئەو ژنانەی کە بە تەنیاو دوور لە ئاوەدانی دەژیان، نەکا ئەوانیش لەلایەن ئیمانداراەکانی خواوە بکەونە بەر ئەو هەڵکوتینەسەرە. ئیمامی موسلیم نوسیویێتی: (فاطمة بنت قيس) کاتێك مێردەکەی سێ بە سێ تەڵاقی دەدا، زۆر لەوە ترساوە بە شەو هەڵبکوتنەسەری، چونکە بەتەنیا ژیاوە. چووەتە لای موحەممەدو پێی وتووە: ئەی پەیامبەری خوا، زۆر دەترسم شەو هەڵبکوتنەسەرم. موحەممەدیش فەرمانی پێکردووە لەو شوێنە

نەمێنێتەوە.[626]

مەلاو ئایینزاکانی ئیسلام، لە باسکردنی سەردەمی موحەممەدو دوای موحەممەدیشدا، بە چاکیو باشی باوەڕو پاکداوێنی صەحابەکانمان بۆ هەڵدەسەنگێنن. بەڵام کاتێك خۆمان مێژووەکە دەخوێنینەوە، لەبەردەم کۆمەڵێك ڕووداودا توشی شۆکو ڕامان دەبین کە چۆن ژنانی صەحابی، لە دەستدرێژی پیاوانی صەحابی، ترساونو موحەممەدیش بە هەڕەشەو گوڕەشە نەیتوانیوە چارەسەریان بکات!

بەشی هەشتهەم

نێرەمووکی

626 - (عن فاطمة بنت قيس. قالت: قلت: يا رسول الله ! زوجي طلقني ثلاثا. وأخاف أن يقتحم علي. قال: فأمرها فتحولت). صحيح مسلم. كتاب الطلاق، باب باب المطلقة ثلاثا لا نفقة لها حديث1482

نێرەمووکی، یا هەڵگری ئاکار، یاخود دەرکەوتنی پێکهاتەی لەشی نێرینەو مێینە لە ڕەگەزی جیاوازدا، یەکێکە لەدیاردە سرووشتیەکانی ئادەمیزاد. بەهۆی تێکەڵبوونی هۆرمۆناتەکانەوە (xy-xx) گۆڕانکاری لە پێکهاتەی لەش یاخود شێوەی ڕەفتاری مرۆڤ دروست دەبیۆ کاریگەری بایۆلۆژی جێدەهێڵێت. ئەو کەسانەی تووشی ئەم نەخۆشییە دەبن کاریگەری لەسەر ڕەفتاریان دروست دەبێتو ئاکاری ڕەگەزی بەرامبەر هەڵدەگرن. بۆ نموونە نێرەو ئاکاری مێ دەنوێنێت، یاخود بە پێچەوانەوە. گۆڕانکاری بایۆلۆژیش گۆڕانکاری لە لاشەدا دروست دەکات. هەندێك جار نێرەکان زێیەکی بچوکیان پێوەیە، هەروەها بۆ مێینەکانیش چووکێکی بچووکیان پێوەیە. هەندێك جاریش قەبارەی چووكو زێ وەك یەك دەبن. هەروەها بۆ مەمکیش بە هەمان شێوە. دروستبوونی ئەم دیاردە سروشتییە، پەیوەندی بەو ساتە وەختەوە هەیە کە تێیدا ڕێژەو جۆرێتی خانەی شەهوەتی نێر تێکەڵ بە هێلکۆدانی مێ دەبێت.

ئەم نەخۆشییە لە هەر کەسێکدا روو بدات، ئەگەر نێر بێت ئەوا رەوشتو ئاکاری مێینەی تێدا دەبینرێت. جگە لە هەڵگرتنی خووڕەوشتی ئافرەتان، دەنگیان ناسكو پێستیان سافەو مووی کەم لە لەشیان دەڕوێت، زۆر جاریش موو لە لەشیان دەرناکەوێتو دەبن کۆسە. لە رۆشتنو خەوو خواردنو پۆشینی جلوبەرگو کۆمەڵێك شتی دیکەدا وەك مێ رەفتار دەنوێنن. ئەم نێرینانە، لە کلتووری کوردیدا بە (ژنانی) ناسراون. ئەگەر مێ بوو، ئاکاری نێر تێیدا رەنگ دەداتەوە. زۆرینەی جاریش موو, وەك ڕیشو سمێڵ, لەرووومەتو چەناگەیاندا دەڕوێت. دەنگیان گڕەو وەك نێر رەفتار دەنوێنن. ئەم جۆرەیان لە کۆمەڵگای کوردەواریدا بە (نێرەمووك) ناسراون.

سامی عبداللە لەکتێبی (النشاط الجنسي لدى الرجال والنساء في ظواهره السوية والشاذة) دەڵێت: پیاوێك نییە بەمانای تەواوی وشەکە پیاو یاخود نێر بێت، بۆ ژنیش بەهەمان شێوە مەسەلەکە وایە. واتە ڕێژەی نێرایەتیو مێیایەتی لای هیچیان لە100٪ نییەو هەریەکەیان بەشێك لەمو بەشێك لەوی تری تێدایە. بۆ نموونە

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

پیاو هەیە ڕێژەی نێرایەتییەکەی لە85٪ـەو لە15٪ی تری مێینەیە. ڕێژە کەمیو زۆرییەکەی کاریگەری لەسەر ئارەزووو سروشتو ئاکاری سێکسی مرۆڤەکە دەکات. هەر بۆیە بوونی ئەندامی سێکسی نێرینە لەپیاوێکدا مەرجی پیاوەتی تەواوو کامڵیی نێرینەیی سێکسی ئەو پیاوە ناگەیەنێت. زۆر ڕێدەکەوێت، کەسێکی وا لەشێوەی پیاوەتیدا، ئاکاری ژنانەی لەڕۆشتنو قسەکردنو جل لەبەرکردنو تەنانەت لە ئارەزووی سێکسیشدا هەبێت.[627]

ڕێژەی ئەوانەی لە جیهاندا توشی ئەم جۆرە نەخۆشییە دەبن، وەك بەچاوی ئاسایی دەبینرێن، زۆر کەمە. ڕێژەی ڕەگەزی مێ، کە کاریگەری نێرایەتی لەسەر بێت، زیاترە لەو نێرانەی کە کاریگەری مێینەیان لەسەرە. ئەم دیاردە سروشتییە، ئەگەرچی تەواو تەواو پەیوەندی بە گۆرانکارییە بایۆلۆژییەکانەوە هەیەو مرۆڤ، نێر بێت یاخود مێ، هیچ گوناهێکی نییە، بەڵام ئیسلام شارەزایی لەم مەسەلەیەدا نەبووە. موحەممەد، درکی بەم ڕاستییە سروشتییە، یان بەم گۆرانکارییە بایۆلۆژیە

627 لەکوردیارەوە، کورتە مێژوویەکی نێربازی لەڕۆژهەڵاتی ئیسلامدا، ل12-13

نەکردووەو نەیزانیوە چییە. ڕەفتاری نەخۆشەکانیشی لا پەسەند نەبووەو بە شورەیی داناوە. لەبەر ئەم هۆیەش یاسایەکی ڕەشۆکیانەی بەسەردا سەپاندن.

موحەممەد گوتەیەکی بەناوبانگی لەم بارەیەوە هەیە:

لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنْ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنْ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ.[628]

موحەممەد نەفرەتی لەو پیاوانە کردووە کە خۆیان بە ئافرەت دەشوبهێنن, هەروەها نەفرەتی لەو ئافرەتانەش کردووە کە خۆیان بە پیاو دەشوبهێنن

گەر کەسی واتان دی نەهێڵن لەماڵەکانتاندا بمێننەوە بەڵکو شاربەدەریان بکەن. خودی موحەممەد، لەگەڵ خەلیفە عومەردا، یەکی کەسێکیان شاربەدەر کردووە. شاربەدەرکراوەکەی موحەممەد ژنانی بووەو شاربەدەرکراوەکەی عومەریش، هەندێك دەڵێن ژنانیو هەندێك دەڵێن نێرەموك بووە.[629]

628صحيح البخاري, كتاب الباس, باب, المتشبهون بالنساء والمتشبهات بالرجال

629 (عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِىَّ لَعَنَ الْمُخَنَّثِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُتَرَجِّلاَتِ مِنَ النِّسَاءِ وَقَالَ « أَخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ » . قَالَ فَأَخْرَجَ النَّبِىُّ فُلاَناً وَأَخْرَجَ عُمَرُ فُلاَناً أَوْ فُلاَنَةً). سنن الدارمى. الاستئذان حديث2705 صحيح البخاري. كتاب اللباس، باب: إخراج المتشبهين بالنساء من البيوت. حديث5547 ابن ماجة. كتاب النكاح، باب، في المخنثين. حديث

kurd–islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەڕە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

بەشی نۆهەم

باسەکەی عومەری کوڕی خەتتاب

عومەری کوڕی خەتتاب قارەمانی چەندین چیرۆکی سێکسییەو دەکرێت چەندین تەفسیری جیاوازیشیان بۆ بکەین. لەوانە ئایەتێك لە سورەتی بەقەرەدا هەیە دەمانباتە ناو باسێکی ئەم زاتەوە:

نِسَآؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأْتُواْ حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ.[630]

ژنەکانتان کێڵگەتانن, چۆنتان دەوێت بیانکێڵن.

1904 سنن الترمذي، أبواب الاستئذان والآداب، باب ما جاء في المتشبهات بالرجال من النساء. حديث2935 تفسير ابن كثير النور 31

630 البقرة 223

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

هۆی هەبوونی ئەم ئایەتەش دەگەڕێتەوە بۆ یەکێك لەو ڕووداوە سێکسیەکانی عومەر کە لە دواوە لەگەڵ ژنەکەیدا جووت بووە. چیرۆکەکەش بەم شێوەیەیە:

جَاءَ عُمَر بْن الْخَطَّاب إِلَى رَسُول اللَّه فَقَالَ يَا رَسُول اللَّه هَلَكْت قَالَ " وَمَا الَّذِي أَهْلَكَك " قَالَ : حَوَّلْت رَحْلِي الْبَارِحَة قَالَ فَلَمْ يَرُدّ عَلَيْهِ شَيْئًا قَالَ فَأَوْحَى اللَّه إِلَى رَسُوله – صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - هَذِهِ الْآيَة " نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ.[631]

لە ابن عباسەوە دەگێڕنەوە: عومەری کوڕی خەتتاب هاتە لای موحەممەدو وتی:

ئەی نێردراوی خوا سەرگەردان بووم!

موحەممەد پێی دەڵێ: چی سەرگەردانی کردیت؟

عومەر دەڵێ: ئەم شەوی رابردوو بارگەکەم بۆ شوێنێکی دیکە گواستەوە.

(واتە لەشوێنێکی دیکەوە چوومە لای ژنەکەم)

631 تفسير ابن كثير, في تفسير البقرة 223

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

موحەممەد هیچ وەڵامێکی ناداتەوە. ئیتر خوا بە وەحی ئەم ئایەتە دەنێرێت بۆ موحەممەد: ژنەکانتان کێڵگەتانن, چۆنتان دەوێت بیانکێڵن.

بەڵگە بۆ روودانی ئەم چیرۆکە زۆرەو نکوڵی لە روودانی ئەوە ناکرێت کە عومەر لە دواوە لەگەڵ ژنەکەی جووت بووە, بەڵام ئاییزاکان بە شێوەیەکی دیکە لێکدانەوەی بۆ دەکەنو دەڵێن: عومەر لە دواوە سێکسی لەگەڵ ژنەکەی کردووە بەڵام نەیکردووە بە کونی دواوەیدا بەڵکو کردویەتی بە زێیدا.

حەڵاڵو حەرام بوونی سێکس لە دواوەی ژن, تا ئێستا لەلای مەزهەبەکان یەکلایی نەبۆتەوە. ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئایەتەکە کە مانایەکی تەمومژاوی هەیە. دەتوانین بەدوو شێوە لێکیبدەینەوە. لەلایەکەوە وا لێکیبدەینەوە کە وشەی کێڵگە لە ئایەتەکەدا هاتووە (نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ, ژنەکانتان کێڵگەتانن) کێڵگە زەوییەکی کشتوکاڵییەو بەرهەمهێنە, لە پێشەوەش (زێ) مندال لەدایکدەبێت, زێ, بە وێنەی کێڵگە, بەرهەمهێنە. هەندێك سەرگوزشتە هەن پاڵپشتی ئەم بۆچوونە دەکەن. بۆ نموونە ئیبن عەبباس, پاڵپشت بەوشەی (حرث) دەڵێت:

مەبەستی ئایەتەکە لە کونی پێشەوەیە, چونکە شوێنی منداڵ بوونە (موضع الولد). هەروەها دەڵێت: دەکرێت لە دواوە لەگەڵی جووت ببێت بەڵام دەبێت بیکات بە کونی پێشەوەیدا نەك بە کونی دواوەیدا.

لەلایەکی دیکەوە دەتوانین وا لێکیبدەینەوە کە پیاو چۆن ئارەزووی کرد دەتوانێت لەگەڵ ژنەکەی, کونی پێشەوە بێت یان دواوە, سێکس بکات. ئەم بۆچوونەش پاڵپشت بەو چەند وشەیە کەلە ئایەتەکەدا هاتووە (أَنّى شِئْتُمْ, هەرچۆنێك ئارەزووتان کرد) ئایەتەکە لەو مانایە نزیکترمان دەخاتەوە. جگە لەو ڕووداوەی عومەر, سەرگوزشتەی دیکەش لەو بارەیەوە هەیەو صەحابەیەك دەگێڕێتەوە:

أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ اِمْرَأَة فِي دُبُرهَا فَأَنْكَرَ النَّاس عَلَيْهِ ذَلِك فَأَنْزَلَ اللَّه "نِسَاؤُكُمْ حَرْث لَكُمْ. [632]

---

632 بروانة تفسير ابن كثير, تفسير الطبري, تفسير القرطبي, في تفسير البقرة 223

پیاوێك لە دواوە (دبر) لەگەڵ ژنەکەی جووت بووبوو, خەڵکیش لۆمەیان کرد. بەم هۆیەوە خوا ئەم ئایەتەی دابەزاند کە دەڵێت: ژنەکانتان کێڵگەتانن, چۆنتان دەوێت بیانکێڵن.

راستییەکەشی ئەوەیە گەر کەسێك لەم بارەیەوە تەماشای راڤەکانی ئیبن کەسیرو قورتوبیو تەبەری بکات, سەرگوزشتەیەکی زۆرو بۆر دەخوێنێتەوە. لەگەڵ ئەوەشدا جووتبوون لە کونی دواوە لایان بێزراوە. بەڵام ئەوە راستە کە عومەری کوڕی خەتتابو بەشێك لە قورەیشییەکان لە کونی دواوە دەچوونە لای ژنەکانیان, بە سێ بەڵگە, یەکەمیان سەرگوزشتەیەکە:

كَانَ هَذَا الْحَيّ مِنْ قُرَيْش يَشْرَحُونَ النِّسَاء شَرْحًا مُنْكَرًا، وَيَتَلَذَّذُونَ مِنْهُنَّ مُقْبِلَات وَمُدْبِرَات وَمُسْتَلْقِيَات، فَلَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْمَدِينَة تَزَوَّجَ رَجُل مِنْهُمْ اِمْرَأَة مِنْ الْأَنْصَار، فَذَهَبَ يَصْنَع بِهَا ذَلِك فَأَنْكَرَتْهُ عَلَيْهِ.[633]

633 تفسير القرطبـــي. البقرة223

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

گەرەكێك لە قورەیش بەشێوەیەكی زۆر خراپ ژنیان یەكالاّ دەكردەوە, لە پێشەوەو لە دواوەو لە سەر پشتیش چێژیان لیّ وەردەگرتن. كاتێك مەككیەكان كۆچیان كرد بۆ مەدینە, پیاوێك لە كۆچەرییەكان ئافرەتێكی لە ئەنصارەكان (نیشتەجێیانی مەدینە) هێنا, وەك كاری لەوەو پێشی ویستی لە دواوە لەگەلّی جووت ببێت, بەلاّم ئافرەتەكە رێگەی پیّ نەدابوو.

بەلّگەی دووهەمیش, نیوەدوورگەی عەرەب, بەپێی ئەم كتێبەمان, دیاردەیەكی بەربلاّوو كلتورێكی دەولّەمەندی لە سێكسدا هەیە. كەسێكی وەك عومەریش ئەزمونێكی گەورەی لە سێكسدا هەبووە. بەپێی سەرچاوەكان نۆ ژنی هەبووە.[634] ئەو كاتەی عومەر داوای (ام كلثوم)ی كچی عەلی كوڕی ئەبی تالّبی كردووە, تەمەنی ئەوو (ام كلثوم) نێوانیان زۆر بووە. عومەر چوار سالّ لە موحەممەد بچووكتر بووە. (ام كلثوم)یش كچی كچی, واتە كچەزای موحەممەدەو كچی عەلییە. بەلایەنی كەمەوە پەنجا سالّ جیاوازیان هەبووە. بەم

634 لە بەشی فرە ژنیدا ناوی ژنەكانمان نوسیوە.

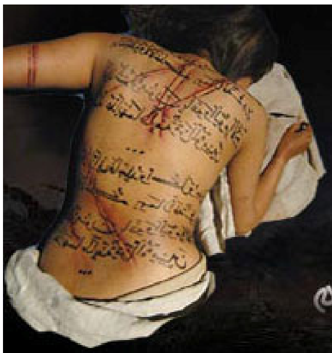
kurd–islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەڕە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

هۆیەوە عەلیو بنەماڵەکەی داواکەی عومەر ڕەتدەکەنەوە. دواتر عومەر ئامادەی خۆی نیشاندەدا کە شیربابییەکی زۆر گەورە وەك مارەیی بداتە عەلی.

عەلی (ام کلثوم)ی کچی دەنێری بۆلای عومەر تابیبینێ چەند منداڵە. کە کچەکە دەگاتە لای عومەر, تەماشای دەکاتو دەستێك بۆ (ام کلثوم) درێژ دەکات. (أم کلثوم)یش بەو منداڵییەی خۆیەوە توڕە دەبێو دەڵێ: ئەوە بۆ وا دەکەیت؟ ئەگەر ئەمیری باوەڕداران نەبویتایە (لووت)م دەشکاندیت. دواتر کە (ام کلثوم) دەگەڕێتەوە لای باوکی, پێی دەڵێ: منت ناردە لای شێخێکی خراپ. عەلیش پێی دەڵێ: کچەکەم ئەوە مێردتە![635]

---

635 (خطبها عُمر بن الخطاب إلى أبيها علي، قال: إنها صغيرة. فقال عُمر: زوِّجنيها يا أبا الحسن فإني أرصد من كرامتها ما لا يرصده أحد. فقال له علي: أن أبعثها إليك، فإن رضيتها فقد زوجتكها. فبعثها إليه ببُردٍ، وقال لها: قولي له: هذا البُرْد الذي قلت لك. فقالت ذلك لعُمر، فقال: قولي له: قد رضيت رضي الله عنك. ووضع يده عليها، فقالت: أتفعل هذا؟! لولا أنك أمير المؤمنين لكسرت أنفك. ثم جاءت أباها فأخبرته الخبر، وقالت له: بعثتني إلى شيخ سَوْءٍ. قال يا بنيّة إنه زوجك.) ابن أثير, كتاب النساء, حرف (ك) أم كُلْثُوم بِنْت علي بن أبي طالب.

دوای چارەسەرکردنی کێشەکانیان, ئیبن ئەسیری مێژوونوس نوسیوێتی: عومەر چل هەزار (درهەم)ی وەك شیربایی داوە بە عەلی.[636]

ئەزموونی عومەر زۆرن. کەسێکی سێکسی بووە. ناردوویانە بۆ خوازبێنیو ژنەکەی لە خۆی مارە کردووە. چەند کەسێك (جریر)و (مروان)و (عبداللە)ی کوڕی عومەری کوڕی خەتتاب, هەرسێکیان دەیانەوێت یەك ژن بخوازن، بەم هۆیەوە دەبێتە مشتومڕیان. بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە لە نێوان خۆیاندا ڕێکدەکەون عومەری کوڕی خەتتاب بنێرنە داخوازی ژنەکەو ئەویش هەرکامیانی هەڵبژارد ئەمان رازی بن. کاتێ عومەر دەچێتە لای ژنەکە پێی دەڵێت: جورەیر دەتخوازێو مەشروب خۆرە, مەروان دەتخوازێو گەنجێکی قورەیشیە, عەبدوڵلاش دەتخوازێو یەکێکە لەوانەی خۆم پەروەردەم کردوون (واتە کوڕی خۆمە!) عومەری کوڕی خەتتابیش (واتە خۆم) دەتخوازێت، تۆ شوو

636 نفس المصدر والعنوان: فتزوجها على مهر أربعين ألفاً، فولدت له زيد بن عُمر الأكبر، ورقية.

بەکامیان دەکەی؟ ژنەکەش کە گوێی لە ناوی (عومەر) دەبێت دەڵێ: ئەوە بە ڕاستە؟ ئەوا شووم پێکردی.[637]

هەروەها لە چیرۆکێکی تردا عومەر دەستدرێژی دەکاتە سەر ژنێك. ئەمەش دەقەکەیەتی: عاتِكَة بِنْت زيد بن عَمْرو بن نُفيل القُرَشِيَّة. ژنی عەبدوڵڵای کوڕی ئەبوبەکری صدیق بووە. خۆشەویستییەکی گەورە لە نێوان ئەم دووانەدا هەبووە, بە شێوەیەك عاشقی یەك بوون عەبدوڵڵا نەدەچووە شەڕو غەزاکانو هەر لەلای ئەم ژنەی ماوەتەوە. بەم هۆیەوە ئەبوبەکری باوکی ئەم ژنەی پێ تەڵاق داوە. پاش ماوەیەکیش عەبدوڵڵا لە شەڕێکدا کوژراوە.[638] ئەم عەشقە وا لە عاتیکە دەکات سوێند بخوات لە دوای ئەو شوو بە هیچ کەسێك نەکات. چەندین کەس دەچنە داوایو ڕەفزی کردوون. عومەری کوڕی خەتتابیش داوای کردووە, عاتیکە وەك هەموو کەسێکی تر ئەویشی ڕەفز کردووە. عومەر زۆر بەمە قاڵس

637 ابن قدامة: م7 ص 585

638 (كانت امْرأَة عَبْد الله بن أبي بكر الصديق، وكانت حسناء جميلة، فأحبها حباً شديداً حتى غلبت عليه وشغلته عن مغازيه وغيرها، فامره أبوه بطلاقها.) ابن اثير: كتاب النساء، حرف(ع) عاتِكَة بِنْت زيد.

بووە, بە بەخێوکەری عاتیکە دەڵێت: تۆ عاتیکە لە من مارە بکە ئەوسا خۆم چارەی دەکەم. ئەویش عاتیکەی لیێ مارە دەکات. دوای مارە کردنەکە رۆژێکیان عاتیکە لەماڵەوە دەبێت, کاتێك بەخۆی دەزانێت عومەر بۆی چووەتە ژوورەوە. ئەوەی لەو ژوورەدا رووی داوە مەگەر تەنها ئەو دوو دێرە نوسراوەی ئیبن سەعد وەرگێڕینە سەر زمانی کوردی, دەنا هەرچییەکی دیکە بنوسین زیادەیە:

فدخل عليها, فعاركها حتى غلبها على نفسها, فنكحها, فلما فرغ قال: أفّ أفّ أفّ, أفّفَ بها. ثم خرج من عندها وتركها لا يأتيها.[639]

بۆی چووە ژوورەوە, پەلاماری داو شەڕی لەگەڵ کرد تا عاتیکە ئاگای لە خۆی نەما (دیارە عاتیکە خۆی تەسلیم نەکردووە بۆیە شەڕ لە نێوانیاندا دروست بووە, تا دواجار عاتیکە ئاگای لەخۆی نامێنێت), ئیتر عومەر لەگەڵی

639 الطبقات الكبرى لابن سعد, الجزء السادس,ص195

جووت بوو, کە (عومەر) تەواو بوو وتی: (ئیف, ئیف, ئیف) ئیف ئیفی لێکردووە. دوایی چووەتە دەرەوەو وازی لێهێناوەو بەسەری نەکردووەتەوە.

بەڵگەی سێهەمیش دەگەڕێتەوە بۆ هەبوونی سەرگزوشتگەلێکی زۆر دەربارەی ئەم جۆرە جووتبوونە. هەندێکیان باس لەوە دەکەن کە جووتبوون لە دواوە بەمەرجێك بیکات بە پێشەوەیدا حەڵاڵەو بیکات بەدواوەیدا حەرامە. هەندێکی دیکەش دەڵێن جووتبوون لە دواوە بۆ دواوە حەڵاڵە. ئەوەی جێی سەرنجی ئێمە بێت ئەو سەرگزوشتانەیە کە باس لە دواوە بۆ دواوە دەکەن, ئەمەش نموونەیەکە لەو سەرگزوشتانە کە ئیمامی سیوتی لە کتێبە بەناوبانگەکەیدا (الدر المنثور في التفسير بالمأثور) نوسیوێتی:

پرسیارم لە مالکی کوڕی ئەنەس کرد دەربارەی حەڵاڵبوونی جووتبوون لەدواوە, ئەویش پێی وتم: ئێستا بەو جووتبوونە خۆمم شوشت. (واتە ئێستا لەو

شێوە سێکسە, جووتبوون لە دواوە, تەواو بوومو لەشپیسی خۆمم بەشوشتن دەرکرد)[640]

عەبدوڵڵای کوڕی ئەلقاسمیش وتویەتی: کەسێك ناناسم لەسەر ئەم ئایینە بێتو شوێنکەوتەی بێو گومانی لەحەڵاڵبوونی هەبێت. (واتە سواربوون لەدواوەی ئافرەت حەڵاڵە). دوایش ئەمەی خوێندەوە (نِساؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأتُوا حَرْثَكُمْ أنّى شِئْتُمْ. ژنەکانتان کێڵگەتانن, چۆنتان دەوێت بیانکێڵن.) ئایا هیچ شتێك لەم قسەیە روونتر هەیە؟[641]

بۆ بەئەنجامگەیشتنی ئەم مەسەلەیە دەتوانین لەرێی دواهەمین سەرگوزشتەوە بلێین لەشەرعی ئیسلامدا جووتبوون لە دواوە حەڵاڵە, کە ئەمیش هەر سیوتی بۆمان دەگێڕێتەوە:

640 سألت مالك بن أنس عن وطء الحلائل في الدبر فقال لي: الساعة غسلت رأسي منه. السيوطي: الدر المنثور في التفسير بالمأثور.ج2 لەباسکردنی ئایەتی 223 البقرة

641 عبد الله بن القاسم قال: ما أدركت أحدا اقتدى به في ديني يشك في أنه حلال، يعني وطء المرأة في دبرها، ثم قرأ {نساؤكم حرث لكم} ثم قال: فأي شيء أبين من هذا. نفس المصدر

دوو کەس, شافعی لەگەڵ کوڕی ئەلحەسەن لەسەر ئەم مەسەلەیە گفتوگۆیان کردووە, شافعی باسی حەڵاڵبوونی دواوەی کردووە, کوڕی ئەلحەسەنیش نارەزایی دەربڕیوەو پێی وتووە کێڵگە شوێنی چاندنەو مەبەستی لە (زێ)یە. شافعیش پێی وتووە: بەم قسەیەی تۆ بێت جگە لە (زێ) هەرچییەکی دیکە بکرێت حەرامە! ئەویش بێدەنگ بووەو وەڵامی نەداوەتەوە. شافعی بەردەوام دەبێ و دەڵێت: ئەگەر لە نێوان رانی ژنەکەدا, یاخود لە شوێنە پێچاوپێچەکانیدا, جووتی ببێت, ئەوە حەرامە؟؟ عەبدوڵڵا وتی: نا. ئەویش پێی دەڵێت: ئەی چۆن پێ لەسەر شتێك دادەگریت کە وا نییە؟؟[642] مەبەستی ئەوەیە کە ئایەتەکە دەڵێت (لە هەر شوێنێکەوە ئارەزووتان بوو.)

ابن كثير ئەم دێڕەی لەسەر ئەو شافعییە نوسیوە کە :

642 الشافعي ناظر محمد بن الحسن في ذلك، فاحتج عليه ابن الحسن بأن الحرث إنما يكون في الفرج، فقال له فيكون ما سوى الفرج محرما، فالتزمه فقال: أرأيت لو وطئها بين ساقيها أو في أعكانها أفي ذلك حرث؟ قال: لا. قال: أفيحرم؟ قال: لا. قال: فكيف تحتج بما لا تقول به؟. نفس المصدر

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەڵاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

حَكَى لَنَا مُحَمَّد بْن عَبْد اللّٰه بْن عَبْد الْحَكَم أَنَّهُ سَمِعَ الشَّافِعِيّ يَقُول : مَا صَحَّ عَنْ النَّبِيّ – صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – فِي تَحْلِيله وَلَا تَحْرِيمه شَيْء وَالْقِيَاس أَنَّهُ حَلَال.[643]

تەحاوی‌و حاکم لە مەناقبی شافعی‌و خەتیبەوە, لە ڕێگەی محمد بن عبدلاّوە دەریانهێناوە کە دەربارەی ئەم مەسەلەیە پرسیاریان لە شافعی کردووە, ئەویش وتویەتی: هیچ شتێکی باوەڕپێکراو لەلایەن پەیامبەرەوە بۆ حەڵاڵ‌و حەرامبوونی نییە. قیاسیش ئەوەیە کە حەڵاڵە.

سێکسکردن لە کونی دواوە پەیوەندی بەحەزو ئارەزووی چەند تاکێکەوە هەیە کە مومارەسەی دەکەن. خۆ ئەگەر حەرام بووبێت ئەوە لەرووی تەندروستییەوە کارێکی زۆر چاکە, بەڵام ئەوەی کە لەم سەرگزوشتانەدا دەردەکەونو بەروونی دیارن ئەوەیە کە ئیسلام بەئایەتێکی روونو ئاشکرا حەرام یان حەڵاڵی نەکردووە, بەڵکو ئایەتێکی تەومژاوی هێناوە. ئێمە نابێت سەرمان

643 تفسير ابن كثير : البقرة 223

کورد - ئیسلام kurd-islam.com
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەمماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

بسورمێت لەوەی صەحابەکان لەکونی دواوە لەگەڵ ژنەکانیان رایانبواردووە, بەتایبەتی عومەر کە کەسێکی شارەزاو بە ئەزموون بووە. چوونە لای ژنیش لەکونی دواوە یەکێکە لەچەندین جۆری رابواردنی سێکسی. ئەو پاساوەی ئایینزاکان هێناویانەو دەڵێن عومەر کاری وای نەکردووە, ئەوە پاساوێکی لاوازە! گەر کاری لەو شێوەیەی نەکردبێت, بەو هەموو ئەزموونەیەوە, پێویستی بەوە نەبوو بچێتە لای موحەممەدو پێی بڵێ سەرگەردان بووم, ئەویش ئایەتێکی بۆ بنوسێت! عومەر زۆر لەوە شارەزاتر بوو کە پرس بە موحەممەد بکات. لەسەر بۆچوونی ئەو چەند یاسایەکی قورئان سەریهەڵداوە. راڤەکاران ئاماژەیان بۆ کردووەو خودی خۆشی وتویەتی: خواکەم لە سێ شتدا هاوڕام بووە, بە پەیامبەرم وتووە باشوێنی ئیبراهیم (کەعبە) بکەینە شوێنگەی نوێژی خۆمان, ئیتر ئایەتێك دابەزیو بوو بە شوێنگەمان (وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى-البقرة125). بە پەیامبەرم وت با ژنەکانت لەپشت پەردەوە لەگەڵ خەڵکی قسە بکەن, چونکە خەڵکانی خراپ روویان تێدەکەن, ئایەتێکیش بۆ ئەمە دابەزی,

(فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ- الاحزاب53) هەروەها وتومە پەیامبەر لە توانایدا هەیەو دەتوانێ ژنەکانی تەڵاق بداتو لەوان ژنی باشتر بهێنێت, ئیتر ئایەتیش لەسەر ئەمە دابەزی (عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ- التحريم5).[644] ئەگەر پێشتر شارەزاییو جەبەروتی عومەرمان نەزانیبایە دەمانگوت چوونە لای ژنەکەی لە کونی دواوە بوختانەو مێژوونوسان بۆیان هەڵبەستووە!

پاشكۆی

سێكس و شەرع و ژن

یەكەم

خالیدو شەڕی هەڵگەڕاوەكان

---

644 صحيح البخاري. ابواب القبلة, باب: ما جاء في القبلة، ومن لا يرى الإعادة على من سها، فصلى إلى غير القبلة. حديث393/394

مالك بن نويرة بن شداد بن عبد بن ثعلبة بن يربوع التميمى. سەرۆكایەتیو كەسایەتیەكی گرنگی هەبووە لە هۆزی (تميم)و (عرنين)دا. ئەم دوو ناوەش لە هۆزە دیارەكانی عەرەبی ئەو كاتە بوون. كەسێكی بە بەزەییو پارێزكارو ئازاو چاونەترس بووە. بەم هۆیەوە چەندین پەندو شیعریان بەسەردا هەڵداوە. بە هۆی موسڵمانبوونی ئەم پیاوەوە هەموو هۆزی (يربوع) بوونەتە موسوڵمان. موحەممەدیش، لە دەستپاكیدا، كردبووی بە بەرپرسی زەكاتو پارەو پولی موسوڵمانانی هۆزو ناوچەكەی.

لە دوای مردنی موحەممەدو دانانی (أبوبكری صدیق) بەخەلیفەی یەكەم، چەندین هۆزو خیڵ لە پێدانی زەكات پەشیمان بوونەوە. بەم هۆیەوە كێشەیەك پەیدابوو كە لە مێژووی ئیسلامدا ناونراوە (حروب الردة) جەنگی هەڵگەڕاوەكان. یەكێك لەو سەرۆك هۆزانە ئەم مالكە بوو. ڕایگەیاند چیتر زەكات لە موسوڵمانان وەرناگرێو بەم شێوەیەش هیچ پارەو پولێك ناداتە خەلیفە.

خەلیفە ئەبو بەکر بڕیار دەدات بە هێزی شمشێر وەلامی مالكو هەڵگەڕاوەکان بداتەوە. بۆ ئەم مەبەستە کۆبونەوەی لەگەڵ صەحابەکاندا کرد. بەشی زۆری ئامادەبوانی کۆبوونەوەکە لەگەڵ ئەوەدا نەبوون جەنگ لەگەڵ ئەو کەسانەدا بکرێت. ئەمانە پێیانوابوو، ئەگەرچی زەکات نادەن بەلام باوەڕیان بە خوای ئیسلامو پەیامبەرەکەی هەیەو موسڵمانن. یەکێك لەوانە عومەری کوڕی خەتتاب بووە. لە قسەیەکیدا بەخەلیفە ئەبوبەکری وتووە:

كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ.

چۆن شەڕی خەڵكانێك دەکەیت کە دەربارەیان پەیامبەری خوا وتویەتی: فەرمانم پێکراوە شەڕی خەڵکی بکەم تا دەڵێن (جگە لە خوا هیچ خوایەکی تر نییە) هەر کەسێکیش بڵێ جگە لە خوا هیچ خوایەکی تر نییە سەرو سامانی لە

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

من حەرامە بە حەقی خۆی نەبێت، (واتە رۆژی لێپرسینەوەی لەو دونیا) هەموو لێپرسینەوەیەکیشی دەگەڕێتەوە بۆ خوا.

ئەبوبەکریش دەڵێت:

وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ.

سوێند بە خوا شەڕی هەموو ئەوانە دەکەم کە جیاوازی دەخەنە نێوان نوێژو زەکاتەوە.

ئەنجامی کۆبوونەوەکە بە بڕیاری شەڕکردن کۆتایی دێت. بۆ ئەم مەبەستەش سوپایەکی زۆری چەکدار ڕەوانەی بەرەکانی جەنگ دەکەن. جگە لە چەندین ناوچەی دیکە، سەرکردایەتی شەڕی مالك‌و ناوچەکەی بە(خالیدی کوڕی وەلید) دەسپێرن.

خالد بن الوليد بن المغيرة بن عبد الله بن عمر بن مخزوم. خوشکەزای یەکێك لە ژنەکانی موحەممەدە بە ناوی ميمونة بنت الحارث. یەکێك بووە لەناودارەکانی قورەیش. لەساڵی حەوتی کۆچیدا، واتە دوای سەرهەڵدانی ئیسلام بە بیست

کورد - ئیسلام kurd-islam.com
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ساڵ، بووە بە موسڵمان. لە ئازایەتیدا موحەممەد وتبووی: خالید یەکێکە لە شمشێرەکانی خوا. لەدوای داگیرکردنی مەککە، لەسەر فەرمانی موحەممەد، شەڕی هۆزی (بني جذيمة من بني عامر بن لؤي) دەکاتو کۆمەڵکوژییەکی گەورە ئەنجام دەدات. دەستی لە بێتاوانو منداڵەکانیش نەپاراستووەو هەموویانی کوشتووە. هەروەها کۆمەڵکوژییەکی دیکەی دژ بە (مسيلمة الحنفي) لە (یەمامە) ئەنجامداوە. دواتریش دەوری کاریگەری هەبوە لە شەڕی فارسو ڕۆمەکاندا. لەسەر دەستی ئەویش ناوچەی شام (دیمەشق) داگیر کراوە. ساڵی بیستو یەکی کۆچی، لەسەردەمی خەلافەتی عومەردا مردووە. ئەم خالیدە رادەسپێرن بۆ بەگژاچوونەوەی مالیكو هۆزەکەی.

هۆزەکەی مالك لەناوچەی (البطاح)دا دەژیان. هەواڵیان پێدەگات کە(خالید) بە سوپایەکی گەورەوە دێتە سەریان. مالکیش بڵاوە بە لایەنگرانی دەکات بۆ ئەوەی شەڕ نەکات. کە خالید دەگاتە ناوچەکە، کەس نابینێت ڕووبەڕووی ببێتەوە. چەند دەستەیەك دروست دەکات تا بەشوێن

هەڵگەڕاوەکاندا بگەڕێن. لە بۆسەیەکدا مالكو لایەنگرەکانی دەستگیر دەکەن. دەستگیرکردنەکەش بە پیلان بوو. ئەو کاتەی دەستەکەی خالید لەگەڵ مالكو هاوەڵانی بەیەك دەگەن، بە شێوەیەك خۆیان بەیەکتر نیشان دەدەن کە هەردوولا موسڵمانن. لایەنگرانی خالید داوا لە مالكو چەکدارەکانی دەکەن کە چەکەکانیان دابنێنو لەگەڵیان نوێژێك بکەن. مالكو هاوەڵانی، لەبەر ئەوەی خۆیان بە موسڵمان دەزانن، چەکەکانیان دادەنێنو نوێژەکەیان دەکەن. بە تەواوبوونی نوێژەکە پەلاماریان دەدەن، مالكو ئەوەی لەگەڵیدایە، قۆڵبەست دەکرێنو بە دیلی دەیانبەنە بەردەم خالید.

لەناو دیلەکاندا ئافرەتێك هەبووە بەناوی (ليلى بنت المنهال) هاوسەری مالك بوو. یەکێك بووە لەژنە جوانە بەناوبانگەکانی عەرەب. وەك باسیان کردووە پوزو چاوەکانی ئەم ژنە ئەوەندە جوان بووە چەندین شیعری لەسەر نوسراوە.

kurd–islam.com كورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

بەپێی ئەو کورتە چیرۆکانەی لـە مێژوودا نوسـراونەتەوە، جوانیەکـەی لـەیلا سەرنجی خالیدی ڕاکێشاوە، بۆیە دواتر ئیغتیصابی دەکات.

وەك لە زۆربەی سەرچاوەکاندا هاتووە، بە ئامادەبوونی (لەیلا) خالیدو مالـك دەکەونە گفتوگۆو خالد بە مالك دەڵێت: من بکوژی تـۆم. لەبـەر ئـەوەی تـۆ شوێنکەوتەی (سجاح)یت نەك پەیامبەری خوا.

(سجاح) کەسێك بوو بانگەوازی پەیامبەرایەتی بۆ خۆی کردبوو.

مالك دەڵێت: ئەو قسەیەی تۆ دەیکەیت کۆنە، کاتی خۆی هاوەڵەکـەتان ئـەم گومانەی بۆ دروست بووە. ئەمە ڕاست نییە.

أنا على الإِسلام ما غيَّرت ولا بدّلت.

من لەسەر موسڵمانێتی خۆمو نەشگۆڕاومو وەك خۆم ماوم.

خالید پێی دەڵێت: بۆ هاوەڵی ئێمـە بـە هـاوەڵی خـۆت نازانیـت؟ (واتـە تـۆ پەیامبەرەکەی ئێمە بە پەیامبەری خۆت نازانیت) کەواتە دەتکوژم.

kurd-islam.com کورد - ئیسلام

تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام

ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

(عبدالله بن عمر)و (ابوقتادة الانصاري) دوو صەحابەی ناوداری مێژووی ئیسلامن. لەگەڵ خالیددا چووبوونە ئەو شەڕەوە، لە کاتی گفتوگۆکەدا هەست دەکەن خالید درێغی لە مالك دەکات. بۆیە هەردووکیان پشتگیری لە مالك دەکەنو داوا لە خالد دەکەن نەیکوژێ. خالیدیش گوێ بە قسەیان نادات.

مالکیش پێی دەڵێ: بۆ تۆ دەمکوژیت، بمبە بۆ لای خەلیفە ئەبوبەکر با ئەو حوکم بدات.

خالید بەم پێشنیارە ڕازی نابێت، تەماشایەکی لەیلا دەکاتو بە مالك دەڵێت: خوا بمکوژێ ئەگەر نەتکوژم. ئینجا داوا لە(ضرار بن الازور الاسدي) دەکات مالك سەربڕێت.

مالك سەیری ژنەکەی خۆی دەکاتو ڕوو دەکاتە خالیدو دەڵێت: ئەم ژنە کوشتمی. (واتە جوانی ئەم ژنە وای لێکردی بمکوژی، بۆ ئەوەی دەستی بەسەردا بگریت).

دوا بەدوای قسەکان (ضرار) دەدات لە گەردنی مالكو سەری دەبڕێ.

واصطفى خالد امرأة مالك بن نويرة وهي أم تميم ابنة المنهال وكانت جملية.

دوای سەربڕینەکە خالید دەست بەسەر ژنەکەی مالك دەگرێت، کەناوی (لیلی بنت المنهال) بووەو بە (أم تميم)یش دەناسرا، ئافرەتێکی جوان بوو.

قسەکەی مالك راست دەرچوو، کە بە خالیدی وتبوو (لەبەر جوانی ئەم ژنەم دەمکوژیت) چونکە خالید ئیغتیصابی ئەم ژنە دەکات. فەرمانیش دەدات هەموو چەکدارەکانی دیکە کۆمەڵکوژی بکەنو فەرمانەکەشی جێبەجێ بوو.

ئەم کۆمەڵکوژیو خیانەتەی خالید بەلای کەسێکی وەك ئەبو قیتادەوە ناخۆش دەبێت، بۆیە سوێند دەخوات کە چیتر لەژێر ئاڵای خالیددا شەڕی هیچ کەسێك نەکات. هەروەها عومەری کوڕی خەتتابیش بە خالیدی وتووە:

يا عدو الله، قتلت أمرأً مسلماً، ثم نزوت على امرأته، لأرجمنك.

ئەی دوژمنی خوا، کەسێکی موسڵمانت کوشت، دواتر دەستت بەسەر ژنەکەیدا گرت. (واتە ئیغتیصاب کرد) بەردبارانت دەکەم. (واتە زینات

کردووەو رەجمت دەکەم) بە خەلیفە ئەبوبەکر دەڵێت: ئەوە زینای کردووە، بەردبارانی بکە، یان بیکوژە، یاخود لەسەر کارەکەی لای ببە.

خەلیفە ئەبوبەکریش پشتگیری خالید دەکاتو دەڵێت: خالید ئیجتیهادی کردووەو هەڵەی کردووە. نە رەجمی دەکەمو نە دەیکوژمو نە ئەو شمشێرەشی لێدەسێنمەوە کە خوا بەسەر کافراندا هەڵیکێشاوە.[645]

سیفەتەکانی موجاهیدێکی وەك خالید، لای موسڵمانان، چەند دانەیەکە: صەحابەیە، پێشنوێژیو رێنموویی موسڵمانان دەکات، موجاهیدێکی ئازاو نەترس، شمشێر وەشێنی خوایە. بەڵام لەلای ویژدانی مرۆڤایەتی، لەبەردەم رووداوێکی لەو شێوە کەرامەتشکاندنەدا، سەربڕینی مرۆڤێكو ئیغتیصاب

---

645 **بۆ تەواوی رووداوەکە بڕوانە ئەم سەرچاوانە**: صحيح المسلم، كتاب الإيمان، باب الأمر بقتال الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله محمد رسول الله. ابن اثير: اسد الغابة في معرفة الصحابة، **بەشی پیتی(خ)** خالد بن الوليد، **بەشی پیتی(م)** مالك بن نويرة. حياة الصحابة، للكاندهلوى: قصة خالد بن الوليد ومالك بن نويرة. البداية والنهاية، ابن اثير. ج1 فصل في خبر مالك بن نويرة اليربوعي التميمي. ابن الحجر، العسقلاني: الإصابة في تمييز الصحابة.ج3ص337. العقاد فى عبقرية الصديق، الصديق ابوبكر، محمد حسين هيكل.ص143. الامام السيد عبدالحسين شرالدين: النص والاجتهاد، ص93-103. وفيات الاعيان 14/6

کردنی ژنەکەی، پرسیارگەلێکی زۆر دروست کردووە. ئایا چاوەکانی خالید، لەکاتی سەربڕینی مرۆڤێکدا چۆن رووخساری جوانیی ئافرەتانی بینیوە؟ سەربڕینو فیچقەو رۆچوونی خوێن لە گەردنی مرۆڤێکەوە، دواتر کۆمەڵکوژیی عەشاماتێك لە موسڵمانان لەبەردەمیدا، چۆن ئارەزووە سێکسیەکەی جوڵاوەو چۆن چووەتە پەردەی ئیغتیصابکردنی ژنێکەوە کە بەفەرمان خۆیو هەر ئەو رۆژە مێردەکەیان سەربڕیوە؟ یان دیاردەیەکی سروشتی وەك سێکس لەم بەسەرهاتەدا، دەچێتە کوێی ئایینو باوەڕو بڕواهێنانی ئیسلامەوە؟

پاشکۆی

سێکس و شەرع و ژن

دووهەم

کارەساتی حەڕڕە

رووداوێکی دڵتەزێن هەیە بە ناوی (حەڕڕە). ئەم رووداوە شایستەی توێژینەوەیەکی قووڵە، چونکە پەیوەندی بە کلتووری نیوە دورگەی عەرەبەوە هەیە، دەستووری ئەقڵی خێڵەکی، شەڕوشۆڕو وێرانکردن، کۆمەڵکوژی، دیلکردنو چنینەوەی دەستکەوت، رقو کینە، کێبەرکێی دەسەڵاتو کەسایەتی، دژیایەتی دەسەڵات، بەرەورووبوونەوە لەگەڵ خەلیفەدا، داپڵۆسینو چەوسانەوەی کۆمەڵگە. لە هەموو ئەمانەش گرنگتر بۆ ئەم نوسینەمان، پەیوەندی هەیە بە سێکس، بێبەهاکردنی ژنان، سەلماندنی حەقیقەتی باوەڕی پتەوی ئایینی ئیسلام بۆ ئیغتصابکردنی ئافرەت. هەر لێکۆڵینەوەیەکیش دەربارەی مێژووی ئیسلام سەرهەڵبدات، بەبێ باسکردنی ئەم رووداوە، بۆشایی تێدەکەوێت. هیوادارم کەسێکی بە توانا ئەم ئەرکە بگرێتە ئەستۆو لێکۆڵینەوەیەکی تایبەت بۆ ئەم کارەساتە بکات. رووداوەکەش لە چەندین سەرچاوەدا هاتووە، بەلام ئێمە مێژوونوسێکی گەورەی باوەڕپێکراوی ئیسلام ئیمامی (سیوطي) بۆ گێڕانەوەی

ڕووداوەکە بە شایستەتر دەزانین، کە لە کتێبی (مێژووی خەلیفەکان، تأريخ الخلفاء) باسی کردووە.

(بەکورتی) یەزیدی کوڕی معاویە کوڕی ئەبی سوفیان، لە ساڵی (25) کۆچی لە دایك بووە. دوای مردنی باوکی (معاویە، دامەزرێنەری ئیمپراتۆرییەتی ئەمەوی) لەساڵی (60)ی کۆچیدا، لەتەمەنی سیو پێنج ساڵیدا، دەبێتە خەلیفەی دووهەمی دەوڵەت. کابرایەکی کەتەو قەڵەوو قژ درێژ بووە. یەکەم خەلیفە بووە بە ئاشکرا ئەتکی سێکسبازی بکات، مەشروب بخواتەوە، یەکەم خەلیفەش بووە لەدیوەخانەکەیدا گۆرانیبێژ گۆرانی بلێتو مۆسیقا لەتەکییەکەیدا لێبدرێت. سەگێکی ڕەشی هەبووە هەمیشە یاری لەگەڵ کردووە.[646] بە بۆچوونی مێژوونوسە ئیسلامییەکان، دوو کەس خووی

646 لەبۆچوونی ئیسلامدا سەگی ڕەش شەیتانە. صحيح مسلم كتاب الصلاة، باب، قدر ما يستر المصلي. حديث265 صحيح البخاري: أبواب سترة المصلي. باب، استقبال الرجل صاحبه أو غيره في صلاته وهو يصلي. حديث489.

موسـلمانیان شـرِکردووه: ئـهم خهلیفهیـه یهكێكیانـه.[647] مهشـروب خـۆر، سێكسبازو زیناكهر، بچرِبچرِیش نوێژی كردووه. خهڵكانی خۆشباوهرِیش لـهوه ترساون كـه خـوا، لهبـهر خراپـی ئـهم خهلیفهیـه، لـه ئاسمانـهوه بـهرد بباریێنـێ بهسهریاندا.[648] ئیمامی (حوسێن) كورِی خهلیفـهی چـوارهمی راشـدین (عـهلی كورِی ئهبی تالب) به فهرمانی ئـهم یهزیـده سـهربرِاوهو (سـهر)هكـهیان لهسـهر سینییهك بردووه بۆ شام تا خهلیفه معاویهو موجاهیدهكانی خوا ببیینن.

لهبهر ئهم هۆیانهو چهندین هۆی دیكه، كه پهیوهندی به باسهكهی ئێمـهوه نییـه، ساڵی شهستو سێی كۆچی، كهسێك بهناوی (عهبدوڵلای كورِی زوبێر) له ناو شاری مهككهدا، لـهم خهلیفهیـه هەڵدهگهرِێتـهوه. لهمینبـهری مزگهوتهكانـهوه، بهئاشكرا، خهلافهت له یهزید دادهماڵیو خۆی دهكاتـه خهلیفـهی موسـلمانان.

---

647 ئەوی دیکەیان عمرو بن العاص. سیوطي، تأريخ الخلفاء ص 180–182

648 (والله ما خرجنا على يزيد حتى خفنا أن يرمى بالحجارة من السماء! إنه رجل ينكح أمهات الأولاد و البنات و الأخوات و يشرب الخمر و يدع الصلاة). سيوطي، تأريخ الخلفاء، خلافة يزيد بن معاوية بن أبي سفيان 60ـــ64هـ ص180–182.

ئەم ڕووداوە چەند مانگێك دەخایەنێتو خەڵکانێکی زۆر، بەتایبەتی نیشتەجێیانی شاری مەککەو مەدینە، پاڵپشتی لێدەکەنو بەیعەتی دەدەنێ!

کاتێك هەواڵەکە دەگاتە خەلیفە یەزید، لەشکرێکی گەورەی پڕ چەك لە موجاهیدەکانی خوا دەنێرێتە سەریان. ئەم لەشکرە، پێش ئەوەی بگەنە مەککە، دەچنە ناو شاری مەدینەوەو لەگەڵ دانیشتوانی شارەکەدا ڕووبەڕوو دەبنەوە. لە شار مەدینەدا گەڕەکێك هەبووە بەناوی حەڕڕە (الحرّة). لەو گەڕەکەدا گۆمێك لەخوێن دروست دەبێ. دوای شەڕێکی خوێناویو سەخت، لەلایەن موجاهیدەکانی خەلیفەوە شاری مەدینە کۆنترۆڵ دەکەن.

چەندین جار ئیسلامگەراکان کارەساتی کۆمەڵکوژیان ئەنجام داوە. بۆ نموونە: خودی موحەممەد، لەناو شاری مەدینەدا، کردەی کۆمەڵکوژی لە دژی هۆزی بەنی قورەیزە ئەنجامدا، وەك لەبەشی سێکسو موحەممەددا باسمان کردووە. خەلیفە یەك لەدوایەکەکانیش لەدژی ئەو میللەتو نەتەوانەی کە بە ئایینی ئیسلام ڕازی نەبوونو بەزۆری شمشێر کراونەتە موسڵمان. هەروەها

موجاهیدەکانی سەلەفی صالّەحیش، پاشماوەکانی خەلیفەو صەحابەکان، لە دژی میللەتی کورد، لەکردەی ئەنفالدا ساڵی 1988 لە کوردستانی عێراق ئەنجامیاندا. لەو کۆمەڵکوژییەدا نزیکەی سەدو هەشتاو دوو هەزار لە پیاوو ژنو منداڵی کورد لەلایەن موجاهیدەکانی ئیسلامەوە زیندەبەچاڵ کران. چەندانی دیکەش کە هەوڵ دەدەین لە کتێبی ئایندەماندا بەدرێژی باسیان بکەین.

ئەو کۆمەڵکوژییەی لەشاری مەدینەدا ئەنجامدرا، یەکێکە لە بەژانترین کارەسات کە لە سەردەمە سەرەتاییەکانی ئیسلامدا رووی داوە. ئیمامی (سیوطي) بەم دوو دێڕە لە سەر ئەو کارەساتە دەدوێت:

فأرسل إليهم جيشا كثيفا و أمرهم بقتالهم، ثم المسير إلى مكة لقتال ابن الزبير، فجاؤوا، وكانت وقعة الحرة، على باب طيبة، وما أدراك ما وقعة الحرة؟ ذكرها الحسن مرة فقال: والله ما كاد ينجوا منهم أحد، قتل فيها خلق من الصحابة رضي الله عنهم ومن غيرهم، ونهبت المدينة، وافتض فيه ألف عذراء. فإنا لله و إنا إليه راجعون!

واته: یەزید لەشکرێکی پڕ چەكو گەورەی بۆ ناردن، فەرمانی پێکردن شەڕیان بکەن، دواتر بەرەو مەککە بڕۆن بۆ شەڕی عەبدوڵڵای کوڕی زوبێر. ئیتر هاتن! لەدەروازەی (طيبة) (دەروازەیەك بووە لە شاری مەدینە) چوونە ناو شارەکەوەو کارەساتی حەڕڕە رووی دا. تۆ چوزانی کارەساتی حەڕڕە چییە؟! جارێکیان ئەلحەسەن باسی کردوەو وتویەتی: بەگەورەیی خوا هیچی وای نەمابوو کەس لەو کوشتنو کوشتارە دەرچێ، تیێدا عەشاماتێك لەصەحابەو خەڵکانی دیکە کوژران، شاری مەدینەیان هەڵلوشی، هەزار پەردەی کچێنیان دڕی! ئێمە موڵکی خواینو هەر بۆ لای ئەویش دەگەڕێینەوە.

پاش ئەم قەسابخانەیە، لەشکرەکە بەرەو شاری مەککە بەرێکەوتووە. (عەبدوڵڵای کوڕی زبێر) تا بۆی کرا شەڕی کردن. دواتر زانی چاری ئەو هێزە گەورەیە ناکات، بە نیازی ڕزگاربوون، لە ناو کەعبەدا خۆی مەڵاس دا، پێی وابوو کەس جورئەتی ئەوە ناکات دەستدرێژی بکاتە سەر کەعبە چونکە

پیرۆزترین ماڵی خوای موسڵمانانە. بە پێچەوانەی پێشبینییەکەیەوە، لەشکرەکە هێرشیان کردە سەریو بریندار یان کرد، بەمەنجەنیقیش کەعبەیان سوتاند.[649]

هەتا ئێرە گێڕانەوەی ڕووداوەکەمان بەسە. تەنها ئەوەندە وەردەگرین کە لەم کارەساتەدا باسی دڕینی هەزار پەردەی کچێنی کراوە! ئێمە ناتوانین کردەیەکی لەم شێوەیە ناوی بنێین ئارەزووی سێکسی، یان هەوەس، یان سێکسبازی! یاخود هەڵکوتینەسەر، زینا، یان زەواجی هەمیشەیی یان کاتیو موتعە، بەڵکو ئەمە ئیغتیصاب کردنی دونیای سێکسی ئیسلامگەراکانە کە بە چەندین ئایەت شەرعیەتی پێدراوە. لە پێش مێژووی سەرهەڵدانی ئایینی ئیسلامدا، کارەساتی وەها جەرگبڕ تۆمار نەکراوە. جگە لە کۆمەڵکوژییەکانی بەنی قورەیزەو بەنی موستەلەقو شەڕە کاولکارییەکەی شاری خەیبرو چەندانی دیکە، ئەم ئیغتیصابکردنە بووە بەشێکی لەبیرنەچووەوەی مێژووی ئەو ئیمپراتۆرییەتەی کە دەسەڵاتی ئیسلامی لەسەر پێکهێنرا. قسەکردنیش لەسەر سوتاندنی کەعبە، کە

---

649 سیوطي: تأريخ الخلفاء هەمان ناونیشانو لاپەڕەکان.

موسڵمانەکان بە مەنجەنیق سوتانیان، کاری ئەم نووسینەمان نییە.

ئایەتە خوێناوییەکان و ئەنجام

ئەمەیە ئیسلام! ئایا دەکرێت ئەم ڕێساو یاسایە بەسەر ژیانی مرۆڤایەتی ئەم سەردەمەدا بسەپێت؟؟ ئەگەر ئێمە نەچینە ناو چۆنییەتی بیرکردنەوەو شێوازو ڕەفتاری ئیماندارانی ئیسلام، ناتوانین وێنەی بەسەرهاتەکانی مێژووی سێکسی ئەم ئایینە بگرین. جا بۆ ئەوەی بتوانین بڕوا بکەین کە کارەساتی وەها دڵتەزێن لە ئیسلامدا ڕوویانداوە، دەخوازرێت بچینە ناو ئەو بونیادە کۆمەڵایەتییە زۆر ڕەشۆکیەوە کە بووە هۆی دامەزراندنی ئەم ئایینە، بەتایبەت سەردەمی موحەممەدو صەحابەکانی. بونیادێکی وەها ڕەشۆکی بیربکەینەوە کە لەگەڵ ئەقڵی سەردەمانی سەرەتای سەرهەڵدانی ئیسلامدا یەکانگیر ببێتەوە، دابونەرێتێکی کۆمەڵایەتی وەها ڕەشۆکی ببینین کە لەگەڵ ئەقڵو جەستەماندا ڕەگی

داكوتابێت، ئەو كاتە رووداوە جەرگبڕەكانی جیهانی ئیسلام بەسەرماندا تێپەڕ دەبێت. بە بەڵگەی ئەم بەسەرهاتانەو ئەوانەشی لە سەدەكانی دیكەدا روویانداوە، دەردەكەوێت كە ئیسلامگەراكان لە بێدەسەڵاتیدا زەلیلو لە دەسەڵاتیشدا گەورەترین جەللادن.

لای موجاهیدەكانی ئیسلام، بینینی كەسێكی لە خوێنگەوزاو، بەو مەرجەی خۆی كوشتبێتی، یەكسانە بە دیمەنی پڕ لە دەستكەوتە خرۆشە سێكسییەكان.

هەشتهەم ژنی خەلیفەی سێهەم (عوسمانی كوڕی عەففان) كە ناوی (نائیلە) بووە، كەڵەگەتو پانوپۆڕ، سمتی گەورەو بەرز بووە. ئەو ساتەوەختەی موجاهیدەكانی خوا چواردەوری ماڵی ئەم خەلیفەیەیان دەگرنو دواتر بە ئاشكرا دەیكوژن، دەستی نائلەی ژنیشی بریندار بووەو خوێن بە لەشیدا هاتۆتە خوارەوە. مێژوونوسەكان بۆمان دەگێڕنەوە كە نائیلە، لەتاو كوژرانی مێردەكەیو ئازاری پەنجە قرتاوەكەی، بەژوورەكەدا خولاوەتەوەو هاوارو كڕوزانەوەی بووە، لەو

کاتەدا، بکوژەکانی خەلیفە تەماشای دەکەنو یەکێکیان دەڵێت: تەماشا.. تەماشا.. سەیری سمتی بکەن چەند گەورەیە![650]

پیاوانی موسڵمان وافێرکراون لەئاست کوشتنو بۆنی خوێنو سەرگەردانیدا ئەقڵی خێڵەکیان بخەنە کارو هەوەسی سێکسبازیان لە داوێنییانەوە چۆرەچۆر بکات. فێرکراون هەمیشە لە سێکس خۆیان تێر بکەن. سیناریۆکەش روونەو پێویست بە لێکدانەوەی زیاتر ناکات! کوژراوێك لە خوێندا گەوزاوە، هاوسەری کوژراوەکەش لەئێشی پەنجەو خەمی کوژرانی مێردەکەیدا کروزانەوەیەتی، کەچی غەریزەی سێکسی بکوژان بەسەر هەموو سیفەتە ئینسانییەکانی دیکەیاندا زاڵەو پانتاییەکی گەورە لەناو بیرکردنەوەیاندا داگیرکراوە. مێژوونوسان باسی ئەوەمان بۆ ناکەن ئەو صەحابانەی کە خەلیفەیان کوشت، ئاخۆ نائیلەیان ئیغتیصاب کردوە یان نا، بەڵام ئەوە دەزانین رِوانینو

---

650 **بۆ زیاتر زانین دەربارەی ئەم رووداوە بروانە:** الخالدي: د. صلاح عبدالفتاح الخالدي، الخلفاء الراشدون. دار الكتب للنشر، الطبعة الثالثة 1999 ص209

تروسکی چاویان، لەو کاتە پڕ لە هەستوەرەدا، بۆ سمتی ژنێك رەوانە کردووە کە کۆستی کەوتووە. دیارە ئەم ئاکارەش لە کلتوری دێرینی نیوە دورگەی عەرەبو پێشەواکەیانەوە بۆیان ماوەتەوە.

لەداگیرکردنی (فەزارە)دا، وەك باوکی ئەیاس دەیگێڕێتەوە: ئەوەی کوژرا کوژرا، هەندێك دیلیش هەبوون. کاتێك تەماشای ناو خەڵکەکەم کرد، بینیم چەندین کچیان تێدایە. ترسی ئەوەم هەبوو بگەنە چیاکەو دەرباز ببن، تیرێکم گرتە نێوان ئەوانو چیاکە. کە تیرەکەی منیان بینی وەستان، هەموویانم هێناو پێش خۆمم دان، ئافرەتێك لە نێوانیاندا هەبوو لە خێڵی فەزارە بوو، کچێکیشی لەگەڵدا بوو لە باشترین کچانی عەرەب بوو. پێش خۆمم دان تا گەیاندمنە لای ئەبوبەکر، ئەویش کچەکەی پێدام (وا دیارە ژنەکەی لێ سەندووە) کاتێ گەیشتینەوە شاری مەدینە، هێشتا جلەکانیم لەبەر دانەکەندبوو (واتە هێشتا سێکس، باشتر بڵێین ئیغتیصابی نەکردبوو) پەیامبەری خوام بینی، پێی وتم: ئەی سەلمە ئەو ئافرەتەم پێ ببەخشە. منیش پێم وت: ئەی پەیامبەری خوا، سوێن بە

خوا سەرنجی راکێشاوم‌و تا ئێستاش جلەکانیم لەبەر دانەکەندووە. بۆ بەیانی لە بازاڕدا پەیامبەرم بینیەوە، پێی وتم: ئەی سەلمە ئەو ئافرەتەم پێ ببەخشە بیکە بە خاتری باوکت، خوام کرد بەگژتا. منیش پێم وت ئەی پەیامبەر با بۆ تۆ بێت، سوێند بە خوا جلەکانیم دانەکەندووە. پەیامبەریش ئافرەتەکەی وەرگرت‌و ناردی بۆ شوێنی خۆی.[651]

لە لایەکەوە: ژنێك خاکەکەی داگیرکراوە، ماڵ‌و سامانی زەوت کراوە، خێڵەکەی کۆمەڵکوژ کراوە، کەسوکاری خەڵتانی خوێن کراوە، خۆی‌و

651 (غزونا فزارة وعلينا أبو بكر. أمره رسول الله صلى الله عليه وسلم علينا. فلما كان بيننا وبين الماء ساعة، أمرنا أبو بكر فعرسنا. ثم شن الغارة. فورد الماء. فقتل من قتل عليه، وسبى. وأنظر إلى عنق من الناس. فيهم الذراري. فخشيت أن يسبقوني إلى الجبل. فرميت بسهم بينهم وبين الجبل. فلما رأوا السهم وقفوا. فجئت بهم أسوقهم. وفيهم امرأة من بني فزارة. معها ابنة لها من أحسن العرب. فسقتهم حتى أتيت بهم أبا بكر فنفلني أبو بكر ابنتها. فقدمنا المدينة وما كشفت لها ثوبا. فلقيني رسول الله صلى الله عليه وسلم في السوق. فقال (يا سلمة! هب لي المرأة). فقلت: يا رسول الله! والله! لقد أعجبتني. وما كشفت لها ثوبا. ثم لقيني رسول الله صلى الله عليه وسلم من الغد في السوق. فقال لي (يا سلمة! هب لي المرأة. لله أبوك!) فقلت: هي لك. يا رسول الله! فوالله! ما كشفت لها ثوبا. فبعث بها رسول.) صحيح المسلم، كتاب الجهاد والسير، باب التنفيل وفداء المسلمين بالأسارى حديث1755

کچەکەی خەڵتانی خەفەت بوون، لە لایەکی ترەوە: سەرکردەی بەرەی جەنگ (ئەبوبەکر) لەگەڵ صەحابەیەکی موحەممەددا، دایكو کچ لەیەك جیادەکەنەوەو لەناو خۆیاندا دابەشی دەکەن، دواتر پەیامبەریش (خوا) دەکات بەگژ موجاهیدەکەدا تا پێی ببەخشێت، کەچی موجاهیدەکە باسی جلوبەرگو سێکسو رابواردنی کچی کۆسکەوتوو دەکات.

بۆ تێگەیشتن لەم بەسەرهاتانە پێویستە دەلاقەیەك بەناو قورئاندا بکەینو بزانین دەربارەی شەڕو کوشتار، خوێن ڕشتنو داگیرکردن، دەستکەوتی سەرو سامان، لە ئیسلامدا چی نوسراوەو حوکمی ئیسلام چۆنە، کە تەنها بە خوێندنەوەی ئایەتەکان دەگەینە مەبەست:

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.[652]

لە پێناوی خوادا شەڕو کوشتار بکەن، بشزانن خوا بیسەرو زانایە.

---

652 البقرة244

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلّٰهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ.[653]

لەگەڵ دوژمنان بە شەڕ بێن تا ئاشووب نەمێنێتو ڕیساو یاسا تەنها بۆ خوا بێت، خۆ ئەگەر کۆڵیان دا، ئەوە جگە لە زاڵمەکان دژایەتی کەس ناکرێت.

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ.[654]

پاداشتی ئەو کەسانەی جەنگی خواو پەیامبەرەکەی دەکەنو هەوڵ دەدەن گەندەڵی لەسەر زەوی بڵاو بکەنەوە، ئەوەیە کە دەبێت بکوژرێن، لە مێخەکبدرێنو هەڵواسرێن (لە خاچدان) یان دەستو قاچیان ببڕدرێتەوە بە پێچەوانەی یەکتر (واتە یا دەستی ڕاستو قاچی چەپ، یاخود دەستی چەپو

---

653 البقرة 193

654 المائدة 33

قاچی ڕاست)، یا لەسەر زەوی دوور بخرێنەوە (نەفی بکرێن بەو مەرجەی لەسەر زەوی نەمێننەوە، لە بەرزاییدا یاخود لە ناو بیرو چاڵدا) ئەم سزایەش بۆ سەرشۆڕی ئەم دونیایەیانە، لەو دونیاش سزاو ئەشکەنجەی بەسوێو سەختیان هەیە.

سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ.[655]

من (خوا) ترس‌و دڵەلەرزە دەخەمە نێو دڵی بێباوەڕانو ئێوەش لەسەرووی گەردنیانەوە سەریان ببڕن، بدەن لە سەری پەنجەکانیانو بیانقرتێنن.

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا.[656]

---

655 الأنفال 12

656 النساء 76

ئەوانەی بڕوایان (بە ئیسلام) هێناوە لە پێناوی خوادا شەڕو کوشتار دەکەن، ئەوانەشی بڕوایان نەهێناوە لە پێناوی زۆردارەکاندا شەڕو کوشتار دەکەن، دە ئێوەش لە دژی ئەو دۆستە شەیتانیانە شەڕو کوشتار بکەن، پیلانی شەیتانیەکان لاوازە.

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ.[657]

بکوژن ئەوانەی باوەڕیان بە خواو رۆژی قیامەت نییە، ئەوانەش حەرام ناکەن کە خواو پەیامبەرەکەی حەرامیان کردووە، ئەوانەیش کە کتێبیان پێدراوەو پەیڕەویی دینی راست نابن (وەك یەهودیو مەسیحی) تا ئەو کاتەی بەسەر شۆڕیو دەستی درێژەوە سەرانە (پارە) دەدەن.

---

657 التوبة 29

فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا.[658]

ئەوانەی ژیانی ئەم دونیایە دەفرۆشن بۆ ژیانی ئەو دونیا با لە پێناوی خوادا شەڕو کوشتار بکەن. ئەوەی لە پێناوی خوادا شەڕو کوشتار دەکات، بکوژرێت یان سەرکەوتن بەدەست بهێنێت، پاداشتێکی گەورەی دەدەینێ.

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا.[659]

(ئەی موحەممەد) لە پێناوی خوادا شەڕو کوشتار بکە، ئەو ئەرکەت لەسەر شانە. ئیماندارەکانیش هان بدە با شەڕو کوشتار بکەن، ئەو کاتە نزیك بووەتەوە کە خوا هێز لە بێباوەڕەکان بسەنێتەوە، چونکە خوا لەوان بەهێزترەو بە سەختیش تۆڵەیان لێدەسێنێت.

---

658 النساء 74

659 النساء 84

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا.[660]

بێباوەڕان ئاواتەخوازن ئێوەش وەك ئەوان بێباوەڕ بن، بەم شێوەیەش ئێوەو ئەوان وەك یەك دەبن، دەئیتر پشتیوانییان مەکەن تا کۆچ دەکەن لە پێناوی خوادا، ئەو کاتە ئەگەر پشتیان لە ئێوە کرد، لە هەر شوێنێك بوو، بیانگرنو بیانکوژن، هەرگیز ئەوانە نەکەنە پشتو پەناو یاوەری خۆتان.

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.[661]

ئێوە نایانکوژن، بەڵکو خوا دەیانکوژێت، (تۆش ئەی موحەممەد، ئەو کاتەی مشتێك خۆڵت بە ڕووی کافراندا توڕدا، تۆ فڕێت نەدا بەڵکو ئەوە خوا فڕێی

660 النساء 89

661 الأنفال 17

دا، تا بە تاقیکردنەوەیەکی چاك باوەڕداران تاقی بکاتەوە، بەڕاستی خوا بیسەرو زانایە.

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ.[662]

هەرچی هێزو تواناتان هەیە کۆی بکەنەوەو بەگەڕی بخەن، هەروەها ئەسپیش ئامادە بکەن، دوژمنی خواو ئێوە بترسێنن‌و توشی دڵەلەرزەیان بکەن، تا ئەوانەش چاوترسێن بن کە ئێوە نازانن کێیەو نایانناسن، ئەوانە خوا دەیانناسێت، هەر شتێکیش ئێوە ببەخشن لە پێناوی خوادا بە زایە ناچێت، دەستتان دەکەوێتەوەو ستەمتان لێناکرێت.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ.[663]

---

662 الأنفال 60

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ئەی پەیامبەر، هانی باوەڕداران بدە شەڕو کوشتار بکەن، گەر لە ناوتاندا بیست باوەڕداری خۆڕاگر هەبێت، ئەوە بەسەر دوو سەد کەسی بێباوەڕدا زاڵ دەبن. ئەگەر سەد خۆڕاگرتان تێدا بێت، بەسەر هەزار کەسی بێباوەڕدا زاڵ دەبن. چونکە ئەوان کەسانێکن بیر ناکەنەوەو تێناگەن.

فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ.[664]

ئەگەر مانگە حەرامکراوەکان تەواو بوون (واتە دوای تێپەڕبوونی چوار مانگ کە ئەمانەن ژو العقده، ژو الحجه، محرم، رجب) لە هەر شوێنێك هاوەڵدارانتان بینیو دەستتان لێیان گیر بوو، بیانکوژن، دیلیان بکەنو بیانبەن، چواردەوریان بتەنن، بە هەموو شێوەو شێوازێك بۆسەیان بۆ دابنێن، جا ئەگەر هاتوو لە

---

663 الأنفال 65

664 التوبة 5

کارەکانیان پەشیمان بوونەوەو نوێژیان کردو زەکاتیان دا (واتە پارەیان دا) ئێوەش وازیان لێبهێنن چونکە خوا دلۆڤانو میهرەبانە.

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ. 665

بیانکوژن، خوا بە دەستەکانی ئێوە ئەشکەنجەیان ئەداتو سەرشۆڕیان ئەکات، ئێوەش بەسەریاندا زاڵ ئەکات، سینەو دەروونی باوەڕدارانیش سارێژو ئاسوودە دەکات.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ. 666

ئەی پەیامبەر جیهادی بێباوەڕانو دووڕووەکان بکە، دڵ رەقو توند بە لە سەریان، لە ئەنجامیشدا شوێنیان دۆزەخو چارەنووسێکی خراپو نەهامەتییە.

---

665 التوبة 14

666 التوبة 73

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا أَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ.[667]

ئەگەر گەیشتن بەو کەسانەی بێباوەڕن، بدەن لە گەردنیان (سەریان بڕن) تا زۆریان لێ دەکوژن، ئەوانی دیکە بە دیل بگرن، دەستو قاچیان ببەستنەوە، ئەوسا یان بە پیاوەتیو منەت، یاخود بە فدیە (پارە بێت یان هەرشتێکی تر) ئازادیان بکەن تا شەڕ تەواو دەبێتو ئاسەواری نامێنێت، ئەگەر خوا بیویستایە بەسەریاندا زاڵ دەبوو، بەڵام خۆی نەیکردو بە ئێوە کردی تا بە یەکتری تاقیتان بکاتەوە، ئەوانەشی لە پێناوی خوادا کوژران پاداشتو هەوڵیان ون نابێت.

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ.[668]

---

667 محمد 4

668 محمد 35

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قوولەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

(ئەی ئیماندااران) ئێوە سستی مەنوێننو داوای ئاشتی (لەگەڵ بێباوەڕاندا) مەکەن، چونکە هەر ئێوە سەرکەوتوو دەبن، خواش لەگەڵ ئێوەیە، کاروکردەوەشتان کەم ناکاتو بە زایە ناچێت.

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ.[669]

ئێمە ترسو دڵەلەرزە دەخەینە دڵی ئەوانەوە کە باوەڕیان نەهێناوەو بێ ئەوەی هیچ دەسەلاتێکیان پێدرابێت هاوەڵیان بۆ خوا داناوە, شوێنگەی دوارۆژیشیان دۆزەخە, شوێنی ستەمکاران خراپترین جێگە دەبێت.

موحەممەدیش لە قسە بەناوبانگەکانیدا دەڵێت:

وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ.[670]

باش بزانن کە بەهەشت لە چێر سێبەری شمشێردایە.

---

669 ال عمران 151

670 صحيح البخاري, كتاب الجهاد والسير, باب, الجنة تحت بارقة السيوف. حديث2663

بُعِثْتُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ فَبَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِمَفَاتِيحِ خَزَائِنِ الْأَرْضِ فَوُضِعَتْ فِي يَدِي.[671]

من بەهەموو زانيارييەكەوە نێردراوم, بە ترس و تۆقينيش سەركەوتنم بەدەست هێنا, لە كاتێكدا من خەوتبووم, كليلی خەزێنەی هەموو زەوييان هێناو خستيانە چنگمەوە.

أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله. ويؤمنوا بي وبما جئت به. فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها. وحسابهم على الله.[672]

فەرمانم پێكراوە لەگەڵ خەڵكیدا شەڕ بكەم تا ئەو كاتەی گەواهی دەدەن كە جگە لە يەك خوا هيچ خوايەكی تر نييە، هەروەها باوەڕ بە خۆمو بە پەيامەكەشم بكەن، گەر وايان كرد سەرو ماڵيان لە من حەرامە مەگەر لە ڕۆژی حەقدا نەبێت، ئەو كاتەش لێپرسينەوەيان لای خودايە.

---

671 صحيح البخاري, كتاب الجهاد والسير, باب, قول النبي صلى الله عليه وسلم نصرت بالرعب مسيرة. حديث2815

672 صحيح مسلم كتاب الايمان، باب الأمر بقتال الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله محمد رسول الله. حديث34

ئەوەی مایەی سەرنج بێت, ئەوەیە کە تەواوی شەڕو کوشتارەکان لە پێناوی خواو پەیامبەری خوادا دەکرێن!

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الأَنفَالِ قُلِ الأَنفَالُ لِلّهِ وَالرَّسُولِ.[673]

(ئەی موحەممەد) دەربارەی ئەنفال (تالآنی, چنینەوەی دەستکەوتەکانی جەنگ) پرسیارت لێدەکەن, تۆش پێیان بڵێ: هەموو تالآنییەك بۆ خواو پەیامبەرەکەیەتی.

هەردووکیشیان, خواو پەیامبەرەکەی, لەدەستکەوتەکاندا بەشدارن:

وَاعْلَمُواْ أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَيْءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ.[674]

باش بزانن ئەو تالآنییانەی چنگتان دەکەوێ پێنج یەکی بۆ خواو پەیامبەرەکەیەتی.

هەبوونی ئایەتگەلێکی لەم چەشنە لە ناو قورئاندا ئەو حەقیقەتەمان لا دەسەلمێنن لە جیاتی ئەوەی وێنەی پەیامبەرێك ببینین، بە پێچەوانەی سروشتی پەیامبەرەکانی

---

673 الانفال 1

674 الانفال 41

دیکەوە، سەرکردەیەکی بەرەی جەنگ یاخود پاشایەك دەبینین کە لەیەك کاتدا حەزو ئارەزووی لە سێکس‌و لە خوێنگەوزانی خەڵکییە. بەم پێیەش مانای سەرەکی بۆ چەمکی ئیسلام وێنەیەکە تایبەت بە ئارەزووەکانی پیاو: دەسەڵات هەر بۆ پیاو، ئابووری هەر بۆ پیاو، سێکسیش هەر بۆ پیاو. گرنگییەکی زۆریش بەم سێکوچکەیە دراوە. تێربوونی حەزو ویست‌و ئارەزووە سێکسییەکانی پیاو، لەسەر کەرامەتی ژن، هەر لەم بنەمایەوە سەرچاوەی گرتووە. بە هەبوونی ئەم ئایەتانە ناهەقی موحەممەدو خالیدو موجاهیدەکانی ئیسلام ناگرین بەناوی ئایین‌و یاساکانی ئاسمانەوە، بۆ ڕەزامەندیی خوای ئیسلام‌و بەرقەراربوونی دەسەڵات، لە لایەکەوە عەشاماتێك لە خەڵکی بکوژن، لە لایەکی ترەوە ئیغتیصابی ئافرەتان بکەن.

هەموو مرۆڤێك، حەزو ئارەزووی سێکسی هەیەو مافی چەشتنی هەیە، بەڵام ئەو کوشتن‌و خوێنڕێژی‌و دەستدرێژیە سێکسیانەی پێشەواو موسڵمانان‌و ئایینزاکانی ئیسلام نواندویانە، موحەممەد, وەك پەیامبەرێك, بەرامبەر بە ژنانێکی وەك

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی.   مەریوان هەڵەبجەیی

ڕێحانەو صەفییەو جوەیرییە، عومەریش, وەك خەلیفەیەك, بەرامبەر بە عاتیکەی کچی زەید, خالیدیش, وەك صەحابەیەك, بەرامبەر بە لەیلای ژنی مالك، تاکەکانی کۆمەڵگای ئیسلامیش, وەك باوەڕدارێکی موجاهید, بەرامبەر بە کۆیلەو کەنیزەکو ژنە دیلکراوەکان، وەك شەڕەکەی ئەوتاس[675] و کارەساتی حەڕڕە، پێی ناگوترێ لادانی سێکسی، یاخود گەیشتن بە چێژی سێکس لە ڕێگەی چەوتەوە، بەڵکو ئەم دیاردانە کلتورێکی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگەی پێش سەرهەڵدانی ئیسلام بوون، دواتر، وەك دیاردەو ڕەفتارێکی زۆر باشو یاسایەکی هەمیشەیی هاتونەتە ناو ئیسلامەوە. ئەو پلەو بەهایەی کە بە پیاوماقوڵانی ئیسلام دراوە، ئەو هێزو شەهامەتی بۆ سێکسبازانی موسڵمان نیشانکراوە، بیرکردنەوەیەکی ڕەشۆکیانەمان نیشان دەدەن کە لە نیوەی دوورگەی عەرەبدا پێش ئیسلام هەبوون. لەم کلتوورەدا، هەر پیاوێك توانایەکی باشی سێکسی نەبوبێت پلەو بەهای کۆمەڵایەتیشی نەبووە. سێکس، لەپاڵ ئابووریدا،

675 هەر لەم کتێبە، لەبەشی (سێکس و موتعەدا) باسی ئەم شەڕە کراوە

دەسەلاّتو هێزو شەهامەتو پلەو پایەیەکی گەورەی بە ژیانی کۆمەلاّیەتی پیاو بەخشیوە. دەرخستنی تواناکانی سێکس لە ئەقلّی موسلّمانانداا فاکتەرێکی سەرەکیە بۆ نیشاندانی بیرکردنەوەیان.

ئەم دەستورو کلتورانەی لەم نوسینانەدا بەرچاومان کەوتوون, ئەمانەن یاساو رێساو رێبازی خوای ئیسلام بۆ ژیانی مرۆڤایەتیو خەلّکانی ژیرو هوشیار. بەسەرهاتەکانی مێژووی ئیسلامیش لەو ئەفسانە دێرینانە دەچن کە دەیان هەزار سالّ بەر لە ئێستاو لەناو کۆمەلّگە سەرەتاییەکاندا روویانداوە. گەر بکرێنە فیلمێکی سینەمایی، پڕاوپڕ دەبن لەکەرامەتشکاندنی بەهای مرۆڤایەتی، بە تایبەتی ئافرەتان.

سێکس و موتعە

وێنە نادیارەکانی لەشفرۆشی لە ئیسلامدا

ئەو بەشانەی پێشتر نوسیومانن بۆمان دەرکەوت ئەگەرچی ئارەزووی سێکس دیاردەیەکی سروشتی ئادەمیزادە، بەڵام هۆکارەکانی سروشت، وەك کەشوهەوای ناوچەکە، لەگەڵ دابونەریتی کۆمەڵگەو کلتووری کۆمەڵایەتی دانیشتوان، فاکتەرو یاریدەدەرێکی کاریگەرن بۆ خەفەکردن یاخود گەشەکردنی هێزی سێکس. لە لایەکی تریشەوە، دیاردە سێکسبازییەکانی پێش سەرهەڵدانی ئیسلام لەناوچەکەدا چۆن بوون، دوای سەرهەڵدانی ئیسلامیش هەر بەو شێوەیە ماونەتەوەو گۆڕانکاری بەرچاویان بەخۆوە نەدیوە.

پاڵپشت بە بەڵگەکان سەلماندمان لە شەریعەتی ئیسلامدا هەموو لەشی ئافرەت کونە، داوێنە، عەیبەیە، مایەی سەرشۆڕی شەرەفی پیاوە. بۆ شاردنەوەی ئەم سلبیاتانەش، پیاوی موسڵمان هەموو لەشی ئافرەتی حەرام کردو لەخۆڕا حیجابێکی بۆ دووری، جگە لە یەك چاو، هیچ شوێنێکی دەرنەکەوێت. بەم هۆیەوە ئافرەت لە ئیسلامدا بووە مایەی پاراستنی شەرەفو ڕێزو بەهایەکی گەورە بۆ پیاو. یاساکانی ئیسلام دەروازەی حەزو ئازادییەکانی ئافرەتی قفڵ کردو کلیلەکەی دایە دەست پیاو تا لەهەر کاتو شوێنێکدا ئارەزووی کرد دەست بنێتەسەر حەزو هەوەسو بەرژەوەنییەکانی خۆیو ژنەکانی، کام دەروازەی ویست ئاوەڵای بکات.

گەر خوێنەرێکی شارەزا بە یاساکانی هاوچەرخی مافی مرۆڤ، لەناو دەقەکانی ئیسلامدا بگەڕێت بۆ مافەکانی ئافرەتو بیەوێت ئایەتێك یان دەقێك ببینێت کە ئاماژە بە مافە بنەڕەتییەکانی بکات، جگە لە چەند دەقێکی تەمومژاوی، شتێکی ئەوتۆ لەم ئایینەدا ناخوێنێتەوە. دەرئەنجامیش دەگەینە ئەوەی کە یاساکانی ئیسلام بارودۆخێکی هێناوەتە بەرهەم، لەجیاتی ئەوەی موسڵمانان بەئاشکراو لە ڕێگەی ڕاستەوە سێکس بکەن، بە پێچەوانەوە بە نهێنیو لە ڕێی چەوتەوە مومارەسەیان کرد. لەم هاوکێشەیەشدا ئەو لایەنەی باجی گەورەی هەڵەکانی پیاوی دابێت تەنهاو تەنها ئافرەت بووە. ئەم ڕەگەزە لە ئیسلامدا زەرەرمەندی سەرەکی سەرەتاو کۆتاییە.

ئیسلام لەسەرەتای سەرهەڵدانیدا هەوڵیدا سێکس خەفە بکات، بەڵام چونکە ئەم هەوڵەی لەگەڵ ئارەزووەکانی پیاوی ئەو ناوچەیەدا ئاوێتە نەدەبوو، نەك تەنها لەناو خەڵکە ئاساییەکاندا بەڵکو لەناو کەسایەتییە ناودارەکانی ئیسلامیشدا سەرینەگرت. ڕێسای ژیانی کۆمەڵایەتی نیوە دورگەی عەرەب وابوو کە ئەو نەریتانەی پێش سەرهەڵدانی ئیسلام لە ناوچەکەدا هەبوون، لەئەقڵی خێڵەکیاندا بە خێرایی ئاڵوگۆڕی بەسەردا نەیەت. خودی موحەممەدیش، لەبەر ئەوەی لەژێر کاریگەری ئەم دەستوورە

خێڵەکەییەدا بەشدارە، وەك قارەمانێکی ئیسلام تەماشا کراوەو خەلیفەو صەحابەکانیش بوونەتە نموونەیەکی راستەقینەی مێژوو.[676]

تاکە حاڵەتێك کە لۆژیك لەم سەردەمەدا لە ئایینێکی وەك ئیسلامی ویستبێت ئەوەیە کە دیاردەی لەشفرۆشی حەرام کردبێت. لەرواڵەتیشدا هەموو ئایینزاکانی ئیسلام پێیان لەسەر ئەوە داگرتووە کە لەشفرۆشی بەهەموو مانایەکییەوە لەم ئایینەدا حەرامە. بەڵام جێی سەرسوڕمانو پرسیارگەلێکی زۆر دەبینەوە کاتێك کە زانیمان لەم ئایینەدا لەشفرۆشی حەرام نەبووە، بەڵکو ڕێورەسمی بۆ دانراوەو لە ناو قورئانیشدا ئایەتی بۆ تەرخان کراوە. تەنها یەك گۆڕانکاری بەسەر ئەو شێوەو جۆرە لەشفرۆشیەدا هاتووە کە لە ناوچەکەدا باو بووە، ئەویش ناوەکەیەتی. پێش سەرهەڵدانی ئیسلام دیاردەکە ناوی لەشفرۆشی (البغاء) بووە، بەڵام لە ئیسلامدا نازناوی شەرعی بۆ دۆزرایەوە کە لە سێ وشەی سەرەکیدا خۆی دەبینێتەوە: (متعة المؤقتة، زواج المؤقت، متعة النساء) واتە (رابواردنێکی کاتی، یان زەواجی کاتی، یاخود رابواردنی ژنان).

لەشفرۆشی لەخانەکانی جیهاندا بەم شێوەیەیە: پیاوێك دەچێتە لای لەشفرۆشێکی ئافرەتو داوای لێدەکات بۆچەند ساتێك سێکسی لەگەڵ بکات تا ئارەزووەکانی

---

676 لەسەر ئەم باسە، سەبارەت بە پەیامبەر، کۆمەڵێك بەڵگە لەبەشی (سێکسو وحەممەد لەنێوان مرۆڤایەتی و پەیامبەرایەتیدا) بخوێنەوە.

دامرکێنێتەوە. ئافرەتە لەشفرۆشەکەش بەبرێك پارە یان هەر بەهایەکی تر لەگەڵ پیاوەکە دەسازێتو دەچنە شوێنێکی تایبەت بۆ ئەنجامدانی کارەکەیان. پاش ئەوەی ڕابواردنەکە تەواو دەکەن، لەلایەن پیاوەکەوە پارە، یان بەها دیاریکراوەکە دەدرێتە ئافرەتەکەو لەیەکتری جیادەبنەوە. هەر کات سێکس پیاوەکەی خرۆشاندەوە، دەچێتەوە لای هەمان ئافرەتی لەشفرۆش، یان لەشفرۆشێکی دیکەو هەمان کار دووبارە دەکاتەوە. ئافرەتەکەش کەئارەزووی پیاوەکەی بۆچەند ساتێك کوشتو هەقی لەشفرۆشتنەکەی خۆی وەرگرت، چاوەڕێی هەمان پیاو یان پیاوێکی دی دەکاتەوە تا هەمان ڕێکەوتنو هەمان کردار دووبارە بکاتەوە.

لە کۆمەڵگەی ئیسلامیو دواکەتوو چینایەتیدا، بەشێوەیەکی گشتیو لەزۆربەی کاتو شوێنەکاندا، ئافرەتان دەبنە فرۆشیار، پیاوانیش بەهۆی سەرمایەو هێزی بایۆلۆجییانەوە دەبنە کڕیار. شێوەیە کلاسیکییەکەی کاری لەش فرۆشتن وا باو بووە هەمیشە پیاو پارە بداتو لەسەرەوە بێت، ئافرەتیش وەربگرێو لەژێرەوە بێت.

لەبەر ئەوەی ئەم دیاردەیە پانتاییەکی بەرفراوانی لە بیری ئیسلامییەکاندا داگیر کردووەو جەدەلێکی زۆری لەسەرە، ئێمەش زۆر بە وردیو بە قووڵی لە لایەنە گرنگەکانی دەدوێین.

جۆرەکانی موتعە لەئیسلامدا

بەشێوەیەکی گشتی (موتعە) واتە بەسەربردنی کاتێکی خۆش. بەڵام لە دەوڵەمەندی زمانی عەرەبیدا ماناگەلێکی زۆری هەیە. دەشێت ئەم وشەیە بۆ هەندێك حاڵەتی دیکە بەکار بهێنرێت. لە قورئاندا بەچەندین شێوەی جیاواز ئەم وشەیە نوسراوە.[677] و مانای جیاواز جیاوازیان هەڵگرتووە. وەك: سیفەتی کاڵاو جوانیو رازاوەیی،[678] زیادبوون،[679] بەسەربردنی کاتێکی کەم لە خۆشییەکانی ژیان،[680] نەفەقە،[681] سەندنو پێدان وەك ئەرکێکی ئایینی،[682] رابواردن،[683] کە ئەمەی دواهەمینیان مانایەکی سێکسیانەی هەیە.

بەڵام ئەم وشانە لەناو دەقەکانی ئیسلامدا لە مانای تایبەتدا بەرچاو دەکەونو دابەشی

---

677 بۆ نموونە (المتعة، متاع، متعنا، متعتم، استمتعتم، متعوهن)

678 (متاع الحياة الدنيا). القصص 60

679 (مَتَاعاً لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ) المائدة96

680 (فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلاً) البقرة126 هەروەها (وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ)هود48

681 (وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ) البقرة241

682 (وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ) البقرة236.

683 (فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ) النساء24

جۆری سەرەکی بەم باسەمان دەبن. موتعەی حەج، موتعەی ژن.

جۆری یەکەم
موتعەی حەج

حەجکردن یەکێکە لەنەریتە هەرەکۆنەکانی زۆربەی ئایینەکان. نەك تەنها لە نیوە دورگەی عەرەبدا، بەڵکو زۆربەی کۆمەڵگە ئایینیە کۆنەکان ئەم نەریتەیان جێبەجێ کردووە. شوێنکەوتووانی ئایینەکان ساڵی جارێك لە یەك شوێنی تایبەت بە ئایینەکەی خۆیان کۆ دەبوونەوە. تێیدا پەشیمانییان لە کرداری رابردوویان دەربڕیوە، دواتر داوای بەزەیی‌و بەخشیشیان لە خواکەیان کردووە، دواجاریش پەیمانیان تازە کردووەتەوە کە هەتا لە ژیاندا بمێنن ئەرکە ئاینییەکانیان بەباشی جێبەجێ بکەن. لە دوو هەزار ساڵی پێش زایینەوە ئەم نەرێتە سەریهەڵداوە.[684] کۆمەڵگەی ناوچەکانی هەرێمی (تبت) لەوڵاتی چین بەم دیاردەیە ئاشنابوون. هیندستانو پاکستانو ئێرانیش لێی بێبەش نەبوون. ئەم دیاردە مێژووکردە لە رێگەی ئاڵوگۆڕی ئابووری نێوان هیندو یەمەنیشەوە گەیشتۆتە نیوە دورگەی عەرەب. ئەگەرچی هەندێك شوێن لەکیشوەری ئەفریقا

684 بۆ شارەزایی زیاتر لەم بارەیەوە بڕوانە لێکۆڵینەوەیەکمان (دەروازوکانی ئایین لەنێوان زەوی‌و ئاسماندا) بەرگی یەکەم.

پەرستگای زۆری هەبووە، وەك پەرستگا بەناوبانگەکانی میسر، بەڵام وەك ئەوەی لە دونیادا باوە ئاکاری حەجی تێدا نەبووە. نەتەوە ئایینیەکان جۆرەها شێوەی حەجیان زانیوەو پەیڕەویان کردووە. هەر لەحەجکردنەوە بۆ بەردێك، درەختێك، ئاژەڵێ ئەشکەوتێك، تادەگاتە لانەو پێگەیەکی گەورە.

لەهندستاندا، سێ هەزار ساڵ پێش زایین، هەزاران پەرستگا کرابوونە کەعبەو هەر ناوچەو هەر کۆمەڵگەیەك بۆ خۆی پەرستگاو کەعبەیەکی تایبەت بەخۆیان هەبووە. بەپێی تێپەڕبوونی چەند قۆناغێکی زەمەنی هەموو کەعبەکانی هیندۆسی بەرەو کەمبوونەوەو گردبوونەوە چوون، تا لە ئەنجامدا ئاوی زەریای هیندی بووە شوێنی سەرەکی حەجکردنی حاجییەکانی هیندۆسی. ساڵانە بەملیۆنان هیندۆسی بەناوی حەجەوە دەچنە ناو زەریاکەو خۆیان لەئاوەکەی هەڵدەکێشن.[685]

نیودورگەی عەرەبش، لەپێش سەرهەڵدانی ئیسلامدا (23) بیستو سێ کەعبەی تێدابووە. بەهۆی کۆنیو شەڕوشۆڕو زۆر هۆکاری ترەوە بەشی هەرە زۆریان ڕووخاونو نەماون. دواهەمین کەعبە ناوی (ذي الخلقة) بوو لە وڵاتی یەمەن، کەبەدەستی (جرير بن عبدالله الجبلي) لەڕووداوێکی قەصابخانەییدا ڕووخێنرا.[686] ئێستا

---

685. بڕوانە هەمان سەرچاوەی پێشوو.

686 العقيلي، ص445

تەنها کەعبەی (شامية) لەشاری مەککەی وڵاتی سعودییە ماوەتەوەو دوای سەرهەڵدانی ئیسلام کراوەتە رووگەی سەرەکی بۆ حەجکردنی موسڵمانان.

لەناو هەموو پەرستگاکانی جیهاندا هێمایەك هەبووە کە ئایینزاکان لەکاتی پاڕانەوەو کڕنوش بردندا روویان تێکردووە. شێوەی هێماکانیش جۆراوجۆر بوون. زۆرجار بووك یان بەردێك یاخود وێنەیەکی هەڵکۆڵراو بووە. لەناو کەعبەی (شامیە)شدا بەردێکی ڕەش هەبووە. لەراستیدا ئەوە نەزانراوە ئەو بەردە ڕەشە لەکوێوە گەیشتۆتە ئەو شوێنە بیاباناوییە. موسڵمانەکان بەبێ هیچ بەڵگەیەکی زانستی دەڵێن لە بەهەشتەوە هاتووەو پێشمان ناڵێن چۆن. بەڵام شیکردنەوەی زانستی پێی وایە پارچەیەکە لە نەیزەكو لەزۆر شوێنی دونیادا هەیە. بۆ نموونە لە شاری هەولێری کوردستانی عێراق بەردێکی لەو چەشنە هەیەو وەك ئەوەی مەککە ڕەنگیشی ڕەشە. بۆ سەلماندنی راستییەکانیش موسڵمانان ناهێڵن شوێنەوارناسەکان توێژینەوەی دروستی بۆ بکەن. سەرباری ئەمەش کۆمەڵێك خورافەیان داوەتە پاڵ بەردەکە. مێژوونوسێکی ئیسلامی پاڵپشت بەئەفسانە باس لەو بەردە ڕەشەی ناو کەعبە دەکاو دەڵێ: بەردەکە لەسەرەتادا سپی بووەو بەهۆی تەڕیی ئافرەتەوە بەو شێوەیە ڕەش بووە.[687] ئەم بۆچوونەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو ئەفسانانەی کە پێش ئیسلام باسی لێوە کراوە. لە ئەفسانەیەکدا وا

---

687 السيسلي،. ص791

نوسراوە کە تەڕیی ئافرەت وەك لەدایكبوونێكی نوێ پیرۆزە. ئەگەر لە كێوی عەرەفات خوێنی تەڕیی ئافرەت لەگەڵ ڕۆحی خواو شەهوەتی پیاو تێكەڵ بكرێن دەبنە هۆی دروستبوونی ڕۆحێكی نوێ لە منداڵدا.[688]

شێوازی دروستكردنی كەعبەو ئاكاری حەجكردنیش لەعێراقو دەوروبەرییەوە بەرەو مەككە چووە. مێژوونوسەكان دەڵێن (عمرو بن لحي الخزاعي) ناوێك گەشتێكی بۆ شام كردووە، لەوێ بینیوێتی كەخەڵك خوایەكی لەبت دروستكراو وەك هێما دەپەرستن، ئەویش لەگەڵ خۆیدا سێ بت بەناوی (أساف)و (نائلة)و (هبل) دەباتەوە بۆ مەككە. هەندێك سەرچاوەش دەڵێن یەك بت بووە بەنێوی هبل.[689]

هەر یەك لەم بتانە لە شوێنێكی تایبەتدا دادەنرێن. (هبل) وەك خوای سەرەكی لەناو كەعبە، (اساف) وەك خوایەكی نێرینە لەبەرزایی صەفا، (نائلە) وەك خواییەكی مێینە لەبەرزایی مەروە. بە تێپەڕبوونی چەندین ساڵ چەندین ئەفسانەی گەورەو دێرینیان بۆ هۆنراوەتەوە. دیارترین ئەفسانەش لە وڵاتی یەمەنەوە سەریهەڵداوە. ئەفسانەكە دەڵێت: اسافو نائیلە دوو كەسی حەقیقی عاشق بەیەك بوون، ئەم دوو عاشقە لەناو كەعبەدا سێكسیان كردووە. لەبەر قوڵیی عەشقی نێوانیان خوا بڕیاری داوە نەمرن. پاش ئەوەی

688 السيسلي، ص677

689 سيرة ابن هشام, الجزء الأول, صفحة: جلب الأصنام من الشام إلى مكة

خوا دەیانکات بە بەرد، (اساف)ی لەسەفاو (نائلە)ی لەمەروە داناوە تا هەمیشە لەبەرچاوان بن‌و حکایەتی خۆشەویستیان بگێڕنەوەو هەرگیز لەیاد نەچن.[690] لە سیرەکەی ئیبن هیشامیشدا نوسراوە کە إساف کوڕی بەغی‌و نائیلە کچی دیك بووە, لەناو کەعبەدا سێکسیان کردووەو خوا کردوونی بەبەرد[691] بەم هۆیەوە ئەفسانەکە بوو بە موڵکی کەعبەو خودی کەعبەش بوو بە جێ نزرگە. هەرکەسێکیش بچوایەتە صەفا دەبوو سەردانی مەروەش بکات تا لەنزیکەوە ئاساف‌و نائلە ببینێت‌و هەست بەعەشقە قوڵەکەیان بکات. هاتوچۆی نێوان ئەم دوانە پەرەی سەندو بۆ پیرۆزکردنیان ئەم هاتوچۆیە حەوت جار دووبارە کرانەوە.[692]

مێژوونوسەکانی ئیسلام ئاساف‌و نائلە بەئادەم‌و حەوا دەشوبهێنن‌و[693] ئەم بیرۆکەیەیان خستە سەر ئەفسانەیەکی دێرینی سەردەمی کۆن. چیرۆکی ئادەم‌و حەواش بەم شێوەیە دەگێڕنەوە: کاتێك ئادەم‌و حەوا لەئاسمانەوە دابەزێنران، ئادەم لەصەفاو حەوا لەمەروە نیشتونەتەوەو لەکێوی عەرەفات بەیەك دەگەن‌و جووت دەبن. بە

---

690 العقيلي، ص470-481

691 سيرة ابن هشام , الجزء الأول, صفحة: إساف ونائلة وحديث عائشة عنهما

692 العقيلي. ص499

693 السيسلي،. ص687

ئەفسانەیەکی تریش حەوتجارەی صەفاو مەروە دەبەنەوە سەر هاجەر، کەنیزەکی ئیبراهیمی پەیامبەر، کە دەکاتە دایکی ئیسماعیلی پەیامبەر.[694]

وشەی عەرەفاتیش لەعەرەفەوە هاتووە، ئەم کۆیەش لەکۆی کۆمەڵەکانەوە هاتووە. تاکە کێویێکە لەناوچەکەدا ناوی کۆی هەبێت. وشەی عەرەفە لەتەوراتدا بەمانای کرداری سێکس، (جووت بوون) دێت. کە شەو تا بەیان کرداری سێکسەکە بەردەوام بێت. لەکاتی حەجکردنیشدا، وەستان لەسەر کێوی عەرەفات، یەکێکە لەرێورەسمەکانو دەبێ جێبەجێ بکرێ. لەپێش ئیسلامدا حاجییەکان کۆمەڵ کۆمەڵ لەسەر ئەم کێوە شەویان بەسەر بردووەو ئافرەتو پیاو بەناویەکدا تێکەڵ بوون. لەپێناو رازیبوونی خواو هەندێکی دی بۆ چاکبوونەوە لەنەخۆشیو هەندێکی دیکەش بۆ منالبوون سێکسیان کردووە.[695]

لە پێش هاتنی ئایینی ئیسلامدا سەردان بۆ کەعبەو هاتوچۆی صەفاو مەروە هەبووە. ساڵی جارێك، خەڵکانی ناوچە دووررو نزیکەکان روویان لە مەککە ناوە حەجیان کردووە. زۆرجار تەواوی جلەکانیشیان داکەنیوەو روتو قوت، نێرو مێ، پێکەوە بەدەوری کەعبەدا سوڕاونەتەوە. کەئیسلامیش سەریهەڵدا ئەم دیاردە کۆنەی پاراست.

694 وەك لە لەبەشەکانی پێشووتردا باسمان کرد

695 العقيلي ص498

بەهۆی ئەو دەستکەوتە ئابورییەی کە رێورەسمی حەج بۆ دانیشتوانەکەی پەیدای دەکرد، نەك هەر پاراستی، بەڵکو پەرەی پێداو جوانکاری هەندێك لایەنی ئەم نەریتەشی کرد.

سەرەتا چیرۆکەکانی پەیوەست بە حەج لەگەڵ نەریتی هاتوچۆی صەفاو مەروە پەیوەندییان بەئەفسانەو خورافەوە هەبووە، دواتر بە هۆی کاریگەری باوەڕی ئایینیەوە بەراست زانراون. بۆ نموونە: هاتوچۆی صەفاو مەروە بەپێی ئەفسانە دێرینەکان، وەك کەمێك لەمەو پێش باسمان کرد، پەیوەندی بە سێکسەوە هەبووە. بەپێی ئەفسانەیەکی قورئانیش پەیوەندی بە سەرگەردانی ئافرەتێکەوە هەبووە کە ناوی هاجەر بووە. ئەم ئافرەتە چەند جارێك بۆ کەمێك ئاوو خواردن هاتوچۆی صەفاو مەروەی کردووە. دواجار ئەم هاتوچۆیە لە ئیسلامدا بوو بە ئەرکێکی ئایینیو دەبێت بڕواداران ئەم نەریتە کۆنە دووبارە بکەنەوە. لێرەدا دەبینین خورافەی صەفاو مەروە بە هۆی عەقیدەوە بوو بە رێورەسمێکی شیاو.

لە ئیسلامدا نەك هەر ئەم دیاردەیە بەڵکو زۆر دیاردەی دیکە، کە پەیوەندی بە حەجو کەعبەوە هەبوو، بە کەمێك گۆڕانکارییەوە وەك خۆیان ماونەتەوە. بۆ نموونە: لە پێش سەرهەڵدانی ئیسلامدا حاجییەکان بەم شێوەیە پیاهەڵدانیان بەسەر بتەکانی ناو کەعبەدا هەبووە:

(لبيك اللهم لبيك، لبيك لاشريك لك لبيك، الا شريك هو لك، تملكه وما ملك)[696]

لە ئیسلامیشدا ئاوای لێهاتووە:

لبيك اللهم لبيك لبيك لا شريك لك لبيك إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك.[697]

ئەو بەردە ڕەشەش کە لە ناو کەعبەدا پیرۆز کرابوو، حەجکەران ماچیان دەکرد، ئیسلام بە پیرۆزی هێشتییەوە. لەناو کەعبەدا تا ئێستاش ماوەتەوە. تەنانەت خودی موحەممەدیش زۆر جار ماچی کردووە. ڕاستەو پیرۆزی ئەم بەردەش لەلای یەکێکی وەك عومەری کوڕی خەتتاب (خەلیفەی دووهەمی موسڵمانان) بووەتە مایەی پرسیارو گومانی لەوە هەبووە کە لە بەهەشتەوە هاتبێت، بەڵکو بە بەردێکی ئاسایی زانیوە. ڕۆژێك عومەر دەچێتە لای بەردە ڕەشەکەو ماچێکی دەکاتو دەڵێت: من دەزانم تۆ

---

696 بڕوانە کتێبی (خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام القراءة النقدية للاسلام) نوسینی د. كامل النجار، وەرگێڕنی مەریوان هەڵەبجەیی، پێداچوونەوەی مەحمود محمد عوسمان. لەم بارەیەوە زۆر بابەتی دیکە هەیە.

697 صحيح البخاري: كتاب الحج، باب التلبية. حديث1474

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

بەردیت، نە سوودت هەیەو نە زەرەر، ئەگەر خۆم نەمدیبایە کە موحەممەد ماچی دەکردیت، ئەوە من ماچم نەدەکردیت.[698]

ئەو ئایەتە قورئانییەی هاتوچۆی صەفاو مەروەی کردە دروشمێکی شیاو ئەمەیە:

هاتووچۆی صەفاو مەروەش کرایە ریورەسمێکی شایستەو بەئایەتێك ئاماژە بۆ پیرۆزیتی ئەم کلتورە کۆنە کرا:

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ.[699]

صەفاو مەروە لەدروشمەکانی خوان، ئەوەی حەج دەکات یان عەمرە بەجێدەگەیەنێت ئەوە هیچ گوناهێکی تێدا نییە گەر هاتوچۆیان بکات، ئەووەش عەمرەو تەوافی زیاتر بکات خوا سوپاسگوزارو زانایە.

لە زەمەنێکدا کە هێشتا موحەممەد لە ژیاندا مابوو، کۆمەڵێك لە موسڵمانان لۆژیکانە بیریان لەم مەسەلەیە کردووەتەوەو هاتوچۆی صەفاو مەروویان بەدیاردەیەکی کۆنو

---

698 عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ فَقَبَّلَهُ فَقَالَ إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ. صحيح البخاري، كتاب الحج ، باب ما ذكر في الحجر الأسود. حديث1520

699 البقرة 158

کلتووری سەردەمێکی گێلیو نەفامی زانیوە. لەم بارەیەوە ئیمامی بوخاری ڕووداوێکی بۆ نوسیوینەتەوە:

أخْبَرَنَا عَاصِمٌ قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَكُنْتُمْ تَكْرَهُونَ السَّعْيَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ.؟ قَالَ نَعَمْ، لِأَنَّهَا كَانَتْ مِنْ شَعَائِرِ الْجَاهِلِيَّةِ.[700]

عاصم بۆی گێڕاینەوەو وتی بە ئەنەسی کوڕی مالیکم وتووە: ئایا ئێوە ڕقتان لە هاتوچۆی صەفاو مەروە دەبووەوە؟ (ئەنەسیش لە وەڵامدا وتویەتی): بەڵێ چونکە لەدروشمەکانی سەردەمی نەفامی بوو.

لەگەڵ ئەوەی کە موسڵمانان بە کلتورێکی کۆنو نەفامییان زانیوە بەڵام ئیسلام بە ئایەتی(158) لە سورەتی بەقەرەکردیە کارێکی زۆر باش.

موحەممەد، لە هەنگاوێکی دیکەیدا، حەجو عەمرەی لە هەموو کەسێکی دیکەی حەرام کردو تەنها بۆ موسڵمانانی تاپۆ کرد. لە فەرمانێکیدا ئەم دێڕەی وتووە:

أَلَا لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ.[701]

---

700 صحيح البخاري: كتاب النكاح، باب ما جاء في السعي بـين الصفا والمروة. 1565

701 أَلَا لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ. صحيح البخاري: كتاب الحج، باب لا يطوف بالبيت عريان ولا يحج مشرك.1543

لە دوای ئەمساڵەوە نابێت هیچ کەس لە موشریکەکان حەج بکەن‌و کەسیش بە رووتی تەوافی کەعبە نەکات.

رووت‌وقووتی ئەو حاجییانەی کە بەدەوری کەعبەدا دەسوڕانەوە، وەك خۆی مایەوە، تەنها ئەوە نەبێت کە پارچە قوماشێك بدەن بەسەر لاشەیاندا.[702]

ئەو ئایەتەی بەڕاشکاوانە باس لەعەمرەو موتعەی حەج دەکات‌و ئەم نەریتە کۆنەی وەك دیاردەیەکی جوان‌و شایستە بە ئیسلام هێشتەوە، ئەمەیە:

وَأَتِمُّواْ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلاَ تَحْلِقُواْ رُؤُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضاً أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنتُمْ فَمَن تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُواْ اللّهَ وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ.[703]

حەج‌و عەمرە بۆ خوا ئەنجام بدەن، جا ئەگەر بۆتان ئەنجام نەدرا ئەوەندەی دەتوانن

---

702 أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنْ الثِّيَابِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا السَّرَاوِيلَاتِ وَلَا الْبَرَانِسَ وَلَا الْخِفَافَ إِلَّا أَحَدٌ لَا يَجِدُ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْ خُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا أَسْفَلَ مِنْ الْكَعْبَيْنِ وَلَا تَلْبَسُوا مِنْ الثِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ أَوْ وَرْسٌ. صحيح البخاري: كتاب الحج، باب ما لا يلبس المحرم من الثياب.1468

703 البقرة 196

ئاژەڵ بکەن بە قوربانی، تا قوربانییەکە بەجێی خۆی نەگات قژی سەرتان مەتاشن، هەرکەسێکتان نەخۆش بوو یان ئازارێك لەسەریدا هەبوو، با بەڕۆژوو بێت یان خێرێك یان قوربانیەك ببەخشێت، هەر کاتێکیش ترس نەما، ئەوە دیاری خۆی (بەهرە) پێشکەش بکاو موتعەی عەمرە بکاتو حەج بکات، ئەوەشی نەیبوو کە قوربانی بدات، با سێ ڕۆژ لەحەج بەڕۆژوو بێت لەگەڵ حەوت ڕۆژیش کەگەڕایەوە بۆ ماڵەوە، ئەوە دەکاتە (دە) ڕۆژی تەواو، قوربانیدان بۆ ئەو کەسانەیە کە خەڵکی مەککەو دەوروبەری نین، دەبێت لەخوا بترسن، خوا سزاو تۆڵەی زۆر سەختە.

مانەوەو پیرۆزکردنو تەشەنەسەندنی ئەم دیاردە کۆنانە، مانایەکی میتافیزیکی دەداتە کلتورێك کە لێکدانەوەکانی زانستی دەرناچن! حاجییەکانی کەعبە لە پێش سەرهەڵدانی ئایینی ئیسلامدا، جگە لە هاتوچۆیەکی بێ مانا بۆ صەفاو مەروە، لەگەڵ ئافرەتانیشدا سێکسیان دەکرد. لۆژیك بۆ ئەو حاڵەتەمان دەبات کە ئیسلام، وەك دەرکەوتەیەکی نوێی ئایینی لەو سەردەمەدا، ئەم نەریتە نەهێڵێت، بەڵام بە پێچەوانەوە وەك خۆی هێشتیەوە!. بەڵگەی یەکەم ئەوەیە، لە هیچ یەکێك لە دەقە ڕەسەنەکانی ئیسلامدا، چ قورئان بێتو چ فەرموودە، موتعەی حەج حەرام نەکراوە. بەڵکو هەندێك فەرموودەی تەموومژاوی هەن ئاماژە بۆ بەردەوامی ئەم کردارە دەدەن. ئەو کاتانەی موحەممەد دەگەیشتە شاری مەککە فەرمانی بە صەحابەکان دەکرد تەوافی

کەعبە بکەن، هاتوچۆی صەفاو مەروە بکەن، حەرامەکان حەڵاڵ بکەنو سەریان بتاشن یان کورتی بکەنەوە.[704]

(حەڵاڵکردنی حەرامەکان) مانای زۆری هەیەو یەکەمین ئاماژەشی بۆ سێکس دەگەڕێتەوە. تەنها یەك گۆڕانکاری لە سیناریۆکەدا رووی داوە، ئەویش زیادکردنی دیاردەی مارەبڕینی ئافرەتەکان بووە.

باشترین بەڵگەش بۆ ئەوەی بیسەلمێنین موتعەی ژنان لە کاتی حەجکردندا حەڵاڵ بووە، سەرگزوشتەیەکە کە ئیمامی گەورەی ئیسلام (جلال الدین السیوطي) بۆمانی گواستۆتەوە:

عن جابر قال: كثرت القالة من الناس، فخرجنا حجاجا حتى إذا لم يكن بيننا وبين أن نحل إلا ليال قلائل أمرنا بالإحلال، فقلنا: أيروح أحدنا إلى عرفة وفرجه يقطر منيا؟ فبلغ ذلك رسول الله صلى الله عليه وسلم فقام خطيبا فقال "أبالله تعلموني أيها الناس، فأنا والله أعلمكم بالله وأتقاكم له.[705]

(لە جابرەوە وتراوە: لەنێو خەڵکیدا لەسەر ئەم مەسەلەیە قسە زۆر بوو. ئێمەش

---

704 لمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطُوفُوا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ يَحِلُّوا وَيَحْلِقُوا أَوْ يُقَصِّرُوا. صحيح البخاري: كتاب الحج، باب تقصير المتمتع بعد العمرة.1644

705 السيوطي، الدر المنثور في التفسير بالمأثور.. **لەباسکردنی ئایەتەکەدا**، 24 النساء

بەنیازی حەج رۆشتین‌و هیچی وای نەمابوو بگەینەوە بە حەڵاڵەکانی خۆمان چەند شەوێك نەبێت، (واتە پاش چەند شەوێکی دیکە دەگەیشتنەوە لای ژنەکانی خۆیان) پەیامبەر فەرمانی پێکردین کە حەرامەکان حەلاڵ بکەین. ئێمەش وتمان: ئایا ئەمە دەبێت کەسێك لە ئێمە بچێت بۆ عەرەفەو شەهوەتیش لە چووکیەوە بچۆڕێت؟ ئەم قسەیە گەیشتەوە بە پەیامبەر، ئەویش خوتبەیەکی داو وتی: ئێوە فێری کارەکانی خوام دەکەن؟ سوێند بە خوا من لە هەمووتان باشترم بە کارەکانی خواو لە هەمووشتان بە تەقواترم بۆی.)

بەڵگەی دووهەمیش، ئەم گەندەڵییە سێکسییە بەلای عومەری کوڕی خەتتابەوە دیاردەیەکی قێزەون بووە، لەبەر ئەم هۆیەش لە خەلافەتی خۆیدا حەرامی کرد. مێژوونوسان بۆمان دەگێڕنەوە کە لەناو موسڵمانانددا دوو بەرەی دژ بە یەك هەبوون، هەندێکیان بەباشیان زانیوەو هەندێکیش بە خراپ، دەرئەنجام حەرام کراوە. بۆ بەڵگەش با سەرگزوشتەیەك لەم بارەیەوە بخوێنینەوە:

كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَأْمُرُ بِالْمُتْعَةِ وَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يَنْهَى عَنْهَا قَالَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ عَلَى يَدَيَّ دَارَ الْحَدِيثُ تَمَتَّعْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَامَ عُمَرُ قَالَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يُحِلُّ لِرَسُولِهِ مَا شَاءَ بِمَا شَاءَ وَإِنَّ الْقُرْآنَ قَدْ نَزَلَ

مَنَازِلَهُ فَ(أَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ) كَمَا أَمَرَكُمْ اللَّهُ وَأَبِتُّوا نِكَاحَ هَذِهِ النِّسَاءِ فَلَنْ أُوتَى بِرَجُلٍ نَكَحَ امْرَأَةً إِلَى أَجَلٍ إِلَّا رَجَمْتُهُ بِالْحِجَارَةِ.[706]

(ریوایەتخوانەکە دەڵێت) کوڕی عەبباس فەرمانی بە موتعە دەکرد، کوڕی زوبەیریش نەهی لێ دەکرد، منیش ئەمەم بۆ جابری کوڕی عەبدوڵڵا باس کرد، ئەویش وتی: لە لای مندا باسی موتعە کراوەو لەگەڵ پەیامبەریشدا کردومانە، بەڵام کاتێك عومەر (کە بوو بە خەلیفە) هەڵساو وتی: خوا بە ئارەزووی خۆی شتی بۆ خواستەکانی پەیامبەر حەڵاڵ کردووە، قورئانیش گەیشتۆتە شوێنگەی خۆی، ئێوەش حەجو عەمرە بۆ خوا بەجێ بگەیەنن، وەك فەرمانتان پێکراوە، بەڵام خۆتان لە مارەکردنی ئەم جۆرە ژنانە بپارێزن، هەر پیاوێکیش بگاتە لای منو ئافرەتێکی بۆ ماوەیەکی دیاریکراو مارە کردبێت بە بەرد ڕەجمی دەکەم.

لە سەرگزوشتەیەکی تریشدا لەوە دڵنیا دەبینەوە کە خودی عومەر حەرامی کرد نەك قورئانو موحەممەد:

---

706 صحيح المسلم، كتاب النكاح، باب في المتعة بالحج والعمرة.1217

عمر رضي الله عنه خطب الناس فقال: إن رسول الله (صلى الله عليه وآله) هذا الرسول، وإن هذا القرآن هذا القرآن، وإنهما كانتا متعتان على عهد رسول الله (صلى الله عليه وآله)، وأنا أنهى عنهما، وأعاقب عليهما: إحداهما: متعة النساء، ولا أقدر على رجل تزوج امرأة إلى أجل إلا غيبته بالحجارة، والأخرى متعة الحج.[707]

عومەری کوڕی خەتتاب خوتبەی بۆ خەڵکە داو وتی: پەیامبەر، ئەوە پەیامبەر. قورئانیش، ئەوە قورئان. دوو جۆر موتعە لە سەردەمی پەیامبەردا هەبوون، من لێرەدا کۆتایی پێ دەهێنمو سزای لەسەر دەدەم. یەکێکیان موتعەی ژنانە، بەرگەی ئەوە ناگرم پیاوێك، ژنێکی بۆ ماوەیەك مارە بڕی بێتو من لەناو بەرددا نەیشارمەوە. ئەوی تریشیان (موتعەی حەج)ـە.

حەرامکردنی موتعەی حەج لەلایەن عومەرەوە جێی ڕەزامەندی هەندێك لە زانایانو شارەزایانی ئیسلام نەبووە. ئەوان دەیانویست ئەم دیاردەیە بمێنێو پیاو ڕوو لە هەر کوێ بکات بتوانێت سێکس بکات. هەر بۆیە جێبەجێکردنی فەرمانی عومەریان پشتگوێ خستووەو وتویانە: ئایەتی موتعەی حەج دابەزیوەو لە قورئاندا هەیە،

707 مسند احمد بن حنبل، المجلد الأول, مسند عمر بن خطاب, ج1ص52

پەیامبەریش فەرمانی پیێ کردووەو دوایش هیچ ئایەتێك دانەبەزیوە ئایەتی موتعەی حەج نەسخ بکاتەوە، پەیامبەریش هەتا مرد نەهی لیێ نەکردووە، ئەو پیاوە (عومەر) بە بۆچوونی خۆی ئەو شتانە دەلێت.[708]

بەم پێیە دەرکەوت بەشی زۆری ئەو نەریت‌و باوەڕە خورافییانەی پێش سەردەمی ئیسلام هەبوون جارێکی دیکە لە ئیسلامدا مانەوەو بوونە ڕێوڕەسمێکی شایستە بۆ ئوممەتی ئیسلام.

یەکێك لەو کارە جوانانەی خەلیفە عومەر لە خەلافەتی خۆیدا کردبێتی، حەرامکردنی ئەم گەندەڵییە سێکسییە بووە. ئەم دیاردەیە جگە لە کەرامەتشکاندنی ئافرەتان، جگە لە پەرەدان بە نەریتێکی کۆن‌و جۆرو شێوازەکانی خاڵیکردنەوەی هەوەسی سێکسی پیاو، هیچ شتێکی دیکەی بەرهەم نەهێناوە.

جۆری دووهەم

708 (نَزَلَتْ آيَةُ الْمُتْعَةِ فِي كِتَابِ اللَّهِ (يَعْنِي مُتْعَةَ الْحَجِّ) ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ قرآن يحرمه ولَمْ يَنْهَ عَنْهَا حَتَّى مَاتَ, قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ بَعْدُ مَا شَاءَ.) كتاب التفسير, باب: {فمن تمتع بالعمرة إلى الحج} /البقرة:196/حديث4246

موتعەی ژن

لە دیدی ئیسلامدا، کێشەیەك کە پەیوەندییەکی توندوتۆڵی بە خواستو ئارەزووەکانی پیاوی رەشۆکیو موسڵمانەوە هەبێت، دەبێ چارەسەرێکی وەهای بۆ بدۆزرێتەوە کە لە بەرژەوەندی پیاودا بگونجێت. نیوە دورگەی عەرەب لە پێش سەرهەڵدانی ئیسلامدا، وەك هەموو ناوچەکانی دونیا، دیاردەی لەشفرۆشی تێدا بووە. لەشفرۆشی کلتورێکی کۆنی ناوچەکە بووەو پیاوانی ئەو ناوچەیە بە کردەکەی راهاتبوون. لەبەر ئەم هۆیەو لە پێناوی دڵڕاگرتنی پیاودا دیاردەی لەشفرۆشی ژنانی گواستەوە بۆ ناو شەریعەتەکانی خۆی. چەند رێورەسمێکی بچوکی بۆ زیادکردو بەئایەت حەڵاڵی کرد. کە لە قورئاندا پێی دەگوترێت زەواجی موتعە.

چەند وشەیەك لە قورئاندا دەمانبەنە نێو قولایی چەمکی زەواجی موتعەوە:

(فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ)

(لەپاش ئەو لەزەتو خۆشییەی ئێوە لە ژنان دەیبینن، کرێکەیان بدەنێ)

ئەم چەند وشەیە کەباس لەموتعەی ژن دەکات، دەروازەیەکی سەرەکی ئێمەیە بۆ تێگەیشتنمان لە دیاردەی لەشفرۆشی لە ئیسلامدا. بۆیە پێویستە، هەر چەمکێك پەیوەندی راستەوخۆی بەم وشانەوە هەبێت، بەقوڵیو وردی باسی بکەینو لایەنەکانی

شیی بکەینەوە.

دەقی ئایەتەکە

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاء إِلاَّ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُم مَّا وَرَاء ذَلِكُمْ أَن تَبْتَغُواْ بِأَمْوَالِكُم مُّحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُم بِهِ مِن بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا. [709]

مانای سەرەکی ئایەتەکە:

ژنی مێرددارتان پێ حەرامە، مەگەر ئەوانەی کە بوونەتە موڵکتان. فەرمانی خواتان لەسەرە جگە لەوانی تر کە بۆتان حەڵاڵ کراوە، بە پارەکانتان ژن بهێنن، بە داوێنپاکی نەك بە داوێنپیسی. لەپاش ئەو لەزەتو خۆشییەی لێیان دەبینن پێویستو ئەرکە لەسەرتان ئەو کرێیەیان بدەنێ کە بڕیاری لەسەر دراوە. لە دوای جێبەجێکردنی ئەرکەکە لەناو خۆتاندا پێکهاتنەوە هیچ گوناحێکتان لەسەر نییە. خواش زاناو

---

709 النساء 24

دانایه.[710]

خوێندنهوهی ئایهتهکه

شێوهی نوسینی ئهم ئایهته لهم قورئانهی ئێستا وهرگیراوه. ئهم قورئانهش بریتییه له مهصحهفهکهی خهلیفهی سێیهمی خهلافهتی ڕاشدین (عوسمانی کوڕی عهففان) که له جیهاندا به مهصحهفهکهی عوسمان ناسراوه. ئهم ناوبراوه، لهسهردهمی خهلافهتی خۆیدا، بۆ دواجار قورئانی کۆکردۆتهوهو ههموو قورئانهکانی دیکهی قهدهغهکردنو زۆربهشیانی سوتاند.

---

710 له تهرجهمهکهی مامۆستا ههژاردا بهم شێوهیه نوسراوه: (ژنی به شووتان پێ ناشێ، مهگین ئهوانهی بوونهته ماڵی خۆتان. له خوداوه ئهم بڕیارهو بۆ نوسراوه. جیا لهمه ڕێ دراوه به دراوی خۆتان ژن بێنن، بهڵام به پاکی بێت نه به داوێنپیسی. لهبهرامبهر ئهو لهزهتهی لهژنهکانی دهبینن ئهو ماڵهی بدهنێ که خودا بۆیانی بڕیار داوه، کرێی خۆیانه لهسهرتان ئێوهیه بیدهن. لهناو خۆتاندا پێکهاتن هیچ گوناهێکو ناگاتێو خودا زانای لهکارزانه). ههروهها له تهرجهمهکهی تهفسیری ئاسانیشدا بهم شێوهیه نوسراوه (،ههروهها حهرامه، لێتان ئهو ئافرهتانهی که مێردیان ههیه جگه له کهنیزهکهکانتان (لهو زهمانهدا باو بووه، جا ئهم سنوورانه) خوا بڕیاریداوه له سهرتان، جگه لهوانهی که باس کران حهڵاڵه بۆتان بههۆی ماڵو داراییتانهوه هاوسهر بگرن (تا چوار ئافرهت) تا داوێنپاك بنو له سنووری رهوشتی بهرز دهرنهچن، جا لهگهڵ ههر ئافرهتێکدا هاوسهریتان گرت ئهوه فهرزه که مارهییهکهیان بدهنێو هیچ گوناهیش نییه له سهرتان له کهمکردنهوهی ئهو مارهییهی لهسهری رێککهوتبوون له دوای دیاریکردنی، بهراستی خوا ههمیشهو بهردهوام زاناو دانایه.) بهبۆچوونی من لهتهرجهمهکهی تهفسیری ئاساندا درێژدادڕیو زیادهرهویی تێدایهو تهرجهمهکهی مامۆستا ههژار زۆر باشترو روونتر، دهقاودهق پێکاوێتی. منیش سوودم لهوهی مامۆستا ههژار وهرگرتووه.

مێژوونوسان دەڵێن لە مەصحەفەکانی دیکەدا ئەم ئایەتە بە جۆرێکی دیکە نوسراوەتەوەو خوێندنەوەی جۆراوجۆری بۆ کراوە. بۆ نموونە لە کتێبەکەی ئیمامی سیوطیدا نوسراوە: وشەی (وَأُحِلَّ) لە مەصحەفەکانی تردا بەم شێوەیە خوێندراوەتەوە (وَأَحَلَّ) واتە بە فەتحەی سەر پیتەکانی (أ–ح).[711]

لەئایەتەکەدا سێ وشەی تری تێدایە کە ئێستا لێی دەرهاتوون. ئەو سیانەش بریتین لە (إِلَى أَجَل مُسَمًّى). زۆریك لە موسڵمانان لەکاتی خوێندنەوەی ئایەتەکەدا ئەو سێ وشەیەشیان خوێندووەتەوەو بە بەشێکی ئایەتەکەیان داناوە.[712] بەڵام لەکاتی کۆکردنەوەی قورئاندا ئەم سێ وشەیە لە ئایەتەکە پەڕیوەو ئێستا موسڵمانان بەبێ ئەم سێ وشەیە ئایەتەکە دەخوێننەوە.

---

711 وأخرج عن عاصم. أنه قرأ {وأحل لكم} بالنصب. السيوطي: الدر المنثور في التفسير بالمأثور. ج2 **لەباسکردنی ئایەتی 24النساو**

712 عَنْ أَبِي نَضْرَة ، قَالَ : سَأَلْت اِبْن عَبَّاس عَنْ مُتْعَة النِّسَاء ، قَالَ : أَمَا تَقْرَأ سُورَة النِّسَاء ؟ قَالَ : قُلْت بَلَى . قَالَ : فَمَا تَقْرَأ فِيهَا : " فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَل مُسَمًّى " ؟ قُلْت : لَا ، لَوْ قَرَأْتهَا هَكَذَا مَا سَأَلْتُك ! قَالَ : فَإِنَّهَا كَذَا. قَالَ: سَأَلْت اِبْن عَبَّاس عَنْ مُتْعَة النِّسَاء ، قَالَ: أَمَا تَقْرَأ سُورَة النِّسَاء ؟ قَالَ: قُلْت بَلَى . قَالَ: فَمَا تَقْرَأ فِيهَا: فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَل مُسَمًّى؟ قُلْت: لَا ، لَوْ قَرَأْتهَا هَكَذَا مَا سَأَلْتُك ! قَالَ: فَإِنَّهَا كَذَا... **پرسیارم لەعبداللە بن عباس کرد دەربارەی موتعە ئەویش وتی: باشە تۆ سورەتی نیساو ناخوێنیتەوە؟؟ وتم:..با. وتی ئەی ئەوەت نەخوێندووەتەوە کەدەڵێت (ئەگەر بۆ ماوەیەکی دیاری کراو لەگەڵ ژنەکاندا ڕاتانبوارد)؟؟ وتم: نەخێر، ئەگەر ئاوا بمخوێندایەتەوە پرسیارم لەتۆ نەدەکرد. وتی: دە بزانە ئەوە ئاوایە. بڕوانە** تفسير الطبري، 24 النساء.

ابن کثیر لە تەفسیرەکەی خۆیدا نوسیوێتی کە عەبدوڵای کوڕی عەبباسو ئوبەی کوڕی کەعبو سەعیدی کوڕی جوبەیر لەکاتی خوێندنەوەی ئایەتەکەدا ئەو سێ وشەیەیان خوێندووەتەوە.[713] ئەم سیانەش چەند دانەیەکن لە ناوسراوترینو شارەزاترین کەسایەتی مێژووی ئیسلام. بەتایبەتی عەبدوڵای کوڕی عەبباسو ئوبەی کوڕی کەعب لە قورئانەکەی خۆیاندا ئەم سێ وشەیەیان نوسیبوو. ئیمامی قورتوبیش لە ڕاڤەکەی خۆیدا، پاڵپشت بە صەحابەکان ئاماژەی بەم ڕاستییە داوە.[714] ئیمامی تەبەریش هەمان بۆچوونی نوسیوە.[715] ئیمامی سیوطیش بە شەش ڕیوایەتی جیاواز باسی ئەم ڕاستییەی کردووە.[716] مێژوونوسێکی وەك (حاکم)یش بە هەمان شێوە.[717] کەواتە سێ وشە لەم

---

713 وَكَانَ اِبْن عَبَّاس وَأُبَيّ بْن كَعْب وَسَعِيد بْن جُبَيْر وَالسُّدِّيّ يَقْرَءُونَ " فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَل مُسَمًّى فَآتُوهُنَّ أُجورهنَّ فَرِيضَةَ تفسير ابن كثير في تفسير الاية 24 النساء.

714 وَقَرَأَ اِبْن عَبَّاس وَأُبَيّ وَابْن جُبَيْر " فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ. تفسير القرطبي في تفسير الاية 24 النساء

715 عَنْ السُّدِّيّ : " فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَل مُسَمًّى فَآتُوهُنَّ أُجورهنَّ فَرِيضَةَ. تفسير الطبري في تفسير الاية 24 النساء.

716 وكانوا يقرأون هذه الآية (فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَل مُسَمًّى) السيوطي: الدر المنثور في التفسير بالمأثور.ج2 لەباسکردنی ئایەتی 24النساء.

717 قال بن عباس فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَل مُسَمًّى: المستدرك على الصحيحين. الحاكم النيسابوري. حديث3192

ئایەتە پەڕیوەو ئێستا لە قورئاندا نەماوە. ئەگەر عوسمانی کوڕی عەفان لەکاتی کۆکردنەوەی قورئاندا ئەو سێ وشەیەی لا نەبردایە ئایەتەکە بەم شێوەیە دەخوێنرایەوە:

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاء إِلاَّ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُم مَّا وَرَاء ذَلِكُمْ أَن تَبْتَغُواْ بِأَمْوَالِكُم مُّحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ إِلَى أَجَل مُسَمَّى فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُم بِهِ مِن بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا.

ماناکەشی بەم جۆرەی لیدێت:

ژنی مێرددارتان پێ حەرامە، مەگەر ئەوانەی کە بوونەتە موڵکتان. فەرمانی خواتان لەسەرە جگە لەوانی تر بۆتان حەلاڵ کراوە بە پارەکانتان ژن بهێنن، بە داوێنپاکی نەك بە داوێنپیسی. لەپاش ئەو لەزەتو خۆشییەی لێیان دەبینن تا کاتێکی دیاریکراو پێویستو ئەرکە لەسەرتان ئەو کرێیەیان بدەنێ کە بڕیاری لەسەر دراوە. لە دوای جێبەجێکردنی ئەرکەکە لەناو خۆتاندا پێکهاتنەوە هیچ گوناحێکتان لەسەر نییە. خواش زاناو دانایە.

راڤەی ئایەتەکە

(وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ).

ئەو ژنانەی کە شوویان کردووەو مێردیان هەیەو داوێنی خۆیان لە کاری حەرام پاراستووە بۆتان حەڵاڵ نییە بیانهێنن، بەڵکو حەرامە.

ئیمامی قورتوبی لە تەفسیرەکەی خۆیدا نوسیوێتی: ئافرەتی موحصەن واتە ئافرەتێکی مێردار. ئافرەتێکی ئازادو سەربەست.[718] خاوەن مێردێکی موسڵمان. لە راڤەکەی تەبەریشدا نوسراوە: ئەو ژنەی زێی خۆی لە کاری حەرام پاراستبێت موحصەنە.[719] هەروەها نوسیوێتی ئەم جۆرە ژنانە بەکەسانی دیکە حەرامن.[720] کەواتە ژنێکی مێردار، ئازادو سەربەست، خاوەن مێردێکی موسڵمان، داوێنپاكو دوور لە زینا. جا لەبەر ئەوەی ئەم ژنانە مێردیان هەیە بە هەموو کەسێکی دیکە حەرامە.

(إِلاَّ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ).

---

718 اِمْرَأَة مُحْصَنَة أَيْ مُتَزَوِّجَة ، وَمُحْصَنَة أَيْ حُرَّة. تفسير القرطبي، في تفسير الاية.

719 قَدْ أَحْصَنَتْ فَرْجهَا فَهِيَ مُحْصَنَة. تفسير الطبري تفسير 24 النساء

720 (حَرَّمْت عَلَيْكُمْ الْمُحْصَنَات مِنْ النِّسَاء) (كُلّ اِمْرَأَة لَهَا زَوْج فَهِيَ عَلَيْك حَرَام) (اِمْرَأَة مُحْصَنَة لَهَا زَوْج فَهِيَ مُحَرَّمَة) تفسير الطبري، في تفسير الاية.

جگە لەو ژنانەی کە بوونەتە موڵکتان. (کەنیزەك،کۆیلەی مێ، جاریە) کە لە شەرِگەکاندا دەستتان کەوتوون، ئەمانە بۆتان حەڵاڵن. مێردیان هەبوو‌بێت یان نا، دەتوانن بیانکەن بە ژنی خۆتان.

لە راڤەکەی ئیمامی تەبەریدا نوسراوە:

(إِذَا سُبِيَتْ الْمَرْأَة وَلَهَا زَوْج فِي قَوْمهَا، فَلَا بَأْس أَنْ تَطَأَهَا

ئەگەر ئافرەتێك دەستگیر کراو لە هۆزەکەیدا مێردی هەبوو هیچ گوناهێکی تێدا نییە سواری بیت.[721] (سواربوون، لەم دەقەدا بەو مانایە هاتووە کە: چۆن پیاو سواری ئاژەڵێك دەبێت‌و لەکاتی رۆشتندا (کەمەر)ی تەکان بۆ پێشەوە لێدەدات، ئاواش بە نیازی جووتبوون سواری ژنەکە ببێت.)

(كِتَابَ اللّهِ عَلَيْكُمْ)

یاساو رێسای خواتان لەسەرە کە لەم قورئانەدا بۆتان روون کراوەتەوەو پێویستە جێبەجێی بکەن.

---

721 (إِذَا سُبِيَتْ الْمَرْأَة وَلَهَا زَوْج فِي قَوْمهَا ، فَلَا بَأْس أَنْ تَطَأَهَا) (أَمَة مَلَكْتهَا وَلَهَا زَوْج بِأَرْضِ الْحَرْب ، فَهِيَ لَك حَلَال) (وَمِلْك الْيَمِين: السَّبَايَا اللَّوَاتِي فَرَّق بَيْنهنَّ وَبَيْن أَزْوَاجهنَّ السِّبَاء ، فَحَلَلْنَ لِمَنْ صِرْنَ لَهُ بِمِلْكِ الْيَمِين مِنْ غَيْر طَلَاق). تفسير الطبري، في تفسير الاية24 النساء. (مَا مَلَكَتْ الْيَمِين بِالسَّبْيِ مِنْ أَرْض الْحَرْب ، فَإِنَّ تِلْكَ حَلَال لِلَّذِي تَقَع فِي سَهْمه وَإِنْ كَانَ لَهَا زَوْج .) (مَا مَلَكَتْ أَيْمَانكُمْ". أَيْ فَهُنَّ لَكُمْ حَلَال). تفسير القرطبي، في تفسير الاية24 النساء.

ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

(وَأُحِلَّ لَكُم مَّا وَرَاءَ ذَلِكُمْ)

جگە لەوەی لەوەوپێش بۆتان دیاریکراوە (لەئایەتی پێشووتردا، 23ی ژنان، کۆمەڵێك ژن بۆ پیاو دیاریکرا کە بۆیان حەرامەو نابێت هاوسەرگیریان لەگەڵ ئەنجام بدرێت، لەوانە: دایك، کچ، خوشك، پوور واتە خوشکی باوکو دایك، برازا، خوشکەزا، دایەنی شیردەر، خوشکی شیری، خەسوو، زڕکچ، بووك، دوو خوشکیش پێکەوە) جگە لەمانە ژنانی ترتان بۆ حەڵاڵ کراوەو دەتوانن هەموو جۆرە ژنێکی دیکە بهێنن.

(أَن تَبْتَغُواْ بِأَمْوَالِكُم مُّحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ).

بەهۆی ئەو پارەیەی کە هەتانە خەرجی بکەنو ژن بهێنن، بە داوێنپاکی نەك بە داوێنپیسی.

(فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ).

لەدوای ئەوەی ڕابواردنو لەزەتو خۆشیتان لەژنەکان وەرگرت، کرێکەیان بدەنێ.

(فَرِيضَةً).

ئەمەش ئەرکەو پێویستە.

(وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُم بِهِ مِن بَعْدِ الْفَرِيضَةِ).

هیچ خەتایەك، گوناهێك، ڕێگرییەك نییە ئەگەر لەنێوان خۆتاندا جارێكی دی ڕێكبكەونەوەو ڕێكەوتنەكە تازە بكەنەوە، بەڵام بەمەرجێك ئامادەی پێدانی كرێكەی یەكەمجار بن، لە دوای ئەوە ڕێكبكەونەوە.

(إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا).

خواش زانایە بە هەموو شتێكو دانایە لە دانانی هەموو یاسایەكدا.

كۆی گشتی تەفسیری ئایەتەكە بەم شێوەیەی لێدێت:

ئەو ژنانەی مێرددارو سەربەستو خاوەن مێردێكی موسڵمانن، ئافرەتێكی داوێنپاكو دوور لە زینان، لەبەر ئەوەی مێردیان هەیە بە هەموو كەسێكی دیكە حەرامە. جگە لەو كەنیزەكانە (كۆیلەی مێ، جاریە)ی كە لە شەڕگەكاندا دەستتان كەوتوون ئەمانە حەڵاڵن، مێردیان هەبوبێت یاننا، دەتوانن بیانكەن بە ژنی خۆتان. هیچ گوناهێكی تێدا نییە جووتیان بن. یاساو ڕێسای خواتان لەسەرە كە لەم قورئانەدا بۆتان روون كراوەتەوەو پێویستە جێبەجێی بكەن. جگە لەوانەی لەوەوپێش بۆتان دیاریكراوە كە پێتان حەرامن ژنانی ترتان بۆ حەڵاڵ كراوەو دەتوانن هەموو جۆرە ژنێكی دیكە بهێنن. بەهۆی ئەو پارەیەی كە هەتانە خەرجی بكەنو ژن بهێنن، بە داوێنپاكی نەك بە داوێنپیسی ژن بهێنن. لەدوای ئەوەی ڕابواردنو لەزەتو خۆشیتان لەژنەكان وەرگرت، كرێكەیان بدەنێ. ئەمەش ئەركەو پێویستە. هیچ گوناهێك، ڕێگرییەك نییە

ئەگەر لەنێوان خۆتاندا جارێکی دی رێکبکەونەوەو رێکەوتنەکە تازە بکەنەوە. بەلاّم بەمەرجێك ئامادەی پێدانی کرێکەی یەکەمجار بن، لە دوای ئەوە رێکبکەونەوە. خواش زانایە بە هەموو شتێك‌و دانایە لە دانانی هەموو یاسایەکدا.

مانایەك بۆ (مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ)

(مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ) واتە: ئەو دەستکەوتە بەشەرییانەی بوونەتە مولّکتان.

پێش سەرهەلّدانی ئیسلام شەڕوشۆڕ لە نێوان خێلّەکانی عەرەبدا بەبەردەوامی هەبووە. هەر خێلّێك بەسەر ئەوی دیکەدا زالّ بوایە سەرو مالّ‌و سامانی خێلّە دۆڕاوەکە دەکەوتە ژێردەستیان. بەپێی کلتورو نەریتی سەردەمی کۆن، پیاوانی خێلّەکە دەستکەوتەکانیان لە نێوان خۆیاندا دابەش کردووە. لە نێو ئەو دەستکەوتانەدا، وەك پارەو ئالّتوون‌و ئەسپ‌و حوشترو هەر مولّك‌و سامانێکی دیکە، پیاوو ئافرەت، گەورەو منداڵ دەبوونە دیل‌و مولّکیان‌و لەناو خۆیاندا دابەشیان دەکردن. دواتر دەبوونە ژێردەستەو کۆیلەو کەنیزەك. کرێکاری‌و جوتیاری‌و شوانی‌و خزمەتکارییان پێدەکردن. مامەلّەی تریشیان لەگەلّ دەکردن، چ بە فرۆشتن بێت یان گۆڕینەوەیان بە شتی دیکە.

kurd-islam.com
کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی رەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەرۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

لەو کارە نامرۆڤانەیەی کە بەرامبەر بە دیلەکان دەکرا، بە تایبەتی ئافرەت، لاقە کردنیان بوو (الاغتصاب).

هەمان ئەم کلتوورو نەریتە کۆنانە لە ئیسلامیشدا دووبارە بوونەوە. بەتایبەت دوو کلتووری بنەڕەتی. یەکەمیان مەسەلەی ئەو دیلانەیە کە لە شەڕگەکاندا بەردەست موجاهیەکانی ئیسلام دەکەوتن، بەپێی یاسای ئیسلام دەبێت دیلەکان بکوژرێن:

{مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُ أَسْرَى}.[722]

بۆ هیچ پەیامبەرێك نەبووە دیلی هەبێت.

بە حوکمی ئەم ئایەتە پەیامبەری ئیسلام ئەو دیلانەی دەکوشت کە لەشەڕگەکاندا دستگیری دەکردن. بۆ نموونە بەفەرمانی خودی موحەممەد، هەموو پیاوە دیلەکانی شەڕی بەنی قورەیزەیان سەربڕی، کە ژمارەیان لە نێوان 600 تا 900 کەس مەزەندە کراوە.[723]

دووهەمیش مەسەلەی کۆیلایەتییە، کە لە ئیسلامدا حەرام نەکراوەو هەبوونو کڕینو فرۆشتنی کۆیلە بەرێگە پێدراوی ماوەتەوە.[724]

---

722 سورة الأنفال 67

723 لەبەشەکانی پێشوودا باسمان کردووە. بڕوانە چیرۆکی زەواجی پەیامبەرو رێحانە.

724 ئاشکرایە دیاردەی کۆیلایەتی لەسەر سێ بنەما سەرچاوەی گرتووە، یەکەم: ئەو دیلانەی لەجەنگەکاندا چنگ دەکەوتن. دووهەم: ئەوانەی دەکڕدران. سێهەم: ئەو منداڵانەی کە لە بەرهەمی خێزانە کۆیلەکان لەدایکدەبوون.

مەبەستی ڕوونی ئایەتەکەش بۆ ئەم ئافرەتە کۆیلانە (کەنیزەك) ئەوەیە: هەر ژنێك لەشەڕدا بەدیلێتی بکەوێتە ژێر دەستی موسڵمانێکەوە، ئەو موسڵمانە دەبێتە خاوەنی

ڕیشەی هەر سێ بنەماکەش بۆ دوو سەرچاوە دەگەڕێتەوە، کە ئەویش ئابووری‌و جەنگە. لەبەرامبەر جەنگدا، یان تێکچوونی باری ئابووری، کۆیلە بەرهەمهاتووە. نیوە دوورگەی عەرەب لە پێش ئیسلامدا کۆیلەو کۆیلەداری هەبووە. لە ئایینی ئیسلامیشدا، بێ گۆڕانکاری، درێژە بەم کلتورە درایەوە. ئەوەی مێژووی نیوە دوورگەی عەرەبی خوێندبێتەوە، ئەوەی بۆ دەردەکەوێت کە شەڕو کوشتارو دەستکەوت‌و کۆیلایەتی هۆکاری گرنگ بوون بۆ بڵاوبوونەوەی ئایینی ئیسلام. ئیسلام پێی وایە ئەو جەنگانەی کردوونی‌و ئەو کۆیلانەی لەشەڕگەکاندا چنگی کەوتوون حەڵاڵن، چونکە جیهادی موسڵمانانی ئیسلامە دژ بە هەموو ئەو کەسانەی باوەڕ بەم ئایینە ناهێنن. لەئەنجامی جەنگێکی ئیلاهییانەی وەهاشدا ئازادییەکانی مرۆڤایەتی سەرکوت دەکرێن‌و دەبنە کۆیلە. دەشفرۆشرێن‌و بەرگی کۆیلایەتیش دەکەنە بەری وەچەکانیشیان. ئەوەی شایەنی باسە ئایەتێك یاخود فەرموودەیەکی صەحیح، یا هەر دەقێکی ڕوونی باوەڕپێکراو، لە ئیسلامدا نییە کۆیلەو کۆیلەداری حەرام کردبێت. مەگەر لەبەرامبەر سزایەکدا جاروبار، تاك‌و تەرا لێیان ئازاد کرابێت. لەشارستانییەتەکانی میسر، کلدانی، بابل، سۆمەر، ئاشوور، فینیقی، هندستان، تبت‌و یۆنان، منداڵە کۆیلەکانیان بەئازاد دادەنا، بەو مەرجەی دایك‌و باوك پەروەردەیان بکەن‌و خەرجیی ئابووریان بخەنە سەر شانی خۆیان. لە زۆربەیاندا، منداڵ‌و مۆسیقا، بەپیرۆز دانراوە. لەم ڕۆژگارەشداو لەمەراسیمەکانی ئایینی زەردەشتی، بووزی، هیندۆسی، داوی، شنتۆیی. جینی، مانی‌و مەسیحیدا، بەئاهەنگی مۆسیقا منداڵە تازەلەدایکبووەکان ناودەنێن‌و مۆسیقا بە بەشێکی جیانەکراوەی منداڵ‌و ئایینەکانیان دەزانن. بەڵام لەئایینی ئیسلامدا مۆسیقا نەك تەنها ڕەهەندێکی ئایینی‌و مەزهەبی نییە بەڵکو، بەدرێژایی مێژووی خۆی، دوژمنایەتییەکی سەرسەختیشی لەگەڵ هەبووە. لەئیسلامدا میوزك ژەنەکان لەگوناهبارانن‌و ئەوەی بەو ڕێگایەدا بڕوات، لەڕۆژی قیامەتدا لەگەڵ زیناکەرو وێنەکێش، کەڕو کوێرو شەل، لەگۆڕەکانیان دێنە دەهێنرێنە دەرەوەو وەك سەگ ئەقروسکێنن. پەیامبەر دەربارەی میوزەك ژەنەکان وتوویەتی: (هەرکەسێك درهەمێك بەئەهلی سازو ئاواز بدات، گوناهی ئەو کەسە لەلای خوا، قورسترە لەگوناهی ئەو کەسەی کەحەفتا جار لگەڵ دایکی خۆیدا جووت بوبێت.) العقيلي 741

ئەو ژنەو دەشتوانێ یەکسەر لەگەڵی جووت ببێت.. ژنەکەش مێردی هەبووبێت یان نا، ئەم مێردەی تەلاقی دابێت یان نا، کوژرابێت یان بە دیلێتی دەستبەسەر کرابێت یاخود هەلاتبێت‌و خۆی شاردبێتەوە، گرنگ نییەو بەپێی یاسای ئەم ئایەتە ژنەکە دەبێتە موڵکی موسڵمانەکە.[725] لەدوای ئەوەش کە دەبوونە موڵك، بەپێی مافی موڵکداری، لە لایەن خاوەنەکانیانەوە دەفرۆشران. جگە لەوەی لە مێردە کۆنەکەی، بەبێ خواستی خۆی تەلاق دەدرا، بەچەندین شێوەی دیکەش لەلایەن خاوەنەکانیانەوە تەلاق دراون. ابن کثیر لە تەفسیرەکەی خۆیدا لە زمانی ابن عباسەوە نوسیوێتی کە بەشەش شێوە ئەو کەنیزەکانە تەلاق دراون. دوو جۆریان زۆر سەرنج ڕاکێشە، یەکەم: ئەگەر بەکەسێکی تر فرۆشرا. دووهەم: ئەگەر خاوەنەکەی پێشکەشی کرد بە کەسێکی تر. لەم دوو حاڵەتەدا تەلاقی ژنەکە لە خاوەنەکەی کەوتووەو مارەیی لە خاوەنە تازەکەی هاتووە.[726] هەر لەو بارەیەوە ئیبن کەسیرو تەبەری‌و قورتوبی زۆر شتی دیکە باس دەکەن.

725 تفسير الطبري، في تفسير الاية24 النساء. تفسير القرطبي، في تفسير الاية24 النساء.

726 بَيْعهَا طَلَاقهَا وَعِتْقهَا طَلَاقهَا وَهِبَتهَا طَلَاقهَا وَبَرَاءَتهَا طَلَاقهَا وَطَلَاق زَوْجهَا طَلَاقهَا.تفسير ابن كثير، في تفسير الاية 24 النساء

ئەوەی بەلای ئێمەوە گرنگ بێت دەقی ئایەتەکەیە کە پێمان دەڵێت ئەو ژنانەی لە پاشماوەی شەڕدا دەکەونە ژێردەست، بۆ پیاوە موسڵمانەکان حەڵاڵن.

چەندین بەڵگەی تری قورئانیش هەن پاڵپشتی ئەم ڕاستییەمانن. بۆ نموونە لەتەفسیری ئایەتی تەوبە45دا ئیمامی تەبەری نوسیوێتی

قَالَ رَسُول اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اُغْزُوا تَبُوك تَغْنَمُوا بَنَات الْأَصْفَر وَنِسَاء الرُّوم.[727]

موحەممەد بە موسڵمانەکانی وتووە: بڕۆن (تەبوك) داگیر بکەنو کچانی زەردپێستو ژنی ڕۆمەکان بۆ خۆتان دەستکەوت بخەن.

هۆی دەرکەوتنی ئایەتەکە

هۆکاری دەرکەوتنی ئایەتەکە بە پێی ریوایەتو ڕاڤەکان دوو هۆکاری سەرەکین. هۆکاری یەکەمی دەگەڕێتەوە بۆ شەڕێك کە تێیدا موسڵمانەکان بەسەر بێباوەڕاندا زاڵ دەبنو ژمارەیەکی زۆر لە ژن بە دیل دەگرن. بەپێی کلتورە کۆنەکەی پێش

727 تفسير الطبري, التوبة 49 , تفسير القرطبي 49 التوبة. السيوطي, الدر المنثور في التفسير بالمأثور الاية 49 التوبة

سەرهەڵدانی ئیسلام، ئەم ژنە دیلانە دەبوونە موڵکی شەڕکەرە سەرکەوتووەکانو لاقە (ئیغتصاب) دەکران. بۆ پێداگرتن لەسەر مانەوەی ئەم نەریتە کۆنە لە ئیسلامدا، موسڵمانان ویستیان هەمان شت دووبارە بکەنەوەو ژنەکان بکەنە موڵکی خۆیانو لاقەیان بکەن. هەندێك لە موسڵمانانیش ئەم کارەیان پێناخۆش بووەو پێیان وابووە ئیسلام ئەم کارە بە حەرام دەزانێت، چونکە نەریتێکی کۆنی ڕەشۆکیە. بەلای ئەم کەمینەیەوە لاقەکردنی ئەو ژنانە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بیرو کلتورە کۆنەی گوایە ئەتکی مێردە کۆنەکانیان دەکەن. هەر بۆیە ئەم مەسەلەیەیان ڕووبەڕووی موحەممەد کردەوە. موحەممەدیش لە کارێکی چاوەڕواننەکراودا کلتورە کۆنەکە وەك خۆی دەهێڵێتەوەو فەرمانی ئەوە دەدات ژنە دیلەکان بە موسڵمانان حەلاڵن. ئەمەش ریوایەتەکەیە کە صەحابەیەك دەیگێڕێتەوە:

أَصَبْنَا سَبْيًا مِنْ سَبْيِ أَوْطَاس وَلَهُنَّ أَزْوَاج فَكَرِهْنَا أَنْ نَقَع عَلَيْهِنَّ وَلَهُنَّ أَزْوَاج فَسَأَلْنَا النَّبِيّ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَآله وَسَلَّمَ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَة " وَالْمُحْصَنَات مِنْ النِّسَاء إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانكُمْ " فَاسْتَحْلَلْنَا فروجهن.[728]

چەند ژنێکمان لە ژنەکانی (ئەوتاس)[729] بەتالانی دەستکەوت مێردیان هەبوو، پێمان ناخۆش بوو لەگەڵ ئەو ژنانەدا جووت ببین لەبەر ئەوەی مێردیان هەبوو. ئێمەش

728 ئەم ریوایەتە لە (أَبِي سَعِيد الْخُدْرِيّ)وە وەرگیراوە. ابن كثير 24 النساء

پرسیارمان لە پەیامبەر کرد، ئیتر ئەم ئایەتە دابەزی (..و.. ئەو ژنانەی دەبنە موڵکتان بۆتان حەلاڵن) ئیتر ئێمەش ناوگەڵی ژنانمان بۆ خۆمان حەلاڵ کرد.

بەچەندین شێوەی دیکەش ئەم ریوایەتە لەلایەن مێژوونوسانەوە نوسراوەتەوە.[730] هەر هەموویان ڕاستی ڕووداوەکەو هۆکارەکەی دەسەلمێنن. ئەوەی بەلای ئێمەشەوە گرنگ بێت ئەوەیە کە لەشەریعەتی ئیسلامدا ئەوە چەسپاوە: هەر موسڵمانێك لەشەڕدا ژنی بە دیل گرت، دەتوانێت ئیغتصابی بکات چونکە بۆی حەلاڵە.

---

729 ناوچەیەکە لە نیوە دوورگەی عەرەب.

730عن أبي سعيد الخدري قال: أصبنا سبايا يوم أوطاس لهن أزواج فكرهنا أن نقع عليهن فسألنا النبي عليه الصلاة والسلام فنزلت (وَالْمُحصَنَاتُ مِنَ النِساءِ إلاّ ما مَلَكَت أيمانكُم) فاستحللناهن. هەروەها عن أبي سعيد قال: لما سبا رسول الله صلى الله عليه وسلم أهل أوطاس قلنا يا نبي الله كيف نقع على نساء قد عرفنا أنسابهن وأزواجهن فنزلت هذه الآية (وَالْمُحصَنَاتُ مِنَ النِساءِ إلاّ ما مَلَكَت أيمانكُم). بڕوانە الواحدي النيسابوري: أسباب النزول،. لەباسکردنی ئایەتی 24ی ژنان. هەروەها قوله تعالى : والمحصنات الآية روى مسلم و أبو داود و الترمذي و النسائي عن أبي سعيد الخدري قال: أصبنا سبايا من سبي أوطاس لهن أزواج فكرهن أن نقع عليهن ، ولهن أزواج، فسألنا النبي صلى الله عليه وسلم ، فنزلت والمحصنات من النساء إلا ما ملكت أيمانكم يقول إلا ما أفاء الله عليكم فاستحللنا بها فروجهن. هەروەها وأخرج الطبراني عن ابن عباس قال: نزلت يوم حنين لما فتح الله حنينا أصاب المسلمون نساء من نساء أهل الكتاب لهن أزواج ، وكان الرجل إذا أراد أن يأتي المرأة قالت : إن لي زوجا ، فسئل صلى الله عليه وسلم عن ذلك ، فأنزل الله والمحصنات من النساء الآية. بڕوانە السيوطي: لباب النقول في أسباب النزول. بڕوانە ئایەتی 24ی ژنان. هەروەها لە تەفسیرەکە تەبەریدا نوسراوە: أَنَّ هَذِهِ الْآيَة نَزَلَتْ فِيمَنْ سُبِيَ مِنْ أَوْطَاس. بڕوانە تفسير الطبري، 24 النساء.

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

هۆکاری دووهەمی دەرکەوتنی ئەم ئایەتە دەگێڕنەوە بۆ زەواجێك کە لە ئیسلامدا بە زەواجی موتعە ناسراوە.

ئەو کاتانەی موحەممەد بۆ داگیرکردنی ناوچەکانی دەوروبەری خۆی بەڕێ دەکەوت، لەگەڵ خۆیدا لەشکرێکی گەورەی لە موسڵمانان دەبرد. جگە لە پیادەو بەکارهێنانی ئەسپو حوشتر، هۆکاری گواستنەوەی دیکەیان نەبووە. بەم هۆیەوە زۆر جار، لە ڕۆشتن بۆ شوێنێكو گەڕانەوەیاندا بۆ ناوچەکەی خۆیان، زیاد لەمانگێکیان پێ چووە. شێوەی جەنگیش وایە کە شەڕکەران هاوسەریان لەگەڵ نەبێت. ئەمەش بەهیچ جۆرێ لەگەڵ هێزو خرۆشی سێکسیی ئەواندا نەدەهاتەوەو نەیاندەتوانی ماوەیەکی زۆر بەبێ سێکس بژین. جا بۆ ئەوەی لەو ماوەیەدا خۆیان لە سێکس خاڵی بکەنەوە دەچوون لەگەڵ ژنانی تردا ڕایاندەبوارد. ئەو ژنانەش بریتیبوون لە ژنە دیلەکانو ئەو ژنانەی لەشفرۆشییان دەکرد. پێش ئیسلام ئەم کێشەیە ئاسایی بووەو بە پارەو بۆ چەند کاتژمێرێك چارەسەری غەریزەی سێکسییان لەگەڵ ژنە لەشفرۆشەکاندا کردووە. کە ئیسلامیش سەریهەڵدا هەمان شت دووبارە بووەوە، بەڵام شتێکی نوێی بۆ زیاد کرا. بۆ ئەوەی ئەم کارە بە ڕێگەیەکی شەرعی بکرێت، ئەم ئایەتەی لە قورئاندا بۆ نوسراو ناونرا بە زەواجی موتعە، یان زەواجی کاتی، یاخود موتعەی ژن. ئەو چەند وشەیەی کە لە ئایەتەکەدا هەیەو ئاماژە بەم ڕاستییە بدات ئەمەیە:

(فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ).

لەدوای ئەوەی ڕابواردنو لەزەتو خۆشیتان لەژنەکان وەرگرت، کرێکەیان بدەنێ. چەندین ریوایەتیش ئەم بۆچوونەمان دەسەلمێنن. هەر سێ ئیمامە ناسراوە گەورەکەی ئیسلام، قورتوبیو تەبەریو ئیبن کەسیر، لە زمانی چەند زانایەکی ئیسلامەوە، چەندین ریوایەتیان لەم بارەیەوە نوسیوەو تێیدا پاڵپشتی لەم بۆچوونەی ئێمە دەکەنو دەڵێن مەبەستی ئەم چەند وشەیە بۆ زەواجی موتعەیە.[731] وەك لە پێشتریشدا ئاماژەمان پێدا سێ وشە لە ئایەتەکە پەڕیوە (إِلَى أَجَل مُسَمًّى) ئەمەش بەڵگەیەکی گەورەترە بۆ ئەوەی ئەم ئایەتە لەسەر زەواجی موتعە نوسراوە.

چۆنایەتی زەواجی موتعە

کاتەکانی موتعە

---

731 وَقَالَ الْقَائِلُونَ بِأَنَّ الْآيَة فِي الْمُتْعَة. تفسير القرطبي 24 النساء. فَهَذِهِ الْمُتْعَة الرَّجُل يَنْكِح الْمَرْأَة بِشَرْطٍ إِلَى أَجَل مُسَمًّى ، وَيُشْهِد شَاهِدَيْنِ ، وَيَنْكِح بِإِذْنِ وَلِيّهَا ، وَإِذَا اِنْقَضَتْ الْمُدَّة فَلَيْسَ لَهُ عَلَيْهَا سَبِيل وَهِيَ مِنْهُ بَرِيَّة ، وَعَلَيْهَا أَنْ تَسْتَبْرِئ مَا فِي رَحِمهَا ، وَلَيْسَ بَيْنهمَا مِيرَاث ، لَيْسَ يَرِث وَاحِد مِنْهُمَا صَاحِبه. **هەروەها** { فَمَا اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ } قَالَ : يَعْنِي نِكَاح الْمُتْعَة. تفسير الطبري. 24 النساء. وَقَالَ مُجَاهِد : نَزَلَتْ فِي نِكَاح الْمُتْعَة. تفسير ابن كثير. 24 النساء. **هەر لەم بەشەدا باسی چەند نموونەیەك دەكەین.**

بەپێی دەق، هەموو ئەو کاتو بارودۆخانەی کە مانای موتعە دەیانگرێتەوە بۆ کاتێکی کەمە، واتە بۆ ماوەیەکە نەك هەتا سەر بێت. لە قورئاندا چەندین جار ئاماژە بۆ ئەم راستییە کراوە:

1- قُلْ مَتاعُ الدَّنْيا قَلِيلٌ.[732] وشەی (قَلِيلٌ،کەم) دیاریکردنی کاتەکەیە.

2- وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ[733] وشەی (حِين، بۆ ماوەیەك) دیاریکردنی کاتەکەیە.

3-قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا.[734] وشەی (قَلِيلًا، کەم) دیاریکردنی کاتەکەیە.

4- تَمَتَّعُواْ فِي دَارِكُمْ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ.[735] (ثَلاثَةَ أَيَّامٍ، سێ رۆژ) دیاریکردنی کاتەکەیە.

5- وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا[736] وشەی (قَلِيلًا، کەم) دیاریکردنی کاتەکەیە.

6- وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلاً.[737] وشەی (قَلِيلاً، کەم) دیاریکردنی کاتەکەیە.

لە دونیای فیزیکیشدا هەموو موتعەیەك کاتییەو تا سەر نییە. لۆژیكو شێوەی ژیانی بوونەوەرەکانی دونیاش پشتگیری ئەم بۆچوونە دەکەنو پێچەوانەی ئەمەش خورافەیە.

---

732 النساء 77

733 الاعراف 24

734 الزمر 8

735 هود 65

736 المرسلات 46

737 البقرة 126

بەم پێیەش موتعەی ژن کاتییە. (إِلَى أَجَل مُسَمًّى) واتە تا کاتێکی دیاریکراوە. ئەوەی بەروونی دیار بێت ئەوەیە لەسەر ویستو ئارەزووی ژنو پیاوەکە (ماوە)یەك بۆ زەواجەکەیان دیاری دەکرێو دواتر جیا دەبنەوە. بۆ نموونە بۆ ماوەی دوو کاتژمێر، یا هەفتەیەك، یاخود مانگو زیاتر، ڕێکدەکەونو بە کۆتایی ماوەکەیان بەپێی شەرع تەلاقیان لەیەکتر دەکەوێت. ئەگەر ویستیشیان نوێی بکەنەوە، ئازادن، وەك لە ئایەتەکەدا هاتووە.[738] بەڵام دەبێت بۆ جارێکی دیکە کرێی ژنەکەو ماوەی پێکەوەژیان دیاری بکەنەوە.[739]

مەرجەکانی موتعە

لەلایەن زانایانی ئیسلامەوە یاساو ڕێسای تابەت بۆ ئەم جۆرە زەواجە دیاریکراوە. ئەو مەرجانەی کەدەبنە هۆی دروستبوونو بەحەڵاڵکردنی ئەم زەواجە کاتییە، شێوەی مارە بڕینەکەیە. چۆنێتی مارەکردنەکە ئەم جۆرە زەواجە لە زەواجی هەمیشەیی جیا

738 وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُم بِهِ مِن بَعْدِ الْفَرِيضَةِ. 24النساء
739 فَإِنَّهُ كَانَ يَتَزَوَّجُ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ شَهْرًا عَلَى دِينَار مَثَلًا ، فَإِذَا اِنْقَضَى الشَّهْرُ فَرُبَّمَا كَانَ يَقُولُ : زِيدِينِي فِي الْأَجَل أَزِدْكِ فِي الْمَهْر. فَبَيَّنَ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ جَائِزًا عِنْدَ التَّرَاضِي . تفسير القرطبي 24 النساء

دەکاتەوە. ئەمەش بۆ ئەوەیە هەردوولا باش بزانن کە زەواجێکی لەم چەشنە هەمیشەیی نییە، بەڵکو بۆ رابواردنێکی کاتییە. لەیاساکەشدا دوو خاڵی گرنگ دیاری کراوە:

1-دیاریکردنی کرێکەی. گرنگ نییە کرێکە چەند بیَو چی بێت، بەڵام گرنگە کە دیاری بکرێت.

2- دیاریکردنی کات. گرنگ نییە کاتەکەی چەند بێت، هەرلە کاتژمێرێکەوە تا دەگاتە ساڵو پەنجا ساڵو زیاتریش. بەڵام گرنگە کاتەکە دیاری بکرێت.

لەکاتی مارەبڕینەکەدا دەبێ پیاوەکە بڵێت:

من قبوڵم کرد کەتۆ لەخۆم مارەببڕم بە ئەوەندە مارەییو بۆ ئەوەندە کات.

بۆ نموونە بە سەد دۆلار بۆ ماوەی چلو هەشت سەعات.

هەروەها ژنەکەش بڵێت:

منیش قبوڵم کرد خۆم لەتۆ مارە ببڕم بە ئەوەندە مارەییو بۆ ئەوەندە کات.

بەو نموونەیەی سەرەوە دەبێت بڵێت: بە سەد دۆلار بۆ ماوەی چلو هەشت سەعات.

بەپێی راڤەکەی ئیمامی تەبەری، دەبێت گەورەیەکی ژنەکەو دوو شاهید ئامادەو ئاگاداری ئەم زەواجە کاتییە بن.[740] بەڵام لە مەزهەبی شیعەدا ئامادەبوونی ئەو شاهیدانە مەرج نین، بەڵکو ژنو پیاوەکە بە تەنها دەتوانن لە نێوان خۆیاندا رێکبکەون.

هەر کاتێك ژنو پیاوێك زەواجێکی لەم شێوەیەیان کردو کاتەکەیان تەواو بوو، دەتوانن جارێکی دیکە لە نێوان خۆیاندا رێکبکەونەوەو دووبارەی بکەنەوە. گرنگ ئەوەیە ئەرکی یەکەم جار بگاتە شوێنی خۆی. پیاوەکە کرێکە بداتو ژنەکە وەریبگرێت. لە تەفسیرەکەی تەبەریشدا چەند دێرێك نوسراوە پشتگیری ئەم راستییە دەکەن.[741]

ئەو کێشانەی کە لە ئەنجامی ئەم جۆرە زەواجەشدا دروست دەبن، وەك مردن، میرات، نەخۆشی، سەفەر، دروستبوونی منداڵ..تاد پەیوەندییان بە رێکەوتنی ژنو

---

740 فَهَذِهِ الْمُتْعَة الرَّجُل يَنْكِح الْمَرْأَة بِشَرْطٍ إِلَى أَجَل مُسَمًّى ، وَيُشْهِد شَاهِدَيْنِ ، وَيَنْكِح بِإِذْنِ وَلِيّهَا. تفسير الطبري 24 النساء

741 (وَإِذَا اِنْقَضَتْ الْمُدَّة فَلَيْسَ لَهُ عَلَيْهَا سَبِيل وَهِيَ مِنْهُ بَرِيَّة) هەروەها (وَقَال آخَرُونَ : مَعْنَى ذَلِكَ : وَلَا جُنَاح عَلَيْكُمْ أَيّهَا النَّاس فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ أَنْتُمْ وَالنِّسَاء وَاللَّوَاتِي اِسْتَمْتَعْتُمْ بِهِنَّ إِلَى أَجَل مُسَمًّى ، إِذَا اِنْقَضَى الْأَجَل الَّذِي أَجَّلْتُمُوهُ بَيْنكُمْ وَبَيْنهمْ فِي الْفِرَاق ، أَنْ يَزِدْنَكُمْ فِي الْأَجَل وَتَزِيدُوا مِنْ الْأَجْر). تفسير الطبري، 24 النساء

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێڕوانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

پیاوەکەوە هەیە. پێش مارە کردنەکە دەتوانن لەسەری ڕێکبکەون. هەندێك لە زانایانی ئیسلامیش پێیان وایە میرات لەم زەواجەدا نییە.[742]

وا دەردەکەوێت هەندێك لەوانەی ئەم موتعەیەیان کردووە لە بێئاگایی خۆیان، یاخود لەپەلەپەلی جووتبوونیاندا لەبیریان چووبێت کە کاتەکەیان دیاری بکەن. یاخود دیارییان کردووەو دواتر لەبیریان چووەتەوە کە چەند بووە. بۆیە لە مێژووەکەی بوخاریدا نوسراوە کە موحەممەد وتویەتی:

أَيُّمَا رَجُلٍ وَامْرَأَةٍ تَوَافَقَا فَعِشْرَةُ مَا بَيْنَهُمَا ثَلَاثُ لَيَالٍ فَإِنْ أَحَبَّا أَنْ يَتَزَايَدَا أَوْ يَتَتَارَكَا تَتَارَكَا.[743]

هەر پیاوو ژنێك بەیەك رازی بوونو ماوەکەیان دیاری نەکردبوو ئەوە ماوەی موتعەکەیان سێ شەوە. لە دوای ئەوە ئەگەر پێیان خۆش بوو ماوەکە زیاد بکەن یا بیکەن، گەر ویستیان دەست لەیەکتر بەردەن با دەست لەیەکتر بەردەن.

نەسخی ئایەتەکە لەقورئاندا

---

742 وَعَلَى أَنْ لَا مِيرَاث بَيْنهمَا ، وَيُعْطِيهَا مَا اِتَّفَقَا عَلَيْهِ. تفسير القرطبي 24 النساء

743 عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . صحيح البخاري، كتاب النكاح، باب نهي رسول الله صلى الله عليه وسلم عن نكاح المتعة

kurd–islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانە لە ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەمە دیاریە بۆ (پەرتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە روونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەرە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

ئایەتەکە لەسورەتی (النساء) ئایەتی (24) هاتووە. مێژووی دەرکەوتنی ئەم ئایەتە دەگەڕێتەوە بۆ قۆناغی مەدینەو دوادوایەکانی تەمەنی موحەممەد.[744]

چەندین ئایەت هەن باس لە زەواجی هەمیشەیی دەکەن، بەڵام هیچ کام لەو ئایەتانە، بەروونی بە ئاشکرا، باسی موتعەیان نەکردووە. ئایەتەکانی دیکەش لەدوای ئایەتی موتعەوە نەهاتوون، بگرە پێش ئایەتەکە نووسراون. بەمەش ناکرێ ئایەتێك حوکمی ئایەتێکی دیکە بسڕێتەوە کەلەدوای خۆی دەرکەوتووە. لەزانستی ناسخو مەنسوخدا ئەو راستیە هەیە کە، ئەگەر ئایەتێك حوکمی ئایەتێکی دی هەڵبوەشێنێتەوە، دەبێ ئەو ئایەتە کە ناو دەبرێت بە (ناسخ) لەدوای ئەوئایەتەوە دەرکەوتبێت کە دەیسڕێتەوەو ناو دەبرێت بە(مەنسوخ).[745]

بۆ نەسخ بوون، واتە بۆ لەکارکەوتنی حوکمی ئەم ئایەتە، لە تەواوی قورئاندا یەك ئایەت نابینین بەروونیو بە ئاشکرا زەواجی موتعەی حەرام کردبێت. لێرەوە دەتوانین

---

744 الزنجاني: ابـــي عبدالله الزنجاني / تاريخ القرآن, ص 64

745 بڕوانە ئەم کتێبانە: (البغدادي، هبة الله بن سلامة البغدادي. الناسخ والمنسوخ. دراسة وتحقيق: د.موسى علوان.) (الهمداني.. الاعتبار في الناسخ والمنسوخ في الآثار. أبي بكر بن موسى بن عثمان بن حازم الهمداني) (النحاس. الناسخ والمنسوخ في القرآن الكريم، أبي جعفر النحاس.) (العتائقي. الناسخ والمنسوخ. كمال الدين عبدالحمن العتائقي.)

بلێین بەپێی ئەو سەرچاوانەی کە لەبەشی هۆکاری دووهەمی دەرکەوتنی ئایەتەکە باسمان کردوون، زەواجی موتعە لە قورئاندا بە حەڵاڵی ماوەتەوە.

نەسخی ئایەتەکە لە سوننەتدا

لە راستیدا گەر کەسێك مێژووی ئیسلام بخوێنێتەوە، لە زۆری‌و ڕای جیاوازی زانایانی ئیسلام‌و زۆرو بۆری ریوایەتەکان، خوێنەر سەری لێ تێکدەچێ‌و ئەنجام ناتوانێت بگاتە ئەو مەبەستەی بزانێت زەواجی موتعە بە حەڵاڵی ماوەتەوە یان حەرام کراوە. چەندین سەرگزوشتە هەن باس لە نەسخ بوون یان مانەوەی حوکمەکەی دەکەن. هەندێکیان پێیان وایە، ئەگەرچی بۆ ماوەیەك حەڵاڵ بووە، بەڵام دواتر حەرامکراوە. هەندێکی دیکەش پێیان وایە، بۆ هەمیشە حەڵاڵە. بۆ روونکردنەوەی زیاتر بە دوو تەوەرەی جیاواز نموونەکان دەهێنینەوە.

حەرامکردنی زەواجی موتعە

یەکەم: باوکی جوهەنی لە سەرگزوشتەیەکدا باس لەوە دەکات کە لەگەڵ موحەممەددا لەشەڕی مەککەدا بوون، پاش ئەوەی موحەممەد رێگەی بە موسڵمانان دابوو موتعە بکەن، پێی وتوون: ئەی خەڵکی لەوەو پێش رێگەم پێدابوون موتعەی ژنان

بکەن، ئەوە خوا تا ڕۆژی قیامەت حەرامی کرد. هەرکەس ژنی لەلایە با وازی لیَ بهێنیَو ئەوەی پیَی داوە لیَی نەسەنیَتەوە..تاد.[746]

دووهەم: صەحابەیەك بە ابن عباسی وتووتوە کە لە زەمەنی خەیبەردا پەیامبەر نەهی لە موتعەی ژنانو خواردنی گۆشتی گوێدرێژی ماڵی کردووە.[747]

سێهەم: لە سەرگزوشتەیەکی تردا هاتووە کە پەیامبەر لە شەڕی ئەوتاسدا (أَوْطَاس) ڕێگەی داوە بە موتعەو دوایش نەهی لیَکردووە.[748]

لیَرەدا دەبینین لەسەردەمی موحەممەددا چەند جارێك حەرام کراوە. ئەوەی جیَی تیَبینی بیَت ئەوەیە کە ریوایەتەکان باس لە یەك کاتو یەك حاڵەتی حەرامکردنەکە ناکەن، بەڵکو هەر ریوایەتەو ئاماژە بۆ بارودۆخیَکی تایبەت دەکات. یەکیَکیان دەڵیَ لە شەڕی

---

746 عَنْ الرَّبِيع بْن سَبْرَة بْن مَعْبَد الْجُهَنِيّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ غَزَا مَعَ رَسُول اللَّه صَلَّى يَوْم فَتْح مَكَّة فَقَالَ " يَا أَيّهَا النَّاس إِنِّي كُنْت أَذِنْت لَكُمْ فِي الِاسْتِمْتَاع مِنْ النِّسَاء وَإِنَّ اللَّه قَدْ حَرَّمَ ذَلِكَ إِلَى يَوْم الْقِيَامَة فَمَنْ كَانَ عِنْده مِنْهُنَّ شَيْء فَلْيُخْلِ سَبِيله وَلَا تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا. ابن كثير، 24 النساء. **هەروەها بروانە** صحيح مسلم، كتاب النكاح، باب نكاح المتعة وبيان أنه أبيح ثم نسخ ثم أبيح ثم نسخ. حديث1406

747 قَالَ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ الْمُتْعَةِ وَعَنْ لُحُومِ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ زَمَنَ خَيْبَرَ. صحيح البخاري، كتاب النكاح، نهي رسول الله صلى الله عليه وسلم عن نكاح المتعة. حيث4825 صحيح مسلم، كتاب النكاح، باب نكاح المتعة وبيان أنه أبيح ثم نسخ ثم أبيح ثم نسخ.حديث1407

748 رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ أَوْطَاسٍ فِي الْمُتْعَةِ ثَلَاثًا ثُمَّ نَهَى عَنْهَ. صحيح مسلم، كتاب النكاح، باب نكاح المتعة وبيان أنه أبيح ثم نسخ ثم أبيح ثم نسخ. حديث1405

مەککەدا حەرام کراوە، یەکێکی دیکەیان دەڵێت لەشەڕی خەیبەردا بووە، ئەوی دیکەیان دەڵێت لەشەڕی ئەوتاسدا بووە. ئەمەش گومان لە راستیو دروستی حەرامکردنەکە دەکەن. ئەمەش بەلای ئێمەوە راستە، چونکە لەسەردەمی موحەممەددا چەندین جار حەلاڵ کراوەو حەرام کراوەتەوە. ئیمامی گەورەی ئیسلام (شافعی)و کۆمەڵێك لەزانایانی ئیسلام وای بۆ دەچن دووجار حەلاڵو حەرام کراوبێت. هەندێکی تر دەڵێن لەوە زیاترەو هەندێکی دیکەش دەڵێن لە کاتی پێویستدا حەلاڵە.[749] بۆ نموونە:

صەحابەیەك دەگێڕێتەوە کە لەگەڵ پەیامبەردا غەزامان دەکرد، ژنمان لەگەڵ نەبوو، بە پەیامبەرمان وت: خۆمان نەخەسێنین؟ (واتە لە غەریزەی سێکسی خۆمان خالێنەکەینەوە؟) ئەویش نەهی لێکردین. دوایی ڕێگەی پێداین بۆ ماوەیەکی دیاریکراو ژن بهێنین. ئینجا عبداللە ئەم ئایەتەی بۆ خوێندینەوە:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ. (المائدة/87)

---

749 وَقَدْ اُسْتُدِلَّ بِعُمُومِ هَذِهِ الْآيَة عَلَى نِكَاح الْمُتْعَة وَلَا شَكَّ أَنَّهُ كَانَ مَشْرُوعًا فِي اِبْتِدَاء الْإِسْلَام ثُمَّ نُسِخَ بَعْد ذَلِكَ وَقَدْ ذَهَبَ الشَّافِعِيّ وَطَائِفَة مِنْ الْعُلَمَاء إِلَى أَنَّهُ أُبِيحَ ثُمَّ نُسِخَ ثُمَّ أُبِيحَ ثُمَّ نُسِخَ مَرَّتَيْنِ وَقَالَ آخَرُونَ : أَكْثَر مِنْ ذَلِكَ . وَقَالَ آخَرُونَ : إِنَّمَا أُبِيحَ مَرَّة ثُمَّ نُسِخَ وَلَمْ يُبَحْ بَعْد ذَلِكَ وَقَدْ رُوِيَ عَنْ اِبْن عَبَّاس وَطَائِفَة مِنْ الصَّحَابَة الْقَوْل بِإِبَاحَتِهَا لِلضَّرُورَةِ. تفسير ابن كثير في تفسير الاية 24 النساء

ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە، ئەو شتە باشانە لە خۆتان حەرام مەکەن کە خوا بۆی حەڵاڵ کردوون، بەڵام دەستدرێژی مەکەن چونکە خوا دەستدرێژیکەری خۆش ناوێت.[750]

حەڵاڵکردنی موتعە

کۆمەڵێك سەرگزوشتە هەن بەڵگەن بۆ ئەوەی کە لە دوای مردنی موحەممەدو لەسەر دەستی خەلیفەی دووهەمی راشدین (عومەری کوڕی خەتتاب) حەرام کراوە. ئەمەش چەند بەڵگەیەکە:

یەکەم: ابن عباس وتویەتی: موتعە، جگە لە ڕەحمی خوا هیچ شتێکی تر نەبوو. خوا بەموتعە رەحمی بە پەرستگارانی خۆی کرد. ئەگەر عومەری کوڕی خەتتاب نەبوایە بەرەڵاکان نەبونایە کەس زینای نەدەکرد.[751]

---

750 كُنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ لَنَا نِسَاءٌ فَقُلْنَا أَلَا نَسْتَخْصِي فَنَهَانَا عَنْ ذَلِكَ ثُمَّ رَخَّصَ لَنَا أَنْ نَنْكِحَ الْمَرْأَةَ بِالثَّوْبِ إِلَى أَجَلٍ. ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ. صحيح مسلم، كتاب النكاح، باب نكاح المتعة وبيان أنه أبيح ثم نسخ ثم أبيح ثم نسخ. حديث1404

751 عَنْ اِبْن عَبَّاس قَالَ : مَا كَانَتْ الْمُتْعَة إِلَّا رَحْمَة مِنْ اللَّه تَعَالَى رَحِمَ بِهَا عِبَادَهُ وَلَوْلَا نَهْي عُمَر عَنْهَا مَا زَنَى إِلَّا شَقِيٌّ. تفسير القرطبي، في تفسير الاية 24 النساء

دووهەم: ئیمامی عەلی (مەبەستی لە عەلی کوڕی ئەبی تالّبە، خەلیفەی چوارهەم) وتوویەتی: ئەگەر عومەر نەهی لە موتعە نەکردایە بەرەڵاکان نەبونایە کەس زینای نەدەکرد.[752]

سێهەم: لەسەردەمی پەیامبەرو ئەبوبەکردا موتعەمان دەکرد، تا ئەو کاتەی عومەر بەهۆی (عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ) حەرامی کرد.[753] واتە دوای مردنی پەیامبەر خەلیفە عومەر حەرامی کرد.

چوارهەم: عومەری کوڕی خەتتاب، لەسەردەمی خەلافەتی خۆیدا وتوویەتی: گەر هەر کەسێك بگاتە لامو موتعەی کردبێت لەژێر بەرددا بیٚ هۆشی دەکەم. (واتە ڕەجمی دەکەم).[754]

---

752 قَالَ الْحَكَم : قَالَ عَلِيّ رَضِيَ اللَّه عَنْهُ : لَوْلَا أَنَّ عُمَر رَضِيَ اللَّه عَنْهُ نَهَى عَنْ الْمُتْعَة مَا زَنَى إِلَّا شَقِيّ . تفسير الطبري 24 النساء

753 كُنَّا نَسْتَمْتِعُ..و..وعَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ حَتَّى نَهَى عَنْهُ عُمَرُ فِي شَأْنِ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ. صحيح مسلم، كتاب النكاح، باب نكاح المتعة وبيان أنه أبيح ثم نسخ ثم أبيح ثم نسخ. حديث1405

754 قَالَ عُمَر : لَا أُوتَى بِرَجُلٍ تَزَوَّجَ مُتْعَة إِلَّا غَيَّبْته تَحْت الْحِجَارَة . تفسير القرطبي 24 النساء

ئەو بەڵگەیەی بە تەواوەتی گومانی خوێنەر لا دەباتو بۆی دەردەکەوێت کە موحەممەد موتعەی حەرام نەکردووە بەڵکو خەلیفە عومەر حەرامی کردووە ئەم ریوایەتەیە کە لە چەندین سەرچاوەدا هەیە:

عمر رضي الله عنه خطب الناس فقال: إن رسول الله (صلى الله عليه وآله) هذا الرسول، وإن هذا القرآن هذا القرآن، وإنهما كانتا متعتان على عهد رسول الله (صلى الله عليه وآله)، وأنا أنهى عنهما، وأعاقب عليهما: إحداهما: متعة النساء، ولا أقدر على رجل تزوج امرأة إلى أجل إلا غيبته بالحجارة، والأخرى متعة الحج.[755]

عومەر خوتبەی بۆ خەڵککە داو وتی: پەیامبەر ئەوە پەیامبەر، قورئانیش ئەوە قورئان، دوو موتعە لەسەردەمی پەیامبەردا هەبوون من نەهییان لێ دەکەمو سزایان لەسەر دەدەم، یەکێکیان موتعەی ژنەو بەرگەی ئەوە ناگرم کە پیاوێك بۆ ماوەیەکی دیاری کراو ژن بهێنێتو لەژێر بەردا بێ هۆشی نەکەم، ئەوی دیکەشیان موتعەی حەجە.

هەروەها ئیمامی سیوطي لەکتێبەکەیدا (مێژووی خەلیفەکان) نوسیوێتی: یەکەمین کەسێك موتعەی حەرام کرد، عومەری کوڕی خەتتاب بوو[756]

755 مسند احمد بن حنبل، المجلد الأول, مسند عمر بن خطاب, ج1ص52
756 بروانە السیوطي، تأريخ الخلفاء. ص122-124

یاخود دەگێڕنەوە: (خولة بنت حكيم) دەچێتە لای عومەرو پێی دەڵێ: (ربيعة) موتعەی کردووەو ئێستا (ربيعة) دووگیانە، عومەریش دەڵێ: ئەگەر پێشتر حەرامم بکردایە ڕەجمم دەکرد[757]

کەواتە تا موحەممەد لە ژیاندا مابوو موتعە حەرام نەکرابوو. ئەوەی حەرامی کرد بێگومان عومەر بووە.

حەرامکردنی موتعە هۆکاری پێگەیشتنی ئەقڵی مرۆڤانەی ئیمانداریکی ئیسلام نەبووە بە گۆڕانکارییەکانی سەردەم، بەڵکو لەئەنجامی کێشە ئەخلاقیو کۆمەڵایەتییەکاندا بووە. ئەوەی زانراوە عومەر لە زۆر مەسەلەدا گیر بووە. وەك لە بەشی حیجابدا باسمان کرد، بە قامچی لە کەنیزەکەکانی داوە کە حیجاب نەپۆشن. ئەمەش توندڕەویی عومەرمان نیشان دەدات لەبەرامبەر جێبەجێکردنی ناوەڕۆکی ئایەتەکە وەك خۆی. پەیوەند بە موتعەش کە حەرامی دەکات، پاڵپشت بە بۆچوونی خۆی هەڵەیەکی ئاسمانی ڕاست دەکاتەوە. ئەمەش یەکەم جاری نییە کاری وا بکات، بەڵکو چەند جارێکی دیکە دەخالەتی لە کۆمەڵێك ڕووداودا کردووە. تەنانەت هەندێك چارەسەری بۆ ئەو

757 أَنَّ خَوْلَةَ بِنْتَ حَكِيمٍ دَخَلَتْ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَقَالَتْ : إِنَّ رَبِيعَةَ بْنَ أُمَيَّةَ اسْتَمْتَعَ بِامْرَأَةٍ فَحَمَلَتْ مِنْهُ. فَخَرَجَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَزِعاً يَجُرُّ رِدَاءَهُ، فَقَالَ : هَذِهِ الْمُتْعَةُ, وَلَوْ كُنْتُ تَقَدَّمْتُ فِيهَا لَرَجَمْتُ. الموطاء, كتاب النكاح باب نِكَاحِ الْمُتْعَةِ حديث1565

گرفتانەش داناوە کە پێشتر لە قورئانو فەرموودەدا باس نەکرابوونو وای لە موحەممەد کردووە لە قورئاندا بیکاتە یاسا. دواتر شێوە چارەسەرەکەی بووە بە یاسای ئیلاهیو وەك ئایەتێك لە قورئاندا نوسراوە. بۆ نموونە یەکێك لە هۆکارەکانی دەرکەوتنی ئایەتی (الاحزاب 59) سەبارەت بە حیجاب دەگەڕێتەوە بۆ داوایەکی عومەر.[758] بۆ موتعەش، کێشەی کۆمەڵایەتی وای لەعومەر کرد ئەم جۆرە زەواجە حەرام بکات.

ئەگەر لە رووی عەقیدەوە بڕوانینە ئەم حەرامکردنە، دەڵێین: عومەر توانای حەرامکردنی نییە. عومەر مرۆڤە. بەپێی عەقیدەی ئایینی ئیسلام، مرۆڤ یەکێکە لەدروستکراوەکانی خواو ناتوانێ شتێك حەرام بکات کەخوا خۆی حەڵاڵی کردووەو پەیامبەرەکەشی پەیڕەوی لێکردووە. ئەم ڕاستیەش دەتوانین بەسەر هەموو مەزهەبو مەرجەعیەتو پیاوە ئایینزاو زاناکانی ئیسلامدا لەیەك ئاستدا دابنێین. کەواتە دروست نییە هیچ کام لەحەڵاڵ یان حەرام کردنی زەواجی موتعە لەفتوای ئەواندا بەڕاست بزانین. زەواجی موتعە دەقێکە لەقورئاندا هاتووەو قسەی خوایە نەك مرۆڤ.

ئه نجام

758 صحيح البخاري، كتاب الوضوء، باب: خروج النساء لحوائجهن. حديث4939. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە بەشی حیجابی ئەم کتێبە.

وەك پێشتر بەڵگەكانمان دیاریكرد، زانایانی ئیسلام لەسەر ئەوە هاودەنگن كەئەم جۆرە زەواجە بۆ موتعە واتە بۆ رابواردنێكی (كاتی) بووە. یەكێك بووە لەحوكمە شەرعییەكانو لە سەردەمی موحەممەدیشدا پەیرەو كراوە. واتە یەكێك بووە لە سوننەتە باشە ناسراوەكانی موحەممەد. بەڵام لەبواری نەسخ بوونەوەیدا ناكۆكی لەنێوان زانایانو مەزهەبەكاندا هەیە

لە ئیسلامدا هیچ مەسەلەیەك وەك زەواجی موتعە جێی مشتومڕ نەبووە.!! موتعە، زنجیرەیەكە لەلێكنەچواندنو دژایەتیكردنی تەوەرە گرنگەكانی بنەماكانی رواڵەتی ئیسلام، كە بانگەشەی حەرامكردنی داوێنپیسی دەكات. خواستو ئارەزووە ناوەكییەكانی پیاوی موسڵمانمان نیشان دەدات، كە كاریگەری ئەم پیاوانە لە ناو یاساكانی قورئاندا رەنگی داوەتەوە. هەندێك لەسوننە مەزهەبەكان بەحەرامی دەزانن و نزیكترینو شیاوترین دەقو فەرموودە بۆ سەلماندنی راستییەكانیان بەبەڵگە دەهێننەوە. لەلایەكی دیكەشەوە شیعە مەزهەبەكان بەحەلاڵی دەزانن. ئەوانیش بەدەقو فەرموودە، موتعە حەلاڵ دەكەنو بەشیاوترین پەروەردەی كۆمەڵایەتیو رێورەسمی سێكسی دەزانن، هەروەها، پاڵپشت بەدەقی قورئان، جاڕی گەردوونی جیهانیی بۆ دەدەن.

لەلای هەندێك لە سوننە مەزهەبەکان، بێئاگا لەوەی کە ئایەتی قورئانی لەسەر نوسراوەو موحەممەد فەرمانی لەسەر دەرکردووە، لەلایان موتعە بووە بە حەرامێکی گەورەو زینایەکی رەسمی. شیعەش بە خێرێکی تا بڵێی گەورەی دەزانن. لەم بارەیەوە یەکێك لە ئیمامە گەورەکانی شیعە، ئیمامی جەعفەری صادق، وتوویەتی: هەر پیاوێك موتعە بکاو دوایی خۆی بشوات، هەر دڵۆپە ئاوێك کە لە لەشی دێتە خوارەوە، لەرۆژی قیامەتدا دەبێتە حەفتا فریشتەو شایەتی ئەوە دەدەن کەپیاوچاك بووە![759]

لەم زانایەیان پرسیوە: ئایا کەسێك موتعە بکات چاکەو خێری تا چەند بۆ دەنوسرێت؟ لەوەڵامدا وتویەتی: ئەوەی لەبەر خاتری خواو رەزامەندی پەیامبەر، لەگەڵ ژنێکدا موتعە بکات، بەرێژەی ئەو پیتو وشانەی لەگەڵ ژنەکەدا قسەی پێدەکەن، چاکەو خێری بۆ دەنوسرێ. ئەو کاتەی دەست بۆ ژنەکە دەبات خێری زیاتری بۆ دەنوسرێ. ئەو کاتەشی لەگەڵی جووت دەبێت خوا لەهەموو گوناهێکی خۆشدەبێت. ئەو کاتەش کەخۆی دەشوات، بەرێژەی تاڵە تەرەکانی لەشی خوا رەحمی بەسەردا دەبارێنێ.[760]

بەدەر لەپێگەو رەهەندەکانی ئایین، وشەی موتعە لەم باسەماندا، کە مانایە بۆ چێژوەرگرتنی پێکهاتە جەستەیی‌و کاریگەرییە دەروونییەکانی سێکس، پەیوەندییەکی

---

759 العقیلي ص354

760 العقیلي ص 356

توندوتۆڵی بەئارەزووە سێکسیەکانی تەنها پیاوەوە هەیە. موتعە لە ئیسلامدا، ئەگەر چی لەزمانی عەربییدا دەلالاتی زۆر بەدەستەوە دەدات، بەڵام گرنگترینیان لەهەموو ئاماژەکانیدا خۆخاڵیکردنەوەیە لەهەڵچوونی حەزە شاراوەکانی سێکسی پیاوی موسڵمان. ئارەزووەکانی مرۆڤ، کە بەهۆی هەستیارەکانی لەشەوە (بینین، بیستن، بۆن، تام، لەمس) دروست دەبن، هەر گرنگەکەیان سەرنجڕاکێشانی جوانیەکانە. بەتایبەت ئەو لەشو جوڵە جوانانەی کە غەریزەی سێکسی دەخرۆشێنن. لێرەدا موتعە دەبێتە وەڵامدەرەوەی خواستەکانی ئیماندار.

موتعەی ژن (متعة النساء)، یان ڕابواردنی کاتی، (متعة المؤقتة) یاخود زەواجی کاتی (زواج المؤقت)، بۆماوەیەکی دیاریکراو، بەپارەیەکی دیاریکراو، بەرێێکەوتنێکی دیاریکراو، لەسەر ڕێکەوتنی خۆیان بۆ کاتژمێرێك، کەمتر یان زیاتر، بۆرۆژو هەفتەو مانگو ساڵو زیاتر، لەئایینی ئیسلامدا دیاردەیەك بووە تا بلێی شەرعیو حەڵاڵ. گرنگ ئەوەیە ژن ڕازی بێتو پیاویش کرێکەی بدات!! زانایان پێیان وایە موتعە زینا نییەو حەڵاڵە. کاتب وەحییەکی موحەممەد (ئوبەی) لەگەڵ ئیبن عەبباسو خەلیفەیەکی وەك (علي بن ابي طالب) پییان وایە: ئەگەر عومەر ئەم حەڵاڵەی حەرام نەکردایە کەس سێکسی حەرامی نەدەکرد. هەر بەم ناونیشانە (گەر عومەر حەرامی نەکردایە کەس زینای نەدەکرد، لولا نهی عمر ما زنی الا شقی) کتێبێکی قەبە لەلایەن شیعە

مەزهەبەکانەوە دەرچووە. بۆیە هەموو خەڵکەکە بەگوێی خەلیفە عومەریان نەکردووەو لەسەر موتعە بەردەوام بوون، بەڵام نەیانهێشتووە بیزانێت, موحەممەد بە هەردوو خەلیفەی موسڵمانان، ابوبکری صدیقو عومەری کوڕی خەتتاب، پێی وتوون: عبداللە بن عباس (کە بەناوێکی دیکەش بانگ دەکرا، ابن ام عبد) چاکترینو شارەزاترین کەسە بۆ خوێندنەوەی قورئانو ئەگەر پرسیارتان دەربارەی خوێندنەوەی قورئان هەبوو، لەوی بکەن.[761] چونکە ابن عباس چاکترین راڤەکاری قورئان بووە. ئەم زاتە هەمیشە فتوای ئەوەی داوە موتعە حەڵاڵە. هەر لەسەر فتوای ئەمو زۆر لەزانایانی دیکە، لەدوای عومەر (موتعە) سەریهەڵداوەتەوەو بەردەوام بووە هەتا سەرهەڵدانی کۆمەڵێك مەزهەب. دیارترینیان مەزهەبی شافعییە، کە وەك مەزهەبێکی توندو وشکی سوننە حەرامی دەکات. هەروەها مەزهەبی دوانزە ئیمامی وەك مەزهەبێکی توندی شیعە حەڵاڵی دەکات. ئێستاش لەسەر ئەم دوو رێگەیە ماوەتەوە، کە لای سوننە حەرامو لای شیعە حەڵاڵ بێت.

سوننییەکان دەڵێن: موتعە ئەگەر چی حەڵاڵ بووە، بەڵام بۆ سەردەمێکی تایبەت بووەو خەلیفە عومەر حەرامی کردوە. ئەوسا پێویستیمان پێی هەبووەو ئێستا پێویستیمان پێی نییە. ئێمەش لەسەر ئیجتیهادی عومەر دەڕۆین بەرێوە.

761 المسند أحمد بن حنبل المجلد الأول مسند أبي بكر الصديق.

شیعەش دەڵێ: عومەر مرۆڤەو مرۆڤیش ناتوانێ یاسایەك هەڵبوەشێنێتەوە کەخوا بەئایەت لە قورئاندا نوسیوێتی. ئێمەش لەسەر حوکمی خوا دەڕۆین بەرێوە نەك عومەر.[762]

دیاردەی موتعە، وەك ئاکارێکی شەرعی، ئەگەر بۆ یەك جارو بۆ یەك ڕۆژو بۆ یەك کاتژمێریش ئەم دیاردەیە لە ئیسلامدا حەلاڵ کرابێت، هەماهەنگە لەگەڵ کلتوری سەردەمی جاهیلی. ئاماژەیە بۆ هێزی سێکسی نیوە دورگەو ئەوپەڕی سوکایەتیو ئەتککردنی ئافرەت. کاتێك خوێنەر ئەم باسەمان دەخوێنێتەوە، تارادەیەکی باش ئەو ڕاستییانەی بۆ دەردەکەوێت کە نەمانویستووە بۆچوونی خۆمان بۆ مەسەلەی حەرامو حەلاڵی موتعە لەلایەن مەزهەبەکانەوە بچەسپێنین. بەبۆچوونی من حەلاڵیو حەرامی ئەم دیاردەیە هیچ لەو مەبەستەمان ناگۆڕێت کەهەنگاومان بۆ ناوە. دیاردەی گەندەڵی سێکسیو حەلاڵکردنی لەشفرۆشی لە ئیسلامدا، ئەگەر بۆ ساتێکی زۆر کەمیش بێت، مانای وایە ئیسلام بڕوای بە لەشفرۆشی هەبووە. ئایەتەکەی قورئانو فەرموودەکەی موحەممەدو ڕیوایەتی صەحابەکان ئەوەمان لا دەسەلمێنن کەکۆمەڵگەی نیوە دورگەی عەرەب بەدەر لەهەر شتێکی دیکە هەمیشە سێکسینو بەشوێن سێکسەوە بوون، ئافرەتانیش لەم کلتوورە کۆنەدا باجی سەرەکییان داوە. زەواجی موتعە واتە

---

762 بڕوانە لێکۆڵینەوەکەی خلیفات ، قسم النكاح المتعة.

لەشفرۆشی. بەبەڵگەی هەبوونی ئایەتەکە، خوای ئیسلام باوەڕی بە لەشفرۆشتنی ژنان هەبووەو درێژەی داوە بەچەوساندنەویان.

چێژوەرگرتنی سێکسو دامرکاندنەوەی هەوەس بەشێکە لەپێکهاتەی ژیانی هەموو بوونەوەرێك. بەپێی ناوەڕۆكو راڤەی ئایەتەکە لەلایەن راڤەکارانو زانایانی ئیسلامەوە، کرداری زەواجی موتعە بریتییە لە لەشفرۆشیەی کەلەیانەکانی جیهاندا بەڕێوەدەچێ. بەشێوەیەکی گشتی، گەر کەسێك ئارەزووی سێکسی جوڵاو هاوسەری نەبوو، یاخود دوور بوو لەهاوسەرەکەیەوە، بۆ خەفەکردنی پاڵنەرە پەنگخواردووە سێکسییەکەی، ڕوودەکاتە یەکێك لەیانەکانو یەکێك لە لەشفرۆشەکان هەڵدەبژێرێ تا لەگەڵی رابوێرێت. پاش ئەوەی لەسەر بڕی پارە رێکدەکەون، ئەو شەوە هەردووکیان ڕادەبوێرنو ماوەیەك خۆیان لەیەك هەڵدەسوون. دواتر پیاوەکە کرێی رابواردنەکە دەداتە ژنەکەو هەریەك لەلایەن خۆیانەوە بەرەو ژیانی ئاسایی بەڕێدەکەون. پیاوەکە بۆسەر ژیانو کاروباری ئاسایی خۆی، کە ڕەنگە فەرمانبەرێك، کرێکارێك، شوفێرێك، کاسبکارێك بێت. ژنەکەش بۆکاری لەشفرۆشتنی خۆیو لەچاوەڕێی ئەوەدایە کێی دیکە دێتو لەشی خۆی تێدا خاڵی دەکاتەوەو بڕێك پارەی دیکەی دەستدەکەوێت. ئەم سیناریۆیە، هەرووەك خۆی، بۆ ناو ئیسلام گواسترایەوە. لەم ئایینە ئاسمانییەدا پیاوی موسڵمان، جگە لەچوار ژنو کەنیزەکەکانی، هەر کاتێك ئارەزووی سێکسی

جولاّبێت، زۆر بەئاسانی ژنێکی دۆزیوەتەوە، چۆتە مزگەوتەکانو لە ڕێی مەلاکانەوە مارەی کردووەو پێکەوە ڕایانبواردووە. بە تەواوبوونیان پیاوی موسڵمان کرێی داوەتە ژنی موسڵمانو دواتر چوون بەلای کاروباری خۆیانەوە. پیاوەکە بۆسەر ژیانی ئاسایی خۆی کەڕەنگە فەرمانبەرێك، دادوەرێك، فەقێیەك، مەلایەکی مزگەوت بوبێتو چووە پێشنوێژی بۆ موسوڵمانان کردووەو وەعزی داداوە. ژنەکەش بۆکاری موتعەیەکی دیکە ملی ناوە. داخۆ ئەو موسڵمانەی دیکە کێیەو بەبڕی چەند شەوێکی دی لەگەڵی ڕابوێری.

ڕەنگە ئەم مەسەلەیە بەلای کۆمەڵگە شافعی مەزهەبەکانەوە، مەسەلەیەکی ناماقوڵو سەمەرە بێتو بڕوای پێنەکرێ. چونکە لەلای شافعی هەر لەسەرەتاوە حەرام بووە. بەڵام ئەمە پەیوەندی بەخواستو حەزو شارەزایی، یان بەبێئاگایی ئیمەو ئیجتیهادی مەزهەبەکانەوە نییە. ئەو موتعەیەی لەلای شافعی حەرامە، لەلای حەنەفی حەڵاڵە! لای مالکی حەرامە، لای ئەوزاعی حەڵاڵە! لەکاتێکدا هەموویان لەسەر سوننە دەژمێردێن! یان لای مەزهەبی دوانزە ئیمامی شیعەکان حەڵاڵەو بەسەدەها کتێبیان لەسەر بلاوکردوەتەوەو بەتوندی بەرگری لێدەکەن. لە وڵاتێکی وەك ئێراندا، کە یاساکانی ئیسلام سەرچاوەی سەرەکی تەشریعنو ڕێچکەی شیعەگەرایی بە ڕەسمی لە دەوڵەتدا ناسراوە، ڕێگە دراوە بە پەیڕەوکردنی ئەم لەشفرۆشییە. هەر لە نیوەی یەکەمی ساڵانی

سەدەی بیستەوە، لە ماددەو برگەی یاساکانی ئێراندا ئاماژەیان بۆ کردووەو ڕێورەسمیان بۆ داناوە. بۆ نموونە لەساڵانی 1933، 1934، 1935ی زاییندا مادەکانی 1075، 1076، 1077، 1095، 1096، 1097، 1098ی بۆ تەرخان کراوە.[763] و ئێستاش لەژێر سایەی دەسەڵاتی ئیسلامدا (جمهوری ئیسلامی ئێران) برەوی پێدراوە.

حەرامکردنی زەواجی موتعە لەلایەن خەلیفە عومەرەوە، ڕەنگە یەکێك بێت لەکارە هەرە جوانەکانی ئەم مرۆڤە، کە بەدرێژای تەمەنو خەلافەتی خۆی کردبێتی. بەڵام سەرهەڵدانی بیرۆکەی حەرامکردنەکە پێزانین نەبووە بە بەهاو مافە هەرە سەرەتاییەکانی ژن، بەڵکو کێشەی کۆمەڵایەتی بیرۆکەی حەرامکردنی ئەم دیاردەیەی لەلای عومەر دروست کرد. مەزهەبەکانی شیعەش، لەبەر رقو ئەو ململانێ سیاسییە مێژووییەی لەنێوان خەلیفە عەلیو خەلیفە عومەردا هەبووە، هیچ بەهایەك بۆ ئیجتیهادی عومەر دانانێن. سەرباری ئەوەش بەهانەی شەرعی دەهێننەوەو دەڵێن: عومەر بەشەرەو زەواجی موتعەش حوکمێکی ئیلاهییە، بۆ عومەر نییە دەست لەکاری خودا وەردات.

حەرامکردنی موتعە کارێکی ئیجابیە. ململانێی شیعەو شوێنکەوتوانی مەزهەبی شافعی، لەگەڵ ئیجتیهادی عومەردا دەیکەنو ڕکەبەرایەتی یەکتر دەکەن، بەرژەوەندییەکی

---

763 توفيق الفكيكى.. المتعة واثرها فى الاصلاح الاجتماعي. مطبوعات النجاح بالقاهرة (السنة مجهولة) ص76

kurd-islam.com کورد - ئیسلام
تێروانینێکی زانستیانه له ئایین و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە بۆ ئیسلام
ئەم کتێبەم دیاریە بۆ (پەڕتووک www.pertwk.com) هیوادارم بۆ خەمە قووڵەکانی
خوێنەر هەناسەکانی درێژترو وردبینیەکانی هەمیشە ڕوونتر بێت. گەشبینم بەوەی کە
ئەم ماڵپەڕە لە پاشەڕۆژدا دەبێتە هۆیەک بۆ وەلاوەنانی خورافەو ئەرشیف و پێگەیەکی
گەورە بۆ خوێندنەوەی مەعریفەی کوردی. مەریوان هەڵەبجەیی

سياسى لەپشتەوەيە نەك ئينسانىو ئەخلاقى. لێرەدا ئاستى بيرو زادەى گەشەسەندنى ئەقلّى مرۆڤايەتى كەسێكى وەك عومەر، لە خورافەى زانيارييەكانى ئاسمان، باشترو روونترو ئينسانيانەتر دەبينين. ئايينى ئيسلام، كە باس لە ئەبەدى بوونى ياساكانى خۆى دەكات، وا پێويستى دەكرد دەخالەتى لە كارێكدا نەكردايە كە شارەزايى لێى نييە، ئەگەرنا، هيچ نەبا لە كەسێكى وەك خەليفە عومەر قوولّتر قسەى لەسەر دياردە سروشتييەكان بكردايەو چارەسەرێكى پێشنيار بكردايە كە لە هەموو زەمەنو شوێنێكدا بگونجايە.

پاشكۆى موتعە

دەسەلاّتە يەك لەدوا يەكەكانى دواى خەلافەتى عومەر, رێخۆشكەر بوون بۆ مانەوەو درێژەدان بە زەواجى موتعە. بەتايبەت لە دەولّەتى عەباسيدا موتعەيان حەلاّلّو مومارەسە كردووە. بەسەرهاتى صەحابەو ئيماندارە ناودارەكانى مێژووى ئيسلام لەم بارەيەوە زۆرن. دەگێڕنەوە: لەسەردەمى خەلافەتى سێهەمى زێرِيندا (وليد بن عقبة بن ابي معيط) والى شارى كوفە بووە, والييەكى سێكسبازو مەشروبخۆر بووە, ئێواران تاشەوانى درەنگ بەسێكسو مەشروبەوە لەگەلّ كەنيزەكدا خەريك بووە, لە درەنگانێكدا خەوى لێكەوتووە, جارى واهەبوو هەتا بەيانى لەسەر سفرەى مەشروب

دانیشتووە. بەیانییەکیان بۆ پێشنوێژی جەماعەت بەسەرخۆشی دەچێتە مزگەوتو پێشنوێژی بۆ خەڵکی دەکات, لەجیاتی دوو رکات دەیکات بەسیانو سەلامیش ناداتەوە, سەیرێکی دواوەی خۆی دەکاو بەنوێژکەرەکان دەڵێ: ئەگەر پێتان خۆشە دەیکەم بەچوار. لەسەر ئەم بەزمەی, بە فەرمانی خەلیفەی سێهەم (عوسمان), عەلی کوڕی ئەبی تالب (40) شووڵی لێداوە.[764]

لەشاری مەککەدا پیاوێکی قوڕەیشیماڵەکەی خۆی تەرخان کردبوو بۆ ئەم جۆرە لەشفرۆشیە. بە دزییەوە پیاوانو ئافرەتانی شارەکەی بۆ یەکتر کۆدەکردنەوە. خەڵکی شکایەتی خۆیان گەیاندە والیو لە شارەکە دەریانکرد. ئەویش لەعەرەفات نیشتەجێ بوو. لەوێش وازی نەهێناوە, رۆژانە بە سواری کەر, نەفەری بە دوو درهەم, لەمەککەوە پیاوو ژنی دەبرد بۆ عەرەفات, پاش رابواردنیان دەیگێڕانەوە بۆ مەککە, بەمەش پارەی باشتری دەستدەکەوت. رۆژانە بە سواری کەرەکەی چەندین سەفەری بۆ کێوی عەرەفات کردووەو گەڕاوەتەوە. جارێکی دیکە خەڵکەکە شکایەتی لێدەکەنەوە. دەیگرنو دەیهێننەوە بۆ لای والی. والی لێی تورە دەبێتو پێی دەڵێت: تۆم لەم نزیك ماڵی خوا دەرکرد, چویت لە کێوێکی پیرۆزدا ماڵت پێکەوە ناوەو کاری خراپ

---

764 **لەم سەرچاوەیەدا ئاماژە بۆ شووڵ لێدانەکەی کراوە:** صحيح البخاري, كتاب فضائل الصحابة. باب: هجرة الحبشة. حديث3659

دەكەیت؟؟ ئەویش وەڵامی دەداتەوە: قوربان درۆ دەكەنو حەسودیم پێ دەبەن. شكاتكەران هاتنە قسەو وتیان: ئێمە بەڵگەمان هەیە, كەرێك هەیە بەڵەدی رێگەكە بووە, بەرەڵای بكەن, ئەگەر یەكسەر چووە ماڵی ئەووەوە, ئەوە ئێمە راست دەكەین. والیش بەم بەڵگەیە قایل دەبێو كەرەكە بەرەڵا دەكەنو ئەویش رێك دەچێتە ماڵی كابراوە. بەمە والی فەرمان دەكات شووڵی لێ بدەن. كابراش دەست دەكات بەگریان. والی پێی دەڵێت: ئەوە بۆ دەگریت؟ ئەویش دەڵێت: بڕوات هەبێت لەبەر لێدانەكە بێتاقەت نیم, من بێتاقەتی ئەوەم كە خەڵكی عێراق گاڵتەمان پێ بكەنو بڵێن خەڵكی مەككە رێگەیان بە شاهیدی كەر داوە.[765]

ئیمامی گەورەی موسڵمانان, سیوتی, لەباسكردنی خەلیفەی موسڵمانانی دەوڵەتی ئەمەویدا (الولید بن یزید بن عبد الملك بن مروان بن الحكم 125,126هـ) باسی كۆمەڵێك ئاكاری زۆر سەرسوڕهێنەر دەكات, لەوانە: (گەنجێكی زۆر جوان بووە بەڵام خەلیفەیەكی فاسق, نێرباز, مێباز, دەستدرێژی كردووەتە سەر ئافرەتان, باوەژنەكانی خۆی مارە كردووەتەوە, كفری خواو قورئانی كردووە). سیوتی لە دێرێكدا دەڵێ:

وكان فاسقا شريبا للخمر منتهكا حرمات الله أراد الحج ليشرب فوق ظهر الكعبة.[766]

765 ابن قيم الجوزية: أخبار النساء ص 235

766 بروانە جلالدين السيوطي, تأريخ الخلفاء. لەباسی ژیاننامەی ئەم خەلیفەیەدا.

هەروەها فاسقو مەشروبخۆر بووە, سنووری حەرامەکانی خوای بەزاندبوو, ویستی حەجێك بکات تا لە سەربانی کەعبەدا مەشروب بخواتەوە.

لە دەستپێکردنی تاریکی دوای ئێوارە وەختانەوە تا بەرەبەیان, لەحەرامسەرای ئەم خەلیفەیەدا, دەگەو رەقسو خواردنەوەو سێکس بەردەوام بووە. لە شەوێکدا زیاتر لە پێنج زەواجی موتعە جێبەجێ بووە.

لەسەردەمی خەلافەتی عەباسیدا کار گەیشتبووە ئەو ڕادەیەی وەك (د.سلیمان دەڵێ: زۆربەی هەرە زۆری حانەکان (نادیەکان) ئافرەت بەڕێوەیدەبردن, بەتایبەتی کچان. هەر کەسێکیان بناسیایە دەرگایان لێدەکردنەوەو میوانەکانیش هەتا بەیانی خەریکی مەشروبو موتعە دەبوون.[767] زۆر لەو حانانەش ناسراو بوون. لەوانە: حانەی بستان صباح[768], باري, بني, كلواذي, قطربل, طير ناباد, القفص..و زۆری دیکە.[769]

لەناو ئەم نادیانەدا لەشفرۆشەکان بەناوی موتعەوە سێکسبازیان کردووەو پیاوە گەورەکانی شارو (قاضی)یەکان دەچوونە لایان وەك هەرسێ (قاضی)یە ناسراوەکەی سەردەمی عەباسی (ابن قريعة, ابن معروف, التنوخی).[770]

767 حريتاني: د. سليمان الحريتاني, الخمرة. دار الحصاد للنشر – سورية, دمشق. طبعة 1996 ص 81و82
768 هەمان سەرچاوە ل 108
769 هەمان سەرچاوە ل 109
770 هەمان سەرچاوە ل 91

ئافرەتیش بۆخۆی دەوری لە مەشروب‌و سێکسبازیدا هەبووە. کتێبی (كتاب الاغاني) باس لە ژنی خەلیفە (هيشام بن عبدالملك) دەکات کە بە (ام حكيم) ناسراو بوو. ئەم ژنە لەسەر مەشروب خواردنەوە ڕاهاتبوو, نەیدەتوانی بەبێ مەشروب بژی, بەگۆرانی‌و خواردنەوەی مەشروب شەوانی دەبردەسەر. لەپەرداخێکدا مەشروبی دەخواردەوە کە لە ئاڵتوون‌و بەقەبارەیەکی گەورە دروستکرابوو, کێشی ئاڵتوونەکەش نزیکەی هەشتا مسقاڵ بووە. ئەم پەرداخە ناوبانگی بەڕادەیەك دەرکردبوو لەدوای مردنی خەلیفەی مێردی, خەلیفە (وليد بن يزيد) شانازی پێوەدەکردو هەر لەو پەرداخە مەشروبی دەخواردەوە.[771]

هارونە رەشیدیش یەکێکە لەمەشروبخۆرو سێکسبازە سەرسوڕهێنەرەکان‌و لەم بارەیەوە ناوبانگی دەرکردبوو, تەنانەت (د.شوقي ضيف)یش لەکتێبە نایابەکەیدا لە یەکێکی وەك ئیبن خەلدونەوە دەربارەی ئەم زاتە نوسیوێتی‌و دەڵێ: ئیبن خەلدون بۆ شەرعیبوونی مەشروب خواردنەوەو سێکسبازی هارونە رەشید دەڵێ: (هاروونە ڕەشید ئەو کارەی لەسەر فتواو مەزهەبی ئەهلی عێراق کردووە.) ئەم قسەیەی (ابن خلدون) جێی سەرسوڕمانە, با ئێمە وەك ئەو هەڵنەخەڵەتێین‌و کارەکانی هاروونە ڕەشیدو ڕەشیدییەکان‌و خەلیفەکانی دیکە ئاوا باس نەکەین کە ڕۆژانە سەد نوێژیان کردووەو

---

771 اصفهاني: ابو فرج الاصفهاني, كتاب الاغاني. ط 1974 م 3 ص 347-351

هەموو ساڵێ حەجو عەمرەیان بەجێهێنانەوە, بەڵکو با باسی ڕابواردنو مەشروب خواردنەوەکەیان بکەینو ڕاستگۆیانە بڵێین پیاوانێکی هەوەسباز بوون! ئەوەتا خەلیفە (ئەمین) کۆشکی خەلیفایەتی بۆ دەگەو سەماو ڕابواردنو مەشروب خواردنەوە بەکارهێناوەو لەبری ئەوەی پێی بڵێین کۆشکی خەلافەت پێیان گوتووە کۆشکی شەوانی نەزاهەت.[772]

کۆتایی

سێکسو غەریزەکانی, جیاوازی ڕەگەزی, دیاردەیەکی سروشتکردن. پاڵنەرو کێشەکانی سێکس, پەیوەندی نێوان ڕەگەزەکان, نەریتە کۆمەڵایەتییەکان, دیاردەیەکی مێژووکردن. ئایینەکان, بەشێوەیەکی گشتی, قسەیان لەسەر ئەم چەمکانە کردووەو کۆمەڵێك بۆچوونی خۆیان لەسەر بنیاتناوە. بەراورد بە ئایینەکانی دیکە, ئایینی ئیسلام زۆرترین دەخالەتی تێدا کردووە. بەشێوەیەك چووەتە ناو هاوکێشەکانەوە, کە ببێتە کێشەیەکی گرنگو بنەڕەتی بۆ ئایینەکەو بۆ شوێنکەوتوانیشی.

---

772 ضیف: د. شوقي ضیف, العصر العباسي الاول, ط 1995 بیروت , لبنان. ص225 .

پاڵپشت بە بەرهەمە مێژووییەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست, نەریێتو کلتووری نیوە دورگەی عەرەب, کە ئیسلام تێیدا سەریهەڵدا, کاریگەری گرنگیان هەبووە لە گەشەسەندنی ئایینەکەو مانەوەی ئەو کێشانەی کە ئێستا لە کۆمەڵگە ئیسلامییەکاندا بەرچاون. ئەو یاسایانەی لە ئیسلامدا هەڵقولاّن, سەرەتای سەرهەڵدانیان دەگەڕێنەوە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی ئەو ساتە وەختانەی کە ئیسلام تێیدا گەشەی کرد.

ئیسلام, 23ساڵ لەنیوە دوورگەی عەرەبدا ژیا. کلتورەکەی, یاساکەی, نەریتەکەی, هەلومەرجە ئابووریەکەی, تێڕوانینیان بۆ داهاتوو, جیاوازی چینایەتی, لەگەڵ گۆڕانکارییەکی زۆر کەمدا, بوونە بەشێکی گەورە لە یاساو رێسای ئیسلام. لەبەر ئەوەی موحەممەد, لەماوەی ئەو بیستو سێ ساڵەدا, نەیتوانی لە دەرەوەی نیوە دورگەی عەرەبدا ژیان بباتەسەر. جگە لە نەریێتو فەرهەنگی کۆمەڵگەکەی, نەیتوانی یاسایەك لە قورئاندا داهێنێت کە لەگەڵ نەریتی ناوچەکەیدا یەکنەگرێتەوە. گەر سەردانێکی کورتخایەنی دەرەوەی دوورگەی بکردایەو لە نزیکەوە شارەزای شارستانیەتی ناوچەکانی دەوروبەری بوایە, رەنگ بوو رێکەوت گۆڕانێکی بنەڕەتی لەم ئایینەدا دروستبکردایە. بەپێچەوانەوە, بەشی زۆری یاساکانی لەبەرهەمی نەریتی خێڵە عەرەبەکانی مەککەو مەدینەو ئارەزووەکانی ئەقڵی خەڵکە رەشۆکەکە بوون.

ناوەڕۆکی ئەم ئایینە وابەستەیە بە کۆمەڵێك گرفتی ناوچەیەکی دیاریکراو. جەنگ بۆ

دەستكەوتو دەسەڵات, بازرگانی بۆ كەڵەكەكردنی سەرمایە, سەركوتكردنی ئافرەتان بۆ تێربوونی غەریزەی سێكسو مانەوەی ئەقڵی پیاوسالاری. ئەم نەریتانە لە هەرە دیارەكانیان بوو. ئیسلام زۆرترین قسەوباسی لەسەر چەمكەكانی حوكمڕانی, ئابووری, چینایەتی هەیە. سەدان ئایەتو قسەی موحەممەد لەسەر ئەم سێ كوچكەیە نوسراون, كە لە عەقیدەی موسڵمانەكاندا قابیلی گۆڕان نین. یاسایەكیش قابیلی گۆڕان نەبێت, لە توانایدا نییە كاریگەری ئیجابی لەسەر چارەسەركردنی كێشە نوێیەكان هەبێت. ئەنجام زۆرترین كێشەش دەخوڵقێنێت. ئاوێتە نەبوونی یاسا لەگەڵ سەردەمدا كێشەكانی ڕۆژانە زیاتر دەكات, بەرە بەرە بەشێك لەكێشەكانیش گەورە دەبنو لە كۆنترۆڵ دەردەچن. مێژووی ئیسلامیش بەم ڕەوتەدا تێپەڕ بووە.

یەكێك لە گرفتە سەرەكییەكانی ئایینی ئیسلام, لەپاڵ چارەسەرنەكردنی كێشەكانی پایەی دەوڵەتو حوكمڕانیو تیزی موسەیەرو موخەییەر ومەسەلەی چینایەتی..تاد, چارەسەرنەكردنی كێشەی سێكسو سەركوتكردنی ئافرەتانە. باوەڕهێنان بەئیسلام واتە باوەڕهێنان بەجەنگ بۆ گەیشتن بەدەسەڵاتەكانی پیاو. بە ناوی غەزاوە, بۆ دەستكەوتو كەڵەكەكردنی سەرمایەی پیاو, ناوچەكانیان داگیركردووەو مێژوویان پڕ كردووە لە گۆمی خوێن. لەوەتەی هێزیان پێكهێناوە لە شەڕو كوشتاردان. چەوساندنەوەی ڕەگەزیو سەركوتكردنی ئافرەتیش بۆ خزمەتكردنو خاڵیكردنەوەی

ئارەزووەکانی سێکسی پیاو, یەکێکی دیکەیە لە یاسا هەرە دیارەکانی ئەم ئایینە تا پیاو بتوانێت هەمیشە لە ئامادەباشیدا بێت بۆ ئەم جۆرە جەنگە.

توانیمان ئەو بەڵگانە بخەینە روو کە ئیسلام چەوساندنەوەی بەردەوامی بۆ ئافرەت هەیە. مەعریفەیان لەسەر سێکس‌و ئافرەت وەك دیاردەو بوونەوەرێکی سروشتی نەبووە, لە بەرامبەریشدا سەدان هەزار ئافرەتیان لەسەر سێکس‌و مافە سەرەتاییەکانیان خەڵتانی خوێن کردووە. تەنانەت زانیاری هەڵەیان لەسەر مێژووی پێش خۆیان هەبووەو بەشی زۆری رووداوەکانیشیان دەستکاری کردووە.[773] سایکۆلۆژییەتی ئەقڵی پیاوی موسڵمان وا پەروەردە کراوە کە دەسەڵات‌و سامان‌و غەریزە سێکسییەکانی هەمیشە لە لێواری دارمان‌و برسێتیدان, ئەرکی هەموو تاکێکی کۆمەڵە هەوڵی پاراستنیان بداو لە پێناویاندا جەنگ‌و کوشتاریان بۆ بکات. بە بۆچوونی موسڵمانەکان, ئایینی ئیسلام وەك یاسایەك بۆ تەواوی مرۆڤایەتی هاتووەو تا هەتایە دەبێ بەرقەرار بێت:

مَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ.[774]

---

773 ئەو چیرۆکانەی لە قورئاندا نوسراون, وەك چیرۆکەکانی ئیبراهیم‌و سلێمان‌و لوت‌و زۆری دیکە, لە ئایینەکانی دیکەوە وەریگرتوون, بەتایبەت تەورات, کۆمەڵێك بەسەرهاتی تێدا گۆڕیوە. خوێنەر دەتوانێت یەك لەو چیرۆکانە هەڵبژێرێت و بەراوردی بکات.

774 المائدة 44

مَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ.[775]

مَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ.[776]

هەرکەسێك, بەو یاسایانەی خوا دایبەزاندوون, حوکم نەکات کافرو زۆردارو فاسقه.

لەم ئایینەدا پلەو پایەی ئافرەتان, لەگەڵ پیاواندا, یەکسان نییە, لە نەریتی ئەو کاتەو ئایینو لۆژیکی موحەممەددا نەگونجاوەو باش نەبووەئەم دوو رەگەزە ببنە هاوشانی یەکتر, دەنا ئایینەکەی سەرنەدەکەوت. ئاییەنزاکانی ئیسلام لە درکاندنی ئەم راستییەدا شەرم دەکەنو لەگەڵ خۆیانو خەڵکیدا راستگۆ نین. لەبەر ئەوەی ئەم ئایینە لە هێزو سامانو تێرکردنی غەریزەو کلتورەوە ڕوانیویەتە ژیانی مرۆڤایەتی, لە بیرکردنەوەیدا (هێز) لای ئەو ماسولکانە بووە کە جەنگاوەرو مرۆڤ کوژن, (سامان) لە دەستکەوتەکانی شەڕو بازرگانیەو پێویستی بە هێزی ماسولکەیە بۆ پەیداکردنی. هێزو ماسولکەش لای پیاوە نەك ئافرەت. ئەوەی شمشێری دەوەشێنێ پیاوە نەك ئافرەت. غەریزەی سێکسیش پیاو هەیەتی نەك ئافرەت. جا بۆ ئەوەی ئەم ماسولکەیە, هەمیشە ئامادەباش بێت تا پارێزگاری لە بەرژەوەندییە گشتییەکانی ئایینەکەی بکات, پێویستە هەرچی خولقێنەری

---

775 المائدة 45

776 المائدة 47

خوا هەیە لەخزمەتی پیاودا بێت. ئافرەت توانای ئەم کارانەی نییە بۆیە دەبێت سەرشۆڕو ملکەچی فەرمانەکانی پیاو بێت. هەر داواکارییەکیان هەبوو, ئەرکی یەکەمیانە بۆیان جێبجێ بکەنو سەرپێچیان نەکەن. جگە لەوەی ئافرەتان وەسیلەیەکن بۆ خاڵیکردنەوەی هەوەسی پیاو هەروەها کارگەیەکیشن بۆ وەچەخستنەوەو بەخێوکردنی منداڵ. ئەم تێگەیشتنانە لە ئیسلامدا بنەمایەکی نەگۆڕن. پێچەوانەی ئەم ڕاستییانەش دەقێك لە ئیسلامدا تۆمار نەکراوە.

لە ئیسلامدا ئافرەت مافی نییە بە ئارەزووی خۆی چێژ لە هەوەسە سێکسییەکانی وەرگرێت, بەڵام پیاو بۆی هەیە زێی ئافرەت, بەپێی عەقدێك بکڕێ, گوایە مارەی دەکات. تا هێزو تەمەنی تێدابێت, بۆ خاڵیکردنەوەی ئارەزووەکانو پاڵنەرە سێکسییەکانی خۆی بەکاری دەهێنێت. گەر ئارەزووی کرد دووانو سیانی دیکەش, یان دەیان کەنیزەك دەکڕێو بەهەمان شێوە سوودیان لێوەردەگرێت. لە ئیسلامدا نرخی ئافرەت جیاوازی هەیە. هەرزانەکانی ئەو ئافرەتانەن کە خواکەیان بە ناشیرینی یاخود بە هەژاری دروستی کردوون. کرێی ڕابواردنیان نرخێکی دیاریکراو دەهێنێت, هەرزانن. گرانەکانیش ئەو ئافرەتانەن کە جوانن, یاخود لە خێڵێکی کاربەدەستو دەوڵەمەندن, نرخی بازاڕیان زیاترە. لە ڕوانینی پیاوەکانی خوادا جیاوازی لە نێوان لاشەی ئافرەتدا هەیەو کرێی مارەییان لە مستیلەیەکی ئاسنەوە دەست پێدەکات بۆ یەك

تەویلە, یان یەك ئەسپ, یەك حوشتر, یەك مسقاڵ ئاڵتوون, تا دەگاتە كاروانێك, شمەكی بازرگانی, بە سەدان حوشترو سەدان لیرەی ڕەشادی كۆتایی دێت. پارەو شمەكەكانیش بۆ گەورەو سەرداری ئافرەتەكانن. ئافرەتان مافیان نییە لەم سەوداو مامەلەیەدا قسەیان هەبێت. لەچەندین سولحی خێڵەكیدا ئافرەت لەبری خوێن پێشكەش بە پیاوی موسڵمان كراوە. لەناو پیاوە موسڵمانەكاندا, چەندین جار لەسەر كێشەیەكی ڕۆژانەی ئاسایی, كەسێك كوژراوە, زێی ئافرەت دەوری باش لە خۆشكردنەوەی ئەو خوێنەدا بینیوەو دوژمنایەتی نێوان پیاوەكانی كپ كردۆتەوە. ئەم شوێنە نایابەی ئافرەت وەك دیارییەك خراوەتە بەردەست پیاو بۆ ئەوەی خوێنی دیكە نەڕژێ.

پیاوی موسڵمان دەتوانێ یەك یەكو كۆمەڵ كۆمەڵ ئافرەت بكڕێو بفرۆشێو مەنزڵگا بۆ لەشفرۆشییان دروست بكاو دەستكەوتیشی هەبێ. لەسعودییە بەناوی زەواجی مسیارەوە, لەمیسر بەناوی زەواجی عورفییەوە, لەئێران بەناوی زەواجی موتعەوە, لەشفرشی بە ئافرەتان دەكەن. ئەم ئاكارانەش, لەبەر ئەوەی خودی پیاو سەرپەرشتیان دەكات, لەئیسلامدا حەڵاڵن. پیاو هەرچییەك بكات حەڵاڵەو گرنگ دوو خاڵە, یەكەمیان بەسەرپەرشتی خۆی بەڕێوەبچێ نەك ئافرەت, دووهەمیان دەستكەوتێكی ماددی بەناوی كرێ (أجر)ەوە تێیدا بێت. چونكە لەئەزەلەوە هەر پیاو

بووە یاسای داناوە, هەر ئەویش بەهای ناوگەڵی ئافرەتەکان دەزانێت نەك ئافرەت. هەر گۆڕانکارییەکیش ڕوودات دەبێ پیاوی لێی ئاگادار بکرێتەوەو ڕەزامەندی پیاوی تێدا بێت, دوابڕیار لای جێنشینەکانی خوا بێت نەك ئافرەت.

کاتێك ئافرەت هەست بەبوونی خۆی دەکاو لەم کلتووره ڕەشۆکیە رادەپەڕێت, ئەم ڕاپەڕینە لە قورئاندا ناونراوە بەلەسەبوون یان یاخی بوونو دەکەونە بەر هەڕەشەی تەمبێ کردنو لێدان.[777] سەرپەشتیکردنی ئافرەت لە لایەن خۆیەوە لە حەرامەکانە. گەر خۆی خاوەنی خۆی بوو, بەویستی خۆی سێکسی کرد, بەئارەزووی خۆی زەواجی کرد, کرێ وەربگرێت یان..نا, لەئیسلامدا حەرامە. شەرەفو ناموسی پیاوەکان ئەوە قبوڵ ناکەن ئافرەت ئازاد بێو ناوگەڵی ژنەکەی یان کچو دایكو خوشکەکەی بەدەست خۆیانەوە بن. ئازادیی ئافرەت, لە بیری خێڵەکیو دەستوری ڕەشۆکیو یاساکانی خواو پەیامبەرەکەیدا, قابیلی قبوڵ نییەو ناشبێت. هەر ئافرەتێك لەم یاسایە دەرچوو بێشەرەفو بێناموسە, هەر ئافرەتێکیش ئەمەی بەڕەوا بینی ئەوە لەخواترسێکی بەوەفاو ملکەچێکی چاکی خواو پەیامبەرەکەیەتی, بەبەهەشتی بەرینی خەیاڵ شادی دەکەن.

پیاو, لافو گەزاف لێدەداو بەسەربەرزییەوە باسی پەیوەندییە سێکسییەکانی خۆی

---

777 النساء 34

لەگەڵ ئافرەتاندا دەكات. ئافرەتانیش باجی شەهامەتی پیاوەكان دەدەن. ئیهانە دەكرێن، بەسەرشۆڕ ناویان دەبەن. ئایینزاكانی ئایینی ئیسلام بەناوی شەرەفو ناموسەوە كچو ئافرەتو خوشكو دایكی خۆیان دەكوژن تەنها بۆ ئەوەی بەخەڵكی بڵێن خاوەن شەرەفین. بەمانایەكی دی، بۆ پاراستنی شەرەفی ئایینی ئیسلام (ئافرەت) لەكەدار دەكەنو سەریان دەبڕن. چەمكەكانی ئازادی ئافرەت، بۆ پیاو، مایەی ترسناكییە، دیمەنەكانی ئازادیش، مایەی سەرشۆڕیو بێشەرەفییە. هەر كامێكیان بێت، بۆ پیاو مایەی لەدەستدانی دەسەڵاتو شەهامەتو ئەقڵی پیاوسالارییە. كەواتە پیاو هەوڵدەدات لەكاروبارەكانی ئافرەتدا ئامادە بێت تا دوا بڕیار لەلای خۆیەوە دەرچێتو پارێزگاری لە شەرەفەكەی بكات. نەهێڵێ ئەم شەرەفە لە ناوگەڵی ئافرەتەكە بكەوێتە خوارەوە. گەر موسڵمانێك، یەكێك لە ئافرەتە نزیكەكانی خۆی، سێكسی لەگەڵ كەسێك كرد، مەمكی هەڵگلۆفی، ماچێكی كرد، قسەی خۆشەویستیو یارییان كرد، نامەیان بۆ یەكتر نارد، یەكسەر ئافرەتەكە دەكوژێت. لە یاسای دەوڵەتە ئیسلامییەكاندا، گەر پیاوێك لەسەر شەرەف ئافرەتێكی نزیك لەخۆی كوشت، بەمرۆڤكوژ تەماشا ناكرێو سزای بەسەردا جێبەجێ نابێت. بەڵكو وەك پیاوێكی شەهیم ناوبانگ پەیدا دەكات، كە تانەیەكی ڕەشی بەتەوێڵی ئیسلامەوە سڕیوەتەوە. ئەو شەرەفە گەورەیەی خوا بە پیاوی موسڵمانی بەخشیوە، بەسەر دایكو خوشكو ژنو كچیدا دابەش بووە، شوێنی

هەڵگرتنی شەرەفەکەش, لەبۆچوونی موسڵمانەکاندا, لەناوگەڵیاندایەو درێژیەکەی لە پێنج سانتیمەترەوە دەست پێدەکات تا دەگاتە حەوت سانتیمەتر. دەبوو پیاوە موسڵمانەکان لە کاتی نوسینەوەی وەحیی پەیامبەرەکەیاندا لە مەحەممەدیان بپرسیایە: گەر موسڵمانێك دایكو خوشكو ژنو كچی نەبوو, شەرەفەکەی لە کوێدایەو چۆن پەیدای بکات؟!

لە ڕاستیدا جێی سەرسوڕمانە کە موسڵمانەکان بە شێوەیەکی گشتیو ئافرەتان بە تایبەتی, ئایینو مێژووی سەرهەڵدانی ئایینەکەیان ناخوێننەوە, گوێبیستی عەمامەبەسەرەکانی مزگەوتو تەکییەکان دەبن. گەر ئافرەتان, نەك لە ڕێی مەلاو ئاینزاکانەوە, بەڵکو خۆیان سەرچاوە باوەڕپێکراوی ئیسلام بخوێننەوەو لێی تێبگەن, قێز لە بیکردنەوەی خۆیانو لەو ئایینەش دەکەنەوە کە ئەم جۆرە یاسایانەی داناوە.

ئەم تێگەیشتنە هەڵانەی ئیسلام, بەرامبەر بە ئافرەت, یەکێکە لەو بەرهەمە تاڵانەی کە لە کلتوری خێڵەکانی نیوە دورگەی عەرەبەوە بۆ کۆمەڵگەکانی دیکە ماونەتەوە. حیجابیان بەسەردا سەپێنراوە, مێردەکانیان مافیان هەیە تەڵاقیان بدەنو دواتر مارەبەجاشیان پێ بکەن, ژنیان بەسەردا بهێنن, مافیان هەیە درۆیان لەگەڵ بکەن, گەر مێردەکانیان لە سێکس تێر نەکەن مەلائیکەتەکان لەعنەتیان لێ دەکەن, تا ئارەزووی مێردەکانیان جێبەجێ نەکەن ئەرکی خوایان جێبەجێ نەکردووە, هەرئافرەتێك مردو

مێردەکەی لێی رازی نەبوو، ناچێتە بەهەشتەوە, بە رەزامەندیو ئاگاداری مێردەکەی نەبێت نابێت لەماڵەکەی بچێتە دەرەوە, تەنانەت نابێت رۆژووش بگرێت, گەر چووە دەرەوە زیناکەرە, بۆنی خۆش لە خۆی بدات زیناکەرە, ببێتە بەرپرسو سەرداری شوێنێك رووداوی ناخۆش دروست دەبێت, بەئارەزووی خۆیان شوو ناکەنو مارەییەکەیان بەتاڵە, گەورەترین فیتنەی سەر زەوین, لە نەگبەتییەکانی پیاون, لە پەراسوویەکی خوار دروست کراون, بۆ خۆشییەکانی پیاو دروست کراون, کێڵگەی پیاوانن, لەپێشەوە بوو, لەپاشەوە بوو, دەبێ دڵی مێردەکانیان رازی بکەن, لە میراتدا نیوەیان بەردەکەوێت, پلەیەك لەخوار پیاوەوەن, ناقص ئەقڵن, ناقص دینن, خەتەنە دەکرێن, ئەوانەشی نێرەموو کن, یاخود رەوشتی پیاوانەیان هەیە شاربەدەر دەکرێن, لە هەر هێرشێکدا بە دیلی بگیرێن دەبنە کەنیزەكو بۆ خاوەنەکانیان حەڵاڵە جووتیان بن, لەسەر ماچێك, سەد شوولێان لێ دەدرێت, لەسەر سێکسێك بەردباران دەکرێن, گەر پیسایی مێردەکانیان بلێسنەوە هێشتا هەقی مێردیان نەداوە, لەو دنیاش کەمترین مافیان پێ نادرێو دەگەڕێنەوە بۆلای مێردە کۆنەکانیان, گەر ئەم یاسانەیان قبوڵ نەبوو دونیا ژێراوژوور دەبێ و قیامەت روو دەدات, ئەمانە مافە بنەڕەتییەکانی ئافرەتە لە ئایینی ئیسلامدا.

دەقەکانی ئیسلام رەنگدانەوەی ئەو رەهەندە کۆمەڵایەتیو ئایدۆلۆژیانەن کە هەمیشە

لە هەولێ بەرزڕاگرتنی پێگەی پیاواندان. ئەو پیرۆزییەی لە ئیسلامدا بە پیاو دراوە, لە دەرئەنجامی کێشمەکێشی چینایەتیو خیلایەتییەکانی نیوە دوورگەی عەرەب بەرهەم هاتووە. لە یاسای کۆمەڵگا دیموکراتیو مەدەنییەکاندا, لەنێوان ئەو پیاوە ئیمانداره‌ی, بەبێ ڕەزامەندی, کچەکەی دەدات بەشوو, لەگەڵ ئەو گەووادە بێ ئیمانەی کەئافرەت بۆ ڕابواردنی پیاوێك ئامادە دەکات, جیاوازییان نییە. هەردوولایان پارە وەردەگرن. ئەوەی تێیدا هاوبەشن ئامانجو دەستکەوتە, ئەوەی جیایان دەکاتەوە نرخەکەیەتی. لەهەردوو لاشدا پیاو سەرپەرشیاری یەکەمو کۆتاییە. ئافرەتیش سوتێنەری حەزەکانی هەردوولایە.

ناساندنی ئیسلام وەك خۆیو بەراوردکردنی لەگەڵ لۆژیکی سەردەمدا, شیکردنەوەی دەقەکانی ئیسلام, دوور لە وەرگێڕە ئایینزاکان, مایەی دارمانی ئەم کلتورە ڕەشۆکیەیە. هەرکاتێك تاك یاخود کۆمەڵگە توانی بەبێ وەرگێڕ ڕاڤەی ڕاستەقینەی دەقەکانی ئیسلام بکات, لەهەموو کۆمەڵگەیەکی دی زووتر لەم کلتوورە سواوە تەقلیدییە ڕزگاری دەبێت. ڕەهەندە مەعریفییەکانی ژیانیش پێمان دەڵێن: ئافرەت بەشێکی گرنگ بووە لەرابردوو. بەشێکی گرنگیش دەبێت بۆ داهاتوو. داهاتووی گەشی ئافرەت, چارەنووسی گەشی ژیانی گشت مرۆڤایەتییە.

وا دەخوازرێت بە زمانێکی سادە لە ئیسلام بدوێین. بەشی زۆری شوێنکەوتووانی

کۆمەڵگە ئیسلامییەکان لەرێی زانستو زانیارییەوە نەگەیشتوونەتە باوەڕیان بە ئایینەکە, بەڵکو شوێنکەوتەی نەریتو کلتوری باووباپیریان بوون, یاخود هەر لە منداڵییەوە رایانهێناونو مێشکیان پڕ کردوون لەخورافەی موقەددەس. لێرەدا زمانێك پێویستە کە کۆمەڵگایەکی لەم چەشنە لێی تێبگات. پێکەوە ئەو کۆتو زنجیرانە بپچڕێنین کەبیرکردنەوەی خەڵکە سادەکەی شێواندووە, ئەو دەروازانە بشکێنین کە بینینی ئەقڵە سادەکانی بۆ ژیانو گەردوونو چارەنووس تەڵخو بێمانا کردووە, ئەو ئەقڵە دۆگماکراوانە راچڵەکێنین کە نەشارەزایانەو موتڵەقانە دەڕواننە گوتارو یاساکانی ئایین. ئایینێکی وەك ئیسلام, کە لە سەردەمانی زوودا هۆکارێك بوبێت بۆ یەکخستنی خێڵە پەرشو بڵاوەکانی نیوە دوورگەی عەرەبو گۆڕانکارییەکی کەمی لە ژیانی شپرزەیی ئەو ناوچەیە دروست کردبێت, ئەوا لەم سەردەمەدا بووتە مایەی سەلێشێواندنو ترسو بیمو تێکدانو کوشتنو پێداگرتن لەسەر جیاوازی چینایەتی. کاتی ئەوە هاتووە, ئەو تێگەیشتنە تەقلیدییە خەیاڵییەی ئیماندار بۆ ئیسلام هەیەتی, بیگۆڕین بۆ واقیبینییەکی زانستی.

بەبۆچوونی من سێ رێگە هەیە کە بتوانین ئاینی ئیسلامی پێ بپوکێنینەوە, یەکەم: خودی ئەم ئایینە پڕە لە خورافەو هەڵەی ژمارەییو مێژوویيو رێزمانیو دژەوانە, سەرباری جیاوازی چینایەتی, دەکرێت دەقەکانی ئەم ئایینە وەك خۆی وەرگێڕینە سەر

زمانە جیاوازەکانی دیکە, کاریش بکرێت بۆ بڵاوبوونەوەی تا لە نزیکەوە کۆمەڵگا ئاشنایەتی لەگەڵیاندا ببەستێت. دووهەم: دەتوانین بەزانستو زانیاری بۆچوونەکانی ئیسلام سفر بکەینەوە. کە ئەمەیان ڕێگەیەکی تەواو سەرکەوتووە بۆ تواندنەوەی خورافە. ڕێگەی سێهەم هێزە. هێز دەتوانێت لەماوەیەکی دیاریکراودا ئایین بنێرێتەوە شوێنو دۆخی حەقیقی خۆی کە ئەشکەوتەکانە. ئەقڵو زانستو هێز, پێکەوە وەك سێ کوچکەی هەرە دیارو ئاشکرا, هۆکاری سەرەکی گۆڕانکاریی کۆمەڵگە ئایینیەکانن.